

**GÖRSEL PEDAGOJİK FARKINDALIĞA DAYALI GÖRSEL SANATLAR
EĞİTİMİNE YÖNELİK BİR EYLEM ARAŞTIRMASI**

Doktora Tezi

Merve KARAMAN

Eskişehir 2021

**GÖRSEL PEDAGOJİK FARKINDALIĞA DAYALI GÖRSEL SANATLAR
EĞİTİMİNE YÖNELİK BİR EYLEM ARAŞTIRMASI**

Merve KARAMAN

DOKTORA TEZİ

Resim-İş Öğretmenliği Programı

Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı

Danışman: Prof. Dr. Suzan Duygu BEDİR ERİŞTİ

Eskişehir

Anadolu Üniversitesi

Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Temmuz 2021

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

ÖZET

GÖRSEL PEDAGOJİK FARKINDALIĞA DAYALI GÖRSEL SANATLAR EĞİTİMİNE YÖNELİK BİR EYLEM ARAŞTIRMASI

Merve KARAMAN

Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı

Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Temmuz 2021

Danışman: Prof. Dr. Suzan Duygu BEDİR ERİŞTİ

Bu araştırmanın amacı, Güzel Sanatlar Eğitimi bölümündeki seçmeli sanat atölye Grafik Tasarım dersinde görsel kültür odaklı görsel pedagojik farkındalığın nasıl geliştirilebileceğini ve tasarım süreçlerine nasıl yansıdığını incelemektir. Eylem araştırması ile desenlenen bu araştırma Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Resim-İş Öğretmenliği Programı'nda Seçmeli Sanat Atölye Grafik Tasarım I ve Grafik Tasarım II dersinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın verileri 2019-2020 eğitim öğretim yılı güz dönemi ve bahar dönemi olmak üzere toplam 19 haftada elde edilmiştir. Araştırmanın katılımcılarını Seçmeli Sanat Atölye Grafik Tasarım dersini alan 2. Sınıfta okuyan gönüllü 5 öğrenci, dersin öğretim üyesi ve araştırmacı oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak ders video kayıtları, ses kayıtları, odak grup görüşmeleri, yarı-yapılandırılmış görüşmeler, dokümanlar ve öğrenci çalışmaları kullanılmıştır. Araştırmanın verileri betimsel analiz ve doküman analizi yöntemiyle çözümlenmiştir. Araştırmada NVivo Pro 12 programından faydalanılarak temalar oluşturulmuştur. Araştırmanın bulguları kapsamında görsel pedagoji eğitiminin görsel sanatlar eğitimine yönelik katkı sağladığı, öğrencilerin yaşadıkları kültüre, çevresine, çevresindeki görsellere, görsel kültür öğelerine, sosyal medyadaki görsel imgelere yönelik farkındalık geliştirdikleri ve bu bağlamda öğrencilerin görsel pedagojik farkındalığa dayalı tasarım çalışmaları oluşturabildikleri gözlemlenmiştir. Araştırmada elde edilen bulgular alanyazında tartışılarak önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Sözcükler: Görsel pedagoji, Görsel kültür, Sanat eğitimi, Grafik tasarım.

ABSTRACT

AN ACTION RESEARCH FOR VISUAL ARTS EDUCATION BASED ON VISUAL PEDAGOGIC AWARENESS

Merve KARAMAN

Department of Fine Arts Education

Anadolu University, Graduate School of Educational Sciences, July 2021

Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Suzan Duygu BEDİR ERİŞTİ

The aim of this research is to examine how visual pedagogical awareness based on visual culture can be developed in the elective art workshop Graphic Design course in the Fine Arts Education department and how it is reflected in the design processes. This research, which was designed with an action research, was carried out in the Elective Art Workshop Graphic Design I and Graphic Design II courses in Anadolu University Education Faculty Fine Arts Education Painting Teaching Program. The data of the research were obtained in a total of 19 weeks, in the fall semester and spring semester of the 2019-2020 academic year. The participants of the research are 5 volunteer students studying in the 2nd grade, taking the Elective Art Workshop Graphic Design course, the lecturer and the researcher. In the research, video recordings of lectures, audio recordings, focus group interviews, semi-structured interviews, documents and student studies were used as data collection tools. The data of the research were analyzed by descriptive analysis and document analysis method. In the research, themes were created by using the NVivo Pro 12 program. Within the scope of the research findings, it has been observed that visual pedagogy education contributes to visual arts education, students develop awareness of the culture they live in, their environment, the visuals around them, visual culture elements, visual images in social media, and in this context, students can create design studies based on visual pedagogical awareness. The findings obtained in the research were discussed in the literature and suggestions were made.

Keywords: Visual pedagogy, Visual culture, Art education, Graphic design.

ÖNSÖZ

“Görsel Pedagojik Farkındalığa Dayalı Görsel Sanatlar Eğitimine Yönelik Bir Eylem Araştırması” isimli doktora tezimin, görsel pedagoji alanında çalışacak olan tüm araştırmacılara yapacakları araştırmalarında, uygulamalarında fikir vermesini ve kaynak oluşturmalarını temenni ederim.

Araştırmada bana yardım ve desteklerini esirgemeyen birçok kişi olmuştur. Öncelikle tezimin her aşamasında desteğini ve güler yüzünü esirgemeyen, fikirleriyle yol gösteren, akademik anlamda kendisinden çok şey öğrendiğim, deneyimlerinden yararlandığım, her anlamda örnek aldığım değerli hocam, tez danışmanım Prof. Dr. Suzan Duygu BEDİR ERİŞTİ’ye teşekkür ederim. Tez izleme komitemde yer alan, güleryüzü, pozitif enerjisiyle desteğini esirgemeyen, değerli fikirleriyle tezime katkılar sağlayan sevgili hocam Prof. Ayşe Dilek KIRATLI’ya, tez izleme komitemde yer alan ve titiz incelemeleri sayesinde tezimin düzgün bir şekilde ilerlemesinde katkı sağlayarak destek olan sevgili hocam Doç. Dr. Özgür Özcan DURSUN’a teşekkür ederim. Geçerlik komitemde yer alarak çalışmama zaman ayıran, deneyimlerini, fikirlerini aktaran ve güzel enerjisiyle yanımda olan sevgili hocam Prof. Necla COŞKUN’a teşekkür ederim.

Doktora derslerimiz ve çalışmalarımız sırasında birlikte fikir paylaşımlarımız için, birbirimize verdiğimiz destekler için, geçerlik komiteme zaman ayırdıkları için sevgili arkadaşlarım Arş. Gör. Yeliz ERDOĞAN’a ve Arş. Gör. Deniz ÖZESKİCİ’ye teşekkür ederim.

Tezimin uygulama aşamasını birlikte yürüttüğümüz ve öğretmenlik deneyimim adına çok şey öğrenmeme katkı sağlayan Anadolu Üniversitesi Resim-İş Öğretmenliği Seçmeli Sanat Atölye Grafik Tasarım Dersi alan öğrencilere sonsuz teşekkür ederim.

Her zaman sevgisini hissettiğim, her an yanımda olan, nazımı çeken, her zaman anlayış gösteren, maddi manevi destek olarak bana moral, güç ve enerji veren, çok sevdiğim kıymetli eşim Uğur KARAMAN’a sonsuz teşekkür ederim.

Bugüne kadar üzerimde emekleri olan, maddi ve manevi olarak destekleriyle daima yanımda olan annem Günay İLHAN’a, babam Tuncay İLHAN’a, kardeşim Ali Kaan İLHAN’a, tez sürecimde ve her daim desteklerini esirgemeyen eşimin değerli ailesine sonsuz teşekkür ederim. Tezimin son dönemine denk gelen bebeğimize teşekkür ederim.

Son olarak, araştırma ve uygulama sürecimde verdikleri destekten dolayı Anadolu Üniversitesi’ne teşekkür ederim.

Merve KARAMAN

Eskişehir, 2021

02/07/2021

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Bu tezin bana ait, özgün bir çalışma olduğunu; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalardan bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı; bu çalışma kapsamında elde edilemeyen tüm veri ve bilgiler için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi; bu çalışmanın Anadolu Üniversitesi tarafından kullanılan “bilimsel intihal tespit programı”yla tarandığını ve hiçbir şekilde “intihal içermediğini” beyan ederim. Herhangi bir zamanda, çalışmamla ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçlara razı olduğumu bildiririm.

(İmza)

Merve KARAMAN

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
BAŞLIK SAYFASI	i
JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI.....	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT.....	iv
ÖNSÖZ	v
ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ.....	vi
İÇİNDEKİLER.....	vii
TABLolar DİZİNİ.....	xii
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	xvi
GÖRSELLER DİZİNİ	xviii
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Problem Durumu	2
1.2. Araştırmanın Amacı	3
1.3. Araştırmanın Önemi.....	4
1.4. Araştırmanın Varsayımları.....	5
1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları	5
1.6. Tanımlar.....	6
2. ALANYAZIN	7
2.1. Görsel Kültür.....	7
2.2. Görsel Kültür ve Postmodernizm	13
2.3. Görsel Kültür ve Sanat Eğitimi	18
2.4. Görsel Kültürün Kuramsal Altyapısı.....	28
2.4.1. Eleştirel kuram	28
2.4.1.1. Eleştirel pedagoji.....	28
2.5. Görsel Kültür ve Yeni Medya Etkileşimi.....	31
2.5.1. Dijital görsel kültür ve yeni medya ilişkisi	31
2.5.2. Popüler kültür.....	43
2.5.3. Tüketim kültürü	49
2.6. Görsel Pedagoji.....	53
2.6.1. Görsel pedagojik bakış açısına dayalı görsel iletilerin sorgulanması	55

2.6.1.1. Görsel pedagojiye dayalı retorik söylem	55
2.6.1.2. Görsel pedagoji çerçevesinde rizomatik analiz süreci.....	72
2.7.2. Görsel pedagojide algısal süreç	77
2.7.2.1. Görsel algı.....	77
2.7.2.1.1. Görsel algısal yük.....	84
2.7.2.2. Görsel iletişim ve görsel okuryazarlık	88
2.7.2.2.1. Dijital ve yeni medya okuryazarlıkları	93
2.8. İlgili Araştırmalar	98
3. YÖNTEM	100
3.1. Araştırmanın Modeli	101
3.1.1. Eylem araştırması.....	103
3.2. Ortam	107
3.3. Katılımcılar	108
3.4. Araştırmacı Rolü	110
3.5. Verilerin Toplanması.....	112
3.6. Verilerin Analizi ve Yorumlanması.....	119
3.7. Araştırmanın Geçerlik ve Güvenirliği	121
3.8. Ders Ortamının Hazırlanması	122
3.9. Araştırma Gönüllü Katılım Formu	123
3.10. Araştırma Uygulama Süreci.....	123
3.10.1. Araştırma uygulama süreci hazırlığı	125
3.10.1.1. Ders içeriği ve haftalık etkinlik planı oluşturulması	125
3.10.1.2. Eğitim sunumlarının hazırlanması.....	128
3.10.1.3. Yazılı izin formu.....	129
3.10.1.4. Görsellerin değerlendirilmesi için hazırlanan derecelendirme ölçeği (rubric).....	129
4. BULGULAR VE YORUM.....	132
4.1. Ders İşlenişi ve Görsel Kültür Odaklı Görsel Pedagojik Farkındalığa Dayalı Öğretim Süreci	132
4.2. Araştırma Uygulama Sürecinde Elde Edilen Bulgular	135
4.2.1. Elde edilen bulguların Nvivo ile analizi.....	136
4.3. Görsel Pedagojik Farkındalık.....	139
4.3.1. Grafik anlatım dili oluşturma (stilizasyon çalışmaları).....	139

4.3.1.1. Birinci haftada gerçekleşen ders işleniş sürecine ve öğretim etkinliklerine ilişkin bulgular	142
4.3.1.2. İkinci haftada gerçekleşen ders işleniş sürecine ve öğretim etkinliklerine ilişkin bulgular ve stilizasyon çalışmaları.....	142
4.3.1.3. Üçüncü haftada gerçekleşen ders işleniş sürecine ve öğretim etkinliklerine ilişkin bulgular ve stilizasyon çalışmaları.....	150
4.3.1.4. Dördüncü haftada gerçekleşen ders işleniş sürecine ve öğretim etkinliklerine ilişkin bulgular ve stilizasyon çalışmaları.....	152
4.4. Görsel Pedagojik Anlam Yaratma	163
4.4.1. Retorik (görsel) söylem oluşturma (marka logo tasarım çalışmaları)..	163
4.4.1.1. Beşinci haftada gerçekleşen ders işleniş sürecine ve öğretim etkinliklerine ilişkin bulgular ve logo çalışmaları ile öğrencilerin retorik söylemleri.....	165
4.4.1.2. Altıncı haftada gerçekleşen ders işleniş sürecine ve öğretim etkinliklerine ilişkin bulgular ve logo çalışmaları ile öğrencilerin retorik söylemleri.....	168
4.4.1.3. Yedinci haftada gerçekleşen ders işleniş sürecine ve öğretim etkinliklerine ilişkin bulgular	178
4.5. Görsel Algı Yönetimi Oluşturmak.....	178
4.5.1. Manipülatif ikna edici süreç yapılandırma (marka logo afiş çalışmaları).....	178
4.5.1.1. Sekizinci haftada gerçekleşen ders işleniş sürecine ve öğretim etkinliklerine ilişkin bulgular	181
4.5.2. Retorik (görsel) söylem oluşturma sürecinde yaşananlar (marka logo afiş çalışmaları).....	185
4.5.2.1. Dokuzuncu haftada gerçekleşen ders işleniş sürecine ve öğretim etkinliklerine ilişkin bulgular ve marka logo afiş çalışmaları	188
4.5.2.2. Onuncu haftada gerçekleşen ders işleniş sürecine ve öğretim etkinliklerine ilişkin bulgular ve marka logo afiş çalışmaları	200
4.6. Görsel Pedagoji Bağlamında Görsel Yapılar ve İletileri Sorgulama	201
4.6.1. Retorik (görsel) söylem oluşturma süreci (kadına şiddet temalı afişler)	201

4.6.1.1. Onbirinci haftada gerçekleşen ‘görsel pedagoji bağlamında görsel yapılar ve iletileri sorgulamaya dayalı rizomatik analiz’ ders işleniş sürecine ve öğretim etkinliklerine ilişkin bulgular ve kadına şiddet temalı afiş çalışmaları.....	204
4.6.1.2. Onikinci haftada gerçekleşen ‘görsel pedagoji bağlamında görsel yapılar ve iletileri sorgulamaya dayalı rizomatik analiz’ ders işleniş sürecine ve öğretim etkinliklerine ilişkin bulgular ve kadına şiddet temalı afiş çalışmaları.....	206
4.6.2. Rizomatik analiz oluşturma süreci (çevre temalı afişler)	215
4.6.2.1. Onüçüncü haftada gerçekleşen ‘görsel pedagoji bağlamında görsel yapılar ve iletileri sorgulamaya dayalı rizomatik analiz’ ders işleniş sürecine ve öğretim etkinliklerine ilişkin bulgular ve çevre temalı afiş çalışmaları.....	218
4.6.2.2. Ondördüncü haftada gerçekleşen ‘görsel pedagoji bağlamında görsel yapılar ve iletileri sorgulamaya dayalı rizomatik analiz’ ders işleniş sürecine ve öğretim etkinliklerine ilişkin bulgular ve çevre temalı afiş çalışmaları.....	223
4.6.2.3. Onbeşinci haftada gerçekleşen ‘görsel pedagoji bağlamında görsel yapılar ve iletileri sorgulamaya dayalı rizomatik analiz’ ders işleniş sürecine ve öğretim etkinliklerine ilişkin bulgular ve çevre temalı afiş çalışmaları.....	256
4.6.3. Görsel içerik yapılandırma (illüstrasyon tasarım çalışmaları)	257
4.6.3.1. Birinci haftada gerçekleşen ders işleniş sürecine ve öğretim etkinliklerine ilişkin bulgular	258
4.6.3.2. İkinci haftada gerçekleşen ‘görsel pedagoji çerçevesinde rizomatik analize dayalı görsel içerik yapılandırma ve değerlendirme’ ders işleniş sürecine ve öğretim etkinliklerine ilişkin bulgular	259
4.6.3.3. Üçüncü haftada gerçekleşen ‘görsel pedagoji çerçevesinde rizomatik analize dayalı görsel içerik yapılandırma ve değerlendirme’ ders işleniş sürecine ve öğretim etkinliklerine ilişkin bulgular	260

4.6.3.4. Dördüncü haftada gerçekleşen ‘görsel pedagoji çerçevesinde rizomatik analize dayalı görsel içerik yapılandırma ve değerlendirme’ ders işleniş sürecine ve öğretim etkinliklerine ilişkin bulgular	260
4.6.3.5. Beşinci haftada gerçekleşen ‘görsel pedagoji çerçevesinde rizomatik analize dayalı görsel içerik yapılandırma ve değerlendirme’ ders işleniş sürecine ve öğretim etkinliklerine ilişkin bulgular ve İllüstrasyon Tasarım Çalışmaları	261
4.6.3.6. Altıncı haftada gerçekleşen ‘görsel pedagoji çerçevesinde rizomatik analize dayalı görsel içerik yapılandırma ve değerlendirme’ ders işleniş sürecine ve öğretim etkinliklerine ilişkin bulgular ve illüstrasyon tasarım çalışmaları	262
4.6.4. Görsel pedagojik değerlendirme (alt tema)	270
4.6.4.1. Görsel kültür tanımı	272
4.6.4.2. Görsel okuryazarlık tanımı.....	273
4.6.4.3. Teknolojik yeterlilikler	274
4.6.4.4. Uygulamanın mesleki katkısı.....	275
4.7. Değerlendirme	276
4.7.1. Öğrencilerin kendilerine ve derse yönelik değerlendirmeleri	276
4.7.2. Alan uzmanı değerlendirmesi.....	287
5. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER.....	291
5.1. Sonuç	291
5.2. Tartışma	293
5.3. Öneriler	307
5.3.1. Araştırmacılara yönelik öneriler.....	307
5.3.2. Uygulamaya yönelik öneriler.....	308
KAYNAKÇA.....	310
EKLER	
ÖZGEÇMİŞ	

TABLÖLAR DİZİNİ

Sayfa

Tablo 2.1. Retorik ikna süreci	64
Tablo 3.1. Araştırma süreci özeti	100
Tablo 3.2. Alt amaçlar doğrultusunda uygulanan veri toplama aracı	101
Tablo 3.3. Öğrenciler ile gerçekleştirilen odak grup görüşme tarihleri	116
Tablo 3.4. Öğrenciler ile gerçekleştirilen yarı – yapılandırılmış görüşme tarihleri.....	116
Tablo 3.5. Geçerlik komitelerinin tarihleri	122
Tablo 3.6. Güz dönemi haftalık eylem planı.....	127
Tablo 3.7. Bahar dönemi haftalık eylem planı	128
Tablo 3.8. Vize notları	130
Tablo 3.9. Final notları.....	131
Tablo 4.1. Grafik anlatım dili oluşturma kategorisine ait kodların frekansları.....	140
Tablo 4.2. Birinci haftaya yönelik ders işleniş süreci	142
Tablo 4.3. Öğrencilerin tasarım programlarına ilişkin deneyim bulguları.....	143
Tablo 4.4. İkinci haftaya yönelik ders işleniş süreci	146
Tablo 4.5. Üçüncü haftaya yönelik ders işleniş süreci	152
Tablo 4.6. Dördüncü haftaya yönelik ders işleniş süreci	154
Tablo 4.7. Öğrencilerin stilizasyon çalışmalarına ilişkin 1. odak grup görüşmesinde verdikleri cevaplara yönelik bulgular 17.10.2019.....	162
Tablo 4.8. 1. Geçerlik komitesi bulguları 17.10.2019	163
Tablo 4.9. Retorik (görsel) söylem oluşturma kategorisine ait kodların frekansları ...	165

Sayfa

Tablo 4.10. Beşinci haftaya yönelik ders işleniş süreci	166
Tablo 4.11. Altıncı haftaya yönelik ders işleniş süreci	169
Tablo 4.12. Öğrencilerin marka-logo çalışmalarına ilişkin retorik söylemleri	170
Tablo 4.13. Öğrencilerin retorik söylem odaklı marka-logo tasarım çalışmalarına ilişkin 2. odak grup görüşmesinde verdikleri cevaplara yönelik bulgular 31.10.2019	170
Tablo 4.14. Yedinci haftaya yönelik ders işleniş süreci	178
Tablo 4.15. Manipülatif ikna edici süreç yapılandırma kategorisine ait kodların frekansları	180
Tablo 4.16. Sekizinci haftaya yönelik ders işleniş süreci	182
Tablo 4.17. Öğrencilerin retorik söylem odaklı marka afiş tasarım çalışmalarına ilişkin 3. odak grup görüşmesinde verdikleri cevaplara yönelik bulgular 14.11.2019	183
Tablo 4.18. 2. Geçerlik komitesi bulguları 14.11.2019	184
Tablo 4.19. Manipülatif ikna edici süreç yapılandırma kategorisine ait kodların frekansları	186
Tablo 4.20. Dokuzuncu haftaya yönelik ders işleniş süreci	188
Tablo 4.21. Onuncu haftaya yönelik ders işleniş süreci	200
Tablo 4.22. Öğrencilerin retorik söylem odaklı marka afiş tasarım çalışmalarına ilişkin 4. odak grup görüşmesinde verdikleri cevaplara yönelik bulgular 28.11.2019	201
Tablo 4.23. Retorik (görsel) söylem oluşturma süreci kategorisine ait kodların frekansları	203

Tablo 4.24. Öğrencilerin rizomatik analiz odaklı kadına şiddet temalı afiş tasarım çalışmalarına ilişkin 4. odak grup görüşmesinde verdikleri cevaplara yönelik bulgular 05.12.2019.....	205
Tablo 4.25. Onbirinci haftaya yönelik ders işleniş süreci	206
Tablo 4.26. Onikinci haftaya yönelik ders işleniş süreci	207
Tablo 4.27. Rizomatik analiz oluşturma süreci kategorisine ait kodların frekansları..	216
Tablo 4.28. Öğrencilerin rizomatik analiz odaklı çevre temalı afiş tasarım çalışmalarına ilişkin bulgular 19.12.2019.....	220
Tablo 4.29. Onüçüncü haftaya yönelik ders işleniş süreci.....	220
Tablo 4.30. Öğrencilerin rizomatik analiz odaklı çevre temalı afiş tasarım çalışmalarına ilişkin 6. odak grup görüşmesinde verdikleri cevaplara yönelik bulgular 19.12.2019	222
Tablo 4.31. 3. Geçerlik komitesi bulguları 19.12.2019	223
Tablo 4.32. Ondördüncü haftaya yönelik ders işleniş süreci	240
Tablo 4.33. Birinci – ikinci – üçüncü ve dördüncü yarı-yapılandırılmış görüşmelere ilişkin bulgular 26.12.2019	240
Tablo 4.34. Onbeşinci haftaya yönelik ders işleniş süreci	256
Tablo 4.35. Görsel içerik yapılandırma kategorisine ait kodların frekansları.....	258
Tablo 4.36. Birinci haftaya yönelik ders işleniş süreci	258
Tablo 4.37. İkinci haftaya yönelik ders işleniş süreci	259
Tablo 4.38. Üçüncü haftaya yönelik ders işleniş süreci.....	260
Tablo 4.39. Dördüncü haftaya yönelik ders işleniş süreci	261
Tablo 4.40. Beşinci haftaya yönelik ders işleniş süreci	262
Tablo 4.41. Altıncı haftaya yönelik ders işleniş süreci	263

Sayfa

Tablo 4.42. Görsel kültür tanımı kategorisine ait kodların frekansları	272
Tablo 4.43. Görsel okuryazarlık tanımı kategorisine ait kodların frekansları	273
Tablo 4.44. Teknolojik yeterlilikler kategorisine ait kodların frekansları	274
Tablo 4.45. Uygulamanın mesleki katkısı kategorisine ait kodların frekansları.....	275
Tablo 4.46. 4. Geçerlik komitesi/alan uzmanı değerlendirmesi bulguları 12.03.2020	289
Tablo 4.46. 4. Geçerlik komitesi/alan uzmanı değerlendirmesi bulguları 12.03.2020	290

ŞEKİLLER DİZİNİ

Sayfa

Şekil 2.1. Görsel retoriğe dayalı anlam sorgulama süreci	65
Şekil 2.2. Görsel kültüre rizomatik bakış	76
Şekil 3.1. Araştırma aşamaları.....	102
Şekil 4.1. Görsel kültür odaklı görsel pedagoji süreci.....	133
Şekil 4.2. Araştırma süreci 1	134
Şekil 4.3. Araştırma süreci 2	135
Şekil 4.4. Araştırmanın temaları.....	138
Şekil 4.5. Araştırmanın tema ve kategorileri.....	138
Şekil 4.6. Grafik anlatım dili oluşturma kategorisi ve kodları	140
Şekil 4.7. Retorik (görsel) söylem oluşturma kategorisi ve kodları	164
Şekil 4.8. Manipülatif ikna edici süreç yapılandırma kategorisi ve kodları	179
Şekil 4.9. Retorik (görsel) söylem oluşturma sürecinde yaşananlar kategorisi ve kodları.....	185
Şekil 4.10. Retorik (görsel) söylem oluşturma süreci kategorisi ve kodları.....	202
Şekil 4.11. Rizomatik analiz oluşturma süreci kategorisi ve kodları	216
Şekil 4.12. Çevre teması rizomatik analiz süreci.....	219
Şekil 4.13. Kadına şiddet teması rizomatik analiz süreci	227
Şekil 4.14. Öğrencilerin rizomatik analiz sonucunda çevre ve kadına şiddet temalarının kullanımlarına ilişkin görüşleri.....	228
Şekil 4.15. Öğrencilerin rizomatik analiz sonucunda kazanımları	228

Sayfa

Şekil 4.16. Görsel içerik yapılandırma kategorisi ve kodları	257
Şekil 4.17. Görsel pedagojik değerlendirme alt teması kategorileri ve kodları	271
Şekil 4.18. Görsel kültür tanımı kategorisi ve kodları.....	272
Şekil 4.19. Görsel okuryazarlık tanımı kategorisi ve kodları	273
Şekil 4.20. Teknolojik yeterlilikler kategorisi ve kodları	274
Şekil 4.21. Uygulamanın mesleki katkısı kategorisi ve kodları	275

GÖRSELLER DİZİNİ

Sayfa

Görsel 2.1. Refik Anadol’un dijital teknoloji ile oluşturduğu ‘Eriyen Hatıralar’ isimli sergisi görselleri, 2020	36
Görsel 2.2. Pera Müzesi, Osman Hamdi Bey’in dünyasına yolculuk sanal gerçeklik deneyimi.	37
Görsel 2.3. The Business Cat	41
Görsel 2.4. Volvo google cardboard uygulaması odaklı görsel mesaj tasarımı, 2020 ...	43
Görsel 2.5. Popüler kültür odaklı manipülatif süreçler	46
Görsel 2.6. Sanatçı Butcher Billy’nin “I Love to Hate You” isimli popüler kültür ikonları serisi	47
Görsel 2.7. Lüks tüketime yönelik imajlar	49
Görsel 2.8. Lüks tüketime yönelik Balenciaga marka çanta reklam görseli	50
Görsel 2.9. Bounduelle reklam görseli.....	60
Görsel 2.10. Harvey Nichols güzellik ürün reklamı.	61
Görsel 2.11. “Mom Demand Action”ın silahsızlanma ile ilgili kampanya görselleri. ..	62
Görsel 2.12. Brezilya SPRS Derneği için “your child is what you eat” sloganıyla hazırlanan kampanya görselleri	63
Görsel 2.13. Keloptic’in gözlük ve Staedtler’in kalem reklamı görselleri, ...	66
Görsel 2.14. Eli Rezkallah tarafından ‘Paralel Bir Evrende’ serisi olarak hazırlanmış eleştirel sorgulama ile yeniden ele alınmış mizahi afişler	67
Görsel 2.15. Serenay Sarıkaya ve şampuan reklamı	68
Görsel 2.16. Dua Lipa’nın reklam yüzü olduğu Yves Saint Laurent Libre marka parfüm reklam görseli.....	69

Sayfa

Görsel 2.17. Mutlu figürlere dayalı manipülatif süreçler.....	69
Görsel 2.18. Savaş, toplumsal güç ve statü odaklı afişler	71
Görsel 2.19. Sarı yelekliler temalı grafiti (Pascal Boyart).	71
Görsel 2.20. Mercedes, Toyota ve Volkswagen afişleri.	79
Görsel 2.21. Aşçı Fare R, Canavarlar, Yukarı Bak, İnanılmaz Aile, Harry Potter, Alice Harikalar Diyarında, Alaaddin animasyon çizgi filmlerinin minimalist, ...	82
Görsel 2.22. IBM minimalist görsel ileti tasarımları, 2010, noma bar	82
Görsel 2.23. Leon, (Pinterest, 2020), Titanic film afişleri tamamlama ilkesi.....	83
Görsel 2.24. Minimalist afiş görselleri.....	85
Görsel 2.25. Heinz ketçap markasına yönelik minimalist afiş görselleri.....	86
Görsel 2.26. Lays cips, İdeal light ekmek markası ve Mary reçel markası reklamı minimalist afiş tasarımı	86
Görsel 2.27. Matrix filmi minimalist afiş tasarımları	87
Görsel 2.28. Lego minimalist sanat başyapıtlarına dayalı minimalist tasarımları, Grant Wood-Amerikan Gotik, Van-Gogh Self-Portre, Leonardo Da Vinci- Mona Lisa, Erminli Kadın, Johannes Vermeer- İnci Küpeli Kız, ...	87
Görsel 3.1. Seçmeli sanat grafik tasarım dersi atölye görseli	107
Görsel 3.2. Grafik tasarım dersi Facebook grubu	115
Görsel 3.3. Güz dönemi veri türü ve veri toplama tarihleri	118
Görsel 3.4. Bahar dönemi veri türü ve veri toplama tarihleri	119
Görsel 3.5. Grafik tasarım I dersi haftalık plan.....	126

Sayfa

Görsel 3.6. Grafik tasarım II dersi haftalık plan	126
Görsel 4.1. Grafik anlatım dili oluşturma kategorisine ait kodların kelime bulutu	141
Görsel 4.2. Nvivo doktora analiz çalışması görseli.....	142
Görsel 4.3. Emir'in "hayvan ve cansız" temalı stilizasyon eskiz çalışmaları	147
Görsel 4.4. Sümeyra'nın "hayvan ve cansız" temalı stilizasyon eskiz çalışmaları.....	148
Görsel 4.5. Bircan'ın "hayvan ve doğa" temalı stilizasyon eskiz çalışmaları	148
Görsel 4.6. Zeynep'in "hayvan ve cansız" temalı stilizasyon eskiz çalışmaları	149
Görsel 4.7. Ayşen'in "hayvan" temalı stilizasyon eskiz çalışmaları	149
Görsel 4.8. "Hayvan-cansız-doğa" temalı stilizasyon çalışmaları ders süreci görseli .	153
Görsel 4.9. Emir'in "hayvan ve cansız" temalı stilizasyon çalışmaları	154
Görsel 4.10. Büşra'nın "hayvan ve doğa" temalı stilizasyon çalışmaları	155
Görsel 4.11. Bircan'ın "hayvan ve doğa" temalı stilizasyon çalışmaları.....	157
Görsel 4.12. Sümeyra'nın "hayvan ve cansız" temalı stilizasyon çalışmaları	158
Görsel 4.13. Zeynep'in "hayvan ve cansız" temalı stilizasyon çalışmaları	159
Görsel 4.14. Ayşen'in "hayvan ve cansız" temalı stilizasyon çalışmaları	159
Görsel 4.15. Pelin'in "hayvan ve doğa" temalı stilizasyon çalışmaları	160
Görsel 4.16. Berk'in "hayvan ve doğa" temalı stilizasyon çalışmaları.....	160
Görsel 4.17. Berrak'ın "hayvan ve doğa" temalı stilizasyon çalışmaları	161
Görsel 4.18. Osman'ın "cansız ve doğa" temalı stilizasyon çalışmaları.....	161
Görsel 4.19. Logo tasarım çalışmaları ders süreci görseli	168

Görsel 4.20. Emir'in "Pictures Materials" marka logo tasarımı, Illustrator çalışması.....	170
Görsel 4.21. Büşra'nın "Biselita Make-Up" marka logo tasarımı, Illustrator çalışması.....	172
Görsel 4.22. Bircan'ın "Seçenek Kafe" marka logo tasarımı, Illustrator çalışması.....	173
Görsel 4.23. Sümeyra'nın "Vitriol Akademi" marka logo tasarımı, Illustrator çalışması.....	174
Görsel 4.24. Zeynep'in "Keysu" marka logo tasarımı, Illustrator çalışması	175
Görsel 4.25. Ayşen'in "Kent Terzi" marka logo tasarımı, Illustrator çalışması	176
Görsel 4.26. Pelin'in "MyDi" marka logo tasarımı, Illustrator çalışması.....	176
Görsel 4.27. Osman'ın "Elecdrone" marka logo tasarımı, Illustrator çalışması	177
Görsel 4.28. Berrak'ın "BA Optik" marka logo tasarımı, Illustrator çalışması.....	178
Görsel 4.29. Manipülatif ikna edici süreç yapılandırma kategorisine ait kodların kelime bulutu.....	180
Görsel 4.30. Retorik (görsel) söylem oluşturma sürecinde yaşananlar kategorisine ait kodların kelime bulutu	187
Görsel 4.31. Büşra'nın "Biselita Make-Up" marka afiş tasarımı "değerinin farkına var", Photoshop çalışması	189
Görsel 4.32. Emir'in "Pictures Materials" marka afiş tasarımı "daha güçlü daha sağlam", Photoshop çalışması	190
Görsel 4.33. Bircan'ın "Seçenek Kafe" marka afiş tasarımı "seçenek senin", Photoshop çalışması	191
Görsel 4.34. Sümeyra'nın "Vitriol Akademi" marka afiş tasarımları "kendini bul!", Photoshop çalışması	192

Görsel 4.35. Zeynep’in “Keysu” marka afiş tasarımı “içindeki gücün kaynağı”, Photoshop çalışması	194
Görsel 4.36. Berrak’ın “BA Optik” marka afiş tasarımı “hayata başka bak”, Photoshop çalışması	196
Görsel 4.37. Berk’in “Kabataş İnşaat” marka afiş tasarımı, Photoshop çalışması	196
Görsel 4.38. Belma’nın “Ot Cafe” marka afiş tasarımı “sağlıklı ve doğal lezzet farkıyla”, Photoshop çalışması	197
Görsel 4.39. Yaprak’ın “Alko Lastik” marka afiş tasarımı “güvenlik bizim önceliğimizdir, en iyi lastik koruması”, Photoshop çalışması.....	197
Görsel 4.40. Helin’in “Maze Yapım” marka afiş tasarımı “kaliteli filmin adresi”, Photoshop çalışması	198
Görsel 4.41. Ayşen’in “Kent Terzi” marka afiş tasarımı “kentinizin terzisi”, Photoshop çalışması	199
Görsel 4.42. Pelin’in “MyDi” marka afiş tasarımı “special like her”, Photoshop çalışması	199
Görsel 4.43. Retorik (görsel) söylem oluşturma süreci kategorisine ait kodların kelime bulutu	203
Görsel 4.44. Emir’in sosyal sorumluluk kadına şiddet temalı afiş tasarımı, “erkeklerin kadınlara baskısına göz yumma!!!”, Photoshop çalışması ...	207
Görsel 4.45. Bircan’ın sosyal sorumluluk kadına şiddet temalı afiş tasarımları, “dur! o anne”, “dur! o arkadaş”, “dur! o çocuk” “dur! o eş”, Photoshop çalışması	209
Görsel 4.46. Büşra’nın sosyal sorumluluk kadına şiddet temalı afiş tasarımları, “senin özgürlüğün benim tutsaklığım değil!”, photoshop çalışması	210

Görsel 4.47. Sümeyra'nın sosyal sorumluluk kadına şiddet temalı afiş tasarımları, “kadınları yok etme!”, “sadece bedenim değil çocukluğumda yaşasın”, Photoshop çalışması.....	211
Görsel 4.48. Zeynep'in sosyal sorumluluk kadına şiddet temalı afiş tasarımı, Photoshop çalışması	213
Görsel 4.49. Rizomatik analiz oluşturma süreci kategorisine ait kodların kelime bulutu	217
Görsel 4.50. Çevre temalı rizomatik analizi gösteren pano görseli 1	219
Görsel 4.51. Çevre temalı rizomatik analizi gösteren pano görseli 2	220
Görsel 4.52. Rizomatik analiz çalışmaları ders süreci görseli 1	229
Görsel 4.53. Rizomatik analiz çalışmaları ders süreci görseli 2	229
Görsel 4.54. Rizomatik analiz çalışmaları ders süreci görseli 3	229
Görsel 4.55. Rizomatik analiz çalışmaları ders süreci görseli 4	230
Görsel 4.56. Osman'ın sosyal sorumluluk kadına şiddet temalı afiş tasarımı “görmezden gelme! susma”, Photoshop çalışması	230
Görsel 4.57. Osman'ın sosyal sorumluluk kadına şiddet temalı afiş tasarımı rizomatik analizi	231
Görsel 4.58. Helin'in sosyal sorumluluk kadına şiddet temalı afiş tasarımı “ben kimim?”, Photoshop çalışması	231
Görsel 4.59. Ece'nin sosyal sorumluluk kadına şiddet temalı afiş tasarımı “şiddetin her türlüsüne susma!”, Photoshop çalışması	232
Görsel 4.60. Ayça'nın sosyal sorumluluk kadına şiddet temalı afiş tasarımı “şiddet sadece maruz bırakanların sorunu değil sen de bir el ver!”, Photoshop çalışması	233

Görsel 4.61. Berk’in sosyal sorumluluk kadına şiddet temalı afiş tasarımı “kadın hakları, kadın cinayetleri, şiddet”, Photoshop çalışması.....	234
Görsel 4.62. Belma’nın sosyal sorumluluk kadına şiddet temalı afiş tasarımı “kadın nesnel değildir”, Photoshop çalışması	235
Görsel 4.63. Berrak’in sosyal sorumluluk kadına şiddet temalı afiş tasarımı “mücadele et”, Photoshop çalışması.....	236
Görsel 4.64. Yaprak’ın sosyal sorumluluk kadına şiddet temalı afiş tasarımı “sessiz kalma”, Photoshop çalışması.....	237
Görsel 4.65. İbrahim’in sosyal sorumluluk kadına şiddet temalı afiş tasarımı “artık durman gerek”, Photoshop çalışması	238
Görsel 4.66. Ayşen’in sosyal sorumluluk kadına şiddet temalı afiş tasarımı “toplumun mülkiyeti her zaman sessiz olur”, Photoshop çalışması.....	239
Görsel 4.67. Emir’in sosyal sorumluluk çevre temalı afiş tasarımı “çocuğunuz plastikle büyümesin!!!”, Photoshop çalışması.....	241
Görsel 4.68. Emir’in sosyal sorumluluk çevre temalı afiş tasarımı “doğayla savaşımızı kazanırsak, kaybederiz!!!”, Photoshop çalışması...	242
Görsel 4.69. Bircan’ın sosyal sorumluluk çevre temalı afiş tasarımı “doğayı tüketme”, Photoshop çalışması	243
Görsel 4.70. Büşra’nın sosyal sorumluluk çevre temalı afiş tasarımı “dünyayı karartmayın bir ışık da siz yakın”, Photoshop çalışması	244

Görsel 4.71. Sümeyra'nın sosyal sorumluluk çevre temalı afiş tasarımları “çünkü buna değerim” ve “yaşayabileceğin tek alana bu kadar duyarsız olma”, Photoshop çalışması	245
Görsel 4.72. Zeynep'in sosyal sorumluluk çevre temalı afiş tasarımı “o seni bitirmeden sen onu bitir”, Photoshop çalışması	247
Görsel 4.73. Osman'ın sosyal sorumluluk çevre temalı afiş tasarımı “doğa makine değildir acele et!”, Photoshop çalışması	249
Görsel 4.74. Osman'ın sosyal sorumluluk çevre temalı afiş tasarımı rizomatik analizi	249
Görsel 4.75. Helin'in sosyal sorumluluk çevre temalı afiş tasarımı, Photoshop çalışması	250
Görsel 4.76. Yaprak'ın sosyal sorumluluk çevre temalı afiş tasarımları “yeşili siyaha dönüştürme”, Photoshop çalışması	251
Görsel 4.77. İbrahim 'in sosyal sorumluluk çevre temalı afiş tasarımı “doğa ile savaş halindeyiz eğer kazanırsak kaybedeceğiz”, Photoshop çalışması	252
Görsel 4.78. Ayça'nın sosyal sorumluluk çevre temalı afiş tasarımı “dünya'yı siyaha boyuyoruz buna dur de”, Photoshop çalışması	253
Görsel 4.79. Belma'nın sosyal sorumluluk çevre temalı afiş tasarımı “yarının doğası bugünden yaratılır”, "Photoshop çalışması	254
Görsel 4.80. Ayşen'in sosyal sorumluluk çevre temalı afiş tasarımları “hayata bir de onların gözünden bakın.”, “işte onlara verdiğiniz 7 milyon tonluk armağan...”, “sizin de arzuladığınız yaşam bu mudur?”, Photoshop çalışması	255
Görsel 4.81. Zeynep'in illüstrasyon tasarımı çalışması	263

Sayfa

Görsel 4.82. Bircan'ın illüstrasyon tasarımı çalışması.....	264
Görsel 4.83. Emir'in illüstrasyon tasarımı çalışması	265
Görsel 4.84. Yaprak'ın illüstrasyon tasarımı çalışması	265
Görsel 4.85. Pelin'in illüstrasyon tasarımı çalışması	267
Görsel 4.86. İbrahim'in illüstrasyon tasarımı çalışması.....	269
Görsel 4.87. Eylem'in illüstrasyon tasarımı çalışması.....	269
Görsel 4.88. Berk'in illüstrasyon tasarımı çalışması	270

1. GİRİŞ

Teknolojik gelişmelerle birlikte iletişim araçları gelişmiş ve sayısız imgeler hayatımıza girmiştir. Bireylerin kendi dünyasını ve imgeleri anlaması gerekli hale gelmiştir. Bu doğrultuda görsel kültür kavramı ön plana çıkmaktadır. Çünkü görsel kültür görsel olan her şeyi kapsamaktadır.

Görsel kültür yaşam biçimimizi ciddi anlamda şekillendiren görmeyle ilişkili her şey olarak tanımlanır. Her şeyin kapsamında ise televizyon, filmler, reklamlar, ürün tasarımı, mimari gibi çok çeşitli bir görsel alan bulunmaktadır (Bedir Erişti, 2019, s. 159). Görsel kültür çalışmaları üretkenliği de besleyen bir süreçtir, çünkü farklı bakış açıları, uygulamalar, yaklaşımlar ve etkileşimler farklı bağlamlar ile yeniden ve yeniden sorgulanmakta ve görsel kültür çalışması içerisindeki bireyin aktif rol oynamasına zemin hazırlamaktadır (Barnard, 2002, s. 35). Sanat eğitimcilerinin görsel kültürün sanat eğitimi sürecine entegre edilmesinde önemle üzerinde durmaları gereken noktalar; görsel odaklı dünya içerisinde keşfetmek ama bilinçli ve eleştirel sorgulamaya dayalı olarak keşfetmek, keşfettiklerini yorumlamak ve yeniden yaratmak şeklinde sıralanabilir (Duncum, 2010, s. 8). Görsel kültür çalışmaları anlamayı amaçlar. Bunun nedeni görselliğin bize görünür anlamlardan başka görünmez anlamları ve gerçekleri anlatıyor olmasıdır. Gerçekleri gizleyen kısımları netleştirebilmek için anlamak gereklilik olmaktadır. Bu sebeple görsel kültür, görselin birçok boyutuyla sorgulanmasını içermektedir (Bedir Erişti, 2019, s. 159). Yeni neslin çocukları doğduktan itibaren kendini teknolojinin ve dijitalleşmenin getirdiği sosyal medyada yaratılmış sanal dünyanın ve dijital hayatın içinde bulmakta ve sanal gerçeklik, dijital iletişim, simülasyonlarla büyümektedir. Bireylerin çoğu dijitalleşmeyle birlikte geleneksel düşünebilme ve geleneksel üretim yapma şeklinden uzaklaşmıştır. Bu uyarıların etkisi altında kalan bireylerin, bu uyarıların doğru olarak algılaması, anlaması ve hayatında kullanabilme yeteneklerini geliştirilmesi önemlidir. Bu bağlamda teknolojinin getirilerinin sanat eğitimi alan öğrencilerin, estetik beğeni, yaratım süreci ve üretim aşamalarını ne ölçüde etkilediği, baktıkları imajları kullanma kolaylığı sağlayan görsel kültür unsurlarını seçme becerileri, kendi sanat algıları üzerinde yarattığı etki ile mücadele edebilmeleri ancak çağın getirilerine uygun, güncel bir eğitimle karşılanabilir (Temizel, 2012, s. 111). Sosyo-kültürel dönüşüm çerçevesinde, sanat eğitiminin kapsamı da görsel süreçleri anlamlandırma ve eleştirel olarak sorgulamaya dayalı olarak değişmiş ve dönüşmüştür. Bu nedenle görsel kültür bağlamları ile görselleri analiz etmek, görsel

okuryazarlık becerileri geliştirmek, görsel dünyadaki dönüşüme kayıtsız kalmamak ve bu baēlamda yeterlik ortaya koymak gereklilik haline gelmiştir (Duncum, 2004, s. 260; Freedman, 2003, s. 52). Bu baēlamda, görsel pedagojinin sanat eēitimi içerisinde yer alması, ērencilere çevrelerinde gördükleri imgeleri derinlemesine ve baēlamlarıyla yorumlama yeterliēi kazanma şansı sunacaktır. ērenciler, ayrıca, sanat eēitimi yoluyla eleştirel bakış açısına, yorumlamaya, ilişkilendirmeye, çözümlmeye analiz ve sentez yapabilmeye ilişkin görsel farkındalık kazanma olanaēına sahip olacaklardır (ıēır, 2016, s. 21). Görsel kültür kavramına vurgu yapılan bir sanat eēitimi ile bireylerin bu dünyayı anlamaları, eleştirel düşünme ve eleştirel sorgulama yapabilmeleri amaçlanmaktadır. Görsel pedagojik baēlamda gerçekleşen bir sanat eēitimi bireyin ortaya koyduēu sanat çalışmalarını ve tasarımlarını daha farkındalıkla ele almasını saēlayacaktır.

Bu araştırmada sanat eēitimi alan ērencilerin görsel pedagoji ve görsel kültür olgusuna yönelik yaklaşımları, görsellere karşı ne kadar farkında oldukları ve görsel pedagojinin ērencilerin görsel farkındalıklarına katkısı ele alınmaya çalışılmıştır. Bu görsel farkındalık sanat ve tasarım eēitimi ile doēru orantılıdır. Bireyler günümüz popüler kültürü çerçevesinde görselleri ne kadar iyi algılasa bu durum yapacakları tasarımlara yansıyacaktır. Grafik tasarım ürünü ortaya koyarken güncel bakış açısını yakalayabilmek ve hedef kitlenin dikkatini çekebilmek önem taşımaktadır.

1.1. Problem Durumu

Günümüzde özellikle teknolojinin de etkisiyle görsellerle çevrili bir dünyada yaşamaktayız. Görseller, pedagojik yönü ve baēlamı güçlü olan; her an ve her yerde günlük hayatın bir parçası olan; algısal süreçleri yönlendiren, ikna etme gücü yüksek olan iletilerdir. Bu nedenle görsel açıdan doyumsuz hale gelmiş bir ortam içerisinde kültürel uzantıları sorgulamak, deēerlendirmek ve yorumlamak için medya ve yeni medyanın (televizyonda, filmlerde, dergilerde, gazetelerde ve tüm elektronik cihazlarda) sunduēu görsel ileti türlerini anlamaya ve popüler kültür göstergesi olan görsel iletileri anlamanın yollarına ilişkin farkındalıēa gereksinim vardır (Bedir Erişti, 2018, s. 43). Görsel teknolojiler ve görsel kültür bireylerin beēenilerini, seçimlerini ve algılarını etkilemiştir. Hızla hayatımıza giren teknolojiler dünyayı küçülterek insanların kendisini ifade etme biçimlerini dönüşüme uēratmıř ve bilgi akışını arttırmıştır. Dolayısıyla sanat bu dönüşüm içinde farklı üretim biçimlerini ele almış, gelenekselden uzaklaşmıştır. Sanatın retimi, tüketimi, sunumu deēiřmiř ve anlam odaklı hale gelmiştir. Bu anlamda sanat eēitimi

bireylerin ufkunun genişlemesinde, düşüncelerin işlenmesinde önemli işlevleri yerine getirmektedir (Temizel, 2012, s. 110).

Bu bağlamda, araştırmanın problemi öğrencilerin dijital teknolojiler odaklı görsel bombardıman içerisinde seçici ve gerçekten anlam yaratan mesajlar verme kaygıları olan bireyler olup olmadığını sorgulamak ve görsel bir ileti oluşturma sürecinde görsel pedagojik etkiyi nasıl oluşturduklarını incelemektir. Bunu gerçekleştirirken, çevremizde gördüğümüz imajların içeriği ve bağlamları açısından önemi nedir? Niye bu kadar görsel bombardıman içindeyiz? Görseller bize ne anlatır? Neden seçici olmalıyız? Görsel farkındalık neden geliştirmeliyiz? Görsel pedagojiye dayalı ideolojiler ve zevkler nelerdir? Tasarımlarımızda mesaj verirken hangi amacı gütmeliyiz? gibi sorgulamalar yapılarak öğrencilerin görsel farkındalıklarını geliştirmeleri ve görsellerin temsil gücünü anlamaları sağlanacaktır. Bu sorgulamalar çerçevesinde yapılacak uygulamalarla görsel pedagojik bağlamda görsel kültürün grafik eğitime yansımaya dayalı çalışmalar oluşturulacaktır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, Güzel Sanatlar Eğitimi bölümündeki seçmeli sanat atölye grafik dersinde görsel kültür odaklı görsel pedagojik farkındalığın nasıl geliştirilebileceğini ve tasarım süreçlerine nasıl yansıdığını ortaya koymaktır.

1. Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Seçmeli Sanat Grafik dersinde görsel kültür odaklı görsel pedagojik farkındalıkları nasıl geliştirilebilir? Bu bağlamda;
 - a. Öğrencilerin görsel kültür odaklı görsel pedagojik bakış açılarına dayalı algılama ve yorumlama biçimleri seçmeli sanat grafik dersinde nasıl geliştirilebilir?
 - b. Öğrencilerin görsel kültür odaklı görsel pedagojik farkındalıkları seçmeli sanat grafik dersinde tasarım süreçlerine nasıl yansımaktadır?
 - c. Öğrencilerin görsel kültür odaklı görsel pedagojik farkındalıkları seçmeli sanat grafik dersinde ürün ortaya koyma süreçlerine nasıl yansımaktadır?
 - d. Öğrencilerin görsel pedagojik bağlama dayalı Seçmeli Sanat Grafik dersine ilişkin sorunları nelerdir?
 - e. Öğrencilerin görsel pedagojik bağlama dayalı Seçmeli Sanat Grafik dersine ilişkin çözüm önerileri nelerdir?
2. Seçmeli Sanat grafik dersinde görsel kültür odaklı görsel pedagojik farkındalığın geliştirilmesine ilişkin alan uzmanlarının görüşleri nelerdir?

- a. Alan uzmanlarının görsel kültür odaklı görsel pedagojik farkındalığın Seçmeli Sanat Grafik dersine yansımaları üzerine görüşleri nelerdir?
- b. Alan uzmanlarının görsel kültür odaklı görsel pedagojik farkındalığın Seçmeli Sanat Grafik dersine yansımaları üzerine önerileri nelerdir?

1.3. Araştırmanın Önemi

Günümüzde görsel imajlarla karşılaşan öğrencilerin bu göstergeleri anlayarak doğru analiz etmeleri ve yorumlamaları gerekli hale gelmiştir. Bu nedenle görsel kültür temelli uygulamalarla karşılaşan öğrencilerin bilgilerini gözden geçirmeleri sağlanacaktır.

Görsel kültürü sanat ile ilişkilendirmek, tüm öğrencilere ulaşmanın ve öğrencileri gördükleri üzerinden düşünmeye ve eleştirel sorgulamaya yönlendirmenin önemli bir yoludur (Bedir Erişti, 2020, s. 158).

Güzel sanatlar eğitimi içerisinde bir ürün ortaya çıkarırken; geçmiş yaşantılar, imgeler, görme, algılama, gözlem, düşünme, estetik yargı, anlatım, sezgi, iletişim önemli rol oynamaktadır. Görsel kültürü oluşturan bu kavramların, güzel sanatlar eğitimi alan öğrencilere ürün ortaya koyarken katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Görsel kültür kuramı ve görsel pedagoji kapsamında yapılacak uygulamalar, öğrencilerin bilginin ve imgelerin özünü anlamasına, sanatsal gelişimlerine, daha yaratıcı ve duyarlı olmalarına, imgeler arasında ilişki kurmasına yardımcı olacağı düşünülmektedir. Görsel kültür ve görsel pedagoji odaklı bakışın öğrencilerin görsel okuryazarlık ve eleştirel bakış açılarını geliştirecekleri de düşünülmektedir. Bu araştırma görsel imgelerin ön planda olduğu bu çağda öğrencilerin görsel pedagojik farkındalık geliştirmelerinin onlara sağlayacağı olanağı fark edebilmeleri açısından bir önem taşımaktadır. Günümüz görsel odaklı gelişen dünyayı algılamada Seçmeli Grafik Tasarım dersi alan Resim-İş Öğretmenliği 2. Sınıf öğrencilerinin görsellere bakış açısının gelişeceği ve tasarımlarını daha bilinçli bir şekilde ele alacakları düşünülmektedir. Ayrıca öğrencinin görsellere bakış açısının gelişmesi tasarımlarını daha bilinçli oluşturmalarını sağlayarak onlara özgüven kazandıracaktır.

Bu araştırma, görsel imajlarla çevrili olarak yaşadığımız bilgi çağında Resim-İş Öğretmenliği öğrencilerinin görsel pedagojik bağlamda görsel kültür odaklı sorgulama, görselleri okuma, görsel algılarının gelişmesi ve bu yönde uygulamalar yapması bakımından önemlidir.

Bu araştırmaayla birlikte sanat eğitimi alan ęęrencilerin gęrsel kęltęr, popęler kęltęr, sosyal medya iletilerine karşı daha farkındalıkla bakmaları ve eleştirel bakış açısı kazanmalarına kaynaklık edeceği umulmaktadır.

1.4. Araştırmanın Varsayımları

- 1- Araştırma sęrecinde gerçekleştirilecek gęręřmelerde katılımcıların gęręřlerini samimi, tarafsız, gerçek ve doğru bir şekilde bildirecekleri varsayılmaktadır.
- 2- Belirlenen kaynakların, dokęmanların ve katılımcıların araştırmaya ışık tutacak nitelikte olduğu varsayılmaktadır.

1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma aşağıda belirtilen sınırlılıklara sahiptir.

- Araştırma, 2019-2020 ęęretim yılı Güz dęneminde, Anadolu ęniversitesi Eğitim Fakęltesi Gęzel Sanatlar Eğitimi Bۆlümü’nde GRA 245 kodlu Seçmeli Sanat Atۆlye Grafik Tasarımı I dersini seçen ikinci sınıf ęęrencilerinden, Grafik Tasarımı I dersini yęrüten ęęretim elemanından ve alan uzmanlarından elde edilecek verilerle sınırlı tutulmuştur.
- Bu araştırmada, Anadolu ęniversitesi Eğitim Fakęltesi Gęzel Sanatlar Eğitimi Bۆlümü GRA 245 kodlu Seçmeli Grafik Tasarım I dersinde gęrsel pedagojik farkındalık geliştirmeye odaklanılmaktadır. Bu çalışmanın katılımcıları, başka ۆlkelerde ki ya da Tęrkiye’nin başka kurumlarındaki diğer gęrsel sanatlar ęęretmeni adaylarını temsil etmemektedir.
- Araştırmanın uygulama aşamasında katılımcılardan elde edilecek veriler 2019-2020 ęęretim yılının güz dęneminde 14 haftalık ders sęrecinden ve bahar dęnemi 5 haftalık ders sęrecinden olmak ۆzere toplam 19 haftalık sęreden elde edilmektedir.
- Bu araştırmada veriler amaca uygun olarak alan yazın taraması, video ve ses kayıtları, yarı-yapılandırılmış gęręřmeler, odak grup gęręřmesi ve ęęrenci çalışmaları yoluyla başlıca 5 veri toplama aracı kullanılarak elde edilmiştir.

1.6. Tanımlar

Görsel Kültür: İnsan tarafından üretilmiş ya da ortaya konulmuş, görülebilen her şey görsel kültürü oluşturmaktadır (Barnard, 2002, s. 29).

2. ALANYAZIN

Bu bölümde, araştırmanın amacı doğrultusunda alanyazın incelenmiştir. Öncelikle görsel kültürün tanımı, görsel kültür ve sanat eğitimi ilişkisi, görsel kültürün kuramsal alt yapısı, yeni medya etkileşimi, görsel pedagoji, görsel pedagojik bakış açısına dayalı görsel iletilerin sorgulanması, retorik söylem, rizomatik analiz süreci ve görsel pedagojide algısal süreç konularına ilişkin bilgiler yer almaktadır.

2.1. Görsel Kültür

20. yüzyıldan bugüne yaşanan süreçte iletişim ve teknoloji alanlarındaki gelişmelerle birlikte dünyamız hızla değişmektedir. Dünyadaki bu değişim ve dönüşümler toplumsal yaşamı da etkileyerek bazı yenilikler getirmektedir. Çeşitli unsurların etkisiyle şekillenen görsel kültürel öğelere dayanan yeni kültürel algılama ve kavramlar bu yeni dünyanın temel düşüncesini oluşturmaktadır (Yıldız ve Deneçli, 2011, s. 481). Duncum'a (2001, s. 103) göre günümüz dünyasında anlamlar popüler görsel imgeler, resimler gibi olgularla etkileşim kurularak oluşturulmaktadır. Görsellerin gücü teknolojinin gelişmesiyle birlikte artmıştır. Aynı zamanda teknolojik gelişmelerle birlikte görsel kültürün dünyamızı etkileme oranı artmış ve hayatlarımızda daha fazla etkili hale gelmiştir. Bu yeni kültür görsel kültür olarak görülmektedir. Görsel kültür temel biçimde görmeye, görülenlere ve gösterilenlere dayandırılan bir kültürdür (Karadağ, 2004, 13). Bu bağlamda yaşadığımız çağın kültürel boyutunda görme ve görsellik kavramları önemli bir şekilde karşımıza çıkmaktadır. Bu çerçevede görme ve görsellikten bahsedildiğinde Çakır'a (2014, s. 162-163) göre, görme insan hayatında öncelikli duylardandır. Aristoteles dahi kendi çağında görmenin önceliğini belirtmiştir. Günümüzde ise teknoloji kullanımının artmasıyla görselliğin yaşadığımız dönemde egemen olduğu açıklık kazanmaktadır. Görsellik kültürden ayrı tutulamaz. Öyle ki sanat tarihi veya film gibi nesne odaklı çalışmalardan farklı olarak görsel kültürde yeni nesne görselliktir. 21. yüzyılda ortaya çıkan görsel kültür, çok yönlü bir iletişimin bir sonucu olarak görüntülerin yarattığı yeni bir kültürü ifade eder. Bu yeni kültür biçimi görmeye ve gösterilenlere yönelik bir sentez oluşturmaktadır. Yeni iletişim teknolojileriyle iletişim sadece sözlü ve yazılı değil aynı zamanda egemen olduğu görsel imgelerle yoğunlaşan bir kültürü kapsar. Çünkü bireylerin hayatları televizyon, dergi, internet gibi araçlarla üretilmiş görsel imgelerle çevrelenmiştir. Bahsedilen iletişim teknolojileri ile yeniden

üretilmiş imge ve kültür, güçlü bir sosyal etki yaratmaktadır. Bu etki toplumların yeni bir kimlik yapısı edinmelerinin temelini atmıştır. Bu anlamda görsel kültür, bilgi ve teknolojilerin ağırlıklı olduğu günümüzde bireyleri çevreleyen görsel uyarıcıların anlamlandırılması ve çözümlenmesi için kültür ve kitle iletişim araçlarının günlük yaşam deneyimlerinde önem kazandığını savunan bir görüş olan postmodernizmin ortaya çıkması ile önemi artan bir kavrama dönüşmüştür. Bu çerçevede ilk çağlardaki mağara resimlerinden itibaren görsel kültürden söz edilse bile postmodern dünyanın görsele olan vurgusuyla gündeme gelen bir kavram halini aldığı söylenebilir (Türkcan ve Coşkun, 2019, s. 73). Zamanla değişen kültürel birikimler sözlü, yazılı ve görsel olarak üç kısımdan oluşmaktadır. (Soğancı, 2019, s. 153). İlk olarak sözlü kültürle başlayan süreç yazılı kültür ve matbaanın icadından beri süre gelmiş ve görsel kültür olarak yaşamlarımıza girmiştir (Çakır, 2014, s. 298). İçinde yaşadığımız çağın kültürel birikimi görseldir. Görsellik insanlık için her zaman önemli bir yer tutmuştur (Soğancı, 2019, s. 153). Görsel kültür matbaa, fotoğraf makinası, sinema, televizyon ve son olarak internet ve mobil telefonların icadıyla büyük bir hızla görsel dünyanın günlük yaşamı etkilemesiyle başlamıştır (Çakır, 2014, s. 298). Teknolojik olanakların yarattığı yeni kültür alanında insan veya makine üretimi olan bir görselliğe ulaşmak daha kolaydır. Örneğin 20 yıl önce bilimsel çalışmalarda çizimlerin, fotoğrafların, görsel belgelerin yayınlanması için uzun bir süre gerekmekteydi. Ancak günümüzde ise yeni teknolojilerle hız ve görsellerin üretimi artmış, aynı zamanda her türlü iletişim ortamında geçmişle kıyaslanmayacak biçimde görsellik hakim olmuştur (Soğancı, 2019, s. 153).

Mamur'a (2014, s. 59) göre, "çağımızda en büyük değişim iletişim alanında yaşanmaktadır. Küresel kültürde metne dayalı iletişim yerini görselliğin hâkimiyetine bırakmıştır. Bu değişim süreci görsel sanatlar eğitiminin içeriği üzerine yeniden düşünmeyi gerektirir. Bu anlamda son yıllarda dünyada sanat eğitimcileri tarafından öne çıkarılan yaklaşımlardan biri "Görsel Kültür Kuramı"dır." Görsel kültür görme ve görselliğe dair her şeyi kapsamaktadır.

Bireyler doğdukları andan başlayarak dış dünyaya yönelik gözlemlerini, deneyimlerini tüm duyularıyla gerçekleştirerek çeşitli algılara sahip olurlar. Bu algıları belleklerine kaydederek anlamlı hale getirmek için imgeler oluşturmaktadırlar. İmgeler bireylerin bakış açısının oluşmasını sağlayarak bireysel, kültürel ve toplumsal deneyimlerin görsel somutluk kazanmasına katkı sağlarlar ve aynı zamanda nesneler ve olaylara yönelik ilişkilerin çözümü ve anlamlandırılmasını desteklerler. Bu çerçevede

görsel imgelerin ve kültürün bütün olarak anlam kazandırılmasında görsel kültür kavramı öne çıkmaktadır (Türkcan ve Coşkun, 2019, s. 73).

Görsel kültür görsel deneyimlerin sosyal ve kültürel olarak incelenmesidir. İnsanlar gördüklerini nasıl görür, görülen şeyler nasıl görünür, sorularını nesneler, değerler, inançlar gibi birçok açıdan ele alarak yanıtlar. Bu bağlamda görsel kültür fikri sanat tarihi, tasarım tarihi, kültürel incelemeler ve birçok disiplinle çok yönlü olarak incelenmesi gereken bir alandır (Barnard, 2002, s. 250). Görsel kültür bireylerin görsel deneyimlerinin kültürel ve sosyal yönüyle disiplinlerarası olarak incelenmesidir. Çağdaş dünyanın kültüründeki görsel deneyimlerin zenginliği ve görsel uyaranların artmasıyla birlikte insanların inanmaları için görme etkili bir durum haline gelmiştir (Türkcan ve Coşkun, 2019, s. 77).

Hooper-Greenhill'e (2000, s. 14) göre, görsel kültür kuramı, odağında görselliği açıklamak olan, toplumsal bağlamlarda nelerin görünür hale getirildiğini ve bilgi ile görme arasındaki ilişkiyi sorgulayan bir kuramdır. Türkcan ve Coşkun'a (2019, s. 77) göre, Görsel kültür tüketicinin anlam, bilgi, zevk aradığı görsel durumlarla ilgilenir. Bu durum görsel kültürün ayrı bir alan olarak ele alınmasını gerektirmiştir. Görsel kültür çalışmaları yalnızca sanatsal pratiğin üretimlerini kültürel üretime eklenmesi olarak değil dünyayı anlamak ve anlamlandırmak bakımından çoklu perspektif kazandırması sürecinde önemli bir mecra haline gelmektedir (Saybaşı, 2017, s. 51). Kültürel ve toplumsal bağlamlarla görsel içerik deneyimlemek görsel kültür yoluyla olanaklı olmaktadır. Görsel kodlar bir formdan başka forma sürekli olarak görsel içerik deneyimleriyle taşınmaktadır. Görsel kültür bağlamlarının sorgulanmasının temellerini görsellerin nasıl ve neden meydana getirildiğinin sorgulanması ile oluşmaktadır. Bu süreçlerin sorgulanması aynı zamanda görsellere yönelik öznel, toplumsal, bireysel, sosyolojik gibi pek çok bağlamı sorgulamayı içermektedir. Bu bağlamda görsel özcülük kavramı karşımıza çıkmaktadır. Görsel özcülük görsellerin temsil gücü ve görsel kültür bağlamda görselleri sorgulamaya dayalı anlam oluşturma olarak açıklanmaktadır ve temelinde algılayanın analizi sonucunda görsellere ilişkin bulduğu yanıtlarla ilgilenmektedir. Diğer yandan görsel kültür çalışmalarında ön plana çıkan diğer bir nokta da görselliğe ilişkin durumların tekrar gözden geçirilmesidir. Bu gözden geçirme süreci aynı zamanda sanat tarihine katkı niteliğindedir ve böylelikle süreçlerin nasıl bir dönüşüm yaşadığı sorgulanır hale gelmektedir (Bedir Erişti, 2020, s. 160-161).

Görsel kültür ile ilgili en genel tanımı Barnard Sanat, Tasarım ve Görsel Kültür isimli kitabında yapmıştır. Barnard'a (2002, s. 30) göre, görsel kültür toplumun inançlarını, değerlerini yansıtan göstergeleri içeren, insan üretimi olan, aynı zamanda hem görsel olan hem de kültürel olan kavramların birleşiminden oluşan, işlevsel, estetik nitelikte görülen her şeyi kapsamaktadır. Bu çerçevede görsel kültürü, kültürün inanç ve değerlerinin farklı yollar aracılığıyla görünür hale getirilmesi şeklinde tanımlar. Soğancı'ya (2011, s. 72) göre, "Görsel kültür, kendini sanatla hiç sınırlandırmadan insan yapısı tüm görselliği içeriğinin asıl malzemesi olarak kabul etmektedir". Mamur'a göre görsel kültür, görsel deneyimin ve kültürün farklı boyutlarını ele alarak yorumlayan eleştirel bir araştırma alanıdır (Mamur, 2014, s. 64).

Görsel kültür kuramının hedefi, günümüzün kültürel bir fenomeni olan görselliğin anlamlandırılma aşamasında kavramsal bağlantıların açıklığa kavuşturulmasıdır (Bedir Erişti, 2020, s. 161). Görsel kültürün sorunsalı ise insanların gördüklerini nasıl gördüğü ve neden öyle gördüğüdür (Çakır, 2014, s. 166-167). Bu bağlamda görsellerin kültür olarak neleri temsil ettiğini ve görsellere nasıl karakteristik anlamlar yüklenildiğini sorgulayarak kavramsal ilişkileri açıklamaktadır (Bedir Erişti, 2020, s. 161).

Barnard (2002, s. 25) görsel kültürü, görsel ve kültürel olan kavramlar olarak açıklamaktadır. Görsel olan geniş anlamda görsel olan her şeyi kapsamaktadır. Dar anlamda ise güzel sanatlar gibi çeşitli tanımlamaları içermektedir. Görsel kültür, görülebilen ve insan üretimi olan her şeydir. Kültürel olan ise kültüre ait olan gösterge sistemi içerisindeki sosyal yapının değerleri, inançları, ürettiği nesneler olduğu şeklinde bir yorumlama yapılmaktadır. Ayrıca tek boyutlu kültürden çok boyutlu kültüre, yerel kültürden seçkin kültüre kadar geniş bir alanı kapsar. Fakat görsel olanın insan tarafından işlevsel, iletişimsel veya estetik amaçlı olarak üretilmiş, yorumlanmış olması gerekmektedir (Barnard, 2002, s. 35). Doğanın görsel kültür olması durumu ise tartışma konusu olmuştur. Örneğin doğada görülenler görsel kültürün alanına girmemektedir. Çakır'a göre doğa kültürel bir şey değildir. Fakat neyin doğa olup olmadığı kültüre göre değişebilir. Çünkü modern sanatlarda bedenin, doğanın sanat olarak sunumu söz konusudur. Bu da insan tarafından üretilmiş olma özelliğini ortaya çıkarmaktadır (Çakır, 2014, s. 166-167). Doğada ki görselliğin görsel kültür kapsamına girmesi için insan tarafından ele alınmasının yanında anlamsal, kültürel, bireysel bir değer atfedilmesi gerekmektedir. Sanat ürünü olarak, kültürel ve iletişimsel muamele ile sunulan doğal ürünlerinin de görsel kültüre dönüşeceği belirtilmektedir. Sonuç olarak görsel kültür

insanlar tarafından ortaya konulmuş, görülebilen her şeydir. Bu bağlamda görsel kültürdeki görsellik hem görünen hem de işlevsel ve iletişimsel değeri olan her türlü görselliktir (Barnard, 2002, s. 30-32).

Görsel kültür görselliğin yalnızca görsel olarak tanımlanması dışında görselliğin ötesinde yer alanın sorgulanmasıdır. Burada görsel kültür imgeleriyle bireysel, toplumsal veya deneyimsel bağlamda farklı bakış açılarının ortaya koyduğu anlamlar önem kazanmaktadır (Bedir Erişti, 2020, s. 162). Tanımlarda bahsedildiği gibi görsel kültür yaklaşımı görsellerden ve görsellere bakma biçimlerinden oluşur. Bu yaklaşımda görsellerin ilettiği mesajlar farklı görme pratikleri ile çözümlenmektedir. Böylece kültürler ve bireyler hakkında yorum yapılabilir (Mamur, 2014, s. 64).

Görsel kültür sayesinde inançlar, toplumsal gruplar, nesneler üretilirler ve bu bağlamda görsel kültür toplumsal düzen içindeki tüm farklı unsurlara meydan okuma yollarından biridir (Barnard, 2002, s. 248). Görsel kültür bazıları için görsel olan her şeyi içine alan interdisipliner bir alan bazıları için ise doğal olanın içerisinde olmadığı yalnızca kültürel görsellik çerçevesinde insanların ürettikleri görselliktir (Çakır, 2014, s. 14). Görsel kültür aynı zamanda çok kapsamlı bir eğitim alanı olarak bilinmektedir. Bu kapsamlı eğitim alanı sanat eğitimi, sanat tarihi, eleştirel teorileri ve kültürel çalışmaları içermektedir. Yaşanılan postmodern dünyada medya ve iletişim ortamlarında görsel formların egemenliği hakimdir. Görsel kültür, resim, heykel, fotoğraf, şehir manzarası, peyzaj, film, binalar, zanaat ürünleri, oyuncak, grafik, web sayfası, televizyon, reklam gibi görsele ait her şeyi içine alır. Bu yüzden görsel yollarla anlam kazanan kapsamlı bir alandır. Bu bağlamda, görsel kültürün gittikçe artan son derece kapsamlı bir insan deneyimi olduğu söylenebilir (Balkır Kuru, 2011, s. 113).

Barnard (2002, s. 185) kültürel farklılıklar sebebiyle aynı görsele farklı anlamlar verilebileceğini ve kültürlerin görsel kültüre olan tepkilerini bu farklı anlamlardan analiz edilebileceğinden bahseder. Bu durumunun üretimlerde toplumsal yapılara uygun bir şekilde kullanılabilecek yollar olduğunu söyler. Görsellik, görüntü ve imgeler sanat içinde önem taşır. İmge ve görüntüler görsel sanatlar içerisinde mağara resimlerindeki av sahnelerinden başka farklı evrelerden geçerek günümüzde günlük hayata kadar sirayet etmiştir. Özellikle iletişim araçlarında görselliğe ilişkin süreçlerin ön planda oluşu bu araçlarla çalışan sanatçıları aynı mentalite ile üretmeye yönlendirmiştir (Çakır, 2014, s. 13). Günümüzde görsel odaklı teknolojilerle birlikte sosyal alan etkilenmiş ve görsel

imajların toplumsal bağlamlarının görme biçimlerimizi detaylı bir şekilde yapılandırılması kaçınılmaz hale gelmiştir.

Çünkü geçmişte olduğu gibi yazılı görsel medya, iletişim teknolojileri ve televizyon hayatlarımıza bugünkü kadar fazla girmemiştir. Görsel yoğunluklu yaşanan bu süreci bilim insanları görsel kültür olarak tanımlamaktadır. Görsel kültürün değer ve inanışlarını çeşitli yollarla görünür hale gelmesidir (Çakır, 2014, s. 162). Görsel kültür, genel bir ifadeyle kültürün bakışa açılan tüm yönlerini özellikle de imajlar yoluyla iletişim kuran kültür öğelerini ele almaktadır. Bu durum görsel kültürü sosyal bilimler gibi birçok bilim dalları ve sanatla harmanlayarak her şeyi sorgulayan disiplinlerarası bir alana dönüştürmüştür. Bu bağlamda hem geçmişte hem de günümüzde görülen ve belleklerde yer eden her şey görsel kültürü kapsamakta ve insan yapısı olan bütün görsellikleri malzemesi kabul etmektedir. (Soğancı, 2011, s.72). Görsel kültür çalışmaları yapısından dolayı sosyoloji, felsefe, psikoloji, tarih, medya, sosyoloji, eğitim, sanat, sanat tarihi gibi çok alanlı bakış açısıyla günümüze ulaşmıştır (Bedir Erişti, 2020, s. 162). Benzer şekilde Freedman (2003) görsel kültürün disiplinlerarası ve çok kültürlü bir alan olduğunu ifade etmektedir. Görsel kültür çalışmaları disiplinlerarası bir yapıda olduğu için görsel metaforlar, görme bakma süreçleri gibi konularla da ilgilidir. İnsanlar gördüklerini nasıl görmekte ve nasıl yorumlamaktadır? bu soruları araştırmaktadır (Çakır, 2014, s. 162). Tavin'e (2003, s. 209) göre, görsel kültür görsel olan her konu ve deneyimin nasıl oluştuğu ile ilgilenir ve yorumlar.

Çünkü görsel kültür içerisinde üretilen imajlar, simgeler ve nesneler bireylerin kendi algılamalarına göre anlam kazanmaktadır. Toplum içinde çoğu görsel ifade sembolleşmiştir ve bazı görsel sembollerde farklı kültürlerdeki yeni anlamlarıyla çözümlenmektedir. Bu bakımdan kültürel kodları değerlendirmek için görsel kültür sembollerine başvurmak mümkündür (Atalay ve Adar, 2013, s. 91).

Yeni gelişmiş teknolojiler sosyal formları değiştirerek yeni bir kültürel ortam oluşturmıştır. Bahsedilen yeni kültürel çevrede biçimlenen her imgenin farklı anlamı olmakla birlikte yalnızca sanat galerileri ve müzelerde yer alan ürünler olmaktan çıkarak metroda işe giderken, sokakta gördüğümüz afişlerde veya yolculukta izlenen bir film gibi günlük yaşam deneyimlerimiz arasında yer almaya başlamıştır. Bu imgeler her an bize bir şeyler anlatmaktadır. Bu bakımdan günlük yaşam deneyimleri arasına giren görsel kültürün, imgelerin anlamları ve mesajlarının analizine fırsat tanınması ve yaşamı doğru bir şekilde yorumlamaya katkı sağlaması açısından önemli görülmektedir (Türkcan ve

Coşkun, 2019, s. 78-79). Örneğin, Bacon eserleri, mimari, reklamlar, şehir duvarlarında görülen grafitiler, şablon baskılar, Pixar ve Disney prodüksiyonları, bilgisayar oyunları görsel kültürün temel konuları arasındadır. Bu çerçevede görsel kültür sanatla ilgili veya ilgisiz her görselin birey ve toplum yaşamında kültür birikiminin temeli olduğunu ve insanı anlayabilmek için bunların özenle incelenmesi gerektiğini vurgular (Soğancı, 2011, s. 72).

Görsel kültürün yer almadığı bir dünya düşünmek mümkün değildir. Görsel kültür yaşamı ve insanların düşüncelerini temsil etmektedir. Çünkü kişilerin görsellere verdiği anlamlar kişinin kendini tanımasını sağlayan yollar arasındadır. Böyle bir durum görüntülerin gücünün eğitimin içerisinde kullanılmasını gerekli hale getirmektedir. Çünkü görsel kültür gündelik yaşamın her alanında hem gençlerin hem çocukların öğrenmelerinde etkili bir biçimde deneyim sunmaktadır. Eğitim alanında görsel kültürün kullanılması öğrencilere hem görsel deneyimler sağlayacak hem de farklı görsel sistemleri anladıkları, farklı boyutları ve zıtlıkları fark edebildikleri bir ortam yaratacaktır (Türkcan ve Coşkun, 2019, s. 81).

2.2. Görsel Kültür ve Postmodernizm

Günümüzde görsel kültür imgeleri sanatsal, günlük yaşam, çevresel, öznel imgeler şeklinde gruplanabilmektedir. Ancak bu gruplar birbiriyle iç içe geçmiştir. Sanatsal görsel imgeler popüler ve yüksek sanat ayırımına gönderme yaparak estetik niteliğine, sanatsal değerine, üretim boyutuna ya da kitch denilen popüler sanat çalışmalarına ait tüm imajları kapsamaktadır. Özellikle popüler estetik anlayışta, popüler kültüre dayalı üretimlerde her bireyin söz sahibi olduğu bir boyuta gelmiştir. Günlük yaşam imgeleri kişilerin, toplumun düşünce biçimi, davranışları gibi günlük yaşam üretim bağlamı içinde hızlı tüketilen imajları içermektedir. Çevresel imgeler, ait olduğu toplumsal yapı bağlamında aile, kültür ve sosyal anlam yaratılan imgeleri kapsamaktadır. Öznel imgeler ise kişilerin bireysel bağlamdaki anlam kattıkları, üretim veya tüketimde bulundukları imgelerden oluşmaktadır. (Bedir Erişti, 2020, s. 160). Saybaşıllı imajların önemi ile ilgili olarak; duygularımızın formunu fikirlerimizin oluşturduğunu ancak imajlar olmadan fikirlerin oluşamayacağını ifade etmektedir (Saybaşıllı, 2017, s. 53). Postmodernizmde imajlar gerçeğin yerine geçmiştir. Toplum içinde bireyler günlük yaşamda kimliklerini sergilerken marka ve ürünlere verdikleri değer artmıştır. Dolayısıyla gün geçtikçe bireyler kendilerini dış dünyaya markalar ve ürünler yoluyla algılatmaya başlamışlardır (Kireççi,

2009, s. 30). Özellikle postmodern dünyanın etkisiyle televizyon ve internetin hayatlarımızdaki yeri artmıştır. Burada hızla gördüğümüz imgeler belleğimize görüntü ve mesaj olarak kaydedilmektedir. Gördüğümüz görseller bizlere bir şeyler anlatmaktadır. Görsel gerçeklik yaşamlarımız işgal eder olmuştur. Tüm bu karşılaştığımız görüntüler kimliğin oluşturulmasında bireylerin şu anki hayatlarını anlamlandırmasında etkili rol oynamaktadır (Türkcan ve Coşkun, 2019, s. 77). Postmodernizm, öncelikle çoğulculuğu benimseyen ve eklektik yapıda olan bir akımdır. Postmodernizmin çıkış noktasını oluşturan şey, kültürel alanın imge ve anlamlarını sorgulayan bir anlayışta olması ve görsel kültürle yakın ilişkisidir. Bu sebeple postmodernizmin etkisiyle görsel kültür daha belirgin olmaya başlamıştır (Temizel, 2012, s. 34). Bakar Fındıkçı'ya (2015, s. 78) göre, Postmodernizmle birlikte gündeme gelen görsel kültür, bireylerin karşılaştığı görsel uyarıların çözümlenerek anlamlandırılması noktasında katkı sağlayan bir kavramdır.

Postmodernizmin yeniye arayan, bütünsellik vurgusunda olan modernizmden farklı olarak farklılıklara ve çoğulculuğa önem verir. Bu çerçevede modernizmin ötesinde olan bir toplumsal gelişim evresini ifade eder. Gerçeklik kültürel, bireysel, toplumsal geçmiş deneyimlere dayanır. Postmodernizm iletişim teknolojilerinin gelişmesiyle görsel olmayan şeylerin bile görselleştiği hızlı bir yaşam biçimini ifade eder. Günümüzde medya, imgelerin her alanı kapladığı elektronik bir gerçeklik oluşturmuştur. Bu açıdan postmodernizmin en belirgin özelliği görsel dünya iletilerinin aktardığı mesajların çözümlenmesinin öneminin arttığı dönemdir. Bu bağlamda kültürel alan imgelerini ve anlamlarını sorgulayan bir anlayışta olması bakımından postmodernizmin görsel kültürle olan ilişkisi kaçınılmazdır (Türkcan ve Coşkun, 2019, s. 77).

Bu görsel kültürel etkiyi reklamlarda görmek mümkündür. Örneğin modern ve postmodern reklamlardaki farklar arasında postmodern reklamlardaki anlayışta mesajlar daha sembolik ve örtülü bir dille iletilmesi yer alır. Modernitede mesajlar daha anlaşılırdır. Örnek olarak bir pırlanta reklamını ele aldığımızda postmodern bir tüketici pırlantanın aşkı ifade ettiğini bilmektedir. Postmodern reklamcılık böyle bir birikimle daha sembolik biçimde mesajlarını hedef kitlesine aktarabilmektedir (Kireççi, 2009, s. 51).

Postmodernizm klasik bilinen yeniye aramak anlayışından farklı olarak çağdaş bir yaşam kurma arayışı olarak tanımlanmaktadır. Sürekli bir arayışta olan postmodernizm, bilginin temel alındığı bir anlayışta ve teknolojidir. Bu bağlamda gelişen teknolojilerle

sınırları yok olan dünyayı ve küreselleşmeyi temsil eder (Türkcan ve Coşkun, 2019, s. 74).

Reklamların mesajlarını iletebilmesinde teknolojinin sunduğu imkanlar görsel sunumlardaki sembolik iletiyi güçlendiren önemli etmenlerdendir. Çünkü mesajların dolaylı olarak verilmesi görüntü işleme teknolojileri sayesinde yapılmaktadır. Teknolojinin getirdiği bu imkanlar ve görsel sunumlar reklamları tüketicinin kendi anlam ve yorumuyla oluşturmaya fırsat vermektedir (Kireççi, 2009, s. 51). Postmodernizm kavramının kapsamı çağın toplumsal değişimi ve dönüşümüne paralel bir şekilde artmaktadır. Bu sürecin getirilerine odaklanan postmodernizm çok yönlü bakış açısı içermektedir (Bedir Erişti, 2020, s. 168). Modernizimden sonra ortaya çıkan bu olgu, tüketim kalıpları, ekonomi ve iş yaşamıyla reklam, pazar ortamı gibi hemen hemen her alanı etkisi altına almıştır (Kireççi, 2009, s. 24). Postmodern bakış açısında anlam yaratmak, yaratıcı düşünce ve sorgulamak ön plandadır. Bu görsel kültür ve postmodernizm ilişkisi ise rizomatik bağlamla açıklanabilmektedir. Çünkü rizomatik bağlam günümüz teknolojilerinin getirileri olarak görsel mesajlara yönelik bağlamsal ilişki kurma yöntemidir. Bu bağlantıların birbirini takip eden bir yapısı olması gerekmemektedir. Görsel odaklı anlamsal ilişkiler kurmak mümkündür ancak postmodern bakış açısında anlamlar, gerçeklik, bağlamlar çok çeşitlidir ve rizomatik bir yapıyla birlikte derinlemesine sorgulanabilmektedir. Aynı zamanda görselliği anlamaya yönelik kişilerin imajlarla yaşadığı kendi deneyimleri görsel kültür sorgulamalarında ve eleştirel değerlendirmelerde önemli bir görevdedir (Bedir Erişti, 2020, s. 168). Görsel kültürde olduğu gibi postmodernizmde de günlük hayatlarımızdaki yaşanan deneyimlere önem verilmektedir. Bu özellik sanal gerçeklik, bilgisayar teknolojileri, internet gibi sosyal ağlardaki ilerlemelerle desteklenmektedir. Görselliğin giderek daha önem kazanmasıyla birlikte, imajlar, sloganlar ve gösterişe yönelik anlamlar pazara da yansımaktadır. Örnek olarak, soğuk bir havada dahi yapay biçimde oluşturulan yüzme havuzu, hedef kitle için arzulanan bir deneyim ve tüketime dönüştürebilmektedir. Bu aynı zamanda günümüzde tüketicinin gerçekliğini oluşturan bir durum halini almaktadır (Kireççi, 2009, s. 31). Elbette bu durum sanatı da etkilemiştir. Birçok dalda olduğu gibi sanatta içinde bulunduğu dönemden, endüstrileşmeden ve teknolojiden etkilenmektedir. Sanatın toplumsal yönünden dolayı toplumsal bakış açısı her dönemde içinde bulunulan koşullar doğrultusunda uzantılarıyla sanat içerisinde hissedilmektedir.

Postmodernizme göre hem sanat eğitimi hem de sanat, görsel imgelerin çok fazla kullanılması bakımından kültürün geniş kitlelere yayılması ve gelişmesini sağladıkları için önemli bir konumda yer almaktadırlar (Bolin ve Blandy'den aktaran Çığır, 2016, s. 32). Postmodernizm, bir sanat çalışmasında aynı anda birden fazla stilin egemen olarak yer aldığı bir dönemdir. Günümüz sanat ortamında belirli kavrama yönelik birçok sanatçının katıldığı sergilerde farklı malzemelerle ortaya koyulan zengin ifade biçimlerini görmek mümkün olmaktadır. Bu çerçevede postmodern sanatta gelenek ve ideolojilerin inkar edildiği, genellikle eski eserlerden alıntıların yapılabilindiği, sanatçıların kendini özgürce ifade ettiği, sanatın malzeme ve mekan gibi konularda sınırsız olduğu ve anlamın önem kazandığı bir anlayış mevcuttur (Başer, 2015, s. 28-29). Sanat hayata yaklaştığında aslında tüketime de yaklaşılmaktadır. İlk olarak Duchamp'ın 1917'de Pisuarı sanat eseri olarak ilan etmesiyle sanat nesnesinin değişebilir olduğunu göstermiştir (Karakaş Tabak ve Tomak, 2017, s. 6). Modern iletişim sistemleri sayesinde, modern sanat çok kültürlü bir ortam içerisinde bir araç olarak gelişmeye devam etmiştir. Marcel Duchamp'ın sanata getirmiş olduğu hazır yapım konsepti sanat eserlerine farklı anlamlar kazandırmıştır. Postmodern sanat, içerisinde oluşan tüm hareketleri, kavramları sorgulayan, ayırt eden, bazen birleştiren bir özelliktedir. Kısaca 1960'lı yıllarda temellenen Postmodern sanat, dönüşümler ve fikirler çağı niteliğindedir. Öyle ki 1960'lı yıllarda kaotik dönemlerde yapılmış olan sanatsal üretimler günümüz sanatının geldiği nokta bakımından önem taşımaktadır (Gümüşer, 2015, s. 482). Karakaş Tabak ve Tomak'a göre ise; sanatsal bağlamda postmodernizme bakıldığında, 1980 ve 1990 yıllarında postmodern sanatın, o dönemlerin sanatını tanımlamak için yetersiz kaldığı ve bu nedenle, o yıllarda "postmodern" sanat olarak tanımlanan sanatın artık çağdaş ya da güncel sanat olarak adlandırılmaya başlandığı görülmektedir (Karakaş Tabak ve Tomak, 2017, s. 6). Bilgi çağının sanat içerisinde yansıması düşünüldüğünde, 20. yüzyıldan günümüze kadar Dada sanatçılarından, Yeni Dışavurumculara, performans sanatçılarından diğer tüm yeni sanat oluşumlarının bu hızlı gelişime yönelik verdikleri tepkiler olduğu görülmektedir. Örneğin, teknolojinin artmasıyla birlikte küresel bir kültür olan tüketim ve tüketimin topluma yansıması Pop-Art'ın imgelerine yansımıştır. Benzer şekilde Coca Cola şişeleri, Campbell's çorbaları, Heinz ketçaplarının kutuları gibi teknolojinin ürettiği birçok şey ve filmler, fotoğraflar, reklamlar gibi kitle iletişim araçları Pop-Art sanatçıların hem ilham kaynağı hem de malzemesi haline dönüşmüştür. Pop-Art'ta toplumsal şartlar, düşünceler, güncel konular, popüler imajlar görsel kültürle içe

içe geçmiştir. Bu bağlamda imgelere farklı bir bakış açısıyla bakılmasını zorlayan bir anlayışta olması popüler kültürle benzerlik göstermektedir (Uysal, 2011, s. 21). Görseller farklı kültürlerde farklı etkiler oluşturabilirler. Bu bakımdan içerik oluştururken sembollerin bilinir olmasının ve doğru kullanımının önemi vardır. İnsanlar nasıl ki bildiği, tanıdığı, saygı duyduğu birinin sözlerine itibar ediyorsa görsel içeriklerde de benzer durum söz konusudur. Özellikle reklamlar bu etkiden yararlanırlar. Çünkü sadece beğenilen bir reklam akılda kalıcılığı yakalar ancak bilinen sembolleri içeren reklam ise sadece beğeniden ziyade daha olumlu sonuçlar alabilir (Savaş ve Karadoğan Doruk, 2018, s. 207). Bu nedenle sanatçıları anlam yaratma sürecinde etkileyen temel şeyler, toplumların nesnelere yüklediği anlam ve çeşitli görsel yapılanmalardır. Bu çerçevede sanatsal bir çalışmanın üretildiği kültürel ve toplumsal durumları göz önüne alınarak kendi koşulları için bir anlam ifade ettiğinde o çalışmanın sanat yapıtı olarak görülmesi için oldukça yeterli bir durumdur. Örneğin; Manzoni'nin dışkı çalışmasının 17. Yy da yaşayan Caravaggio için sanatsal bir anlamı olmayacaktı. Bu noktada görsel kültürde nesnelerin kendi anlamlarıyla değil de iletişimsel bir işlevle sanat nesnesi olduğu söz konusudur. Sanat çalışmalarında dışkı gibi nesnelerin kullanılmasının rahatsız bir etki yaratmasının doğal anlamından dolayı değil, zamanla belirlenen kültürel tanımlamalardan dolayı olduğu ifade edilmektedir (Karakaş Tabak, ve Tomak, 2017, s. 12). Postmodern toplumlarda görsel kültürün yerinin giderek artmakta ve görsel metin yapıları önem kazanmaktadır (Kireççi, 2009, s. 101). Günümüz nesnelerinin sanat objesi haline dönüştürülmesinin temeli Duchamp'tan başlayarak Warhol'a kadar devam eden süreç olmakla birlikte halen birçok kavramsal uygulamanın referansı konumundadır. Kavramsal sanatta yeni bir nesne üretmek yerine var olanın bağlamı değiştirilmektedir. Bu çerçevede performans sanatından beden ve arazi sanatına kadar geniş bir alanı kapsamaktadır. Kavramsal sanat yaşam ve nesneleri ilişkilendirilerek yeni bir sistem oluşturur. Bu nesneler bazen bir çöp yığını, bazen bir hayvan dışkısı veya bir bedendir (Karakaş Tabak ve Tomak, 2017, s. 6). Aynı zamanda sanat kavramının günümüz dünyasında özellikle gelişmiş ülkelerde kabuk değiştirdiği ve dönüştüğü görülmektedir. Bu noktada teknoloji ve bilgisayar odaklı yeni sanatsal çalışmalar ve yeni sanat dalları dikkat çekmektedir (Uysal, 2011, s. 21). Örneğin günümüzde postmodernizmle ilişkilendirilen dijitallik kavramı sanat içerisinde çeşitli medya sanatları ve video art gibi farklı formlarla ortaya çıkmaktadır. Benzer şekilde postmodernizmle birlikte yer alan görsel kültürde; video oyunları, reklamlar, plastik sanatlar, kamera görüntüleri, popüler

kültür ürünleri gibi geniş bir aralıkta pek çok görsel içeriği kapsamaktadır (Bedir Erişti, 2020, s. 163). Teknolojinin gelişmesiyle sanal gerçekliğin etkisini her alanda hissettirdiği, tüm medyanın dijitalleştiği bir gerçektir (Uysal, 2011, s. 24). Öyle ki tasarım fikri sanatçıya ait olup çalışmanın üretim süreci bir başkası ya da bir makine tarafından bile tamamlanabilmektedir. Burada önemli olan fikrin sanatçının kendisi tarafından oluşturulmasıdır. Aynı zamanda izleyicinin etkin olarak katıldığı durumlar söz konusudur ve üretimden ziyade tüketimin önemi artmıştır (Karakaş Tabak ve Tomak, 2017, s. 6). Böylece gerçeklik değişmeye başlamıştır. Özellikle iletişime yönelik çalışmalarda imaj üretimiyle, gerçeklik ve üst gerçeklik arasında sınır ortadan kalkmış ve üst gerçeklik gerçeğin yerine geçmiştir. Böylece yaratılan imajlar tüketiciler tarafından gerçek gibi algılanmaya başlamaktadır. Bu durum ürünün gerçek içeriğinin ötesinde imajını öne çıkarmıştır (Kireçci, 2009, s. 31). Postmodern bakış açısında yaratıcılık, sorgulayıcı bir bakışla çevrelenen ve eleştirel düşünme şekliyle bütünleşen bir anlayıştır. Yaratma sürecinde imajların kültürel olarak yansımasını düşünmek, kültürün biçimsel anlamda konu, renk, tasarım gibi özelliklerini etkilediğini farkına varılmasını sağlar. Bu çerçevede görsel kültür çalışmalarının bu yaklaşımı sanat eğitimi sürecine dahil edilen yeterli bir alan olarak görülmektedir (Türkcan ve Coşkun, 2019, s. 85). Bedir Erişti (2020, s. 168) postmodern görsel kültürün yüzeysellik ile ilgilenmediğini, daha çok alt metinlere dayalı olarak çoklu bakış açısına ve derin bir analize odaklandığını ifade etmektedir.

Özetle, postmodern dönemde çok kültürlülük kavramından söz edilmektedir. Aynı zamanda disiplinlerarasılıktan bahsedildiği, şimdinin önem kazandığı, gerçekle kurgunun anlaşılmadığı, metinlerarası ilişkilerin ele alındığı, yüzeyselleşmenin arttığı, gruplaşmanın bireyselleştirme ile birlikte ilerlediği görülmektedir. Modernizmdeki sınırların belirli olması anlayışı postmodernizmde belirsizlik olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu çerçevede bizim yapmamız gereken görsel kültür imgeleri incelerken hem modernizmin mutluluk tavrına hem de postmodernizmin göreceli yapısına temkinli bakmak olmalıdır (Türkcan ve Coşkun, 2019, s. 105).

2.3. Görsel Kültür ve Sanat Eğitimi

Görsel kültür, 1960'lardan bu yana çok farklı disiplinde ön plana çıkan bir düşünce yapısı olarak görülmektedir. Görsel kültür öğretimi sanat eğitimi sürecine yeni bir bakış açısı kazandırmıştır. Bu kazanımlar arasında görselliğin teknolojik, ekonomik, sosyal, kültürel, toplumsal gibi pek çok ilişki analiziyle ve eleştirel bir farkındalıkla

sorgulanması yer almaktadır. Bu çerçevede görsel kültür kavramı sanat eğitimi içerisinde 20. yüzyıl sonlarında daha fazla gündeme gelmiş ve bu kapsamdaki araştırmalar daha çok yaygınlaşmıştır (Bedir Erişti, 2020, s. 162). İletişim teknolojileri geleneksel yaşam biçimlerini değiştirmiş, bireylerin değerlerini farklılaştırmış aynı zamanda kültürü de zenginleştirmiştir (Uysal, 2011, s. 25). Eğitim içerisinde hem sanatsal hem bilimsel sunumlarda görselliğin kullanımının artması, derinlemesine anlatım yöntemini ikinci plana atarak gösteri kültürü yönelimini sağlamıştır. Örneğin yeni nesilde yetişen çocuklar çoğunlukla görsellik üzerinden öğrenmeye alışmış durumdadır. Teknoloji ve teknik kullanma becerisi görsellik bağlamında işlerlik kazanmıştır. Bu bağlamda görsel deneyimi yeterli olmayan bireyler yeni teknolojilere yabancı kalmaktadır (Çakır, 2014, s. 154). Çünkü yaşanan dijital dünya içerisinde her bireyin içerik üreticisi olması temelde birtakım yeterliliklere sahip olmasını gerektirmektedir. Böylece dijital teknolojiler yoluyla farklı ortamlara ulaşabilmenin iyi ve nitelikli yollarını bulduklarında avantajlı bir şekilde kendi yararına yapılandırma şansına sahip olmaktadır. Bu nedenle öğrenme süreci içinde görsellik, görsel odaklı yapılandırmalar oluşturmak kaçınılmaz hale gelmiştir. Bu bağlamda bu yeterliliklerin küçük yaşlardan itibaren yapılandırılması son derece önemlidir.

Görsel kültür çalışmalarının tüm disiplinlere olduğu gibi sanat eğitimine de önemli katkılar sağlamaktadır. Sanat eğitiminde yalnızca imgelerin görüntülerine odaklanmanın dışında günlük yaşamda hangi anlama geldikleri hem yerel hem kültürel boyutta hangi mesajları ilettiği sorgulanmakta ve nesnelerin hem görüntü hem içsel düşünce süreçleri çok boyutlu biçimde ele alınmaktadır. Bu sorgulamalar, yorumlamalar bireylerin düşüncelerinin özgünleşmesine, bakış açılarının bireysel boyut kazanmasına ve eğitimin yaratıcı insan yetiştirebilme amacına katkı sağlamaktadır (Türkcan ve Coşkun, 2019, s. 84). Teknolojik yeniliklerin etkilerini en fazla yaşayan alanlardan diğeri de eğitimidir. Değişik alanlardaki pek çok öğretmen bu yeni dijital teknolojileri öğrenme ortamlarına dahil etmektedir. Bu bağlamda güncel koşullara uygun olarak sanat eğitiminin de değişimlere ayak uydurması gerekmektedir (Avcı, 2013, s. 4). Bahsedilen teknolojik gelişmelerin ve bilgisayar teknolojilerinin sanat eğitimi gören öğrencilerin yaşamlarında etkisi büyüktür (Uysal, 2011, s. 25). Baykam (2001, s. 431) sanal alemin yeni bir sosyal yapı oluşturduğunu, insanların saniyeler içinde bireysel kararlar alarak bu atomik dağınık yapı içinde çok hızlı ve çok seçici karar almayı öğrendiklerini söylemektedir. Günümüz çağdaş eğitimin önemli yapısal özelliklerinden biri örgütleyici ve gelenekçi yapıdan

uzaklaşması, kültürel üretimler, kişilerarası süreçlere odaklanması olmuştur (Eker, Seylan ve Aslan, 2011, s. 232). Freedman'a (2003, s. 11) göre, görsel kültür sanat eğitiminin yeni alanıdır ve halk sanatı, performans sanatları, görsel üretimler, reklam, televizyon, popüler filmler ve güzel sanatlar gibi güncel sanat formlarını ve tüm tasarımları kapsamaktadır. Eker, Seylan ve Aslan'a (2011, s. 235) göre, günümüz sanat eğitimi dijital odaklı, teknoloji destekli sanat eğitimi, çoklu okuryazarlık, eleştiri ve görsel kültürün tüm biçimleri ile bir arada tasarlanmak durumundadır. Bu yeni dönüşümle birlikte sanat eğitiminde sanat eseri ve performans kadar sosyo-kültürel bağlamlarla disiplinlerarası olarak eseri yorumlayan ve izleyici kitle de önemli olmaya başlamıştır. Bir yandan sanat eğitimcileri günlük yaşam konularına ve sorunlarına yönelmiştir. Böylece günlük yaşama dair konular ve günümüz yaşamının her alanı kuşatan reklam, film, tv programları, poster, bilgisayar oyunları, internet gibi birçok görsel kültür formu zamanın kültürel koşullarında tartışılmış ve yeni sorgulama metotları oluşturulmuştur (Mamur, 2014, s. 60). Çünkü sanat ve kültür ilişkisinin tasviri giderek zorlaşmaktadır. Bu ilişkiyi çözümlemenin eylemsel şekli sanatsal ve kültürel okuryazarlığa ilişkin birleşimin gündeme alınmasıdır. Diğer bir deyişle sanatsal ve kültürel okuryazarlığın birlikte ele alınması sanatın sanatla çözümlenmesine büyük katkı sağlayacaktır (Eker, Yanbeyi Beşer ve Sebik, 2015, s. 328). Görsel beceriler edinmede sanat eğitiminin rolü büyüktür. Yaşanılan bu yeni görsel çağda öğrencilerin görsel becerilerinin gelişimi sanat eğitiminin önemini arttırmıştır. Çünkü sanat eğitimi ile öğrencilerin görsellerle ilişkilendirmeler yapabilmeleri hedeflenmektedir. Bu hedef öğrencilerin aynı zamanda görsel okuryazarlıklarını ve görsellere yönelik farkındalıklarını desteklemektedir. Benzer şekilde görselleri okuyabilme, çözümleme, değerlendirme, kurgu ve tasarım yapabilme görsel beceriler arasında yer almaktadır. Bu beceriler yoluyla öğrenciler kendi sanatsal ifadelerini ve düşüncelerini görsel olarak aktarabilme ve görselleri evrensel olarak anlamlandırabilme edinişi kazanmaktadırlar (Eraslan Taşpınar, 2016, s. 336). Sanat eğitiminin görsel kültüre dayalı olarak dönüşümü ile birlikte, sanat eğitiminin kapsamı, sanatın ve sanat eğitiminin amacı gibi soruları gündeme gelmiştir. Sanat eğitiminin görsel kültür odaklı olması öğrencilerin eleştirel bakış açılarını geliştirmeleriyle birlikte sanatın hem imajlara dayalı etkisi hem de bilgi olarak gücü ön plana çıkmıştır (Bedir Erişti, 2020, s. 162). Bireyler sanat eğitimi süreçleri boyunca kavramsal düşünebilmeyi öğrenmektedir. Sanat eğitiminde bir çalışma üretme aşamasında görsel düşünme becerisi aktif olduğu için bireylerin yaratıcılığı açığa çıkmaktadır. Bu süreçte bireyler algılama,

görme, görsel düşünme, değerlendirme gibi pek çok beceriyi bir arada kullanmaktadır. Bu bağlamda algısal düşünme sanat eğitimi ile gerçekleştirilmesi gerekli olan bir yeti konumundadır. Çünkü sanat eğitimiyle elde edilen görsel kazanımlar görsel okuryazarlık gibi görsel algısal becerileri beslemektedir (Eraslan Taşpınar, 2016, s. 337-338). Bu nedenle 21. yüzyıl bilgi çağında üniversitelerin görevleri arasında öğrencileri görsel olarak bilinçlendirmek olmalıdır. Görsellerle yoğun bir dünyada yaşadığımız için görsel imajlara seçici, eleştirel ve analitik yaklaşabilen, bunu yanı sıra imajların örtülü anlamlarını idrak ederek yorumlayabilen bireyler olarak eğitim görmeleri giderek önem kazanmaktadır. Öğrencilerin eleştirel bakış açısı geliştirmelerinde kendi bilgilerinin, deneyimlerinin, kültürel farklılıkların, kültürün bu yorumlamada önemli etkisi bilinmektedir. Bu bağlamda öğrencilerin sanat ve tasarım eğitimiyle gündelik yaşam arasında bağ kurmaları için yenilikçi eğitim modellerin sağlanması hedefe ulaşmada yardım edecektir. Görsel kültür eğitimi de bu hedefe ulaştıracak araçlardan biridir (Balkır Kuru, 2011, s. 113). Bu bağlamda sanat ile görsel kültürün iç içe olması tüm öğrencilere ulaşma yolunu kolaylaştırmaktadır. Çünkü görülen üzerinden eleştirel sorgulamalar ve düşünceler üretmek öğrencilerin yönlendirilmesinde etkili yollardan biridir (Bedir Erişti, 2020, s. 162). Teknolojilerin gelişmesiyle birlikte günlük yaşam içine görüntü teknolojileri dahil olmuş ve imgelerin kültürel alandaki kullanımı artmıştır. Böylece kültürel alanların giderek görsel hale dönüşmesi söz konusudur. Bu durumda görsel kültür adı altında yeni bir çalışma alanı gündeme gelmektedir (Uysal, 2011, s. 24). Özetle eğitim alanında uygulanan görsel kültür çalışmaları ile imajlara ilişkin düşüncelerin özgünleştirilmesi ve geliştirilmesi hedeflenmektedir. Çünkü görsel kültür çalışmaları imajlar üzerine konuşma, görüntülerin altında yatan anlamları ortaya çıkarma, tartışma ve eleştirel sorgulamalar yapılmasının sağlanması hangi derste kullanılırsa kullanılsın öğrenilenlerin akılda kalmasını sağlaması bakımından önemli bir gerçektir (Türkcan ve Coşkun, 2019, s. 83). Sosyo-kültürel olguların dönüştüğü değişen dünya içerisinde sanat eğitimi de güncellenmeli ve değişmelidir. Bu bağlamda sanat eğitimcileri de kendini, programlarını, malzemelerini, düşünce yapılarını yenilemelidirler. Teknolojinin getirdiği yeni görme biçimlerine yönelik olarak öğrencilerin gelecek teknolojilere hazırlıklı olmalarının sağlanması sanat eğitimi için önemlidir (Uysal, 2011, s. 26). Öğrenciler gün geçtikçe internet ve televizyon gibi görsel kaynaklardan öğrendikleri görsel mesajları daha fazla bir araya getirmektedir. Ancak burada önemli olan öğrencilerin bu görsel bilgileri görsel becerileri doğrultusunda birleştirebilmesidir. Sanat derslerinde ise bu

doğrultuda bir eğitim verilmektedir. Sanat eğitimi sürecinde öğrencilerin görsel düşünme, eleştirel düşünme, görsel duyarlılık ile görselleri yeniden oluşturma, anlam inşa etme gibi birçok görsel okuryazarlık edinimi kullandıkları ve geliştirdikleri bilinmektedir. Bu nedenle sanat eğitimi alan bireylerin bu eğitimi almayanlara oranla görsel okuryazarlık becerilerinin daha fazla gelişeceği düşünülmektedir (Eraslan Taşpınar, 2016, s. 338). Kùltürler tarafından üretilen sanat formları durağan değildir. Bu nedenle hem kültürel hem de sanatsal okuryazarlıklar işe koşulmalıdır (Eker, Yanbeyi Beşer ve Sebik, 2015, s. 331). Görsel kültür çevre, nesneler ve imajların birleşiminden oluştuğu için doğası gereği disiplinlerarası bir alandır. Görsel kültürün disiplinlerarası alanlarından biri de eğitimidir (Türkcan ve Coşkun, 2019, s. 83). Görsel kültür doğası gereği sanat eğitimi kurumlarında çeşitli bir şekilde ele alınmaktadır ve bu çeşitlilikten dolayı pedagoji bağlamında farklı tek tip öğretim programı oluşturmak doğru değildir (Soğancı, 2011, s. 73). Günümüzde lisans öğreniminde sanatçı ve sanat eğitimcisi yetiştiren kurumlarda sanat eserleri inceleme ve görsel kültür dersi verilmektedir. Ancak bu derse paralel olarak, öğrencilerin uygulamalı olarak deneyimleyeceği görsel kültür imgelerini tartışan derslerin programlarda yer almasının önemi vurgulanmaktadır. Ülkemizde Görsel Kültür dersinin tüm güzel sanatlar ve eğitim fakùlteleri resim-iş eğitimi bölümleri lisans düzeyinde yer almasının ve bu bağlamda disiplinlerarası sanat atölyesinin oluşturulmasının önemli olduğu düşünülmektedir (Uysal, 2011, s. 24). Görsel kültürün toplumu yönlendirme gücü düşünüldüğünde; görsel kültürü içerisine dahil eden, nitelikli, sorgulayıcı bir sanat eğitimiyle birlikte toplumun estetik bilinci açık, beklentisi yüksek, yenilikçi, çağa uygun hareket eder nitelikte bireylerden oluşması sağlanmış olacaktır. Böylece beklentileri yükselen bireylerin estetik ihtiyaçlarını gidermek için etki tepki mekanizması harekete geçecek böylece iletişim ve tasarım amaçlı her şey görsel kültürün bir parçası haline gelecektir (Barnard, 2002, s. 31). Görsel kültür çalışmalarının öncülerinden olan Paul Duncum'a (2002) göre, günümüz dünyasında resimler, sesler, popüler objeler, görseller gibi olgular yoluyla ve bu olguların birbiriyle etkileşimi kurularak anlamlar üretilmektedir. Bu bağlamda bu popüler görsel olgulara nasıl baktığımız doğru yorumlayabilmemiz açısından önemlidir. Sanat çalışmalarında estetik yaygın olarak kullanılan bir değerdir. Ancak artık sanat çalışmalarının değerlendirilmesinde önemli bir ölçüt olarak karşımıza çıkmaz (Mamur, 2014, s. 64). Sonuçta kültürel olarak güzellik algısı endüstrileşerek kişiye özel hale gelmiş ve estetik algısının çağdaş retoriklerini yapılandırmıştır. İdeal beğeni anlayışının değişmesiyle birlikte çağın estetik kriterleri

değişen retorikler içerdği gerçeği kabul edilmektedir (Karkın, 2015, s. 346). Çünkü günümüz sanatında güzellik kavramından daha önemli olan anlamdır. Görsel iletilerin anlatmak istediği mesajı yorumlayabilmek bu noktada öne çıkmaktadır. Çağımızda estetik deneyimler geleneksel estetik anlayışa göre kültürel kodlara dayalı bir perspektiftir. Görselliğin artan etkisi ve gücü estetik anlamda değişimi de beraberinde getirmiştir. Klasik estetik görselin gücüne yönelik vurguyu yeterince açıklayamazken günümüzde estetik görsel kültür odaklı sanat eğitiminin giderek genişleten yapısı ile postmodern bir dönüşüm içerisine girmiştir. Bu çerçevede görsel kültür çalışmalarının disiplinlerarası bağamlarına yönelik politik, sosyal, felsefik gibi birçok bakış açısına sahip olması görsel kültür odaklı sanat eğitimi içindeki estetik anlayışı dönüştürmüştür (Bedir Erişti, 2020, s. 166). Teknolojinin ve kitle iletişim araçlarının gelişmesiyle birlikte hayatın her alanına estetik katma anlayışı girmiştir. Tasarım bir ihtiyaca dönüşerek görsel kültürü oluşturan etmenlerden biri olmuştur. Bu bağlamda sanat ve tasarımın odağında olan görsel kültürün oluşmasında hem sanatın hem de sanat eğitiminin büyük katkısı vardır. Dolayısıyla sanat eğitimi toplumun görsel kültürünün oluşmasında katkı sağlayıcı ve yaşamsal yön verici niteliğindedir (Özgenç, 2011, s. 113). Görsel kültür çalışmalarında seçilen görsellerin estetik değeri üzerinde durulmaz yalnızca görsellerin ilettiği mesajlar önemlidir (Keifer-Boyd, Amburgy and Knight, 2003, s. 46). Resim ve görseller hem estetik hem de tasarı olmakla birlikte aynı zamanda bir mesajın taşıyıcılarıdır (Çakır, 2014, s. 149). Sanat uygulamalarındaki çeşitlilik de estetik kavramını değiştirmiştir. Özellikle postmodern estetik anlayışla algılama ve görme daha geniş kapsamlı bir boyut kazanmıştır. Bu bağlamda sanat eğitiminde estetik değerlerin ne anlama geldiği ve nerede üretildikleri bir arada düşünülmelidir. Bu doğrultuda ders uygulamalarında çalışmaların kendisinden ziyade neden üretildiği, ne anlama geldiğine yönelik sorgulamaların yapılması gereklilik olarak görülmektedir. Bu sorgulamaların nesne odaklı değil anlam odaklı olması sanat eğitimi içindeki sanat eleştirisi alanı için yeni açılımlar gerektirmektedir. Bu çerçevede görsellerin yaratılma nedeni ve yaratılma ortamlarının birlikte değerlendirilmesi, görsel kültür çalışmaları ile günlük yaşamdaki görsel deneyimlerin hem kültürel hem de sanatsal bağlamla çözümlenmesi önemlidir (Mamur, 2014, s. 64). Bir başka önemli nokta da teknoloji ve internetin yarattığı görselliğin sanata ve görsel kültüre yönelik etkisidir. Görsel kültürün öğrenci çalışmaları üzerindeki etkisine ilişkin yapılan Uysal'ın (2009) doktora araştırma sonucuna göre; lisans düzeyinde sanat eğitimi alan 3. ve 4. sınıf olan 147 öğrenciyle yapılan görüşmeler sonucunda

öğrencilerden %85,9'u, internetin resimlerindeki imgelere olumlu etkilerinin olduğunu belirtmişlerdir. Çalışmada, görsel kültürün ve görüntü üreten teknolojilerden olan internetin etkisinin oldukça yüksek olduğu öğrencilerin resimlerindeki imgelerde gözlemlenmiştir. Teknoloji çağının getirisi görsel üretim aşamasında dijital imgelerin ve Photoshop tekniğinin kullanımı arttığı, geleneksel malzeme kullanımının azaldığı görülmüştür. Araştırma sonuçlarından elde edilen bulgulara göre, öğrencilerin resimlerindeki imgelerde görsel kültürün ve görüntü teknolojilerinin etkili olduğu gözlemlenmektedir. Bu bağlamda sanat eğitimi veren kurumlarda görsel kültürün tartışılmasının önemi ortaya çıkmaktadır. Böylece öğrenciler hem imajların sosyal ve politik bağlamlarını kurabilecek hem de imajlarla kendi kültürlerini tasarlayabileceklerdir (Uysal, 2011, s. 25). Sanat ve tasarım teknolojiyle paralel bir şekilde ilerlemektedir. Özellikle kapitalizm etkisiyle Amerika Birleşik Devletleri'nde etkili olarak ortaya çıkan reklam ve grafik tasarım sektörü Apple bilgisayar, IBM bilgisayar, Adobe gibi kendi ürettiği teknolojiler olan tasarım programlarının kullanılmasıyla tasarım, grafik tasarım hatta sanatın geneline yeni bir yön vermiştir. Bununla birlikte web tasarım ve internet teknolojileri grafik tasarımcıların alanı içinde yer almıştır. Böylece java script gibi yazılımlar, Dream Weaver, Flash gibi web tasarım programları ve 3D programları kullanmak tasarımcılar için zorunlu hale gelmiştir. Bu bağlamda bu eğitimlerin alınacağı yer olan üniversitelerimizin fakültelerinde çağın teknolojilerini takip ederek bu yeterlilikleri geliştirmek zorunlu hale gelmiştir (Oğuzoğlu, 2011, s. 371). Örneğin, yeni yüzyılla birlikte grafik tasarım yalnızca tanıtım aracı olmaktan çıkmış çok alanlı bir iletişim alanı olmuştur. İletişim kanallarının hız kazanmasıyla birlikte sonucu hemen görmek isteyen bir hedef kitlesi karşısında tasarımcı kısa zaman içinde çözüm üretmesi gereken öngörülere ihtiyaç duymaktadır (Hancı, 2011, s. 380). Bu noktada bilinçli bir yapının oluşturulmasında öngörü aracı olarak görsel kültür kullanılabilmektedir. Kentenci ve Bilgili'nin (2006, s. 279) belirttiği gibi grafik tasarımın çağdaş ve dinamik olmasının iletişim yönünün güçlü olmasından kaynaklanmaktadır. Bu nedenle grafik tasarımcının yaşadığı dönemi, teknolojik yenilikleri, güncel eğilimleri, sanatsal, sosyolojik vb. sorunları çözümleyerek çağdaş araç ve malzemelerle ele alması zorunlu hale gelmektedir. Oğuzoğlu (2011, s. 370) ise grafik tasarım eğitimi ile ilgili olarak yaşanan dezavantajlardan bahsederken; ülkemizde üniversite öncesi eğitim genellikle zayıf olmasından dolayı alt yapısı yetersiz öğrencilerle karşılaşıldığını belirtmekte ve Sanat Tarihi, Sanat ve Tasarım Kültürü ve Görsel Kültür gibi derslerle bu alt yapının

özellikle birinci sınıfta oluşturulmasının gereklilik olduğunu vurgulamaktadır. Çünkü görsel kültür çalışmaları; uygulamalar, farklı bakış açıları ve etkileşimler yoluyla bağlamların süreklilik içerisinde sorgulandığı, bireyin aktif rol almasına ortam sunan ve üretkenliği destekleyen bir süreçtir (Bedir Erişti, 2020, s. 163). Eğitim alanında yer alan görsel kültür uygulamalarına özellikle sanat eğitiminde rastlanmaktadır. Günümüzde sanat sadece müze ve galerilerde değil tüketim boyutuyla günlük yaşam deneyimlerinde öne çıkmaktadır. Örneğin her bireyin instagramda sunduğu kişisel sergiler ve fotoğraflar sanatın dünyaya taşınmasını sağlamaktadır (Türkcan ve Coşkun, 2019, s. 83). İnternet sanatçılar için eşsiz ve yeni bir ortam oluşturmuştur. İnternetin sağladığı sınırsız erişim, dijital imgelerin yarattığı sanal dünyalar her şeyde olduğu gibi sanatı da etkisine almış ve sanatı dönüştürerek izleyiciye farklı bir dünya sunmuştur. Günümüz sanatında üretim boyutunda kavramlarla düşünmenin yanında malzemeyle düşünmenin önemli olduğu bir yönelim söz konusudur. Bu bağlamda hem desen, akrilik, yağlı boya gibi geleneksel yöntemlerin hem de dijital malzemelerin bir arada kullanımı başlamış ve yönelimler arası geçişe olanak verilmiştir. Böylece farklı imgelerle söylem oluşturulabilen bir sanattan söz edilmektedir (Uysal, 2011, s. 24). Aynı zamanda tasarımcıların kendi üslubunu oluşturması ve yaratıcı çalışmalar ortaya koyması öne çıkmaları bakımından önemlidir. Kendi üslubunu oluşturamayan profesyonel grafik tasarımcılar dahi yurt dışındaki çalışmaların benzerlerini yapmaktadırlar. Örneğin İsrail’de “Yossi Lemel” ve İran’da “Morteza Momayez” adlı tasarımcılar yaptıkları çalışmalarda kendi dillerini oluşturmuştur ve aynı zamanda kendilerine ait tasarımlarıyla tanınmaktadırlar. Ülkemize bakıldığında ise öne çıkan tasarımcılarımız genellikle yurtdışındaki çalışmalardan etkilenerken benzerlerini yapmışlardır. Dolayısıyla çağın getirilerine uygun bir eğitim verilmediğinde kendi üslubunu yakalamak, teknolojilere hakim olmak zor hale gelmektedir. Bunun sonucu olarak tasarımcılar yurtdışında yapılan çalışmaların kopyalarını yapmaktadırlar. Bu çerçevede tasarım ve sanat eğitimi veren fakültelerde teknoloji odaklı, dünya teknolojilerini takip eden, tasarım programlarının ön plana alındığı, branşlaşmanın önem kazandığı bir eğitime odaklanılmalıdır. Bugünün gereği, bu araçları kullanma yetkinliğine sahip, sorgulayıcı ve yaratıcı nesiller yetiştirmektir. Bu bağlamda sanat eğitimi veren üniversite bölümlerinin hedefi, derslerini ve müfredatlarını yeniden düzenleyerek alanlarında uzmanlaşmış tasarımcıları yetiştirmek olmalıdır (Oğuzoğlu, 2011, s. 372). Dolayısıyla sanat eğitimi alan her alan için görsel dünyayı, toplumun dinamiğini, teknolojik gelişimleri, güncel konuları algılayarak üretim

yapabilmek daha önemli hale gelmiştir. Günümüz teknolojisi doğrultusunda görsel ileti dünyası dinamik bir yapı çerçevesinde yerini artarak sürdürmektedir. Bu süreçte görsel kültür odaklı sanat eğitiminin önemi söz konusudur. Çünkü eleştirel bir yorum ve sorgulama olmadan, seçicilik oluşturmada karşılaşılan görsel iletiler ancak tüketim odaklı bir sürece hizmet edilmesini sağlamaktadır. Bu bağlamda görsel kültüre dayalı olarak öğrencilere eleştirel olarak, bilinçli ve analitik bir şekilde görme yollarının gösterilmesi günümüz sanat eğitiminin temelini oluşturmaktadır (Bedir Erişti, 2020, s. 163-164). Görsel kültür içinde yer alan ‘kültür’ tanımı dolayısıyla değişimi ve dışa dönüklüğü içerir. Bilinen imge ve şekillerin içinde bulunduğu çağın, kültürel yapının, değişkenlerin incelenerek yeniden yorumunu gerektirir. Bu değişkenler görsel kültür dersini popüler kültür, iletişim, medya hatta politikayı da içine alarak bütüncül bir sanat eğitimi dersi haline getirerek sadece biçimsel olmaktan uzaklaştıracaktır. Bu nedenle, eğitim programlarında planlanan öğrenci profiline en iyi bir şekilde hizmet edebilecek derslerden olan görsel kültür dersinin programlardaki yeri genişletilmelidir (Balkır Kuru, 2011, s. 118). Eğitim içerisinde görsel kültür çalışmalarının yer alması, öğrencilerin eleştirel bir bakışla sorgulayabilmelerini ve yaratıcılık kazanmalarını sağlamaktadır (Türkcan ve Coşkun, 2019, s. 84). Bu çerçeveden bakıldığında, etrafımızı çevreleyen görüntülerin sürekli değişim ve gelişim içinde olmaları sebebiyle algılamak, değerlendirmek giderek zorlaşmaktadır. Sanat içerisinde ciddi değişikliklere neden olan, yeni anlatım olanaklarına fırsat vererek imajlar üreten teknolojilerin öne çıkardığı kavram olarak “bilgi çağı”ndan bahsedilmektedir. Bilgi çağı, bilginin üretilmesinin ve iletilmesinin önem kazandığı, yaşam boyu öğrenmenin öne çıktığı toplumsal bir yaşam biçimidir. Bilgi çağının hızlı gelişimiyle birlikte sanatta hızla gelişim göstermiştir (Uysal, 2011, s. 21). Temizel’e (2012, s. 1) göre, günümüz bilgi çağında görsel deneyimler hayat dinamiklerinin önemli bir boyutunu oluşturmaktadır ve bu nedenle yaşanan görsel deneyimlerin anlamlandırılabilmesi boyutunda eğitimcilere ve üniversitelere görev düşmektedir. İçinde bulunduğumuz çağda görselliğin etkinliği bir gerçektir. İletişim araçlarının egemenliğinde oluşan üretimlerin “görme” üzerine özellikle bir vurgu yapması söz konusudur. Bu durum kültürün görselliğini anlamayı zorunlu kılmaktadır.

21. yüzyılda bilgi çağında üniversitelere düşen görevlerden biri de öğrencilerin görsel yönde bilinçlenmelerini sağlayabilmektir. Görselleşen bir dünyada yaşadığımız için, öğrencilerin görsel imgelere eleştirel bakabilen, görsellerin örtük anlamlarını anlayıp yorumlayabilen ve seçici olan bireyler olarak eğitilmeleri önemlidir. Sanat ve tasarım

eğitimi günlük yaşamla sanat arasında ilişki kurabilen yeni modeller oluşması için yardımcıdır. Bu hedefe ulaşılmasında görsel kültür eğitimi en gerekli araçlardan biridir (Balkır Kuru, 2011, s. 116). Günümüzde bilgi dahi görüntülerle ifade edilerek görselleştirildiği için bu durum eğitime de yön vermiştir. Günümüzün çocuk ve gençleri dikkatini sadece görsellerle toplayabilmektedir. Bu bakımdan sözlü açıklamalar yeterince ilgi çekmediği için görselin yer almadığı bir öğretim ortamı düşünülemez (Çakır, 2014, s. 109). Günümüz sanat eğitiminin kazanımları sadece pratik sanat uygulamaları değil, aynı zamanda görsellerin dünyasını anlama, sorgulama, yorumlama ve üretim gerçekleştirebilmektir (Bedir Erişti, 2020, s. 163). Eğitimde görsel kültürün kullanılması öğrencilere eleştirel ve yaratıcı düşünme becerisi kazandırmaktadır. Görsel kültür görünenlerin anlamlarını sorguladığı için eğitimde eleştirel düşünme becerisi ve sorgulama yapabilme becerisi geliştirmeyi sağlamaktadır. Çünkü eğitimin en önemli amacı yaratıcı ve üreten insan yetiştirmektir. Bu bağlamda görsel kültür öğrencilere bakmak ve görmek arasındaki farkı deneyimleterek görünenlere ilişkin toplumsal, bireysel ve kültürel sorgulamalar yapabilen bireylerin yetişmesine fırsat sunar. Bu çerçevede görsel kültür toplumda sorgulayan, düşünen ve eleştirebilen bireylerin çoğalmasını sağlamaktadır (Türkcan ve Coşkun, 2019, s. 82). Sonuç olarak değerlendirildiğinde, eğitim sistemi yeniliklere açıktır. Bu bağlamda sanat eğitiminin dönemin kültürel, teknolojik, toplumsal ve sanatsal gelişmelere paralel olarak değişime uğraması kaçınılmazdır. Günümüzde dünya çapında çağdaş sanat eğitimi uygulamaları görsel kültüre şekillenmektedir. Böylece görsel kültür eğitimi geleneksel sanat eğitiminden amaç ve içerik bağlamında farklı bir öğretim anlayışı gerektirdiği için görsel kültür eğitimini sanat eğitimi içine yerleştirmede farklı yöntemler ele alınmalıdır. Ayrıca Türk sanat eğitiminde çağdaş sanat ve görsel kültür bağlamında hem ulusal hem de uluslararası boyutta sosyal, politik, kültürel, toplumsal konular gibi birçok bağlam keşfedilmelidir. Örneğin, Türkiye’de cinsiyet, kadına şiddet, ayrımcılığa yönelik sorunlar, çevre sorunları ve çarpık yapılaşmaya yönelik tepkilere çağdaş sanat çalışmalarında ve sosyal medya görsellerinde yer verilmektedir. Bu bağlamda yapılandırılma biçimlerinin çözülmesi, farkındalıklı ve duyarlı bir toplum olmak adına önemlidir (Mamur, 2014, s. 72). Eğitimsel süreçlerde yer verilecek olan görsel kültür çalışmalarında öğrenciler gündelik hayatlarında edindikleri görsel deneyimleri hem kültürel hem de sanatsal olarak çözümleme ortamı bulurlar. Aynı zamanda bu ortam öğrencilere her nesnenin, imajın bir anlamı, kültürel bir mesajı olduğu bilinci

kazandırarak farkındalık sağlayacaktır. Bu çerçevede ise kültürel değerleri anlayarak yorumlayan ve sahip çıkan bireyler yetişecektir (Türkcan ve Coşkun, 2019, s. 85).

Sonuç olarak bugünün hayat tarzlarında günlük yaşam iletileri öğrencilere çoğunlukla görsel kanallar yoluyla ulaşmaktadır ve bu durum öğrencilerde hem görsel hem de bilişsel bir yük oluşturmaktadır. Bu sebeplerle görsel kültür teknolojik, kültürel, toplumsal uzantılarla şekillenen görsel ileti dünyasını eleştirel bir bakışla sorgulayarak anlamaya ve açıklamaya odaklanmaktadır. Bu bağlamda görsel kültür odaklı bir sanat eğitimi kültürlerarası deneyime ve imgelerin tarihine yönelik bir eleştirel bakışın oluşmasını hedeflemektedir (Bedir Erişti, 2020, s. 159).

2.4. Görsel Kültürün Kuramsal Altyapısı

2.4.1. Eleştirel kuram

2.4.1.1. *Eleştirel pedagoji*

Görsel kültürün en önemli birleşenlerini eleştirel bakış açısı, eleştirel sorgulama ve eleştirel pedagoji olarak açıklanan boyutlar oluşturmaktadır. Bu boyutlara dayalı olarak bireylere gönderilen görsel iletilerin ya da görsellikle ilişkili her türlü içeriğin yorumlanması, analiz edilebilmesi için geliştirilen yeterlikler bireylerin eleştirel bakış açısı geliştirmelerini sağlamaktadır. Bedir Erişti'ye (2020, s. 161) göre, görsel iletiye yönelik en önemli bağlamlardan biri eleştirel sorgulamadır. Günümüz dünyası teknolojileriyle yetişen çocuklar düşünüldüğünde bu yeterliliklerin küçük yaşlardan itibaren geliştirilmesi önemli bir noktadır. Bireyler görsellerin anlamlandırılması ve ayırt edilmesinde nitelikli bir alt yapıyla görsel dünya içerisinde var olduklarında daha seçici bir yönelim seçici bir bakış açısı ortaya koyma, dünyayı anlama, sorgulama ve bu sorgulamaya dayalı olarak da bir şeyleri değiştirip dönüştürebilme gücüne sahip olmaktadır.

Eleştirel kuram eğitimi, öğrencilerin yeteneklerini geliştirerek kendini gerçekleştiren bireyler olarak yetişmesini sağlayan, toplumsal gerçekliği anlayarak eleştirel bilinç geliştirmesine ve özgürleşmesine katkı sağlayan bir süreç olarak görülmektedir. Eğitim sürecinde yapılan eleştirel sorgulamalarla öğrencilerin çoğulcu ve katılımcı bireyler olması sağlanmaktadır. Bu çerçevede görsel kültür ve eleştirel kuram paralel söylemlere sahiptir denilebilir. Böylece görsel kültür çalışmalarında öğrenciler görsellere ilişkin sorgulama yaparak eleştirel kuramın söylemlerini gerçekleştirmektedir.

Çünkü eleştirel analiz ve yorumlama görsel kültürün üretilmesi ve görme bakımından etkileşimli öğrenmeyi sağlayan bir süreci kapsamaktadır. Öğrenciler görsel imajlarla ilgili derinlemesine sorgulamalar yaparak imajların sosyal, kültürel yapıları gibi birçok boyutunu incelerler. Bu bağlamda eleştirel sorgulamaların bilgiyi yapılandırarak, kültürle ilişkisinin çözümlenmesini sağlaması görsel kültür ve eleştirel kuram çalışmaları arasındaki bağı göstermektedir (Türkcan ve Coşkun, 2019, s. 87-88). Bedir Erişti'ye (2020, s. 161) göre, eleştiri görselliğin sorgulanmasından önemli bir unsurdur. "Eleştiri görselliğe dayalı güç ilişkilerini açıklamayı, değerlerin sorgulanması, görselliğin oluşumuna ve iletimine ilişkin süreçlerin ne ifade ettiğinin açıklanması gibi aşamaları içerir". Eleştirel kuram bireylerin toplumsal baskıdan özgürleşerek kendi kararlarına sahip olmasını sağlamaktadır. Eleştirel kuram toplumun konuları olan adalet ve eşitliğin sağlanması bakımından önemli alanlardandır. Eleştirel kuramın önemli gördüğü alanlar arasında kültür yer almaktadır. Eleştirel kuram kültürün oluşumundaki etkili olan unsurlara odaklanarak bilgisayar oyunları, dans, televizyon, film, müzik gibi kültürel üretimleri popüler kültür çerçevesinde ele almaktadır. Çünkü günümüzde kültür boyutları değişmiş ve popüler kültürün etkisine girmiştir (Türkcan ve Coşkun, 2019, s. 87). Eleştirel pedagojinin çıkış noktasını öğrencilerin kendi gereksinim ve sorunları oluşturmaktadır. Bu bağlamda eleştirel pedagojinin görsel kültürle kurduğu bağ söz konusudur. Öğrencilerin her an çevrelerinde gördükleri görsellerden dolayı sanat eğitiminin konu alanı genişlemiştir. Çünkü öğrenciler genellikle zamanlarını internetin çeşitli görsel platformlarında geçirmektedirler. Bu anlamda görsel kültür çalışmalarında yaratıcı uygulamalar yoluyla yeni dünyanın sorgulanması önem taşımaktadır. Eleştirel pedagojide diyaloglar sorgulamalar aracılığıyla yapılmaktadır. Öğrencilerin yaşamdaki deneyimleri, çağdaş sanat eserlerindeki sosyal, kültürel ve popüler konular bu diyalogu pekiştirmektedir (Mamur, 2014, s. 65). Yaşadığımız çağda gerçekte kurgu birbirine karışmıştır. Bu nedenle gerçekliği algılamamız zorlaşmaktadır. Görüntüler dünyası bizi kendine inandıran bu zihinsel körlüğün oluşmasında etkili araçlardır. Aslında insan bilincinin ve gözün ideolojilerle ilişkisi sorgulanırsa gerçeğin görüldüğünden farklı olduğu anlaşılabilir. Çünkü düşünce ve inandığımız şeyler imajlara bakışımızı etkilemektedir (Türkcan ve Coşkun, 2019, s. 102). Görüntülerin alanında her şey görüldenden daha karmaşıktır. Gözlerimiz imgeleri teslim alırken imgelerde bizi teslim alır, bizi okurlar. Böylece çift yönlü bir bakış ilişkisi meydana gelir (Saybaşı, 2017, s. 19). Örneğin medya metinleri ve görsel imgeler zengin anlam taşıyabilir ya da farklı

formlarda olabilir. Eleştirel bir bakış açısı bu bakımdan görsel imge ve medya metinlerini tek bir yorumla okumaz. Görselliğin eleştirel okunması görsel okunması görsel okuryazarlığın gelişmesini de destekler. Bu çerçevede eleştirel bakış çoklu perspektif olarak adlandırılan anlamsal, eleştirel, nitelik ve niceliksel bakış açılarıyla görsel imgeleri ele alır (Çakır, 2014, s. 173). Eleştirel pedagoji kendi gerçekliğini arayan ve sorgulayan bir ortam sunan bütünsel bir yaklaşımı içermektedir. Teknolojinin odağındaki dönüşümlere yönelik olarak teknoloji odaklı görsel ileti süreci artarak öğrenci merkezli stratejiler ön plana çıkmış ve öznel katılım sağlayan eğilimler artmıştır. Bu noktada eleştirel pedagoji ve görsel kültür pedagojisine yönelik bütünleşik bir öğrenme etkili çözüm alanı sunmaktadır. Görsel pedagoji ve eleştirel pedagojinin birlikte ele alınması görsel kültür çözümlemelerinin eleştirel olarak sorgulanmasına yardım etmektedir (Bedir Erişti, 2020, s. 169). Eleştirel kuramcılar toplumdaki siyasal, kültürel ve sosyal süreçleri anlamının kültürdeki yapılanmaların eleştirel olarak ele alınmasına bağlı olacağı görüşündedir (Türkcan ve Coşkun, 2019, s. 87). Görsel kültür öğretiminde amaç, öğrencilerin anlamı kitap ya da öğretmenden öğrenip kabul etmeleri yerine kendi anlamlarını bulmalarına yardım etmek ve eleştirel anlayışlarını oluşturmalarını sağlamaktır. Eleştirel pedagojideki amaç ise, öğrencilerin entellektüel yapılarını, hayal güçlerini harekete geçirerek, kendi öznel bakış açılarıyla tarihsel ve kültürel eleştiri içerisinde yaşamlarını ekonomik, sosyal boyutlarıyla sorgulayabilmelerine yardımcı olmaktır. Sanat eğitiminde eleştirel pedagojinin dahil edilmesi ise, öğrencilerin alternatif ve çok yönlü düşünme şekilleri geliştirerek çalışmalarını üretmeleri, sanat ve tasarıma değer vermeleri, popüler kültürün görsel imgelerinin hem görsel hem sözel sorgulamaları ve yorumlarıyla eleştirel yüzleşmeleri bakımından fırsat sağlar. Böyle bir yaklaşım öğrencilerin günümüz imajlarındaki görünenlerin arkasında yer alan dünyaları ve düşünceleri açığa çıkarmalarına katkı sağlamaktadır (Balkır Kuru, 2011, s. 117). Önceden bahsettiğimiz gibi özellikle günümüz sanatı yorumlanırken estetik gibi biçimsel unsurlara yönelik değerlendirmelerden ziyade anlamlar üzerinde durulmaktadır ve sanatsal bağlamda anlam odaklı çalışmalar önem kazanmaktadır (Herrmann, 2005, s. 41). Çünkü bugünün sanat çalışmalarında ekonomik, sosyal gibi birçok anlamsal öge postmodern yaklaşımlarla öne çıkmaktadır. Bu nedenle postmodern sanat eğitimleri sanatsal ürünlerde anlamların sanat eğitimiyle ne şekilde yorumlanması gerektiğine odaklanmaktadır. Burada sosyo-kültürel bağlamlarla ilişki kurulması gereken sorgulama metodları gereklidir. Sanat eğitimi içerisinde görsel kültür kavramını

sorgulamaya yönelik birçok eleştirel yaklaşımlar bulunmaktadır. Tıpkı metinlerin yorumlanma ve çözümlenmesinde kullanılan yöntemler gibi görsellerin yorumlanması gerekmektedir. Bu doğrultuda Barret'in metinlerin görsellerin yorumlanması amacıyla oluşturduğu dilsel mesaj, düz anlam, yan anlamdan oluşan yöntemi görsellerin yorumlanması amacıyla da kullanılabilir. Bu yöntemdeki düz anlamlar görselde görülen şeyleri kapsar, yan anlam ima edilenlerin ne olduğu ve nasıl gösterildiğine odaklanılmaktadır (Barrett, 2003, s. 12). Günümüzde görsel kültürün pek çok unsuru ve çoğu çağdaş sanat çalışması bugünün konularına gönderme yapar. Bu durum öğrencilere bugünün deneyimleri ile ilgili metaforik bir zenginlik sağlar. Bu deneyim öğrencilerin kendi fikirlerini hem fiziki hem duygusal anlamda sorgulamasını sağlamaktadır. Görsel kültür öğretiminde disiplinlerarası ve metinlerarası bir yaklaşımla film afişinden, reklamlar ve televizyon dizilerine kadar bu konular üzerinde konuşularak görsel kültürün belirlenmesinde etki sağlayan görsel temsil edilişler analiz edilebilir. Görsel kültür savunucuları, bu bağlamda sanat eğitimcilerinin toplum içindeki sosyal yaşantıları sorgulayabilen, eleştirel düşünen bireyler yetiştirmeleri gerekliliğini vurgularlar (Balkır Kuru, 2011, s. 118). Çünkü görsel kültür çalışmalarında müze ve galerilerdeki bir resmin, bir ressamın sunduğu görsellere kendini teslim etmiş bir izleyiciden farklı olarak imgeleri eleştiren, sorgulayan, aktif biçimde anlam oluşturan farklı görsel deneyime açık bir izleyici olması gerekmektedir (Türkcan ve Coşkun, 2019, s. 105). Görsel kültür çalışmaları eleştirel sorgulamalarla görsel olanın nasıl üretileceği ve görselliğin eleştirisi üzerine yoğunlaşmaktadır. Bu bağlamda görsel kültür odaklı bir sanat eğitimi ve görsel kültür politikası gütmek günlük yaşam, sanat, politika gibi farklı alanlarda ilişki kurulabilmesi ve farkındalık kazanılmasını bakımından bir gereksinim olmuştur (Aslan, 2003, s. 57).

2.5. Görsel Kültür ve Yeni Medya Etkileşimi

2.5.1. Dijital görsel kültür ve yeni medya ilişkisi

Görsel kültür, çevremizde görsel olarak tanımladığımız her şeydir ve bu görseller görsel kültürün bağlamı içerisine girmektedir. Dijital oyunlar içerisinde gördüğümüz görsellerden bir sanat yapıtının bize gönderdiği iletilere, cep telefonlarıyla çekilen selfilerden herhangi bir kamera görüntüsüne kadar her bir görsel bu kapsama girmektedir. Bu bağlamda görsel kültür içerisinde görselliği anlamlandırmak ve tanımlamak

noktasında gelişim göstermemiz önem taşımaktadır. Görsel kültür içerisinde özellikle dijital dünyanın gönderdiği nitelikli, niteliksiz, yüksek sanat, kitch gibi birçok görsel ileti bombardımanı ile çevrelenmiş durumdayız. Bu iletilerin anlamlandırılması, ayırt edilebilmesi ya da farkındalık oluşturulabilmesi sürecinde görsel kültür bir çıkış noktası yaratmaktadır. Buna dayalı olarak görsel kültürle ilişkili bir takım görsel analiz yöntemleri olduğu bilinmektedir. Bu analiz yöntemleri hem geleneksel bakış açısıyla hem de daha karmaşık olan dijital teknolojilerin dahil olduğu bir süreçle açıklanabilmektedir.

Çakır'a göre, kitle iletişim araçlarının gelişimi medya araçları ve mobil teknolojiler görsel kültür alanını oldukça zenginleştirmektedir. Teknolojilerle gelişen, dijitalleşen imgelerde görsel kültürün ilgi alanı içerisinde yer almaktadır. Günümüzde küreselleşmeyle birlikte kıta sınırı kalmamış tüm dünya televizyon ve özellikle internet ekranında toplanmıştır. Böylece görselliğe yönelik kültür bundan oldukça etkilenmiştir. Yeni medya ve sosyal medya yoluyla günümüzde imgeler üzerinde kolaylıkla değişim yapılabilir, kopyalanabilir ve çok hızlı dağıtımı olabilmektedir. Bu bağlamda yeni iletişim teknolojileri için, günümüz dünyasının kültürel dönüştürücüleri demek doğru olacaktır (Çakır, 2014, s. 14). Buna dayalı olarak günlük hayatta internet ve dijital teknolojilerin yaygın kullanılmasıyla beraber, doğdukları andan itibaren sosyal medyayla tanışan bireylerin maddi, manevi ve iletişim yolları şekillenmektedir (Avcı, 2019, s. 222). Günümüzde görme toplumsal hayatın önemli bir bileşeni olmuştur. Günlük yaşamın vazgeçilmezi olarak görülen teknolojiler görüntü üretimlerini ellerine alarak özerkliklerini ilan etmişlerdir. Bu nedenle teknoloji ve imgeler ayrı düşünülemez hale gelmiştir (Çakır, 2014, s. 34). Günlük yaşamlarımızın tüm alanlarına giren dijital teknolojiler yaşamlarımızı geniş çaplı bir değişime uğratmıştır (Şahin, 2010, s. 2). Görsel kültürün kapsamı ise görsellikle ilgili olarak insan üretimi olan her şey olduğuna göre; dijital ortamdaki her görsellik dijital görsel kültürün kapsamına girmektedir (Bedir Erişti, 2020, s. 195). Çakır'a göre (2014, s. 139) kitleler için zaman içinde imgeler üretilmiştir. Önceden bugünkü kadar görsel bombardıman yaşanmamaktadır. Ancak günümüzde ise bu görsel bolluğu sürekli değişen, her an kullanılan görüntü yığını olarak bireyleri kuşatmış ve baş edilmez bir hal almıştır (Çakır, 2014, s. 133).

Yeni medya genel bir tanımla teknolojiye dayalı hız, erişim, dijitallik, sanallık, bağlantı, etkileşim gibi özelliklere sahip dijital iletişim süreçlerinde bütün içerikleri kapsayan teknolojinin yeni gelişmeleri ile değişen, güncellenen ve yenilenen bir ortamdır (Bedir Erişti, 2018, s. 1). Günümüz modern toplumlarında özellikle iletişim alanında

görüntü teknolojilerinin gelişmesiyle hem sosyal hem kültüre yönelik tartışmalarda görsellik merkezde yer almaktadır. Bu bağlamda görsel kültürde daha çok medyalaşmıştır. Bu sebeple gittikçe yükselerek yaygınlaşan görsel kültür alanında netliklere gereksinim vardır (Çakır, 2014, s. 180). İletişim teknolojilerinin gelişmesiyle birlikte beliren yeni iletişim ortamları geleneksel metin algısını dönüştürmüş yeni metin kalıplarının ve biçimlerin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu gelişimlerle kültürün içinde yer alan imgelerin görselliğin yaygın hale gelmesi konu ile ilgili çalışmaları artırmıştır. Böylece kültür, medya ve sanatı kapsayan disiplinlerarası bir nitelik kazanmıştır (Gençalp, 2019, s. 54). Günümüz yeni medya uygulamaları yeni bir kültür yapılanmasına neden olmuştur. Bu bağlamda bir bakıma kültürel bağlamlar yeni medya etkileşimlerinin kültürel düşünülmesini sağlamaktadır. Öyleyse temel tasarım ilkeleri haricinde kültürel etmenler de yeni medya uygulamalarında dikkat edilmesi gereken noktadır (Bedir Erişti, 2018, s. 117-118). Yeni medya objeleri gerçek dünyada fiziki olarak yer alan nesneleri temsil eden kültürel objelerdir. Kültürün üretilmesi, iletilmesi, iletişimin internet ve bilgisayar yoluyla gerçekleşmesine doğru yönelimi yeni medyanın devrimi olarak görülmektedir. Dijital teknolojiler ve internet, geleneksel olanın aksine bireylerin çoklu ağlar aracılığıyla sosyalleşmesi çeşitli hizmet içerikleri tercih edebilmelerini desteklemektedir. Diğer bir deyişle yeni teknolojiler kendilerine özgü yeni bir dijital dünya platformu oluşturmuştur (Onursoy, 2018, s. 990). Yeni medyada var olabilmenin kaçınılmaz gereksinimi teknolojilerin güncellenebilir olması, erişimi, değişimi ve hızıdır. Yeni medya çok yönlü ve etkileşimli bir dijital teknolojiyi içermektedir (Bedir Erişti, 2018, s. 1). Yeni medyayla birlikte gelişen teknolojiler yalnızca bilgi teknolojileri olmaktan çıkarak eğitim, eğlence, iletişim, kültür ve toplumsal hayatta yaygınlaşan gösterileri yaratarak yaşam alanlarını büyük ölçüde değiştirmiştir. Medya teknolojileri küreselleşmeyle yaygınlaşan dijital teknolojilere dönüşmüştür (Çakır, 2014, s. 320). Yeni medya denildiğinde ilk akla gelenler sosyal medya ortamları, sanal gerçeklik, dijital oyunlar ve elektronik yayın içerikleridir. Bu platformlar etkileşim gibi yüksek ortamlardır. Yeni medya içerisinde sosyal içerikler giderek popülerleşen ağlardır. Günümüzde yeni medya teknolojisi olarak sosyal medya hayatın normal bir parçası olarak kabul edilmiştir. Öne çıkan sosyal ağların başında Facebook, Twitter, Instagram, Whatsapp, Youtube'un geldiği bilinmektedir. Birçok sanal ortamda bireyler kendi düşünce, duygu ve deneyimlerini, günlük etkinliklerini paylaşmaktadır (Bedir Erişti, 2018, s. 3). Yeni medya ve dijital teknolojiler bağlamında görsel iletişimin yeni bir

dili oluşmuştur. Buna dayalı olarak bir tasarım bağlamından bahsedilmektedir. Çünkü görsel iletişim aynı zamanda görsel iletişim tasarımıyla birbirine entegre bir şekilde karşımıza çıkmaktadır. Buna dayalı olarak aslında bizim tasarım adı altında tanımladığımız şey görsellik, görselliği anlamlandırmak görselliği okumak, tanımak, görselliği tasarlayabilmek, tasarladıktan sonra farklı yollar ile görselliği iletebilmek gibi birçok farklı birleşeni içermektedir. Bedir Erişti'ye (2020, s. 194) göre, yeni medya aracılığıyla görsellik yeni kültürel topluluklar tarafından öykü anlatım platformuna dönüşmüştür. Bireylerin evrensel niteliğe sahip görsel içerikleri ve kendi hikayelerini paylaşmasının önemi artmıştır. Aynı zamanda çağın görsel kültür dilini oluşturan dijital görsel kültürde sorgulamak, yeniden üretmek, kavramsal düşünebilmek önem kazanmıştır.

Saybaşı (2017, s. 15) görselliği öğrenilen ve kültürel bir yapı olarak üretilen bir teknoloji olarak nitelendirerek imgelerin doğal değil üretilmiş olduklarını ifade etmektedir. Sosyal medyada yayılan ve yinelenip vurgulanan, televizyon, film, internet gibi ortamlarda uzun ömürlü hale gelen imajlar bireylerin yaşamının bir parçası olmuştur (Çakır, 2014, s. 313). Gösterme arzusu çağımızda her şeyin önüne geçmiş hatta görünmek için yaşamak önemli hale gelmiştir. Satın aldığı arabayı, evliliğini, yemekleri, tatilini göstermek bireylerin günlük yaşamlarını gösteri haline dönüştürmüştür. Kendini bu şekilde gösteren birey sanal platformda diğerlerinin gösterilerini de merak eder. Böylece bireyler gösterinin hem bir nesnesi hem de üreticisi ve tüketicisi haline gelirler (Çakır, 2014, s. 206). Dijital teknolojiler bireylerin dünyayı anlayıp, algılaması ve yeni iletişim şekilleri oluşturması bakımından önemlidir. Bu durum görsel sanatlar bağlamında sanat arayışlarında ve sanatın üretim, paylaşım biçimlerini değiştirerek özgün yeni bir sanatsal dil oluşturulmasında etkilidir. Günümüzde dijital teknolojilerin sanatsal uygulamaların ortamı olduğu kabul edilmelidir (Avcı, 2019, s. 222). Çünkü teknolojiye bağlı dijitalleşmenin çoğaldığı göz önüne alındığında, dijital ortamda oldukça gerçekçi sanatsal çalışmalar yapılmaktadır. Dahası yarının araçlarıyla, şu ankinden daha gerçekçi, daha yüksek çözünürlüklü görsel çalışmalar yapılması mümkün olacaktır (Akil, 2020, s. 46).

Medya ve yeni dijital imgelerin yayılarak yaygın hale gelmesi görsel dönüşüm olarak adlandırılmaktadır. Yaşadığımız milenyum çağında multimedya odaklı görseller kültür içerisinde merkezde yer almaktadır. Uyandığımız andan itibaren her yerde görsel imgeler karşımıza çıkmaktadır (Çakır, 2014, s. 133). Görsel kültür, görsel içeriklerin

hedef kitleyle sürekli olarak güncellenen hızlı bir değişimle bulunduğu bir ortamda kendisi de değişime girmiştir. Sosyal medya ortamlarında yorumlama, üretim yapabilme, katılımcılık gibi nitelikler görsel kültürü yeni bir yapılandırmaya sokmuştur. Çünkü teknoloji yenilendikçe dijital görsel kültür üretimi de artmaktadır (Bedir Erişti, 2018, s. 139). 21. yüzyıl insanının yaşantısı, hızla gelişen teknolojilerle birlikte sürekli değişim göstermektedir. İnsanların yaşamlarında yer eden her yeni teknolojiyle beraber algılamalarının değiştiği görülmektedir. Ancak günümüz çocukları teknolojinin içine doğmuştur ve onlar için bu durum yeni değildir. Teknoloji birçok şeyi değiştirdiği gibi sanatta da değişimler gerçekleşmiştir. Sanat hem toplumsal hem de bireysel algılardan beslendiği için yeni bir dil geliştirerek dijital sanat çalışmalarının arttığı görülmektedir. Sanatta gelişen, birbirine geçmiş bu yeni dili çözmek her bireye düşmektedir (Avcı, 2013, s. 4). Teknolojinin genel anlamda topluma yönelik yansımalarından bahsettiğimizde en büyük avantajları arasında sanatçılara daha rahat ulaşabilme, sanatçılarla daha rahat etkileşim kurabilme, sanal müzeler ya da birçok farklı sanal uygulamalarla sanatı daha rahat takip edebilme gibi birçok bağlamları yer almaktadır. Sanat yeni medya teknolojileriyle dijital teknolojilerle iç içe geçmiş bir şekilde yorumlandığında süreç ve etkileşimin önem kazandığı görülmektedir. Çakır'a (2014, s. 139) göre, sosyal medyada ya da herhangi bir dijital ortamda karşılaştığımız imajlar ve "görüntüler yönlendirilmiş olabilir ya da yönlendirici olabilir." Teknolojinin geniş çapta ilerlemesinin elbette ki sanata yansması olmuş ve sanatta değişikliklere neden olmuştur. Sanat bağlamında sanatçılar yeni teknoloji araçlarını sanat aracı haline getirerek yeni bir sanat anlayışı çerçevesinde dijital sanat çalışmaları ortaya koymuşlardır. Akil'e (2020, s. 45) göre, dijital sanat birden fazla teknik anlatımın veya sanatsal biçimin aynı anda kullanılmasıyla gerçekleşmekte ve kişilerin çevresiyle, teknolojiyle, bilgiyle olan etkileşimini sorgulamaktadır. Bu çerçevede dijital sanat yeni gelişen bütün sanat biçimlerinde olduğu gibi çoklu bakış açısı ile uzun süreli çalışmalarla tanımlanmaya açık yeni bir sanattır. Yeni medya sanatı bilgisayar denetimli ses ortamlarına kadar her şeyi kapsayan özelliği ile heykel, baskı, resim gibi geleneksel sanatın önüne geçmektedir (Eker, Yanbeyi Beşer ve Sebik, 2015, s. 329). Bu bağlamda dijital teknolojilerle birlikte yeni medya içerisinde birtakım sanat bağlamları, yeni medya sanatı, dijital sanatla yapılmış uygulamalar, sanal gerçeklik, arttırılmış gerçeklik gibi formlar ve bakış açıları görülmektedir. Bunların her birinde çok çeşitlilik, alternatif yolları sorgulamak, deneysellik, süreç içinde izleyicinin, sanatçının, sanat dilinin olduğu toplumsal yapının iç içe geçtiği, etkileşimde olduğu ve

bu etkileşimin sürdürülebilirliğini kapsayan bir bakış açısından bahsedilebilmektedir. Öyle ki 21. yüzyılın sanat dünyası, fizik, kimya, optik, elektronik gibi giderek gelişen teknolojiler ile etkileşime girerek hem internet sanatı ve yazılım sanatı gibi yeni biçimlerin hem de karışık tekniklerin ortaya çıkmasına öncülük etmiştir (Akil, 2020, s. 44). Günümüz sanat çalışmalarının en önemli rolü, hayali bir gerçeklik üretmenin ötesinde dünyayı farklı biçimde görerek mevcut gerçeklik içerisinde hareket edebilme yollarını sunmasıdır (Saybaşı, 2017, s. 171). Yeni milenyum çağında siber kültür; interaktif ve çoklu medya olarak öne çıkar. Böyle bir alanda film, fotoğraf gibi sanat formları siber kültürün görselleri olarak ele alınmalı ve analizi yapılmalıdır (Çakır, 2014, s. 173). Yeni medya odaklı tasarım süreçlerinde görseller açıklayıcı, ilgi çekici, dinamik ve kalıcılık sağlayıcıdır. Bu bağlamda mesajın hedef kitlede anlam bulması, etkililiği bakımından görsel kullanımı önemlidir (Bedir Erişti, 2018, s. 84). Günümüz gerçekleri doğrultusunda baktığımızda kültürel arka plan sanatın işini kolaylaştırmaktadır. Teknoloji ise sanatın, bilimin ve kültürün referansı konumundadır. Tekno-sanat, tekno-bilim, tekno-kültür odaklı çalışmalar kapsamına girer. Bu nedenle sanatın geleceğine yönelik kaynak tekno-kültürdür denilebilir. Tekno-kültürün sahip olduğu içerikler sanat için önemlidir (Eker, Yanbeyi, Beşer ve Sebik, 2015, s. 331).

Görsel 2.1. Refik Anadol'un dijital teknoloji ile oluşturduğu 'Eriyen Hatıralar' isimli sergisi görselleri, 2020, <http://www.sanatatak.com/view/bir-siirsel-diyalog-baskalarinin-eriyen-hatiralar>

Grafik Sanatçısı Refik Anadol'un insanlığın hatıra ve bellek ile olan ilişkisini dijital teknoloji aracılığıyla ele aldığı 'Eriyen Hatıralar Sergisi' örneğinde olduğu gibi günümüz dijital sanat eserleri sanatın dijital çağa ayak uydurmaya başladığının bir göstergesi konumundadır. Akil'e (2020, s. 45) göre, "Refik Anadol' un projeleri, mimarlık ve yeni medya sanatları arasında melez bir ilişki kurarken, dijital ve fiziksel varlıklar arasındaki alanı keşfetmeye dönük bir serüvene doğru yol almaktadır". Sanatçı bu sergideki çalışmalarını bir anıyı hatırladığımız anda beynimizde oluşan titreşimlerin Kaliforniya Üniversitesi nöroloji laboratuvarlarında kullanılan beyin dalgası sensörleri aracılığıyla

algoritmalarla dönüştürerek oluşturmuştur. 20 yüzyıl boyunca modernizmin ilerleyen süreçlerinden günümüze kitle iletişim alanındaki gelişme, yaşam pratikleri görme biçimlerini bütünüyle etkilemiştir. Gerçeğin ne olduğu iyi kötü yanlış doğru haklı haksız gibi anlayışları değerlendirme şekilleri büyük ölçüde değişime uğramıştır. Bu çerçevede günümüz dünyasında izleyicilerin gözünde fotoğraflanan şeyler gerçeklik kazanmaktadır (Çakır, 2014, s. 66). Dijital olarak üretilmiş olan dijital görüntüler sanal gerçeklik olarak adlandırılmaktadır (Barnard, 2002, s. 140). Akil'e (2020, s. 45) göre, dijital çağ olarak tanımlanan dönemde sanat ve tasarım alanında değişen paradigma; yapay zeka, sanal gerçeklik, artırılmış gerçeklik, jeneratif sanat gibi başlıklara dönüşmüştür. Bu dönüşüm hem yeni anlatım biçimleri yaratmış hem de dijital sanatla anlamı güçlenen ve ifade olanağı bulan tasarımlar, tasarımcı/sanatçıları meşgul eder olmuştur. Bedir Erişti'ye (2018, s. 13) göre, yeni medyanın geleceği olarak adlandırılan sanal gerçeklik gerçeğin benzerini oluşturarak görsel bir iletinin hedef kitleye gönderilmesidir. Bu ortamlar yeni iletişim platformları olarak yeni medya içerisinde yer almaktadır. Bostancı Ege'ye (2017, s. 120) göre, "Yeni medya çağının bireyleri büyük ölçüde gerçekliğin dönüştürülmüş yeni halini, dijital olarak yaratılmış yeni imgesini hatta çoğu zaman dönüştürülmüş olduğunu bilerek, olduğu gibi kabul etmeye hazırdır".

Görsel 2.2. Pera Müzesi, Osman Hamdi Bey'in dünyasına yolculuk sanal gerçeklik deneyimi (Karaman, 2019).

İnsanlar teknolojik araçlarla kuşatılmış ve şekillendirilmiştir. Böylece imge ve imajlarla yaşamaya ihtiyaç duyan insanlar, imajlar yoluyla daha iyi bir gerçeklik olacağı hissine sahiptirler (Çakır, 2014, s. 104). Yaşadığımız çağda görsel iletişim ve görsel kültür kavramları dijital teknolojiyle birlikte iç içe geçmiş kavramlar olduğu için bu iki kavramı birlerinden ayırt etmek doğru değildir. Görsel iletişim temelde görsel iletler yoluyla yapılandırılan, görselliği odağına alan ve bu odağa dayalı olarak görsel anlam

yaratmak, yaratılan anlamları sorgulamak, yorumlamak, değiştirmek, dönüştürmek gibi birçok bağlamı olan bir süreçtir. Bu noktada görsel kültür kavramı ile görsel iletişim süreci birbirine entegre bir şekilde yapılandırıldığında ve belli bir hedef kitle belli bir farkındalığa ulaştığında görsel iletişim sürecinin daha nitelikli bir şekilde karşımıza çıkması mümkün görünmektedir. Bedir Erişti’ye (2018, s. 30) göre, günümüzde görsel iletişim tasarımı yeni medya teknolojilerinin etkileşimli yapısıyla ilişkili olarak bir görsel dil yapılandırılır. Görsel bir iletinin aktarılması iletinin konusuyla ilgili bilgilendirme, motive etme, düşündürme gibi amaçlar taşımaktadır. Bu görsel iletiler tipografik ögeler, ses, renk, imajlar gibi ögelerle görsel bir dil oluşturularak yeni medyanın içinde bulunurlar. Teknoloji odaklı iletişim araçlarının ortaya çıkması ve yaşanan kültürel değişim görsellerin rolünü değişirmiştir. İletişim teknolojilerinin büyük ölçüde görselliğe dayanması görsel iletişimi ön plana çıkarmış ve sosyo-kültürel olarak gösteri toplumu oluşmasına zemin hazırlamıştır (Uysal, 2009, s. 22). Görsel iletişimin yapısında iletişim kavramı yer almaktadır. İletişim ise gönderici ve alıcı arasındaki düşünce ve bilgi alışverişidir (Yerlikaya, 2015, s. 34). Benzer şekilde görsel iletişimi tanımlayan Aslan’a (2012, s. 21) göre, görsel iletişimi “görüntülü bilgilerin alışverişi olarak” tanımlanmaktadır. Görsel iletişim görsellere dayalı mesaj oluşturularak iletişim kurmaktır. Görsel iletişim tasarımı ise görsel mesajı amaca uygun şekilde tasarlayarak sunmaya yönelik bir süreci kapsamaktadır. Bu sürecin temelinde mesaj iletilen hedef kitlenin gereksinimleri, davranışları, algısal süreci yer almaktadır. Görsel iletişim tasarımı yapılandırmada yöntem, ortam bileşenleri ve özne işe koşulmaktadır. Temel olarak bir kavram, bir konu, bir olay ile ilgili olarak topluluğu etkileme amacındadır. Bu etkileşimde görsel iletinin iletilmesi ve alıcının alması boyutunda inandırıcı olma, işlevsel olma, ikna etme gibi çok yönlülük önemlidir (Bedir Erişti, 2018, s. 26-27). Bu bağlamda bireylerin iletişim kurma süreçlerini etkili hale getiren, daha fazla etki alanı yaratabilen en kolay yollardan bir tanesi görseller yoluyla iletişimdir. Günümüzde sosyal medyanın yaygınlaşmasıyla birlikte genellikle her bireyin tercihi bu doğrultuda bir iletişim olmuştur. Bu görsel yoğun bir dünya içinde nitelikli veya nitelsiz birçok görsel yer almaktadır. Bu görseller farkındalığı olan veya olmayan, yeterlilikleri olan veya olmayan ya da belli düzeyde sahip olan toplumsal okumaları çok iyi yapan veya yapmayan birçok birey nitelik farklılıklarıyla karşımıza çıkmaktadır. Örneğin, bir tarafta çok ciddi anlamda kurgulanmış bir meselesi olan veya belli bir toplumsal kitleye bir mesaj iletme kaygısı olan nitelikli görseller, sanatla ilişkili görsel içerikler varken, bir tarafta da popüler

kültürün getirdiği yalnızca popüler kaygıyla oluşturulmuş iletilerde yer almaktadır. Aslan'a göre, görsel iletişim görsel kültürü anlayıp yorumlamak için görsel okuryazarlıktan yararlanan ve görsellerin çözümlenmesine ilişkin pedagojik öğrenme yöntemi sunan bir olgudur (Aslan, 2012, s. 22). Teknolojinin gelişmesiyle görsel iletişim tasarım süreci de değişim içerisinde. Bu değişim yeni medya etkileşimi ve görsel iletişim sürecinde günden güne etkileşim boyutu değişen yeni medya ortamlarında yer alma odaklı bir biçimde yapılmaktadır. Bu çerçevede görsel anlamlar yaratma, etkileme, yeni medya teknolojilerini dahil etme şeklinde görsel iletişim yapılandırılma süreci kapsamını genişletmiştir. Bu nedenle bugün görsel iletişim sürecinde etkili içerik oluşturma, farklı bileşenlerin dahil edildiği bir yeni medya deneyimine ihtiyaç oluşturmıştır. Bu bağlamda görsel iletişim tasarımcılarının kendi tasarım anlayış yapıları içinde yeni medya farkındalığının sürdürülebilir olmasına zemin oluşturan bir kuram olmuştur (Bedir Erişti, 2018, s. 28). Medya görsel kültürün görünür hale gelmesinin yollarından biridir. Tüm teknolojiler görsel kültürün üretilmesinde aktif rol oynamaktadır (Barnard, 2002, s. 251). Kültürel değerler yeni medya etkileşim sürecini şekillendirmektedir. Bu bağlamda yeni medya tasarımında kültürlerarası farklılıkların ele alınarak; anlam, değer, sosyal etkileşim, mesaj iletimi ve fikir üretimi bakımından dikkat edilmesi gerekliliğini ifade etmektedir (Bedir Erişti, 2018, s. 138). Tüm medya metinleri özellikle reklamlar bireylere görseller yoluyla sürekli olarak mesajlar ve anlamlar iletmektedir. Bu anlamlandırma süreci iletişimin önemli bir aşamasıdır. Medyanın tüm metinlerinde anlamlandırma sağlayan göstergeler yer almakta ve metnin yapısı içindeki anlamları bu göstergeler ortaya çıkarmaktadır (Becan, 2012, s. 51). Yeni medya platformlarında sosyal ortamlar çeşitlenerek görsellerin erişimi, paylaşımı ve üretimine ilişkin olanaklar artmıştır. Görsel içeriklerin hızlı ve sürekli yenilendiği ortamda görsel kültürde değişim içerisine girmiştir. Bu anlamda yeni medya görsel kültürü içinde görsellere vurgu yükselmektedir. Dijital teknolojilerle birlikte dijital görsel kültür üretimine yönelik sınırlarda genişlemiştir. Bu çerçevede yeni medya platformları üzerinde erişim, üretim bireyleri dijital yönden güçlü kılmaktadır. Çünkü bireyler için bu platformlarda görsel içerik oluşturmak ve paylaşmak günlük yaşamın bir parçası haline dönüşmüştür. Bu bağlamda düşünüldüğünde bireylerin yeni medya platformlarında hem üretim hem tüketim boyutunda yer aldığını söyleyebiliriz. Bireyler teknolojinin getirdiği bu sınırsız olanaklar çerçevesinde yaratıcılıklarıyla görsel kültür içerikleri yapılandırmaktadırlar. Sosyo-kültürel etkileşimde olan birey bir yandan da içerik üreticisi

konumunda bu etkileşimleri yansıtmaktadır. Bu şekilde görsellerin ilişkilendirilmesi, organize edilmesi, yorumlanması ise görsel kültür yansıtma ve zenginleştirilmesidir (Bedir Erişti, 2018, s. 139). Bu bağlamda günümüzde güncel teknolojilerle birlikte görsel iletiler yoluyla gerçekleştirilen iletişim süreci içinde her birey temel içerik üreticisi haline gelmiş ve görsel ileti süreci de bu anlamda dönüşüm içine girmiştir.

Sosyal medya günümüzde görsel iletişim süreci içinde görsel eğilimli bir iletişimi sağlamaktadır. Sosyal medya görsel iletilerin etki alanını ekonomik, sosyal ve kültürel birçok toplumsal hareketi yönlendirebilme gücüne sahiptir. Bu yönüyle görsel kültürün önemli kaynaklarından biri olarak görülmektedir (Bedir Erişti, 2020, s. 195). Etki alanı gittikçe genişleyen ve görsel iletilerin sürekliliğine sahip olan sosyal medyanın bireyler üzerinde yönlendirici bir etkisi bulunmaktadır. Örneğin Donald Trump'ın Amerika başkanı seçilmesinde sosyal medyanın payı oldukça fazladır. Özellikle Twitter platformunda olduğu gibi bireyleri bir araya getiren ve bağ oluşturan bir yapıya sahiptir (Bedir Erişti, 2020, s. 195). Yeni medyada dolaşan görsel imgeler sosyal hareketleri de etkilemektedir. Bazı imgeler ikonlaştırılmakta ve genellikle politik bir mesaj barındırmaktadır. Bu çerçevede sosyal hareketler süreci içinde cep telefonlarından sosyal medyaya aktarılan görsel imgeler gidişatı yönlendirmek amacıyla kullanılırlar. Çünkü günümüzde bireyler kendi başına bir medya haline gelmiştir. Yoğun bir şekilde karşılaşılan imgeler ikonlaştırılmıştır (Çakır, 2014, s. 200-201). “Yeni medyanın uzantısı olarak sosyal medya etkileşimlerinin politik süreçler, kültür, yaşam pratikleri, ekonomi, eğitim, kişisel ilişkiler gibi birçok süreci yeniden yapılandırdığı günümüzün önemli bir gerçeğidir” (Bedir Erişti, 2020, s. 197). Görüntüler ve imgeler tarih boyunca ilgi görerek tartışılan bir konudur. İmgeler zengin çeşitlilik barındırırlar. Çünkü imgeler hem gerçek hem gerçek dışı olanın ifadesinde kullanılırlar. Ayrıca insanların düşünsel süreçlerine, isteklerine ve görme duyusuna hitap ederler. Özellikle yaşadığımız çağda imgelerle birlikte yaşamakta, kültürü imgelerle ve imgeleri yeniden üreterek, dağıtım ağına ulaştırarak oluşturmaktayız (Çakır, 2014, s. 86).

Görsel kültürün öne çıkan hareketlerinden biri bir fikrin veya bir davranışın internet üzerinden aktarılması amacıyla metin, görsel ve kültürel öge olarak tanımlanan “İnternet meme”leridir. Richard Dawkins ilk kez “The Selfish Gene” kitabında meme kavramını kültürel aktarımın temeli olarak açıklamıştır. Meme’ler toplumun nabzını tutan, genellikle mizahi unsurlar yoluyla güncel olaylara dikkat çeken bir özelliğe sahiptir. Bu bağlamda toplumun nabzını tutan ve birçok bileşenden esinlenen meme’ler görsel kültür

analiz süreçleri için önemli kaynak sayılırlar (Bedir Erişti, 2020, s. 196). Teknoloji tabanlı mizahın evrensel bir dilde yeni anlatım biçimi ülkemizde daha çok caps olarak bilinen meme kavramıdır. Memeler dijital mizah olarak oluşturulurlar. Geleneksel mizahtaki gibi sadece tüketici konumunda olan bireyler ise farklı olarak sosyal medyanın kullanıcı odaklı yapısı gereği mizahı hem üreten hem de tüketen konumdadır. Yalnızca gülme aracı olarak değil aynı zamanda siyasi, politik, çeşitli güncel durumlardan etkilenecek oluşturulan internet memelerinin en önemli özelliği hızlı aktarılmasıdır (Kırık ve Saltık, 2017, s. 99-101). Yeni medya sayesinde ortaya çıkarak yaygınlaşan meme’ler hareketli görüntü, hareketsiz görüntü ve video olarak yapılabılır. Örneğin “Huysuz Kedi” etiketiyle sosyal medyada paylaşılan fotoğraf, daha sonra metin eklenerek Reddit web sitesinde (Grumpy Cat) yayınlanmıştır. Gün geçtikçe farklı biçimlerle bağdaştırılarak etkisini arttırmıştır. İlişkisel bir yapıda olan meme’ler görsel kültürün rizomatik süreci için önemlidir. Ayrıca meme’ler görsel kültürün eleştirel sorgulamalarına yönelik eleştirel kültür anlayışından temellenerek ortaya çıkmıştır (Bedir Erişti, 2020, s. 196). Benzer şekilde Görsel 2.3’te görülen “The Business Cat” etiketiyle internette yayılan meme’ler ise kedilere patron olarak atıfta bulunan ve mizahi bir anlayışla hazırlanan bir caps serisidir.

Görsel 2.3. The Business Cat <https://knowyourmeme.com/memes/business-cat>

İçerik üreticisi olmak ve her bireyin kendi içinde belli bir potansiyele sahip olması bireylerin süreç kavramını sorgulamalarına zemin hazırlamıştır. Bireyler sosyal medya içerisinde çok basit bir fotoğraf paylaşırken dahi estetik, özgün, yaratıcı olma gibi belli kaygılar içinde olmaya başlamıştır. Bu durumun bireylere çeşitlilik, çok yönlülük, farklı bakış açısı, alternatif yolların sürece dahil edilmesi gibi birçok yansımaları olmaktadır. Bu bağlamda içerik üreticisi olmakla ilişkilendirilen görsel iletişim, görsel pedagoji gibi

kavramların her biri günümüzün en temel meselesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bedir Erişti'ye göre, sosyal medya fenomeni olarak profesyonel bağlamda Youtube ve Instagram gibi platformlarda karşılaştığımız içerik üreticilerinin üretimleri de görsel kültürün popüler kültür uzantısı niteliğindedir. Fenomen olarak tanımlanan dijital kimlikler ise günümüzün popüler kültür ikonlarıdır. Bahsedilen ikonik figürlerin oluşturduğu içerikler rizomatik ve retorik bağlamda ciddi bir biçimde kitleleri yönlendirme gücüne sahip olduğu için seçici ve bilinçli bir şekilde hedef kitle tarafından okunabilmesi önem taşımaktadır (Bedir Erişti, 2020, s. 197). Çünkü sanat içerisinde temel olarak sorgulanan ve odaklanılan önemli noktalardan biri sürecin anlaşılabilmesidir. Bir sanat eserini ortaya koymaktan veya sanat eserinin yansıttıklarını yorumlamaktan ziyade süreci ve sürece nasıl dahil olunabileceğini sorgulayabilmek, eleştirel bakış açısı ortaya koyabilmek, fikir, düşünce, yaratıcılık gibi uzantıları sorguluyor olabilmek çok daha öne çıkan noktalardandır. Ayan'a (2016, s. 9) göre, yeni medyanın yarattığı yenilikler arasında yer alan ve aynı zamanda teknoloji ve iletişim çağının temelini oluşturan sosyal medyadır. İnternetle gelişen sosyal medya ile bireyin beğenilme, kendini fotoğraflarla gösterme, kimlik oluşturma bakımından kullanıcı odaklıdır. Öncelikle otoportre kavramını şekillendiren sosyal medya kendimize bakış şeklimizi de büyük ölçüde değiştirmiştir. Bununla birlikte sosyal medya birçok unsuru etkilemiştir. Sanattan politikaya, bireyselden toplumsal olaylara kadar çok çeşitli konularda dahi sosyal medyanın etkileri görülmektedir. Örneğin, Sarı Yelekliler'in hareketlerinden Arap Baharı'na toplumsal birçok hareket sosyal medyanın ekonomik, toplumsal ve politik uzantılarından biridir. Benzer şekilde eğitim süreçlerinin ve eğitim içeriklerinin sosyal medya etkisiyle değişim göstermesi, politikanın öne çıkarılması ekonomik bağlamda hedef kitlenin yeniden belirlenmesi gibi süreçler görsel kültüre ilişkin sosyal medya uzantılarının çeşitlilik içinde olduğunu göstermektedir (Bedir Erişti, 2020, s. 197).

Bilindiği gibi gerçeğin manipüle edilmesi ve fotoğraflara yapılan müdahaleler eskiye dayanmaktadır. Teknolojik gelişmelerle birlikte dijital manipülasyonlar daha fazla gündeme gelmektedir. Özellikle photoshop gibi tasarım programları ile görseller ustaca manipüle edilmektedir. Örneğin seçim dönemlerinde parti sempatizanlarının rakibi için bu durumu kullandığı fotoğraflarını manipüle edip değiştirdiği ve kitlesini bu yolla yönlendirmeye çalıştığı görülmektedir (Bostancı Ege, 2017, s. 118-119).

Günümüzde sosyal medyada görsel mesaj oluşturmak olanaklı bir hal almıştır. Bu bağlamda etkili bir görsel mesaj yapılandırmak için teknolojinin ve yaratıcılığın sınırları

zorlanarak içerik oluşturulması, mesajın kalıcılığını sağlayacaktır. Örneğin Volvo'nun yeni otomobil tasarımı için 2014 yılında 'Otomobilsiz Sürüş Testi' mesajı verdiği görsel mesajda güncel teknoloji çerçevesinde sanal gerçeklik deneyimi odaklı bir tanıtım gerçekleştirmiştir (Bedir Erişti, 2018, s. 34-35).

Görsel 2.4. Volvo google cardboard uygulaması odaklı görsel mesaj tasarımı, 2020
<https://bigumigu.com/haber/volvo-dan-test-surusune-farkli-bir-yaklasim/>

Yeni iletişim teknolojilerinin bireye sağladığı imkanlar çeşitli medya oluşumlarının bütünsel bir yapıda kullanılmasına olanak vermektedir. Bu yeni metin formları çoklu biçimli olarak üretilerek şimdiye kadar kabul edilmiş olan anlamlandırma ve yaratma süreçlerini değişime zorlamaktadır. İnternete ulaşan her birey bu tarz çoklu biçimli yapıların hem üreticisi hem de tüketicisi olduğu için günümüz koşullarında bu çoklu metinlerle tüm bireylerin etkileşimde olması gerekli görünmektedir (Gençalp, 2019, s. 71).

2.5.2. Popüler kültür

Günlük yaşama hakim olan kültür popüler kültür olarak tanımlanmaktadır. Popüler kültür kültürel değerleri, ideolojileri yeni formül olarak yansıtarak bireylere sunulan bir kültürdür. Başka bir deyişle günlük yaşam deneyimlerini hem üretim hem de tüketim açısından her kesime ulaştırarak güncel hale getiren ve egemen güçlerin toplumu yönetmesine imkan tanıyan bir alandır (Coşgun, 2012, s. 841). Genel bir tanımla günlük yaşamın kültürü olan popüler kültür, kültürel, siyasal ve düşünsel bütün ideolojilerin üretilerek sunulduğu mücadele alanıdır. Aynı zamanda popüler kültür günümüzde eğlence ve medya sektörlerinin önemli bir pazarı haline gelmiştir (Kırca, 2001, s. 174). Yazıcı Yakın (2001, s. 123) popüler kültürü aynı zamanda toplumsal olanın uzantısı olarak ifade eder. Çünkü popüler kültürde bireyin neleri hayal ettiği, neleri hayal edeceği, neyi tüketeceği ve neleri alacağı önceden ve kendi kontrolü dışında planlanmaktadır. Bu nedenle popüler kültür bir nevi toplumun uzantısı olarak görülmektedir (Öğüt, 2008, s. 14). Özkan'a (2006, s. 34) göre, popüler kültür günlük yaşamın ve özgürlüğün,

başkaldırının kültürüdür. Bu kültürde gelip geçici zevk alanları vardır. Bu nedenle zevkleri, hava atmaları, taklitleri içinde barındıran tüketim kültürünü kapsamaktadır. Popüler kültür içeriği kültür ve üretim endüstrisi tarafından yönlendirilmektedir. Bu bakımdan en önemli özelliği benzeştirici olmasıdır. Gündüz'e göre, popüler kültürün olumsuz denilebilecek özelliği tekdüze, sorgulama, esneklik ve hoşgörü barındırmayan kimlikte bireylerin yetişmesidir. Oysaki çağımızda eğitim ile hedeflenen öğrencilerin hoşgörölü, sorgulayan, aktif ve üretken bireyler olmalarıdır (Gündüz, 2015, s. 292). Popüler kültür kavramı ilk olarak Amerika'da kitle kültürü ve halkın kültürü olarak kullanılmasına rağmen zamanla çoğunluk tarafından kabul gören anlamlarda kullanılmıştır (Coşgun, 2012, s. 841). Popüler kültür, toplum tarafından değişkenlik gösteren kabuller üzerine kurulu olan ve görsel kültürün sosyal medyaya yönelik günlük hayata etki eden bileşenleri arasında yer almaktadır. Bireylerin konular çerçevesindeki tavırları popüler kültür bağlamında değiştirilebilmekte ya da yönlendirilebilmektedir. Aynı zamanda bireylerinde sosyal medyada bir içerik üreterek manipülatif bir süreç yaratma gücü bulunmaktadır. Popüler kültür odaklı içerikler birçok kaynaktan beslenir ve eleştirilmesine rağmen ikna gücü oldukça yüksek içeriklerdir (Bedir Erişti, 2020, s. 206). Teknolojinin gelişmesi ve sanayileşmenin sonucu olarak popüler kültür iletişim elemanları yoluyla bütünü etkileyen, çoğunluk tarafından tercih edilerek beğenilen kitlenin kültürü olarak nitelendirilebilir. Özellikle internet ve televizyon gibi iletişim araçlarının etkisiyle öncelikle çocuklar olmak üzere yaş, cinsiyet, sosyal sınıf farkı ayırt etmeden herkese etki eden güçtedir. Gençler popüler kültür imgelerini hızla hayatlarına dahil etmektedir. Bu durum bazen tek tipleşme yaratmakta, yarattıklarını ve farklılıklarını açığa çıkarmalarını olumsuz olarak etkileyebilmektedir (Gündüz, 2015, s. 278).

Popüler kültür elbette ki sanatı da etkisi altına almıştır. Popüler kültürde seçkin kültür biçimleri dışında müze geleneği seviyesindeki yüksek popüler biçimler de yer almaktadır. Örneğin, her insanın herhangi bir kırtasiyede dahi kartpostal biçiminde bulabileceği Mona Lisa eserinin sureti yerine yığınla insanın resmini çekebilmek için Louvre Müzesi'nin sergi salonu doldurması popüler kültürün bir göstergesidir (Mutlu, 2001, s. 27). Eker, Yanbeyi Beşer ve Sebik'e (2015, s. 331) göre, "Sanatın yeni bir ekolojisi vardır. Bu ekoloji, kültürel ve uzlaşımaldır. Temsil ve tasarımın yerini alan uzlaşımın güncelliğini ve geçerliliğini kitleler belirlemektedir. Bu yüzden sanatın manipülatif gücü doğru ve orantılı kullanılarak kitlelere dönük yeni destek yönelimler geliştirilebilir". Günümüzde sanatçılar nesneye anlam yükleme yoluyla daha kavramsal

bir dil oluşturmuştur. Güncel sanatıılar ifade gücünün yeterli olmadığı yerlerde ise bir retorisyen gibi çalışarak eylemlerinde sanatsal bir değer oluşturmuşlardır (Karakaş Tabak, 2015, s.131). Popüler kültürün gündelik yaşama yansıması 1960 yıllarında başlamış ve öncelikle magazin dergileri, film ve reklamlarda ortaya çıkmıştır. Popüler sanat ise iletişim yöntemlerinin gelişmesine paralel olarak ön plana çıkmıştır. Bu doğrultuda pop sanatçıları günlük hayatı popüler kültür ortamı içinde sanata yansıtarak popüler kültürü ele almışlardır (Yayman Ataseven, 2017, s. 289). Çünkü nesneler, eserler, konuşulan veya basılı sözler, resimler, genellikle kitle iletişim tarafından aktarılan fazla düşünsel olmayan yaşam öğeleri popüler kültür kapsamındadır (Gündüz, 2015, s. 284). Örneğin PopArt ressamı olan, Warhol’un çalışmaları popüler kültür nitelikleriyle benzerlik göstermektedir. Sanatçı resimlerinde kapitalist toplumlarda gözlenen duygusuzluk ve makineleşmeyi yansıtmıştır (Yayman Ataseven, 2017, s. 292). Çağdaş sanatta herhangi bir nedenle üretilen bir nesne estetik olarak algılanmaktadır. Bu durum popüler sanatın estetiği olarak görülmektedir. Pop sanatçının çizgi romanları, kitsch, ticari amaçlı logolar ve tüketim kültürü imgelerini cazip görmelerinin sebebi de popüler kültürün estetik algısından kaynaklanmaktadır. Bunun en güzel örneğini 1964’te Andy Warhol’un yapmış olduğu ‘Brillo Kutuları’ oluşturmaktadır (Karkin, 2015, s. 345). Diğer sanatlardan farklı olarak güncel sanat deneyim paylaşma amacındadır. Bu nedenle güncel sanatçının malzemesi, yaşamdan lme, siyasetten cinselliğe kadar her konu olabilmektedir. Güncel sanatta günümüz sanatçısının yapmış olduğu hayata dair sorunları ele almak ve çözüm getirmektir. Fakat bu sorunlara çözüm bulmak önem taşımaz. Çünkü bu sorunlara dikkat çekmekten ziyade eleştirmek, tepki göstermek, sorgulamak çok daha önemlidir (Karakaş Tabak, 2015, s. 98). Benzer şekilde Warhol’un Campbell orba konservelerini çalışma konusu olarak yorumlaması hem post modernizmin hem de pop sanatın sıradan günlük nesnelere odaklanarak tüketim kültürü yöntemlerini kullandığının ironik bir göstergesidir. Çünkü kitleler tarafından popüler kültür ikonlarına olduğundan fazla değer yüklenmektedir. Bu bakımdan Warhol reklamdan ibaret olan bu popüler ikonları eleştirel biçimde ele almıştır (ğt, 2008, s. 88-89). Bunun yanı sıra popüler konularla sanat eserlerinin birleşiminden oluşturulan çalışmalar vardır. Örneğin ‘American Gothic’ isimli modernizm resmi popüler kültür malzemesi olmasını yanı sıra manipülatif ve ikonik bir örnektir. Diğer rnek ise çocukları korumaya yönelik gönderme yapan ve cinsiyetçi bir güzellik anlayışına karşı eleştiri niteliğinde olan ‘Barbie’ örneğidir. Örneklerde görüldüğü üzere popüler kültür çerçevesinde moda, tüketim,

politika gibi toplumsal konular hicivli veya esprili bir anlatımla hedeflenen kitle üzerinde etki uyandırmaktadır (Bedir Erişti, 2020, s. 206).

Görsel 2.5. *Popüler kültür odaklı manipülatif süreçler (Bedir Erişti, 2020, s. 206).*

Günümüzde dijital dünyada popüler kültürle ilişkilendirdiğimiz birçok sanat yapısından bahsedilebilir. Görseldeki örneklerden biri olan American Gothic tablosu güncel konulara göre uyarlanarak figürlerden birisi Trump, diğeri Hillary şeklinde siyasi ve popüler kişiliklerle uyarlanarak sunulmaktadır. Böylece sanat eserleri popüler kültür ögesi olarak internet, dijital teknoloji ve yeni medya içinde esprili göndermeler yoluyla daha farklı mesajlar iletme anlamında kullanılmaktadır. Politika ve popüler kültür uzun bir süredir iç içe geçmiş durumdadır. Özellikle Trump döneminde her zamankinden daha fazla popüler kültür odaklı siyasi manipülatif görseller üretilmiştir. Bu bağlamda karşılaşılan her bir görselin altında yatan uzantıları yorumlayabilmek bireyi farklı bir noktaya taşımaktadır. Bu farkındalık oluştuğunda bireyler öğrenme süreci içerisinde görselliği etkili bir şekilde işe koşabilirken aynı zamanda görsel yoğun dünya içinde kendini koruyabilir ayrıca kendi vermek istediği mesajı daha etkili bir şekilde verebilir hale gelebilmektedir.

Örneğin pop kültür ikonları üzerine çalışan sanatçı Butcher Billy, ABD seçimleri öncesinde Clinton ve Trump'ın rekabetini ele almış, ünlü ve ikonik karakterleri kafa kafaya getirerek "I Love to Hate You" ismi ile yeni bir sanat dizisi oluşturmuştur.

Görsel 2.6. Sanatçı Butcher Billy'nin "I Love to Hate You" isimli popüler kültür ikonları serisi
<https://theplanetofsound.net/2016/10/26/new-i-love-to-hate-you-by-artist-butcher-billy-just-in-time-for-the-trump-vs-clinton-us-presidential-election/>

Popüler kültür imaj üzerine kuruludur. Medya ve kitle iletişim araçları her konuda imajlar yaratmaktadır. Bu durumda bir konu hakkında söylemler yerine öncelikle görüntüler sunulmaktadır (Coşgun, 2012, s. 845). Popüler kültür her şeyin ötesinde öncelikle izleyicilere kendileriyle özdeşleştirebilecekleri kişilik modelleri ve imajlar sunmaktadır (Kellner, 2001, s. 196). Özellikle günlük yaşantılarımızda medyanın yoğun bombardımanına maruz bırakılmaktayız. Dolayısıyla baktığımız her yerde medya ve medyanın yarattığı imajlarla karşı karşıya gelmekteyiz. Hayatlarımızı şekillendiren medya bizlere neleri sevip neleri sevmeyeceğimizi, nelerin moda olduğunu, neleri içip neleri yiyeceğimizi, nasıl eğlenmemiz gerektiğini ve nelerin önemli olduğunu belirleyerek bizlere sunmaktadır (Erdoğan, 2011, s. 363). Bu çerçevede medyanın evrensel anlamda toplumların yaşam şekillerini değiştirme gücü bulunmaktadır. Dolayısıyla medyanın kontrolünde bulunan imgeler bireylerin hayatlarını yönlendirmektedir. Televizyon ve reklamlar ise imgeleri çoğaltarak anlamlı veya anlamsız birer gösteriye dönüştürmektedirler (Öğüt, 2008, s. 25). Günümüzde popüler kültür çoğunluk tarafından paylaşılmakta dolayısıyla üretim ve tüketim akışını sağlamakta ve pazar ruhunu canlandırmaktadır (Takış, 2001, s. 8). Diğer taraftan popüler kültürün etkisi sonucu kitlelerdeki moda, popüler, tarz kavramlarıyla öğrenciler üzerinde farklı bir dünya yaratılmaktadır. Bu kavramlar medya yoluyla ayrıcalıklı olmak, tarz

olmak, farklı olmak gibi vurguyla empoze edilerek marka tutkusuna neden olmaktadır (Gündüz, 2015, s. 287). Popüler kültür hemen hemen tüm insanlara hitap etmektedir. Popüler kültürü yorumlama ve dönüştürme gücü bireylerin elindedir ve bu nedenle her an her yerde karşımıza çıkmaktadır (Sözen, 2001, s. 63). Çünkü günümüzde popüler kültür kitle kültürü, siyaset, sanat, ekonomi ve eğlence tümüyle birbiriyle iç içe geçen ve birbiriyle bağlantılı alanlardır (Erdoğan, 2001, s. 72). Bu bağlamda, toplumlarda kabul görmüş olan inançları, nesneleri ve uygulamaları ifade etmektedir (Çakır, 2014, s. 263). Görselliğin kültürdeki ve kitle iletişim araçlarındaki üretimi, yaşama biçimi sanatsal süreçleri de etkilemektedir. Örneğin otorite veya güç imgeleri film, reklam, diziler veya dergiler gibi çeşitli sanat formlarında farklı biçimlerde canlandırılmaktadır (Çakır, 2014, s. 157). Popüler kültürde zevkler ve anlamlar bilişsel olarak toplum içinde üretilip dağıtılmaktadır. Bu çerçevede popüler kültürde sürekli bir değişim mevcuttur bu nedenle kalıcı değildir (Erdoğan, 2004, s. 9). Popüler kültürde çabuk tüketim ve değişim söz konusudur. Tüketicinin yalnızca tüketerek varlığını hissettirmesine yönelik olarak popüler tüketim sembolleri ve sloganları her daim tüketime davet etmektedir. Popüler kültürde tek tipleşme olgusunun yansımaları yiyeceklerden, giyeceklerle, reklamlardan, imajlara kadar her alanda görülmektedir. Bu noktada tüketicinin sağlıklı karar vermesi en aza indirgenmektedir. Popüler kültürde eleştirel bilincin gelişmesine fırsat vermeyen ve düşünmeden tüketilen bir kültür yaratılmıştır. Yaratılan popüler kültür, toplumun egemen kültürü haline dönüşmeye başlamıştır (Coşgun, 2012, s. 842). Popüler kültür ve teknoloji ve endüstrileşmeden beslenir. Aynı zamanda içinde bulunduğu topluma göre şekillenmektedir. Toplumsal iletişim ilişkilerinin bir parçası olan popüler kültür tüm toplumu etkisi altına alan bir hareketlenmedir (Coşgun, 2012, s. 843).

Popüler kültürün gücü bir taraftan da gerçeğin yitirilmesinden kaynaklanmaktadır. Medya yoluyla arzulanan şeylerin gerçek gibi tüketicilere sunulması ve reklam imgelerinde verilmek istenen ideal mutluluğa sahip bireylere rağmen bu durum gerçekliğin hipergerçeklik boyutunu yansıtmaktadır (Öğüt, 2008, s. 46). Popüler kültür ürünlerinin hem oluşumunda hem de bütün kitlelere yayılabilmesinde ve aynı zamanda tüketim alışkanlıklarını oluşturma konusunda medya önemli bir görevdedir (Karakoç, 2007, s. 80). Özellikle reklamlarda yer alan kişiler ve kullanılan sloganlar ürünlerin sunulmasında insanların psikolojilerinde etki yaratmaktadır (Abdurrezzak, 2020, s. 68). Bu bağlamda iletişim teknolojilerinin bireylerin gündelik hayatlarında çok fazla yer

edinerek herkesi bu kitle iletişim kapsamına dahil etmesi modern toplumların bir özelliği haline gelmiştir (Karakoç, 2007, s. 88).

Popüler kültür öğrencileri tek bir bakış açısıyla düşünmeye zorlamaktadır. Ancak her öğrenci farklı sosyo kültürel altyapıdan gelmektedir ve bu nedenle hem algılamaları hem de sorgulama şekilleri birbirlerinden farklıdır. Öğrencileri belirli bir kalıba sokmak yerine özgür bir yaratma ortamı sağlamak gerekmektedir. Bu noktada popüler kültürden öğrencilerin etkilenmemeleri için görsel sanatlar dersinde öğrencilere gerekli donanım sağlandığında gündelik hayatlarında ki zarar en aza indirgenebilir. Çünkü sanat eğitimi öğrencilere sabit bir bakış açısı ile bakmak yerine farklı perspektiflerden bakabilme ve kendilerini doğru ifade edebilme becerisi kazandırmaktadır (Gündüz, 2015, s. 291).

2.5.3. Tüketim kültürü

Yaşadığımız çağda kapitalist düzene dayalı bireylerin algısını etkilemeye yönelik bir manipülasyon süreci oluşturulmuştur. Bu kapitalist düzene dayalı pazarlama süreci içerisinde oluşturulan duygunun gerçekten bireylere ait duygular olup olmadığı sorgulanmalıdır. Çünkü bireyler günümüzde kendilerinden beklenen şekilde, belli birtakım duyguları hissetmeye yönelik algı yönetim sürecine maruz kalmaktadır. Bu noktada bireylerin gönderilen iletiler yoluyla ortaya koyduğu duyguları öznel salt bakış açısıyla ya da yönlendirilmeksizin gerçekten ortaya koyup koymadığının farkındalığında olması gerekmektedir. Geçmişten günümüze kadar görsellik ve görsellikle ilişkili ileti dünyası içerisinde hiyerarşi, ihtişam, baskı, güç oluşturmak yoluyla insanlar duyguları üzerinden etki altına alınmaktadır.

Görsel 2.7. *Lüks tüketime yönelik imajlar <https://www.modahayat.com/exclusive/mh/2020-luks-tuketim-aliskanliklarini-etkileyen-trendler>*

Coşgun'a (2012, s. 841) göre, günümüzde tüketim isteği tüm toplumu etkisi altına almıştır ve insanlar yaşamlarını yalnızca tüketim olgusuyla anlamlandırmaktadır. Tüketme isteği özellikle gençlerin hayat amacı haline gelmiştir. Tüketim kavramına bazen olumlu bazen olumsuz anlamlar yüklenmesine rağmen kavram zaman içerisinde çeşitli anlamlar kazanmıştır. Temel olarak tüketim bir şeyi kullanarak bitirmek anlamındadır. Bireyin biyolojik, sosyolojik, fizyolojik, kültürel gibi birçok ihtiyacı vardır. Bu ihtiyaçları giderebilmek için maddi ve manevi olarak harcanılan değerler tüketim olarak adlandırılmaktadır (Torlak, 2000, s. 17). Tüketimin olumlu yanı olarak örneğin, antropologlar tüketimi sosyal kimliğin oluşumunda önemli bir faktör olarak görürler ve insan ilişkilerini kolaylaştırdığını kabul ederler. Ancak genel anlamda insanoğlu hayatta kalmak için tüketir. Tüketim kavramı daha çok maddi olarak algılanır. Ancak manevi, kültürel ve sosyal değerlerin tüketimi söz konusudur. Bu bağlamda tüketim günümüz toplumunun sorunu olarak karşımıza çıkmaktadır. Çünkü tüketim kültüründe ihtiyaçtan daha çok sahip olma tutkusu ön plandadır (Coşgun, 2012, s. 844).

Görsel 2.8. *Lüks tüketime yönelik Balenciaga marka çanta reklam görseli*
<https://www.modahayat.com/exclusive/mh/2020-luks-tuketim-aliskanliklarini-etkileyen-trendler>

Örneğin ünlü lüks çanta markası Balenciaga reklam görselinde çanta değerli tabloların olduğu bir sergide eserleri inceleyen kadının elinde görülmektedir. Afişte değer kavramı üzerinden çantanın en az eserler kadar önemli, değerli ve özel olduğu vurgulanmaktadır. Kapitalizmde çağdaş tüketiciler ürünler yerine göstergeleri

tüketmektedirler. Tüketim nesnesiymiş gibi reklamlar yoluyla sunulan göstergelerle tüketim yerine ihtiyaçtan ziyade imaj ve değerlerin olduğu vurgulanmaktadır (Keba Ekinci, 2019, s. 662). Tüketim ürünleri postmodernizmde sembol olarak satılmakta ve bu şekilde kendi gerçekliklerini ortaya koymaktadırlar (Öğüt, 2008, s. 141). Günümüz teknolojik imkanları ile birçok farklı ürün üretilmekte ve hızlı bir biçimde dünyadaki her yere dağıtımı yapılabilmektedir. Böylece ürünlerin daha ekonomik biçimde elde edilmesi mümkün hale gelmiştir. Benzer marka ve ürünler birbirleriyle aynı ortamda rekabet halindedir. Çünkü bu ürün ve markalar çok fazla seçenekle karşılaşan tüketiciler tarafından tercih edilir olma çabasıdadır (Kireççi, 2009, s. 46). Tüketimin devamlılığını sağlayabilmek için günümüzde ürünlere çeşitli anlamlar yüklenip imaj oluşturularak tüketim canlı tutulmakta böylece ürünlerin pazarlaması ve satışı yapılmaktadır. Bu noktada tüketiciler yalnızca ürünü değil sunulan imajı ve statüyü satın almaktadırlar. Sonuç olarak bu ürünlere yüklenen anlamlar ve oluşturulan imajlar tüketiciler için var olma sebebi haline almıştır (Geçer, 2013, s.71). Örneğin, kullandığımız parfüm, bıyık bırakma, toplum içindeki davranışlarımız hem kendi içinde bir gösterge hem de toplum içerisinde anlam taşıyıcı olarak görevdedir. O halde toplumdaki kullandığımız her şeyin bir iletişim değeri bulunmaktadır. Her şey göstergedir ve göstergelerden kaçışımız yoktur. Bu nedenle göstergeyi hem anlamayı hem de doğru kullanmayı öğrenmemiz gerekmektedir (Günay, 2012, s. 14). Günümüz toplumu tüketim merkezlidir. Yapay gereksinimler oluşturularak gerçekmiş gibi algılatılmakta ve sorgulamaya gerek duyulmadan tüketilmeleri sağlanmaktadır (İnceoğlu, 2011, s.165). Keba Ekinci (2019, s. 662) tüketicilere yapay gereksinimlerin sunulduğunu ve tüketicilerin bu gereksinimleri gerçek gibi algılamaları için ikna edildiklerini ifade etmiştir. Teknolojilerin gelişmesiyle üretim ve tüketim paralel bir şekilde artmıştır. Böyle olması ise kültür ürünlerinin kolay algılanmasını, sıradanlaşmasını ve tüketilebilir nesnelere dönüşmesine neden olmuştur (Çakır, 2014, s. 324). Görsel kültür üretildiği gibi aynı zamanda tüketilebilmektedir. Bu bağlamda görsel kültür üreticinin olduğu kadar hedef kitlenin de etkisiyle görünmek istediği şekilde görülmektedir (Barnard, 2002, s. 109). Günümüz tüketim anlayışında ürünün markası, şekli, imajı ürünün işlevsel özelliğinden daha önemli olmuştur (Coşgun, 2012, s. 845). Medyanın gücü düşünce ve davranışlarımıza etki ederek dünya görüşümüzü şekillendirebilmektedir. Bununla birlikte kültürel üretimde bu enformasyondan ayrı değildir. Medya ve kültür bireylerin nasıl ve neleri algılayıp anlaması gerektiği ile ilişkili tüm yol, yöntem ve araçların ortak adı haline gelmiştir

(Karakoç, 2007, s. 30). Günümüz toplumlarında talep edilen ürüne sahip olan bireyin ayrıcalıklı olacağına dair bir algı oluşturulmuştur (Abdurrezzak, 2020, s. 67). Reklamlar yoluyla kozmetikler, çamaşır makineleri ve birçok sıradan nesne istek, tatmin, güzellik gibi iyi yaşamla özdeşleştirilmektedir. Bu süreçte son aşamada bu arzulanan ürünlerin tüketimi göstergelerin kullanılması yoluyla yapılmaktadır (Barnard, 2002, s. 239). Üretim boyutundan daha çok tüketim boyutuna yönelme bir anlamda imajlar dünyasına yönelmedir. Günümüzde tüketim kültürü insanların temel ihtiyaçlarına vurgu yapmaz. Reklamlar bireylerin tüketimini vurgulayarak imajlar dünyasına yönlendirir. Aynı zamanda mutluluk, prestij, farklılık gibi vaatler sunmaktadır (Çakır, 2014, s. 89). Örneğin bakımlı ve güzel bir kadın üzerinden kozmetik veya kıyafet reklamı yapılarak gösterişli bir hayat yaşama ile ilişkilendirilmekte ve bu ürüne sahip olunduğunda ayrıcalıklı olunacağı mesajı verilmektedir. Burada asıl olarak gösterge yoluyla gösterilmek istenen ürünün ve yaratılan imajın bireyi statü sahibi yapacağı izlenimidir (Abdurrezzak, 2020, s. 67). Kireççi'ye göre, postmodern toplumlarda tüketim temel bir olgu haline gelmiştir. Çünkü günümüz postmodernizmde tüketim davranışının daha fazla artış gösterdiği görülmektedir. Böyle bir artış tüm insanlığın dikkatini çekmiştir ve bu konuyla ilişkili birçok düşünürde gündelik hayatın tüketim ve kültür ilişkisini sorgulamaktadır (Kireççi, 2009, s. 30). Çağdaş kültürde tüketim, klasik tüketimin tersine daha algısal bir şekilde sanal gerçeklikle ilişkilidir. Bu durum bir bakıma tüketimin insan deneyimi ve kültüre ait boyutlarla deneyimlenmesidir. Böylece tüketici tüketimin kimliğini nasıl daha iyi desteklediği en iyi zevki nasıl alacağı ile ilgilenen bir varlık olarak görülmektedir (Eker, Yanbeyi Beşer ve Sebik, 2015, s. 331).

Postmodern tüketim algısında ürünün soyut ya da somut olması dışında sanal olması söz konusudur. Böyle bir tüketim anlayışında ürünün ilk olarak imajı yaratılmış ve sonra somut ürüne dönüştürülmüştür. Dolayısıyla yaratılan bu imajlar gerçek gibi yansıtılarak günlük hayata entegre edilmiştir (Kireççi, 2009, s. 52). Günümüz medya kanalları tüketim kültürünün bütüne iletilmesi bakımından önemli bir araçtır. Bu bakımdan medya tüketim kültürünün yaygınlaşmasının temel sağlayıcısı durumundadır (Konyar, 2000, s. 25). Barnard'a (2002, s. 241) göre, tüketim toplumsal gruplar arasında farklılıkları ortaya koymanın yoludur. Bu görseller aracılığıyla yapılmaktadır. Bu durumda görsel kültür farklı toplumsal grupları oluşturma amacıyla kullanılmaktadır. Bu çerçevede görsel kültürün tüketimini tam olarak toplumsal kimliğin ifade edilmesinin bir yolu olduğu söylenebilir. Dolayısıyla görsel kültür tüketim kültürü içinde toplumsal

düzene meydan okuma amacıyla kullanılmaktadır (Barnard, 2002, s. 246). Görsel kültür içerisindeki yaşam tarzlarımız yediklerimizden içtiklerimize, sahip olduğumuz evden arabaya, tercihlerimizden oturma kalkma stilimize kadar tüm bireysel seçimlerimizi içermektedir. Ancak Davidson yaşadığımız çağda hayatlarımızın alınıp satılan bir metaya dönüştüğünü ifade etmektedir (Davidson, 1992, s. 66). Tüketicinin sınıflandırılarak kültürel değerlerin ve kültürel imajların anlamlandırılması tüketimin postmodern yansımasını oluşturmaktadır. Tüketim postmodernizmde gerçekte gerçek olmayan çelişkide olduğu bir biçimdedir. Bu bağlamda postmodern tüketiciler imajları, objeleri ve sembolleri tüketmektedirler (Kireççi, 2009, s. 52). Bu bağlamda Baudrillard (2013, s. 89-91) yaşanan dönemin kişileri imajlar, simülasyon, göstergeler ve hipergerçeklikle çevrelediğini vurgulayarak bu dönemde bireylerin sahip olduğu şeylerin gereksinimleri karşılamaktan ziyade diğer kişilerdeki değerlerini belirleyerek prestij ve statü hissi veren yapıda olduğunu belirtmektedir.

Tüketim yoluyla statü kazanma, imaj oluşturma gibi sosyal kimlik inşasına ilişkin olarak tüketicilerin bu ikna stratejilerini kabullenerek edimsel biçimde koşullandıkları görülmektedir. Hatta bu tüketim olgusu bir yaşam tarzı ve bir ihtiyaç olarak algılanmaktadır. Gereksinimlerine hızlı bir şekilde ulaşabilen kişiler sosyal medya çerçevesinde kendi kişisel dünyalarını oluşturmaktadırlar. Özellikle geçmişten günümüze kadar kişilerin ekonomik, kültürel, sosyal gibi pek çok gereksinimini elinde tutan medya reklam ve iletişim araçlarıyla tüketiciyi çok rahatlıkla etkisi altına alabilmektedir (Abdurrezzak, 2020, s. 70).

Şahin'e (2005, s. 178) göre, böyle bir durumla baş edebilmemiz için ülkemiz gençliğinin eleştirel düşünme, yorum yapabilme gibi yeteneklerinin geliştirilmesine dayalı bir eğitim anlayışının benimsenmesi ve bu anlayışla bireylerin internet, sosyal medya gibi teknolojilerden oluşan bu yeni kültürün tek tipleştirici yapısına karşı durabilen, özgün, yaratıcı düşünceye sahip kişiler olarak eğitilmesi gerekmektedir.

2.6. Görsel Pedagoji

Görsel çağ dediğimizde görsel teknolojiler, yeni medya teknolojileri, yeni nesil teknoloji odaklı bireyler gibi birçok bileşen söz konusudur. Dijital teknolojilerle birlikte özellikle sosyal medyanın bireylere sunduğu bir içerik üretme süreci oluşmuştur. Bu sürece dayalı olarak her bireyin görsel odaklı bir içerik yapılandırabiliyor olması bireyleri yoğun bir görsel dünya içerisine maruz bırakmaktadır. Balkır Kuru'ya (2011, s. 116) göre,

görseller, görsel olaylar birbirlerine güncel ve kültürel gerçekliklerle bağlıdırlar. Bunun sonucu olarak kültürel, politik, psikolojik değişim ve zorlukların sonucu oluşan görsellik, tüm dijital ortamlarda, alışveriş merkezlerinde, reklam afişlerinde görsel medyada görünür hale gelirler. Özellikle sosyal medya ortamlarında karşılaşılan görsel içerikler görsel kültür kavramını farklı boyutlara taşımıştır. Görsel kültür günümüz küresel dünyasında sadece görsel değil aynı zamanda çoklu okuryazarlık ve çoklu biçimli özelliğe sahip, coğrafi sınırları yok ederek içeriklerle etkileşim kuran kişilerin kendi bakış açıları doğrultusunda yeni anlamlar kazanan eşsiz bir çalışma alanı olarak karşımıza çıkmaktadır (Gençalp, 2019, s. 52). Gelişen yeni iletişim teknolojilerine bağlı olarak bireylerin eleştirel bakışları, katılımcılıkları daha fazla nitelik kazanmıştır. Katılımcılık odaklı yürütülen yeni medya tasarım süreçleri hedef kitlenin gelen iletilere yönelik yorumlama eğilimlerini ön plana getirmiştir. Aynı zamanda gerçek hayatların bir yansıması olarak oluşan bazı dijital platformlar da oluşan kimlikler sosyal kimliğe dönüşmektedir (Bedir Erişti, 2018, s. 53). Sartori'ye (2004, s. 11) göre çağımızda görme eylemi öncelikli bir hal almıştır. Bu durum yazılı kültürün ürünü olan bilen insan anlamına gelen homo sapiens'in yerini giderek gören insan anlamına gelen homo-videns'e bırakmasına sebep olmuştur. Çağımızda yazılı kültürden görsel kültüre doğru hızlı bir değişim yaşanmaktadır ve bireyler teknolojinin egemenliği altındadır. Teknolojinin getirdiği imkanlar medya metinlerine yeni bir boyut kazandırmış, tek kaynaklı öğrenmenin dışında etkileşimli ve çoklu biçimli bir yapıyla yeni bir okuryazarlık anlayışı sağlamıştır. Bu durumda yeni medya kişileri yalnızca bilginin tüketicisi olmak yerine bilgi üretebilen ve iletebilen olmaları boyutuna taşımaktadır (Gençalp, 2019, s. 53). Aynı zamanda görsel içerik geliştirmek, yüklemek, indirmek günlük hayatın bir parçası haline gelmiştir (Bedir Erişti, 2018, s. 139).

Görsel pedagoji görsel deneyimleri anlamak ve yorumlamaya odaklanan sanat eğitimi araştırmalarıdır. 1980'li yıllarda bir panelde temelleri atılarak sanat ve toplum arasında ilişki sorgulanarak görsel kültürle ilişkilendirilmiştir. Ayrıca panelde kültürel okuryazarlık, estetik, eleştirel anlayış, toplumsal ve sosyal durumlara karşı eleştirel tavır geliştirme gibi kavramlar ele alınmıştır. Bu panelle birlikte ele alınan kavramlar sanat eğitimi içerisinde eleştirel kuram ve görsel kültür kuramları ile ilgili gelişmeler hızlanmıştır (Mamur, 2014, s. 60) Bu görsel yoğun dünyada görsel iletilerin anlamlandırılması sürecinde görsel pedagoji kavramı ortaya çıkmaktadır. Görsel pedagoji aynı zamanda görsel kültür ve eleştirel bakış açısı ile de bağlantılı bir şekilde birbirleriyle

ilişkilendirilebilmektedir. Charles R. Garoian ve Yvonne M. Gaudelius (2004)'e göre görsel kültür, neyi gördüğümüzü ve nasıl düşündüğümüzü öğreten bir görüntü pedagojisidir. Çağımızda pedagojinin anlamı giderek genişleyen pedagoji görsel kültürel çerçevede yeni olanaklara fırsat veren bir yapıya sahiptir. Teknolojiye bağlı yeni üretim biçimlerinin sınırlarının genişlemesiyle görsel kültür konusu pedagojik olarak giderek gelişen bir alandır. Görsel kültür pedagojisine yönelik görsel deneyimler bireylere sınırsız, açık ve net ifade biçimleri kazandırmakla birlikte eğitimcilerin de örgün eğitim ile resmi olmayan öğrenmeleri birleştirmesine olanak tanımaktadır (Bedir Erişti, 2020, s. 168-169). Görsel pedagojinin görselliğe ilişkin teknoloji, teknik bağlamda ışık, renk, bakış açısı gibi görselliğin nitelikleri ve mesaj veren boyutları vardır. Bu noktada geçmişten günümüze kadar yapılan manipülatif unsurlar bağlamında görselliğin sunuluş biçimi öne çıkmaktadır. Özellikle günümüz teknolojileri yoluyla gösterilenler, gösterilmeyenler iletilenler iletilmeyenler vardır. Görselliği yorumlarken ne tür alt okumalar ve ne tür yorumlamalar yapılacağı, görselliğin bağlamlarıyla nasıl ilişkilendirileceği, görselliği besleyen unsurların nasıl ilişkilendirileceği gibi eleştirel ve sorgulayıcı bir bakış açısı ile ele alınması gerekmektedir. Bu yorumlama görsel pedagojik eğitimlerle yapılandırılabilir bir süreçtir. Farkındalığı olan bireyin görselleri yorumlaması çok daha farklı olmaktadır. Bu farkındalığa dayalı olarak dünyaya bakış açısı ve dünyayı anlamlandırma ve yorumlama süreci değişkenlik göstermektedir. Balkır Kuru'ya (2011, s. 116) göre, görmek bireylerin sosyal durumlarıyla ilgilidir ve bireyler benimsenmiş değerleri etkisiyle görürler.

Görsel kültür pedagojisi, bireysel gelişim süreçlerinde öğrencilerin kendi öykülerine odaklanarak anlam üreten, yorumlayan, öz yönelimli deneyimler edinen bireyler olmalarını sağlamaktadır. Görsel kültür pedagojisinde katılımcılık önemlidir. Öğretmenlerin ise bu süreçte yol gösterici olmaları gerekmektedir. Çünkü görsel kültür pedagojisinde katılımcılık öğrencilere kendi yönelimlerini fark etmelerinin analiz ve sorgulama yapabilmelerinin yolunu açmaktadır (Bedir Erişti, 2020, s. 169).

2.6.1. Görsel pedagojik bakış açısına dayalı görsel iletilerin sorgulanması

2.6.1.1. Görsel pedagojiye dayalı retorik söylem

Retorik kavramı iletişim, sanat, siyaset, hukuk gibi birçok alanda kullanılmaktadır. En bilinen tanımı etkili bir söz veya yazı kullanılarak yapılan ikna sanatıdır. Retorik

kavramının kökeni Antik Yunan filozoflarına kadar dayanmaktadır. Günümüzde ise yazı ve sözün dışında herhangi bir durumu istendik duruma döndürmeye yarayan her çeşit ikna tekniğini içermektedir (Kaufer ve Butler, 2013, s. 20). Kireççi (2009, s. 3) retoriği, ilgi alanını sembollerin iletişimde kullanılması olan ve inandırma amacıyla gerçekleştirilen etkili konuşma sanatı şeklinde ifade etmektedir. Aristoteles'ten günümüze kadar olan süreçte dönüşen ikna olgusu güncelliğini korumaktadır. İkna kavramı iletişimin temelini oluşturmaktadır. Çağımızda görsel iletilerin ikna edici ve etkili olmaları teknoloji ve görselliğin ağır basması ikna sürecinde kullanılan göstergelere odaklanmasını sağlamaktadır (Zeybek, 2016, s. 68). Klasik Yunan'a dayanan retorik çalışmaları iletişimde sembollerden yararlanmaktadır. Aristoteles'e göre retorik herhangi bir durumda gereksinim duyulan ikna yollarını kullanma becerisi olarak yorumlanmaktadır (Kireççi, 2009, s. 109). Aristoteles ikna etme kabiliyetinin doğuştan gelmediğini, retorik aracılığıyla edinilen ikna edici unsurların gösterilme becerisi olduğunu belirtmiştir. İkna etmek gösterilenin etkileyici bir biçimde sunulmasıyla ilişkilidir. Retorik ifadeler açık ve kanıtlanabilir olmasından dolayı inandırıcı özelliktedir (Toros, 2020, s. 13). Platon'a göre retorik izleyenin manipüle edilmesidir. Aristoteles de retoriğe önem vermiştir. Aristoteles'e göre retorik ikna edici söylemlerin sergilenmesidir. Retorik gündelik yaşam ve entelektüel bakış açısının her sorunu ile ilgilenir. Bu bağlamda bireyler düşüncelerinde, görüşlerinde, ahlak anlayışlarında farkındalıklara sahip olmalarına rağmen manipüle etmek veya bir fikri benimsetmek mümkündür (Meyer, 2009, s. 9-10). Görsel söylem alanı görsel kültürün ilgilendiği önemli konular arasında bulunmaktadır. "İletişimsel insan ürünü olarak görsel retorik, retorisyenlerin iletişim kurmak amacıyla görsel sembolleri kullanarak oluşturdukları imgelerdir" (Kireççi, 2009, s. 116). Foss'a göre görsel bir nesne insan unsuru içeriyorsa, sembolik özellikteyse ve içerisinde iletişim barındırıyorsa retorik anlam taşımaktadır (Foss, 2005, s. 142-145). Örneğin tasarım jürilerinde de hem sözel hem görsel iletişim birlikte olduğu için retorik kullanılması söz konusudur. Retorik kavramını anlayabilmek için Aristoteles'in ikna edici teorisini incelemek gereklidir (Toros, 2020, s. 13). Çünkü bilindiği gibi ikna etme yalnızca kişilerarası iletişim dışında kurumsal ve siyasal iletişim, pazarlama, reklam gibi birçok farklı alanda kullanılmaktadır. Aristo'nun "Retorik" kitabından günümüze kadar gelen ve üzerinde araştırma yapılan bir konu olan ikna etkili iletişim becerileri biçiminde kullanılmaktadır. Karakaş Tabak'a göre, çağımızın iletişim aracı görselliktir. Aynı zamanda görülen her görüntü de birçok anlam aktarımı için birtakım kodlar içermektedir

(Karakaş Tabak, 2015, s. 86). Söylem analizi herhangi bir yerde güç odağını açıklama odaklı gösterilen çabayı ifade eder. Söylemin doğasına ilişkin derinlemesine sorgulamalar yapar ve bir konunun söylem olmadan var olamayacağını varsaymaktadır. Görsel söylemde de benzer ilişki söz konusudur. Görsellerin söylediklerini anlamak günlük hayat içerisinde farkındalığa ilişkin ipuçları vermektedir. Örneğin bir süper markette veya hediyelik eşya dükkanına girdiğimizde müşteri veya hedef kitlenin seçimini etkileyen parlak renkler, işlevsel sunumlar gibi bir ihtişam yoluyla oluşturulmuş olan, hedef kitlede oluşturmak istenen etkiye yönelik bir söylem vardır (Duncum, 2019, s. 41-49). Yaşadığımız çağın iletişim biçimi görsellik üzerinden şekillenmektedir. Bu durum retorik alanında değişimlere sebep olmuştur. Özellikle sosyal ağlar, televizyon ve medyanın gerçek yerine görüntüye yoğunluk vermesi sonucunda görsel kültür alanına retorik eklenmesi gerekliliği doğmuştur. Bur durum çağın tercihinine uygun olarak görsel retorik alanını yeni bir çalışma alanı olarak öne çıkarmıştır. Bu anlamda görsel retorik bilinen şekliyle retorik ve bilginin dilsel ögeler yerine görsel ögelerle iletilmesi olarak tanımlanmaktadır. Bu çerçevede görsel retorik konu alanı içerisine görsel kültürün dahil edilmesi kaçınılmazdır (Karakaş Tabak ve Tomak, 2017, s. 3).

Günlük hayatta görselliğin önem kazanmasından dolayı retorik kuramı içerisine görsel ögeler dahil edilmiştir. Özellikle reklamların tüketiciyi hem sözselsel hem görsel ögelerle ikna etme amacı taşıması reklam tasarımlarında retorik figürlerin kullanılmasına yönelik akademik araştırmaların da gelişmesini sağlamıştır (Kireççi, 2009, s. 3). Görsel retorik kavramı 1970'lerde edebiyat çalışmalarında kullanılmış ve giderek yayılarak filmlerde, resim sanatında, internette de kullanılan bir alan olmuştur. Görsel retorik sanatta ise daha sorgulayıcı bir sanatsal anlayış ortaya çıkarmıştır. Aynı zamanda görsel retorik grafik tasarım ile ilişkili olarak sıklıkla kullanılmıştır (Karakaş Tabak, 2015, s. 87). Çam'a (2015, s. 10) göre, ikna kişilerin davranış, düşünce, tutumlarını belirli semboller aracılığıyla etkileyebilme sanatı olarak tanımlanmaktadır. Bu bakımdan sembollerin kullanımı, iknanın bir iletişim şekli olduğunu kanıtlar niteliktedir. İkna sürecinde alıcıya uygun mesaj oluşturulmalıdır. Alıcı mesajın ilettiği kişidir. Bu nedenle alıcıyı tanımakta ikna sürecinde önem taşımaktadır (Savaş, Karadoğan Doruk, 2018, s. 209). Retorik'in başarılı bir biçimde oluşturulmak için ethos, pathos ve logosun bir arada olması ve aralarındaki kültürel kodların birbirleriyle uyumlu olması gerekmektedir. Sanatçı bu uyumu sağlamak için hedef kitlenin özellikleri ve kültürel eğilimlerini ele almalıdır. Bu bakımdan sanatçılar aynı zamanda hedef kitleyi ve sanatı etkilemeyi

hedefleyen manipülatördür (Karakaş Tabak, 2015, s.153). Özellikle reklam retorikğine ilişkin araştırmalar bakımından hedef kitleyi etkisi altına almak için kullanılan bir disiplin özelliği taşımaktadır. Bu bağlamda reklamlarda retorik kullanımı genellikle mesajı zenginleştirerek ve ifadeleri abartarak iletmenin bir yolu olarak ele alınmaktadır (Dyer, 2009, s. 127). Anık'a (2000, s. 42) göre, ikna sürecini oluşturan değişkenler, kaynak, alıcı, araç, mesaj ve hedef değişkenidir. Meyer'e göre hedef kitlenin tepkileri, rolü, heyecanı gibi unsurlara odaklanan tüm retorik anlayışları reklam, propaganda gibi araçların kullanımını gerektirmektedir (Meyer, 2009, s. 9-10). Yaşadığımız dönemde görselliğin önemi oldukça artmıştır. Görsel tasarımların fazlaca kullanıldığı günümüzde gelişmiş teknolojilere en hızlı adaptasyon sağlayan alanların başında görsel iletişim odaklı sanatlar yer almaktadır. Çünkü görsellerin ve görsel odaklı tasarımların hem önemi hem de iletişim gücü gün geçtikçe artmaktadır. Görsel yollu bir iletişim sunan grafik tasarım alanında iletişim ve mesaj sıkça kullanılmaktadır. Özellikle reklamlarda kullanılan görsel tasarımlar ikna unsuru bakımından dikkat çekmektedir (Üstündağ ve Akengin, 2020, s. 63). Retorik özelliklede reklamcılıkta, hedef kitleyi ikna etmek için tercih edilen bir disiplindir. Retorik dili ifadeleri kurnaz, abartılı ve mesajı zenginleştiren bir araç olarak kullanılmaktadır (Dyer, 2009, s. 127). Retorik söylem, belirli bir gruba hitap eden bir söylemdir. Retorik kavram içerisinde görsel imaj çalışmalarını tanımlamak için ise görsel retorik terimi kullanılmaktadır. Görsel retorik yeni bir çalışma alanıdır ve iletilen bilginin dilsel ögeler yerine görsel ögeler yoluyla aktarılması olarak bilinmektedir (Kireççi, 2009, s. 110). Retorik söylemler bir şeyi kanıtlama ve tanıtmaya amaçlıdır. En fazla ürün tanıtımı ve reklamlarda bu yaklaşım görülmektedir. Örneğin Keba Ekinci'nin çalışması kapsamında kişisel bakım ürünleri reklamları için yapmış olduğu analizde reklamlarda yer alan duygusal temalardan ilki güven, diğerleri ise heyecan ve korku olarak sıralanmıştır. Bu sonuçla kişisel bakım ürünlerinde tüketicilerin en fazla güven duygusuna yönelik yaklaşımı tercih ettikleri görülmüştür. Dolayısıyla bu tarz reklamlarda hedef kitleyi ikna etme odaklı olarak güven duygusunun ele alındığı bilinmektedir (Keba Ekinci, 2019, s. 673). Manipülasyon sürecinde inandırıcılık ve iknanın kalıcı olması bakımından görsel retorikğin kullanılması önemlidir (Karakaş Tabak ve Tomak, 2017, s. 3). Reklam ve tasarımlarda görsel retorik unsurun kullanılması hedef kitle tarafından markanın daha net ve olumlu olarak algılanmasını sağlamaktadır (Çam, 2015, s. 18-19). Kireççi'ye (2009, s. 117) göre; gösterge, işaret ve sembollerle ilgilenen görsel retorik bir göstergeyi diğer nesnelerle ilişkilendirerek iletişim kurulmasını kolaylaştırır.

Manipölasyon fikir aşılama anlamında kullanılmaktadır. Manipölatörün ise bunu uygulayabilmesi için hedef kitlenin kendisini ve eğilimlerini iyi tanımalıdır (Karakaş Tabak, 2015, s. 70). Örneğin parfüm reklamlarında özel problemler üzerinde durulur. Bu durumda çekicilik, büyüleyicilik, etkileme gibi bir mesaj ile retorik oluşturulmalıdır. Örnek olarak bir parfüm reklamında 20 yaşında Chanel No. 5 kullanan bir kız, Paris'i fethetmek için kurtları ayartmaktadır. Kırmızı başlıklı kızın bunu başarması parfümü sihirli kılmaktadır. Bunun gibi pek çok örnek olmakla birlikte parfüm reklamları genellikle bu tarzda bir retorik gerektirmektedir (Meyer, 2009, s. 129). Çağımızda iletişim şekilleri devamlı değişip evrilmekle birlikte reklamlar daha bilinçli olarak kullanılmaktadır. Bu bakımdan reklamlarda kullanılan logo, tipografi, renk gibi grafik tasarım öğelerinin doğru kullanımı mesajların aktarılması ve ikna edici olması yönünde etkili olmaktadır. Bu çerçevede reklamların görsel tasarım elemanları ve tasarım süreçlerini dikkate alınarak yapılandırılması önerilmektedir (Üstündağ ve Akengin, 2020, s. 63). Bu gibi tasarım ve reklam alanlarında manipölasyon amacıyla kullanılan görsel retoriklerin inandırıcılığının sağlanması ve ikna etmesi bakımından oldukça önem taşımaktadır (Karakaş Tabak ve Tomak, 2017, s. 3). İkna denildiğinde akıllara manipölasyon kavramı gelmektedir. Birçok farklı disiplinde ikna, hedefi ne olursa olsun inandırmak olarak karşımıza çıkmaktadır (Savaş, Karadoğan Doruk, 2018, s. 208). Görsel retorik diğer bir adıyla görsel söylem günlük yaşantımızda her anlamda bizi çevrelemekte ve yüzlerce imge yaşamımıza dahil edilerek algılarımızı, bakış açımızı biz fark etmeden şekillendirebilmektedir. Bu şekillendirme sürecinin farkında olmak, görselliğe yönelik anlamları eleştirel ve bilinçli olarak değerlendirebilmek, kendimiz için iyi olanı seçebilmek ve sorgulama içinde olmak zorunluluk olmuştur (Bedir Erişti, 2020, s. 194). Bu doğrultuda Çakır'a (2014, s. 186) göre, bize düşen medyalaşan ve teknolojik olan görsel imajların oluşturulmuş şeyler olduğunun farkında olmaktır. Çünkü günümüzde bu teknolojiler tarafından televizyon, fotoğraf gibi medya kapsamında imaj üretilmekte, yayılmakta ve kültür içerisinde benimsetilmektedir. Bu bağlamda teknolojik olarak medyalaşan görsel imajlar, imaj üreticilerinin üretimidir. Bu çerçevede denilebilir ki dijital kültürde imaj oluşturulabilir ve bazı teknik süreçler yoluyla anlamı dönüştürülebilir (Çakır, 2014, s. 186-187). Görselliğin yoğun bir şekilde yaşandığı çağımızda reklamlarda yer alan grafik tasarım unsurları görsel ikna öğeleridir (Üstündağ ve Akengin, 2020, s. 38). Elbette ki tasarım öğelerinin doğru kullanılması kadar hedef kitlenin hazır bulunuşluk düzeyi, ilgi alanları, alt yapıları gibi unsurlar da düşünülmelidir. Güncel bir

sanatçı her çalışması için farklı anlam kanalları açarken hedef kitlesinin bahsedilen alt yapılara sahip olup olmadığını dikkate alabilmelidir. Çünkü retorığın arka planını kültür oluşturmaktadır. Dolayısıyla görselliği inşa ederken görselliği oluşturan etmenler, kültürel farklılıklar çerçevesinde görsellerin algılanma şekilleri ve kültürel kodlar çözümlenebilmelidir (Karakaş Tabak ve Tomak, 2017, s. 13).

Görsel 2.9. *Bounduelle reklam görseli (Kireççi, 2018, s. 363).*

Örnek olarak Bounduelle reklamında verilmek istenilen mesaj gıdalara iyi bakılmış olması ve sağlıklı pişirildiği mesajı ile dikkat çekici bir görsel anlatım sunmaktadır. Hedef kitle tarafından iletinin anlaşılır olması için görsel “Aşırı iyi bakım fevkalade sebzeler yapar.” anlamına gelen İngilizce “Extreme good care makes extraordinary vegetables.” sloganı ile desteklenmiştir. Görselde temsilen sağlık merkezinde buhar odasına giden reklam ürünleri olan biber, mısır, havuç yer almaktadır (Kireççi, 2018, s. 364). Marka ve reklam retorikleri genel çerçevede problemin çözümünü cevaplamaktadır. Neden bu markaya sahip olmak?, Fiyat?, Performans?, Konfor?, Güvenlik?, Çekicilik?, gibi hangi probleme yönelmek gerektiğine odaklanılır. Hedef kitlenin üzerinde etki kurmak için görsel söylem oluşturulurken bu sorular önem kazanmaktadır (Meyer, 2009, s. 132). Tüketicilerin çok fazla reklamlarla karşılaştığı düşünüldüğünde reklam mesajlarının, aynı zamanda görsel söylemlerin dikkat çekici, akılda kalıcı ve ikna edici olmasını destekleyen görsel retorik figürler günümüzde önem kazanmaktadır (Kireççi,

2018, s. 369). Bilindiği gibi reklamlar hatırlanma, ikna ve etkin bir şekilde algılamayı sağlamak üzere figüratif dil öğelerini kullanmaktadırlar. Bu durum Aristo'dan bugüne kadar gelen ikna kavramının etkin bir aracı olan retorik disiplinini öne çıkarmaktadır (Barthes, 2014, s. 24). Mortensen ve Hojer-Pedersen'e (2010, s. 16) göre, retorik durum kullanıcının bireysel isteklerinden ve diğer genel koşullardan etkilenmektedir. Günümüzde reklamlarda ürün satmanın yanında imaj oluşturmak ve hayal satmak üründen daha çok arketiplerin ön plana alınması sürpriz bir durum değildir. Artık ürünlerin farklı olmasını sağlayan şey ise hayal ve markanın vaadidir (Savaş, Karadoğan Doruk, 2018, s. 232).

Görsel 2.10. Harvey Nichols güzellik ürün reklamı (Kireççi, 2018, s. 367).

Görselde yer alan reklamda Harvey Nichols güzellik ürünlerine sahip kadınların erkeklerle ilişkisinin ışık ile sinek ilişkisiyle dikkat çekici bir metafor olarak ele alındığı görülmektedir. Reklamda iletilmek istenen mesaj bilindik olsa da biçimsel anlamda dikkat çekici olduğu görülmektedir. Reklamda dilsel ögeye az yer verilmiş olması reklamda karışıklığa sebep olmuştur. Bu reklamı yorumlayabilmek için hazır bulunuşluk dediğimiz izleyicilerin sineklerin ışığa doğru gittiklerini bilmeleri gerekmektedir. Bu nedenle izleyicilerin bildiği varsayılarak kadın ve erkeğin ilişkisini sinek ve ışık arasındaki ilişkiyle bağdaştırılmıştır (Kireççi, 2018, s. 367). İmgenin sunuş biçimi olan görsel söylem kültürde oluşan söylem şekillerinden ayrı değildir. Görsel söylem bakış açısı metaforu ile film, televizyon gibi medyanın odağındadır. Görsel söylemler gerçekliğin izlerini yeniden ürettikleri izlenimini ele aldıkları imgeler üzerinden yaratmaktadırlar (Çakır, 2014, s. 184). Retoriğin üç bileşeni; ethos, pathos ve logos olarak

sıralanmaktadır. Görsel odaklı retorik anlam yaratmak için ethos, öznel gücü yani görseelliği ileten kaynaktır. Pathos hedef kitlenin duyguları üzerine etki yaratmaktadır ve logos ise ikna etme gücü ile öne çıkan bir bileşendir (Bedir Erişti, 2020, s. 190). Günümüzde ethos, inandırıcılık kavramı ile bağdaştırılmaktadır. Pathosta izleyicilerin tutkuları, duygusallığı önemlidir. Bu nedenle izleyiciyi duygusallık bağlamında tutabilmenin beraberinde inandırıcılığı getireceği düşünülmektedir (Keba Ekinci, 2019, s. 662-663). Benzer şekilde Meyer'e (2009, s. 25-31) göre, retorik söylemde Ethos, Pathos, Logos'tan oluşan üç ikna edici süreçten bahsedilmektedir. Ethos sorunun cevabını verir. Pathos heyecan uyandıran bir boyuttur. Logos ise soruları farklılıklarıyla birlikte açıklayan kısımdır. Bu noktada görsel kültürün görsel retorik ile olan ilişkisinden söz edilebilir. Görsel retorik analizle ethos, pathos ve logos bağlamında duyguların mantık ve etik çerçevesinde sorgulanması mümkün olmaktadır (Bedir Erişti, 2020, s. 194).

Görsel 2.11. “Mom Demand Action”ın silahsızlanma ile ilgili kampanya görselleri (Bedir Erişti, 2020, s. 192).

Görsel retorikte sıklıkla ironi, zıtlık, güç, bağlantı kurma, benzerlik, abartı gibi bağlamların kullanıldığı görülmektedir (Keba Ekinci, 2019, s. 665). Örnek olarak “Mom Demand Action” isimli gönüllü kuruluş silahsızlanmaya dayalı bir mesaj vermektedir. Görseldeki ethos masum çocuklar, güvenli bir sınıf ortamı ve silahsız bir okul kavramından oluşmaktadır. Pathoslar yani duygusal bağlamlar ise Amerikan olduklarını görüntülerinden anladığımız çocukların ellerinde silah olması ve daha masum olarak iletilen başka ırktan olan çocukların ise elinde top, çikolata ve çizgi roman olması ile mesaj verilmektedir. Logos bağlamında bakıldığında ise ikna oluşturma amacıyla silah-kitap, silah-oyun ya da silah-yiyecek gibi zıtlıkları ile silahsızlanma konusunun önemi indirgenmiştir. Görselde masum çocukların silahlı yansıtılması etkili bir can alıcı nokta oluşturmuş bunu yanı sıra tipografik öğelerle sorgulamalar yapılarak görselin huzursuz edici etkisi öne çıkarılmıştır (Bedir Erişti, 2020, s. 193). Retorik anlamdaki ethos hem güvenilirliği ve güveni kapsayan hem de izleyende oluşturulması istenen imajdır. Böylece ürün veya markanın başkalarında nasıl görünmek istediği ile ilişkilidir. Kimliğe atıfta

bulunarak gerçek benlik, kişilik veya kültürden söz edilir (Mortensen ve Hojer-Pedersen, 2010, s. 9). Logos İngilizce kökeni “Logic” yani mantık kelimesi ile ilişkilidir. Aristoteles logosu mantık yürümeye yönelik söylem olarak açıklamaktadır (Keba Ekinci, 2019, s. 662-663).

Çakır’a (2014, s. 172) göre, “imge ve temsiller sık sık, sosyal söylemler aracılığıyla yeniden üretilir ve yayılır.” Retorik yoluyla benzerlikler, farklılıklar toplum, psikoloji, ahlak gibi süreçler tartışılır. Bu bağlamda retorik kişilerarası iletişimin analizi ile ilgilenmektedir (Meyer, 2009, s. 15). Görsel retorik’in ilk akla gelen anlamı kişilerarası iletişimin görsel semboller yoluyla oluşturulmasıdır. İkinci anlamında ise araştırmacılar görsel retorik’i imgelerle iletişim kurulan, sembolik süreçlere odaklanılan bir bakış açısı olarak tanımlamaktadır (Kireççi, 2009, s. 116).

Görsel 2.12. Brezilya SPRS Derneği için “your child is what you eat” sloganıyla hazırlanan kampanya görselleri <http://www.babymilkaction.org/archives/8683>

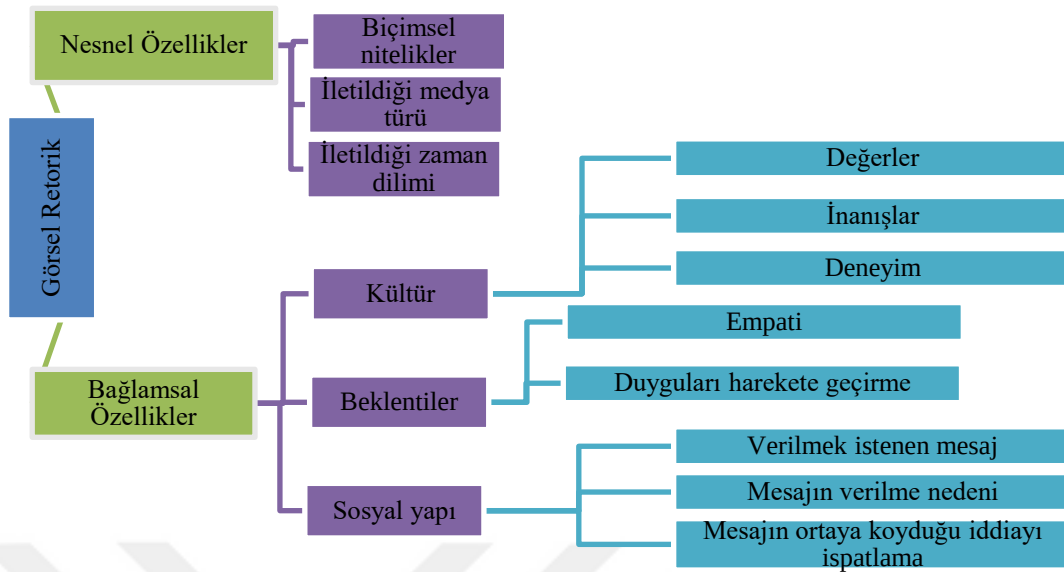
Örneğin Paim adlı bir ajans tarafından Brezilya’da Rio Grande do Sul Pediatri Derneği (SPRS) için geliştirilen “Your child is what you eat” “Sen ne yersen senin çocuğunda odur” anlamına gelen sloganına sahip reklam kampanyasında kadınların gebelik ve emzirme dönemlerinde yediklerinin çocukları etkileyeceğine ilişkin bir söylem içermektedir.

Görsel retorik, görsellerin bireyler üzerinde etkileyici ve ikna edici anlamlar oluşturmasını sağlayan bir yöntemdir. Görsel retorik görsellerin iletmek istediği mesaja ilişkin görsel söylem oluşturulmasını sağlar. Çünkü görsel kültür odaklı bir görselliğin anlamlandırılmasında görsel retorik’in iddia ettiği söylem önem arz etmektedir (Bedir Erişti, 2020, s. 190). Retorikte hitap edilen bir izleyici, görüşlerin iletilmesine aracılık eden yazılı veya görsel bir dili kapsayan medya etkili olmaktadır (Meyer, 2009, s. 10).

Tablo 2.1. Retorik ikna süreci

Retorik İkna			
Ethos	Pathos	Logos	
(Gerçeklik)	(Duygu)	(Mantık)	
• Güvenilir • Dürüst • İnandırıcı • Adil	• Sevgi • Acıma • Empati • Adalet • Vatanseverlik	• Umut • Kıskançlık • Kızgınlık • Korku	• Neden sonuç ilişkisi ile ikna • Otorite kaynaklı ikna • Var olan durum ile ikna • Benzeşimlere dayalı ikna • Yaşam deneyimine dayalı ikna • Niceliksel verilerle ikna
• Olgular • Doğrular	• Değerler • Değerler hiyerarşisi	• Mantık • Mantıksal ikna	

Görsel retorik görselliği kullanarak anlam yapılandırmak için kullanılan iletişim biçimidir. Görsel retorikte kullanılan görselliğin başka görsellerle veya tek olarak nasıl bir söylem meydana getireceği önemlidir. Görsel Retorik görselin manipüle edilmesi ile bir etki yaratmaktadır. Çünkü görselin sembolik anlamı, manipülasyonlar, anlam oluşturmak için yapılan müdahaleler izleyici ile buluştuğunda güçlü bir söyleme dönüşmektedir. Bu bakımdan retorik analizde görselin öznel, nesnel ve toplumsal yönden ikna gücü düşünülmelidir (Bedir Erişti, 2020, s. 191). İletişimin temel fonksiyonlarının başında ikna gelmektedir. Görsel ikna imajların belli amaçlar doğrultusunda etki yaratması için kullanılmaktadır. Görseller aracılığı ile ikna edilen her alanda imajlara rastlanılmaktadır. Görsel ikna amacıyla tipografi görsel imge, renk gibi materyaller kullanılmaktadır. Dolayısıyla görüldüğü gibi özellikle reklamlarda kullanılan ambalaj, tipografi, renk gibi grafik tasarım aynı zamanda birer ikna öğeleri olarak görülmektedir (Üstündağ ve Akengin, 2020, s. 46-47).

Şekil 2.1. Görsel retoriğe dayalı anlam sorgulama süreci (Bedir Erişti, 2020, s. 191).

Görsel retorik ilk olarak neyi gördüğümüzle ilgilenmekte, gördüklerimizi nasıl yorumladığımız ve nasıl bir anlam yarattığımızla sonlanmaktadır. Retorik süreçte hedef kitlenin merkeze alınarak söylem oluşturulması, ikna etmeyi güçlendirmektedir. Çünkü retorik bağlamda görsel iletinin anlamsal yapısını meydana getirenler hedef kitlenin sürecindeki süregelen nesnel, bağlamsal, yapısal özellikler tartışmalar, tanımlamalar ve kabullerdir. Nesnellik biçimsel olarak tipografi, şekil, renk, form gibi özellikleri içerir. Bağlamsal özelliklerde ise, sosyal yapı ile ilgili yapılan mesaj ve mesajın etkisi, kültüre yönelik deneyimler ve beklentilerin sorgulanması önem kazanmaktadır (Bedir Erişti, 2020, s. 191). Görsel retorik iletişim kurmak amacıyla biçim, renk gibi öğelerle düzenlenen bir insan ürünü bir iletişim şeklidir (Kireççi, 2009, s. 116).

Ürünlerin nitelikleri tüketicilere aktarılırken grafik tasarımından faydalanılmaktadır. Grafik tasarımın reklamlarda kullanımı iletilen mesajı etkili hale getirmektedir. Aynı zamanda mesajın tüketici üzerinde başarı sağlamanın ikna gücüne bağlı olduğu düşünülmektedir. Üstündağ ve Akengin'e (2020, s. 46) göre, grafik tasarım ve reklamların ortak amacı tüketiciyi ikna etmektir. Örneğin Görsel 2.13'te yer alan Keloptic marka gözlüklerin çok net görüntü verdiğine ilişkin ve Staedtler marka kalemelerin asla tükenmeyeceği ya da çok uzun dayanacağına ilişkin ikna etme odaklı retorik söylemleri söz konusudur.

Görsel 2.13. Keloptic'in gözlük ve Staedtler'in kalem reklamı görselleri, (Pinterest, 2021).

Günümüzde görsel unsurların ele alındığı retorik çalışmaları giderek artmaktadır. Bunun nedeninin günümüz kültüründe görselliğin ve imajların hayatlarımızdaki yerinin artmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Görsel imgeler kültürü de önemli ölçüde etkilemektedir. Medyada yer alan filmler, televizyon programları, reklamlar, giysiler, mimari oluşumlar şeklinde karşılaştığımız görsel imgeler retorik kavramının büyük bir kısmını oluşturarak görsel kültür üzerinde etkili olmaktadır ve bu yönüyle dilsel öğelerin önceden sahip olduğu etkiye sahip olduğu ifade edilmektedir (Kireççi, 2009, s. 113). Tercihler doğrultusunda meydana gelen acıma, adalet, umut, korku, sevgi gibi değerler hedef kitlenin ihtiyaç ve beklentilerine göre şekillenmektedir. Bu değerlerin hedef kitlede anlam oluşturmaları sürece yönelik karar verme durumunu güçlendirmektedir. Hedef kitlenin var olan durumdan yola çıkılarak oluşan çıkarsamalarla yaşam deneyimleri ve benzeşimler yoluyla ikna edilme gereksinimleri vardır (Bedir Erişti, 2020, s. 192). Bu bağlamda tüm görsel içeriklerin sunulma şeklinin iyi bir biçimde hazırlanması mesajların aktarılması kadar önem taşımaktadır (Üstündağ ve Akengin, 2020, s. 45). İkna odaklı duygusal yaklaşımlar, mutluluk gibi pozitif ve korku, endişe gibi negatif durumlardan, duygusal bağlamda yola çıkılan ikna etme odaklı manipülatif bir süreçtir (Bedir Erişti, 2020, s. 199).

Görsel retorik alanında yeterli çalışmaların olmamasından dolayı metafor, cinas, kişileştirme gibi klasik unsurlar görsel retoriğe uyarlanmaktadır (Karakaş Tabak, ve Tomak, 2017, s. 3). Örneğin BMW 4'ün "Yeryüzüne İndi" sloganıyla tanıtılması otomobile bir tanrısallık atfedilerek benzetme yapılmıştır. Aynı zamanda ikna yöntemi olarak ironi de kullanılmaktadır. Örneğin bir filin otomobilin üzerine çıktığı görselle otomobil yeniden tasarlandı mesajında bir dalga geçme ve farklı durumu gösterme amacı yer almaktadır (Çam, 2015, s. 53-54). Ross'a (1998, s. 1) göre, mizahın çekiciliği gülme

ile ilişkilidir. Her insanın aynı tepkiyi vermediği durumlarda bile mizah unsuru taşıyan içerikler olumlu duygulara veya tebessüme sebep olmaktadır.

Görsel 2.14. Eli Rezkallah tarafından ‘Paralel Bir Evrende’ serisi olarak hazırlanmış eleştirel sorgulama ile yeniden ele alınmış mizahi afişler <http://www.elirezkallah.com/inaparalleluniverse/>

Görsellerdeki örnekler kadınların cinsiyetçi bakış açısıyla görsel ileti malzemesi olması ile ilgili hazırlanmış olan vintage afişlerdir. Afişlerdeki “Kadınlar mutfağı asla terketmez” gibi mesajları içeren bir anlayışı sanatçı Eli Rezkallah ‘Paralel Bir Evrende’ serisi hazırlayarak eleştirel sorgulama ile cinsiyetçiliği ele almıştır ve mizahi olarak yeniden yorumlamıştır (Bedir Erişti, 2020, s. 200).

Mizah hayatın her alanında görülen ifade ve düşünme aracıdır. Bir iletişim biçimi olan mizah hedef kitlenin iletilen mesaja odaklanmasını sağlamaktadır. Mizah karşımıza bir reklam stratejisi, ikna edici iletişim biçimi ve sosyo-kültürel bir olgu olarak çıkmaktadır. Çam’a (2015, s. 35) göre, mizahi dilin retorik çalışmalarda kullanılması bir ikna aracı olması bakımından etkili olmaktadır. Uğur’a (2008, s. 21) göre, reklamlarda kullanılan mizah izleyiciyi eğlendirerek iyi bir iletişim kurmayı ve dikkat çekmeyi hedeflemektedir. Mizah unsuru aynı zamanda izleyicinin iletilen mesajı kolaylıkla algılamasına katkı sağlamaktadır.

İletişim ve reklama yönelik araştırma sonuçlarına göre kaynağın güvenilirliğine dayalı hedef kitlece görülmek istenen göstergeler arasında çekicilik yer almaktadır (Çam, 2015, s. 31). Örneğin Görsel 2.15’teki reklam afişi görselinde Serenay Sarıkaya’nın

elinde tuttuğu Head&Shoulders şampuanı kendisinin kullandığına ilişkin bir mesaj vermektedir. Böylece görsel, sanatçının hayranları ve popüler kimliği için manipülatif bir yönlendirme yapmaktadır. Manipülatif sürecin yer aldığı bu tarz görsel iletilerin görsel kültüre dayalı eleştirel bir bakış açısıyla ele alınması görsel çeldiricilere yönelik bir farkındalık kazandıracaktır (Bedir Erişti, 2020, s. 204).

Görsel 2.15. Serenay Sarıkaya ve şampuan reklamı <https://www.headandshoulders.com.tr/tr-tr/hakkinda/sss/serenay-sarikaya>

Günümüzde kapitalist anlayışla şekillenen reklamlarda öne çıkan anlayış, hedef kitle tarafından ürünün sadece tüketilmesinden ziyade ürünü tüketmenin hedef kitlenin yaşamındaki en anlamlı davranış olduğuna kanıtlara dayalı bir söylem oluşturarak ikna etmektedir (Çam, 2015, s. 27). Bir reklamda markanın özelliklerini öne çıkararak ikna etmenin yanında ünlü model veya model fotoğrafı kullanmak ve söylemi hedefe onun ağzından iletmek bir stratejidir (Clow, James, Kranenburg, & Berry, 2006, s. 405-406). Reklamlarda kullanılan ünlü kişinin davranışları, kişiliği ve değerlerinin marka ile uygun bir ilişki içerisinde olması önemlidir. Ünlü kişinin güvenilirliği tüketicilerin ikna edilmesi bakımından gerekli bir stratejidir. Benzer şekilde ünlü kişinin çekici özellikte olması diğer bir ikna yöntemidir. Buradaki çekicilik fiziksel çekiciliğin yanında kişinin belli bir entelektüel birikimi ve hitap etme başarısı gibi özellikleri kapsamaktadır (İspi, 2009, s.30). Tokmak ve Aksoy’a (2020, s. 466) göre, “Çekici modelin cazibesinin reklamdaki ürüne ve markaya transfer edileceği düşüncesinden hareketle pek çok reklamcı, mesaj kaynağı olarak çekici modelleri kullanmayı tercih etmektedir”. Reklamlarda tanıtımı modelin yaptığı ve duygusal stratejiyle mesajın iletildiği görülmektedir. Böyle bir durumda kaynağın güvenilirliği ikna için önemli bir faktördür. Bu durum mesajın etkinliğini artırmaktadır. Burada hedef kitle tarafından ünlü modelin algılanış biçimi direkt olarak ürüne yansıtılmaktadır (Çam, 2015, s. 30).

Görsel 2.16. Dua Lipa'nın reklam yüzü olduğu Yves Saint Laurent Libre marka parfüm reklam görseli
<https://vogue.com.tr/guzellik/ysl-ve-dua-lipadan-ozgurlugun-parfumu-libre>

Örneğin Dua Lipa'nın reklam yüzü olduğu Yves Saint Laurent parfüm markası yeni çıkardığı Libre kokusuna yönelik tanıtılan ürünü cesur, özgüvenli, güçlü ve özgür kadınlara yönelik olarak ve tıpkı Dua Lipa gibi özgür cümlesiyle özgürlüğün parfümü olarak tanıtmıştır. Bu bağlamda reklam yüzünde kullanılan ünlünün özellikleri ile parfümün yeni kokusunun özellikleri uyumlu olarak hedef kitleye sunulmuştur. Reklam alanındaki uzmanların görüşüne göre, iknaya yönelik olarak kullanılan kişinin karakteri ve hedef kitlenin bu kişiyi algılayış biçimi inandırıcılıkta etkili olmaktadır. Bu noktada uzmanlık inanılabilirlik ve çekicilik özellikleri önem taşımaktadır. Bu çerçevede reklamlarda güzel veya yakışıklı modelleri sunmanın güveni pekiştirdiği ve marka mesajının etkisini olumlu ölçüde yükselttiği görülmektedir (Çam, 2015, s. 30).

Görsel 2.17. Mutlu figürlere dayalı manipülatif süreçler <https://www.pexels.com/tr-tr/arama/happy%20people%20beach/>

Görselde sahil kenarında dans eden genç insanlar görülmektedir. Bu tür görseller birçok farklı şekilde görsel ileti yapılandırma kullanılabilmektedirler. Bu çerçevede önemli olan görselliğin yaşam tarzı, reklam, gençlik gibi bağlamlar ile manipülatif olarak kurumsal boyutta ve görsel kültür çerçevesinde yorumlanabilmesidir (Bedir Erişti, 2020, s. 206). Reklam dili retorik olarak ele alındığında; eğlenceli, abartılı, korkutucu gibi

özelliklere sahip olabilir veya gündelik dilden farklı ele alınabilir. Bu doğrultuda retorik'in ikna edebilme noktasında dilin özel kullanımlarını uygulaması retorik kavramının en önemli ayırt ediciliğidir (Çam, 2015, s. 109). Bu bağlamda kültürel figürlerle güçlü bağlamlar oluşturmaya yönelik olarak görsel manipülatif süreç yaratılabilmektedir. Benzer şekilde kültürel ve milli duygulardan hareketle Amerika ve Avrupada'ki tüm afişler I. Dünya Savaşı boyunca insanlarda vatanseverlik, güven duygusu ve olumlu bakış açısı kazandırmak ve teşvik etmek için manipülatif bir ikna süreciyle hazırlanmıştır (Bedir Erişti, 2020, s. 202). Reklamlar için en etkili ikna grafik tasarım öğelerinin doğru kullanımı ile gerçekleşmektedir. Çünkü bir reklamda grafik tasarım sanatının kullanılması, aynı zamanda hedef kitle olan tüketiciye iletilmek istenenlerden etkili ve hızla iletilmesi demektir (İncearık, 2015, s. 105). Görsel mesaj ve görsel söylemleri ise eleştirel biçimde görsel retorik bağlamda analiz etmek önem taşımaktadır. Çünkü görsel retorik semboller, inançlar ve kültürel değerlere yönelik olarak sorgulamanın etkili bir yolu olarak görülmektedir (Bedir Erişti, 2020, s. 193). Bu doğrultuda Foss'a (2005, s. 43) göre, insanlar tarafından sıradan görünen görseller retoriksel imgelere dönüştürülebilir ya da retorik amaca hizmet etmesi için özellikle değiştirilebilir.

Çam'a göre politik söylem dili; eğlenceli, bilgi veren, esprili hem de kolaylıkla manipülatif bir söyleme dönüşme ve propaganda haline gelme potansiyeline sahiptir. Böylece ilham veren retorik ve aldatıcı olan propaganda birbirine karışabilmektedir. Politik söylem dilinde görsel ve sözel dili etkili kullanmak, sloganı öne çıkarmak ve kitlesel bir dille hitap etmek etkili araçlar olarak kullanılmaktadır (Çam, 2015, s. 24). Benzer şekilde görselliğe dayalı gerçekliği yönlendiren gerçektışı kanıtlarla toplumsal bir ikna gücü oluşturabilme amacıyla manipülatif süreçler yaratılmaktadır. Örneğin; Yuri Gagarin'in Rus kozmonot ekibinin 1961'de Dünya yörüngesini tamamlayan ilk insanlar niteliğinde tarihe geçmesi sonucu çekilmiş fotoğraflarından biridir. Fotoğrafta ekibin tamamı görülmektedir. Ancak kozmonotlardan olan Grigoriy Nelyubov'un yanlış davranışları sebebiyle süreç hiç olmamış gibi davranılarak Nelyubov fotoğrafların tamamından kaldırılmıştır. Bu fotoğrafta yaşanan sürece dayalı olarak gerçekliği farklı biçimde gösterme, idealize etme, sansürleme, olmamış gibi gösterme ya da değiştirerek manipüle etme tarih boyunca yapılmıştır. Özellikle günümüzde teknolojinin gelişimiyle çok daha fazla görsel manipülasyon görsel kültürün pedagojik yönü ile ele alınarak yorumlanması daha çok mümkün hale gelmiştir (Bedir Erişti, 2020, s. 205). Aristoteles'e (2013, s. 35) göre, retorikte gerçeklik ne kadar iyi yansıtılırsa izleyen o derece ikna

edilebilir. Görünenlerin gerçeğe olan yakınlığı inandırıcılığı sağlamaktadır. Bireyler inanmak için bir şeyin gösterilmesi gerektiğini düşünürler ya da gördüklerine inanırlar.

Görsel 2.18. Savaş, toplumsal güç ve statü odaklı afişler <https://seyler.eksisozluk.com/ii-dunya-savasinin-atmosferini-gorsel-acidan-yansitan-propaganda-afisleri>

Otorite kurma amaçlı manipülatif süreçler güç, korku, endişe gibi duyguları toplumsal olarak yönlendirebilmektedir. Bu bağlamda örnek olarak otorite odaklı yapılan ve otorite figürünü öne çıkaran afişte Lord Kitchener'in çağrısı vardır. Diğer afişte ise güçlü kadın işçi figürünün ilettiği mesaj kadın işçilerin cephedeki erkekler için gerekli ekipmanı yapmak adına kendi görevlerini yerine getirmelerindeki propaganda kullanımlarından biridir. Afiş 1943'te Westinghouse Electric çalışanları için moral verme amacıyla tasarlanmıştır (Bedir Erişti, 2020, s. 203). Görsellerdeki afişlerde görüldüğü gibi güç etkisi verilmek istenen mesaj doğrultusunda bazen bir renkle, bazen bir işçi figürüyle bazen de güçlü olarak bilinçaltımızda oluşan spesifik figürlerle oluşturulmaktadır. Aristoteles'e (2013, s. 20-25) göre, politik retorik söylemlerde karşı tarafın umudunu kırmak veya tam tersi yandaş olanları cesaretlendirmek için söylem planlanmalıdır.

Görsel 2.19. Sarı yelekliler temalı grafiti (Pascal Boyart) (Bedir Erişti, 2020, s. 200).

Fransa’da öne çıkan bir sosyal hareket olan sarı yelekliler hareketi evrensel çerçevede ses getirmiştir. Burada önemli olan görsel iletilerle hareketin güç etkisi yaratmış olmasıdır. Görseldeki graffitide kültürel ve evrensel boyutta güç etkisine yönelik etkiler bulunmaktadır. Günümüz sınıf mücadeleleri ve kapitalizmin ortaya çıkardığı sınıf ayrımını Fransız İhtilali ile özdeşleştirerek yansıtmıştır. Graffiti sanatçısı Pascal Boyart çalışmasında ressam Eugene Delacroix'nun 1830'daki Temmuz Devrimi eserinden ilham almış eleştirel sorgulama ile Sarı Yelekliler ve Fransız İhtilali arasında bağ kurarak manipülatif bir süreç oluşturmuştur. Bu bağlamda çalışmasında Fransa'nın 'özgürlük, eşitlik, kardeşlik' sloganı ile özdeşleşen, ulusal bir figür olan Marianne ve etrafında sarı yelekliler yer almaktadır (Bedir Erişti, 2020, s. 201). Karakaş Tabak’a (2015, s. 104) göre, görsel kültür ve unsurlarının görsel retorik’in çalışma alanı içerisinde yer alması kaçınılmazdır. Eraslan Taşpınar’a (2016, s. 335) göre, evrensel boyutta görsellerle kurulan iletişime dayalı olarak çağdaş kültür giderek değişip dönüşmektedir. Yaşadığımız bu görsel çağda normalden daha fazla görsellikle çevrelenmiş olan bireyler bilgisayar, cep telefonları, dijital alan, televizyon, reklam, oyun, dergi ve kitaplarda yoğun bir görsellikle ve görsel mesajlarla etkileşim halinde olmaktadır. Bu nedenle tasarımcı ve reklamcılar kültürel veya toplumsal bir şekilde çağdaş dünyaya yön vermek isterler. Bu bağlamda değerler ve kimlikleri hedef kitleye ulaştırarak güven inşası oluşturulmaktadır. Özellikle reklamlarda övmek üzerine yaratılan söylemde ürünü saygı, özgürlük gibi ortak değerlerin desteğiyle sunarak güven oluşturulması ve bu şekilde pazara sunulması önemlidir (Çam, 2015, s. 27). Karakaş Tabak’a (2015, s. 89) göre, görsel retorik iletişimsel bir insan ürünüdür.

Bu çerçevede retorik disiplini, yaşadığımız görsellikte ikna edici mesajlara dayalı söylem geliştirme ve reklama önemli katkılar sağlayan bir alandır. Dolayısıyla retorik figürlerin kullanıldığı retorik disiplini, herhangi bir durum için en etkili ifade şeklini belirleyen bir sistem sunmaktadır (Kireççi, 2009, s. 120).

2.6.1.2. Görsel pedagoji çerçevesinde rizomatik analiz süreci

Rizom, kelime anlamı botaniğe uzanan kökleri birden farklı yöne yayılan bir bitki gövdesi ve köksap anlamındadır. Yani rizomdaki ilişkilendirme alternatif düşünme yolu olarak tanımlanır. Rizomatik yapı metafor olarak ağaç köküne benzetilmektedir. Ağacın kökündeki birçok bağlantı rizom yapıyı anlatmaktadır (Bedir Erişti, 2020, s. 185). Rizomatik analiz doğası gereği hiyerarşik yapıların, doğrusal prosedürlerin ve

tekrarlanabilir tekniklerin bireysel bağlamsal öğrenme için belirli bir takdirden yoksun olabileceğinin pedagojik bir hatırlatıcısıdır. Köksaplar dağınıktır ve her yönde gelişir. Köksap, merkezi bir çekirdeğe, önemli bir fikre veya tekrarlanabilir bir sürece direnir (Wiebe vd., 2007, s. 268). İlk olarak 1987’de Deleuze ve Guattari tarafından A Thousand Plateaus öne sürülen köksap bilgi çağı için daha esnek bir bilgi kavramı sunan botanik bir metafordur. Rizomatik bir bitkinin kökü merkeze ve tanımlanmış bir sınıra sahip değildir, daha ziyade her biri kendi başına büyüeyebilen ve yayılabilen, sınırlanan bir dizi yarı bağımsız düğümden oluşmaktadır (Cormier, 2008, s. 1). Rizomatik araştırma tasarımları, bağlantılar ve kopmaları analiz ederek yeterli öğrenme fırsatlarına, okullarda problem çözmeye imkan vermekte ve karar vermeyi sağlamaktadır (Ko ve Bal, 2019, s. 16). Rizomatik dizide bir başlangıç noktası olarak veya öğrenme dizisi boyunca birçok olası durak vardır (Lian, 2004, s. 11). Köksaplı tasarım, Deleuze ve Guattari’nin (1987) "göçebelik" olarak adlandırdığı ısrarlı bir yenilik girişimidir. Yeni bir olasılık diyarı bulmak için sürekli hareket eden bir göçebe gibi, rizomatik tasarım, yerel paydaşları ağaç benzeri sisteme derinlemesine gömülü normatif bir ideolojiden kaçış çizgileri çizebilen üretken bir göçebe olmaya teşvik etmektedir (Ko ve Bal, 2019, s. 16).

Rizomatik analiz, görsel kültüre yönelik analizler için postmodern bakışa ilişkin önemli bir bağlamlama analiz sürecidir. Rizomatik analiz sürecinde görselliğin oluşumuna ilişkin çıkış noktası ya da bir merkez yoktur. Aksine görselliğe yönelik anlamlar çokluklar içerisinden farklı yollarla birbirine bağlanabilmektedir. Rizomatik analiz çağın teknoloji yoğunluğu içinde görselliği anlamlandırma ve analiz etmemizin önemli yolu olarak görülmektedir. Sosyal medyada gün içerisinde karşılaşılan birçok farklı görselin birbirleriyle ilişkisi rizomatik yapı için bir örnek olarak verilebilir. Sosyal medyada bir iletiye göz atarken bir anda başka iletilere bakabilir ve biz farkında olmadan farklı bağlamlarla karşılaşabiliriz. Bu durum bize görselliği yorumlamak ile ilişkili bir rizomatik yapıyı açıklamaktadır (Bedir Erişti, 2020, s. 185). Bir ağaç yapısına benzetilen rizomatik yapı, her bir bileşenin ve sonsuz bir yapının her bir bileşenine bağlı olduğu bileşenleri içeren bir yapı olarak düşünülebilir. Bir öğrenme yapısında bu, öğrencilerin algılanan ihtiyaca göre herhangi bir faaliyet veya bilgi noktasından başka bir faaliyet veya bilgi noktasına bağlanabileceği anlamına gelmektedir. Köksaplı bir yapı, kaotik olarak düşünülmemelidir. Daha çok, bu tür ihtiyaçları belirlemek için yerinde, öğrenenlerin ihtiyaçlarına yanıt veren kendi kendini düzenleyen bir yapı olarak düşünülmelidir (Lian, 2004, s. 2). Deleuze and Guattari’ye (1987, s. 21) göre, köksap olarak adlandırılan rizom

kısa süreli bir hafıza olarak ifade edilmektedir. Köksap, çeşitlilik, genişleme, ele geçirme ve dallarla ilişkilendirilmiştir. Grafik sanatlar, çizim veya fotoğraftan farklı olarak köksapta üretilmesi veya inşa edilmesi gerekenler her zaman çıkarılabilir, bağlanabilir, tersine çevrilebilir ve değiştirilebilir bir yapı ortaya koymaktadır. Bu bakımdan köksap birden çok giriş ve çıkışa sahip kendi uçuş hatları olan bir haritalandırma olarak belirtilmektedir. Bu yönüyle özellikle eğitimde rizomatik entegrasyonun faydalarından biri dağınık olmasıdır. Çünkü bu dağınıklık çoklu perspektif sunmaktadır. Bu durum pedagojiyi, kaçınılmaz olarak uygulamanın belirli bir şekilde görüneceğini öngören süreçlerden kurtarmaktadır. Köksaplar taksonomilere direnir, belirli bir kalıba dayanmaz ve böylelikle birden çok giriş noktasıyla birbirine bağlı ağlar oluşturmaktadır (Wiebe, Sameshima vd, 2007, s. 270). Köksap analizi, son yirmi yılda eğitim araştırmalarında giderek daha değerli hale gelmiştir (Grellier, 2013, s. 83). Bu modelle, herhangi bir topluluk bugün bağlamsal bilginin bir haritasını üreterek bilginin gelişmesi ve değişmesi için yeterince esnek bir eğitim modeli oluşturabilmektedir. Çünkü aktif bir topluluğun canlı müfredatı olan rizomatik harita, her zaman ayrılabilir, bağlanabilir, tersine çevrilebilir, değiştirilebilir ve birden çok giriş ve çıkışa sahiptir (Cormier, 2008, s. 5). Rizomatik bir araştırma tasarımı, bir tasarım aracı olarak ilişkisel aracılık kavramını kullanmaktadır. Rizomatik araştırma anlamlı yollarla geliştirilmekte yinelemeli olarak gelişen müdahaleleri içermektedir (Ko ve Bal, 2019, s. 12). Rizomatik ilişkisellik ise hem teori ve pratiği hem de ürünü ve süreci nasıl anladığımızı etkilemektedir. Rizomatik ilişkisellikte teori artık soyut bir kavram değil, daha çok somutlaştırılmış bir canlı araştırma olarak ele alınmaktadır. Bu bağlamda rizomatik süreç; yaratmak, öğretmek, öğrenmek ve araştırmak için ilişkisel bir alandır (Irwin, Beer vd, 2006, s. 71).

Son teknoloji alanlardaki bilgi arayanlar için rizom yeni gerçekliktir. Özellikle yeni gelişmelerin değerlendirilmesinde etkili bir rizomatik süreç katılımcıların deneyimleri yoluyla yapılabilmektedir. Eğitimciler ise yeni bilginin özümsemişi test edildiği birden fazla topluluğa dahil olarak, modern öğrenme ortamındaki bilgi olan hareketli hedefi rizomatik analizlerle kavramaya başlamıştır (Cormier, 2008, s. 5). Rizomatik düşünce imgesinde farklılıklar normallikten sapmalardan ziyade üretici gücün kaynakları olarak algılanmaktadır (Ko ve Bal, 2019, s. 5). Kluszczyński (2013, s. 65) rizomatik takımda olarak adlandırdığı bu karmaşık ve çok boyutlu sistemin doğrusal olmayan yapıda olduğunu, birçok düzlemde, birçok yönde dönüşüm ve çok sayıda perspektif yarattığını vurgular. Aynı zamanda rizomatik takımadaların etkileşimli sanatın karakteristik

özelliklerini çok ilgi çekici bir şekilde yansıttığını ifade etmektedir. Tüm öğrenme ve yaşam alanlarının rizomatik bir entegrasyonu, ancak sanatçı, araştırmacı ve öğretmenlerin yaşanmış deneyimleri birden çok bakış açısıyla ve aktif bir şekilde etkileşim kurduklarında gelişme göstermektedir. Bu bağlamda sanatçı, araştırmacı ve öğretmenleri düşündüğümüzde rizomatik entegrasyon ortaya çıkan bütünsel süreçlerle ilgilidir (Wiebe, Sameshima vd, 2007, s. 273-274).

Görsel kültür bağlamında rizomatik analiz süreci algılayan her bireyin kendine ait farklı bir yolu olduğunu savunur. Her bireyin ilgi alanı, gereksinimi, beklentileri görsel bağlamların açıklanması sürecinde görsel bir ileti ile karşılaştıklarında karar vermelerine yönelik kişisel farkındalıkları yani öncülleri değişkenlik göstermektedir (Bedir Erişti, 2020, s. 186). Gündelik hayatın rizomatik ilişkisi karmaşıklığa dayanır (Wiebe, Sameshima vd, 2007, s. 267). Bir köksapın bölgesel yaşam alanı yoktur. Bunun yerine, diğer sürgünlerle sürekli bağlantı, belirsiz genişlemelere ve yatay hareketlere yönelmektedir (Ko ve Bal, 2019, s. 5). Günümüzde sosyal öğrenme uygulamaları bilgi keşfi için rizomatik yaklaşıma izin vermektedir (Cormier, 2008, s. 4). Rizomatik ilkesi her bireye erişim ve katılım sağladığı için heterojenlik sunmaktadır (Malik ve Sinha, 2018, s. 108). Grellier'e (2013, s. 83) göre, köksap açık uçlu yapılar olarak tanımlanır. Dolayısıyla rizomatik analizler, eğitim araştırmalarında giderek daha fazla benimsenmektedir. Rizomatik haritalama yöntemi birbirini ayrıntılandıran, şekillendiren ve bozan bir dizi noktayı betimleyerek, bireylerin kendi ara bağlantı rotalarını oluşturmasına teşvik etmektedir. Her bireyin algılama süreci ve ihtiyacı farklı olduğu için rizomatik analiz sürecinin merkezinde algılayan birey bulunmaktadır. Bu sebeple bireylerin rizomatik bağlantı kurma esnasındaki süreçlerinin farklı olması rizomatik analizin en önemli özelliğidir. Görsel kültürel bir sorgulama yaparken görselliğe yönelik bağlamların kök şeklinde yayılmasına izin vererek sınırları kaldırmak rizomatik analiz sürecinde en doğru uygulamadır (Bedir Erişti, 2020, s. 186).

Şekil 2.2. Görsel kültüre rizomatik bakış (Bedir Erişti, 2020, s. 186).

Sorgulamaya yönelik olarak yapılan rizomatik analiz süreci öğrencilerin ilgilerini çeken şeyleri öğrenmelerine, anlamlı olan bağlantıları araştırmalarına izin vermektedir (Wiebe, Sameshima vd, 2007, s. 268). Köksapın bir başlangıcı veya bir sonu yoktur, ortadan büyüebilmektedir. Ayrıca bir köksapın birden fazla kendi ile kesişen yönlerde ve aynı zamanda orijinalinden uzaklaşabilecek kadar büyüebileceği ifade edilmektedir. Yolculuktaki bu değişiklikleri analiz ettiğimizde rizomatik analizi kullanan bir topluluk için bu yaklaşım çok boyutluluğu kapsamaktadır (Malik ve Sinha, 2018, s. 106-107). Bahsedilen bu çok boyutluluğu ve bu karmaşıklığı gündelik hayatın köksaplı ilişkileri olarak yeniden düşünmek gerekmektedir. Bireylerin yaşayan bir sanat pratiğine ilişkin daha somut olan inançları ve tutumları üzerinde rizomatik ilişkilerin önemli bir etkisi olduğu gözlemlenmektedir (Wiebe, Sameshima vd, 2007, s. 268). Köksap, Gilles Deleuze ve Félix Guattari'nin hiyerarşik olmayan bir çokluğu ifade eden bir yaklaşımdır. Örneğin sanatta üretim yapmadan önce bir prova süreci vardır. Buradaki prova süreci aslında bağlantıların kurulduğu aşama olan rizomatik analiz sürecidir. Sanat eserinin nelerden yola çıkacağı, neler ifade ettiği, nerelere evrildiği boyutları rizomatik süreçle ilişkilendirilebilmektedir (Collins, 2019, s. 153). Deleuze ve Guattari'nin öne sürdüğü gibi, kısa dönemli bellek doğası gereği köksaptır ve hiçbir şekilde nesnesine yakınlık veya yakınlık yasasına tabi değildir; uzaktan hareket edebilir, uzun bir süre sonra gelebilir veya geri dönebilir, ancak her zaman kopma ve çokluk koşulları altında gerçekleşmektedir (Shepherd, 2017, s. 8). Bununla birlikte, rizomatik haritalarda kopan, uzaklaşan, paramparça olan ancak her zaman birbirine bağlanan çoklu rizomatik harekete doğru bir ağaçlanma söz konusudur (Guyotte, 2017, s. 62). Köksap, ağaç şeklindeki yapılarda yaygın olan hiyerarşik düşünme biçimlerini bozan alternatif bir düşünce imgesidir ve köksaplar yatay olarak bağlantılıdır (Ko ve Bal, 2019, s. 5). Deleuze ve Guattari'nin

köksap açıklamasını okumak, ağaç ve köksap metaforunu okumaktır. Ağaç doğrusal, dikey, sonlu ve hiyerarşiktir. Başlangıçları ve sonları vardır ve bir üründür. Köksap ise yanaldır, çizgileri vardır ve sonsuzdur. Ağaç, merkezi bir gövdeye sahip olarak birliği gösterir, ancak birçok dalı çokluğu gösterebilir. Köksapın merkezi yoktur, yalnızca çıkış noktaları vardır ve çokluktur. Bu bağlamda rizomatik analiz ağaçtan daha çok ağacın kökleriyle benzerlik göstermektedir (Sharma, 2016, s. 44). Benzer şekilde Bedir Erişti'ye (2020, s. 187) göre, görsel kültüre ilişkin rizomatik analiz sürecinde bağlantılar tek bir noktadan temellenmez, ekonomik sosyal ve kültürel olarak ayrıntıya girme söz konusudur. Bağlantılar herhangi bir noktadan çok farklı bir noktaya ulaşabilmektedir. Çokluğa yönelik hem nesnel hem öznel bir oluşumdur. Rizomatik analize dayalı özellikte bireylerin görsel iletileri nasıl algıladıkları, nasıl değiştirdikleri ve nasıl çoğaltacakları ile ilgili farklı yaklaşımlarının olması önemli bir özelliktir.

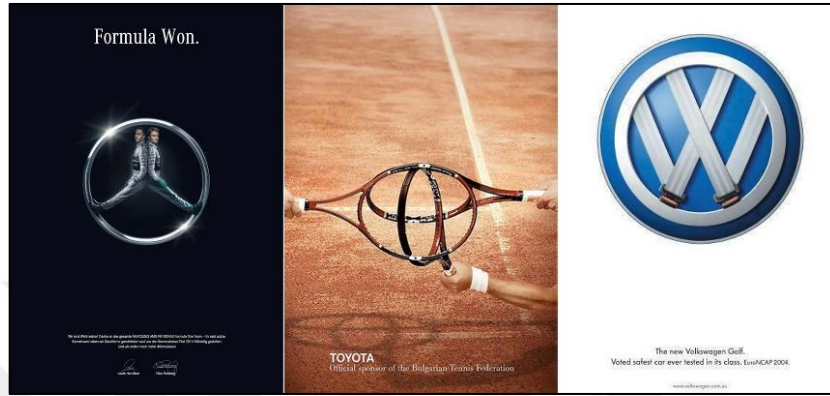
2.7.2. Görsel pedagojide algısal süreç

2.7.2.1. Görsel algı

İnsanoğlunun duyularından olan görme, insanların çevrelerinde yaşananları görüp anlaması sonucu tepki vermesini sağlaması bakımından diğer duyulara göre ayrı bir önem taşımaktadır (Ketenci ve Bilgili, 2006, s. 265). Benzer şekilde çevremizdeki nesneleri ilk önce görerek algıladığımız için görme duyusu en güçlü duyularımızdandır. Bu bağlamda hem algı hem de görsel algının görsel iletişimin incelenmesinde önemli etkisinden bahsedilebilir. Görsel algı, öncelikle biyolojik bir süreçle gerçekleşse de psikolojik ve kültürel etmenler göz ardı edilmemelidir. Günümüzde görsel iletişim alanında algının, görmenin önemi geçmişe göre daha fazladır. Bundan dolayı algılama ve görme arasındaki ilişki sanat, pazarlama, reklam alanı gibi birçok farklı disiplinin çalışma konusu arasındadır. Küreselleşen dünyamızda bireylerin günlük yaşamda karşılaştıkları görsellerin farkında olmaları bakımından görsel algı kavramı ön plana çıkmaktadır. Eğitim süreci içerisinde de görsel algının önemli bir yeri bulunmaktadır. Bu çerçevede algı ve görsel algı kavramı çeşitli açılardan ele alındığında görsel algının eğitim yoluyla geliştirilebilirliği söz konusudur (Yıldız ve Deneçli, 2011, s. 481). Görsel iletişimin bireyleri çevrelediği, her yerde yönlendirmek ve ikna etmek amacıyla farklı biçimlerde yaşam alanı bulduğu bir gerçektir. Bu gerçeklik kültürel, ekonomik, sanatsal, toplumsal gibi her alanda ve etkili bir şekilde karşımıza çıkmaktadır (Zeybek, 2012, s. 68). İmajlar

günümüzün en popüler kavramlarından ve görsel kültürün temel çalışma alanları arasında yer almaktadır (Çakır, 2014, s. 13). Görselliğin çok fazla yaşandığı bir toplumda yer alan bireyler olarak görsellik odaklı deneyimlerimiz giderek artmaktadır. Hemen hemen bütün teknolojik ve dijital platformlardan bize gelen görsel iletiler çevremizi kuşatmaktadır. Yolda giderken dahi gördüğümüz trafik işaretleri, afişler veya billboardlar bize görsel iletiler ve mesajlar göndermektedir. Bedir Erişti'ye (2018, s. 167) göre, bu görsel iletiler pek çok ortam içerisinde bulunmaktadır. Kişilerin hazırbulunuşluk seviyeleri, bireysel özellikleri, kendi bilgi düzeyleri üzerine sistematik olarak inşa edilen görsel iletiler deneyim ve fikirleri etkileyerek kişilerin bakış açılarını yönlendirme gücüne sahiptir. Yaşanılan bu görsel çağ beraberinde görsel odaklı imajların algılanması, imajların okunabilmesi gibi gereklilikler ve problemler getirmektedir. Dijital teknolojilerin giderek gelişmesi görsellerin kolaylıkla çoğalması ve hızla iletilmesini sağlayarak kişilerin görsel algılama süreçlerini etkilemiştir. Aynı zamanda görsellerin yaşamlarımızda artması iletişimi kolay kılan evrensel bir dil oluşmasını sağlamıştır. Bu sebeple sözcüklerin yerini alan görsel iletileri anlamak yaşamda oldukça gerekli hale gelmiştir. Bunu temelini oluşturan şey, görsel okuma, görsel algılama gibi yeterlilikler geliştirerek görsel dili yetkin biçimde kullanabilmektir (Eraslan Taşpınar, 2016, s. 336). Görsel algı temel olarak görsel iletilerin bilişsel biçimde yorumlanarak anlaşılmasıdır. Görsel algı görmekten ziyade kişisel beklenti, tercih çerçevesinde bir bilişsel yorumlamadır. Günlük hayatta pek çok bağlamı ile görsel algı, bilişsel süreçlerin parçası haline gelmiştir. Görsel algı yönetimi yapılandırılmada iyi bir ileti oluşturabilmenin temelinde kişilerin görsel iletileri nasıl algıladığını anlamak yer almaktadır (Bedir Erişti, 2018, s. 167). Algılama zihinsel bir süreçtir. Bu nedenle genellikle göze, kulağa ve diğer alıcılara gelen uyaranların zihninizde anlamlı olarak yorumlanması olarak tanımlanmaktadır. En etkili algılama biçimi ise görsel algılama olarak bilinmektedir. Birey görme duyusu ile edindiği bilgileri anlamak için görsel uyaranları anlamlı olarak sınıflandırmaktadır. Görsel algıyı etkileyen unsurlar arasında uyaranların anlamı, bireyin uyaranı önceden tanıyor olması, kültür farklılıkları gibi etkenler yer almaktadır (Çağlayan, Karadeniz, Öktem, 2014, s. 170-171). Örneğin Görsel 2.20'de kültürel farklılıklar olmaksızın her insanın algılayacağı görsel unsurlara yönelik görseller oluşturulmuştur. Afişlerde otomobil markalarının amblemleri ön plandadır. Mercedes otomobil markasının afişinde görülen amblemin içerisinde yer alan Formula pilotları ile Mercedes'in Formula yarışlarına destek verdiği algılanmaktadır. Benzer şekilde tenis

raketleriyle Toyota amblemi oluşturulmuştur. Toyota otomobil markasının tenis turnuvalarına destek vererek Bulgaristan Tenis Federasyonu sponsoru olduğu algılatılmak istenmektedir. Volkswagen otomobil markasının ise 2004 yılında çıkardığı yeni Golf'ün sürüş testleri sonucunda yüksek güvenilirlik bakımından kendi sınıfının en iyisi olduğu algısı logoda yer alan emniyet kemeri ile verilmektedir.

Görsel 2.20. Mercedes, Toyota ve Volkswagen afişleri (Pinterest, 2021).

Yıldız ve Deneçli'ye (2011, s. 481) göre ise, mesajın hedef kitleye iletilmesinde kültürel farkların etkisinin olduğu söylenebilir. Aynı zamanda bireylerin algısı gerçek dünya yaşantıları öznel deneyim ve ihtiyaçlarına göre farklılaşan süreçler olarak tanımlanmakta ve zihinsel şemalar yoluyla eğitilebilmektedir. Bu bağlamda bahsedilen algı ve bellek süreçleri uygun eğitim ortamları oluşturulduğunda gelişim göstermektedir. Bireylerin algılama süreçlerini çevreleri, deneyimleri, geçmiş yaşamları, zihinsel işleyişleri gibi birçok unsur etkilemektedir. Dolayısıyla bireyler gelen uyarıcıları doğrudan değil bu unsurlar yoluyla algılamaktadır. Bu da bireylerin zihinlerindeki bilginin objektif gerçek değil algılanan gerçek olmasını sağlamaktadır (Senemoğlu, 2005, s. 293).

Hem görsel hem kültürel alanın temeli iletişimdir. Görme, insan ve kültür arasında bir araç olmuştur. Toplum ve dönemlere göre görme biçimleri farklılık gösterebilir. Bu bakımdan görmenin değişimi hem otoritenin hem de bakışın değişimi anlamına gelmektedir. Görsel kültürün temel kavramları arasında imgeler ve görüntüler vardır. İmgeler her türlü görüntünün gözde canlanan zihinsel yansımalarıdır. İmgeler heyecan, hatıra, korku, umut gibi her türlü bilişsel ve duyuşsal sürecin, sanatın kaynağıdır. Bu yönüyle zengin bir dünyası vardır. Bu zenginlik insanın düşlerini tetikler. Ayrıca imgeler görsel kültür için önemli bir kavram niteliğindedir (Çakır, 2014, s. 11). Görsel içeriklerin odağından uzaklaşmadan alıcısıyla buluşma yaklaşımı bilişsel yükün azaltılmasında bir

stratejidir. Bu süreçte işlevi olmayan tasarım öğelerinin elenerek tasarım ilkeleri odağı doğrultusunda içeriğin işe koşulması söz konusudur. Görsel algı yönetiminde hedef kitlenin algı sürecini kolaylaştırmak için görsel algı bileşenlerini sadeleştirerek, görsel yükü indirecek biçimde tasarım oluşturmak bilişsel yükü indirgeyerek stratejilerin yapılmasına yardımcı olmaktadır (Bedir Erişti, 2018, s. 178). Özellikle hedef kitlenin özellikleri çerçevesinde görsel algı süreçleri önemlidir. Tasarımın etkililiğini belirleyen temel şey ise görsel algının ilettiği mesaj ve niteliğidir. Bu bakımdan tasarımda algıyı oluşturan nesnelerin belirgin özellikleri algının etkililiği yönünden önem taşır (Erişti, Uluyşsal, Dindar, 2013, s. 49). İmgenin üretimi, algılanması, yayılımı, görme biçimleri bakış açıları gibi konuların yanında görsel iletişim, gösteri kültürü, görsel tasarım ve sanattaki görsellik gibi konular görsel kültür alanında incelenmektedir. İnternet ve mobil teknolojilerin gelişimi yaşamın algılanma biçimlerini değiştirmiş, görsel teknolojilerin etkisi kültürde görsel öğeleri ön plana çıkarmıştır (Çakır, 2014, s. 420). Parsa'ya (2012, s. 159) göre, görsel iletişimin en önemli unsuru iletişimin görüntüye dayalı olmasıdır. Bu sebeple görsel iletişimin yapısal olarak çözümlenebilmesi için öncelikle yapılması gereken en önemli şey görsellerin doğasını anlayabilmektir. Bu çerçevede görsel algı kişilere iletilen görsel iletilerin duyular yoluyla yorumlanmasına yönelik yeterlilikleri içermektedir (Bedir Erişti, 2018, s. 168). Görsel algılama süreci, görsel uyaranların seçilmesi, yorumlanması, değerlendirilmesini içerir. Bu anlamda tasarım konusunda hedef kitleye yönelik özelliklerin belirlenmesi hedef kitlenin algılarını etkilemek bakımından önemlidir. Bireylerin algılamaları farkındalıklarıyla ve eğilimleriyle ilişkilidir. Görsel algılamada uyarıcı etmenler arasında biçimsel özellikler, renk, tipografi, hareket ve bugünün algılarında etkili olan yeni medya platformları sayılabilir. Algılama sürecinde algıda seçicilik, algıda değişmezlik, algısal düzenleme ve algıda yanılsama gibi etmenler bireylerin algılarına yansımaktadır. Bireyler kendi ilgilerine, beğenilerine, ihtiyaç ve beklentilerine yönelik seçimler yaparlar. Bireyin kendi gereksinimlerine göre yaptığı tercihler algıda seçiciliktir. Algılanan görsel içeriklerin bağlamları bireylerin görsel algılamalarını şekillendirmektedir. (Bedir Erişti, 2018, s. 140-141).

Her gün yenilenen teknolojiler ve yeni medyanın dinamik yapısı düşünüldüğünde görsel algı süreci daha detaylı ele alınması gereken bir süreçtir. Yeni medya tasarım ortamlarındaki görsel algılamaya yönelik farklı kuramlar karşımıza çıkmaktadır. Bu bağlamda görsel algıya yönelik tasarım kuramlardan en çok bilinen Gestalt Kuramı'dır (Bedir Erişti, 2018, s. 142). İlk olarak Avusturyalı ve Alman psikologların öne sürdükleri

Gestalt Kuramı insanların görsel deneyimleri nasıl inşa ettiğini araştırmaktadır. Kurama göre birbiriyle ilgisiz parçalardan ziyade bütünler daha kolay öğrenilmektedir (Uçar, 2004, s. 65). Nesne ve biçimlerin algılanmaları konusunda incelemelerin temelinde duyular vardır. Özellikle biçimlerin algılanmasında psikolojiyi esas alan çalışmalarda Gestalt Kuramı işe koşulmaktadır. Gestalt kuramına göre bireyler ilk önce bütünü sonra parçaları algılamaktadır (Küçükdoğan, 2012, s. 56). Uçar (2004, s. 66) Gestalt algılama ilkelerini denge ilkesi, figür-arka plan ilişkisi, algısal gruplama, eş biçimli uygunluk ilkesi, benzeşme-ayırışma ilkesi olarak sıralamaktadır. Gestalt kuramının temeli görsel algıyı açıklamaktadır. Kuramın en belirgin ilkesi bütünün parçalarının toplamından daha anlamlı olduğudur. Gestalt kuramının beş temel ilkesi bulunmaktadır. Bu ilkeler, şekil-zemin ilkesi, benzerlik, yakınlık, devamlılık ve tamamlamadır. Bu nitelikler çerçevesinde çağımız görsel tasarım etkinlikleri için Gestalt kuramının önemi olduğu açıktır ve pek çok farklı alanda görsel algı oluşturmak için bu kuram kullanılmaktadır (Erişti, Uluuysal, Dindar, 2013, s. 50). Uçar'a (2004, s. 65) göre, Gestalt kuramı grafik tasarımcının hedef kitlenin algı düzeyine göre üretim yapabilmesine ilişkin veriler sunmaktadır. Gestalt Kuramına göre, algılanan kavrama ilişkin görsel algılama şekil zemin, ön arka, yakınlık uzaklık gibi bazı özellikler ön plana çıkar bazıları ise arka planda kalır. Bu ilişkilerin birbirini yok etmemesi algılanan kavramın niteliğini arttırmaktadır. Böylece hedef kitlenin özellikleri belirlenmektedir. Bu kuramın tasarım ilkeleri tasarımcıların çoğu tarafından referans alınmaktadır. Bu kurama dayalı ilkeler şekil-zemin, yakınlık, süreklilik, devamlılık, tamamlama ve benzerlik olarak bilinmektedir. Görsel algılama sürecinde Gestalt ilkeleriyle etki oluşturulması sonucunda, Gestalt Kuramı çerçevesinde görsel uyaranlar hedef kitlede anlam kazanmasını sağlamaktadır (Bedir Erişti, 2018, s. 142). İmgeler değişkendir ve okunanlar, duyulanlar imgenin besinleridir. İnsanların beklentileri, renkler, biçimler, bellek, hafızadaki yer edenler imgeyi etkiler. Bu yönüyle insanın kişisel hayatında görüntü ve imgeler varlıklarını daima hissettirmişlerdir (Çakır, 2014, s. 87). Görsel algı duyuşsal olarak görsel uyaranların alınarak tanımlanması, yorumlanması, değerlendirilmesi süreçlerini kapsamaktadır. Görsel tasarım uygulamalarının en önemli bileşenlerinden biri görsel algı sürecidir. Hedef kitle bakımından algısal uyaranların öne çıkması gereklidir. Renk, tipografi, hareket, biçimsel özellikler gibi unsurlar görsel algı sürecinde uyaran oluşturmaktadırlar (Bedir Erişti, 2018, s. 140).

Görsel 2.21. *Aşçı Fare R, Canavarlar, Yukarı Bak, İnanılmaz Aile, Harry Potter, Alice Harikalar Diyarında, Alaaddin animasyon çizgi filmlerinin minimalist, (Pinterest, 2020).*

Örneğin, şekil zemin ilişkisine yönelik olarak *afişleri* minimalist formda içerikler yer almaktadır. Bu görsel formların temel özelliği şekil zemin olarak etkili bir biçimsel görsel zıtlık yaratılmasıdır. Yakınlık ilkesi ise anlam, zaman, yer olarak birbiriyle yakın olan uyarıların algılama sürecinde bütün olarak algılanmasıdır. Devamlılık süreklilik ilkesinde algılanan unsurların benzer bir akış ile algılanmasıdır (Bedir Erişti, 2018, s. 144). Alpan Bangir'e (2008, s. 89) göre, süreklilik veya devamlılık yasasında aynı yöndeki çizgilerin hareketi bütünsel biçimde algılanmaktadır. Örneğin, bir ok işareti görseli veya öne uzatılmış bir parmak gözün izlemesini sağlamaktadır.

Görsel 2.22. *IBM minimalist görsel ileti tasarımları, 2010, noma bar (Bedir Erişti, 2018, s. 144).*

Devamlılık süreklilik ilkesinde birbirine benzer tasarımsal özellikteki ürünlerin etkileşim içinde algılanması algıda süreklilik sağlamaktadır. Biçimsel özellikler bağlamında benzer özellikte olan öğeler bir süreklilik oluşturmaktadır. Devamlılık veya süreklilik tasarım ürününde biçimsel, yazı, renk gibi niteliklere dayalı imajların organizasyonu ile oluşturulmaktadır (Bedir Erişti, 2018, s. 144). Tamamlama yasasına göre ise, “bir çizgi kapalı ya da kapalıya yakın bir biçim oluşturuyorsa bu görüntü çizgiden öte bir biçim olarak algılanmaktadır. Örneğin bir bölümü bozuk ya da hatalı basılmış bir yazının çoğu zaman ne olduğu kolaylıkla yordanabilmektedir” (Alpan Bangir, 2008, s. 89).

Görsel 2.23. Leon, (Pinterest, 2020), Titanic film afişleri tamamlama ilkesi (Pinterest, 2020)

Tamamlama ilkesinde hedef kitlenin tamamlamaya dair eğilimlerinden yola çıkılır. Böylece algısal süreçler etkili bir şekilde işler. Örneğin, Leon ve Titanic filmlerine yönelik minimalist afişleri görülmektedir. Leon filmindeki ana karaktere göndermeler yapan gözlük ve şapkayla meşhur karaktere göndermeler yapılmakta ve boşluklar biçimsel olarak algılanmaktadır. Benzer şekilde Titanic gemisine yönelik afişte siyah kısımda göndermeler yapılmaktadır. Bu bağlamda beyaz alan filmi izleyen hedef kitlenin düşünsel ve biçimsel olarak algısal süreçlerinin tamamlanmasına yönelik göndermeler barındırmaktadır. Benzerlik ilkesine bağlı olarak benzer uyaranlar bütün şekilde algılanmakta, özgün veya aykırı uyaranlar ise öne çıkan bir etki oluşturmaktadır (Bedir Erişti, 2018, s. 145). Becer'e (1997, s. 34) göre, tasarımcı hedef kitleye mesajını ulaştırabilmek için kendi farkını ortaya koyacak şekilde tasarımın uygulama yöntemini, nasıl anlamlandırıldığını hesap etmeli, görsel algılamamanın doğasını görsel yanılsamanın rolünü ve sözel ile görsel iletişim arasındaki ilişkileri bilmelidir. Tasarım sürecinde olduğu gibi sanat eğitimi sürecinde de benzer şekilde bireyin “sanatçıların yapıtları gibi

görselliğe dayanan yapıtları yorumlayabilmesi için önce yapıtı algılaması gerekmektedir” Bu bağlamda yapıtların hem algılanabilmesi hem de yorumlanabilmesinde görsel algı becerisi önemlidir (Beyoğlu, 2015, s. 333). Sonuç olarak görüntüler bize çok şey anlatmaktadır. İnsanlık tarihinde bugünkü kadar çok görüntü üretildiği görülmemiştir. Yaşadığımız dönemin böylesine yoğun bir görüntü bombardımanında olduğu düşünüldüğünde görsellerin okunması önem taşımaktadır (Parsa, 2012, s. 170). Özellikle etkileşimli öğrenme ortamlarında görsel algının etkin olarak işe koşulması hem öğrenme süreçlerinin etkililiğine hem başarısına hem de öğrenmelerin kalıcı olmasına katkı sağlayacaktır (Erişti, Uluuysal, Dindar, 2013, s. 52).

2.7.2.1.1. Görsel algısal yük

Günlük hayatımızda imgeler etrafımızı sarmalamaktadır. Kullandığımız ürünlerin ambalajlarında, okuduğumuz dergilerde, televizyonda, internette, sokağımızı gösteren bir trafik işaretinde veya bir ilaç kutusunda görsel iletilerle karşılaşmaktayız. Bu karşılaşmalar yaşadığımız dönemde görselliğin ne kadar önemli olduğunun altını çizmektedir (Küçükerdoğan, 2012, s. 55). Bireylerin imgelerle, biçimlerle, göstergelerle çevrelenmiş bir dünyası olduğu ve bu dünya içinde yaşamasının zorunlu olduğu bilinmektedir. “Göstergeler iletişim kurmak için insanlar tarafından üretilmişlerdir.” Çünkü herhangi bir ürün, görüş veya düşüncemizi bir başkasına göstergeler aracılığıyla aktarmaktayız. Dolayısıyla da düşüncelerin var olması, gelişimi ve paylaşılabilmesi göstergelere dayalı olmaktadır (Günay, 2012, s. 12).

Günümüzde görsel iletilere maruz kalma olasılığımız artmıştır. Bu dönüşüm internet odaklı bilgi edinmede görsel kaynaklara ulaşılması ve görsel iletilerin gücü ile ortaya çıkmaktadır (Dursun ve Bedir Erişti, 2017, s. 150). Bilerek ya da bilmeyerek gördüğümüz tüm mesajlar bizde anlamlar oluşturmaktadır. Görselliğin arttığı dünyamızda bahsedilen görsel algı kavramı ön plandadır (Ketenci ve Bilgili, 2006, s. 265). Parsa’ya (2012, s. 164) göre, görsel algı sürecine giren bir kişi ilk olarak dış dünyaya bakarak algıladığı anlamın farkına varır, daha sonra etkilerini anlamaya çalışır. Bireyler bu süreçte kültürel kodlara ve çevreden gelen uyarılara aşina olduğu ölçüde görsellerin hem biçimini hem de derinliğini tanımlar. Görsel algılama sistemi doğuştan ve sonradan öğrenilebilen dünyayı hem anlamak hem de kabullenmeyi sağlayan bir algıdır. Hedef kitlenin bilişsel yükü hafifletmenin yolları arasında gereksiz, ilgisiz görsellerin, görsel

düzensizliğin, anlamsız tipografik elemanların kullanılmaması yerine amaca ulaştıran anlamlı etkileşimler yapılandırmak yer almaktadır (Bedir Erişti, 2018, s. 39).

Görsel 2.24. *Minimalist afiş görselleri (Pinterest, 2020).*

Algısal yük, seçili uyaranlar bağlamında görsel algının yapılandırılmasını sorgulamaktadır. Bu çerçevede bilginin aktarımı sürecinde algısal yükün yüksek veya düşük olması önemlidir. Algısal yük kavramına göre görsel iletiye odaklanmak, ana görselle ilişkili olmayan diğer tüm uyaran ve görsellerin algılanmasını önler. Böylece iyi bir odak alanı oluşturulduğunda hedef kitlenin seçici dikkat oluşturması sağlanmış olur. Görsellerin çok fazla ve amaç dışı kullanımı bireyi fazlaca meşgul eden bir yapılandırma sağlamakta ve görsel ileti ile etkileşimi azaltarak odak alanını yok etmektedir (Bedir Erişti, 2019, s. 174-175). Genel olarak algısal yük görsel algının seçilmiş uyaranlar bağlamında yapılanmasını sorgulamaktadır. Algısal yükte görsel ileti ile ilgisiz olan görseller algılamayı önlemektedir. Böylece bir görsel iletinin odağını oluşturmaması durumunda algısal yük oluşmaktadır. Bu sebeple görsel ileti oluşturulurken algısal yükün odaklanma sağlaması, dikkat ve seçicilik oluşturacak biçimde yapılandırılması algısal yükü indirgeyerek doğru bir görsel ileti oluşturacaktır (Bedir Erişti, 2018, s. 175).

Görsel 2.25. Heinz ketçap markasına yönelik minimalist afiş görselleri (Pinterest, 2021).

Örneğin Heinz ketçap markasının gerçek ve taze domateslerden yapıldığına ilişkin algı yaratan minimalist olarak tasarlanan reklam görselleri görsel algısal yükü azaltan, sade, mesaj odaklı aynı zamanda yaratıcı örneklerdir. Görsel oluştururken görsel sembollerin mesajı doğrudan vermesi, ayrıntılardan arındırılmış sade bir dille oluşturulması önemlidir. Örnek olarak çocuklar için yapılandırılan görsel mesaj tasarımları için fotoğrafların kullanımı yerine illüstrasyonların kullanılması görsel dilin niteliğini arttırmaktadır. Çünkü küçük yaş grupları için illüstrasyonlar daha sade fotoğraflar ise daha algıyı parçalayan detaylar içermektedir (Dursun ve Bedir Erişti, 2017, s. 163). Bu çerçevede görsel iletiler hedef kitlenin seçici tercihleri analiz edilmeden ve algısal uyaranlara dikkat edilmeden oluşturulduğunda odaklanma sağlanması zorlaşacak aynı zamanda algısal yük oluşturacaktır. Bu nedenle tüm sanat bölümleri özellikle grafik tasarım süreci ürün ortaya koyma anlamında günümüzde genellikle minimalist yaklaşımlar dikkat çekmektedir. Tasarımda genellikle bilinen özelliklerinden ama uygulamaya daha dikkat edilen süreç görsel algısal yükü hafifletmektir. Bu anlamda görsel ileti oluştururken, algısal yük ayırt edici odaklanma oluşturacak biçimde yapılandırıldığında algısal yük indirgenmektedir (Bedir Erişti, 2019, s. 174-175).

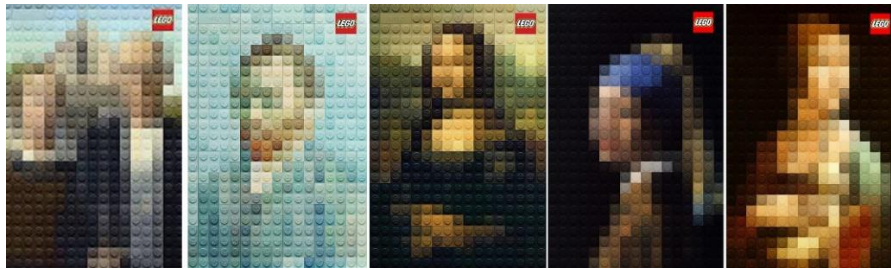
Görsel 2.26. Lays cips, İdeal light ekmek markası ve Mary reçel markası reklamı minimalist afiş tasarımı (Pinterest, 2021).

Özellikle görsellerin doğru organize edilmesi, renk kullanımı, görselin işlevselliği, içeriğin anlaşılır ve sade olması, tipografinin okunurluğu gibi unsurlar hem dijital kirliliği hem de algısal yükün oluşmasını engellemektedir. Bu çerçevede günümüz modern reklam ve tasarım dünyasında az öğeyle çok şey anlatma veya düşündürme amaçlı olarak yapılandırılan minimalist tasarım yaklaşımı gün geçtikçe daha fazla benimsenmeye başlamakta, birçok reklam, afiş ve tasarım ürünüde görülmektedir.

Görsel 2.27. *Matrix* filmi minimalist afiş tasarımları (Pinterest, 2021).

Bu bağlamda daha basit fakat etkisi yüksek, yaratıcı tasarımlar tercih edilmektedir. Bu tarz tasarımlarda iletilecek mesaj daha dikkatli kurgulanmalıdır. Örneğin oyuncak markası olan LEGO'nun minimalist yaklaşımla oluşturulmuş olan görsel iletileri hedef kitlenin algısal bakış açılarına odaklanarak onlara uyarıcılar göndermektedir. Görsellerdeki mesaj minimalist, sade, ayrıntılardan arındırılmış şekilde yapılandırılmıştır. Böylece hedef kitlenin görsel iletilere odaklanması sağlanmaktadır (Bedir Erişti, 2018, s. 162).

Görsel 2.28. *Lego minimalist sanat başyapıtlarına dayalı minimalist tasarımları, Grant Wood-Amerikan Gotik, Van-Gogh Self-Portre, Leonardo Da Vinci- Mona Lisa, Erminli Kadın, Johannes Vermeer- İnci Küpeli Kız, (Bedir Erişti, 2018, s. 163).*

Lego'nun minimalist sanat başyapıtlarına yönelik minimalist tasarımları örneğindeki görseller minimalist bir anlayış çerçevesinde sade bir dille, ayrıntısız bir şekilde yapılandırılmıştır. Bu yönüyle hedef kitlede ilginin dağılmaması, konsantrasyon sağlanması bakımından iyi bir örnektir (Bedir Erişti, 2018, s. 163).

2.7.2.2. Görsel iletişim ve görsel okuryazarlık

Görsel kültürün egemenliğinde olan yaşadığımız yüzyılda imgeler merkezdedir. Bu bağlamda göz merkezli toplumlar oluşmuştur. Böyle toplumların oluşması için elbette kitle iletişim araçları ve teknolojilerin gelişimi etkili olmuştur. Görsel, işitsel ve yazılı kitle iletişim araçlarının yarattığı iletilerle donatılmış olan dünyamızda bu yeni iletişim becerilerine hakim olmak gerekmektedir (Parsa, 2012, s. 153). Çakır'a (2014, s. 23-24) göre, görme etkin bir duyudur. Görünen ve gören arasında karşılıklı bir bağ kurulur. Genel tanımıyla görmek herhangi bir şeyi kendi ilişkisiyle görme anlamındadır. Tüm bu unsurlar görsel kültürün oluşmasında etkilidir. Görsel kültür çalışmalarında her şey kendi bağlamı içinde kimliğini ve anlamını kazanmaktadır. Eraslan Taşpınar'a (2016, s. 336) göre, görsel yoğun bu çağda görsellerin ilettiği mesajları almamız ve kendimizin de görselleri yönlendirebilmemiz görsellerden etkilenme seviyemize bağlantılıdır. Kişilerin görsel uyaranlardan doğru etkilenmesi görselleri doğru okuması ile ilişkili olmaktadır. Görsellerin okunma sürecini başlatan temel nitelikler görselleri algılama, yorumlama becerileridir. Bu durum görsel okuryazarlık olarak ifade edilmektedir. Bireylerin öncelikli olarak görsel yeterliliklerini temel biçimde kazanması görsel okuryazarlık sürecini etkili kullanmasını sağlayacaktır. Görsel enformasyonun yoğun olduğu günümüzde görsel okuryazarlık bilginin görselleştirilmiş halini ele aldığı için hayati bir önem taşımaktadır (Dursun ve Bedir Erişti, 2017, s. 145). Çakır'a (2014, s. 135) göre, görseller anlattıklarını ön plana çıkarırken, anlatmadıklarını gizlerler. Bir şeylerin görünür olması başka şeyleri görünmez kılmaktadır. Bu durum sanatlar için de geçerlidir. Örneğin, görsel sanatlar belli bir konuya dikkatimizi çekerken diğer konuyu görmezden gelmemizi sağlamaktadır. Görsel okuryazarlık bilimsel olarak görselleri hem yorumlayabilme hem de yeniden görsel yaratabilme yeteneğidir. Bu kavram ilk kez 1969 yılında pek çok farklı alanda bilim insanının bulunduğu görsel okuryazarlık konferansında tartışılmıştır (Tanrıverdi ve Apak, 2013, s. 269). Okuryazarlık, pedagojik anlamıyla 1970 yıllarından itibaren gelişim göstermiştir. Geniş anlamıyla okuryazarlık anlama, yorumlama, çözümleme, değerlendirme gibi özellikler ve Ne?, Neden?, Nasıl? gibi soruları içeren bir kavramdır (Eker, Yanbeyi Beşer ve Sebik, 2015, s. 329). Okuryazarlık genel anlamıyla bireylerin kültürel, toplumsal ve sosyal ortamlarda kendisini geliştirerek, hedeflerine ulaşması amacıyla metinleri yorumlama, çözümleme becerisi olarak açıklanmaktadır (Parsa, 2012, s. 154). Geleneksel anlamda okuryazarlık,

eğitim içinde okuma yazma anlamına gelmektedir. Okuryazarlık işlevsel, kültürel, eleştirel olmak üzere üç kısım olarak ele alınmaktadır. İşlevsel okuryazarlık, yaşanan kültürde var olabilmek adına ihtiyaç duyulan okuma ve yazma gibi becerilerin kazanılmasını ifade eder. Kültürel okuryazarlık hem kendi hem de farklı kültürlerin sembol ve değerlerinin anlaşılmasını kapsar. Eleştirel okuryazarlık, sorular yoluyla bilginin kimin dikte ettiğini sorgulayan bir süreçtir (Balkır Kuru, 2011, s. 116). Diğer bir tanımla kültürel okuryazarlık bir kültürün sosyal organizasyon, dini inançlar ve özelliklerini çözümleme becerisi, sanatsal okuryazarlık ise sanatsal ve kültürel okuryazarlığın kurgulanmasında etkin olmayı ifade etmektedir. Bu bakımdan sanatın sanatsal olarak çözümlenmesinde sanat ve kültür arasındaki birleşimin oluşturduğu karakter bu duruma olanak vermektedir (Eker, Yanbeyi Beşer ve Sebik, 2015, s. 328). 21. yüzyıl toplumları için iletişimin önemli bir alanı olarak görülen yeni okuryazarlık alanı görsel okuryazarlıktır. Bu yeni okuryazarlık biçimi imgelerin ve ikonların anlamını okumayı, eleştirel değerlendirmeyi içermektedir (Parsa, 2012, s. 154). Messaris'e (2001, s. 179) göre, görsel okuryazarlık kişilerin öznel imgeler ve kendi kültürel mirasında yer alan imgeler arasında benzerlikleri tanımlamasını sağlayan bir kavramdır. Bu benzerlikler kültürden kültüre değişmekle birlikte aynı toplum içinde bile farklılıklar gösterebilir. Görsel iletişimin ve görsel iletişim tasarımının ortak unsuru görsel mesajlar ve bu mesajların nasıl yapılandırılacağıdır. Bir iletinin içeriği yoğunluğu bütünsel biçimde nasıl görsel bir iletiye dönüştüğü iletinin başarısını belirlemektedir. Bu doğrultuda görsel bir ileti net, anlaşılır, gereksiz ayrıntılardan arındırılmış sade bir algısal bütünlükle yapılandırılması önemlidir. Çünkü bir iletide karmaşa, aşırı yükleme görsel iletinin yapılanmasına olumsuz yönde etkilemektedir (Bedir Erişti, 2018, s. 30).

Yaşadığımız dönemde internet odaklı bilişim teknolojileri ve iletişim araçlarında görsel bir dünya yaratılmıştır. Bu görsellikte hemen hemen baktığımız her yerde yer alan görsellerin verdiği mesajı anlamak zorunluluk haline gelmiştir. Dolayısıyla görsel okuryazarlık yeteneklerimizin yeterli hale gelmesi gerekmektedir. Bahsedilen görsel sistemler anlaşılabilir olmasının sanat eğitimiyle mümkün olacağı düşünülmektedir. Eraslan Taşpınar'ın bu konudaki araştırma sonucunda sanat eğitiminin görsel okuryazarlık becerilerini olumlu yönde etkilediği gözlemlenmiştir. Elde edilen sonuçla öğrencilerin yaşanan görsel çağda görsel okuryazarlık becerilerine sahip olmasının eskisinden daha fazla gerekli hale geldiği vurgulanmıştır. Bu bakımdan sanat eğitiminin hedefi öğrencilerin bu becerileri yetkin bir biçimde kullanabilmesi olmalıdır

(Eraslan Taşpınar, 2016, s. 341). Görsellerin yoğun olduğu bir dünya içinde varlık sürdürebilmek adına görsel okuryazarlık alanları görsel iletişim kurmaya ilişkin analiz, anlam yaratma, yorumlama becerilerine ihtiyaç duymaktadır. Bu bakımdan görsel mesajın nitelikli ediniminin sağlanmasına zemin hazırlayan şey görsel okuryazarlık konusuna yönelik yeterliliğe sahip olmaktır. Görsel okuryazarlık görsel iletişim yeterliliğiyle ilişkilidir. Görsel iletişimde görsel mesajlar ön planda yer alır. Görsel iletilerde gizlenen semboller, ikonik anlatımlarla aktarılmış olan anlamlara yönelik bir okuryazarlık görsel iletişimin ilk adımı olarak görülmektedir (Dursun ve Bedir Erişti, 2017, s. 146). Debes'e (1969, s. 25) göre, görsel okuryazarlık bireylerin görme yetisiyle beraber diğer duyularını da işe koştugu bir dizi beceri olarak tanımlanmaktadır. Dursun ve Bedir Erişti'nin (2017, s. 147) ifadesiyle görsel okuryazarlık, görsel dünyanın alfabelerini anlayarak görsel kelimelerin okunma becerisidir. Başka bir tanımıyla görsel okuryazarlık bireylerin kendilerini görsel olarak ifade etme becerisi, öğrenme ve düşünme becerilerini içeren görselleri anlama yeterliliğidir. Bu okuryazarlık görsel iletileri doğru anlayarak analiz edebilmeyi kapsamaktadır (Tanrıverdi ve Apak, 2013, s. 270). Onursoy (2003, s. 75) görsel okuryazarlık kavramının duyuların, görsel kültürün, temel görsel öğelerin algılanmasına yönelik bir basamak oluşturduğu görüşündedir. Eraslan Taşpınar'a (2016, s. 337) göre, görsel okuryazarlık bireylerin kendilerini öğrenme, düşünme ve görsellerle ifade edebilmelerini içermektedir. Giorgis vd., (1999, s. 148) disiplinlerarası bir alan olan görsel okuryazarlığı görsellerden anlam oluşturabilme becerisi olarak tanımlayarak görsel okuryazarlığın doğuştan değil öğrenilen bir alan olduğunu savunmaktadırlar. Görsel iletişimi bir beceri olarak düşündüğümüzde nitelikli bir görsel okuryazarlık eğitimi ile kazanılması mümkün görünmektedir. Görsel okuryazarlık becerilerinin kazandırılması aynı zamanda bilgi alma, algılama ve sentez yapabilme edinimi sağlayacaktır (Dursun ve Bedir Erişti, 2017, s. 150). Onursoy (2018, s. 1009) yeni iletişim araçlarıyla birlikte yeni iletişimsel ve kültürel yeterliliklere sahip olunması gerekliliğinin daha fazla ortaya çıktığını vurgulamaktadır.

Dijitalleşme ve göstergelerin arttığı bir dünya içerisinde yaşamaktayız. Dolayısıyla görsel okuryazarlık sahibi bireyler yaşanan bir yoğun görsellikte hızlı çözümler üreten görselleri anlayabilen bireylerdir. Bu bakımdan özellikle yetişme çağındaki bireylerin görsel okuryazar olabilmeleri oldukça önem taşımaktadır (Dursun ve Bedir Erişti, 2017, s. 172). Yaşanılan bu görsel yoğun bir dünya içerisinde görsellerin ilettiği anlamlara karşı

farkındalıkla bakmamız gerekmektedir. Çünkü görsellerin bazıları aklımıza, bazıları duyularımıza, bazıları da kültürümüze seslenmektedir. Bu bakımdan yaşadığımız bu görsel yoğun dünya içerisinde görsellerin ilettiği anlamları irdelemek gereksinim halini almıştır. Bu bağlamda görsel iletiler sadece anlamamız ya da bizi eğlendiren şeyler değil aynı zamanda bir konuya dikkat etmemizi sağlayan bir süreçtir (Küçükdoğan, 2012, s. 55). Günümüzde çok sayıda görsellerle çerçevelendiğimiz düşünüldüğünde görsellerin kültüre özgü görsel bir dil oluşturduğu rahatlıkla söylenebilmektedir (Parsa, 2012, s. 157). Bu bağlamda toplum içinde aynı mesajın farklı hedef kitlelerine iletilmesinde farklı düzenlemeler gerekmektedir. Bu çerçevede üretilmiş olan bir şeyin tekrar düzenlenmesinde yaşam ve kültür ortamlarının etkileri yadsınamaz bir gerçektir. Aynı zamanda Bedir Erişti'ye (2018, s. 31) göre, görsel bir dilin oluşturulmasında ve anlamlandırılmasında hedef kitlenin görsel okuryazarlık düzeyi önem taşımaktadır. Çünkü hedef kitlenin verilen mesajı anlamlandırma, yorumlama becerisi ile görsel okuryazarlık düzeyi oluşmaktadır. Görsel mesaj yapılandırma sürecinde ise iletilen mesajın hedef kitlede anlam bulması, kalıcı olması, açık ve basit bir dille oluşturulması, dikkat çekmesi, mesajın amacı ile uyum göstermesi gereklidir. Günlük estetik deneyimler genellikle bilinçsiz olarak sosyal mücadelelerin sonucu oluşmaktadır. Bu durum, bugünün dünyasında görsel bombardımanın algılanabilir olması için görsel okuryazarlığı öne çıkarır. Görsel okuryazarlık genel bir ifadeyle görsel dili anlamak, görsel algı ve görsel farkındalığın artmasıdır. Aynı zamanda görüleni anlayıp yorumlayabilme ve ifade edebilme yetisine sahip olmaktır. Bu görsel okuryazarlık yetileri resim, film, fotoğraf gibi her görsele uygulanabilir. Bunun yanı sıra, görsel farkındalık süreci ise yalnızca imgeyi tanımlamakla birlikte analiz ve sorgulama boyutu gibi felsefik bir araştırmayı da içerebilir (Balkır Kuru, 2011, s. 116). Çakır'a (2014, s. 209) göre, "Görsellik ve imgeler dünyası, kültürün içinde soluk alıp verir, kültürün içinde devinir, şekillenir ve anlamlar kazanır". Umberto Eco'ya (2003, s. 154) göre, göstergeler yorumlanırken hem anlamsal hem kültürel olarak yorumlanmaktadır. Görsel okuryazarlık görsel kültüre ilişkin okuryazarlıkların temelinde yer alan görsel imgenin okunması, çözümlenmesi ve yaratımı gibi becerileri içinde barındıran bir süreci anlatmaktadır. Görsel okuryazarlık becerisinde görsellerin anlaşılmasından daha önemli olan görsellerin bağlamlarıyla yorumlanabilmesidir (Bedir Erişti, 2020, s. 170). Okuryazarlık mekanizmasının herkes tarafından kullanılması aynı zamanda sanatın anlaşılması, izlenmesi, yorumlanması ve çözümlenmesini mümkün kılmaktadır. Ancak bilindiği gibi kültür sanata göre daha

yaygın ve kitlesel olduğundan sanatsal okuryazarlıklar kültürel okuryazarlıktan beslenmelidir (Eker, Yanbeyi Beşer ve Sebik, 2015, s. 331).

Öğrencilerin kültürel kodlarla ilgili olarak imgeleri eleştirel açıdan kavramaları sağlanarak donanımlı kılınabilir. Bu bağlamda Roland Barthes öğrenci ve öğretmenin bir eseri kapsamlı analiz ve anlama odaklanan bir deneyim içinde yorumlamalarının gerçek yoruma ulaştıracağını belirtmektedir. Bir sanat eserini eleştirel gözle yorumlamanın eseri yalnızca metinden okumaktan daha gerekli olduğunu vurgular (Taylor, 2000, s. 4). Bu bakımdan sanatın içinde üretildiği kültürden iz düşümler barındırdığı yöntemlerle birlikte düşünülerek okuryazarlığın gerekliliği tartışılmalıdır (Eker, Yanbeyi Beşer ve Sebik, 2015, s. 329). Çocukların görselleri algılayarak değerlendirme, yorumlayabilmeleri aynı zamanda görsel nitelikli kaynaklardan bilgi edinebilmeleri eğitim yoluyla yapılandırılmaktadır. Böyle bir eğitim çocukların sadece görsel okuryazarlık becerisini geliştirmekle kalmaz aynı zamanda yaratıcı özelliklerin ortaya çıkarılmasına katkı sağlamaktadır. Görsel okuryazarlık eğitimi ile gelişen bir diğer özellik ise eleştirel düşünebilme yeteneğidir. Eleştirel bakış açısı görsel mesajların anlaşılması, yorumlama ve çözümlenmesinde önemli rol oynamaktadır (Dursun ve Bedir Erişti, 2017, s. 145). Görsel kültürün üzerinde durduğu eleştirelilik görsel okuryazarlık içinde gereklidir. Eleştirel görsel okuryazarlığın kapsamında olan görsel imge teknolojileri görme biçimleri ve görsel imajlar eleştirel görsel okuryazarlıkla gelişmektedir (Çakır, 2014, s. 185). Görsel okuryazarlık sürecinde görsellere ilişkin anlam oluşturmaya yönelik beceriler işe koşulmakta ve imajların anlamlarına, nesnelere ve sembollere odaklanılmaktadır. Bu yönüyle görsel okuryazarlık çocukların birçok gelişimine katkı sağlamaktadır. Çünkü görseller çocukların algılama edinimlerindeki anlamlandırma ve eleştirel düşünme yeteneklerinin gelişimine önemli yararlar sağlamaktadır. Bu süreç aynı zamanda çok yönlü farkındalık ile özgün bir bakış ve yaratıcılık oluşturmaktadır (Dursun ve Bedir Erişti, 2017, s. 148). Çağımızda kitle iletişim araçlarının sürekli olarak yolladığı iletiler ve görsel kültürün yükselişte olması kişilerin hem çoklu okuryazarlık hem de görsel okuryazarlık bilgilerinin geliştirilmesini zorunlu kılmaktadır. Çünkü günümüzde öğrenme görseller aracılığıyla kendini ifade etme, düşünme, görsel okuryazarlık gelişimiyle mümkündür. Görsel dünya içerisinde imgeler hızla akmaktadır. Farklı görselleri tanımlayabilmek, yorumlayabilmek ve etkili bir iletişim için görsel okuryazarlık becerilerinin geliştirilmesi gerekmektedir. Bu da bireylerin görsel imgeleri okuma ve yorumlama becerileri gibi yeterlilikler oluşturmasıyla mümkündür (Zeren ve

Arslan, 2009, s. 43). Görsel okuryazarlık imajların nasıl görüldüğü, nasıl yorumlanacağı ile ilişkili süreci kapsamaktadır (Bedir Erişti, 2020, s. 171). Sanat ise başlı başına bir okuryazarlık içermektedir. Okuryazarlıktaki gibi sanatsal okuryazarlık için de pedagojik, kültürel, eleştirel, sanatsal ve sosyal olarak donanımlara sahip olunması gerekmektedir (Eker, Yanbeyi Beşer ve Sebik, 2015, s. 329). Sanat eğitiminin kapsamı görsel süreçleri anlamlandırma ve eleştirel biçimde sorgulama sosyo-kültürel dönüşüme dayalı olarak değişime uğramıştır. Bu nedenle görsel kültür bağlamları doğrultusunda görsellerin analiz edilmesi ile ilgili yeterlilik geliştirmek ve görsel okuryazarlık becerisi geliştirmek gereklilik halini almıştır (Bedir Erişti, 2020, s. 163).

Görsel bombardımanla çevrelendiğimiz 21. Yüzyılda görsel okuryazarlık eğitiminin ne kadar gerekli olduğu açıktır. Çünkü görsel okuryazarlık öğrencilere görsellerden gelen bilgileri alma ya da güvenli seyahat etme, reklamlarda sunulan görsellerle etkileme şekillerini çözümüme gibi karşılaşılan pek çok konuda yararlı olacaktır (İşler, 2002, s. 158). Bu nedenle eğitimin görsel okuryazarlık ve eleştirel düşünme sağlayacak biçimde yeniden planlanması aynı zamanda daha özgür bir toplum adına önem arz etmektedir (Aslan, 2003, s. 54). Dolayısıyla sürekli olarak görsel iletilerle karşılaşan bireylerin görsel algılama süreçlerini ve yeteneklerini geliştirmesi beklenen bir gerçekliktir. Bu nedenle görsel iletilerin anlamlandırılması noktasında görsel okuryazarlık becerisinin katkı sağlayacağı vurgulanmaktadır (Dursun ve Bedir Erişti, 2017, s. 155).

2.7.2.2.1. Dijital ve yeni medya okuryazarlıkları

Göstergeler geçmişte olduğu gibi günümüzde de davranışlarımız yönlendirme etkisine sahiptir. Göstergeler özellikle iletişim ve teknolojilerin gelişimiyle her an her yerde karşımıza çıkmakta ve çevremizi kuşatmaktadır. Bizi kuşatan göstergeler bir görsel dil oluşturmaktadır (Sığırıcı, 2012, s. 96). Teknolojinin etkisinin artması ve dinamik bir yapıya sahip olmasıyla birlikte görsel iletişim günlük hayatın önemli bir parçası olmuştur (Dursun ve Bedir Erişti, 2017, s. 146). Dijital teknolojiler bireyleri farklı şekillerde etkilemektedir. Günümüzde dijital teknolojilerin kullanımına karşı olmak düşünülemez. Bu çerçevede bireyler dijital teknolojileri reddetmenin ötesinde kendileri için etkili bir biçimde kullanabilmeyi öğrenmelidirler. Bu bağlamda günümüz insanından beklenen, dijital teknolojileri kullanarak karar alabilmesi, değerlendirme yaparak eyleme geçirebilmesidir. Böyle bir durumda ideal bir yaşam ortamı oluşturulması için bireylerin

dijital teknolojileri etkin kullanabilmesinin önemi belirtilmektedir (Selwyn ve Odabaşı, 2017, s. 1). Kişilerin teknolojileri kullanabilmesi aynı zamanda birçok okuryazarlık ve yeterliliği de kullanabilmesini gerektirmektedir. Teknolojinin kullanımı klavye kullanımı gibi basit yeterliliklerin yanında ikonları yorumlayabilme, bağlantıları anlayabilme gibi yeterlilikleri de gerektirmektedir (Selwyn ve Odabaşı, 2017, s. 7). Çağımızda teknoloji hayatımızın merkezindedir. Bu nedenle özellikle küçük yaşlardan itibaren çocukların görsellik ya da dijital dünya içerisindeki görselliğe ilişkin süreçleri algılamaya yönelik yeterliliklerinin, görsel farkındalıklarının ve görsel okuryazarlıklarının geliştirilmesi gerekmektedir. Çoklu okur yazarlıklar bağlamında, teknoloji, dijital medya okuryazarlığı gibi kavramlar birbirine entegre bir şekilde yapılandırılmalıdır. Onursoy'a (2018, s. 989) göre, 21. yüzyıl teknolojik, sosyal, ekonomik birçok farklı alanda hızlı değişimlerin yaşandığı, kişilerin yaşam boyu öğrenme becerisine sahip, sorgulayan, analitik düşünebilen, teknoloji kullanan, yaratıcı, araştırmacı, girişimci, üretken gibi özelliklerini barındıran Enformasyon Çağı olarak tanımlanan bir zaman dilimidir. Bu çağın gereksinimi arasında hızlı dijital yeniliklerin dayatmış olduğu dijital medya okuryazarlığı becerisi gibi yeterlilikler bulunmaktadır. Yeni medya okuryazarlığı, dijital okuryazarlık gibi kavramlar yeni medyadaki tasarım ortamları ile beraber ön planda olmuştur. Çünkü yeni medya ortamlarında yer alan politik, sosyal, ekonomik etkileşimlerin olduğu düşünüldüğünde bu ortamlarda anlamların aktarılması noktasında okuryazarlık yeterliliklerine sahip olunması kaçınılmaz bir durumdur (Bedir Erişti, 2018, s. 36). Selwyn ve Odabaşı'na (2017, s. 1) göre, özellikle yaşadığımız dönemde bireyler doğdukları andan itibaren vatandaş olarak çevrimiçi hesaplar aracılığıyla dijital bir şekilde varlıklarını devam ettirmektedirler. Bu bağlamda 21. yüzyıl insanının hayatı dijital olarak düzenlenmekte ve yönetilmektedir. Çoklu okuryazarlık, çoklu biçimli metinlerle ilişkilendirilmiş ve internet ortamlarında yaygınlaşmıştır. Bu kavram 1996 yılında ilk olarak "A Pedagogy of Multiliteracies: Designing Social Futures" isimli makalede yayınlanmıştır. New London Group tarafından oluşturulan makalede iletişimde yaşanan gelişmelerle birlikte dil ve kültürler arası etkileşimin arttığı ve çoklu okuryazarlığın internet çoklu ortam gibi teknolojilerin bireylerarası iletişimi değiştirdiği belirtilmiştir. Aynı zamanda metinlerin artık imaj, video gibi dinamiklerle birlikte kullanıldığı ve bu nedenle internet, çoklu ortam platformlarının geleneksel okuryazarlıklar dışında ele alınarak okuryazarlık algılarının değişmesi gerekliliği vurgulanmıştır (Gençalp, 2019, s. 53). Aynı zamanda 20. yüzyıl hayatlarımıza hız

kavramını beraberinde getirmiştir. Bu nedenle yaşanan yüzyılda hızı yakalayamayan birey çağın gerisinde kalmaktadır (İşler, 2002, s. 160). Teknolojinin hem hızla gelişmesi hem de çok yönlü olanaklar sunması günümüzde görsel oluşturma, yorumlama ve paylaşmaya yönelik katılımcılığı ve görsel okuryazarlık yeteneklerini çok yönlü bir şekilde işe koşmayı gerektirmektedir (Dursun ve Bedir Erişti, 2017, s. 148). Yayılan genel internet ağı, televizyon, dergiler, kişisel bilgisayar ve mobil teknolojiler hızlı bir gelişim içerisinde iken bütün bireylerin yeni kavram olan 21. Yüzyıl okuryazarlığı ile tanışması önemlidir. Bu okuryazarlığın temaları arasında medya okuryazarlığı, kültürel ve görsel okuryazarlık alanları bulunmaktadır (Parsa, 2012, s. 153). Teknolojiyle birlikte gelişen ve görsel kültür ile ilişkili olan diğer okuryazarlıklar arasında ise dijital okuryazarlık, medya okuryazarlığı, metin okuryazarlığı gibi okuryazarlıklar yer almaktadır (Bedir Erişti, 2020, s. 171-172). Bahsedilen bu dijital yeterliliklerin gelişimi giderek önem kazanmıştır. Teknolojik okuryazarlığın dışında birçok okuryazarlık olduğu bilindiği gibi bunlardan biri de eleştirel okuryazarlıktır. Eleştirel okuryazarlık günlük yaşantılardaki kullanılan dijital teknolojilerin yerinin sorgulamasıdır (Selwyn ve Odabaşı, 2017, s. 7). Çakır'a (2014, s. 207) göre, günümüz gösteri kültürünün merkezi olarak imajlar kullanılmaktadır. Bu sebeple bilgisayar üretimi olan imajların okuryazarlığının önemli bir parçasını da eleştirel okuryazarlık oluşturmaktadır. Yeni iletişim teknolojiler ile birlikte pek çok anlamda değişimler yaşanmıştır. Bu durum bireyi ve dünyayı oldukça etkilemiştir. Özellikle genç kuşakların teknolojik, gerçeklik, okuryazarlık gibi hayat pratiklerini kökten değiştirmiştir (Parsa, 2012, s. 153). Çocuklar ve gençler dijital teknolojileri etkili bir şekilde kullanabilmektedir. Bu açıdan dijital teknolojilerin çocuklar ve gençlerin yaşamında büyük bir yer kapladığı söylenebilir (Selwyn ve Odabaşı, 2017, s. 4).

Yeni medya teknolojileri sayesinde birçok medya ağı ortak bir kanalla iletilir olmuştur. Bu durum görsel okuryazarlık, çoklu okuryazarlık ve medya okuryazarlığı gibi yeni okuryazarlıkların doğmasına aracılık etmiştir (Gençalp, 2019, s. 62). Görsel kültürün ilgilendiği en temel şey görselliğin hem sosyal hem bireysel anlamlarının ekonomik, toplumsal, kültürel gibi farklı bağlamları çerçevesinde yorumlanmasıdır. Bu çerçevede görsel kültürün bağlamı gereği farklılıklara, değişik bakış açılarına yönelik eleştirel sorgulamaları gerektiren çoklu okuryazarlıklar öne çıkmaktadır. Özellikle sosyal yapıdaki ve teknolojiye ilişkin değişikliklerle birlikte görsel kültüre yönelik çoklu okuryazarlık önem kazanmıştır (Bedir Erişti, 2020, s. 170).

Paul Duncum'a (2004, s. 253) göre, günümüz görsel kültür kavramı içerisinde çoklu okuryazarlık ve çoklu biçimlilik olguları yer almaktadır. Bu çerçevede hem çoklu okuryazarlık hem de çoklu biçimlilik kavramlarına açıklık getirilmesi gerekmektedir. Çoklu okuryazarlık kavramı iletişim teknolojilerinin gelişmesiyle birlikte ortaya çıkan bir kavramdır. Çünkü internet yoluyla çoklu kaynaklardan çoklu alıcılara gelişen bir iletişim yapısı bulunmaktadır. Benzer şekilde tüm medyalarda birbirleriyle ortak bir uzamın parçası haline gelmiştir. Bu çerçevede böyle bir ortamda sanal verilere erişerek kullanabilmek için belli okuryazarlık becerilerinin ötesinde çoklu biçimlilik, metinlerarasılık gibi yeterliliklere gerek duyulmaktadır. Bu yeterlilikler gelenekselin ötesinde yeni okuryazarlık algısı gerektirmektedir (Gençalp, 2019, s. 55). Bireyler kendi yaşadıkları dünya ile kitle iletişimin yarattığı görsel dünyadan gördüklerine ilişkin anlam oluşturmak isterler. Bu çerçevede geleneksel okuryazarlığın ötesinde görsel okuryazarlık, sinema okuryazarlığı gibi yeni teknolojilerin gelişimiyle ortaya çıkan alanlarda gelişim göstermelidir. Özellikle günümüzde beceri geliştirilmesi zorunluluk halinde olan 21. yüzyılın okuryazarlıkları görsel medya okuryazarlıklardır. Çünkü teknolojiye her yenilik bireylerin kültüründe ve kendisinde etki bırakmaktadır (Parsa, 2012, s. 154-155). Görsel kültür her türlü karşılaşılan görsel imgelere yüklenilen anlamları ve verilen tepkileri metinlerarasılık içerisinde okumaktadır (Çakır, 2014, s. 165). Dijital okuryazarlık dijital dünyayı yorumlayabilmemiz için çoklu bakış açısı sunmaktadır. Medya okuryazarlığı kitle iletişim aracılığı ile manipülatif öğeleri ayırt ederek eleştirel bakış açısı ile yeniden yapılandırabilme yeterliliğini kapsamaktadır. Metin okuryazarlığı görsel iletileri anlamlandırmanın bileşenlerindendir. Aynı zamanda görsel iletileri değerlendirmeye katkı sağlamaktadır. Görsellerin dünyasını analiz ederken anlam oluşturmada görsel söylemleri okuma, teknolojik, medya, metinlerarası ilişki kurma gibi farklı bakış açıları önemli olmaktadır. Çoklu okuryazarlıkta ise tüm içerikleri analiz edebilmek, iletebilmek ve değerlendirebilmek gibi çoklu yeterlilikleri işe koşturmaktadır (Bedir Erişti, 2020, s. 171-172). Görsel kültür, sesler imgeler ve mekânsal alanlardaki metinleri metinlerarası dünyaya adım atmak olarak yorumlayarak izlenen reklam, sanat işleri gibi anlamlarla ilgilenir. Rastlantısallık konusu son yıllarda artmış, yeniden üretilen anlamlar önem kazanmıştır. Bugün ise anlamlar sözel, yazılı ve görsel olarak iletilmektedir. Görseller mutluluk, haz ya da mutsuzluk verir, tüketim biçimlerini etkiler, güç ilişkilerini ortaya koyar ve bilginin iletilmesine aracılık eder (Çakır, 2014, s. 164). Metinlerarasılık, metinlerarası bağları anlama odaklı, görsel deneyimlerin eleştirel

biçimde yorumlanmasını içeren ve pek çok sanat eğitimcinin başvurduğu önemli bir yaklaşımdır. Sanat dersleri bu yaklaşımla farklı konu ve uygulamalarla birleştirilerek farklı bakış açıları oluşturma konusunda öğrencileri cesaretlendirilmesi sağlanabilir. Bu doğrultuda dergiler, posterler, oyuncaklar, reklamlar gibi günlük yaşam konuları sanat eğitimi derslerine konu olabilmektedir (Mamur, 2014, s. 66). Aktulum (2011, s. 76) metinlerarasılık kavramının resimlerarasılık, müziklerarasılık, medyalararasılık, göstergelerarasılık, fotoğraflararasılık şeklinde sanatın içinde her türlü kullanıldığını ifade eder. Bu kavramlar aslında yeniden yazma, yeniden resimleme ya da sanatsal bir biçimi alıntılanmak, esinlenmek gibi kavramlar olarak ele alınmaktadır. Kısacası bu durum önceki yapıtlarla günümüz arasında ilişkisellik ve bağlantı kurma ile ilişkilidir. Çağdaş okuryazarlık kapsamında yer alan metinlerarasılıkta ise anlam oluşturma sürecinde bireyin aklında diğer metinlerin canlanması ve bu metinleri birbirleriyle ilişkilendirmesi söz konusudur. Bu çerçevede her metin kendinden önceki ve sonraki metinlerle yani birbirleriyle ilişki içerisinde olmaktadır. Böylece her metnin diğer metinlerle birlikte yazıldığı, anlam kazandığı ve diğer metinlerle okunması gerektiği kabul edilmektedir (Gençalp, 2019, s. 56). Dijital ortamlarda gereksinim duyulan dijital okuryazarlık yeterliliği ise, bilgiye erişim, eleştirel düşünme, sorgulama, dijital ortamları etik koşullarda kullanabilme, sosyal kültürel anlam oluşturma doğrultusunda etkin kullanabilmeyi kapsamaktadır (Bedir Erişti, 2018, s. 37). Çağdaş sanat müfredatlarının merkezinde görsel okuryazarlık, çoklu okuryazarlık ve dijital okuryazarlığın desteklendiği bir eğitim yer almalıdır. Dijital dünyayla baş etmede sanat eğitimcilerinin rolü kaçınılmazdır (Snyder ve Bulfin, 2007, s. 1307). Benzer şekilde Onursoy (2018, s. 998) dijital okuryazarlığın günümüzde öneminin giderek arttığını ve bu nedenle yetkinlik kazanılmasında eğitim kurumlarının önemli rolü olduğunu vurgulamaktadır. Eker, Yanbeyi Beşer ve Sebik (2015, s. 331) ise içerisinde yaşadığımız postmoderniteyi, rastlantısal bir düzlem üzerindeki sınırsız manevralar yaşamak olarak tanımlamaktadır. Dolayısıyla yaşanan postmodernite plansızdır ve sanat için de planlı eylemler barındırmaz. Bu nedenle sanatsal okuryazarlıkta çoklu okuryazarlıklar da aktif olmak durumundadır. Bu çerçevede çoklu okuryazarlıklar çerçevesinde şekillenen internet ve sosyal medya ortamları modern bireyin çoklu okuryazarlıkların gereği olarak görülen iletişim becerilerine sahip olmasını zorunlu kılmaktadır (Gençalp, 2019, s. 71).

2.8. İlgili Araştırmalar

Çığır (2016) “Görsel Sanatlar Öğretimine Yönelik Sosyal Ağ Odaklı Görsel Kültür Uygulamalarının İncelenmesi” konulu doktora tezi yazmıştır. Çığır tezinde, güzel sanatlar liselerinin öğretim programlarında yer alan atölye derslerinde sosyal ağ odaklı görsel kültür uygulamalarının nasıl geliştirilebileceğini ve yürütülebileceğini incelemiştir. Eylem araştırması ile desenlenen bu araştırma, güzel sanatlar lisesinde 2015-2016 eğitim öğretim yılı birinci döneminin ilk 4 haftası desen dersi kapsamında uygulanmıştır.

Bakar Fındıkcı (2015) “Görsel Kültür Kuramına Dayalı Grafik Tasarım Eğitiminin Öğrencilerin Afiş Tasarımlarına Etkisi” konulu doktora tezi yazmıştır. Araştırmada veriler nitel ve nicel araştırma yöntemleri ile toplanmıştır. Bu yönüyle araştırma, karma yönetime sahiptir. Araştırmanın nicel kısmında, verilere ulaşmayı sağlayan yarı deneysel desen modeli kullanılırken, nitel kısımda ise nitel araştırma desenlerinden eylem araştırması deseni kullanılmıştır. Araştırmanın temel amacı, grafik tasarım eğitimi alan öğrencilerin görsel kültürle ilgili bilgiyi edinirken, bu bilgiyi kullanarak tasarım becerileri kazanmalarındır. Dolayısıyla çevrelerindeki görselleri ve özellikle tasarımları eleştirel bakış açısıyla değerlendirme yetisi kazanmaları da amaçlanmıştır. Sonuç olarak, öğrencilerin çevrelerindeki görsellere daha bilinçli bakmaya başlayarak, verilmek istenen mesajı algılayabildikleri, görselleri daha iyi analiz ederek eleştirebildikleri ve görsel okuma yapabildikleri görülmüştür.

Sengir (2014) “Kültürel Dönüşümler ve Postmodern Pedagoji Ekseninde Görsel Kültür Eğitimi” isimli doktora tezi yazmıştır. Çalışma ile, görsel kültür eğitiminin gerekliliğini, kültürel dönüşümler ve Postmodern pedagoji ekseninde değerlendirerek ortaya koymayı amaçlanmıştır. Sonuç olarak, geleneksel sanat eğitiminin yerini alabilecek yeni bir kapsam olarak ve geleceğin sanat eğitimi müfredatlarına zemin oluşturabilecek stratejik bir eğitim modeli olarak görsel kültür eğitimi gösterilmiştir.

Dinçeli (2016) “Türkiye’de Afiş Sanatının Görsel Kültürdeki Yeri” konulu yüksek lisans tezi yazmıştır. Araştırma, görsel kültürün kapsadığı konuları ve kültür kavramlarını incelerken, afişin farklı konularla ve farklı anlatım biçimleriyle ülkemizdeki yerini ve görsel kültür içerisinde ne kadar önemli olduğunu tespit etme amacını taşımaktadır.

Başar (2019) “Ortaokul Öğrencilerinin Görsel Sanatlar Dersinde Gerçekleştirdikleri Görsel Kültür Çalışmaları” yüksek lisans tezi yazmıştır. Bu

araştırmanın amacı 11-14 yaş grubu öğrencilerinin günlük hayatta karşılaştıkları görsel imgeleri görsel kültür uygulamaları aracılığı nasıl yürütülebileceğini belirlemektedir. Araştırma nitel araştırma desenlerinden eylem araştırması yöntemi kullanılmıştır. Sonuç bölümünde, ortaokul döneminde öğrencilerin yaşadıkları çevrenin her alanında bulunan görsel medya öğelerinin içeriklerine dair eksik ve yanlış bilgilere sahip oldukları gözlemlenmiştir. Karmaşık yapıdaki mesajları algılamada zorlandıkları görülmüştür.

Tavin (2003) “A Critical Pedagogy Of Visual Culture As Art Education: Toward A Performative İnter/Hypertextual Practice/Sanat Eğitimi Olarak Görsel Kültürün Eleştirel Pedagojisi: Permormatif Hipermetinlerarası Uygulamaya Doğru” başlıklı doktora tezi yazmıştır. Araştırmada ilköğretim öğrencilerine yönelik sanat eğitimi içerisine eleştirel pedagoji yaklaşımı dahil edilmiştir. Bu çerçevede öğrenciler popüler kültür ve görsel kültür içerikli hipermetinler oluşturmuşlardır. Daha sonra ise öğrencilerin ürettikleri hipermetinler eleştirel teori ile yorumlanmıştır. Bu çerçevede araştırmanın amacı sanat eğitimi dersinde ilköğretim sınıfı iki öğrencinin popüler kültür ve hipermetin oluşturma deneyimlerinin, öğrencilerin çalışmalarının ve bu metinlerden çıkardıkları anlamların eleştirel biçimde incelenmesidir. Sonuç olarak ise araştırmada görsel kültür, eleştirel pedagoji ve hipermetinlerin katılımcı iki öğrencinin hem çalışmalarını hem sanat algılarını olumlu olarak etkilediği ortaya çıkmıştır. Aynı zamanda öğrencilerin metinlerarası bağlam kurabilmeleri ve görsel kültürü yorumlanması sağlanmıştır.

Görsel kültür ile ilgili birçok doktora ve yüksek lisans tezi yapılmıştır. Bu çalışmalar genellikle görsel kültürün sanat eğitimindeki önemine ve görsel kültürün öğrenci çalışmalarına etkisini saptamaya yönelik olmuştur.

Bu araştırmada görsel pedagoji ön plandadır. Araştırmada görsel pedagojik bağlamda görsel kültürün sanat eğitime etkileri incelenmiş ve görsel pedagojinin sanat eğitimindeki önemi vurgulanmıştır. Araştırmada, sanat eğitimi alan öğrencilerin seçmeli sanat atölye grafik tasarım dersinde görsel pedagoji odaklı görsel kültür uygulamalarının nasıl geliştirilebileceği ve yürütülebileceği incelenmiştir. Bu doğrultuda bir tasarım ürünü oluştururken ikna edici algısal süreçler yapılandırma, retorik söylem oluşturma, rizomatik analiz yapma, değerlendirme gibi süreçler dikkate alınmıştır. Yöntem olarak eylem araştırması yöntemi seçilmiştir. Bu doğrultuda öğrencilerle belirli aralıklarla görüşmeler yapılmış ve yorumlanmıştır.

3. YÖNTEM

Araştırmanın bu bölümünde araştırmanın modeli, katılımcılar, araştırmanın süreci, verilerin toplanması, çözümlenmesi ve yorumlanmasına ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

Araştırma süreci güz ve bahar dönemi olarak iki aşamaya ayrılmıştır ve her aşamada iki araştırma sorusundan birini yanıtlamaya yönelik çalışmalar yapılmıştır. Araştırma sürecini oluşturan aşamalara Tablo 3. 1’de yer verilmiştir.

Tablo 3.1. *Araştırma süreci özeti*

Çalışma Dönemi	1. Aşama / 2019 yılı güz dönemi	2. Aşama / 2019 yılı güz ve 2020 yılı bahar dönemi
Yanıt Aranılan Araştırma Sorunu	1. araştırma sorusu	2. araştırma sorusu
Yapılan Çalışmalar	- Sürecin Anlatılması, - Görsel Pedagoji Konu Anlatır - PowerPoint Sunumları - Yarı yapılandırılmış görüşmel mini odak grup görüşmeleri - GRA 245 ve RSÖ 273 dersi öğrencilerinin görüşleri ile görsel pedagoji eğitiminin etkililiğinin değerlendirilmesi	- Güz Dönemi GRA 245 ve RSÖ 273 dersi, bahar dönemi GRA 246 ve RSÖ 274 dersi kapsamında tasarım ve içerik geliştirme çalışmaları - Güz Dönemi GRA 245 ve RSÖ 273 dersi, bahar dönemi GRA 246 ve RSÖ 274 dersi öğrencilerinin görüşleri ile görsel pedagoji eğitiminin etkililiğinin değerlendirilmesi
Yöntem-Model	Eylem araştırması	Eylem araştırması
Katılımcılar	5+14 gönüllü seçmeli Grafik Tasarım Dersi öğrenci	5+14 gönüllü seçmeli Grafik Tasarım Dersi öğrenci
Veri toplama araçları	- Ders video kayıtları, - Geçerlilik komitesi toplantısı ses kayıtları, - Yarı yapılandırılmış görüşme ses kayıtları, - Mini odak grup görüşmeleri video ve ses kayıtları - Öğrenci Çalışmaları - Fotoğraflar	- Geçerlilik komitesi toplantısı ses kayıtları, - Alan Uzmanı Değerlendirmesi
Verilerin çözümlenmesi	- Betimsel analiz - Doküman Analizi	Betimsel analiz

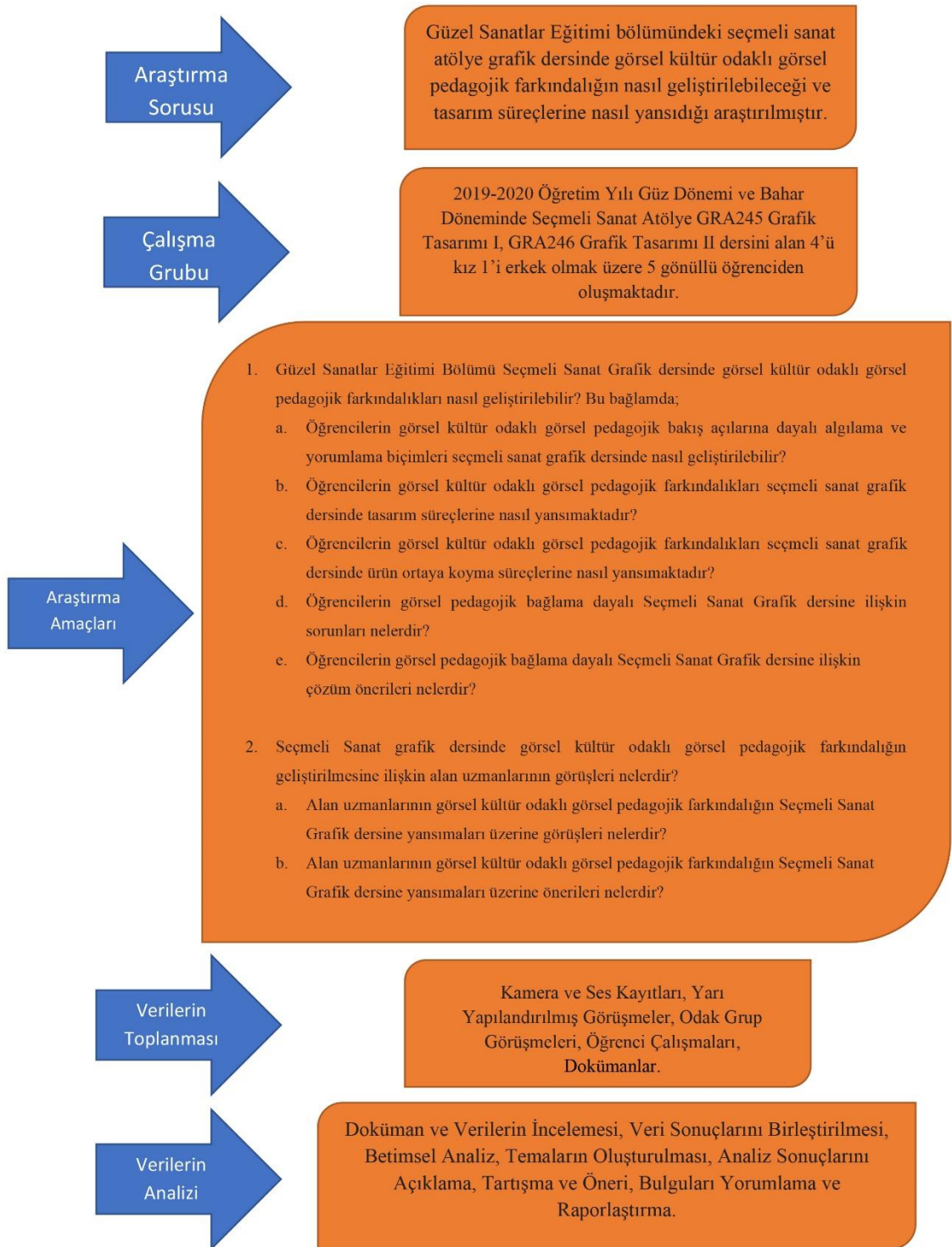
3.1. Araştırmanın Modeli

Güzel sanatlar eğitiminde görsel kültür odaklı görsel pedagojik farkındalığın nasıl geliştirilebileceğini ve yürütülebileceğini incelemeyi amaçlayan bu araştırma nitel araştırma yöntemi olan eylem araştırması olarak yapılandırılmıştır. Araştırmaya 2019-2020 yılı güz döneminde seçmeli Grafik Tasarım dersi kapsamında öğrencilere ilk olarak görsel pedagoji konularını içeren powerpoint sunumları ve ders süreci anlatılarak başlanmış, sonrasında ürün aşamasına geçilmiştir.

Çalışmanın nitel araştırma deseninde eylem araştırması yönteminin veri toplama aracı olarak yarı-yapılandırılmış görüşmeler ve odak grup görüşmeleri ile elde edilen veriler incelenmiştir. Ayrıca araştırmada, veri toplama araçlarından, doküman yoluyla toplanan veriler, görüşme, gözlem, ürün incelemesi olarak veriler kullanılmıştır.

Tablo 3.2. *Alt amaçlar doğrultusunda uygulanan veri toplama aracı*

Alt Amaçlar	Veri Toplama Teknikleri
1. Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Seçmeli Sanat Grafik dersinde görsel kültür odaklı görsel pedagojik farkındalıkları nasıl geliştirilebilir?	Geçerlik Komitesi
a. Öğrencilerin görsel kültür odaklı görsel pedagojik bakış açılarına dayalı algılama ve yorumlama biçimleri seçmeli sanat grafik dersinde nasıl geliştirilebilir?	Derecelendirme Anahtarı (Rubric)
b. Öğrencilerin görsel kültür odaklı görsel pedagojik farkındalıkları seçmeli sanat grafik dersinde tasarım süreçlerine nasıl yansımaktadır?	Odak Grup Görüşme, Yarı-Yapılandırılmış Görüşme
c. Öğrencilerin görsel kültür odaklı görsel pedagojik farkındalıkları seçmeli sanat grafik dersinde ürün ortaya koyma süreçlerine nasıl yansımaktadır?	Odak Grup Görüşme, Yarı-Yapılandırılmış Görüşme
d. Öğrencilerin görsel pedagojik bağlama dayalı Seçmeli Sanat Grafik dersine ilişkin sorunları nelerdir?	Odak Grup Görüşme, Yarı-Yapılandırılmış Görüşme
e. Öğrencilerin görsel pedagojik bağlama dayalı Seçmeli Sanat Grafik dersine ilişkin çözüm önerileri nelerdir?	Odak Grup Görüşme, Yarı-Yapılandırılmış Görüşme
2. Seçmeli Sanat grafik dersinde görsel kültür odaklı görsel pedagojik farkındalığın geliştirilmesine ilişkin alan uzmanlarının görüşleri nelerdir?	Derecelendirme Anahtarı (Rubric)
a. Alan uzmanlarının görsel kültür odaklı görsel pedagojik farkındalığın Seçmeli Sanat Grafik dersine yansımaları üzerine görüşleri nelerdir?	Geçerlik Komitesi
b. Alan uzmanlarının görsel kültür odaklı görsel pedagojik farkındalığın Seçmeli Sanat Grafik dersine yansımaları üzerine önerileri nelerdir?	Geçerlik Komitesi

Şekil 3.1. Araştırma aşamaları

3.1.1. Eylem araştırması

“Eylem araştırması uygulamada ortaya çıkan sorunların anlaşılmasına ve çözülmesine yönelik olarak uygulayıcıların tek başlarına ya da bir araştırmacı ile birlikte uygulama sürecini çalışmalarını içerir” (Yıldırım ve Şimşek, 2016, s. 74). Eylem araştırması sunulan hizmetlerde değişim ve gelişimi sağlayan, planlama, eylem gerçekleştirme, geliştirme sürecine ve katılıma dayalı bir süreçtir (Gürgür, 2017, s. 39).

Yıldırım ve Şimşek’e göre (2016, s. 307) eylem araştırması süreklilik gösteren, derinlemesine çalışılan ve problemi çözmeye dayalı bir süreci içermektedir. Eylem araştırması uygulayıcının bizzat kendisi veya dışarıdan bir araştırmacı tarafından yapılabilir. Araştırmacı dışarıdan bile olsa uygulamayı olumlu yönde etkiler. Katılımcı gözlemci konumundaki araştırmacı, araştırma sürecinde uygulayıcılarla işbirliği yapar ve gerektiğinde uygulamalara katkı sağlar. Böylece araştırmacı ile uygulamacı arasında etkileşim ve paylaşım sağlanmaktadır.

Gürgür (2017, s. 39) eylem araştırması ile ilgili maddeleri şöyle sıralamıştır:

- Sunulan hizmetlerde değişimi sağlama ve geliştirme sürecidir.
- Çalışanların işbirliği kurarak kendi uygulamalarını geliştirme sürecidir.
- Katılıma dayalıdır. (Tüm çalışanlar veya uygulayıcılar araştırma sürecinin birer doğal üyeleridir).
- Eylem araştırması ile elde edilen bulgular uygulayıcıların doğrudan ulaşabilecekleri niteliktedir.
- Bir uygulama veya müdahale sürecini anlamak için planlanmış sistematik bir yaklaşımdır.
- Gerçekleştirilen uygulamaların veya müdahalelerin eleştirel yansıtma yapılarak geliştirilme sürecidir.
- Planlama, eylem gerçekleştirme, geliştirme ve yansıtma yapma adımlarından oluşan döngüsel veya sarmal bir süreçtir.

Eylem araştırmasının özellikleri şunlardır:

- Eylem araştırması sistematik ve işbirliğine dayalıdır.
- Araştırmaya başlamadan önce iyice planlanmalıdır.
- Eylem araştırması problemin çözülmesini, öneri getirmesini ve geliştirilen eylem planlarının uygulanmasını gerektirmektedir.
- Eylem araştırması nicel bir çalışma değildir.

- Eylem araştırması var olan durumu geliştirme, iyileştirme, çözüme ulaştırma amacı taşır (Gürgür, 2017, s. 40).

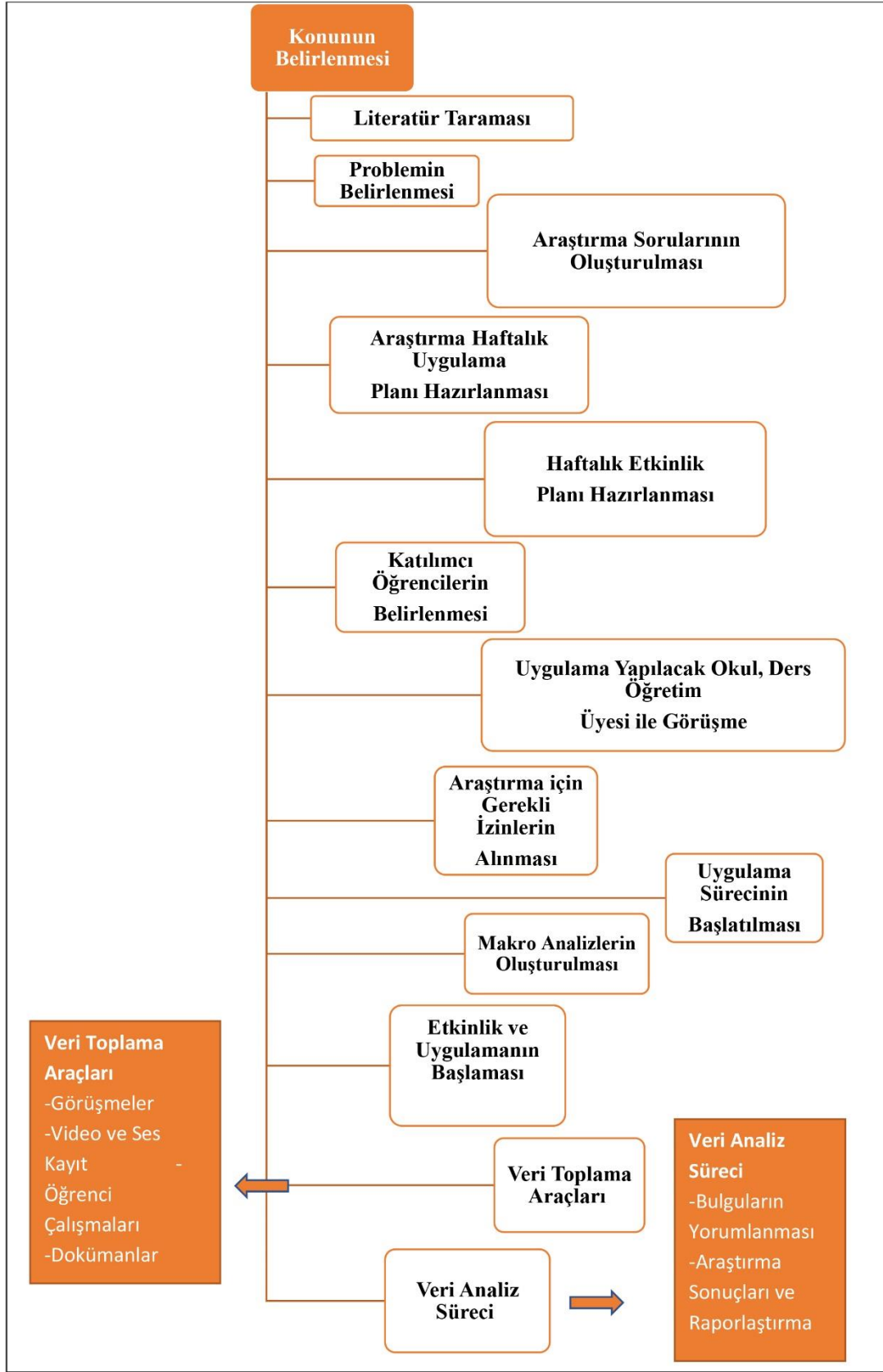
Eylem araştırmasının temel amacı, öğretmenin daha kaliteli bir eğitim öğretim ortamı oluşturması için, bilgilerin toplanması ve bu bilgilerin gerçekleşmesine yönelik eylemlerin gerçekleştirilmesidir (Gürgür, 2017, s. 38).

Nitel araştırmalarda güvenirliliğin sağlanması bakımından veri çeşitliliğinin olması gerekmektedir. Bu çerçevede çeşitli veri toplama yöntemlerinin kullanımı sağlanmıştır. Araştırma sürecinde geçerlilik komitesi ile birlikte dersin gidişatı ile ilgili değerlendirmeler yapılmış, varsa sorunlar ve eksiklikler belirlenmiştir. Bu doğrultuda, belirlenen sorun ve eksiklere çözüm aranmıştır.

Dönem içerisinde yapılan çalışmalarda öncelikle Araştırmacı tarafından Powerpoint sunumları hazırlanmış ve öğrencilere her ders öncesi görseller eşliğinde Görsel Pedagoji konuları anlatılmıştır. Araştırmacı aynı zamanda öğrencilere her hafta işlenen konularla ilgili doküman çıktıları vermiştir. Öğrencilerin ilk kez karşılaştıkları Görsel Pedagoji konusu çerçevesinde, Grafik Tasarım dersinin dönem konuları ile ilişkilendirilmiş ve uygulamalar belirlenmiştir.

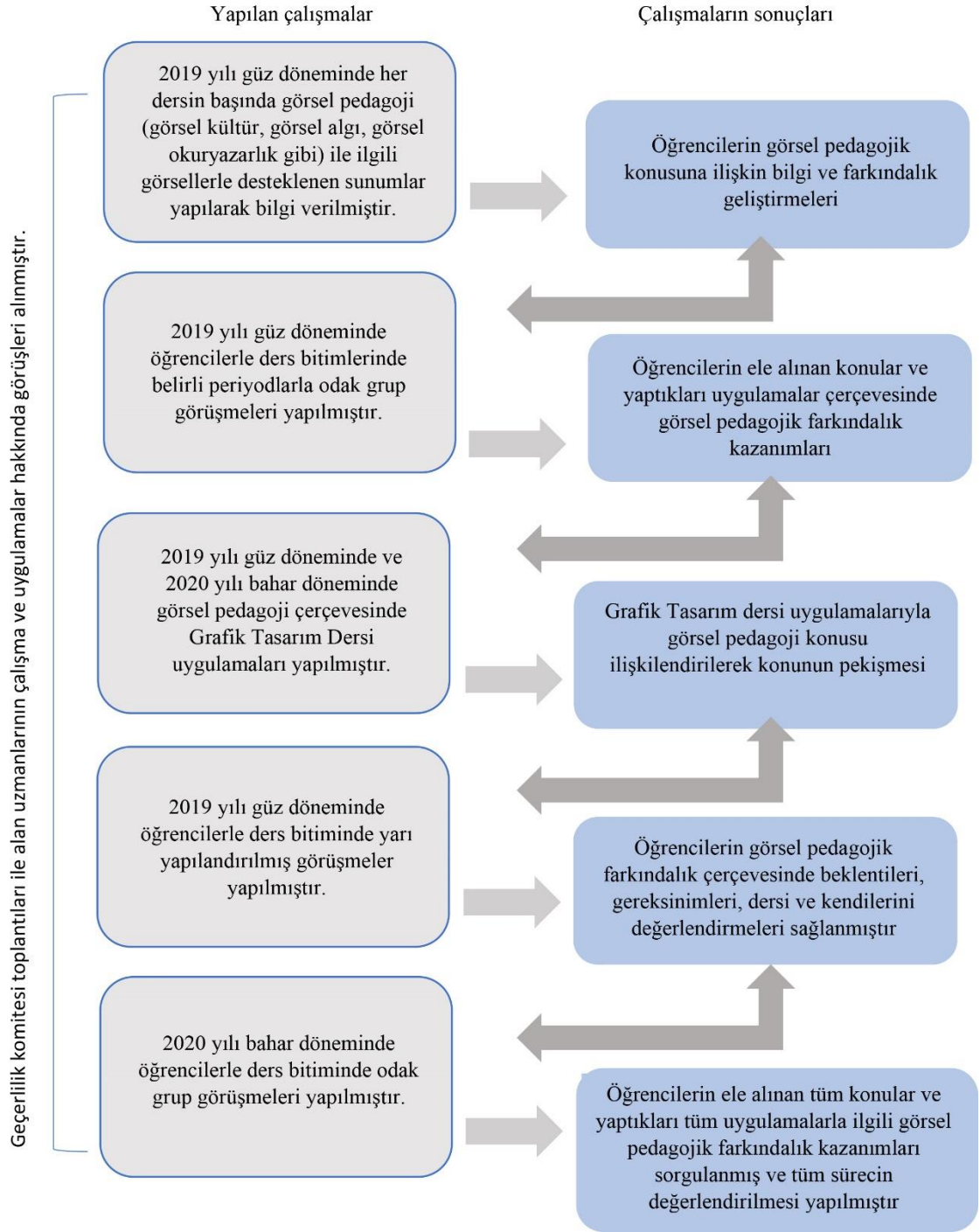
Bu doğrultuda araştırmanın uygulama kısmı için Stilizasyon, Marka Logo Tasarımı, Markaya Yönelik Afiş Tasarım, Sosyal Sorumluluk Kadına Şiddet Temalı Afiş Tasarımı, 16. İstanbul Bienali çerçevesinde ele alınan Sosyal Sorumluluk Çevre Konulu Afiş Tasarımı ve İllüstrasyon Tasarımı uygulamaları çerçevesinde Görsel Pedagoji konusu ele alınmıştır. Bu konular çerçevesinde uygulamalar yapılmıştır.

Öğrencilerle ders bitiminde belirlenen aralıklarla odak grup görüşmeleri yapılmıştır. Dersin gidişatı ve öğrencilerin çalışmaları geçerlilik komitelerinde alan uzmanları tarafından değerlendirilmiş görüşleri doğrultusunda gerekli düzenlemeler yapılmıştır. Ders süreci içerisinde yapılan uygulamalar ve odak grup görüşmeleri ile ilgili olarak geçerlilik komitesi toplantılarında alan uzmanlarının görüşleri ve onayı alınmıştır.

Şekil 3.2. Eylem araştırması basamakları

Tüm araştırma süreci Şekil 3.3'te özetlenmiştir.

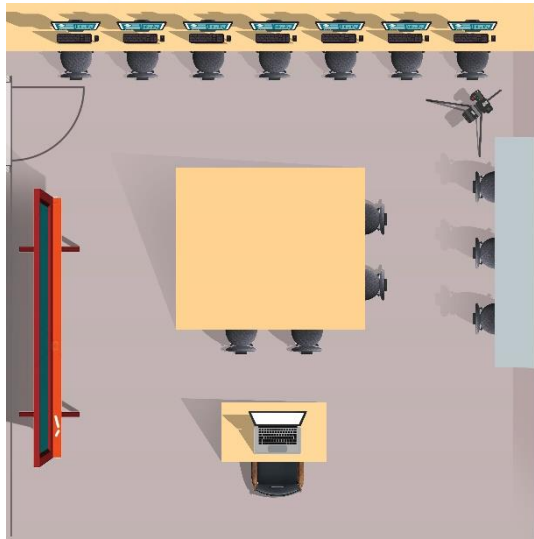
Şekil 3.3. Araştırma süreci

3.2. Ortam

Araştırma, Eskişehir Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim-İş Öğretmenliği Programının bulunduğu binada giriş katındaki Grafik Atölyesi'nde 2019-2020 Öğretim Yılı Güz Dönemi ve Bahar Dönemi Prof. Dr. Suzan Duygu Bedir Erişti'nin vermiş olduğu iki gruptan oluşan Güz Döneminde Seçmeli Sanat Atölye GRA 245 Grafik Tasarımı I, RSÖ 273 Grafik Tasarımı I ve Bahar Döneminde Seçmeli Sanat Atölye GRA 246 Grafik Tasarımı II, RSÖ 274 Grafik Tasarımı II dersi kapsamında gerçekleştirilmiştir. Resim-İş Öğretmenliği bölümünde dersin ve uygulamaların gerçekleştirildiği atölyenin planı Şekil 3.4'te verilmiştir.

Görsel 3.1. Seçmeli sanat grafik tasarım dersi atölye görseli

Şekil 3.4. Seçmeli sanat grafik tasarım dersi atölye planı

3.3. Katılımcılar

Süreç eylem araştırması olarak planlanmıştır. Eylem araştırması sürecine ilişkin olarak ders içeriği hazırlanmış ve hafta hafta öneriler doğrultusunda geliştirilerek dönem sonuna kadar sürdürülmüştür.

Araştırma sürecinde görsel pedagojik farkındalık yaratma sürecinin işe koşulmasına yönelik olarak iki öğrenci grubu ile çalışılmıştır. Birinci grup 5 kişiden oluşmakta, ikinci grup ise 14 kişiden oluşmaktadır. Araştırmacının başka bir üniversitede öğretim elemanı olması ve araştırma uygulama izninin bir gün ile sınırlı olması nedeni ile gruplardan birinde aktif olarak uygulama süreci yürütmüştür. Ancak geçerlik komitelerinde aynı ders içeriğinin dersin öğretim elemanı tarafından diğer grupta da birebir uygulanması nedeni ile o grubun verilerinin de doküman olarak toplanabileceğine karar verilmiştir. Bu çerçevede araştırma katılımcılarını Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü yan alan olan Seçmeli Sanat Grafik Tasarım dersini alan A ve B şubeleri oluşturmaktadır. A şubesindeki katılımcı sayısı 5, B şubesindeki katılımcı sayısı 14'tür.

Öğrencilerle planlanan belirli aralıklarla odak grup görüşmeleri yapılmıştır. Odak grup görüşmelerinde detaylı sorular sorularak yeterli veriler elde edilmiştir. Bu nedenle hem odak grup görüşmelerinden yeterli veriler elde edildiği için hem de yarı yapılandırılmış görüşmelerin oldukça kapsamlı ve zaman alıcı olması nedeniyle 1., 2., 3. 4. yarı yapılandırılmış görüşmeler öğrencilerle tek tek olmak üzere aynı gün içerisinde yapılmıştır. Öğrencilerin yarı yapılandırılmış görüşmelerde odak grup görüşmeleriyle benzer sorular sorulmasına rağmen tek başına olduklarında daha çekingen davrandıkları, strese girdikleri ve uzun cevaplar vermekte zorlandıkları gözlemlenmiştir. Odak grup görüşmelerinde ise birbirleriyle etkileşime girdikleri için öğrencilerin daha rahat oldukları, aktif bir şekilde katıldıkları ve verdikleri cevaplardan yola çıkılarak ele alınan konulara daha hakim oldukları gözlemlenmiştir. Bu nedenle odak grup görüşmeleriyle yeterli veri elde edildiğine karar verilerek görüşmeler sonlandırılmıştır. Öğrencilerle yapılan görüşmelerde gönüllülük esas alınmıştır. Öğrencilerin dikkatlerinin dağıldığı noktalarda görüşmeler sonlandırılmıştır. Yapılan görüşmeler öğrencilerin izinleri doğrultusunda ses kaydı ile kayıt altına alınmıştır.

Uygulamanın son konularının Covid-19 pandemisine denk gelmesinden dolayı öğrenci çalışmalarına ulaşmada ve öğrencilerle iletişime geçmede güçlükler yaşanmıştır.

Çalışmanın birinci grubu Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü 2019-2020 Öğretim Yılı Güz Dönemi ve Bahar Döneminde Seçmeli Sanat Atölye GRA245 Grafik Tasarımı I,

GRA246 Grafik Tasarımı II dersini alan 4'ü kız 1'i erkek olmak üzere 5 gönüllü öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Araştırma katılımcıları Seçmeli Sanat Atölye Grafik Tasarımı I ve Grafik Tasarımı II dersi alan 2. Sınıf öğrencileri, dersin yürütücüsü ve araştırmacıdan oluşmaktadır.

Çalışmanın ikinci grubu Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü 2019-2020 Öğretim Yılı Güz Dönemi ve Bahar Döneminde Seçmeli Sanat Atölye RSÖ 273 Grafik Tasarımı I, RSÖ 274 Grafik Tasarımı II dersini alan 11'i kız 3'ü erkek olmak üzere 14 gönüllü öğrenciler ile gerçekleştirilmiştir. Araştırma katılımcıları Seçmeli Sanat Atölye Grafik Tasarımı I ve Grafik Tasarımı II dersi alan 3. ve 4. Sınıf öğrencileri, dersin yürütücüsünden oluşmaktadır. Bu katılımcı grubunun çalışmaları Geçerlik Komite kararı ile doküman yoluyla toplanmıştır ve alan uzmanı değerlendirmesine alınmamıştır.

Katılımcılar amaçlı örnekleme yöntemi olan ölçüt örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir. Çünkü ölçüt örneklemede araştırmanın amacına yönelik olarak gerekli ölçütleri karşılayan katılımcıların araştırma sürecine dahil edilmesi söz konusudur. Araştırma eylem araştırması olarak planlandığından dolayı dersin yürütülmesi, ders kapsamında yer alan uygulamaların geliştirilmesi ve katılımcılığa yönelik gerekli ortam ve koşulların hazırlanması bağlamında araştırmacı da uygulama sürecinin katılımcıları arasındadır.

Uygulama sürecinde belirlenen konuların dersin hedefleri ile tutarlılık göstermesinden dolayı araştırma Grafik Tasarım dersi kapsamında yürütülmüştür.

Öğrencilerin çoğunluğu derse devamlı katılım göstermişlerdir. Bu nedenle araştırmaya yeterli katılım sağlanmıştır. Birkaç öğrenci yalnızca ara sınav ve final sınavı haftalarından sonraki ilk derslerde memleketlerine gitme mazeretiyle derse katılım göstermemiştir. Ayrıca devamsızlık yapan öğrenciler çalışmalarını teslim edip devamsızlık yapmıştır. Uygulama sürecinde, herhangi bir haftada derse katılamayan veya çalışmaları eksik olan katılımcıya ait veriler araştırma kapsamına alınmamıştır.

Araştırmada etik nedenlerden dolayı kimliklerini ortaya çıkarmamak adına öğrencilerin kendi isimleri yerine araştırmacı tarafından planlanan kod isimler verilmiştir. Öğrencilerin kendi isimleri çerçevesinde kültürel özellikler taşıyan kod isimler kullanılmıştır. Araştırmada etik değerlerine dayalı olarak, araştırmanın bulgularında yer alan çeşitli nitel veri toplama araçlarında; öğrencilerin tasarım uygulamalarında ve tasarım analizleri gibi dokümanların tamamında öğrencilerin isimleri doğrudan verilmeden, kodlanarak ilgili dokümanlarda yer almıştır. Çalışmanın birinci grubunu

oluşturan 5 Grafik Tasarım Seçmeli Sanat Atölye öğrencisinin kodları şu şekilde oluşturulmuştur;

Bircan, Emir, Büşra, Sümeyra, Zeynep.

Çalışmanın ikinci grubunu oluşturan 14 Grafik Tasarım Seçmeli Sanat Atölye öğrencisinin kodları şu şekilde oluşturulmuştur;

Osman, Helin, Yaprak, Ece, Berk, Ayça, Ayşen, Damla, Berrak, İbrahim, Belma, Eylem, Ela, Pelin.

3.4. Araştırmacı Rolü

Nitel bir araştırmada, araştırmacının kendi gözlem ve yorumları araştırmanın sonucunu belirleyen en önemli etkidir. Araştırmacı, alanı yakından tanıyan, araştırma katılımcılarıyla birebir iletişim kuran, çalıştığı alanda zaman harcayan ve verileri analiz ettikten sonra yorumlama aşamasında kendi görüşlerini ortaya koyan kişidir. Bu nedenle nitel araştırmalarda araştırmacı rolünün net bir şekilde belirlenmesi gerekmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2016, s. 85).

Araştırmacının doktora eğitimi ders sürecinde Görsel Kültür dersini almış olması bu konuya karşı ilgisini arttırmıştır. Araştırmacı aynı zamanda doktora yeterlilik aşamasında Görsel Pedagoji çalıştaylarına katılmıştır. Araştırmacının ilgisi doğrultusunda bu konular tez konusunun belirlenmesinde etkili olmuştur.

Araştırmacı ilgisini çeken bu konularla ilgili olarak alanyazını taramaya başlamıştır. Ulusal ve uluslararası alanda yapılmış birçok çalışmayı incelemiştir. Türkiye bağlamında görsel kültür odaklı görsel pedagoji üzerine yapılmış sınırlı sayıda çalışmaların olduğunu görmüştür. Araştırmacının kendi alanı grafik tasarım olduğundan isteği doğrultusunda danışman onayı ve uzman görüşleri alınarak görsel pedagojik anlamda görsellerin kullanılacağı araştırmanın Grafik Tasarım dersinde gerçekleştirilmesine karar verilmiştir.

Grafik Tasarım dersi görselleri etkili bir şekilde kullanarak tasarım yapılan, hedef kitlede görsel algı oluşturulan, en sade bir şekilde görsellerle mesaj vermeye odaklanılan bir derstir. Dolayısıyla bu durum araştırmacının ele almak istediği görsel kültür, görsel pedagoji konularıyla paralellik göstermektedir. Bu ders Grafik Tasarım I, Grafik Tasarım II şeklinde güz dönemi ve bahar dönemi olmak üzere iki yarıyılta verilmektedir. Bu doğrultuda uzman görüşü alınarak bu araştırmanın çoğunluğu güz döneminde olmak üzere Grafik Tasarım I ve bir kısmı bahar döneminde olmak üzere Grafik Tasarım II

dersinde yapılması uygun bulunmuştur. Araştırmacı öncelikle Grafik Tasarım dersinin ders içeriğini incelemiştir. Dersin içeriği ve dersin var olan haftalık ders planı çerçevesinde araştırmacı uygulama için haftalık plan oluşturmuştur. Araştırmacı haftalık uygulama planını oluştururken Görsel Pedagoji çalıştaylarında ele alınan başlıkları kullanarak dersin planına entegre etmiş ve bu çerçevede danışman onayını alarak yeni bir plan oluşturmuştur. Araştırma uygulama kısmı tez danışmanı ile birlikte planlanmıştır.

Araştırmacı katılımcı gözlemci konumunda olduğunda ders uygulayıcısıyla iş birliği yaparak gerekli durumlarda uygulamaya katkı sağlar. Dersin uygulayıcısı ise dersini araştırmaya açarak araştırmacıya katkıda bulunur. Böylelikle araştırmacı ve ders uygulayıcısı arasında etkileşim söz konusu olmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2016, s. 307).

Bu çerçevede araştırmacı, uygulama sürecinde katılımcı gözlemci ve birebir araştırmacı rolündedir. Araştırmacının Grafik Tasarım dersini ders öğretim üyesiyle birlikte yürütmesi araştırmacının öğretmenlik deneyimi kazanmasına olanak sağlamıştır.

Araştırmanın ders öğretim üyesiyle birlikte yürütülmesi araştırmacının uygulama sürecine yönelik eylem planları oluşturmada kolaylık sağlamıştır. Araştırmacı uygulama sürecinde öğrencilerle sürekli etkileşim halinde bulunmuştur. Öğrencilere araştırmanın amacından bahsetmiştir. Öğrencilere konuları anlamaları noktasında ve sorularına çözüm üretmek yardımcı olmuştur. Araştırmada geçerlik güvenirliğin sağlanması ve dersin gidişatının değerlendirilmesi adına genellikle iki haftada bir olmak üzere Geçerlik Komitesi toplanmıştır. Geçerlik Komitesi görüşmelerinde alınan kararlar doğrultusunda eylem planları raporlanmıştır. Alınan eylem planları derste uygulanmıştır.

Eylem araştırmalarında araştırmacının süreci yürütme, veri toplama ve analiz etme gibi deneyimleri araştırmanın sağlamlığı bakımından önemlidir (Gürgür, 2017, s. 20). Buna dayalı olarak, araştırmacı uygulama süreci boyunca aktif bir şekilde derse katılmış, verileri toplamıştır. Araştırmacı ses kayıtları, video kayıtları, dokümanlar yoluyla elde edilen tüm verileri güvenli bir şekilde saklamaktadır. Araştırmacı uygulama boyunca topladığı verileri okuyarak dökümlerini deftere yazılı bir şekilde yazmış ve daha sonra defterdeki bilgileri bilgisayar ortamında word dosyası şeklinde dosyalamıştır. Araştırmacı video kayıtları, ses kayıtlarını ve öğrenci çalışmalarını fotoğraflayarak görsel verileri de bilgisayar ortamında dosyalamıştır. Araştırmacı uygulama bittiğinde verilerin analizini yapmıştır. Araştırmacı araştırmanın veri kaynaklarından elde ettiği bulguları ve öğrencilerin görüşlerini hem analizler çerçevesinde hem de doğrudan alıntılarla okuyucuya aktarmıştır.

Araştırmacı nitel veri analizi dersine katılmıştır. Bu ders kapsamında Araştırmacı NVİVO 12 programı öğrenci versiyonunu lisanslı bir şekilde edinmiş ve NVİVO 12 programının kullanımına yönelik ayrıca online bir eğitim almıştır. Araştırmacı aldığı NVİVO 12 programı eğitiminden sonra sınava girerek başarılı olmuş ve sertifika almıştır. Aynı zamanda araştırmacı nitel veri analizine ilişkin birçok online seminere katılmıştır. Bu çerçevede araştırmacı, Koç Üniversitesi'nin düzenlediği 26.02.2021 tarihinde düzenlenen KU VEKAM Araştırma Yöntemleri Seminer Dizisi kapsamında öğretim üyesi Doç. Dr. Lemi Baruh tarafından gerçekleştirilen “Sosyal Bilimlerde İçerik Analizi Yöntemi ve Kullanımı” seminerine ve 16.03.2021-17.03.2021 tarihleri arasında Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü kapsamında düzenlenen “Yöntem Günleri” isimli online seminerlerinden Prof. Dr. Ali Şimşek'in sunduğu “Araştırmalarda Sorun Belirleme ve Alanyazın Tarama” ve Prof. Dr. Yıldız Uzuner'in sunduğu “Nitel Araştırmalarda İnanırcılık Nedir ve Nasıl Sağlanır?” ve Dr. Öğr.Üyesi Sema Ünlüer'in sunduğu “Nitel Verilerin Analizinde Nvivo Kullanımı” isimli seminerlerine katılmıştır. Araştırmacı verilerin analizini ve uygulamanın raporlamasını gerçekçi ve anlaşılır bir şekilde yazmıştır.

Araştırmanın araştırmacı tarafından zor olan kısmı öğrencilerin ana sanatlarının resim olmasından dolayı ilk kez grafik dersi almaları, teknolojik yeterliliklerinin olmaması ve görsel pedagojiye dayalı görsel kültür, görsel algı oluşturma, görsel mesaj verme, sorgulama yapma gibi kavramları öğrencilerin ilk kez öğrenmeleridir.

3.5. Verilerin Toplanması

Araştırmaya, öğrencilere görsel pedagoji ve görsel kültür kavramları ile ilgili bilgi verilerek başlanmıştır. Öğrencilerin görsel pedagoji kavramını kavramaları için görsel kültür odaklı popüler kültür, tüketim kültürü, görsel ileti oluşturma, retorik söylem, rizomatik analiz, görsel algı, görsel okuryazarlık gibi konuları kapsayan sunumlar hazırlanmıştır. Bu sunumlar görsellerle desteklenmiştir. Katılımcı gruba derste görsel görsel kültür odaklı çalışmalar yaptırılarak görsel pedagojiyi tasarımlarına yansıtmaları sağlanmaya çalışılmıştır. Öğrenci çalışmaları, belirli kriterler ve derecelendirme ölçekleri ile değerlendirilmiştir. Araştırmanın ilerleyen kısımlarında uygulamalar yaptırılarak öğrencilerde görsel pedagojik farkındalık oluşturulmaya çalışılmıştır. Yıldırım ve Şimşek'e (2016, s. 312) göre, eylem araştırmalarında veri toplama aracı olarak sıklıkla araştırmacı notları, öğrenci yazıları, günlükler, bireysel veya odak grup görüşmeleri,

gözlem, dokümanlar kullanılmaktadır. Bu araştırması kapsamında ise kamera ve ses kayıtları, yarı yapılandırılmış görüşmeler, odak grup görüşmesi ve öğrenci çalışmaları ile veri toplanmıştır. Aynı zamanda araştırmacı günlüğü ile süreç değerlendirilmiştir. Dönem bitiminde genel bir değerlendirme için uzman görüşünden yararlanılmıştır.

Araştırmacı tarafından, Tez İzleme Komitesinde görevli alan uzmanlarının onayı alınarak öğrencilerin görüşlerini almaya yönelik olarak çalışmaya ek bilgi sağlayacağı ve yardım edeceği düşünüldüğü için 4 ayrı yarı-yapılandırılmış görüşme ve 6 odak grup görüşme yapılmıştır.

Nitel araştırmalarda araştırmacılar veri toplama araçlarından sıklıkla gözlem, doküman analizi, bireysel ve odak grup görüşmelerini kullanmaktadırlar. Bu veri toplama araçları araştırmacıların katılımcılarla uzun süreli etkileşimini sağladığı için elde edilen verilerin zengin olmasını sağlamaktadırlar (Özden ve Saban, 2017, s. 7).

Bu bağlamda araştırmada kullanılan veri toplama araçları şu şekildedir:

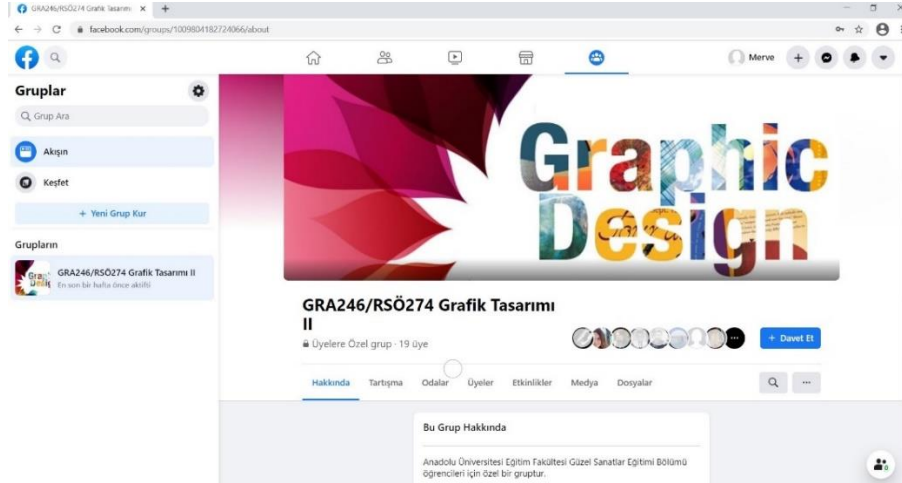
Araştırmacı notları: Eylem araştırmalarında araştırmacının kendi gözlemlerinden oluşan notlardır. Bu notların açık ve net bir şekilde yazılması ve betimlemeler yapılması önemlidir (Yıldırım ve Şimşek, 2016, s. 312). Araştırmacı uygulama esnasında ses kayıt cihazı ile dersi ve yapılan odak grup görüşmelerini, yarı- yapılandırılmış görüşmeleri, Geçerlik Komitesi toplantılarını kayıt altına almıştır. Araştırmacının ses kaydı ile kayıt altına aldığı veriler her ders sonrası dinlenmiş düzenli olarak deftere ve dijital ortamda oluşturduğu Word belgesine tarih verilerek kaydedilmiştir. Ayrıca araştırmacı dersle ilgili hatırlatıcı notları ve gözlemleri bu deftere kaydetmiştir. Araştırmacının uygulama boyunca elde ettiği veriler 3 adet deftere aktarılmıştır.

Dokümanlar: Eylem araştırmalarında farklı dokümanlar veri kaynağı olarak kullanılabilir. Öğrenci kayıtları, ödevler, dilekçeler, ders planları, öğrenci kayıtları gibi yazılı kaynaklar veri kaynağı olarak kullanılabilir. Bu dokümanlar öğrencilerin derse ilişkin algılarının, tutumlarının, motivasyonlarının anlaşılması konusunda önem taşıyan veri kaynaklarıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2016, s. 313). Bu doğrultuda, araştırmacının uygulama aşamasında görsel kültür odaklı görsel pedagoji çalışmaları kapsamında öğrencilerin hazırlamış olduğu eskizler, sanatsal çalışmalar, araştırmacının kayıt altına aldığı görüntüler ve araştırmacı notları dokümanlar kapsamında yer almaktadır.

Video ve ses kayıtları: Video kayıtları ders sürecinde araştırmacının teknikleri ve öğrencilerin hareket ve davranışları hakkında genel bir bilgi vermektedir. Ses kaydı ise dinlemesi kolay, katılımcıları rahatsız etmeyen, daha pratik bir kayıt aracıdır (Johnson,

2014, s. 96). Araştırmacı uygulama yaptığı derse ilişkin gözlem yapabilmek için uygulama boyunca dersi video kayıt altına almıştır. Araştırmacı video ve ses kaydı yapabilmek için öğrencilerden izin almıştır. Uygulamaya ilişkin video ve ses kayıtları 19 hafta boyunca ders esnasında iki dijital video kamera ve bir ses kayıt cihazı ile yapılmıştır. Kayıtlar için bir klasör oluşturulmuş tarih sırasına göre kaydedilerek araştırmacının bilgisayarına, taşınabilir hard diske ve flash belleğe kaydedilmiştir.

Facebook ve WhatsApp Paylaşımları: Görsel pedagojik farkındalığa dayalı görsel sanatlar eğitime yönelik çalışmalarının yürütülmesi ve paylaşımların yapılması için ders öğretim üyesi, öğrenciler ve araştırmacı tarafından alınan ortak bir karar doğrultusunda Facebook ve WhatsApp grubu kurulmuştur. Facebook üzerinde güz döneminde dersin adını içeren “Gra245/RSÖ273 Grafik Tasarım I” başlıklı grup oluşturulmuştur. Grubun ismi dersin bahar dönemine uyarlanarak “Gra246/RSÖ274 Grafik Tasarım II” şeklinde değiştirilmiştir. Bu grup üzerinden öğrenciler yaptıkları çalışmaları paylaşmıştır. Öğrenciler çalışmalarını grup üzerinden yazılı bir şekilde ifade etmişlerdir. Bazı öğrenciler çalışmalarını video çekerek sözlü olarak anlatmışlardır. Özellikle araştırma sürecinde veri toplama aracı olarak kullanılan Facebook tüm öğrencilerin çalışmalarına yönelik yazılı bir şekilde görüşlerinin alınması bakımından yararlı olmuştur. Ancak Covid-19 nedeniyle uzaktan eğitime geçilmesi sebebiyle son uygulama çalışmalarının Facebook grubuna yüklenmesi konusunda güçlükler yaşanmıştır. Araştırmacı tarafından öğrencilerle ortak bir kararla kurulan “Grafik Tasarım Dersi” isimli WhatsApp grubu ise genellikle haberleşme olarak kullanılmıştır. Araştırmacı haftalık ders uygulamasına yönelik hatırlatmaları bu grup üzerinden yapmıştır. Öğrencilerin WhatsApp’ı eskiz ve ödev paylaşımlarında çok fazla tercih etmedikleri gözlemlenmiştir. Birkaç öğrencinin yaptığı çalışmayı WhatsApp üzerinden paylaşarak sınıf arkadaşları, araştırmacı ve dersi öğretim elemanı tarafından yorumlanması ve eksik yanları varsa yönlendirilmesini istemesine rağmen genellikle öğrencilerin bu grubu aktif kullanmadığı gözlemlenmiştir.

Görsel 3.2. *Grafik tasarım dersi Facebook grubu*

Öğrencilerin derste yapmış oldukları çalışmaları görmeleri ve hem kendilerinin hem de birbirlerinin çalışmalarına yorum yapabilmeleri için Facebook'tan kapalı bir grup oluşturulmuştur. Bu grup diğer kişilerin paylaşımları göremeyeceği şekilde ayarlanmıştır.

Görüşme: Görüşme genellikle görüşen ve görüşmecinin olduğu, araştırma amacıyla hazırlanan soruların yanıtlanmasına dayalı olarak gerçekleşen etkileşimli bir veri toplama yöntemidir (Erkuş, 2013, s. 141). Nitel araştırmalarda sıklıkla kullanılan görüşme yönteminin güçlü yönleri arasında derinlemesine yanıtlar bulmada esneklik, yanıt oranının yüksek olması, yüz ifadesi vücut hareketleri gibi sözel olmayan davranışları gözleme imkanı, ortam üzerindeki kontrol, anlık tepki olanağı ve derinlemesine bilgi edinme gibi güçlü yanları vardır (Yıldırım ve Şimşek, 2016, s. 134).

Odak Grup Görüşmeler ve Yarı-yapılandırılmış Görüşmeler: Yarı-yapılandırılmış görüşme tekniği sistematik ve karşılaştırılabilir bilgi sunması bakımından hem de görüşmelerin önceden hazırlanması bakımından araştırmacıya kolaylık sağlar (Yıldırım ve Şimşek, 2016, s. 157). Araştırmada öğrencilerle görsel kültür odaklı görsel pedagoji çalışmaları çerçevesinde odak grup görüşmeler ve yarı-yapılandırılmış görüşme yapılmıştır. Bütün görüşmeler öğrencilerin izni alınarak ses kayıt cihazı ile kayıt edilmiştir (EK-3c). Yarı yapılandırılmış görüşmelerde her bir öğrenciye yaklaşık 15-20 dakika zaman ayrılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşmelerde katılımcılar bazen daha sonra sorulacak olan soruları da açıklamalarında cevaplamışlardır. Böyle bir durumda soru öğrenciye okunarak cevapladığı belirtilmiş ve diğer sorulara geçilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşmeler çok uzun sürdüğü ve öğrencilerin bu dersten kısa bir süre sonra olan diğer derslerine yetişmesi gerektiği için yarı yapılandırılmış görüşmeler

birleştirilmiş ve aynı gün içerisinde sorular sorulmuştur. Odak grup görüşmeleri ise daha verimli geçmiştir. Odak grup görüşmelerinde öğrenciler birbirleriyle etkileşim içinde oldukları için kendilerini daha rahat ifade etmişlerdir. Odak grup görüşmesi soruları ve yarı yapılandırılmış görüşme soruları EK-1 ve EK-2’de yer almaktadır.

Tablo 3.3. Öğrenciler ile gerçekleştirilen odak grup görüşme tarihleri

Görüşülen Öğrenci	1. Odak Grup Görüşmesi	2. Odak Grup Görüşmesi	3. Odak Grup Görüşmesi	4. Odak Grup Görüşmesi	5. Odak Grup Görüşmesi	6. Odak Grup Görüşmesi
Bircan	17.10.2019	31.10.2019	-	28.11.2019	05.12.2019	19.12.2019
Büşra	17.10.2019	31.10.2019	14.11.2019	28.11.2019	05.12.2019	19.12.2019
Emir	17.10.2019	31.10.2019	14.11.2019	28.11.2019	05.12.2019	19.12.2019
Sümeýra	-	31.10.2019	14.11.2019	28.11.2019	05.12.2019	19.12.2019
Zeynep	-	31.10.2019	-	28.11.2019	05.12.2019	19.12.2019
-	-	-	-	-	-	-

Tablo 3.4. Öğrenciler ile gerçekleştirilen yarı – yapılandırılmış görüşme tarihleri

Görüşülen Öğrenci	1. Yarı – Yapılandırılmış Görüşme	2. Yarı – Yapılandırılmış Görüşme	3. Yarı – Yapılandırılmış Görüşme	4. Yarı – Yapılandırılmış Görüşme
Bircan	26.12.2019	26.12.2019	26.12.2019	26.12.2019
Büşra	26.12.2019	26.12.2019	26.12.2019	26.12.2019
Emir	26.12.2019	26.12.2019	26.12.2019	26.12.2019
Sümeýra	26.12.2019	26.12.2019	26.12.2019	26.12.2019
Zeynep	26.12.2019	26.12.2019	26.12.2019	26.12.2019

1. Yarı – Yapılandırılmış Görüşme, 2. Yarı – Yapılandırılmış Görüşme, 3. Yarı – Yapılandırılmış Görüşme ve 4. Yarı – Yapılandırılmış Görüşme soruları birbirine entegre edilerek ve birleştirilerek dönem sonu değerlendirilmesi şeklinde gerçekleştirilmiştir.

Geçerlilik Komitesi Toplantı Kayıtları: 2019 - 2020 yılı öğretim yılında araştırma kapsamında gerçekleşen uygulamalarda geçerlilik komitesi toplantıları gerçekleştirilmiştir. Geçerlilik komitesi Prof. Dr. S. Duygu BEDİR ERIŞTİ, Prof. Necla COŞKUN, Arş. Gör. Deniz ÖZESKİCİ ve Arş. Gör. Yeliz ERDOĞAN’dan oluşmaktadır. Geçerlik komitesi belirli aralıklarla 4 kez toplanmıştır. Toplantılar, 17.10.2019, 14.11.2019, 19.12.2019 ve son olarak öğrencilerin tüm çalışmalarını ve süreci değerlendirmek için 12.03.2020 tarihlerinde yapılmıştır. Araştırma süreci içerisinde, uygulamada yaşanan veya yaşanabilecek sorunlara çözüm geliştirilmesinde komitenin

görüşlerine ve deneyimlerine başvurulmuştur. Toplantılarda araştırma uygulama sürecine ilişkin eylem planları oluşturulmuştur. Toplantılar ses kayıt cihazı ile kayıt altına alınmıştır. Araştırmacı tarafından ses kayıtları dinlenmiş ve eylem planlarının dökümü alınmıştır. Toplantılar boyunca alınan ses kayıtları aynı zamanda araştırmanın verileri olarak kullanılmıştır. Ayrıca her komite toplantısından sonra alınan kararlar ses kayıtları ile dinlenmiş ve çözümlenmiştir. Bu çözümlmeler bir tablo halinde getirilmiştir. Tablolar bir sonraki toplantıda alınan kararın uygulama durumu hakkında bilgi verme amacıyla komite üyelerine anlatılmıştır.

Araştırmacı Günlüğü: Araştırma sürecinde öğretmen, öğrenciler veya katılımcılardan yapılacak uygulama ve problemle ilgili günlük tutmaları istenir. Katılımcı günlükleri duygulara, yorumlara, tepkilere, açıklamalara ulaşmada yararlı olmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2016, s. 312). Araştırmacı günlüğüne öğrencilerle ilişkili gözlemlerini yazmış ve uygulamaya yönelik notlarını almıştır.

Gözlem: Gözlem eylem araştırmasında kullanılan yöntemlerden biridir. Gözlem esnasında verilerin kayıt altına alınması için ses kaydı ve video kaydı yapılmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2016, s. 313). Araştırmacı her hafta düzenli bir şekilde derse katılmış, ders öğretim üyesi ile birlikte dersin yürütücülüğünde birebir bulunmuştur. Araştırmacı uygulama süresince hem ders hem de öğrencilerle ilgili olarak gözlemler yapmıştır. Aynı zamanda ders sürecinde alınan ses ve video kayıtları tekrar dinleyerek notlar tutmuştur.

Haftalar/ Tarih	Geçerlik Komiteleri	Odak Grup Görüşmeler	Ses Kaydı	Video Kaydı	Yarı- Yapılandırılmış Görüşmeler	Sanatsal Çalışmalar
Güz Dönemi						
1.Hafta/ 26.09.20 19						
2.Hafta/ 03.10.20 19			√	√		
3.Hafta/ 10.10.20 19			√	√		√
4.Hafta/ 17.10.20 19	√	√	√	√		√
5.Hafta/ 24.10.20 19			√	√		√
6.Hafta/ 31.10.20 19		√	√	√		√
7.Hafta/ 07.11.20 19						√
8.Hafta/ 14.11.20 19	√	√	√	√		√
9.Hafta/ 21.11.20 19			√	√		√
10.Hafta /28.11.2 019		√	√	√		√
11.Hafta /05.12.2 019		√	√	√		√
12.Hafta /12.12.2 019			√	√		√
13.Hafta /19.12.2 019	√	√	√	√		√
14.Hafta /26.12.2 019			√	√	√	√
15.Hafta /02.01.2 020						√

Görsel 3.3. Güz dönemi veri türü ve veri toplama tarihleri

Haftalar/ Tarih	Geçerlik Komiteleri	Odak Grup Görüşmeler/ Alan Uzmanı Değerlendir mesi	Ses Kaydı	Video Kaydı	Yarı- Yapılandırılmış Görüşmeler	Sanatsal Çalışmalar
Bahar Dönemi						
1.Hafta/ 06.02. 2020						
2.Hafta/ 13.02. 2020			√	√		
3.Hafta/ 20.02. 2020			√	√		√
4.Hafta/ 27.02. 2020			√	√		√
5.Hafta/ 05.03. 2020			√	√		√
6.Hafta/ 12.03. 2020		√ Alan uzmanı değerlendir mesi odak grup görüşmesi şeklinde yapılmıştır.	√	√		√

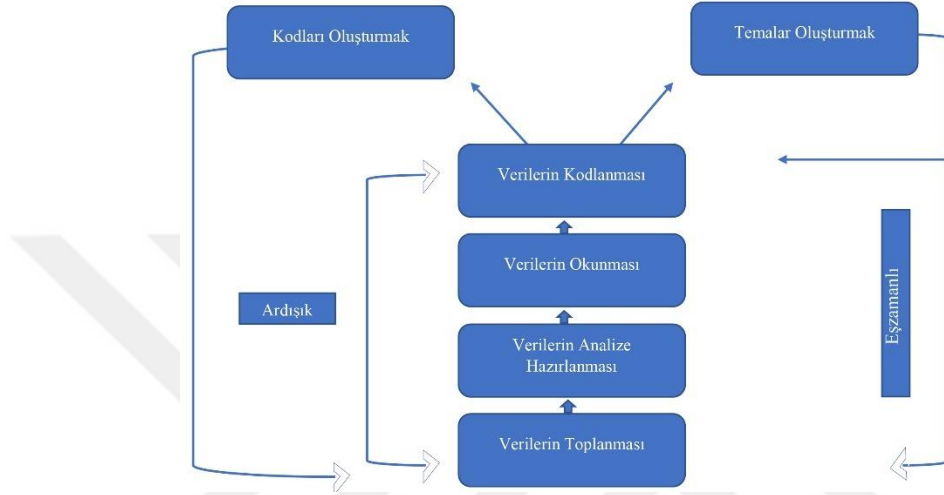
Görsel 3.4. Bahar dönemi veri türü ve veri toplama tarihleri

3.6. Verilerin Analizi ve Yorumlanması

Yıldırım ve Şimşek'e (2016, s. 75) göre, eylem araştırmalarında veri analizi, elde edilen verilerin betimlenmesi ve çözüm önerilerinin sunulması ile yapılmaktadır. Betimsel analizde ise, analizler sonucunda elde edilen bulguların ve yorumların düzenli bir şekilde okuyucuya aktarılması amaçlanmaktadır. Araştırma verileri öncelikle anlaşılır şekilde betimlenir ve yorumlanır. Veriler daha sonra neden sonuç ilişkisiyle irdelenerek sonuca varılır. Araştırmacı analizleri sonucunda oluşan temaları anlamlandırır, bu temaları birbiriyle ilişkilendirerek ileriye yönelik tahminlerde bulunabilir (Coşkunserçe, 2014, s. 61). Betimsel analiz sürecinde, analiz için bir çerçeve oluşturulmaktadır. Bu

tematik çerçeve doğrultusunda veriler işlenmektedir. Son aşamada ise bulgular tanımlanarak yorumlanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2016, s. 240).

Araştırmadaki verilerin tanımlanması ve sınıflandırılmasında tema ve kategoriler üzerinden kavramsal bağlantılar oluşturulmuştur. Araştırmacı bu ana temalara ulaşmada Creswell'in veri analiz aşamalarını dikkate almıştır (Bkz. Şekil 3.5).

Şekil 3.5. Creswell'in nitel veri analiz aşamaları (Creswell, 2012, s. 237).

Bu bağlamda uygulama süreci içerisinde elde edilen bulguların araştırma sürecinde hemen kullanılması gerekliliği nedeniyle ilk aşamada elde edilen veriler makro düzeyde çözümlenmiştir. Betimsel analiz kapsamında makro düzeyde yapılan analizde araştırmanın uygulama aşamasında haftalara göre ders ses kayıtları, ders video kayıtları, geçerlilik komitesi toplantılarında elde edilen ses kayıtları, öğrencilerin sanatsal ürünlerine ilişkin dökümleri değerlendirilmiştir. Makro analizlerle elde edilen bulgular raporlanarak geçerlik komitelerinde alan uzmanlarına aktarılmıştır. Araştırmacı alan uzmanlarının görüşleri çerçevesinde gereken düzeltmeleri yaparak uygulama için eylem planlarını hazırlanmıştır. Geçerlik komitesinde alınan kararlar uygulanmış ve uygulamanın sonucunda bir sonraki geçerlilik komitesinde sunulmak üzere raporlanmıştır. Araştırma uygulama süresi boyunca aynı döngü içerisinde tamamlanmıştır.

İkinci aşamada ise araştırmanın uygulama sürecinin tamamlanmasıyla birlikte tüm veriler elde edildikten sonra verilerin mikro düzeyde betimsel analizi yapılmıştır. Elde edilen veriler ve notlar anlamlı bütünler oluşturularak yorumlanmıştır.

Araştırmadan elde edilen veriler öncelikle kağıt üzerine kodlanmıştır. Daha sonra ise veriler bütün olarak değerlendirilme amacıyla NVivo 12 Pro programı kullanılmıştır. Araştırmanın verileri betimsel analiz yöntemiyle çözümlenerek aynı zamanda NVivo 12 Pro programından faydalanılmıştır. NVivo programına aktarılan verilerin kontrol kodlaması alan uzmanlarıyla birlikte yapılmıştır. NVivo programıyla düzenlenen kodlar tema ve kategorilere ayrılmıştır.

Araştırmadaki bütün veriler araştırma sorularına yönelik olarak ele alınmıştır. Analiz edilen tüm veriler gerekli görülen yerlerde kullanılmıştır. Veri toplama araçları ile elde edilen verilerden doğrudan alıntılar yapılmış ve bulguların yazımında bağlantılı şekilde sunulmuştur.

Araştırmada öğrencilerle yapılan odak grup görüşmeler ve yarı-yapılandırılmış görüşmelere ait video ve ses kayıtları metin haline getirilmiştir. Ayrıca öğrencilerin çalışmaları doküman analizi yapılarak yorumlanmıştır. Araştırmada elde edilen veriler doğrultusunda araştırmacı kendi görüşlerini de aktarmıştır.

Öğrencilerin uygulama sürecindeki sanatsal üretimleri alan uzmanlarına danışılarak birlikte oluşturulan değerlendirme ölçütleri çerçevesinde alan uzmanları tarafından değerlendirilmiştir.

3.7. Araştırmanın Geçerlik ve Güvenirliği

Araştırmanın geçerliliği için veri toplama ve analiz yöntemleri detaylı bir şekilde açıklanmalıdır. Araştırmada fotoğrafların çekilmesi, ses ve görüntü kayıtlarının tutularak nasıl kaydedildiğinin açıklanması, görüşme ve gözlemlerin nasıl yapıldığı, doküman analizinin nasıl yapıldığı, sonuçların nasıl birleştirildiği ayrıntılı bir şekilde açıklanması güvenilirliği artırmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2016, s. 274). Bu çerçevede araştırmada elde edilen verilerin başkaları ile paylaşılacak şekilde saklanması ve farklı görüşlerden yardım alınması çalışmada geçerlik ve güvenirliliğin sağlanması bakımından önemlidir. Bu nedenle araştırmada geçerlik komitesi kurulmuştur. Geçerlik komitesinin vermiş olduğu dönütler sonucunda kararlar alınmış ve uygulanmıştır.

Geçerlilik komitesi derste her hafta işlenen görsel pedagoji uygulamaların ardından belirli aralıklarla düzenli olarak bir dönem boyunca toplanmıştır.

Geçerlilik komitelerinde uygulamaya ilişkin derste yapılanlar ve ilerideki derslerde yapılacaklarla konuşulmuş, karşılaşılan problemlere ilişkin görüş ve öneriler paylaşılmıştır.

Araştırma uygulama süreci boyunca belirli tarih aralıklarıyla yapılan geçerlik komiteleri ile araştırmanın güvenilirliği sağlanmaya çalışılmıştır. Araştırma sürecinde ele alınan uygulamalar ve elde edilen bulgulara ilişkin geçerlilik komitesi toplantılarında alan uzmanlarının görüş ve onayı alınmıştır.

Nitel araştırma desenleri kısmen daha esnektir ve önceden belirlenen katı sınırlamaları yoktur. Araştırmanın bulgularının tutarlı, açık ve tekrarlanabilir bir şekilde sunulması güvenilebilirlik ölçütünü oluşturmaktadır (Lincoln ve Guba, 1986, s. 76).

Ayrıca araştırmada geçerlik ve güvenirliliğin sağlanabilmesi için;

- Veri çeşitliliği sağlamak için, veriler farklı türlerde veri toplama araçları kullanılarak elde edilmiştir.
- Verilerin çözümlenmesinde betimsel analiz yöntemi ile elde edilen verilerin ayrıntılı şekilde betimlenmesi sağlanmıştır.
- Araştırma kapsamında yapılan derslerde ve görüşmelerde katılımcılar ile uzun süreli etkileşimde bulunularak katılımcıların görüşlerini yansıtan veri toplanmaya çalışılmıştır.

Tablo 3.5. Geçerlik komitelerinin tarihleri

Geçerlik Komiteleri		Geçerlik Komitelerinin Tarihi
I.	Geçerlik Komitesi	17.10.2019
II.	Geçerlik Komitesi	14.11.2019
III.	Geçerlik Komitesi	19.12.2019
IV.	Geçerlik Komitesi	12.03.2020
(IV. Geçerlik Komitesi Alan Uzmanı Değerlendirmesi Şeklinde yapılmıştır.)		

3.8. Ders Ortamının Hazırlanması

Uygulama güz ve bahar döneminde 19 hafta boyunca Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Resim-İş Öğretmenliği bölümünde Seçmeli Sanat Atölye Grafik Tasarım I ve Grafik Tasarım II dersi kapsamında 23 numaralı Grafik Atölye dersliğinde yürütülmüştür. Ders işlenişi sırasında atölye ortamında bulunan bilgisayarlar ve internet kullanılmıştır. Ayrıca araştırmacının getirdiği laptop bilgisayar,

ses kayıt cihazı, video kamera, fotoğraf makinesi ve ders öğretim üyesinin getirdiği projeksiyon kullanılmıştır.

Öğrencilerin çalışabileceği masalar, sandalyeler ortada daire şeklinde konumlandırılmıştır. Ayrıca ders kapsamında atölye de mevcut olan bilgisayarlar ve pano sıklıkla işe koşulmuştur. Atölye ortamında kullanılan kamera, ses kayıt cihazı ve sunum ve görseller için laptop bilgisayar araştırmacı tarafından getirilmiştir. Projeksiyon ise ders öğretim üyesi tarafından ders ortamına getirilmiştir. Ders boyunca araştırmacının getirdiği araçlar araştırmacı tarafından etkin olarak kullanılmıştır.

İlk derste öğrenciler ile tanışılmış ve dönem boyunca sürecek olan ders içeriğinden kısaca bahsedilmiştir. Araştırmacı kendini tanıtmış, ders öğretim üyesi ders hakkında kısaca bilgi vererek öğrencilere bu dersi araştırmacı ile birlikte yürüteceklerini söylemiştir (03 Ekim 2019).

3.9. Araştırma Gönüllü Katılım Formu

Araştırma boyunca Seçmeli Atölye Grafik Tasarım I ve Grafik Tasarım II dersinde uygulanacak olan görsel pedagojik bağlama dayalı görsel kültür uygulamalarının ders sırasında ses kayıtlarından, video kayıtlarından, görüşmelerin, öğrencilerin yapacakları çalışmaların araştırmada kullanılacağından bilgilerinin olması ve izin vermeleri, araştırmacının etik ilkeler doğrultusunda olması açısından önemlidir. Bu çerçevede araştırma gönüllü katılım formu (EK-3d) ilk ders öğrencilere verilmek üzere hazırlanmış ve öğrencilerden izin alınmıştır.

3.10. Araştırma Uygulama Süreci

Araştırmanın uygulama kısmı Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi bölümünde gerçekleştirilmiştir. Araştırma uygulama aşamasında 19 hafta boyunca Grafik Tasarım Dersi kapsamında 3 saat olarak yürütülmüştür. Araştırma süreci Güz Döneminde 03 Ekim 2019-26 Aralık 2019, Bahar Döneminde 13 Şubat 2020 -12 Mart 2020 tarihleri arasındaki haftayı kapsamaktadır. Araştırma uygulama sürecinde Resim-İş Öğretmenliği bölümü seçmeli sanat atölye Grafik Tasarım dersini alan öğrenciler için araştırmacı tarafından dersin kendi programı entegre edilerek oluşturulan ve görsel pedagojik bağlama dayalı görsel kültür etkinliklerinden oluşan haftalık etkinlik planı takip edilmiştir. Araştırmada araştırmacı tarafından hazırlanan teorik bilgi ve görsellerden oluşan sunumlar anlatılmıştır. Sunumlardan sonra grafik dersinin konuları

anlatılmış ve konulara uygun uygulamalar yaptırılmıştır. Bu uygulamalar, görsel pedagojik bağlamda sosyal medya, popüler kültür, tüketim kültürü, görsel kültür, teknolojik imajlar, dijital imgelerin yer aldığı güncel konular çerçevesinde araştırmaya uygun uygulamalardır.

Araştırmada gerçekleştirilen uygulamalara, ele alınan konulara bulgu ve yorumlarda yer verilmiştir. Haftalık etkinlik süreci güz dönemi boyunca 14 haftalık sürede, bahar döneminde 5 haftalık sürede uygulanmıştır. Görsel pedagoji uygulamaları içinde başlıkları yer almaktadır. Ayrıca sunum konularıyla paralel olarak grafik tasarım konularında stilizasyon, logo tasarımı, marka afişi, kadına şiddet temalı sosyal sorumluluk afişi, çevre temalı sosyal sorumluluk afişi ve illüstrasyon tasarımları yer almaktadır. Araştırmanın birinci sorusuna yönelik “Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Seçmeli Sanat Grafik dersinde görsel kültür odaklı görsel pedagojik farkındalıkları nasıl geliştirilebilir?” sorusuna ilişkin olarak görsellerle zenginleştirilmiş sunumlar anlatılmış ve haftalık etkinlik planı çerçevesinde uygulamalar yaptırılmıştır. Sunulan ders içerikleri, örnekler, uygulamalar farkındalık oluşturacak şekilde hazırlanmıştır. “Öğrencilerin görsel kültür odaklı görsel pedagojik bakış açılarına dayalı algılama ve yorumlama biçimleri seçmeli sanat grafik dersinde nasıl geliştirilebilir?” sorusuna yönelik olarak haftalık etkinlikler uygulanmış ve her hafta öğrencilerle birlikte sorgulamalar yaparak ve öğrenci çalışmalarına dönütler verilerek görsel pedagojik bakış açıları geliştirilmeye çalışılmıştır. “Öğrencilerin görsel kültür odaklı görsel pedagojik farkındalıkları seçmeli sanat grafik dersinde tasarım süreçlerine nasıl yansımaktadır?”, “Öğrencilerin görsel kültür odaklı görsel pedagojik farkındalıkları seçmeli sanat grafik dersinde ürün ortaya koyma süreçlerine nasıl yansımaktadır?”, “Öğrencilerin görsel pedagojik bağlama dayalı Seçmeli Sanat Grafik dersine ilişkin sorunları nelerdir?” ve “Öğrencilerin görsel pedagojik bağlama dayalı Seçmeli Sanat Grafik dersine ilişkin çözüm önerileri nelerdir?” sorularına yönelik olarak görsel pedagojik sorgulamalar öğrencilerin tasarım süreçlerine nasıl yansıdığı öğrencilerle yapılan odak grup görüşmelerde ve yarı-yapılandırılmış görüşmelerle sorgulanmıştır. Bu bağlamda öğrencilerin yaptıkları çalışmalar ve yazılı dokümanlar incelenmiştir. Alt amaçlar sorularına ilişkin olarak dokümanlar, ses kayıtları, video kayıtlar, görüşmeler, WhatsApp ve Facebook gönderimleri veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Araştırmanın 2. sorusuna yönelik “Seçmeli Sanat grafik dersinde görsel kültür odaklı görsel pedagojik farkındalığın geliştirilmesine ilişkin alan uzmanlarının görüşleri nelerdir?” etkinlikler boyunca alan uzmanlarının görüşü

doğrultusunda uygulamalar düzenlenmiştir ve geliştirilmiştir. Uygulamalar süresince karşılaşılan problemler çerçevesinde düzenlemeler yapılarak eylem planları açıklanmıştır. “Alan uzmanlarının görsel kültür odaklı görsel pedagojik farkındalığın Seçmeli Sanat Grafik dersine yansımaları üzerine görüşleri nelerdir?” sorusuna yönelik olarak görsel pedagoji uygulamalarının grafik dersine yansımaları ve grafik dersi uygulamalarıyla ilgili alan uzmanlarının görüşleri alınmıştır. “Alan uzmanlarının görsel kültür odaklı görsel pedagojik farkındalığın Seçmeli Sanat Grafik dersine yansımaları üzerine önerileri nelerdir?” sorusuna yönelik olarak alan uzmanlarının ders ve uygulamalarla ilgili önerileri alınmıştır. Araştırmada etkinlikler çerçevesinde uygulanan görsel pedagoji çalışmaları 19 haftalık tüm eylem araştırması sürecine yayılarak devam etmiştir.

3.10.1. Araştırma uygulama süreci hazırlığı

Araştırma uygulama sürecinin hazırlığı aşamasında ders içeriği ve yazılı izin formları hazırlanmıştır.

3.10.1.1. Ders içeriği ve haftalık etkinlik planı oluşturulması

Ders içeriğinin hazırlanmasında Grafik Tasarım dersi haftalık ders planı incelenmiş ve danışman görüşü alınarak ortak bir kararla Grafik Tasarım dersine ait ders planı ile görsel pedagoji çalıştay başlıkları ilişkilendirilerek uzman görüşü doğrultusunda haftalık etkinlik planı oluşturulmuştur. Araştırma sürecinde dersin gidişatı doğrultusunda haftalık etkinlik planı üzerinde bazı değişiklikler yapılmış ve son halini almıştır. Haftalık etkinlik planında belirlenen etkinlikler; stilizasyon çalışmaları, logo tasarımı, afiş tasarımları ve illüstrasyon tasarımı çalışmalarıdır. Haftalık etkinlik planına göre, öğrenciler stilizasyon çalışmaları, logo tasarımı, afiş tasarımları ve illüstrasyon tasarımı çalışmalarını öncelikle kağıt üzerinde eskiz olarak hazırlamış ve daha sonra bu çalışmaları bilgisayar üzerinde tasarım programları çerçevesinde tasarlamışlardır.

Haftalar	Konular
1. Haftalar	Grafik tasarım süreci, Görsel ileti yapılandırma ve grafik tasarım, Stilizasyon
2. Haftalar	Grafik tasarım projeleri oluşturmak için dijital ortam öğelerine giriş: Tasarım yazılımı, dijital ortam öğeleri bileşenleri ve özellikleri.
3. Haftalar	Grafik Tasarım Öğeleri: Renk, Çizgi, Şekil, Alan, Doku, Değer, Kompozisyon
4. Haftalar	Grafik Tasarım İlkeleri: Denge, Kontrast, Vurgu/Baskınlık, Uyum, Hareket/Ritim, Oran, Tekrar/Ritim, Birlik, Çeşitlilik
5. Haftalar	Tipografi: Harflerin anatomisi, Yazı tipleri (Fontlar), Tipografik Ölçümleme, Tipografik Standartlar ve Kurallar
6. Haftalar	Basılı ve web tabanlı ortamlar için tasarım oluşturma: Tasarım formatları, Çözünürlük, Piksel tabanlı tasarım bileşenleri ve özellikleri, Vektör tabanlı tasarım bileşenleri ve özellikleri
7. Haftalar	Grafik anlatım dili (somut, soyut, çağrışımsal, resimsel, gerçek görüntüye dayalı)
8. Haftalar	Vektörel bir program ile proje üretimi: Kurumsal kimlik tasarımı (2D, 3D)
9. Haftalar	Vektörel ve piksel tabanlı bir program ile proje üretimi: Tematik afiş; Tipografik afiş tasarımı
10. Haftalar	Vektörel ve piksel tabanlı bir program ile proje üretimi: Reklam grafiği
11. Haftalar	Vektörel ve piksel tabanlı program temelli hareketli görüntü oluşturma
12. Haftalar	Tasarım sürecinin değerlendirilmesi
13. Haftalar	Tasarım sürecinin değerlendirilmesi
14. Haftalar	Görselleri Etik Kurallara Dayalı Düzenleme, Etik Kurallara Dayalı Görüntü Kullanma, Etik Tasarım Süreci Etik Kodların Kullanımı: Tanımlar, Sorumluluklar, Telif Hakkı Yasası, Görsel İntihal ve Tasarım Süreci

Görsel 3.5. Grafik tasarım I dersi haftalık plan

Haftalar	Konular
1. Haftalar	Görsel ileti yapılandırma ve grafik tasarım, Görsel manipülasyon
2. Haftalar	Grafik tasarım sürecinde dijital içerik oluşturma.
3. Haftalar	Tasarım projesi yapılandırmak, proje odaklı gözlem yapmak, veri toplamak ve fikir oluşturmak.
4. Haftalar	İnceleme, Tartışma ve Eleştiri, Görsel Dile Dayalı İleti Süreci Tasarlama
5. Haftalar	Belirli bir tasarım problemini tanımlama, bu problem üzerine odaklanma ve tasarım problemine dayalı ürün ortaya koyma.
6. Haftalar	Tasarım problemi odaklı hedef kitleye dayalı sosyo-kültürel inceleme, etkileşimde bulunma, gözleme ve raporlaştırarak tasarım sürecine yansıtma.
7. Haftalar	Proje odaklı üretim süreci
8. Haftalar	Sanatsal yaratıcılığın ve yeteneğin grafik tasarım proje sürecinde yansıtılmasına dayalı dijital tasarım üretim süreci.
9. Haftalar	Tasarım algısını görsel algı, görsel kültür, estetik yorum ve değerlendirmeye dayalı yorumlama, tasarım problemini farklı bileşenlere göre değerlendirme ve görsel iletişim süreci geliştirme.
10. Haftalar	Yaratıcı yaklaşım ile tasarım problemlerini çağdaş yöntem ve tekniklere dayalı olarak çözmek, görsel tasarım sürecini kavramsal, görsel ve ilişkisel içerik ile geliştirmek ve işlevsel bağlamlar ile sorgulamak.
11. Haftalar	Estetik duyarlılıkları tasarım sürecine yansıtma ve dengeli bir şekilde işe koşma yollarını keşfetme.
12. Haftalar	Tasarım sürecinin değerlendirilmesi
13. Haftalar	Tasarım sürecinin değerlendirilmesi
14. Haftalar	Görselleri Etik Kurallara Dayalı Düzenleme, Etik Kurallara Dayalı Görüntü Kullanma, Etik Tasarım Süreci Etik Kodların Kullanımı: Tanımlar, Sorumluluklar, Telif Hakkı Yasası, Görsel İntihal ve Tasarım Süreci

Görsel 3.6. Grafik tasarım II dersi haftalık plan

Tablo 3.6. *Güz dönemi haftalık eylem planı*

Tarih	Planlanan Dönem Programı	Uygulama İçeriği
1. Hafta: 26 Eylül 2019	Ekle Sil Haftası	(Tez Konusu Değişikliği)
2. Hafta: 3 Ekim 2019	Görsel Pedagoji ve Görsel Kültüre Giriş	Grafik Tasarıma Giriş ve Görsel İletim Yapılandırma, Stilizasyon
3. Hafta: 10 Ekim 2019	Görselin Temsil Gücü ve Görsel Pedagojik Bakış Açısı İle Sorgulanması (Stilizasyon Örnekleri Gösterilir)	Stilizasyonlar ‘Cansız-Hayvan-Doğa’ Stilizasyonları İllüstratör Anlatımı
4. Hafta: 17 Ekim 2019	Görsel Etkileycilik ve Retorik Söylem Odaklı Görsel Pedagoji (Görsel Söylem Markalaşma Süreci)	Marka – Kurumsal Kimlik İllüstratör Anlatımı
5. Hafta: 24 Ekim 2019	Görsel Pedagojide İkna Edici Algısal Süreçler Yapılandırma	Logo Tasarımı İllüstratör Anlatımı
6. Hafta: 31 Ekim 2019	Görsel Pedagojide İkna Edici Algısal Süreçler Yapılandırma (Marka Afiş Örnekleri Gösterilir)	Logo Tasarımı İllüstratör Anlatımı
7. Hafta: 07 Kasım 2019	Vize Haftası	Çalışmaların Teslim Edilmesi
8. Hafta: 14 Kasım 2019	Görsel İletimin Göstergesi: Anlam, Görsele Bakış Açısı ve Algılama	Marka Afişi Photoshop Anlatımı
9. Hafta: 21 Kasım 2019	Görsel Pedagojide Anlam Yaratma ve Retorik Söylem	Marka Afişi Photoshop Anlatımı
10. Hafta: 28 Kasım 2019	Görsel Pedagoji Bağlamında Görsel Yapılar ve İletimleri Sorgulamaya Dayalı Rizomatik Analiz	Sosyal İçerikli Afiş (Kadına Şiddet Temalı)
11. Hafta: 5 Aralık 2019	Görsel Pedagoji Bağlamında Görsel Yapılar ve İletimleri Sorgulamaya Dayalı Rizomatik Analiz	Sosyal İçerikli Afiş (Kadına Şiddet Temalı)
12. Hafta: 12 Aralık 2019	Görsel Pedagoji Bağlamında Görsel Yapılar ve İletimleri Sorgulamaya Dayalı Rizomatik Analiz	Sosyal İçerikli Afiş (Çevre Temalı)
13. Hafta: 19 Aralık 2019	Görsel Pedagoji Bağlamında Görsel Yapılar ve İletimleri Sorgulamaya Dayalı Rizomatik Analiz	Sosyal İçerikli Afiş (Çevre Temalı)
14. Hafta: 26 Aralık 2019	Görsel Değerlendirme ve Görsel Pedagoji	Sosyal İçerikli Temalı Afişlerin Değerlendirilmesi (Kadına Şiddet ve Çevre Afişleri)
15. Hafta: 2 Ocak 2020	Final Haftası	Çalışmaların Teslim Edilmesi

Tablo 3.7. Bahar dönemi haftalık eylem planı

Tarih	Planlanan Dönem Programı	Uygulama İçeriği
1. Hafta: 06 Şubat 2020	Ekle Sil Haftası	(Ders Yapılmıyor)
2. Hafta: 13 Şubat 2020	Görsel Pedagoji Çerçevesinde Rizomatik Analize Dayalı Görsel İçerik Yapılandırma ve Değerlendirme	İllustrasyon Tasarımı
3. Hafta: 20 Şubat 2020	Görsel Pedagoji Çerçevesinde Rizomatik Analize Dayalı Görsel İçerik Yapılandırma ve Değerlendirme	İllustrasyon Tasarımı
4. Hafta: 27 Şubat 2020	Görsel Pedagoji Çerçevesinde Rizomatik Analize Dayalı Görsel İçerik Yapılandırma ve Değerlendirme	İllustrasyon Tasarımı
5. Hafta: 05 Mart 2020	Görsel Pedagoji Çerçevesinde Rizomatik Analize Dayalı Görsel İçerik Yapılandırma ve Değerlendirme	İllustrasyon Tasarımı
6. Hafta: 12 Mart 2020	Görsel Pedagoji Çerçevesinde Rizomatik Analize Dayalı Görsel İçerik Yapılandırma ve Değerlendirme	İllustrasyon Tasarımı

3.10.1.2. Eğitim sunumlarının hazırlanması

Görsel Pedagoji konusu öğrencilerin daha önce bilmediği bir kavram olarak düşünülmüştür. Bu sebeple yeni bir konuya yönelik uygulamalar yapılacağı için öğrencilerde bir zorlanma olacağı öngörülerek araştırmacı tarafından uygulamanın başında öğrencilere yardımcı olabilecek konuya ilişkin PowerPoint sunumları hazırlanması planlanmıştır. PowerPoint sunumları, görsel pedagoji konusunu açıklayıcı ve içerisinde görsel kültür, görsel algı, görsel okuryazarlık gibi kavramlarının olduğu görsellerle desteklenmiş şekilde hazırlanmıştır. Sunumların hazırlanmasında uygulama süreci için planlanan haftalık ders planı gözetilerek bu dersleri destekleyici ve örnek görseller olacak şekilde hazırlanmıştır. Araştırmacı tarafından hazırlanan sunumlar derslerin öncesinde sunulmuş ve ardından uygulamaya geçilmiştir. Görsel pedagojiye ilişkin eğitim sunumlarında öğrencilerin konuya yönelik yetkinlik sağlayabilecekleri sosyal medya üzerinden görsellerle anlatılarak açıklanmaya çalışılmıştır. Sunumlar araştırmanın amaçları arasında yer alan; Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Seçmeli Sanat Grafik dersinde görsel kültür odaklı görsel pedagojik farkındalıkları nasıl geliştirilebilir? sorusuna yönelik hazırlanmış ve öğrencilerin farkındalıklarının oluşması yönünde ilk adım olarak düşünülmüştür.

3.10.1.3. Yazılı izin formu

Araştırma kapsamında kullanılmak üzere Seçmeli Sanat Atölye Grafik Tasarımı dersini seçen öğrencilerden ders süresince ve yapılacak görüşmelerde ses ve video kayıtları alınabilmesi için gönüllülük esasına dayalı olarak izin alınmıştır. Bu çerçevede öğrencilerden izin alınması için oluşturulan araştırma gönüllü katılım formu (EK-3d) derste öğrencilere dağıtılmış ve gerekli izinler alınarak toplanmıştır.

3.10.1.4. Görsellerin değerlendirilmesi için hazırlanan derecelendirme ölçeği (rubric)

Çalışmaların değerlendirme süreci için rubrik hazırlanmıştır. Çalışmaların değerlendirme süreci vize ve final için aynı rubrik derecelendirme ölçeği (EK-4) kullanılarak yapılmıştır. Vize ve final değerlendirmesinde öğrencilerin uygulama öncesi hazırlık aşamasında yaptıkları çalışmalar, tasarım aşamaları, uygulama aşamaları, tasarımlarında bulunan estetik ve işlevsel nitelikleri ve tasarımlarına ilişkin görsel pedagojik sorgulamalarına göre tasarımları üzerinden değerlendirme yapılmıştır.

Hazırlanan rubrik, “Yeni Medya ve Görsel İletişim Tasarımı” kitabında yer alan ‘Yeni Medya Tasarım Özellikleri ve Ölçütleri’ dikkate alınarak oluşturulmuştur. Bu doğrultuda oluşturulan rubriğe yönelik grafik tasarım alan uzmanı olan bir öğretim üyesinden görüş alınarak son hali verilmiştir. Bu çerçevede oluşturulan rubriğe ilişkin grafik tasarım alan uzmanı olan bir öğretim üyesinden görüş alınmış ve değerlendirme ölçütleriyle yeterliliklerine ilişkin karşılaştırma yapması istenmiştir. Bu doğrultuda rubriğe son hali verilmiştir. Tasarım çalışmalarının değerlendirme aşaması ders öğretim üyesi Prof. Dr. Suzan Duygu Bedir Erişti ile birlikte yapılmıştır.

Öğrencilerin dönem boyunca yapmış oldukları çalışmalar ise alan uzmanları tarafından değerlendirilmiştir. Alan uzmanı değerlendirmesi için ise araştırmacı ve ders öğretim üyesi tarafından birtakım ölçütler oluşturulmuştur. Bu ölçütler Geçerlik Komitesi ile birlikte değiştirilmiş ve dönüştürülmüştür. Bu çerçevede ise öğrencilerin görsel pedagojik gelişimleri odaklı ölçütler oluşturulmuştur (EK-5). Bu kısım alan uzmanı değerlendirme kısmında detaylı olarak bahsedilmektedir. Bu ölçütler şöyledir; Kavramsal Fikir Oluşturma, Kavramsal Düşüncelerini Yansıtabilme Becerisi, Kavramları Sembolleştirme Becerisi, Görsel Söylem (Retorik) Oluşturabilme, Görselleri Birbiriyle İlişkilendirme Becerisi, Eleştirel Bakış Açısı Geliştirme, Görsel Pedagojik Sorgulama

Becerisi, Eleştirel Sorgulama, Teknolojik Yeterlilik Geliştirme, Teknolojik Yeterlilikleri Aktarma Becerisi.

Tablo 3.8. Vize notları

	Uygulama Öncesi Hazırlık Aşaması %25	Tasarım Aşaması %25	Uygulama Aşaması %25	Estetik ve İşlevsel Nitelik %25	Tasarıma İlişkin Görsel Pedagojik Sorgulama ve Değerlendirme %25	
ÖĞRENCİLER	Tasarıma Hazırlık Aşaması 1.Programları Etkili Kullanma 2.Tasarıma İlişkin Taslak Çalışmalar Gerçekleştirme	Tasarım Planlama ve Uygulama Süreci	Tasarım Sürecini Dönütlere Dayalı Tamamlama	Tasarımlarda Bulunan Estetik ve İşlevsel Nitelikler	Tasarıma İlişkin Görsel Pedagojik Bağlamla İlişki Kurabilme ve Açıklayabilme	Toplam Puan
Birsen	10+10=20	20	20	15	20	95
Biset	5+10=15	20	20	20	15	90
Emrah	10+10=20	20	20	15	20	95
Sümeyye	10+10=20	20	20	15	20	95
Zehra	10+10=20	20	20	20	15	95

Tasarımların final değerlendirmesine aynı derecelendirme ölçeği planlanmıştır. Final değerlendirmesinde aynı şekilde öğrencilerin uygulama öncesi hazırlık aşamasında yaptıkları çalışmalar, tasarım aşamaları, uygulama aşamaları, tasarımlarında bulunan estetik ve işlevsel nitelikleri ve tasarımlarına ilişkin görsel pedagojik sorgulamalarına göre tasarımları üzerinden değerlendirme yapılmıştır. Öğrenci çalışmalarının final değerlendirmesi ise dönem sonunda yapılmıştır.

Tablo 3.9. Final notları

	Uygulama Öncesi Hazırlık Aşaması %25	Tasarım Aşaması %25	Uygulama Aşaması %25	Estetik ve İşlevsel Nitelik %25	Tasarıma İlişkin Görsel Pedagojik Sorgulama ve Değerlendirme %25	
ÖĞRENCİLER	Tasarıma Hazırlık Aşaması 1.Programları Etkili Kullanma 2.Tasarıma İlişkin Taslak Çalışmalar Gerçekleştirme	Tasarım Planlama ve Uygulama Süreci	Tasarım Sürecini Dönütlere Dayalı Tamamlama	Tasarımlarda Bulunan Estetik ve İşlevsel Nitelikler	Tasarıma İlişkin Görsel Pedagojik Bağlamla İlişki Kurabilme ve Açıklayabilme	Toplam Puan
Birsen	10+10=20	20	20	15	20	95
Biset	5+10=15	20	20	20	20	95
Emrah	10+10=20	20	20	15	15	90
Sümeyye	10+10=20	20	20	15	20	95
Zehra	10+10=20	20	20	20	15	95

4. BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde araştırma kapsamında elde edilen bulgular ve yorumlar yer almaktadır. Araştırmada veri toplama araçları ile bulgulara ulaşılmıştır. Araştırma sürecinin içerik analizi için görüşmeler, ses kayıtları, video kayıtları, sosyal ağ (Facebook, WhatsApp) paylaşımları ve öğrenci çalışmaları araştırma soruları kapsamında incelenmiştir. Araştırmada bulguların yorumlanmasında uygulama sürecindeki etkinlikler göz önüne alınmıştır. Elde edilen bulgular araştırma soruları ve uygulama sürecindeki etkinlikler ile ilişkilendirilerek ve alan uzmanları görüşü alınarak yorumlanmıştır.

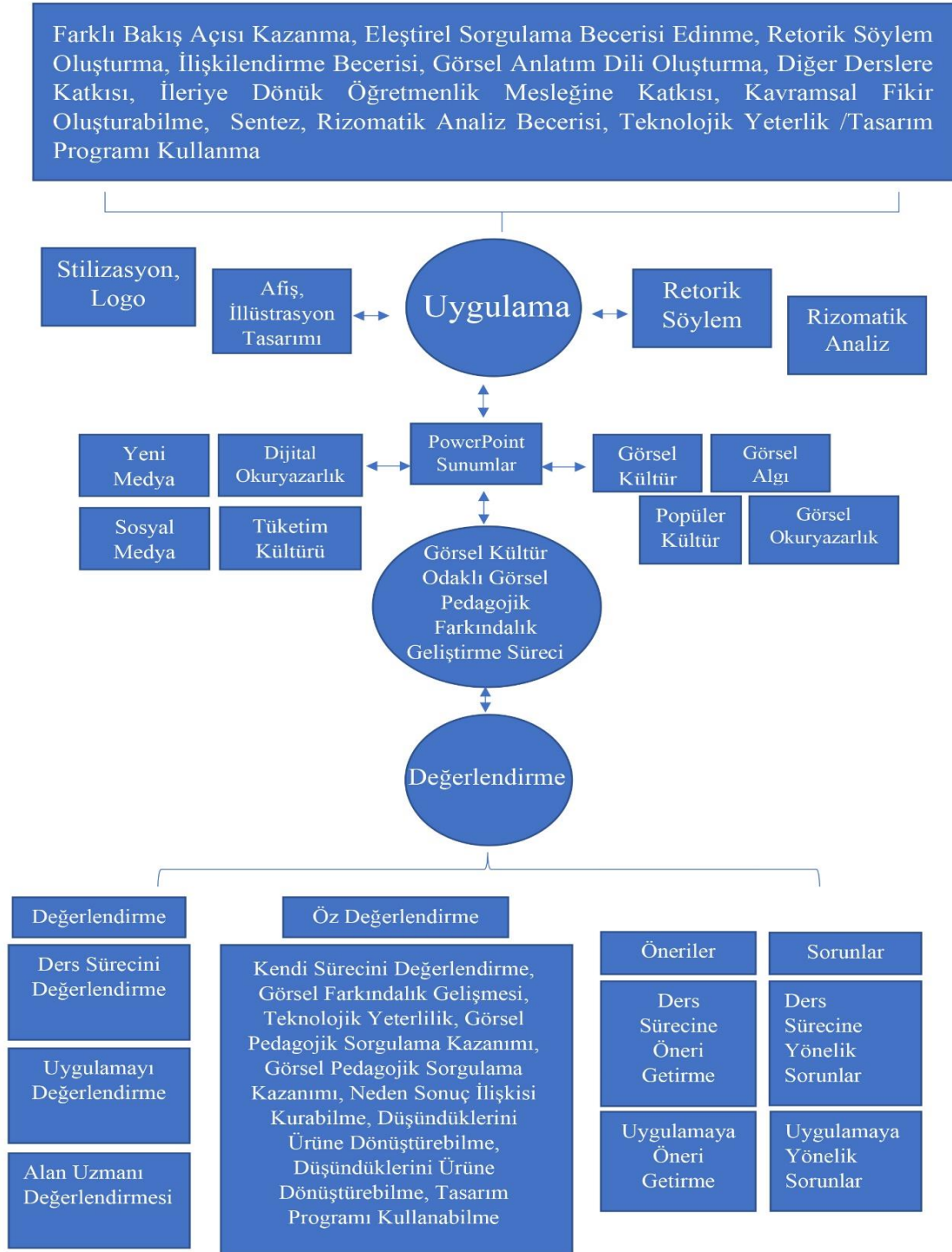
Araştırma sorularından ve verilerinden yola çıkılarak 4 tane tema oluşturulmuştur. Bu temalar; Görsel Pedagojik Farkındalık, Görsel Pedagojik Anlam Yaratma, Görsel Algı Yönetimi Oluşturmak, Görsel Pedagoji Bağlamında Görsel Yapılar ve İletileri Sorgulama temalarıdır. Tema, alt tema ve bu temalara ilişkin kategoriler ise Nvivo analizi kısmında detaylı olarak anlatılmıştır.

4.1. Ders İşlenişi ve Görsel Kültür Odaklı Görsel Pedagojik Farkındalığa Dayalı Öğretim Süreci

Araştırmanın ana temalarından biri olan Görsel Kültür Odaklı Görsel Pedagojik Farkındalık Geliştirme Süreci, yapılan veri analizleri sonucunda ortaya çıkmıştır. Araştırmanın 1. sorusunda bulunan “Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Seçmeli Sanat Grafik dersinde görsel kültür odaklı görsel pedagojik farkındalıkları nasıl geliştirilebilir?” sorusuna ve yine araştırmanın 1. sorusu kapsamındaki bulunan “Öğrencilerin görsel kültür odaklı görsel pedagojik bakış açılarına dayalı algılama ve yorumlama biçimleri seçmeli sanat grafik dersinde nasıl geliştirilebilir?”, “Öğrencilerin görsel kültür odaklı görsel pedagojik farkındalıkları seçmeli sanat grafik dersinde tasarım süreçlerine nasıl yansımaktadır?”, “Öğrencilerin görsel pedagojik bağlama dayalı Seçmeli Sanat Grafik dersine ilişkin sorunları nelerdir?” ve “Öğrencilerin görsel pedagojik bağlama dayalı Seçmeli Sanat Grafik dersine ilişkin çözüm önerileri nelerdir?” sorularına yönelik bulgular içermektedir.

Araştırmanın uygulama aşaması, öğrencilerin görsel kültür odaklı görsel pedagojik farkındalık bağlamında uygulamalar yapmalarını içermektedir. Öğrenciler, değerlendirme sürecinde derste kendilerine uygulanan yönteme, bu uygulamalarla edindikleri kazanıma ve kendilerinde oluşan değişimlere ilişkin değerlendirmeler

yapmışlardır. Öğrenciler ders bitiminde ders süreci ve uygulamaya yönelik varsa önerilerini ve sorunlarını ifade etmişlerdir. Görsel Kültür Odaklı Görsel Pedagoji Sürecine yönelik bulgular Şekil 4.1.'de bulunmaktadır.

Şekil 4.1. Görsel kültür odaklı görsel pedagoji süreci

1. Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü seçmeli sanat Grafik dersinde görsel kültür odaklı görsel pedagojik farkındalıkları nasıl geliştirilebilir?

- a. Öğrencilerin görsel kültür odaklı görsel pedagojik bakış açılarına dayalı algılama ve yorumlama biçimleri seçmeli sanat grafik dersinde nasıl geliştirilebilir?

Görsel Pedagojiye Yönelik

PowerPoint Sunumları

- b. Öğrencilerin görsel kültür odaklı görsel pedagojik farkındalıkları seçmeli sanat grafik dersinde tasarım süreçlerine nasıl yansımaktadır?

Grafik Tasarım Uygulamaları;

-Stilizasyon, Logo, Afişler, İllüstrasyon Tasarımı.

- c. Öğrencilerin görsel kültür odaklı görsel pedagojik farkındalıkları seçmeli sanat Grafik Tasarım dersinde ürün ortaya koyma süreçlerine nasıl yansımaktadır?

Tasarım Uygulamalarından Önce;

-Eskizler, Sorgulamalar, Retorik Söylem, Rizomatik Analiz.

- d. Öğrencilerin görsel pedagojik bağlama dayalı seçmeli sanat Grafik dersine ilişkin sorunları nelerdir?

Bu derse ilişkin bir sorun yaşanmadığını ifade etmişlerdir.

Program yeterlilikleri bakımından zorlandıklarını ifade etmişlerdir.

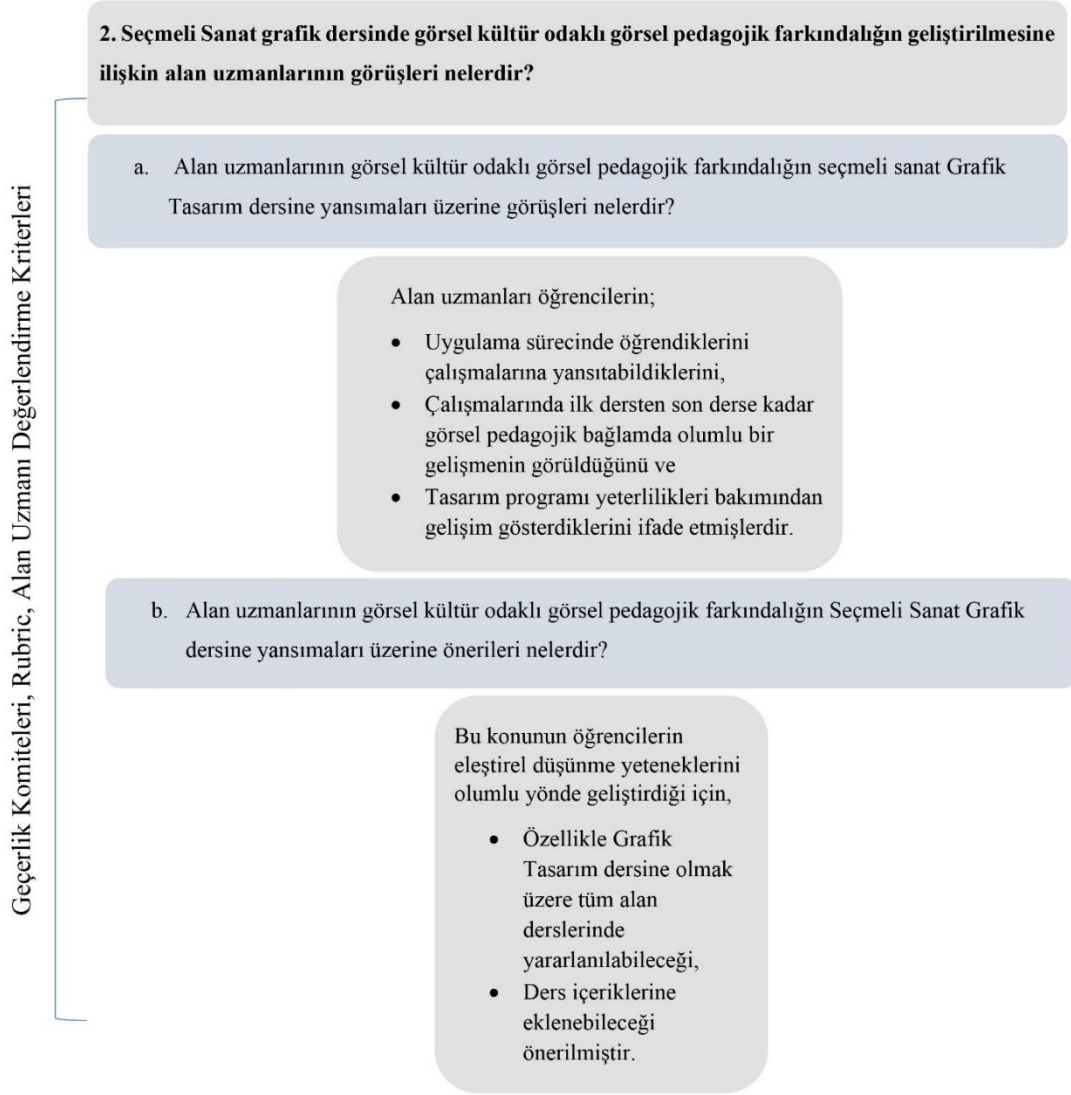
- e. Öğrencilerin görsel pedagojik bağlama dayalı seçmeli sanat Grafik Tasarım dersine ilişkin çözüm önerileri nelerdir?

Öğrencilerin uygulamaya ve derse ilişkin bir önerileri olmamıştır.

Öğrenciler tarafından,

- Bilgisayar destekli tasarım eğitimin artırılması,
- Tasarım programları öğretimi için ayrı bir dersin açılması gerekliliği ifade edilmiştir.

Şekil 4.2. Araştırma süreci 1

Şekil 4.3. Araştırma süreci 2

4.2. Araştırma Uygulama Sürecinde Elde Edilen Bulgular

Uygulama süreci, ders içerisinde yapılan görsel pedagojik farkındalık edinimi kapsamında grafik tasarım uygulama çalışmalarını içermektedir. Uygulama ile öğrencilerin farklı bakış açıları kazanmaları, sorgulamalar yapabilmeleri, retorik söylem oluşturabilmeleri, rizomatik analiz yapabilmeleri, derslerde yapılan örnek uygulamalar ile alternatifleri görme becerilerini geliştirebilmeleri, görsel okuryazarlık, yeni medya odaklı dijital okuryazarlık ve görsel algı edinimleri ve öğrencilerin hem ileriye yönelik hem de diğer derslerine katkı sağlanabilmesi hedeflenmiştir. Aynı zamanda öğrencilerin kalıcı öğrenmelerini ve birbirleri ile olan akran etkileşimlerini kapsamaktadır.

“Görsel Pedagojik Farkındalığa Dayalı Görsel Sanatlar Eğitime Yönelik Bir Eylem Araştırması” adlı doktora tezi kapsamındaki uygulama süreci 2019 - 2020 Öğretim

Yılı Güz ve Bahar Döneminde GRA 245 ve RSÖ 273 kodlu Seçmeli Sanat Atölye Grafik Tasarım I ve GRA 246 ve RSÖ 274 kodlu Seçmeli Sanat Atölye Grafik Tasarım II dersi kapsamında dersin uygulama hocaları Prof. Dr. Suzan Duygu Bedir Erişti ve öğrencileri ile birlikte gerçekleştirilmiştir. Araştırma uygulamasının güz dönemini kapsayan 14 hafta GRA245 ve RSÖ 273 kodlu Grafik Tasarım I dersinde, bahar dönemini kapsayan ilk 5 hafta GRA246 ve RSÖ 274 kodlu Grafik Tasarım II dersinde yapılmıştır. Grafik tasarım dersi kapsamında haftalık plana göre hazırlanan grafik tasarım ve görsel pedagoji konularını içeren konular için özetleyici tablolar oluşturulmuştur. 19 hafta süren araştırma uygulama süreci sonunda 5 katılımcı ile tezin amaçlarına uygun çalışmalar üretilmiş ve değerlendirilmiştir.

Araştırmada her hafta tezin konusu çerçevesinde konu başlıkları oluşturularak sunumlar yapılmıştır. Çalışmada tezin amaçları kapsamında güz dönemi içerisinde altı odak grup görüşmesi dört yarı-yapılandırılmış görüşme gerçekleştirilmiştir. Odak grup görüşmeleri, yarı-yapılandırılmış görüşmeler betimsel analize göre analiz edilerek bulgu ve yorumlarda yer almaktadır.

Uygulama süreci içerisinde araştırmanın geçerlik ve güvenilirliğini sağlamak amacıyla Geçerlik Komitesi kurulmuştur. Geçerlik Komitesi'nin dönütleri sonucunda çalışmanın gidişatı şekillendirilmiş ve gelişimi sağlanmıştır. Aynı zamanda çalışmanın gidişatı ile ilgili geçerlik komitesinden süreç boyunca danışılarak çeşitli dönütler alınmıştır. Uygulama sürecinde amaç, alt amaçlar, konu, kapsam ve yöntem üzerinde herhangi bir değişiklik olmamıştır.

4.2.1. Elde edilen bulguların Nvivo ile analizi

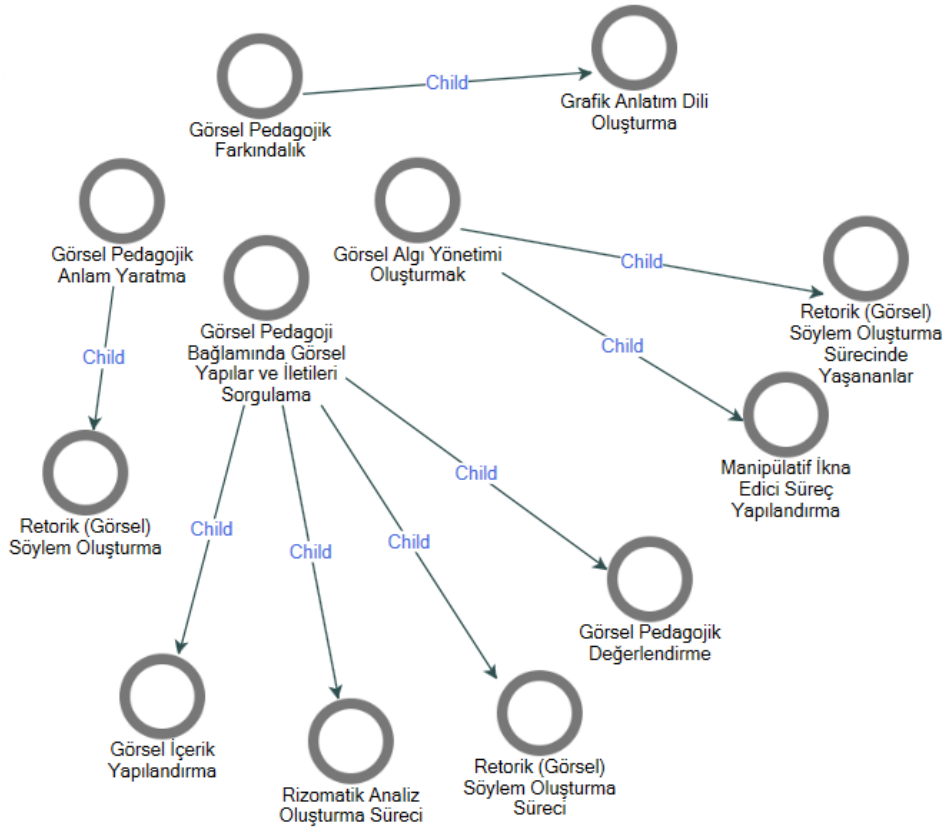
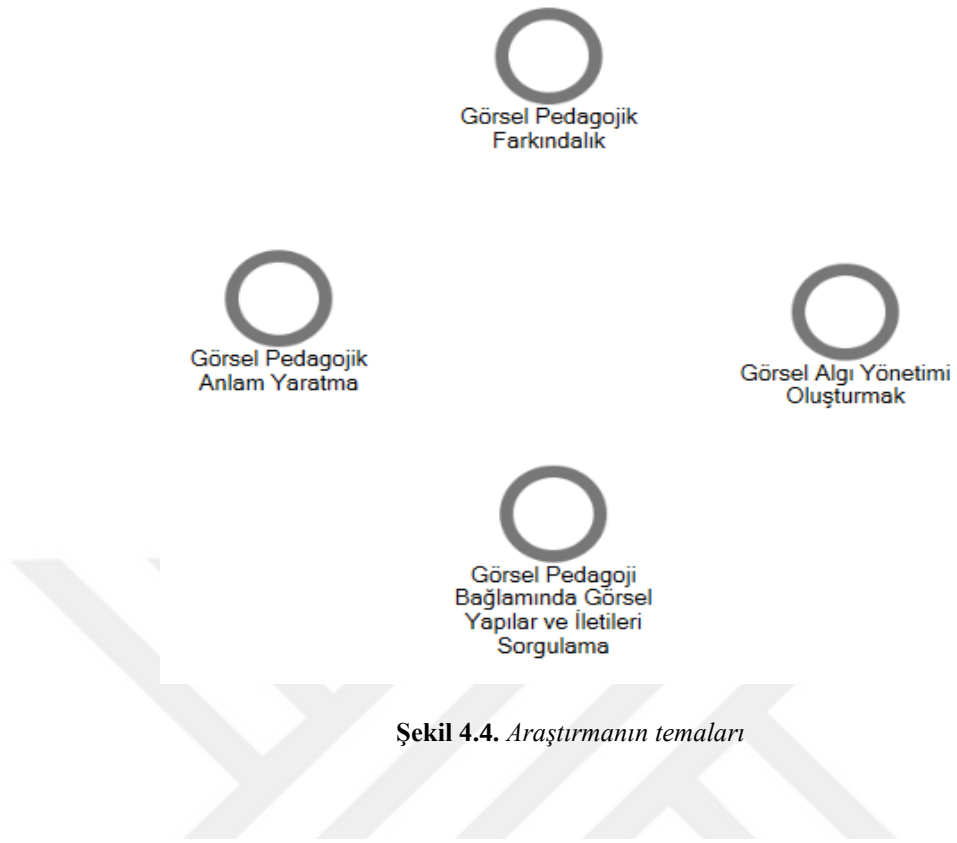
Haftalık derslerin ve yapılan tüm görüşmelerin ses kayıtları alınmış ve tümünün dökümü oluşturulmuştur. Görüşmelerin yazıya dökülmesinden sonra araştırmacı dökümleri okumuştur ve verileri kodlamıştır. Bu kodlar kategorilerin oluşturulmasında kullanılmıştır.

Görüşmelerin analizi için NVivo 12 Pro programı kullanılmıştır. Araştırmacı tarafından oluşturulan kategoriler NVivo 12 Pro programına aktarılmış ve bu doğrultuda temalar oluşturulmuştur. Oluşturulan temalar ve kategoriler aşağıdaki gibidir:

- Görsel Pedagojik Farkındalık
 - Grafik Anlatım Dili Oluşturma (Stilizasyon Çalışmaları)
- Görsel Pedagojik Anlam Yaratma

- Retorik (Görsel) Söylem Oluşturma (Marka Logo Tasarım Çalışmaları)
- Görsel Algı Yönetimi Oluşturmak
 - Manipülatif İkna Edici Süreç Yapılandırma (Marka Logo Afiş Çalışmaları)
 - Retorik (Görsel) Söylem Oluşturma Sürecinde Yaşananlar (Marka Logo Afiş Çalışmaları)
- Görsel Pedagoji Bağlamında Görsel Yapılar ve İletileri Sorgulama
 - Retorik (Görsel) Söylem Oluşturma Süreci (Kadına Şiddet Temalı Afişler)
 - Rizomatik Analiz Oluşturma Süreci (Çevre Temalı Afişler)
 - Görsel İçerik Yapılandırma (İllüstrasyon Tasarım Çalışmaları)
 - ❖ Görsel Pedagojik Değerlendirme (Alt Tema)
 - Görsel Kültür Tanımı
 - Görsel Okuryazarlık Tanımı
 - Teknolojik Yeterlilikler
 - Uygulamanın Mesleki Katkısı

Araştırmada Güzel Sanatlar Eğitimi bölümündeki seçmeli sanat atölye grafik dersinde görsel kültür odaklı görsel pedagojik farkındalığın nasıl geliştirilebileceğini ve tasarım süreçlerine nasıl yansıdığını ortaya koyma amacıyla elde edilen bulgular çerçevesinde araştırma temalarına ulaşılmıştır. Bu temalar; Görsel Pedagojik Farkındalık, Görsel Pedagojik Anlam Yaratma, Görsel Algı Yönetimi Oluşturmak, Görsel Pedagoji Bağlamında Görsel Yapılar ve İletileri Sorgulama'dır. Araştırmanın temaları Şekil 4. 4'te gösterilmiştir.

Odak Grup Görüşmeleri, Yarı-Yapılandırılmış Görüşmeler ve ders kayıtlarından elde edilen verilerin analizi sonucunda oluşturulan Temalar ve Temalara ait Kategoriler ise şu şekildedir;

Görsel Pedagojik Farkındalık temasına ait kategori; Grafik Anlatım Dili Oluşturma'dır.

Görsel Pedagojik Anlam Yaratma temasına ait kategori; Retorik (Görsel) Söylem Oluşturma'dır.

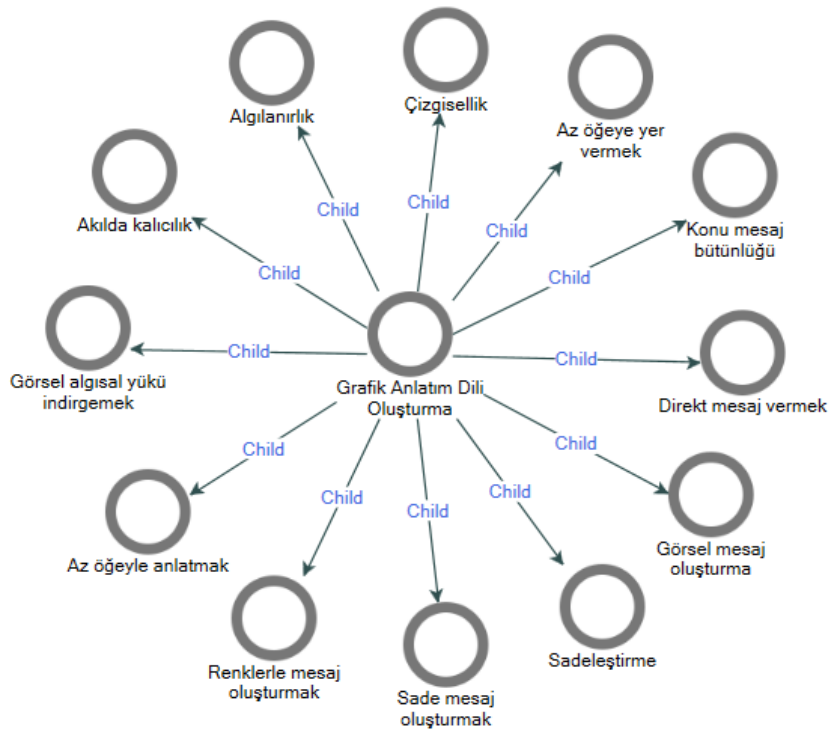
Görsel Pedagoji Bağlamında Görsel Yapılar ve İletileri Sorgulama temasına ait kategoriler; Görsel İçerik Yapılandırma, Rizomatik Analiz Oluşturma Süreci, Retorik (Görsel) Söylem Oluşturma Süreci, Görsel Pedagojik Değerlendirme'dir.

Görsel Algı Yönetimi Oluşturmak temasına ait kategoriler; Manipülatif İkna Edici Süreç Yapılandırma, Retorik (Görsel) Söylem Oluşturma Sürecinde Yaşananlar'dır.

4.3. Görsel Pedagojik Farkındalık

4.3.1. Grafik anlatım dili oluşturma (stilizasyon çalışmaları)

Görsel Pedagojik Farkındalık temasına ilişkin Grafik Anlatım Dili Oluşturma kategorisi kapsamında stilizasyon çalışmaları yapılmıştır. Birinci hafta ekle-sil haftası olduğu ve ders yapılmadığı için ikinci haftadan başlamak üzere stilizasyon çalışmalarına giriş yapılmış ve dördüncü haftaya kadar bu çalışma devam etmiştir. Öğrencilerin görsel pedagojik farkındalık kazanımı sağlamaları amacıyla grafik dersinin yapısına uygun bir şekilde grafik anlatım dili çerçevesinde sadeleştirme, görsel mesaj oluşturabilme, az öge ile mesaj oluşturabilme gibi beceriler kazandırılmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda oluşturulan Grafik Anlatım Dili Oluşturma kategorisine ilişkin kodlar Şekil 4.6'daki gibidir.

Şekil 4.6. Grafik anlatım dili oluşturma kategorisi ve kodları

Grafik Anlatım Dili Oluşturma kategorisi çerçevesinde grafik tasarım uygulaması olarak Stilizasyon çalışmaları yapılmıştır. Bu doğrultuda odak grup görüşmelerinden ve ses kayıtlarından elde edilen bulgular sonucunda öğrencilerin cevaplarından kodlar oluşturulmuştur. Grafik Anlatım Dili Oluşturma kategorisine ait kodlar aşağıdaki gibidir; çizgisellik, az öğeye yer vermek, az öğeyle anlatmak, algılanırlık, akılda kalıcılık, görsel algısal yükü indirmek, renklerle mesaj vermek, sade mesaj oluşturma, sadeleştirme, görsel mesaj oluşturma, direkt mesaj vermek, konu mesaj bütünlüğü.

Tablo 4.1. Grafik anlatım dili oluşturma kategorisine ait kodların frekansları

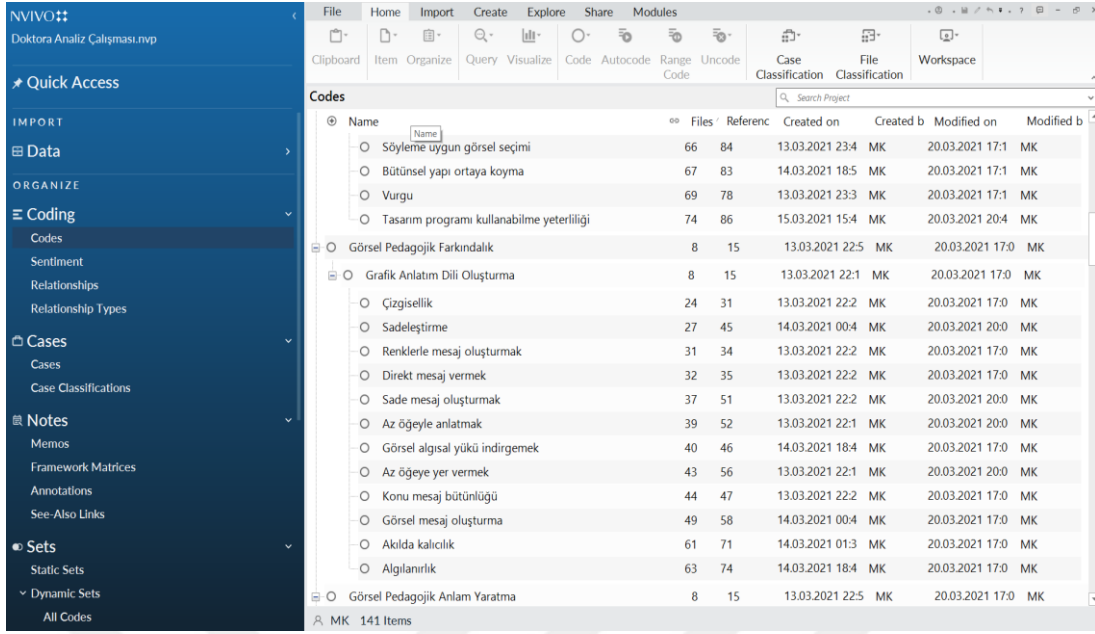
Kod	Frekans	Kod Ağırlığı (%)
Algılanırlık	74	12,33
Akılda kalıcılık	71	11,83
Görsel mesaj oluşturma	58	9,67
Az öğeye yer vermek	56	9,33
Az öğeyle anlatmak	52	8,67
Sade mesaj oluşturma	51	8,50
Konu mesaj bütünlüğü	47	7,83
Görsel algısal yükü indirmek	46	7,67
Sadeleştirme	45	7,50
Direkt mesaj vermek	35	5,83
Renklerle mesaj oluşturma	34	5,67
Çizgisellik	31	5,17

Öğrencilerin stilizasyon konusuna yönelik en çok kullandıkları kavramlar arasında %12 Algılanırlık ve Akılda kalıcılık, %10 Görsel mesaj oluşturma, %9 Az öğeye yer vermek, Az öge ile anlatmak ve Sade mesaj oluşturmamak, %8 Konu mesaj bütünlüğü, Görsel algısal yükü indirgemek ve Sadeleştirme, %6 Direkt mesaj vermek ve Renklerle mesaj oluşturmamak, %5'te Çizgisellik kavramları yer almaktadır. Tabloya göre, stilizasyon çalışmalarında ve grafik anlatım dili oluşturma kapsamı bağlamında en fazla algılanırlık, akılda kalıcılık, görsel mesaj oluşturabilme, az öğeye yer verme ve sadeleştirme kavramları ön plana çıkmıştır.

Grafik anlatım dili oluşturma kategorisine ait kodlara ilişkin oluşturulan kelime bulutu Görsel 4.1’de gösterilmektedir.

141

Görsel 4.2. Nvivo doktora analiz çalışması görseli

4.3.1.1. Birinci haftada gerçekleşen ders işleniş sürecine ve öğretim etkinliklerine ilişkin bulgular

Birinci hafta ekle-sil haftası olduğu için ders yapılmamıştır. Ders öğretim üyesi ve araştırmacı tarafından her hafta yapılacaklar planlanmıştır.

Tablo 4.2. Birinci haftaya yönelik ders işleniş süreci

1. HAFTA: EKLE SİL
Ekle sil haftası olduğu için ders yapılmamıştır.

4.3.1.2. İkinci haftada gerçekleşen ders işleniş sürecine ve öğretim etkinliklerine ilişkin bulgular ve stilizasyon çalışmaları

2. Hafta; İkinci hafta güz döneminin ilk dersi yapılmıştır. Ders öğretim üyesi ve araştırmacı öğrencilerle tanışmıştır. Ders öğretim üyesi araştırmadan, ders içeriğinden ve dönem boyunca derste işlenecek konulardan bahsetmiştir. Araştırmacı araştırma kapsamında grafik dersinde yapılacak uygulamalara yönelik olarak öğrencileri bilgilendirmiştir. Araştırmacının tezi kapsamında görsel pedagoji bağlamında görsel kültür, tüketim kültürü, popüler kültür, yeni medya odaklı sunumlar yapılacağı, çevremizde ve sosyal medyada gördüğümüz görsellerin sorgulanacağı ve görsel anlatım dili oluşturma odaklı çalışmalar yapılacağı anlatılmıştır. Güz dönemi boyunca stilizasyon

çalışması, marka logo tasarım çalışması, marka afiş tasarım çalışması, sosyal sorumluluk kadına şiddet temalı afiş tasarım çalışması ve sosyal sorumluluk çevre temalı afiş tasarım çalışması yapılacağından bahsedilmiştir. Bahar döneminde ilk beş haftayı kapsayan süreçte ise illüstrasyon tasarım çalışması yapılacağı belirtilmiştir. Öğrencilere program bilgileri sorulmuştur. Öğrencilerin çoğunluğu program bilgilerinin çok az düzeyde olduğunu ifade etmiştir. Yalnızca bir öğrenci mesleki liseden mezun olduğu için orta düzeyde program kullanabildiğini belirtmiştir. Bu ders kapsamında temel düzeyde program eğitimi verileceği ve tasarım programlarıyla (Photoshop, Illustrator) çalışılacağından bahsedilmiştir.

Tablo 4.3. Öğrencilerin tasarım programlarına ilişkin deneyim bulguları

Tasarım Programları Deneyim Düzeyleri	Az	Orta	İyi
Photoshop	4	1	0
Illustrator	4	1	0

Öğrencilere tasarım programlarına ilişkin deneyimleri sorulmuş ve öğrencilerin ifadelerinden sınıf içerisinde Photoshop programını daha önce 4 öğrencinin çok az düzeyde, vektörel bir tasarım programı olan Illustrator programını ise sınıf içerisinde 1 kişinin orta düzeyde deneyimlemiş olduğu görülmüştür. Bu bulgular araştırmacının birebir katılım gösterdiği ilk gruba ait bulgulardır ve uygulamanın ilk dersinde elde edilmiştir. İlk ders sürecinde araştırmacı günlüğüne şu notları almıştır:

Katılımcı öğrencilerin tümünün ana sanatları resim bölümü olduğu için daha önce tasarım programı kullanan çok az öğrenci var. Meslek lisesi grafik bölümü okumuş bir öğrenci orta düzeyde Photoshop ve Illustrator programını kullanmış. Bir öğrenci ise güzel sanatlar lisesinde bu programları çok az deneyimlediğini ifade etti. Aslında bu derste kullanılacak tasarım programlarını öğrenciler ilk kez deneyimleyecekler diyebiliriz. Çünkü anladığım kadarıyla daha önce bu programları bilseler de çok fazla kullanmamışlar (MK, 03 Ekim 2019).

Ders sürecinde alınan ses kaydından elde edilen verilerde ise derste diyaloglar ve öğrencilerin tasarım programlarına ilişkin ifadeleri şu şekildedir:

Programlar ile ilgili pek bilgim yok sadece Photoshop çok az biliyorum (Zeynep, 03 Ekim 2019).

Meslek lisesi çıkışlıyım ama programları en düşük seviye biliyorum (Bircan, 03 Ekim 2019).

Programlarla aram çok yok. Güzel sanatlar lisesi çıkışlıyım ama çok öğrenmedik orda (Büşra, 03 Ekim 2019).

Ben grafik bölümü meslek lisesi çıkışlıyım. Photoshop ve Illustrator programı gördük temel olarak. Aslında bir şeyler çıkartacak kadar biliyorum. Aynı zamanda üniversitenin medya grubunda öğrenci editör işçi olarak çalışıyorum (Sümeysa, 03 Ekim 2019).

Ben düz lise çıkışlıyım ve program bilgim hiç yok, burada öğrenicem (Emir, 03 Ekim 2019). Hiç önemli değil, zaten bu ders kapsamında programları temel biçimde öğrenicez ve bize gayet yeticek (Ders öğretim üyesi, 03 Ekim 2019).

İlk haftalarda öğrencilerin programı tanımaları, derse ve konulara alışması bakımından basit uygulama denemeleri yapma amacıyla “Hayvan-Cansız-Doğa” temalı stilizasyon çalışmalarının yapılması planlanmıştır. Bu çerçevede öğrenciler ilk önce elle eskiz çalışması yapacak daha sonra bilgisayara aktarıp tasarım programları aracılığıyla uygulama yapılacaktır. Bu çalışmalar, öğrencileri hem Grafik Tasarım dersine ısındırma hem de tasarım programlarına karşı istek duymaları bakımından olumlu olmuştur. Örneğin tasarım programı ile ilgili olarak 1., 2., 3, 4. Yarı Yapılandırılmış Görüşme sorularının birleşiminden oluşan görüşmede öğrencilere sorulan: “Görsel anlatım dili oluşturma amaçlı tasarım programlarını işe koşmak konusunda ve yeterlikleriniz konusunda ne düşünüyorsunuz?” sorusuna Emir şu şekilde yanıt vermiştir:

Programlar baya yardımcı oldu bana. Hiç bilmiyordum. Kullanmayı öğrendikten sonra hayatım kolaylaştı. İlk haftalarda elle çizip geliyordum. Onu bıraktım. Sadece dijital ortamda hazırlayabiliyorum artık. Düşündüklerimi programda uygulayabiliyorum (Emir, 26.12.2019).

Öğrencilerin hem ilk defa tam anlamıyla bilgisayarlı çizim ve tasarım yapıyor olmaları hem de grafik tasarıma yönelik yaptıkları üretimler onları zorlamıştır. Öğrenciler resim bölümünü seçtikleri için detaylı çalışmalar yapmaktadırlar. Bu nedenle stilizasyon çalışmalarında hem sadeleştirme anlamında hem de bilgisayarlı tasarım bakımından sürecin başında zorlanmışlardır. Öğrenciler stilizasyon çalışmaları ve tasarım programında geçirdikleri sürece ilişkin zorlandıklarını ifade etmişlerdir. Araştırmacı tarafından sorulan “Stilizasyon süreciniz nasıl geçti?” sorusuna yönelik olarak öğrencilerin stilizasyon çalışmasını ve tasarım programını deneyimleme süreçlerinin değerlendirildiği 5. Odak Grup Görüşmesi’nde alınan ses kayıtlarına yansıyan Büşra, Bircan ve Zeynep’in görüşleri şu şekildedir:

Büşra: Başta karman çorman yaptım. Hocadan düzeltme dönütleri ala ala düzeldi. Yaptıkça daha iyi anladım. Resimci olunca indirgemek zor oluyor. Ben ayrıntı işlemeyi sevdiğim için beni zorladı ilk olarak ama sevdim (OGG5, 15.12.2019).

Bircan: Resimden daha farklı olarak daha sade bir şekilde kitleye, izleyiciye ulaşmak. Bana şöyle ben zaten grafik bölümünden geldiğim için biliyordum. Biraz hazır bulunuşluğum

vardı. Ben yine hazır bulunuşluğa vurgu yapıyorum. Yine de anasanatım resim olduğu için ilk olarak desen çizip sonra sadeleştiriyorum. (OGG5, 15.12.2019).

Zeynep: Ben en çok stilizasyon konusunu beğendim. Yaratıcı ve eğlenceli geldi. Programı çok iyi bilmediğim için diğerleri daha zorladı. Tam bilsem daha iyi yapardım. Ben grafik tasarımı lisede gördüm. Fakat uygulama olarak pc üzerinde değil. Afiş logo yaptık. Pc program bilmeyince yeni öğrendiğim için zorlandım. Ama öğreniyorum programı (OGG5, 15.12.2019).

Öğrencilere araştırmacı tarafından hazırlanan görsel pedagoji ve görsel kültür ile ilgili bilgilerin yer aldığı PowerPoint sunulmuştur. Araştırmacının görsellerle zenginleştirilmiş olarak hazırladığı sunumun içerisinde yer alan konu başlıkları genel olarak Görsel Pedagoji ve Görsel Kültüre Giriş: Görsel Kültür Kuramı Nedir? Görsel Kültür Kuramını Oluşturan Kavramlar, İmgenin Gücü, Görsel Kültür İmgeleri, Görsel Kültürün Yaşamdaki Etkileri, Popüler Kültür, Medya Kültürü, Tüketim Kültürü, Grafik Tasarımına Giriş, Görsel İletişim Yapılandırma ve Stilizasyon konuları yer almaktadır. Ders öğretim üyesi ile birlikte anlatılan araştırmacının hazırlamış olduğu sunumun geniş anlamda içeriğinde ise; görsel pedagoji bağlamında kültür, görsel kültür, görsel kültür imgeleri, popüler kültür, medya kültürü, sosyal medya, tüketim kültürü, görsel pedagoji, görsel algı, görsel düşünme, eleştirel düşünme, görsel okuryazarlık konuları yer almaktadır. Sunumdaki görseller, özellikle güncel ve sosyal medyada sıkça yer alan görsellerden oluşmaktadır. Böylece öğrencilerin dikkatini çekmesi amaçlanmıştır. Sunumda yer alan görseller, afişler incelenerek öğrencilerin sorgulama yapması ve görselleri yorumlaması sağlanmıştır.

Araştırmacı tarafından “Görsel Pedagoji ve Görsel Kültüre Giriş” konusuna yönelik sunum anlatıldıktan sonra ders öğretim üyesi tarafından “Grafik Tasarımına Giriş ve Görsel İletişim Yapılandırma, Stilizasyon” konusu anlatılmıştır. Ders sonunda öğrencilerden ödev olarak, grafik anlatım dili oluşturma bağlamında “Hayvan-Cansız-Doğa” temalarına dayalı stilizasyon eskiz çalışmaları yapmaları istenmiştir.

Ders bitiminde öğrencilerle iletişim kurma ve derste yapılan çalışmalarla ilgili dönütler verme amacıyla Whatsapp grubu oluşturulmuştur.

Tablo 4.4. İkinci haftaya yönelik ders işleniş süreci

2. HAFTA: GÖRSEL PEDAGOJİ VE GÖRSEL KÜLTÜRE GİRİŞ

1. Ders: Tanışma ve derse giriş yapılır.

Ders öğretim üyesi ve araştırmacı kendini tanıtır.

Öğrenciler kendini tanıtır.

Ders öğretim üyesi dönem boyunca dersin nasıl ve ne şekilde işleneceği ile ilgili bilgilendirme yapar.

Ders öğretim üyesi öğrencilerin tasarım programı yeterliliklerini sorar. Dönem boyunca çalışılacak tasarım programları hakkında bilgi verir.

2.Ders: Ders öğretim üyesiyle birlikte araştırmacının hazırladığı sunum üzerinden görsel pedagoji bağlamında görsel kültür ile ilgili konu anlatımı yapılır.

Sunumda yer alan görseller ve afişler incelenir. Bu görseller üzerinden sorgulama ve yorumlar yapılır.

Araştırmacı öğrencilere Görsel Kültür nedir, ne olabilir? sorusunu yönlendirerek tartışma ortamı yaratır.

Öğrencilerden fikirlerini paylaşmaları istenir.

3.Ders: Araştırmacı öğrencilerden sosyal medyadan bir imgeyi seçmelerini ve yorumlamalarını ister.

Öğrenciler yorum yapmaya ve fikirlerini arkadaşlarıyla paylaşmaya devam ederler.

Araştırmacı öğrencilerden genel olarak dersi değerlendirmelerini ve fikirlerinin paylaşmalarını ister.

Öğrencilerden iletişim bilgileri alınarak Whatsapp grubu kurulur.

Dersin Genel Amaçları

- Görsel anlatım diline ilişkin farkındalık geliştirme.
- Görsel anlatım diline dayalı görsel kültür uzantılarını yorumlayabilme: Popüler kültür, Tüketim kültürü, Medya kültürü imgelerini çözümleyebilme.
- Sosyal medya, yeni medyadaki kullanılan imgeleri sorgulayabilme.
- İmge ve görsel imgeleri analiz edebilme.
- Sosyal ve kültürel bağlamda hangi imgenin hangi imgeye referansta bulunduğu fark ederek eleştirel bakış açısıyla görsel okuma ve uygulama yapma.
- Görsel anlatım diline ilişkin öğeleri değerlendirebilme ve bu doğrultuda uygulamalar geliştirebilme.

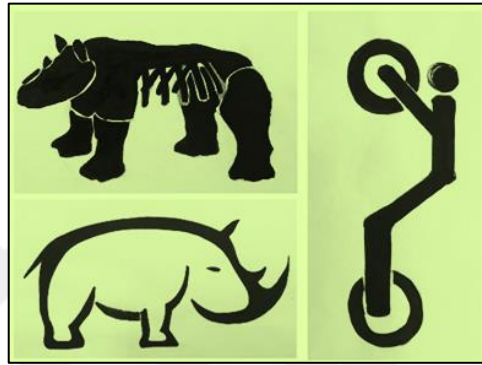
Yöntem: Sunum, tartışma, yorum yapma, soru-cevap, örnek görseller inceleme.

Ödev: Öğrencilerden görsel anlatım diline dayalı görsel farkındalıkla stilizasyon çalışması yapmaları istenir. Bir sonraki haftaya kadar stilizasyon ve sadeleştirmek kavramından yola çıkılarak 3 temel öğenin “Hayvan-Cansız-Doğa” olarak stilizasyonu yapmaları istenir.

‘Görsel Pedagoji ve Görsel Kültüre Giriş’ konusu kapsamında öğrencilere görsel pedagoji ile ilgili sunum anlatılmıştır. Sunum üzerinde tartışıldıktan sonra ilk haftanın konusu olarak Stilizasyon anlatılmıştır. Stilizasyon konusundaki amaç; görsel pedagoji ve görsel kültüre giriş kapsamında öğrencilerin herhangi bir konu çerçevesinde grafik anlatım dili oluşturabilmelerini sağlamaktır. Bu amaç doğrultusunda; öğrencilerden

grafik tasarım dili oluşturmaları için ders öğretim üyesi tarafından belirlenen ‘Hayvan-Cansız-Doğa’ temalarını en sade haliyle yansıtılmaları istenmiştir.

Öğrenciler bir sonraki ders sürecinde stilizasyonla ilgili olarak eskiz çalışmalarını tamamlamıştır. Öğrencilerin eskiz çalışmaları genellikle detaylı, ayrıntılı, resimsel özelliklerde çizilmiştir. Öğretim üyesinin anlatmış olduğu konulara ve grafik anlatım diline paralel olarak öğrencilere, çalışmalarının ayrıntılardan arındırılması ve sadeleştirilmesi gerektiği dönütleri verilmiştir. Öğrencilerin stilizasyon konusu ile ilgili olarak yapmış oldukları eskiz çalışmaları şöyledir:

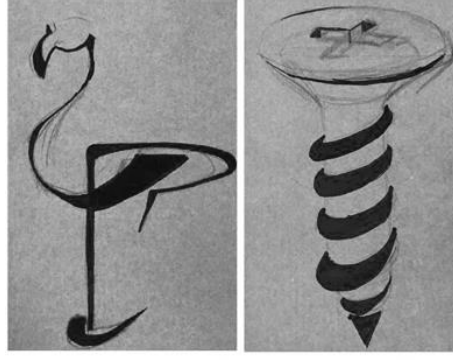

Görsel 4.3. Emir'in “hayvan ve cansız” temalı stilizasyon eskiz çalışmaları

Emir “Hayvan-Cansız-Doğa” temaları kapsamında gergedan, bisiklet ve yaprak stilizasyon çalışmaları yapmıştır. Emir gergedan stilizasyonunda ilk olarak çok fazla detaya girmiştir ve çizimini bir konu kapsamında düşünerek yapmıştır. Emir hayvanların yok edilmesinden yola çıktığını ve bu nedenle gergedanın kaburga kısımlarını kemikli ve boş çizdiğini ifade etmiştir. Ders öğretim üyesi ve araştırmacı tarafından Emir’e özellikle gergedan çiziminin daha sade, yalın, çizgisel çizilmesi yönünde dönütler verilmiştir. Emir aldığı dönütler doğrultusunda gergedan çizimini yeniden ele alarak daha yalın bir çizim yapmıştır.

1. Odak Grup Görüşmesi’nde Emir stilizasyon çalışmasını ve yaşadığı farkındalığı şu şekilde ifade etmiştir:

İlk başta yaptığım stilizasyonda, ben birkaç parçayı çıkarırım diye düşündüm ve avlanmayla, hayvanların neslinin tükenmesiyle ilgili bir konu düşündüm. O yüzden gergedanın karın bölgesini çıkardım. O şekilde çizmiştim. Sadece belli parçaları çıkardığım zaman stilizasyon yaptığımı zannediyordum. Ama verdiğiniz derste öyle olmadığını anladım. Bilmediğim için öyle yapmıştım. Şimdi daha çok çizgisel ve biçim vererek, ebatları değiştirerek stilizasyon yapıldığını anladım. (Emir, 17.10.2019).

Görsel 4.4. Sümeyra'nın "hayvan ve cansız" temalı stilizasyon eskiz çalışmaları

Sümeyra stilizasyon çalışmalarında diğer öğrenciler gibi öncelikle biraz ayrıntıya girse de genel olarak daha sade çizimler yapmayı başarmıştır. Ders öğretim üyesi Sümeyra'ya flamingo çiziminde ve yaprak çiziminde daha sade çalışması yönünde dönüt vermiştir. Sümeyra'nın yaptığı vida stilizasyonu sadeleştirme yapması bakımından başarılı bulunmuştur. Sümeyra'nın gerekli düzeltmeleri yaptıktan sonra el çizimini bilgisayar ortamına aktarması onaylanmıştır. Sümeyra'nın stilizasyon eskizleri ders öğretim üyesi, araştırmacı ve öğrenciler tarafından stilize etme bakımından başarılı bulunmuştur.

Görsel 4.5. Bircan'ın "hayvan ve doğa" temalı stilizasyon eskiz çalışmaları

Bircan'ın "Hayvan-Cansız-Doğa" temalı stilizasyon eskiz çalışmalarını aşamalı olarak yapmıştır. Öncelikle detaylı ve resimsel çalışmış daha sonra çizimlerini sadeleştirmiştir. Ders öğretim üyesi ve araştırmacı tarafından Bircan'ın stilizasyon çalışmalarında en uygun olanlar onaylanmıştır. Bircan onaylanan çalışmalarını çizgisel bir biçimde tekrar çalışmış ve sadeleştirme bakımından istenileni yakalamıştır. Bu doğrultuda Bircan'ın çizimlerini bilgisayar ortamına aktararak tasarım programında çizmeye başlaması sağlanmıştır.

1. Odak Grup Görüşmesi'nde Bircan stilizasyon çalışmasını ve yaşadığı farkındalığı şu şekilde ifade etmiştir:

Bireyi yormadan ona mesaj vermek stilize bir şekilde ne olduğunu anlayarak fazla ayrıntılarda boğulmasına izin vermeden direkt anlatacağımız şeyi stilize bir şekilde sade, en sade şekilde anlatmak, mesaj vermek (Bircan, 17.10.2019).

Görsel 4.6. Zeynep'in "hayvan ve cansız" temalı stilizasyon eskiz çalışmaları

Zeynep "Hayvan-Cansız-Doğa" temalı stilizasyon eskiz çalışmasını sade ve çizgisel bir şekilde yapmıştır. Zeynep'in eskizlerinde stilizasyon konusunu kavrayarak çizimlerine yansıttığı görülmüştür. Ders öğretim üyesinin verdiği dönüt sonrasında Zeynep'in bilgisayar çizimine geçmesi sağlanmıştır.

Görsel 4.7. Ayşen'in "hayvan" temalı stilizasyon eskiz çalışmaları

Ayşen "Hayvan-Cansız-Doğa" temalı stilizasyon eskiz çalışmasını oluştururken öncelikle gerçekli bir şekilde ve detaylı çizmiştir. Öğrenci koç çiziminde boynuzu ön plana çıkararak çizgilerini sadeleştirmiştir. Ev çiziminde de detayları sadeleştirmiştir. Dağ çiziminde ise, dağlar-gökyüzü-güneş üçlüsünü yansıtmak istemiştir. Estetik bir kompozisyon oluşturmayı amaçlayarak kahve tonları ile resmetmiştir. Öğrenci çalışmasını sadeleştirerek tamamlamış ve bilgisayar çizimine geçmiştir.

1. Odak Grup Görüşmesi'nde ders öğretim üyesi öğrencilere ilişkin ifadeleri şu şekilde yansıtmıştır:

Evet, ben şunu anlıyorum siz stilizasyonun mantığını anladınız. Ve bunun görsel pedagojik anlamda çok etkili olması için, amacına hizmet etmesi için mümkün olduğunca stilizasyonun

daha sade, daha çizgisel, görsel algısal yükten arındırılmış daha minimize edilmiş, yorumlanmış boyutta sunulması gerektiğine ilişkin fikirler ortaya koymuş oldunuz. Teşekkür ederiz (Ders öğretim üyesi, 17.10.2019).

Araştırmacının günlüğünde öğrencilerin ilk konu çerçevesinde farkındalıklarına ilişkin şu not yer almaktadır:

Öğrencilerin stilizasyonun mantığını anladıkları ve stilizasyonun daha sade bir şekilde yapılandırıldığını, görsel algısal yükten arındırılmış olma durumunu kavradıklarını gözlemliyorum (MK, 17.10.2019).

Öğrencilere stilizasyon çalışmalarının tamamlanarak illüstrasyon çizimlerine geçmeleri için onay verilmiştir. Bu çerçevede tüm öğrenciler el çizimlerini bilgisayar ortamına aktarmış ve stilizasyonlarını çizim programında çizmişlerdir. Veri analizleri sonucunda stilizasyon konusuna yönelik uygulama denemeleri ile öğrencilerin beceri ve deneyim kazandıkları aynı zamanda bu beceri ve deneyimi diğer çalışmalarına yansıttıkları görülmüştür.

4.3.1.3. Üçüncü haftada gerçekleşen ders işleniş sürecine ve öğretim etkinliklerine ilişkin bulgular ve stilizasyon çalışmaları

3. Hafta; Görselin Temsil Gücü ve Görsel Pedagojik Bakış Açısıyla Sorgulanması konusu ele alındı. Görsel Kültürün Ortaya Çıkmasındaki Temel Etkenler: Günlük Yaşantımızdaki Görüntülerin İlettiği Mesajları Yorumlama, Postmodernizm, Görsel Algı, Eleştirel Bakma, Eleştirel Düşünme, Görsel Okuryazarlık konuları sunumla anlatılmıştır. Örnek görseller üzerinden görsel pedagojik olarak görsel kültürün etkilerinin sorgulanması ve tartışılması yapılmıştır. Öğrencilerin yaptıkları “cansız”, “doğa” ve “hayvan” temalı stilizasyonların eskiz çalışmalarına dönütler verilerek yorumlanmıştır. Öğrencilerden stilizasyon çalışmalarının son haliyle getirilmesi istenmiştir. Öğrenciler sunumlar yoluyla derste öğrendikleri bilgileri pratiğe dönüştürmüşlerdir.

Üçüncü hafta araştırmacı tarafından ders boyunca ses kaydı ve video kaydı alınmaya başlanmıştır. Araştırmacı tarafından ders sırasında video ve ses kaydı alınması ile ilgili olarak izin formu hazırlanmış ve derse gelen öğrencilerden yazılı izin alınmıştır. Aynı zamanda öğrencilerden sözlü olarak izin alınmıştır. Araştırmacı tarafından hazırlanan sunum doğrultusunda görsel pedagoji, görsel algı, görsel okuryazarlık konuları ders öğretim üyesiyle birlikte sunulmuştur. İkinci hafta anlatılan konuların detaylı anlatımı gerçekleştirilmiştir. Sunumda öğrencilerin dikkatini çekebilecek, sosyal medyada güncel bir şekilde yer alan görsellere yer verilmiştir. Bu çerçevede güncel

görsellerle öğrencilerin ilgisini derse çekmek ve katılımlarını sağlamak amaçlanmıştır. Öğrencilerin derste sosyal medyada sıklıkla karşılaştıkları fotoğrafları görünce kendilerini daha rahat ifade ettikleri görülmüştür. Sunumdan sonra ders öğretim üyesi ve araştırmacı tarafından öğrencilerin yapmış oldukları “hayvan-cansız-doğa” stilizasyonları teker teker yorumlanarak dönütler verilmiştir. Öğrencilerden birbirlerinin yaptıkları çalışmaları yorumlamaları istenmiştir. Öğrenciler birbirlerinin çalışmalarında genel olarak Emir’in gergedan çizimini, Bircan’ın sincap çizimini ve Zeynep’in bardak çizimini başarılı bulmuşlardır. Büşra’nın çizimlerinde horoz, ayakkabı ve yaprak stilizasyonlarını yeniden yorumlayarak son haliyle bilgisayar çizimine geçmesi istenmiştir. Öğrencilerin konuya uygun bir şekilde birbirlerini eleştirmeleri stilizasyon ve grafik anlatım dili oluşturabilme konusunu kavradıklarını göstermiştir. Dönütler verildikten sonra öğrencilerin el çizimlerini bilgisayar ortamına aktararak illüstratör programında çizim yapabilmeleri için ders öğretim üyesi tarafından illüstratör tasarım programı uygulamalı bir şekilde anlatılmıştır. Derste öğrencilerde ders öğretim üyesini izlemiş ve kendileri de bilgisayar ortamında çalışmışlardır. Öğrencilerden çalışmalarının son hallerini tamamlamaları ve bilgisayar çizimlerini bitirmeleri istenmiştir. Öğrencilere dersin sonunda stilizasyon konusunu pekiştirmeleri için stilizasyon örnekleri gösterilmiştir. Öğrencilere gelecek hafta retorik söylem odaklı marka-logo oluşturma konusunun anlatılacağı söylenerek öğrencilerden kendi markaları için logo eskizleri oluşturmaları istenmiştir.

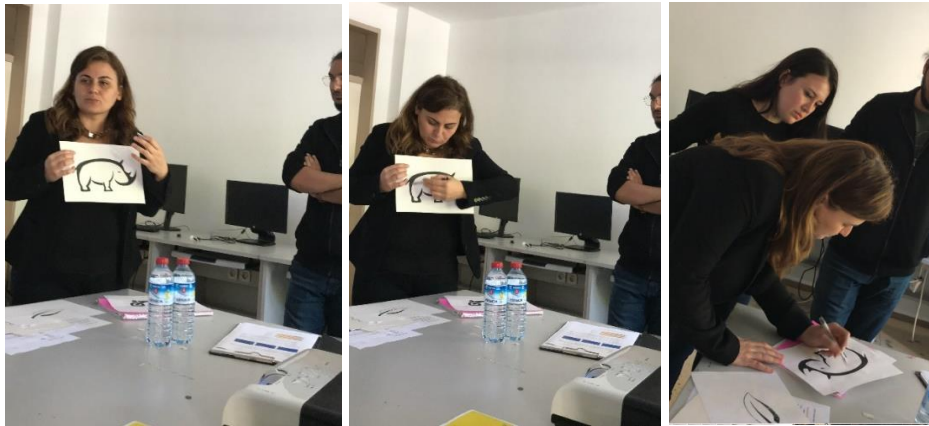
Tablo 4.5. Üçüncü haftaya yönelik ders işleniş süreci

3.HAFTA: GÖRSELİN TEMSİL GÜCÜ VE GÖRSEL PEDAGOJİK BAKIŞ AÇISI İLE SORGULANMASI
1. Ders: Derste araştırmacı tarafından video kamera ve ses kayıt cihazıyla kayıt altına alınmaya başlanır. Video kaydı ve ses kaydı için öğrencilerden sözlü ve yazılı izin alınır. Araştırmacı tarafından hazırlanan sunumda görsel pedagoji, görsel algı, görsel okuryazarlık konuları daha detaylı bir şekilde ders öğretim üyesiyle birlikte sunulur. Konularla ilgili örnek görseller ve afişler incelenir, sorgulanır ve yorumlanır. Öğrencilerin derse katılmaları ve görselleri yorumlamaları sağlanır. 2. Ders: Sunumdan sonra öğrencilerin yapmış oldukları “Hayvan-Cansız-Doğa” stilizasyonları ders öğretim üyesi tarafından incelenir ve yorumlanır. Öğrenci çalışmalarına dönütler verilir. Tasarım programı uygulamalı olarak anlatılır. Öğrencilerden dönütler sonucunda gerekli düzeltmeleri yapmaları ve haftaya son şekliyle getirmeleri istenir. 3. Ders: Dönütler verildikten sonra sunumda yer alan stilizasyon örnekleri gösterilir. Öğrencilerin konuyu pekiştirmeleri sağlanır. Gelecek hafta konusu olan retorik (görsel söylem), markalaşma süreci, logo, kurumsal kimlik konularının anlatılacağı söylenerek stilizasyonların tamamlanması istenir. Dersin Genel Amaçları • Görsel pedagoji ve görsel algı nedir kavrayabilme. • Görsel mesajları farkedebilme. • Görsel pedagojik farkındalık geliştirme. • Görsellere eleştirel bakabilme. • Görsel okuryazarlık sürecini sorgulama. • Görsel öğeleri değerlendirebilme. • Tasarım programı kullanabilme. Yöntem: Sunum, tartışma, yorum yapma, soru-cevap, örnek görseller inceleme, uygulama yapma. Ödev: Ders öğretim üyesinin verdiği dönütler doğrultusunda stilizasyon çalışmalarının tamamlanması istenir.

4.3.1.4. Dördüncü haftada gerçekleşen ders işleniş sürecine ve öğretim etkinliklerine ilişkin bulgular ve stilizasyon çalışmaları

4. Hafta; Dersin başında illüstratör programı detaylı ve uygulamalı olarak anlatılmıştır. Görsel Etkileycilik ve Retorik Söylem Odaklı Görsel Pedagoji ve bu konuyla ilişkilendirilen marka logo konusu kapsamında görsellerle zenginleştirilmiş sunum anlatılmıştır. Örnek görseller öğrencilerle birlikte değerlendirilmiştir. Bu derste,

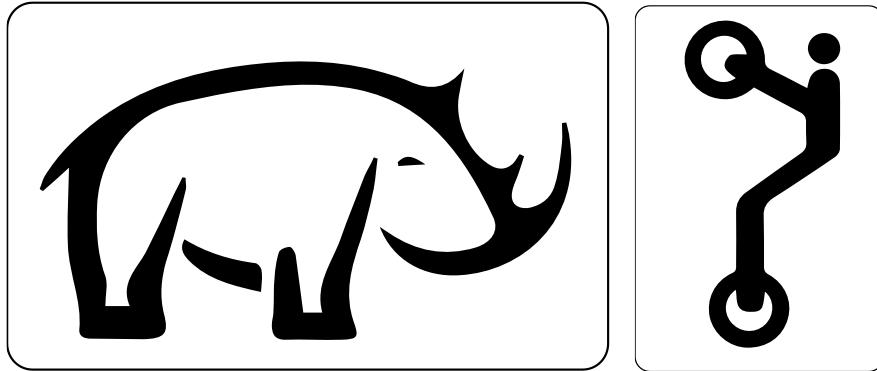
imgeye anlam katma ve retorik söylem oluşturma becerisi kazandırılmaya çalışılmıştır. Dersin bitiminde öğrencilerden stilizasyon çalışmalarının vektörel olarak çizilmesi ve logo eskizlerinin oluşturulması istenmiştir. Öğrencilerin bugüne kadar farkındalıklarını görebilmek için ders bitiminde odak grup görüşmesi yapılmıştır. Odak grup görüşmesinde öğrencilere; bugüne kadar geçen süreç içerisinde farkındalıklarında nasıl değişimler olduğu, grafik anlatım diline ilişkin şimdiye kadar ne anladıkları, tasarımları hedef kitlenin farkındalığı açısından oluşturmak için nelere dikkat etmemiz gerektiği ve derste yaşadıkları kendi çıkarımları sorulmuştur. Odak Grup Görüşmesi'nde öğrencilerin vermiş oldukları cevaplar bağlamında ilk haftalardaki konularla ilişkili olarak farkındalık kazandıkları gözlemlenmiştir. Odak Grup Görüşmesi bitiminde bugüne kadar yapılan çalışmaların değerlendirilmesi için Geçerlik Komitesi yapılmıştır. Geçerlik Komitesi'nde öğrencilerin ilk haftalardaki gelişim süreci ve eskizleri değerlendirilmiştir. Geçerlik Komitesi'ne Araştırmacı, Prof. Dr. Suzan Duygu Bedir Erişti, Prof. Necla Coşkun, Arş. Gör. Deniz Özescici, Arş. Gör. Yeliz Erdoğan katılmış ve araştırmanın gidişatı değerlendirilmiştir. Geçerlik Komitesi'nde bugüne kadar nelerin yapıldığı, hangi konuların işlendiği konuşularak, öğrencilerin yaptıkları stilizasyon çalışmaları yorumlanmıştır. Ders öğretim üyesi tarafından genel olarak öğrenci çalışmalarının iyi olduğu, yalnızca derse devam konusunda bir problemin olduğu söylenmiştir. Geçerlik Komitesi tarafından, öğrencilerin düzenli olarak derse devamlılığı sağlandığında güz döneminde uygulamanın bitebileceği, ancak gerekli görülürse uygulamanın bahar dönemine sarkabileceği yönünde dönüt verilmiştir.

Görsel 4.8. “Hayvan-cansız-doğa” temalı stilizasyon çalışmaları ders süreci görseli

Tablo 4.6. Dördüncü haftaya yönelik ders işleniş süreci

4. HAFTA: GÖRSEL ETKİLEYİCİLİK VE RETORİK SÖYLEM ODAKLI GÖRSEL PEDAGOJİ
1. Ders: Öğretim üyesi tarafından İllüstratör programının detaylı bir şekilde anlatımına devam edilir.
2. Ders: Retorik (Görsel Söylem) konusu anlatılır. Araştırmacı tarafından hazırlanan retorik (görsel söylem), marka, logo, kurumsal kimlik sunumu ders öğretim üyesiyle birlikte sunulur. Retorik söylem nedir? Markalaşma süreci oluşturma nasıl olur? Logo ve Amblem nedir? Kurumsal Kimlik nedir ve neleri kapsar? görsellerle desteklenerek anlatılır.
3. Ders: Markalara ilişkin logo, kurumsal kimlik örnekleri incelenir, sorgulanır ve yorumlanır. Yöntem: Sunum, tartışma, yorum yapma, soru-cevap, örnek görseller inceleme, uygulama yapma.
Dersin Genel Amaçları • Görsel söylem (retorik) nedir? Kavrayabilme. • Markalaşma süreci hakkında bilgi sahibi olma. • Logo, amblem, kurumsal kimlik nedir tanımlama. • Görsel söyleme (retorik) dayalı logo, kurumsal kimlik çalışmalarını inceleyip, açıklayabilme. • Görsel söyleme (retorik) dayalı logo, kurumsal kimlik çalışmaları oluşturabilme. Ödev: Stilizasyon çalışmalarının illüstratör programında çizilerek tamamlanması ve retorik söyleme dayalı olarak marka-logo eskizlerinin oluşturulması istenir.

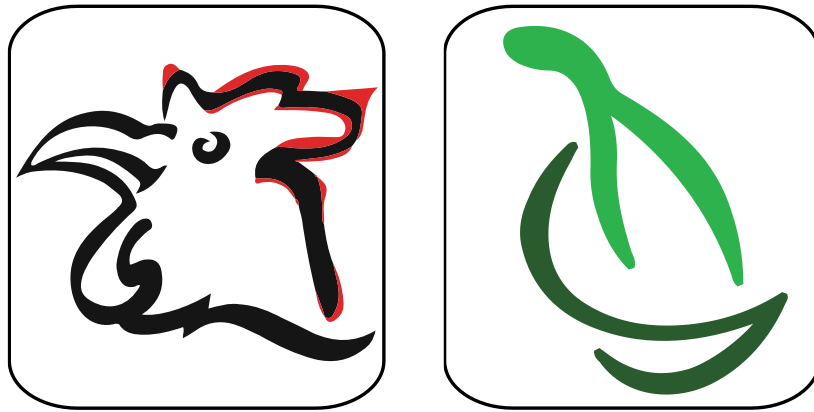
Görsel 4.9. Emir'in "hayvan ve cansız" temalı stilizasyon çalışmaları

Emir'in stilizasyon çalışması alan uzmanlarına göre; öğrenci öncelikle mesaj verme kaygısı olduğu için stilizasyon tekniği yanlış anlaşılmış ama dönütlerden sonra öğrencinin yapması gerekeni kavrayarak stilizasyon çalışmasını doğru bir şekilde yorumladığı görülmüştür. Emir'in çalışmasında özellikle gergedan stilizasyonu sade bir şekilde yansıtılması bakımından başarılı görülmüştür. Öğrencinin gergedan çizimi detay görselinde öğrencinin çalışmasının gelişim aşamaları görülmektedir. Alan uzmanları tarafından gergedan stilizasyonu bilgisayar çiziminin el çiziminden daha iyi olduğu ifade

edilmiştir. Emir'in bu konuyu kavradığı, grafik anlatım dili oluşturabildiği ve ilk kez grafik ve program eğitimi almasına rağmen program hakimiyetinin kısa sürede gelişmiş olduğu görülmüştür. Ders öğretim üyesinin görüşüne göre; Emir'in stilizasyon çalışmasında detaycılıktan sadeleştirmeye gidişin olduğu vurgulanmıştır. Araştırmacı gözlemlerine göre; Emir'in stilizasyon konusunu ilk önce daha karmaşık olarak algıladığı ancak ilk dönüştürme sonrası çizimini yeniden ele alarak doğru bir şekilde çizdiğini ve çizim programını kullanması yönünden başarılı olduğu gözlemlenmiştir. Ders öğretim üyesi ve araştırmacı gözlemlerine göre öğrenci görsel anlatım dili oluşturmayı, grafiksel düşünmeyi, sadeleştirmeyi kavramıştır. Emir'in stilizasyon çalışması alan uzmanları tarafından değerlendirildiğinde kavramsal düşüncelerini yansıtabildiği, teknolojik yeterlilik geliştirdiği ve teknolojik yeterliliklerini aktarabildiği ifade edilmiştir.

Emir görsel anlatım dili oluşturmanın ilk konusu olan stilizasyon çalışmasıyla ilgili olarak görüşü şöyledir:

İlk başta çizgileri kalın yapmıştım. Dikkat etmemiştim çünkü bilmiyordum. Daha sonra hepsinin aynı oran olmasına dikkat ettim. Fazla çizgi vardı. Sadeleştirdim. Çizgiler arası uyum, boşluk doluluk gibi şeylere önem verdim. Tasarım ilkelerine uygun bir yapı oluşturmaya çalıştım (YYG, 26.12.2019).

Görsel 4.10. *Büşra'nın "hayvan ve doğa" temalı stilizasyon çalışmaları*

Büşra'nın ilk stilizasyon eskizleri genellikle çok detaylı ve resimseldir. Büşra'ya grafik anlatım dili çerçevesinde sadeleştirme yapmasına yönelik dönütler verilerek çizimlerinde ayrıntılardan arındırılmış sade bir anlatım dili oluşturması sağlanmıştır. Büşra yapmış olduğu stilizasyon eskiz çalışmalarının son hallerini illüstratör programı ile tamamlamıştır. Büşra'nın ilk yaptığı stilizasyon çalışması eskizlerine göre illüstratör

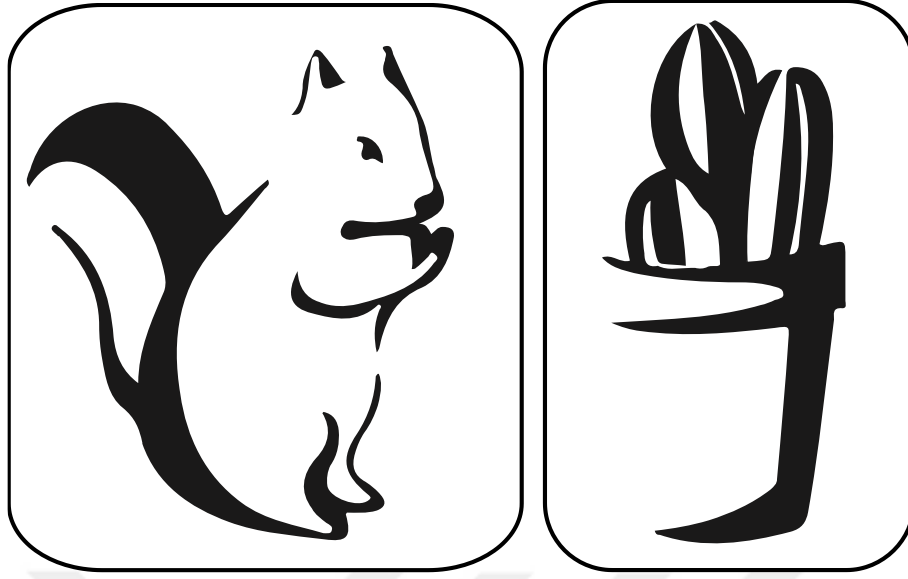
programında yaptığı çizimlerde gelişimi görülmüştür. Öğrenci resim ana sanatı sebebiyle daha detaylı çizimler yapıyorken sade bir bakış açısıyla çizimler yapmayı başarmıştır.

Büşra'nın stilizasyon çalışması süreci ilgili ders sürecindeki ifadeleri şu şekildedir:

Resim çalışmalarında detayları ince ince işlemeyi çok seviyorum. O yüzden Grafik Tasarım dersinde detaysız ve sade yapabilmek benim için kolay değil, ilk başlarda çok zorlandım aslında. En zorlandığım konu bu oldu. Bir şeyi en sade biçimiyle anlatmak. Elim detaya gidiyordu. Ama derste anlatımlarla ve aldığım olumlu eleştirilerle çizimlerimi değiştirdim (Büşra, 17.10.2019).

Büşra görsel anlatım dili ve görsel ileti oluşturma anlamında ele alınan stilizasyon çalışmalarında dikkat ettiği noktaları, “Karmaşık olmamasına, sade ve öz olmasına. Anlatmak istediğim şeyi en sade nasıl anlatabilirim? Nasıl daha çok akılda kalır? Bunlara dikkat ettim” (YYG, 26.12.2019) şeklinde ifade etmektedir.

Alan uzmanlarına göre; Büşra'nın ilk çizdiği eskizlere bakıldığında son eskiz çalışmalarında kavramsal fikir oluşturabilme, grafik anlatım dili oluşturabilme ve teknik yeterlilik bağlamında çok daha ilerlemiş olduğu belirtilmiştir. Büşra'nın yaptığı stilizasyon eskiz çalışmalarıyla illüstrator çizimlerinin arasında oldukça fark olduğu ve çizimlerinde gelişme gösterdiği vurgulanmıştır. Büşra'nın çizim programını ilk kez öğrenmesine rağmen program hakimiyetinin oldukça başarılı olduğu gözlemlenmiştir. Bu bakımından en çok gelişme gösteren öğrencinin Büşra olduğu söylenmiştir. Ders öğretim üyesinin görüşüne göre; Büşra stilizasyon çalışmasında ilk eskizlerinden sonraki aşamalarda çok gelişim göstermiştir. Buna göre; Büşra kavramsal fikirlerini yansıtabildiği ifade edilmiştir. Araştırmacı gözlemlerine göre; Büşra çok detaylı yaptığı eskizleri aldığı dönütlerden sonra sade bir anlatım diliyle ele almayı kavradığını gözlemlemiştir. Özellikle tasarım programı kullanabilme becerisinin gelişmesi çalışmalarına olumlu yansımıştır. Büşra'nın stilizasyon çalışması alan uzmanları tarafından değerlendirildiğinde kavramsal düşüncelerini yansıtabildiği, teknolojik yeterlilik geliştirdiği ve teknolojik yeterliliklerini aktarabildiği ifade edilmiştir.

Görsel 4.11. *Bircan'ın “hayvan ve doğa” temalı stilizasyon çalışmaları*

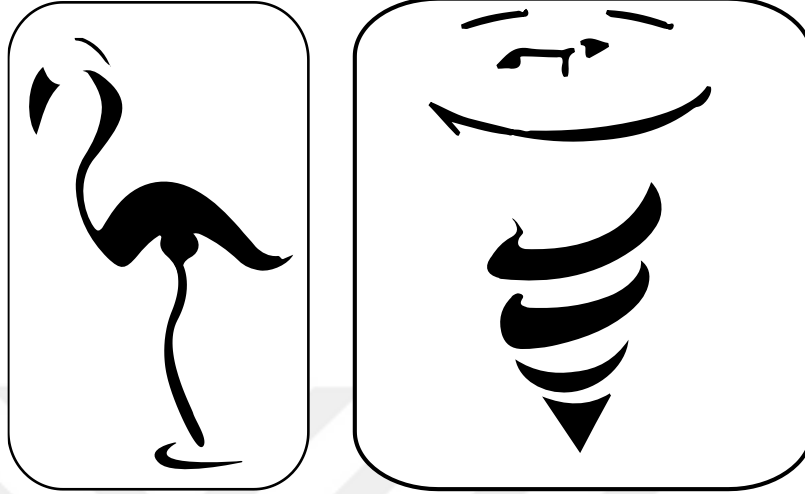
Bircan'ın stilizasyonları eskiz aşamasında resimsel özellikler taşımaktadır. Öğretim üyesinin ve araştırmacının yapmış olduğu dönütler sonucunda öğrencinin stilizasyon çalışmalarına daha çizgisel ve yalın bir şekilde yansıttığı gözlenmiştir. Bircan'ın illüstrasyon çizimlerinde gerekli teknik beceriyi ve program hakimiyeti sağladığı gözlemlenmiştir. Öğrencinin derse ilgisi ve derse katılımından stilizasyon konusunu yeterli bir şekilde kavramış olduğu gözlemlenmiştir. Ders esnasında video kayıtlarına ve ses kayıtlarına yansıyan Bircan'ın stilizasyon tanımı ile ilgili görüşleri şu şekilde ifade edilmiştir:

Bence stilizasyon bireyi yormadan ona mesaj vermektir. Stilize bir şekilde ne olduğunu anlatarak, fazla ayrıntılarda boğulmasına izin vermeden direkt anlatacağımız şeyi stilize bir şekilde, en sade bir şekilde anlatmak ve mesaj vermektir (Bircan, 17.10.2019).

Yarı-Yapılandırılmış Görüşmelerde Bircan stilizasyon çalışması ilgili sürecini “En sade en anlaşılır yapmak. Tavşanı desen gibi detaylı yapmıştım ilk önce indirgeyerek o sade haline geldi” (YYG, 26.12.2019) şeklinde ifade etmiştir.

Video ve ses kayıtlarında geçen diyaloglar çerçevesinde ve öğrencinin ifadesinden konuyu anladığı gözlenmiştir. Alan uzmanları tarafından; Bircan'ın stilizasyon çalışmalarının değerlendirme kriterleri bağlamında en başarılı çalışmalar arasında olduğu ve Bircan'ın sınıf ortalamasının üzerinde bir öğrenci olduğu ifade edilmiştir. Ders öğretim üyesinin görüşüne göre; Bircan stilizasyon çalışmasında yeterli teknik bilgi ve becerisini aktarmıştır. Araştırmacı gözlemlerine göre; Bircan'ın çalışkan ve derste aktarılan bilgileri hemen uygulamaya dökabilen bir öğrenci olduğu gözlenmiştir. Bircan'ın stilizasyon

alışması alan uzmanları tarafından değerlendirildiğinde kavramsal dūřuncelerini yansıtabildiği, teknolojik yeterlilik geliştirdiği ve teknolojik yeterliliklerini aktarabildiği ifade edilmiştir.

Görsel 4.12. *Sümeýra'nın "hayvan ve cansız" temalı stilizasyon alışmaları*

Alan uzmanı görüşlerine göre; Sümeýra'nın stilizasyon çalışmalarında illüstratör programı kullanma ve teknik bilgisini çalışmasına aktarma bakımından yeterli olduğu gözlemlenmiştir. Ders öğretim üyesinin görüşüne dayalı olarak; Sümeýra'nın kendini görsel anlamda ifade becerisinin yüksek olduğu ve gereken teknik bilgi ve beceriye sahip olduğu söylenmiştir.

Sümeýra görsel anlatım dili oluşturmanın ilk konusu olan stilizasyon ve logo tasarımı çalışmalarıyla ilgili olarak algılanırlığın artırılması gerektiğini anladığını řu şekilde açıklamaktadır:

En çok zorlandığım stilizasyondur. Sadeleştirmek, net algı oluşturmak önemliydi. Algılanırlığı arttırmak için az parça net mesajdı. Buna dikkat ettim. Önce ben çok parçalı yapıyordum. Logonun da okunurluğu azdı. "Vleuel" kanat anlamındaydı. Ama zor okunuyordu. Algılanırlığı arttırdım (YYG, 26.12.2019).

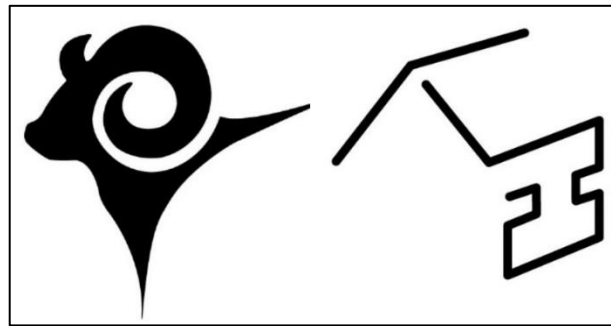
Araştırmacının gözlemlerine göre ise öğrencinin üniversitenin medya departmanında part-time olarak çalışıyor olması ve çalıştığı yerde grafik anlamda edindiği tecrübelerden dolayı farkındalığının yüksek olduğu ve edindiği bilgiyi kısa sürede aktarmada başarılı olduğu gözlemlenmiştir. Buna göre; öğrencinin stilizasyon çalışmasında grafik anlatım dili oluşturabildiği, sadeleştirme yapabildiği, kavramsal dūřuncelerini yansıtabildiği, teknolojik yeterlilik geliştirdiği, teknolojik anlamda teknik yeterliliklerini aktarabildiği ifade edilmiştir.

Görsel 4.13. Zeynep'in "hayvan ve cansız" temalı stilizasyon çalışmaları

Alan uzmanı görüşlerine dayalı olarak, öğrencinin bardak stilizasyonunda gözün tamamlama etkisini kullanma bakımından etkili olduğu ifade edilmiştir. Öğrencinin kuş ve bardak çiziminin teknik bakımdan yeterli olduğu gözlemlenmiştir. Ancak yaprak stilizasyonunun teknik yeterlilik bakımından zayıf kaldığı ifade edilmiştir. Araştırmacının gözlemlerine göre ise öğrencinin sessiz ve içe dönük bir öğrenci olduğu gözlenmiştir. Öğrencinin güzel sanatlar lisesinde okuduğu ve grafik bilgisi olduğu için stilizasyon konusunu hızlı kavradığı gözlenmiştir. Bu bağlamda öğrencinin grafik anlatım dili oluşturma bakımından sadeleştirmeyi kavradığı, kavramsal düşüncelerini yansıtabildiği, teknolojik yeterlilik geliştirdiği ve teknolojik yeterliliklerini aktarabildiği gözlemlenmiştir.

Zeynep stilizasyon çalışmasında dikkat ettiği nitelikleri şu şekilde açıklamaktadır; "Yalnlık, vurgu ve sadelik" (YYG, 26.12.2019). Ayrıca Zeynep görsel anlatım dilinde sadeliğin önemini şöyle ifade etmiştir; "En basit şekilde anlatmak için, öne çıkarmak için" (YYG, 26.12.2019).

Görsel 4.14. Ayşen'in "hayvan ve cansız" temalı stilizasyon çalışmaları

Ayşen çalışmasında gözün tamamlama etkisinden yararlanarak orijinal bir anlatım yakalamıştır. Ayşen özellikle koç stilizasyonunda boynuzu ön plana çıkararak ifadesini güçlendirmiş ve sadeleştirmeyi yakalamıştır. Ayşen'in stilizasyon çalışmalarında illüstratör programı kullanma ve teknik bilgisini yansıtabilme bakımından yeterli olduğu gözlemlenmiştir.

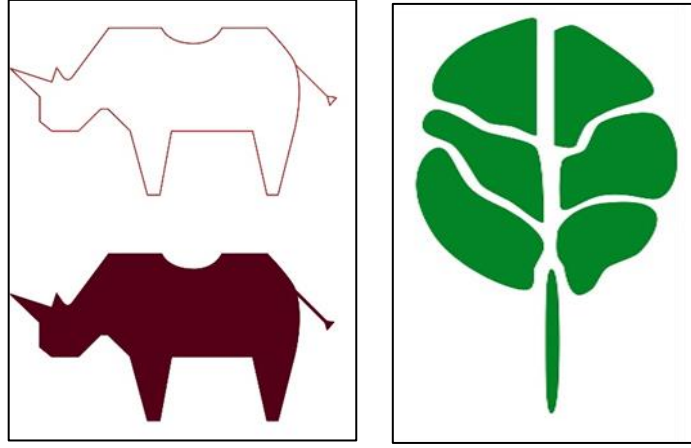

Görsel 4.15. *Pelin'in "hayvan ve doğa" temalı stilizasyon çalışmaları*

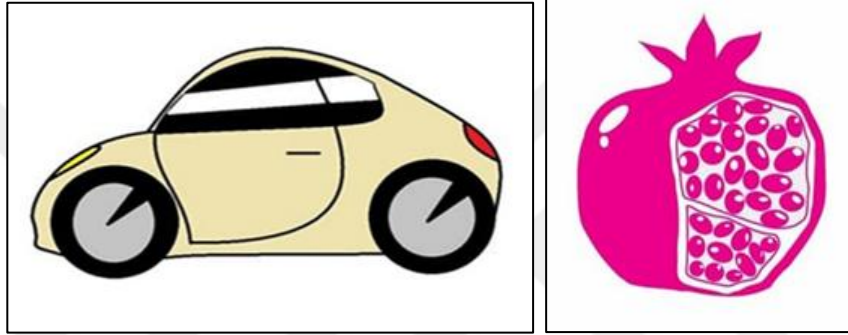
Pelin stilizasyon çalışmasında seçtiği görselleri illüstratör programında sadeleştirerek çizmiştir. Öğrenci teknik becerisini başarılı bir şekilde yansıtmış ve orijinal bir anlatım yakalamıştır. Pelin'in stilizasyon çalışmalarında illüstratör programı kullanma ve teknik bilgisini yansıtabilme bakımından yeterli olduğu gözlemlenmiştir. Araştırmacı gözlemlerine göre, Pelin farkındalığı yüksek, kendini görsel anlamda ifade edebilen bir öğrencidir. Öğrencinin stilizasyon çalışmasında grafik anlatım dili oluşturabildiği, edindiği bilgiyi yansıtmada başarılı olduğu gözlemlenmiştir.

Görsel 4.16. *Berk'in "hayvan ve doğa" temalı stilizasyon çalışmaları*

Görsel 4.17. Berrak'ın “hayvan ve doğa” temalı stilizasyon çalışmaları

Görsel 4.18. Osman'ın “cansız ve doğa” temalı stilizasyon çalışmaları

17.10.2019 tarihinde yapılan 1. Odak Grup Görüşmesi'nde ilk haftalarda işlenen görsel kültür odaklı görsel pedagoji konusu ve uygulama olarak verilen stilizasyon çalışmalarıyla ilgili öğrencilerden görüş alınmıştır. Öğrencilere görsel kültür bağlamında ve grafik tasarım dili çerçevesinde görsel anlatım dili oluşturmak, anlam yaratırken dikkat edilmesi gerekenler, görsel pedagojik bağlamda hedef kitlede farkındalık yaratabilmek için dikkat edilmesi gerekenler, görsel algısal yük, stilizasyona ilişkin sadeleştirme, stilizasyon çalışmalarını görsel pedagojik farkındalıkla yorumlamaları ile ilgili sorular sorulmuştur. Öğrencilerin verdikleri cevaplara yönelik olarak araştırmacı tarafından odak grup görüşmesinin analizi yapılarak makro analiz tablosu oluşturulmuştur. Odak grup görüşmesinde öğrencilerin stilizasyon çalışmalarının mantığını anlamış oldukları, stilizasyonların görsel pedagojik anlamda etkili olması ve amacına hizmet etmesi için mümkün olduğunca daha sade, daha çizgisel, görsel algısal yükten arındırılmış, daha minimize edilmiş şekilde sunulması gerektiğini kavramış oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Öğrencilerle ilk konuya ilişkin yapılan 1. Odak Grup Görüşmesi'ne ilişkin analiz tablosu Tablo 4.7'de belirtilmiştir:

Tablo 4.7. Öğrencilerin stilizasyon çalışmalarına ilişkin 1. odak grup görüşmesinde verdikleri cevaplara yönelik bulgular 17.10.2019

Mesaja Odaklanmak
Algısal Yüğü Azaltmak
Renklerle Mesaj Vermek / Renklerin Anlamlarına Göre Mesaj Oluşturmak
Görsel Farkındalık Oluşturmak
Renk Uyumu
Ayrıntılardan Arındırmak, Sadeleştirmek
Bütünsel Yapı Ortaya Koymak
Hedef Kitlenin Niteliklerini Öne Çıkarmak
Hedef Kitlenin Hazır Bulunuşluğuna Odaklanmak

17.10.2019 tarihinde gerçekleşen 1. Geçerlik Komitesi kararında; dersi seçen öğrenci sayısı beş kişi olduğu için ve öğrencilerin zaman zaman devamsızlık yapmasından dolayı araştırma uygulamasında sürekliliğin sağlanması için öğrencilere bu konuda dönütler verilerek öğrencilerin derse devamlılıklarının sağlanması ile ilgili olarak sınıfa gerekli uyarıların yapılması planlanmıştır. Aynı zamanda öğrencilerin anasanatı resim olmasından dolayı çalışmaları resimsel etkiler barındırmaktadır. Bu nedenle alan uzmanları tarafından öğrencilerin çalışmalarında grafiksel etkilerin ve lekesel etkilerin daha belirgin bir şekilde verilmesinin sağlanması hususunda eylem planı alınmıştır.

Bir sonraki ders öğrencilere bu konuda uygulama sürecinde ele alınan konuların derse katılmanın önemli olduğu konusunda dönütler verilmiştir. Öğrencilerin çalışmalarında grafiksel etkilerin belirgin bir şekilde verilmesinin sağlanması hususunda öğrencilere dönütler verilmiştir.

Aynı zamanda alan uzmanları görüşleri doğrultusunda; Öğrencilerin anasanat atölyelerinin resim olmasına rağmen, çalışmalarını görsel algısal yükten arındırarak, sadeleştirerek ve gözün tamamlama etkisini kullanarak yaptıkları ifade edilmiştir. 1. hafta stilizasyon konusu ve sunum yoluyla anlatılan görsel pedagoji konusu çerçevesinde öğrencilerin çalışmalarının stilize edilerek, sadeleştirilerek, ayrıntılardan arındırılarak yaptıkları gözlemlenmiştir. Bu doğrultuda öğrencilerin anlatılan konuyu kavradıkları ve yorumlayabildikleri düşünülmüştür. Bu çerçevede eylem planına dayalı olarak stilizasyon çalışmalarının başarılı bir şekilde devam ettiği fakat öğrencilerin yapmış olduğu bazı çalışmalarda lekesel etkinin daha net verilmesi gerektiği planlanmıştır. Alan uzmanları genel olarak; öğrencilerin bahar dönemine kıyasla güz döneminde derse katılımının daha

fazla olduğunu ve bu nedenle güz döneminde öğrencilerin derse devamlı bir şekilde gelebilecekleri konusunda görüş bildirmiştir. Öğrencilerin devamlılıklarının sağlanamaması durumunda ise uygulamanın 2. dönem devam edilebileceği ifade edilmiştir. Geçerlik komitesi üyeleri henüz dersin ilk haftaları olduğu için uygulama süreci ilerledikçe daha fazla dönütler verebileceklerini ifade etmiştir. Geçerlik Komitesi üyeleri tarafından öğrencilerin devam problemi olmadığı sürece uygulamanın başarılı bir şekilde devam ettiği belirtilmiştir. Derste Whatsapp grubu kurulmasına yönelik görüş bildiren alan uzmanları, öğrencilerin iletişim bilgilerinin alınarak Whatsapp grubunun kurulmasını, etkileşimin sağlanması, sürecin gözlemlenmesi ve hızlı bir şekilde dönüt verilebilmesi bakımından olumlu olarak değerlendirmişlerdir (I. GK, 17.10.2019).

Tablo 4.8. 1. Geçerlik komitesi bulguları 17.10.2019

Devamsızlık sorunu – (az kişinin derse gelmesi)
Devamsızlık devam ederse uygulamanın 2. döneme uzayabileceği
Uygulamanın henüz başlangıç aşamasında olduğu ve iyi gittiği
Öğrencilerin anlatılan konuyu hızlı kavrayıp yorumlayabildikleri
Stilizasyon, sadeleştirme, görsel anlatım dili oluşturmayı kavradıkları
Gözün tamamlama etkisinden faydalanmaları
Gereksiz yüklerden arındırabilme yeterlilikleri
Vektörel tabanlı tasarım programında çizim yapabilmeye ilişkin yeterlilikleri

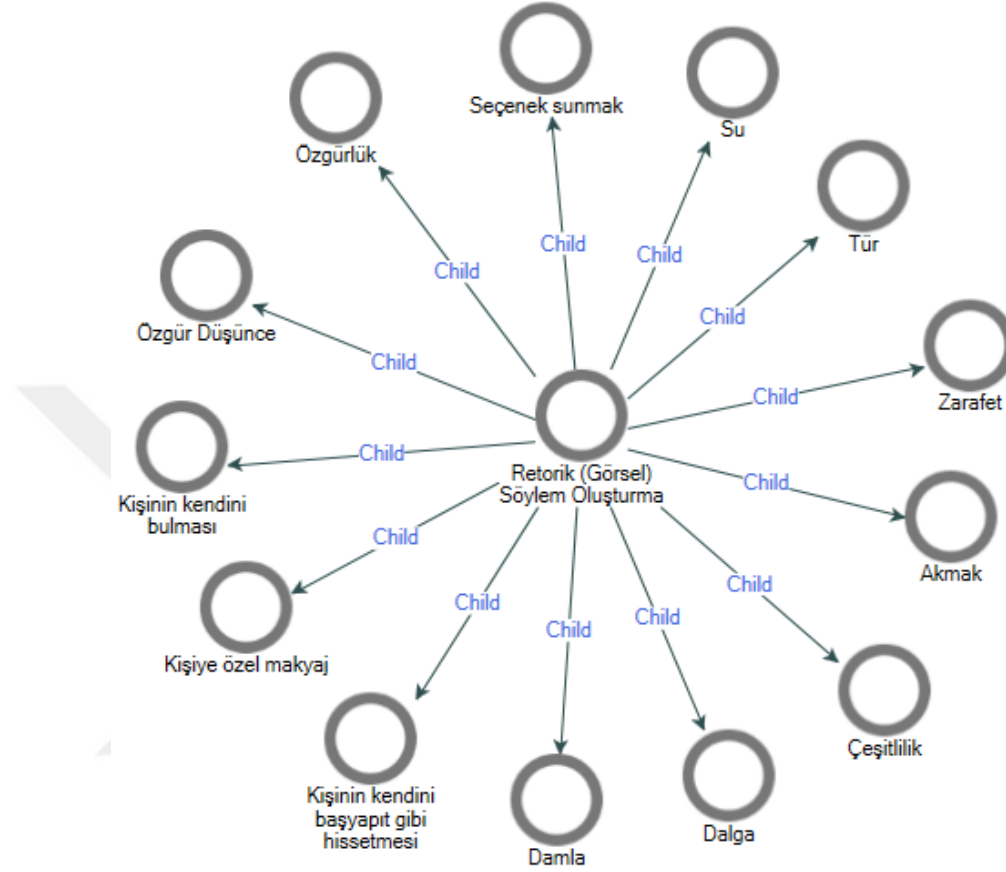
Öğrencilerin yaptıkları çalışmalardan, derste video ve ses kayıtlarına yansıyan çalışmalarıyla ilgili yorumlarından ve 1. Odak Grup Görüşmesi'ndeki ifadelerinden genel olarak stilizasyon konusunu kavradıkları ve çalışmalarına yansıttıkları gözlenmiştir. Öğrencilerin grafik anlatım dili oluşturma çerçevesinde dersin ilk konusu olan stilizasyon çalışmalarında görselleri çözümleme yeterlilikleri ortaya çıkmıştır. Ayrıca öğrencilerin tasarım programı kullanabilme yeterliliklerinin geliştiği gözlemlenmiştir.

4.4. Görsel Pedagojik Anlam Yaratma

4.4.1. Retorik (görsel) söylem oluşturma (marka logo tasarım çalışmaları)

Görsel Pedagojik Anlam Yaratma temasına ilişkin Retorik (Görsel) Söylem Oluşturma kategorisi kapsamında marka logo çalışmaları yapılmıştır. Beşinci ve altıncı haftalarda bu çalışma devam etmiştir. Görsel pedagojik anlam yaratma kazanımı sağlamak amacıyla öğrencilerden marka logo tasarımları yapmaları ve retorik (görsel)

söylem oluşturmaları istenmiştir. Bu bağlamda oluşturulan Retorik (Görsel) Söylem Oluşturma kategorisine ilişkin kodlar Şekil 4.7’deki gibidir.

Şekil 4.7. Retorik (görsel) söylem oluşturma kategorisi ve kodları

Retorik (Görsel) Söylem Oluşturma kategorisi kapsamında marka logo tasarım çalışmaları yapılmıştır. Bu kapsamda yapılan marka logo çalışmaları ve odak grup görüşmelerindeki ses kayıtlarından elde edilen bulgular analiz edilmiştir. Öğrencilerin odak grup görüşmelerindeki sorulara verdikleri yanıtlar çerçevesinde marka logo tasarımlarının görsel söylemleri şöyledir; Zeynep’in marka logo çalışması söylemi akmak, dalga ve su temalarından, Emir’in marka logo çalışması söylemi çeşitlilik, tür temalarından, Bircan’ın marka logo çalışması söylemi seçenek sunmak temasından, Büşra’nın marka logo çalışması söylemi kişiye özel makyaj, kişinin kendini bir başyapıt gibi hissetmesi ve zarafet temalarından ve Sümeyra’nın marka logo çalışması söylemi özgürlük, özgürlük düşünce ve kişinin kendini bulması temalarından oluşmaktadır. Bu doğrultuda odak grup görüşmelerindeki öğrencilerin retorik söylemleri çerçevesinde kodlar oluşturulmuştur (Bkz. Tablo 4.9).

Tablo 4.9. Retorik (görsel) söylem oluşturma kategorisine ait kodların frekansları

Kod	Frekans	Kod Ağırlığı (%)
Kişinin kendini bulması	20	9,22
Özgür Düşünce	20	9,22
Özgürlük	20	9,22
Seçenek sunmak	20	9,22
Çeşitlilik	19	8,76
Kişinin kendini başyapıt gibi hissetmesi	19	8,76
Tür	19	8,76
Kişiye özel makyaj	18	8,29
Dalga	16	7,37
Su	16	7,37
Akmak	15	6,91
Damla	15	6,91
Zarafet	12	5,53

Öğrencilerin marka logo konusuna yönelik retorik söylemlerinde en çok kullandıkları kavramlar arasında; %9 Kişinin kendini bulması, Özgür düşünce, Özgürlük ve Seçenek sunmak, %8 Çeşitlilik, Kişinin kendini başyapıt gibi hissetmesi, Tür ve Kişiye özel makyaj, %7 Dalga, Su, Damla, %6 Akmak, %5'te Zarafet söylemleri yer almıştır. Tabloya göre öğrenciler marka logo tasarımlarının söylemlerinde en fazla kişinin kendini bulması, özgür düşünce, özgürlük ve seçenek sunmak söylemleri yer almıştır. Bu çerçevede Sümeyra ve Bircan'ın retorik söylemleri ön plana çıkmıştır denilebilir.

Bu bağlamda öğrencilerin marka logo tasarım çalışmalarının retorik söylemleri kişinin kendini bulması, özgür düşünce, özgürlük ve seçenek sunmak, çeşitlilik, kişinin kendini başyapıt gibi hissetmesi, tür, kişiye özel makyaj, dalga, su, damla, akmak, zarafet söylemlerinden oluşmaktadır. Öğrenciler bu kavramlardan yola çıkarak marka logo tasarımlarını yapılandırmışlardır.

4.4.1.1. Beşinci haftada gerçekleşen ders işleniş sürecine ve öğretim etkinliklerine ilişkin bulgular ve logo çalışmaları ile öğrencilerin retorik söylemleri

5. Hafta; Dersin başlangıcında Geçerlik Komitesi'nde alınan eylem planları çerçevesinde öğrencilere derse devamlı gelmenin öneminden bahsedilerek uyarı yapılmıştır. Araştırmacı tarafından hazırlanan 'Görsel Pedagojide İkna Edici Algısal Süreçler Yapılandırma' konusu kapsamında görsellerle desteklenmiş sunum anlatılmıştır. Sunumda yer alan görseller öğrencilerle birlikte sorgulanmıştır. Sunum bitiminde öğrencilerin illüstratör programında yaptıkları stilizasyon çizimlerine son dönütler verilerek tasarımları kesinleştirilmiştir. Öğrenciler, araştırmacı ve ders öğretim üyesi

tarafından özellikle Emir ve Bircan'ın vektörel çizimleri beğenilmiştir. Öğrencilerin logo eskiz çalışmalarına ve logolarının retorik söylemlerine dönütler verilmiştir. Ders öğretim üyesi ve araştırmacı tarafından dönütler şöyledir; Emir'in yaptığı marka 'Pictures Materials' logosunun daha sadeleştirilerek ele alınması gerektiği, Zeynep'in 'Keysu' logosunda fontun biraz daha yumuşatılarak değişmesi ve rengin siyah, kırmızı yerine mavi, yeşil gibi suyu çağrıştıran renklerin tercih edilmesi gerektiği, Bircan'ın 'Seçenek Kafe' logosu için birkaç örnek daha yapılması gerektiği, Büşra'nın 'Biselita Make-Up' logosundaki detayların azaltılarak daha sadeleştirilmesi, Sümeyra'nın müzeden yola çıktığı 'Casamila' logosu yerine 'Vleuel Akademi' logosu üzerine çalışarak son aşamaya gelmesi söylenmiştir. Ders öğretim üyesi tarafından logo çalışmalarının genel olarak daha sade ele alınması ve daha az öğeyle oluşturulması gerektiği dönütü verilmiştir. Öğrenciler genellikle stilizasyon çalışmalarında olduğu gibi detaylı çizimler yapmıştır. Öğrencilere logo örnekleri gösterilerek logo tasarımlarını az elemanla oluşturmaları ve daha sade çizgiler kullanmaları gerektiğine dair dönütler verilmiştir. Öğrencilerden logoları için görsel (retorik) söylem oluşturmaları istenmiştir. Bu doğrultuda, öğrencilerden logo çalışmalarının son haliyle bitirilip getirilmesi ve marka afişi eskizleri yapmaları istenmiştir. Araştırmacı tarafından öğrencilerin seçtikleri logoların konularına uygun örnekler gösterilerek son dönüt verilmiş ve öğrenci çalışmaları fotoğraflanmıştır.

Tablo 4.10. Beşinci haftaya yönelik ders işleniş süreci

5. HAFTA: GÖRSEL PEDAGOJİDE İKNA EDİCİ ALGISAL SÜREÇLER YAPILANDIRMA	
1. Ders:	Görsel Pedagojide İkna Edici Algısal Süreçler Yapılandırma ile ilgili sunum anlatılır. Öğrencilerin yaptığı marka logo eskizlerine dönütler verilir.
2. Ders:	Yapılan vektörel çizimleri yorumlanır ve dönütler verilir. Logoların daha sade ve az elemanla oluşturulması gerektiği anlatılır.
3. Ders:	Öğrencilerin logo çalışmalarının retorik söylemleri (görsel söylem) netleştirilir. Öğrenci çalışmaları fotoğraflanır.

Tablo 4.10. (Devam) *Beşinci haftaya yönelik ders işleniş süreci*

Dersin Genel Amaçları

- Görsel Pedagojide ikna edici algısal süreçleri kavrama.
- Görsel söyleme dayalı logo, kurumsal kimlik çalışmalarını inceleyip, açıklayabilme.
- Retorik (Görsel Söylem) söyleme dayalı logolar oluşturma.
- Retorik söylemlerini logolarına yansıtabilme.

Yöntem: Sunum, tartışma, yorum yapma, soru-cevap, örnek görseller inceleme, uygulama yapma.

Ödev: Öğrencilerden kendi oluşturdukları markaya ilişkin logo tasarımlarını tamamlamaları ve retorik (görsel) söylemlerine uygun marka afiş eskizleri oluşturmaları istenir.

Öğrencilerin logo tasarımları için oluşturdukları görsel (retorik) söylemleri şu şekildedir;

- Zeynep’in Görsel Söylemi (Retorik): ‘Keysu’ adında bir su şirketi logosu yapmayı planlamıştır. Söyleminde dalga, akmak, akışkanlık ve damladan yola çıkılmıştır. Bu nedenle damla şeklinde amblem düşünülmüştür. Öğrenci akışkanlığı vurgulamak için logo tasarımını damla şeklinde tasarlamıştır.
- Emir’in Görsel Söylemi (Retorik): ‘Pictures Materials’ adında resim malzemeleri satan bir iş yeri için logo yapmayı düşünmüştür. Söylemi çeşitlilik, tür ve güç temalarından oluşmaktadır. Logosunda çeşitliliğe vurgu yapma amacıyla ‘R’ harfini fırça şeklinde yapmıştır. Logoda çeşitlilik vurgusu için önce renkli olarak yapılmıştır. Daha sonra logoda sadeliği yakalamak ve güç vurgusu için mor renk tercih edilmiştir. Bu nedenle morun tonları kullanılmıştır.
- Sümeyra’nın Görsel Söylemi (Retorik): ‘Vleuel Akademi’ adında bir özgürlük okulu düşüncesinden yola çıkmıştır. Afrika dilinde ‘Kanat’ anlamında geldiği için ‘Vleuel’ ismi tercih etmiştir. ‘Vleuel’ kelimesi okunurluğu zor olması bakımından yeniden ele alınarak yeniden araştırılmıştır. Kendine yolculuk anlamına gelen ‘Vitruol’ kelimesi akılda kalıcılığı bakımından uygun bulunmuştur. Logoda özgür düşünceyi temsil eden mavi kullanılmıştır.
- Bircan’ın Görsel Söylemi (Retorik): ‘Seçenek Kafe’ adında tercihe göre hem kahve içilen hem de atölye olan bir kafe için logo düşünülmüştür. Alt kat atölye, üst kat kafe olan bir yer olduğu için ‘Seçenek’ ismi düşünülmüştür. Söyleminde; kişilerin tercihlerine gönderme yaptığı için logoda, kahve fincanı ve resim paleti kullanılmıştır.

- Büşra'nın Görsel Söylemi (Retorik): 'Biselita Make-Up' adında kişiye özel makyaj yapılan bir güzellik merkezi için logo tasarlanmıştır. Söylemi; zarafet, kadının kendini iyi, özel ve sanat başyapıtı gibi hissetmesini sağlamaktır.

4.4.1.2. Altıncı haftada gerçekleşen ders işleniş sürecine ve öğretim etkinliklerine ilişkin bulgular ve logo çalışmaları ile öğrencilerin retorik söylemleri

6. Hafta; Slayt sunumunda ele alınan Görsel Pedagojide İkna Edici Algısal Süreçler Yapılandırma konusuna devam edilmiştir. Öğrencilerin logo çalışmaları kesinleştirilmiş ve retorik söylemleri üzerinde öğrencilerle birlikte tartışılarak sorgulanmış ve son halleri belirlenmiştir. Dönütler sonucunda Büşra'nın logosunda kübik kadın yüzü çizimine karar verilmiştir. Sümeyra'nın özgürlük okulundan yola çıktığı Afrika dilinde kanat anlamına gelen 'Vleuel Akademi' logo tasarımının ismi okunurluğu zor olduğu için değiştirilerek Latince kendine yolculuk anlamına gelen 'Vitrul Akademi' olmasına karar verilmiştir. Zeynep'in ise akmak, akışkanlık, damla kavramından yola çıkarak tasarladığı 'Keysu' markasına ait logo tasarımı onaylanmıştır. Bircan'ın hem kahve hem galeri olan bir yer düşüncesiyle yola çıktığı 'Seçenek Kafe' logosunda kahve fincanı ve paletin birleştirilerek tasarlanması fikri onaylanmıştır. Emir'in resim malzemelerini ele aldığı, çeşitliliğe ve güç kavramına vurgu yapan 'Pictures Materials' logosu netleştirilmiştir.

Özetle; öğrencilerin 'Vitrul Akademi', 'Keysu', 'Pictures Materials', 'Seçenek Kafe', 'Bisetella Make-Up' logoları ve retorik söylemleri onaylanmıştır. Öğrencilerin retorik (görsel) söylemleri kesinleştirildikten sonra marka afiş eskizlerine dönütler verilmiştir. Öğrenciler verilen konu üzerinde marka afişlerine devam etmiştir. Dersin bitiminde Retorik (Görsel Söylem) ile ilgili öğrencilerin görüşlerini almak için 2. Odak Grup Görüşmesi yapılmıştır.

Görsel 4.19. Logo tasarım çalışmaları ders süreci görseli

Tablo 4.11. *Altıncı haftaya yönelik ders işleniş süreci*

6. HAFTA: GÖRSEL PEDAGOJİDE İKNA EDİCİ ALGISAL SÜREÇLER YAPILANDIRMA
1. Ders: Görsel Pedagojide İkna Edici Algısal Süreçler Yapılandırma konu anlatımına devam edilir. Öğrencilere oluşturdukları logolar ve retorik (görsel) söylemleri ile ilgili dönüt verilir. 2. Ders: Öğrencilerin yaptıkları logo eskizleri içinden hangi logoları yapacakları seçilerek kesinleştirilir. Öğrenciler derste logo çalışmaları bilgisayar çizimlerine devam eder. 3. Ders: Öğrenciler çalışmalarına devam eder. Gelecek hafta yapılacak vize için stilizasyon ve logo çalışmalarının illüstratör çizimlerinin teslim edilmesi istenir. Dersin Genel Amaçları • Görsel Pedagojide ikna edici algısal süreç yapılandırabilme. • Retorik (Görsel Söylem) söyleme dayalı logo tasarımları oluşturabilme. • Retorik söylemlerini logolarına yansıtabilme. • Oluşturduğu marka için ‘Marka Afişi’ hazırlayabilme. Yöntem: Sunum, tartışma, yorum yapma, soru-cevap, örnek görseller inceleme, uygulama yapma. Ödev: Vize için ödev teslimi istenir.
Retorik (görsel) söylem oluşturma ve logo tasarımı ile ilgili anlatılan konu ve uygulamalar sonunda öğrencilerle 31.10.2019 tarihinde 2. Odak Grup Görüşmesi yapılmıştır. Görüşmede retorik söylem odaklı logo tasarımı çalışmalarıyla ilgili öğrencilerden görüş alınmıştır. Öğrencilere retorik (görsel) söylemin tanımı, marka-logo tasarımlarının retorik söylemlerini nasıl oluşturdukları, retorik söylem oluştururken nelere dikkat ettikleri, retorik söylemlerinde öne çıkan şeylerin neler olduğu, retorik söylem odaklı logo tasarımı oluştururken nelere dikkat ettikleri sorulmuştur. Öğrencilerin cevaplarına ilişkin olarak araştırmacı tarafından odak grup görüşmesinin analizi yapılmış ve makro analiz tablosu oluşturulmuştur. 2. Odak Grup Görüşmesi’nde öğrencilerin retorik söylemleri sorulmuştur. Öğrencilerden Emir retorik söyleminin çeşitlilik, tür ve güç vurgusu olduğunu, Büşra retorik söyleminin zarafet, kadının kendini iyi ve bir başyapıt gibi hissetmesi olduğunu, Zeynep retorik söyleminin dalga, su, akmak ve güç olduğunu, Bircan retorik söyleminin iki farklı seçenekten ve kişilerin seçimlerinden yola çıktığını ve Sümeyra’da özgür bir okul düşüncesinden yola çıkarak retorik söyleminin kişinin kendini bulması, kendine yolculuğu olduğunu söylemiştir. Öğrencilerle odak grup görüşmesi yapılmış ve öğrencilerin logo çalışmalarına yönelik olarak görsel (retorik) söylem oluştururken konu-mesaj bütünlüğüne dikkat ettikleri, hedef kitleye uygun söylem oluşturdukları, logolarını gereksiz yüklerden arındırarak sadeleştirdikleri,

logolarına uygun görsel seçtikleri, logolarında okunurluğun güçlü olmasına dikkat ettikleri ifade edilmiştir. Bu doğrultuda görsel söylem (retorik) konusunu kavradıkları, tasarımlarını oluştururken görsel söylem (retorik) odaklı düşünebildikleri ve logo çalışmalarına yansıtabildikleri gözlemlenmiştir.

Tablo 4.12. Öğrencilerin marka-logo çalışmalarına ilişkin retorik söylemleri

Öğrenci	Marka-Logo Retorik Söylemleri
Emir	çeşitlilik, tür, güç
Büşra	zarafet, kişiye özel makyaj, kadının kendini iyi hissetmesi, kadının kendini bir başyapıt gibi hissetmesi
Zeynep	dalga, su, akmak, damla, güç
Bircan	seçenek, (kahve içmek, sanat atölyesi)
Sümeyra	özgürlük okulu, kişinin kendini bulması, kişinin kendine yolculuğu

Tablo 4.13. Öğrencilerin retorik söylem odaklı marka-logo tasarım çalışmalarına ilişkin 2. odak grup görüşmesinde verdikleri cevaplara yönelik bulgular 31.10.2019

Görsel söyleme (retorik) odaklanmak
Anlama odaklanmak
Gereksiz kalabalıkları elemek
Soyutlaştırmak
Okunurluğun Güçlü Olması
Küçük şekillerle logo oluşturmak
Sadeleştirmek
Logoya uygun görsel seçmek
Görsel söylemi (retorik) hedef kitleye doğru aktarabilmek
Konu – mesaj bütünlüğü sağlamak

Görsel 4.20. Emir'in “Pictures Materials” marka logo tasarımı, Illustrator çalışması

Emir'in logo tasarım çalışmasının görsel (retorik) söylemi çeşitlilik, tür, güç kavramlarıdır. Öğrenci logosunda çeşitlilik ve tür kavramını yansıtabilmek için birçok renk kullanmıştır. Ders öğretim üyesi ve araştırmacı ders içerisindeki dönütleri doğrultusunda Emir'in logo tasarımında çok fazla renk kullanmasını karmaşık, göz yorucu bulmuştur ve bu doğrultuda dönütler verilerek Emir'in renklerde sadeleşmeye gitmesi sağlanmıştır. Emir logo çalışmasında mor rengin tonlarını kullanarak çeşitlilik, tür vurgusunu yansıtmıştır. Öğrenci ilk çalışmasında daha renkli ve daha karışık bir tasarım oluşturmuştur. Öğrenciye hem derste verilen dönütler hem de 2. Geçerlik Komitesi'nde yapılan yorumlar çerçevesinde tasarımını daha sadeleştirilmesi belirtilmiştir. Bu konuda 2. Geçerlik Komitesi'nde alan uzmanı görüşü şu şekilde olmuştur:

Tasarımı ve söylemi güzel ama bence alttaki palet birazcık gereksiz görünüyor. Kaldırılması sadeleştirme bakımından daha uygun olur. Bu şekilde tasarımı kalabalık göstermiş (II. GK, NC, 14.11.2019).

Emir kurumsal kimlik logo tasarımı çalışmasının söylemini 2. Odak Grup Görüşmesinde şöyle anlatmaktadır:

Resim malzemeleri satan yer. Retorik söylemim ucuz malzemeler ve kaliteli malzemeler. Nasıl yansıtıcam bilemediğim için daha çok malzemenin türüne yöneldim. Çeşitliliğe vurgu yaptım. Fırça şeklinde 'L' ve 'R' var, palet var, renkler var. Yazıyı fırça darbesi gibi kullanmak istedim (Emir, 31.10.2019).

Emir kurumsal kimlik logo tasarımı konusunda görsel söylem oluştururken dikkat ettiği noktaları şu şekilde ifade etmektedir:

Logo da dikkat çekmek için renk kullandım. Palet koymuştum ama fazla karışık oldu ve aldığım dönütlerden sonra kaldırdık. Markamın retorik söylemi daha güçlü, daha sağlam ve çeşitli anlamında. Bir adam vardı önce gücü temsil ediyordu aslında ama tam yansıtamadım. Yani görsel algısal yükü fazlaydı. Figür çok küçük kalmıştı. Adamın elindeki fırça küçüktü görünmüyordu. Derste işlediğimiz bir konu vardı sunumlarda karınca bakışı. O beni etkilemişti alttan bakış. Ama tam yansıtamadım. Markama gönderme yapmıyordu. Etkisi azdı. Etkisiz oldu oyuzden daha sonra el görseli kullandım daha güçlü bir anlatım yakaladım (YYG, 26.12.2019).

Alan uzmanlarına göre; Emir logo tasarım çalışmasında kavramsal fikir oluşturabilmiş, kavramsal düşüncelerini yansıtabilme becerisi kazanmış, görsel söylem (retorik) oluşturabilmiş, görselleri birbiriyle ilişkilendirme becerisi kazanmış, eleştirel bakış açısı geliştirmiş, görsel pedagojik sorgulama becerisi kazanmış, teknolojik yeterlilik geliştirmiş ve teknolojik yeterliliklerini aktarabilmiştir.

2. Geçerlik Komitesinde alan uzmanlarının Emir'in logo tasarımı görsel söylemine ilişkin ifadeleri şu şekildedir:

Emir'in görsel söylemiyle ortaya koyduğu şey örtüşüyor. Palet gibi kullanması, fırça malzemelerine gönderme yapması, kendi içerisinde bir logo oluşturmaya çalışması, yazı karakteri font oluşturmaya çalışması, renkleri çok birbirinden benzer kullandı mesela, bütünsel yapı içinde kullandı. Yani aslında görsel söylemiyle ortaya koyduğu şey örtüşüyor (Ders Öğretim Üyesi, 14.11.2019).

Görsel 4.21. Büşra'nın "Biselita Make-Up" marka logo tasarımı, Illustrator çalışması

Büşra'nın logo tasarım çalışmasının görsel (retorik) söylemi zarafet, kişiye özel makyaj, kadının kendini iyi hissetmesi, kadının kendini bir başyapıt gibi hissetmesi kavramlarıdır. Öğrenci logosunda söylemine uygun olarak kübik şekiller oluşturmak istemiştir. Program kullanma yeterlilikleri çerçevesinde logo çalışmasını yapmıştır. Öğrenci ders öğretim üyesi ve araştırmacının ders içerisindeki dönütleri doğrultusunda sade bir şekilde logo tasarımını tamamlamıştır.

Büşra kurumsal kimlik logo tasarımı çalışmasının söylemini 2. Odak Grup Görüşmesi'nde şu şekilde anlatmaktadır:

Bende güzellik salonu yaptım. Ben harflerin yerine makyaj ürünleri koymuştum. Onu çıkarttık gözü yorduğu için. Stüdyolar falan açılıyor ya kişiye özel makyajların yapıldığı bir yer. Güzellik algısını değil, kişinin kendini özel hissetmesini, sanat başyapıtı gibi hissetmesini sağlamak. Kübik tarzda anlatabiliriz dedik (Büşra, 31.10.2019).

Benzer şekilde Büşra kurumsal kimlik logo tasarımı ve afiş tasarımına yönelik görsel söylem oluşturma ile ilgili olarak görüşünü şu şekilde ifade etmiştir:

İlk ne ile ilgili olacağını düşündüm. Güzellik üzerine, kadının güzelliği ve değeri üzerinden. Retorik söylemim her kadın özel, her kadın değerlidir anlamında. Buna uygun kübik bir resim buldum. Güzelliğe değil de değere vurgu yapan. Oradan yola çıktım (YYG, 26.12.2019) şeklinde ifade etmiştir.

Büşra aynı zamanda güzellik algısını farklı biçimde nasıl ele aldığını şu şekilde anlatmaktadır;

Güzellik herkesin gözünde kalıplaşmış değil her kadının ayrı güzelliği var. Her kadın kendini nasıl değerli hissediyorsa öyle güzeldir. Herkesin kabul ettiği şekilde güzellik algısına bürünmek zorunda değil. Kadının kendi özündeki güzellik söylemim, içindeki güzellikle ilgili mesajım. Değerinin farkına var sloganım. Kadınlar mesela başkalarının güzellik algısına uymak isterken önemli olan özgüvenini de kaybediyor. Buradan yola çıktım (YYG, 26.12.2019).

Alan uzmanlarına göre; Büşra logo tasarım çalışmasında kavramsal fikir oluşturabilmiş, kavramsal düşüncelerini yansıtabilme becerisi kısmen kazanmış, görsel söylem (retorik) oluşturabilmiş, görselleri birbiriyle ilişkilendirme becerisi kazanmış, eleştirel bakış açısı geliştirmiş, görsel pedagojik sorgulama becerisi kazanmış, teknolojik yeterlilik kısmen geliştirmiş ve teknolojik yeterliliklerini kısmen aktarabilmiştir. Araştırmacının gözlemlerine göre; Büşra detayı seven bir öğrencidir. Bu nedenle logo tasarımı çalışmasında sadeleştirme konusunda oldukça zorlanmıştır. Öğrenci ayrıca ancak teknolojik yeterliliklerini geliştirmek için çaba göstermiş ve yeterliliklerini geliştirmiştir.

Görsel 4.22. *Bircan'ın "Seçenek Kafe" marka logo tasarımı, Illustrator çalışması*

Bircan'ın logo tasarım çalışmasının görsel (retorik) söylemi seçenek kavramıdır. Öğrenci logosunda hem kafeyi hem de sanat atölyesini vurgulamak için kahve fincanı ve palet görselini birleştirmiştir.

Bircan kurumsal kimlik logo tasarımı çalışmasının söylemini 2. Odak Grup Görüşmesinde şöyle anlatmaktadır:

Benimkisi kafe ve atölye olarak geçiyor. Alt kat atölye, üst kat kafe olarak geçiyor. Ona uygun bir amblem hazırladım. Kahve ve paleti birleştirdim. İsmi ‘Seçenek’ olmasının sebebi ister sadece kahve için isterseniz sanatla iç içe olun gibi bir seçenek sunuyor. Bu anlamda görsel söylem oluşturmuş oluyorum. Kahve fincanı, dumanı ve palet kullanmam bir arada olma durumuna ve seçeneğe gönderme yapıyor (Bircan, 31.10.2019).

Bircan kurumsal kimlik logo tasarımı görsel söylem oluşturma ile ilgili olarak görüşünü şu şekilde ifade etmiştir:

Seçenek atölye kafe alternatifini logoda bir araya getirdim. Kahve fincanı ve paleti birleştirdim. Orada ikisi bir arada sundum. Seçenek sizin olarak. Alternatif sunmaya yönelik bir görsel söylemim oluştu (YYG, 26.12.2019).

Alan uzmanlarına göre; Bircan logo tasarım çalışmasında kavramsal fikir oluşturabilmiş, kavramsal düşüncelerini yansıtabilme becerisi kazanmış, görsel söylem (retorik) oluşturabilmiş, görselleri birbiriyle ilişkilendirme becerisi kazanmış, eleştirel bakış açısı geliştirmiş, görsel pedagojik sorgulama becerisi kazanmış, teknolojik yeterlilik geliştirmiş ve teknolojik yeterliliklerini aktarabilmiştir. Alan uzmanları Bircan’ın logo tasarım çalışmasını özgün ve orijinal bulmuştur.

Görsel 4.23. Sümeyra’nın “Vitriol Akademi” marka logo tasarımı, Illustrator çalışması

Sümeyra’nın logo tasarım çalışmasının görsel (retorik) söylemi özgürlük okulu, kişinin kendine yolculuğu ve kişinin kendini bulması kavramlarıdır. Sümeyra logosunda öğrenciyi sembolize etmiştir.

Öğrenci çalışmasının söylemini 2. Odak Grup Görüşmesi’nde şöyle anlatmaktadır:

Benim logom bir okul üzerine. Ama bizim kendi eğitim sistemimiz dışında bir okul düşündüm. Özgürlük okulu, Atina Okulu’nu baz aldım retorik söylem olarak. ‘Vleuel’ Afrika dilinde ‘Kanat’ anlamına geliyordu. Özgür düşünceden yola çıkarak kanata karar vermiştim. Ama sizin de dediğiniz gibi okunurluğu zordu. Sonra anlama odaklandık ve ismi değiştirdik.

‘Vitruol’ olarak değiştirdik. Aynı zamanda özgür düşüncüyü savunduğum için mavi ve moru kullandım. Akılda kalıcı olsun diye daha sadeleştirmek istedik ve kanatların vektörel olmasına karar verdik. Ondan önce ‘Delfi’ dedik. Delfi Yunan tapınağı demekti. Delfi tapınağı girişinde ‘kendin ol’ yazan kendini bulmaya yönlendiren, özgürlüğe anlam gönderen bir yazı vardı. Buradan yola çıktım. Sonra Latince’den yola çıkarak ‘Libertas’ı düşündük. Okul demekti. Ama çok hoşumuza gitmedi. ‘Vitruol’ü çok sevdik. Ortak bir karar verdik. Slogan olarak da ‘kendini bul, kendine yolculuk’ gibi bir anlamdı. Felsefi olarak uhrevi bir anlam taşıyor. İnsanın içine seyahati, kendini bularak da özgür olmayı, özgür okulu ifade ediyordu (Sümeysra, 31.10.2019).

Alan uzmanlarına göre; Sümeysra logo tasarım çalışmasında kavramsal fikir oluşturabilmiş, kavramsal düşüncelerini yansıtabilme becerisi kazanmış, görsel söylem (retorik) oluşturabilmiş, görselleri birbiriyle ilişkilendirme becerisi kazanmış, eleştirel bakış açısı geliştirmiş, görsel pedagojik sorgulama becerisi kazanmış, teknolojik yeterlilik geliştirmiş ve teknolojik yeterlilik göstermiştir.

Görsel 4.24. Zeynep’in “Keysu” marka logo tasarımı, Illustrator çalışması

Zeynep’in logo tasarım çalışmasının görsel (retorik) söylemi dalga, akmak, su, damla, güç kavramlarıdır. Öğrenci logosunu damla şeklinde tasarlamıştır.

Öğrenci çalışmasının söylemini 2. Odak Grup Görüşmesinde şöyle anlatmaktadır:

Benimki su markası. İki farklı çalışma yaptım. Akışkan harflerle ‘S’ harfine vurgu yaptım. Logoyu kalın karakterlerle yazdım ‘S’yi farklı renk kullandım. Görsel söylem çerçevesinde mesaj vermeye çalıştım. Diğer çalışmamda görsel söylemim damla, dalga, akmak. Dalgayı damlaya çevirelim dedik. Kalın harflerle de yazıyı yazmayı düşündük (Zeynep, 31.10.2019).

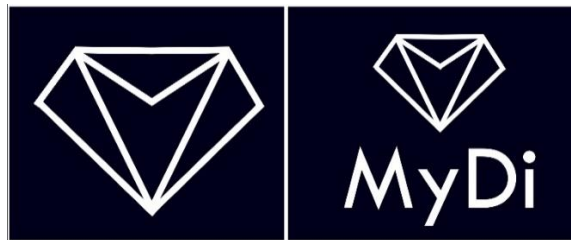
Alan uzmanlarına göre; Zeynep logo tasarım çalışmasında kavramsal fikir oluşturabilmiş, kavramsal düşüncelerini yansıtabilme becerisi kazanmış, görsel söylem (retorik) oluşturabilmiş, görselleri birbiriyle ilişkilendirme becerisi kazanmış, eleştirel bakış açısı geliştirmiş, görsel pedagojik sorgulama becerisi kazanmış, teknolojik yeterlilik kısmen geliştirmiş ve teknolojik yeterliliklerini kısmen aktarabilmiştir.

Alan uzmanları deneyimlerine dayanarak logo tasarımı ilk kez öğrenen öğrencilerin genellikle logo örneklerine bakarak benzer tasarımlar oluşturduklarını belirtmişlerdir. Ancak çalışma grubu öğrencilerinin hazır vektör kullanmamaları, kendi el çizimlerini bilgisayar ortamına aktararak vektörel çizime dönüştürme fikirlerini özgünlük ve orjinallik açısından yeterli bulmuştur.

Görsel 4.25. *Ayşen'in "Kent Terzi" marka logo tasarımı, Illustrator çalışması*

Ayşen'in logo tasarımında "Kent" adı baş harfı olan K harfi çıkış noktası olarak kullanılmıştır. Daire formu düğmenin kendisini, dairenin içinde bulunan dört adet delik ise düğme formunun fark edilmesi amacıyla konulmuştur. Logoda kullanılan renkler koyu gri ve siyah renk yoğunlukta kullanılmıştır. Logonun görsel söylemi klasik olma, bilinir olma, kentin terzisi olma kavramıdır. Logoda kullanılan gri renk alçakgönüllülük ve pratikliği yansıtmak için daireleri çevreleyen siyah renk ise resmi, ciddi ve klasik olma imajını oluşturmak için kullanılmıştır. "Kent Terzi" yazı bölümünde ise amblemin genel yapısından yola çıkılarak bir font tercih edilmiştir. Logonun genel itibarı ile modern bir görünüm sunması amaçlanmıştır.

Görsel 4.26. *Pelin'in "MyDi" marka logo tasarımı, Illustrator çalışması*

Pelin'in logo tasarımında İngilizce benim pırlantam anlamına gelen My Diamond kelimesini kısaltarak MyDi şeklinde logo oluşturmuştur. İnsanların markaya kendilerini dahil etmeleri için sahiplik eki olan My kelimesi logoya dahil edilmiştir. İki kelimenin kısaltılmasıyla oluşturulan MyDi logosunun her dilde okunurluğunun kolay olduğu

düşünülmüştür. Pelin logo tasarımında amblem olarak pırlanta şeklini stilize bir şekilde çalışmıştır. Öğrenci tasarımında stilize ettiği pırlanta şeklinin içine logonun baş harfi olan M harfini sade bir şekilde yansıtmıştır.

Pelin logo tasarımını şu şekilde açıklamıştır;

Logo tasarlama sürecine başlamadan önce bir marka fikri ortaya koymam gerekiyordu. İlk adım olarak oluşturacağım markanın faaliyet alanını kuyumculuk sektörü olarak belirledim. Değerli madenleri işleyip takı tasarımları yaptığını hayal ettiğim markam için isim arayışına girdim. İsim konusunda insanların markamın ürünleriyle kişisel bir bağ kurması gerektiğini düşündüm. Çünkü insanlar değerli takıları genellikle özel günlerinde sevdiklerine hediye etmek için satın alırlar ve hayali müşterilerim için özel anlamı olan her tasarım markama kar sağlamaktadır. Bu yüzden insanların ürünlerimi benimsemesi için onları da markama dahil eden bir isim seçtim. My (benim), Diamond (elmas, pırlanta) kelimelerini birleştirerek ‘MyDi’ şeklinde bir kelime türettim. Kelimenin her dilde okunma kolaylığı olmasını ve söyleniş biçiminin insanlar üzerinde etki bırakmasını istedim. Markamın ismi belli olduktan sonra logo tasarlama sürecine başladım. Logomu tasarlamaya başlarken ilk olarak hedef kitlemi belirledim. Hedef kitlem yetişkinler ve yaşlı insanlardı. Bu yüzden logomun duruşu ağır olmalıydı. Faaliyet alanıyla ilişkili olarak logomda değerli madenlere değinmek istedim. Bu yüzden logomda en değerli madenlerden biri olan elması kullanmayı tercih ettim. Sert geometrik yapısıyla hissettirdiği sağlamlık ve değerlilik hissi de logomda elması tercih etmemde en büyük nedenler arasındaydı. Logomun kolay okunabilmesini ve akılda kalıcı olmasını istediğim için düz bir yazı tipi kullandım. Sade ve net tasarladım. Elmas şeklini eskiz olarak çalıştım ve yalınlaştırdım. İçerisine “M” harfini gizleyerek markama atıfta bulunmak istedim. Son olarak renk tercihi yaptım. Asil durması, güven ve huzur vermesi nedeniyle koyu renk tercih ettim. Böylece hayali markam için tasarladığım logom son halini almış oldu (Pelin, 01.06.2020).

Görsel 4.27. Osman'ın “Elecdrone” marka logo tasarımı, Illustrator çalışması

Görsel 4.28. Berrak'ın “BA Optik” marka logo tasarımı, Illustrator çalışması

Stilizasyon ve logo çalışmaları öğrencilere tasarım açısından farklı bakış açıları kazandırmıştır. Öğrenciler görsel anlatım dili oluşturmayı, sadeleştirmeyi, az öğeyle mesaj oluşturmayı deneyimlemiştir.

4.4.1.3. Yedinci haftada gerçekleşen ders işleniş sürecine ve öğretim etkinliklerine ilişkin bulgular

7. Hafta; Öğrenciler tarafından stilizasyon ve logo tasarımlarının illüstratör programı çizimleri tamamlanarak teslim edilmiştir. Vize haftası olduğu için ders yapılmamıştır.

Öğrenciler tarafından stilizasyon ve logo tasarımlarının illüstratör programı çizimlerini tamamlamış bir şekilde teslim etmiştir.

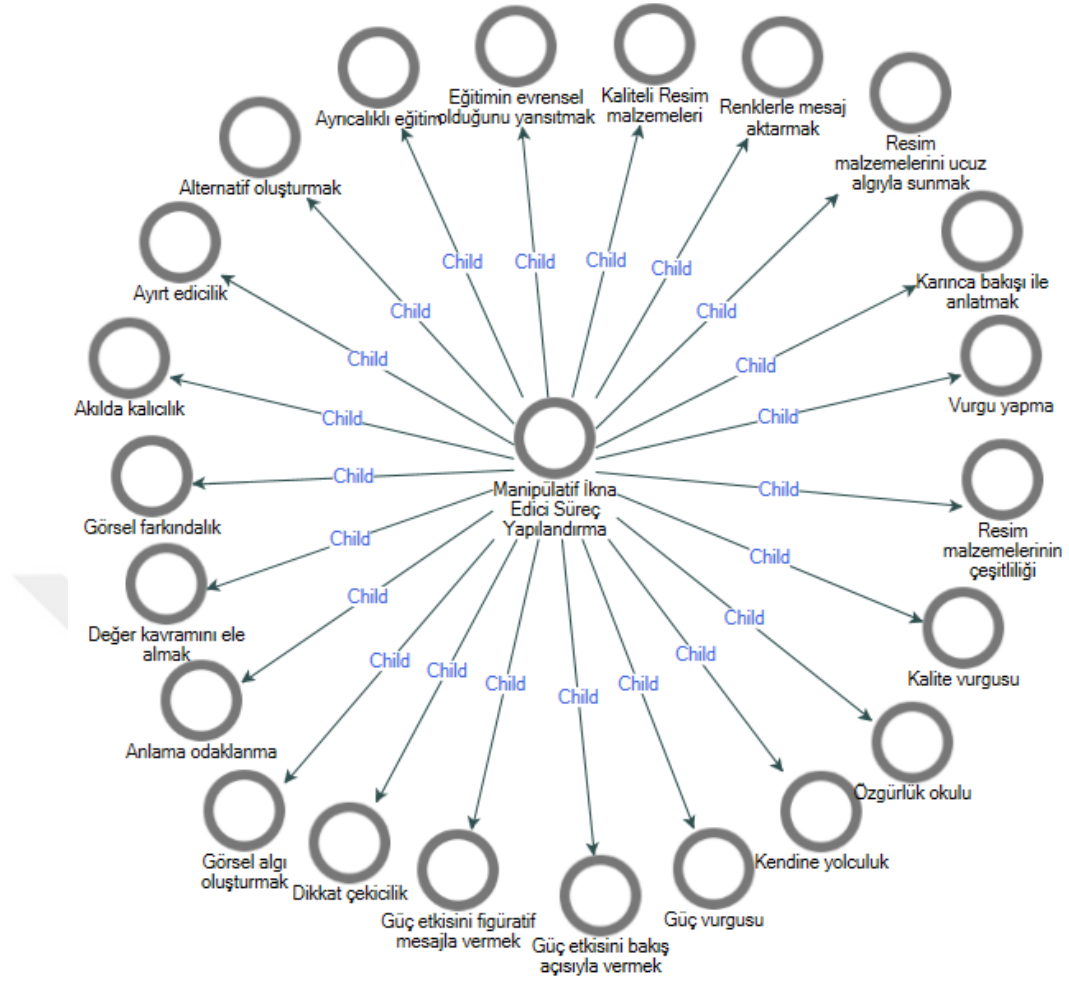
Tablo 4.14. Yedinci haftaya yönelik ders işleniş süreci

7. HAFTA: VİZE HAFTASI
Öğrenciler stilizasyon ve logo tasarımlarının illüstratör programı çizimlerini bitmiş olarak teslim ederler.
Yöntem: Ödev teslimi alınır.

4.5. Görsel Algı Yönetimi Oluşturmak

4.5.1. Manipülatif ikna edici süreç yapılandırma (marka logo afiş çalışmaları)

Görsel Algı Yönetimi Oluşturmak temasına ilişkin Manipülatif İkna Edici Süreç Yapılandırma kategorisi kapsamında marka logo afiş çalışmaları yapılmıştır. Sekizinci haftada bu çalışma devam etmiştir. Görsel algı yönetimi oluşturabilmek amacıyla öğrencilerden marka logo afiş tasarımlarını manipülatif ikna edici süreç olarak yapılandırılmaları istenmiştir. Bu bağlamda oluşturulan Manipülatif İkna Edici Süreç Yapılandırma kategorisine ilişkin kodlar Şekil 4.8'deki gibidir.

Şekil 4.8. Manipülatif ikna edici süreç yapılandırma kategorisi ve kodları

Manipülatif İkna Edici Süreç Yapılandırma kategorisi kapsamında araştırmada grafik tasarım uygulaması olarak marka logo afiş çalışması yapılmıştır. Marka logo afiş uygulama sonrasında öğrencilerin marka logo çalışmaları söylemlerinden, öğrencilerle yapılan odak grup görüşmelerinden ve ses kayıtlarından elde edilen bulgulardan ve öğrenci cevaplarından yararlanılarak kodlar oluşturulmuştur. Odak grup görüşmelerinden ve ses kayıtlarından elde edilen bulgular sonucunda oluşturulan kodlar şu şekildedir; eğitimin evrensel olduğunu yansıtmak, ayrıcalıklı eğitimi yansıtmak, alternatif oluşturmak, ayırt edicilik, kaliteli resim malzemeleri, afişte resim malzemelerinin ucuz olduğu algısını sunmak, renklerle mesaj aktarmak, karınca bakışı ile anlatmak, resim malzemelerinin çeşitliliğini yansıtmak, vurgu yapmak, kalite vurgusu, güç vurgusu, güç etkisini bakış açısıyla vermek, güç etkisini figüratif mesajla vermek, özgürlük okulu, kendine yolculuk, dikkat çekicilik, görsel algı oluşturmak, anlama odaklanmak, değer kavramını ele almak, görsel farkındalık, akılda kalıcılık. (Bkz. Tablo 4.15).

Tablo 4.15. Manipülatif ikna edici süreç yapılandırma kategorisine ait kodların frekansları

Kod	Frekans	Kod Ağırlığı (%)
Vurgu yapma	82	17,83
Akılda kalıcılık	65	14,13
Anlama odaklanma	53	11,52
Ayırt edicilik	38	8,26
Renklerle mesaj aktarmak	34	7,39
Resim malzemelerinin çeşitliliği	31	6,74
Resim malzemelerini ucuz algıyla sunmak	30	6,52
Görsel algı oluşturmak	28	6,09
Özgürlük okulu	26	5,65
Kendine yolculuk	25	5,43
Görsel farkındalık	24	5,22
Güç vurgusu	24	5,22
Güç etkisini bakış açısıyla vermek	23	5,00
Kalite vurgusu	23	5,00
Kaliteli Resim malzemeleri	23	5,00
Güç etkisini figüratif mesajla vermek	22	4,78
Dikkat çekicilik	21	4,57
Eğitimin evrensel olduğunu yansıtmak	20	4,35
Karınca bakışı ile anlatmak	20	4,35
Değer kavramını ele almak	19	4,13
Ayrıcalıklı eğitim	17	3,70
Alternatif oluşturmak	11	2,39

Görsel 4.29. Manipülatif ikna edici süreç yapılandırma kategorisine ait kodların kelime bulutu

Manipülatif İkna Edici Süreç Yapılandırma kategorisi kapsamında araştırmada grafik tasarım uygulaması olarak marka logo afiş çalışması yapılmıştır. Marka logo afiş uygulaması sonrasında öğrencilerin marka logo çalışmaları söylemlerinden, öğrencilerle

yapılan odak grup görüşmelerinden ve ses kayıtlarından elde edilen bulgulardan ve öğrenci cevaplarından yararlanılarak kodlar oluşturulmuştur. Buna göre manipülatif ikna edici süreç yapılandırma kapsamında öğrencilerin marka logo afişi çalışmalarında öne çıkan kavramlar şu şekildedir; %12 Vurgu yapma, %10 Akılda kalıcılık, %8 Anlama odaklanma, %6 Ayırt edicilik, %5 Renklerle mesaj aktarmak, Resim malzemelerinin çeşitliliği ve Resim malzemelerini ucuz bir algıyla sunmak, %4 Görsel algı oluşturmak, Özgürlük okulu, Kendine yolculuk, Görsel farkındalık ve Güç vurgusu, %3 Güç etkisini bakış açısıyla vermek, Kalite vurgusu, Kaliteli resim malzemeleri, Güç etkisini figüratif mesajla vermek, Dikkat çekicilik, Eğitimin evrensel olduğunu yansıtmak, Karınca bakışı ile yansıtmak, Değer kavramını ele almak ve Ayrıcalıklı eğitim, %2 Alternatif oluşturmaktır. Buna göre bu süreçte en çok kullanılan ve üzerinde durulan kavramlar; Vurgu yapma, Akılda kalıcılık, Anlama odaklanma, Ayırt edicilik ve Renklerle mesaj aktarmak kavramları olmuştur.

Öğrencilerin marka logo afişlerine yönelik retorik söylemlerinde en çok kullandıkları kavramlar arasında; Vurgu yapma, Akılda kalıcılık ve Anlama odaklanma kavramları olmuştur. Bu bağlamda öğrencilerin marka logo afiş çalışmalarında manipülatif ikna edici süreç yapılandırırken, vurgu yapmaya ve çalışmalarının akılda kalıcı olmasına dikkat ettikleri, çalışmalarında anlama odaklandıkları, tasarımlarının ve marka logolarının ayırt edici olmasına odaklandıkları, renklerle mesaj aktardıkları, görsel algı oluşturmaya çalıştıkları, görsel farkındalık oluşturdıkları ve çalışmalarının dikkat çekici olmasına dikkat ettikleri gözlemlenmiştir.

Aynı zamanda öğrenciler logo tasarımlarında söylemlerine uygun olarak resim malzemelerinin çeşitliliğini yansıttıkları, resim malzemelerini hem ucuz bir algıyla hem de kalite vurgusu ile ele aldıkları, kaliteli resim malzemeleri algısı oluşturmaya çalıştıkları, tasarımlarında özgürlük okulu, kendine yolculuk, ayrıcalıklı eğitim, alternatif oluşturmak gibi kavramlardan yola çıktıkları, çalışmalarında güç vurgusunu yansıttıkları, güç etkisini bakış açısıyla vermeye çalıştıkları, güç etkisini figüratif mesajla vermeye çalıştıkları, eğitimin evrensel olduğunu yansıtmaya çalıştıkları, güç etkisini karınca bakışı ile yansıtmaya çalıştıklarını ve değer kavramını ele aldıklarını ifade etmişlerdir.

4.5.1.1. Sekizinci haftada gerçekleşen ders işleniş sürecine ve öğretim etkinliklerine ilişkin bulgular

8. Hafta; Görsel İletinin Göstergesi: Anlam, Görsele Bakış Açısı ve Algılama konusu sunum ve görsellerle anlatılmıştır. Dersin başında anlatılan sunumlara

öğrencilerin aktif bir şekilde katılımı sağlanmıştır. Sunum dan sonra ders öğretim üyesi tarafından Photoshop programı anlatılmıştır. Öğrencilerin marka afişlerine son dönütler verilmiştir ve marka afişleri kesinleştirilmiştir. Ayrıca öğrencilerin vize teslimleri ile ilgili dönütler verilmiştir. Öğrencilerle dersin bitiminde konularla ilişkili olarak hazırlanan sorular sorularak 3. Odak Grup Görüşmesi yapılmıştır. Öğrencilerle görüşme bitiminde 2. Geçerlik Komitesi toplanarak yapılan görüşmede öğrencilerin vizeye kadar geçirdikleri süreç değerlendirilmiştir. Araştırmacı, Prof. Dr. Suzan Duygu Bedir Erişti, Doç. Necla Coşkun, Arş. Gör. Deniz Özescici, Arş. Gör. Yeliz Erdoğan'ın katılımıyla öğrenci çalışmaları ve araştırmanın gidişatı ile ilgili değerlendirmeler yapılmıştır. Geçerlik Komitesi'nde vizeye kadar yapılanlar, işlenen konular, öğrencilerin yaptığı stilizasyon ve logo çalışmaları yorumlanmıştır. Geçerlik Komitesi üyeleri tarafından genel anlamda öğrenci stilizasyonları ve logo tasarımlarının başarılı olduğu ifade edilmiştir. Ayrıca Geçerlik Komitesi tarafından araştırmacıya 1. Geçerlik Komitesi'nde olduğu gibi katılımcıların devam sıkıntılarının giderilmesi ile ilgili dönüt verilmiştir.

Tablo 4.16. Sekizinci haftaya yönelik ders işleniş süreci

8. HAFTA: GÖRSEL İLETİNİN GÖSTERGESİ: ANLAM, GÖRSELE BAKIŞ AÇISI VE ALGILAMA
1. Ders: İkna Edici Algılama Süreçleri ve Görsel Algı konuları anlatılır.
Konuyla ilişkili olarak görseller gösterilir.
Öğrencilerin aktif bir şekilde derse katılımı sağlanır.
2. Ders: Vize teslimi yapılan logo çalışmalarının görsel söylemleri ile ilgili son dönütler verilir.
3. Ders: Öğrenciler marka afiş eskizlerine devam ederler.
Dersin Genel Amaçları
• İkna Edici Algılama Süreçleri ve Görsel Algı konularını kavrayabilme. • Yaptığı Tasarımlarında İkna Edici Manüpülatif süreçler oluşturabilme.

Tablo 4.16. (Devam) *Sekizinci haftaya yönelik ders işleniş süreci*

Yöntem: Sunum, tartışma, yorum yapma, soru-cevap, örnek görseller inceleme, uygulama yapma.

Ödev: Markalarına ait afiş eskizlerini yapmaları istenir.

Retorik (görsel) söylem oluşturma çerçevesinde marka afişi tasarımı ile ilgili olarak uygulamalar sonunda öğrencilerle 14.11.2019 tarihinde 3. Odak Grup Görüşmesi yapılmıştır. 3. Odak Grup Görüşmesi'nde retorik söylem odaklı marka afiş tasarımı çalışmalarıyla ilgili manipülatif afiş tanımı, retorik söylem odaklı afiş tasarımı yapılırken nelere dikkat etmemiz gerektiği, afiş tasarımı yaparken algı yönetimi ile ilgili olarak neler düşündükleri, hedef kitleye yönelik afiş tasarımında görsel ileti süreci oluştururken nelere dikkat ettikleri sorularak öğrencilerden görüş alınmıştır. Öğrencilerin verdikleri cevaplar çerçevesinde araştırmacı tarafından odak grup görüşmesinin analizi yapılmış ve analiz tablosu oluşturulmuştur (Bkz. Tablo 4.17).

Tablo 4.17. *Öğrencilerin retorik söylem odaklı marka afiş tasarım çalışmalarına ilişkin 3. odak grup görüşmesinde verdikleri cevaplara yönelik bulgular 14.11.2019*

Algı yönetimi yapılandırma

Hedef kitleyi afiş yoluyla ikna edebilme

Afiş tasarımında konuya uygun bir ikna edici süreç tasarlayabilme

Hedef kitleyi ikna etmede donanımsal hazırlıkları öne çıkarma

Markanın ayırt edici boyutunu öne çıkarma

Algısal bakış açılarını kullanabilme (karınca bakışı, güç etkisi)

İkna edici manipülatif süreçlerin algılanması

Sloganı etkili kullanma

Renklerin temaya uygun olması

Tema – görsel uyumu

Markanın ayırt edici özelliğini öne çıkarma

Mesaj verirken zıt kavramlardan yararlanma

14.11.2019 tarihinde gerçekleşen 2. Geçerlik Komitesi Kararında; öğrencilerin derse devamlılıklarının sağlanması yönünde öğrencilere bilgilendirme yapılması planlanmıştır. Öğrencilerin çalışmalarını zamanında teslim etmedikleri görülmüştür ve bu konuda netlik kazandırılarak çalışmalarını aynı anda teslim etmelerinin sağlanması gerektiği düşünülmüştür. Bu doğrultuda öğrencilerin çalışmalarını zamanında ve aynı anda teslim etmeleri için gerekli uyarıları yapmak ve bu doğrultuda önlemler alma hususunda eylem planı alınmıştır. 1. Geçerlik Komitesi'nde uygulamanın sürekliliği bağlamında öğrencilerin devamlılık konusuna özen göstermelerine ilişkin katılımcı öğrencilere bilgilendirme yapılması planlanmıştır. Bu çerçevede katılımcı öğrenciler ders

devamlılıkları ile ilgili bilgilendirilmiştir. Öğrenciler derse düzenli olarak katılım göstermelerine rağmen vize sonrasındaki haftada gelmeyenler olmuştur. Geçerlik Komitesi tarafından ise; vizelerden sonra öğrencilerin genel olarak devamsızlık yaptıklarından dolayı bu durum normal karşılanmış ve sorun olarak görülmemiştir.

Alan uzmanlarının öğrencilerin çalışmalarına ilişkin görüşleri şu şekildedir;

- Öğrencilerin stilizasyon çalışmalarının dönütlerden sonra daha iyi yapıldığı düşünülmüştür. Birkaç öğrencinin eskiz ve logo çizimlerinin diğer öğrencilere göre daha başarılı olduğu ifade edilmiştir. Tüm öğrencilerin tasarım programı kullanabilme bakımından başarılı olduğu belirtilmiştir.

- Öğrencilerin retorik (görsel söylem) oluşturma sürecini çok iyi kavradıkları ve logo çalışmalarında kendi söylemlerini rahat bir şekilde oluşturdukları söylenmiştir.

- Öğrencilerin marka logo çalışmalarını oldukça başarılı bir şekilde oluşturdukları ifade edilmiştir.

- Özetle; devamsızlık, projelerin-işlerin zamanında bitirilmesi konuşulmuştur (II. GK, 14. 11. 2019).

2. Geçerlik Komitesi toplantısında alan uzmanları uygulamanın gidişatına ilişkin görüşlerini şu şekilde ifade etmişlerdir:

Çok az şey söyledik gibi ama zaten kendi içinde düzenli gidiyor. Çokta söyleyecek bir şey kalmadı (II. GK, YE, 14. 11. 2019).

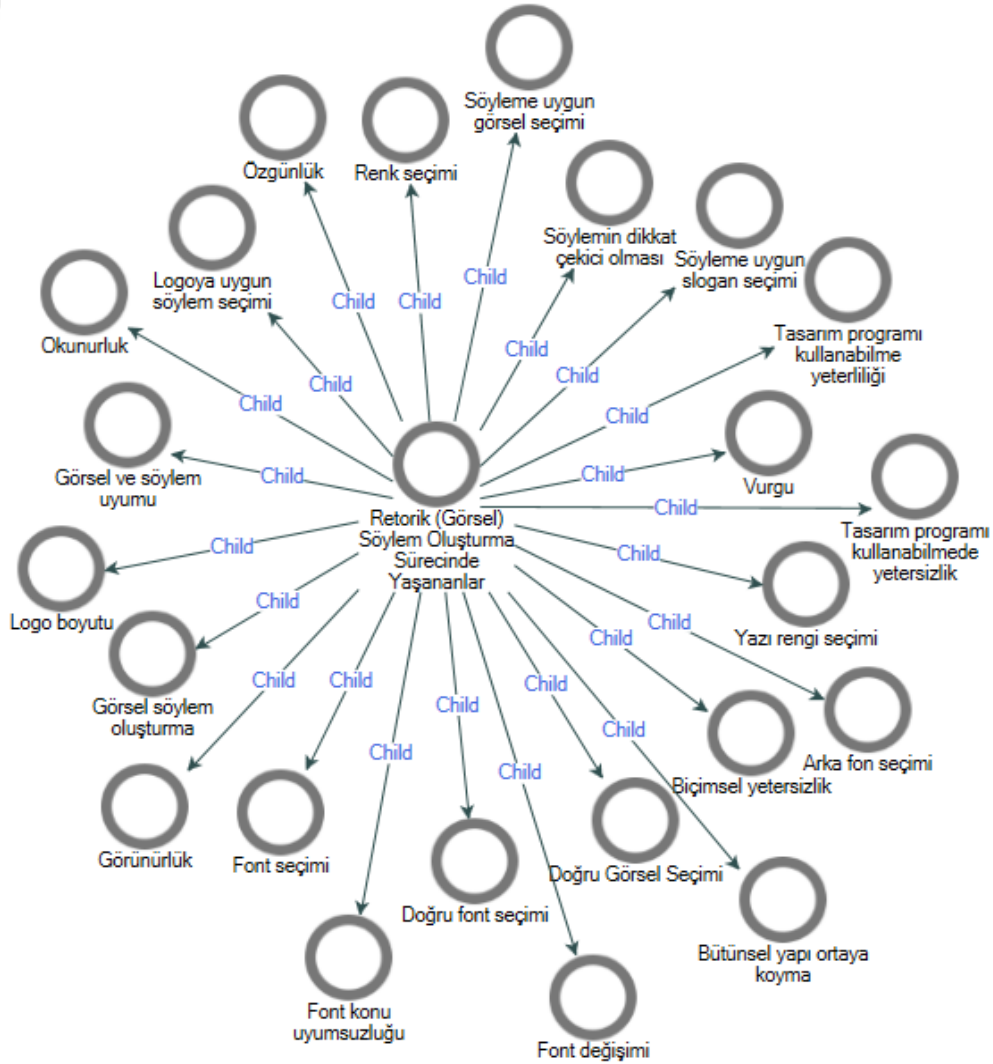
Tasarımlar daha iyileşmiş Daha iyi anladıkları anlaşılıyor yani. Logolarının retorik söylemlerinde kendilerini ve logolarının söylemlerini çok iyi ifade etmişler (II. GK, NC, 14. 11. 2019).

Tablo 4.18. 2. Geçerlik komitesi bulguları 14.11.2019

Devamsızlık sorunun devam etmesi
Görsel söylemlerinin (retorik) anlaşılır olması
Tüm öğrencilerin görsel söylemlerini (retorik) oluşturmaları
Öğrencilerin logo tasarımlarına ilişkin görsel (retorik) söylemlerini net ve iyi ifade ediyor olmaları
Görsel söylemleriyle ortaya koydukları ürünlerin uyuşması
Öğrencilerin manüplatif ikna etme sürecini kavramış oldukları
İkna edici algılama süreçlerini teorik olarak kavramış oldukları
Çalışmaların zamanında teslim edilmesinin sağlanması
Araştırma uygulamasında yapılacak etkinlik sayısının yeterli olduğu

4.5.2. Retorik (görsel) söylem oluşturma sürecinde yaşananlar (marka logo afiş çalışmaları)

Görsel Algı Yönetimi Oluşturmak temasına ilişkin diğer bir kategori ise, Retorik (Görsel) Söylem Oluşturma Sürecinde Yaşananlar kategorisidir. Bu kapsamda öğrencilerin marka logo afiş çalışmalarında retorik (görsel) söylem oluştururken yaşadıkları süreç sorgulanmıştır. Dokuz ve onuncu haftada bu sorgulama yapılmıştır. Bu bağlamda oluşturulan Görsel algı yönetimi oluşturabilmek temasına ilişkin öğrencilerin marka logo afiş tasarımları söylemlerini oluştururken yaşadıkları sürecin sorgulanması sonucu oluşan kısım olan Retorik (Görsel) Söylem Oluşturma Sürecinde Yaşananlar kategorisine kodlar Şekil 4.9'daki gibidir.

Şekil 4.9. Retorik (görsel) söylem oluşturma sürecinde yaşananlar kategorisi ve kodları

Retorik (Görsel) Söylem Oluşturma Sürecinde Yaşananlar kategorisinde marka logo tasarımı ve marka logo afiş çalışmalarına yönelik yapılan odak grup görüşmelerinde konuşulanlar çerçevesinde öğrencilerin retorik söylem oluşturma, tasarım yapma gibi uygulama süreçlerinde yaşadıkları süreç değerlendirilmiştir. Bu doğrultuda öğrenci cevaplarından ve yaşadıklarından kodlar oluşturulmuştur. Oluşturulan kodlar aşağıdaki gibidir; söyleme uygun görsel seçimi, söylemin dikkat çekici olması, söyleme uygun slogan seçimi, tasarım programı kullanabilme yeterliliği, tasarım programı kullanabilmede yetersizlik, vurgu, yazı rengi seçimi, arka fon seçimi, biçimsel yetersizlik, bütünsel yapı ortaya koyma, doğru görsel seçimi, font seçimi, doğru font seçimi, font değişimi, font konu uyumsuzluğu, görünürlük, görsel söylem oluşturma, logo boyutu, görsel söylem oluşturma, görsel ve söylem uyumu, okunurluk, logoya uygun söylem seçimi, özgünlük, renk seçimi.

Tablo 4.19. Manipülatif ikna edici süreç yapılandırma kategorisine ait kodların frekansları

Kod	Frekans	Kod Ağırlığı (%)
Tasarım programı kullanabilme yeterliliği	86	9,73
Renk seçimi	85	9,62
Söyleme uygun görsel seçimi	84	9,50
Bütünsel yapı ortaya koyma	83	9,39
Görsel ve söylem uyumu	83	9,39
Görünürlük	78	8,82
Vurgu	78	8,82
Doğru Görsel Seçimi	71	8,03
Arka fon seçimi	65	7,35
Söylemin dikkat çekici olması	60	6,79
Okunurluk	56	6,33
Doğru font seçimi	55	6,22
Font seçimi	51	5,77
Söyleme uygun slogan seçimi	46	5,20
Yazı rengi seçimi	44	4,98
Logoya uygun söylem seçimi	41	4,64
Biçimsel yetersizlik	38	4,30
Logo boyutu	38	4,30
Font değişimi	36	4,07
Görsel söylem oluşturma	33	3,73
Font konu uyumsuzluğu	30	3,39
Tasarım programı kullanabilmede yetersizlik	22	2,49
Özgünlük	12	1,36

Görsel 4.30. Retorik (görsel) söylem oluşturma sürecinde yaşananlar kategorisine ait kodların kelime bulutu

Retorik (Görsel) Söylem Oluşturma Sürecinde Yaşananlar kategorisinde marka logo tasarımı ve marka logo afiş çalışmalarına yönelik yapılan odak grup görüşmelerinde konuşulanlar çerçevesinde öğrencilerin retorik söylem oluşturma, tasarım yapma gibi uygulama süreçlerinde yaşadıkları süreç değerlendirilmiştir. Bu değerlendirme doğrultusunda öğrenci cevaplarından ve retorik söylem oluşturma sürecinde yaşadıklarından yola çıkılarak kodlar oluşturulmuştur.

Buna göre odak grup görüşmelerinden ortaya çıkan retorik söylem oluşturma sürecinde yaşananlar kategorisinde öne çıkan kavramlar şu şekildedir; %7 Tasarım Programı Kullanabilme Yeterliliği, Renk Seçimi, Söyleme Uygun Görsel Seçimi, Bütünsel Yapı Ortaya Koyma ve Görsel ve Söylem Uyumu, %6 Görünürlük, Vurgu ve Doğru Görsel Seçimi, %5 Arka Fon Seçimi, Söylemin Dikkat Çekici Olması, %4 Okunurluk, Doğru Font Seçimi, Font Seçimi ve Söyleme Uygun Slogan Seçimi, %3 Yazı Rengi Seçimi, Logoya Uygun Söylem Seçimi, Biçimsel Yetersizlik, Logo Boyutu, Font Değişimi ve Görsel Söylem Oluşturma, %2 Tasarım Programı Kullanabilmede Yetersizlik, Font Konu Uyumsuzluğu, %1 Özgünlük.

Öğrencilerin marka logo ve marka logo afiş tasarımlarına ve Retorik (Görsel) Söylem Oluşturma Sürecinde Yaşadıklarına ilişkin en çok kullandıkları kavramlar arasında; Tasarım Programı Kullanabilme Yeterliliği, Renk Seçimi, Söyleme Uygun Görsel Seçimi, Bütünsel Yapı Ortaya Koyma ve Görsel ve Söylem Uyumu kavramları olmuştur.

Bu bağlamda öğrencilerin marka logo tasarımı ve marka logo afiş çalışmalarının söylemleri oluştururken, tasarım programı kullanabilme yeterliliği geliştirdikleri, renk seçimine dikkat ettikleri, söyleme uygun görsel seçmeye dikkat ettikleri, bütünsel yapı ortaya koyma becerisi geliştirdikleri, görsel ve söylem uyumuna, görsel seçimine dikkat

ettikleri, çalışmalarında görünürlüğe, logo boyutuna, okunurluğa, doğru font seçimine, font rengine, arka fon seçimine, söylemin dikkat çekici olmasına, söyleme uygun slogan seçimine, logoya uygun söylem seçimine, özgünlüğe ve vurguya dikkat ettikleri, görsel söylem oluşturabildikleri gözlemlenmiştir.

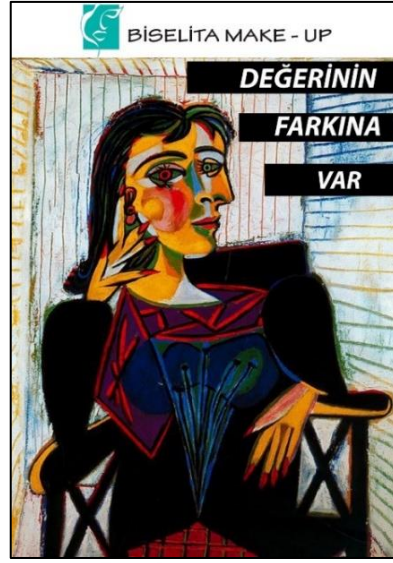
Aynı zamanda öğrencilerin bir kısmı ise, tasarımlarında biçimsel yetersizlik yaşadıkları, çalışmalarında font konu uyumsuzluğu yaşadıkları için font değişimi yaptıkları ve tasarım programı kullanabilmede yetersizlik yaşadıkları gözlemlenmiştir.

4.5.2.1. Dokuzuncu haftada gerçekleşen ders işleniş sürecine ve öğretim etkinliklerine ilişkin bulgular ve marka logo afiş çalışmaları

9. Hafta; Görsel Pedagojide Anlam Yaratma ve Retorik Söylem konusu anlatılmış ve marka afişleri ile ilişkilendirilmiştir. Photoshop programı detaylı bir şekilde anlatılmıştır. Öğrenciler verilen konu üzerinde marka afiş tasarımlarının son düzenlemeleri üzerinde çalışmışlardır. Öğrencilerden marka afişlerinin tamamlanması istenmiştir.

Tablo 4.20. Dokuzuncu haftaya yönelik ders işleniş süreci

9. HAFTA: GÖRSEL PEDAGOJİDE ANLAM YARATMA VE RETORİK SÖYLEM
1. Ders: Görsel Pedagojide Anlam Yaratma ve Retorik Söylem sunumu ile konu anlatımı yapılır. Ders Öğretim Üyesi ve Araştırmacı tarafından öğrencilerin yaptığı afiş eskizlerine dönüt verilir.
2. Ders: Tasarım programı uygulamalı olarak ve detaylı bir şekilde anlatılır.
3. Ders: Öğrenciler tasarım programı üzerinde afiş çalışmalarına devam eder.
Dersin Genel Amaçları • Tasarım programı kullanabilme. • Görsel söylem (retorik) odaklı marka afişi tasarlayabilme. • Görsel söylem (retorik) odaklı slogan oluşturabilme.
Yöntem: Sunum, tartışma, yorum yapma, soru-cevap, örnek görseller inceleme, uygulama yapma.
Ödev: Markalarına ait afişlerin tasarım programında tamamlanması istenir.

Görsel 4.31. Büşra'nın "Biselita Make-Up" marka afiş tasarımı "değerinin farkına var", Photoshop çalışması

Öğrenci "Biselita Make-Up" logo tasarımı için oluşturduğu marka afiş çalışmasında görsel söylemine paralel olacak şekilde 'değer, kıymet, paha biçilmez sanat eseri, başyapıt' kavramlarından yola çıkmıştır. Bu bağlamda öğrenci afiş çalışmasında 'Değerinin Farkına Var' sloganını kullanmış ve görsel olarak ironiyi vurgulamak için Picasso'nun sanat eserinde yer alan kadın figürünü kullanmıştır. Öğrenci genellikle ilk akla gelen güzel, bakımlı bir kadın görseli kullanmak yerine görsel söylemini öne çıkaran bir görsel tercih etmiştir.

Büşra'nın marka afiş çalışmasına ilişkin 3. Odak Grup Görüşmesi'ndeki ifadesi şu şekildedir;

Marka afişini ilk olarak iki bakımlı kadın görseli üzerinden yapmıştım ama daha sonra söylemime uymadığı için değiştirip kadının güzelliğine değil değerine vurgu yapacak bir kübik resim seçip afişimi tekrar tasarladım. Yazıların okunurluğu az olduğu için altına siyah bir fon yaptım ve yazı da böylelikle ön plana çıkmış oldu (Büşra, 14.11.2019).

Alan uzmanlarının görüşüne göre; Büşra "Biselita Make-Up" marka afiş çalışmasında görsel pedagoji konularını kavramış ve çalışmasına yansıtmıştır. Afiş çalışmasında kavramsal fikir oluşturabilmiş, kavramsal düşüncelerini yansıtabilmiş, görsel söylem (retorik) oluşturabilmiş, görsel pedagojik sorgulama becerisi geliştirmiş, görselleri birbiriyle ilişkilendirme becerisi kısmen kazanmış teknolojik yeterlilik kısmen kazanmış ve teknolojik yeterliliklerini aktarabilme becerisi kısmen göstermiştir. Ders öğretim üyesi ve araştırmacının ortak gözlemlerine göre ise; öğrenci görsel pedagojik bakış açısıyla görselleri ele almayı ve görselleri yorumlamayı kavramıştır. Araştırmacı

görüşüne göre; öğrenci görsel söyleminde ironi yoluyla anlatmış, kadının kendini bir baş yapıt gibi hissetmesi fikrini Picasso'nun başyapıtlarından olan kübik kadın figürleriyle yansıtmıştır. Böylece kavramsal düşüncelerini yansıtabilme değerlendirme kriteri desteklenmiştir.

Görsel 4.32. Emir'in "Pictures Materials" marka afiş tasarımı "daha güçlü daha sağlam", Photoshop çalışması

Öğrenci "Pictures Materials" logo tasarımı için oluşturduğu marka afiş çalışmasının görsel söyleminde 'güç, çeşitlilik' kavramlarından yola çıkmıştır. Bu bağlamda öğrenci afiş çalışmasında 'Daha Güçlü Daha Sağlam' sloganını kullanmış ve görsel olarak öncelikle gücü temsil eden bir insan figürü kullanmıştır. Öğrencinin ilk çalışmasında görsel söyleminde yer alan 'çeşitlilik' kavramı etkisiz bulunarak öğrenci yeni bir çalışma yapmıştır. Öğrenci son çalışmasında hem 'güç' hem 'çeşitlilik' vurgusunu ön plana çıkarmıştır. Böylece çalışma marka ve görsel söylem bütünlüğü bakımından etkili hale getirilmiştir.

Öğrencilere çalışmalarında son aşamaya gelmeden önce sık sık dönütler verilmiş ve görsel pedagojik farkındalık çerçevesinde yönlendirilmeye çalışılmıştır. Araştırmacı öğrencilere 4. Odak Grup Görüşmesi'nde "Afişte neyi ön plana aldınız? Ne yaptınız ve sonra nasıl değişti? Aslında şu olması gerekiyormuş, tipografim söyleymiş gibi yorumlar yapabilir misiniz?" diye sormuştur. Öğrenci 4. Odak Grup Görüşmesi'nde afiş tasarım sürecini, aldığı dönütler sonrasındaki afişinde nelerin değiştiğini şu şekilde anlatmaktadır:

Benim aynı şekilde yazı fontum kültü. Modern olması gerektiğine karar verdim hoca ve siz yönlendirdiniz. Onu değiştirdim. Arka planı turuncu yapmışım. Görsellerim ön plana

çıkamamıştı. Çok renkli olmuştu. Oyüzden Arka Planı beyaz yapmaya karar verdik. Konunun ön plana çıkması için. Böylece figür, güç etkisi vurgulanmış oldu. Ayrıca retorik söylemim olan güç etkisini vurgulamak için seçtiğim figür zayıf kaldı daha siyah bir figür eklememi istedi hoca. Onu siyah yapıcım değiştirecem. Logomda da paleti kaldırdık, çünkü çok karışıktı gereksiz bir ayrıntıydı. Sadeleştirdik. Haftaya bunları değiştirecem. Retorik söylemim ve afişim genel olarak uygundu. Sadece biraz daha vurgulama yapıcım (Emir, 28.11.2019).

Alan uzmanlarına göre; “Pictures Materials” marka afiş çalışmasında kavramsal fikir oluşturabilmiş, kavramsal düşüncelerini kısmen yansıtabilmiş, görsel söylem (retorik) oluşturabilmiş, görsel pedagojik sorgulama becerisi geliştirmiş, görselleri birbiriyle ilişkilendirme becerisi kısmen kazanmış, teknolojik yeterlilik kısmen kazanmış ve teknolojik yeterliliklerini kısmen göstermiştir.

Görsel 4.33. Bircan'ın “Seçenek Kafe” marka afiş tasarımı “seçenek senin”, Photoshop çalışması

Öğrenci “Seçenek Kafe” logo tasarımı için oluşturduğu marka afiş çalışmasının görsel söyleminde ‘seçenek’ ve ‘kişisel tercih’ kavramlarından yola çıkmıştır. Bu bağlamda öğrenci afiş çalışmasında ‘Seçenek Senin’ sloganını kullanmış ve görsel olarak kişilerin seçimlerine vurgu yapan kahve/çay fincanı ve sanatı temsil eden boya tüpü görseli kullanmıştır. Öğrenci afişinde arka fon olarak öncelikle siyah kullanılmış daha sonra kafe ortamı vurgulamak için kafe görseli kullanılmıştır.

Bircan marka afiş tasarımı ile ilgili olarak yaptığı afiş şu şekilde anlatmıştır:

Afişte bardaktan damla yerine renkler fışkırıyor. Paletten boya dökülüyor. Arka kısma kafe olduğunu belli eden mekan koydum (YYG, 26.12.2019).

Öğrencilere çalışmalarında son aşamaya gelmeden önce sık sık dönütler verilmiş ve görsel pedagojik farkındalık çerçevesinde yönlendirilmeye çalışılmıştır. Araştırmacı öğrencilere 4. Odak Grup Görüşmesi’nde “Afişte neyi ön plana aldınız? Ne yaptınız ve sonra nasıl değişti? Aslında şu olması gerekiyormuş, tipografim şöyleymiş gibi yorumlar yapabilir misiniz?” diye sormuştur. Öğrenci 4. Odak Grup Görüşmesi’nde afiş tasarım sürecini, aldığı dönütler sonrasındaki afişinde nelerin değiştiğini şu şekilde anlatmaktadır:

Yaptığım eskizi getirdim. İlk önce fincanımı düzgün kesemediğim için hoca onu yardımcı olarak düzeltti. Fontlarımda renk değişti, sarıydı önce, yeşile çevirdik. Fontlarımda karakteri değişti. Daha ince oldu. Ben kalın yapmıştım. Köşeye koymuştum yazıyı biraz orta kısımlara aldık. Sadece görsel olarak değişti afişim. Söylemim aynı. Logomun da yazı karakteri farklıydı el yazısı gibiydi. Onu daha ince yazı şeklinde modernize ettik. Fincan resmini daha düzgün kesicem. Afişteki kompozisyonla görselin ve yazının yerleriyle oynıcam okadar hocam (Bircan, 28.11.2019).

Alan uzmanlarına göre; öğrenci “Seçenek Kafe” marka afiş çalışmasında kavramsal fikir oluşturabilmiş, kavramsal düşüncelerini yansıtabilme becerisi kazanmış, görsel söylem (retorik) oluşturabilmiş, görselleri birbiriyle ilişkilendirme becerisi kazanmış, görsel pedagojik sorgulama becerisi geliştirmiş, teknolojik yeterlilik geliştirmiş ve teknolojik yeterliliklerini aktarabilmiştir.

Görsel 4.34. Sümeyra’nın “Vitriol Akademi” marka afiş tasarımları “kendini bul!”, Photoshop çalışması

Sümeyra “Vitriol Akademi” logo tasarımı için oluşturduğu marka afiş çalışmasının görsel söyleminde ‘özgürlük, özgürlük okulu, kişinin kendini bulması’ kavramlarından yola çıkmıştır. Bu bağlamda öğrenci afiş çalışmasında ‘Vitriol Akademiye Gel Kendini Bul!’ sloganını kullanmıştır. Öğrenci marka afişine yönelik 4 tane çalışma yapmıştır. İlk

çalışmasında okula ilişkin ilk akla gelen görselleri tercih etmiş ve buna yönelik olarak okulu temsilen kitap ve özgürlüğü temsilen kuş görseli kullanmıştır. Öğrenci görsel söylemini ve markasını daha etkili aktarabilmek için yeni afişler çalışmıştır. Böylece özgürlük kavramını daha soyut ele alarak özgürlük temasını hapsoldüğü akvaryumundan dışarı çıkan bir balık görseliyle ve bir çocuğun özgürlük hareketi yaparak kolunu yukarı kaldırdığı bir görsel yoluyla daha çağrışımsal olarak ele almıştır.

Sümeysa marka afişi tasarımıyla görsel söylem oluştururken dikkat ettiği noktaları, anlam oluşturmanın önemini şu şekilde açıklamaktadır:

Marka afişimde özgürlük afişi bağlamında gittim ben. Her bireyin özgür bir eğitim almasını, kişisel düşüncelerini, yönlerini, özgür şekilde geliştirmeleri için herkes için eşit eğitim. Parasız isteyen herkesin gelmesi. Kuş gibi özgür, sonra kendini bul anlamına gelen “Vitroel” kelimesini bulduk. İçer dönüş kendini ifade etme. Bu yüzden bu kelime seçtim, buna dikkat ettim. Aslında analizle birbiriyle bağlantılı olduğunu düşündüğüm kendi içinde özgürlükçü kavramlardı (YYG, 26.12.2019).

Öğrencilere çalışmalarında son aşamaya gelmeden önce sık sık dönütler verilmiş ve görsel pedagojik farkındalık çerçevesinde yönlendirilmeye çalışılmıştır. Araştırmacı öğrencilere 4. Odak Grup Görüşmesi’nde “Afişte neyi ön plana aldınız? Ne yaptınız ve sonra nasıl değişti? Aslında şu olması gerekiyormuş, tipografim söylemiş gibi yorumlar yapabilir misiniz?” sorularını sormuştur. Öğrenci 4. Odak Grup Görüşmesi’nde afiş tasarımı sürecini, aldığı dönütler sonrasındaki afişinde nelerin değiştiğini şu şekilde anlatmaktadır:

Benim yaptığım afişte logom ve fontumda sorun vardı. Fontlarımda daha modern bir yazı karakteri kullanmaya karar verdik hocayla. Çünkü görselimde modern okul fikri vardı zaten konumda özgürlükçü modern bir okul. Bu yüzden retorik (görsel) söylemimle şuan ki fontum tutmadı. Oyuzden modern bir font kullanıcam. Birkaç örnek denedik, gerçekten çok fark ediyor. Görsellerim konuma söylemime uygun. Yazıya yukarıdan aşağı gradient verdik, siyah gölge verdik. Böylece logonun ön plana çıkmasını ve belirgin olmasını sağladım. Logom da arada kaynamıştı belirgin değildi. Kenarına kontur çektik. Başka değişiklik yapmadık. Yaptığım 3 afişi de bu şekilde düzelteceğim uyarlayacağım. Genel olarak hoca beğendi. Sadece logonun algılanabilirliği, yerleşimi ve yazı fontunda sorun yaşadım. Ben zaten tipografide sorun yaşıyorum. Haftaya düzeltip tekrar bakıcaz. Görselle ve yapmak istediğim şey yani retorik söylemim uygundu (Sümeysa, 28.11.2019).

Görüldüğü gibi öğrenciler tasarımlarına ilişkin sıklıkla dönütler almış ve çalışmalarını bu doğrultuda düzenlemiştir. Alan uzmanlarına göre; öğrenci “Vitriol Akademi” marka afiş çalışmasında kavramsal fikir oluşturabilmiş, kavramsal

düşüncelerini yansıtabilme becerisi kazanmış, görsel söylem (retorik) oluşturabilmiş, görselleri birbiriyle ilişkilendirme becerisi kazanmış, eleştirel sorgulama yapabilmiş, görsel pedagojik sorgulama becerisi geliştirmiş, teknolojik yeterlilik geliştirmiş ve teknolojik yeterliliklerini oldukça iyi bir şekilde aktarabilmiştir. Ders öğretim üyesi ve araştırmacının ortak fikrine göre; Sümeyra sınıfta kendini rahat bir biçimde ifade edebilen ve derse aktif olarak katılarak işlenen konularla ilgili fikirlerini, yorumlarını, eleştirel düşüncelerini, sorgulamalarını aktarabilen bir öğrencidir. Araştırmacı görüşüne göre, öğrenci eleştirel düşünce ve eleştirel sorgulama becerisini afişine yansıtmıştır.

Sümeyra'nın marka afiş çalışmasına ilişkin yorumu şu şekildedir;

Yaptığım bu afişte en ön planda tuttuğum şey vitriol kelimesi olmuştu. Kendini bulma, insanın kendine yolculuk yapması gibi anlamları olan bu sözcükten yola çıkarak kurumun ismi ile birleştirdim ve ortaya “Vitriol Akademiye Gel Kendini Bul” sloganı çıktı. Sloganı bulduktan sonra kuruma ve slogana uygun görseller aramaya başladım. Özgürlük, uçmak, okul, akademi vb. birçok sözcük ile arama yaptım ve yüksek çözünürlükteki görselleri seçtim. Photoshop uygulamasının açarak görseller üzerinde renkleriyle, konumlarıyla vb. oynama yaptım. Pdf olarak kaydettiğim logomu afişin en üst orta kısmına yerleştirdikten sonra sloganı logonun alt kısmında “Vitriol Akademiye Gel” kısmı yukarıda ‘Kendini Bul’ kısmı aşağıda kalacak şekilde yazarak tasarımı sonlandırmıştım. Daha sonra derste aldığım revizeler üzerine yazı fontunu ve boyutunu değiştirdik. Logo çok geri planda ve etkisiz kalmıştı konumunu bozmadan alt kısmına gölge verdim ve daha algılanabilir oldu. Verilen bu revizeleri de tamamladıktan sonra afişim onay aldı ve böylece tasarımı sonlandırmış oldum (YYG, Sümeyra, 26.12.2019).

Görsel 4.35. Zeynep'in “Keysu” marka afiş tasarımı “içindeki gücün kaynağı”, Photoshop çalışması

Zeynep “Keysu” logo tasarımı için oluşturduğu marka afiş çalışmasının görsel söyleminde ‘akmak, akışkanlık, damla, güç’ kavramlarından yola çıkmıştır. Bu bağlamda

öğrenci afiş çalışmasında ‘İçindeki Gücün Kaynağı’ sloganını kullanmıştır. Görsel olarak mitolojiden esinlenerek gücü ve suyu temsil eden mitolojik karakter olan Denizler Tanrısı Poseidon’un mızrağı görselini kullanmıştır.

Öğrencilere çalışmalarında son aşamaya gelmeden önce sık sık dönütler verilmiş ve görsel pedagojik farkındalık çerçevesinde yönlendirilmeye çalışılmıştır. Araştırmacı öğrencilere 4. Odak Grup Görüşmesi’nde “Afişte neyi ön plana aldınız? Ne yaptınız ve sonra nasıl değişti? Aslında şu olması gerekiyormuş, tipografim şöyleymiş gibi yorumlar yapabilir misiniz?” sorularını sormuştur. Öğrenci 4. Odak Grup Görüşmesi’nde afiş tasarım sürecini, aldığı dönütler sonrasındaki afişinde nelerin değiştiğini şu şekilde anlatmaktadır:

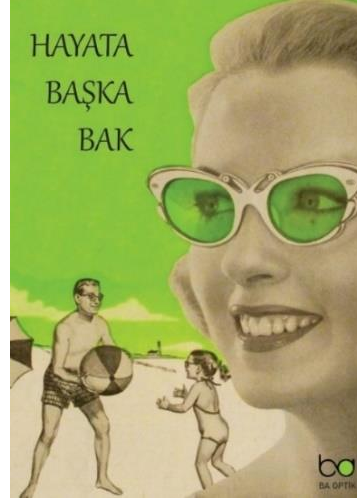
Sadece Keysu logomun yazı tipini yeniden ele alıcam, değiştirebilirim. Afişte ise logom küçük kalmıştı başta. Markamı, logomu vurgulamak ve ön plana almak için büyüttüm. Sloganımda küçüktü onu da büyüttüm görünür olması ve okunur olması için. Yazı rengim beyazdı ve okunmuyordu. Bu nedenle yazının arkasına koyu renk bir bant yaptım photoshopta. Yazı ön plana çıktı. Keysu logomun rengini değiştirdim afişte. Retorik söyleyimi de afişte seçtiğim resimle anlattım. Akimden deniz resmi koydum ve sudan gelen güç sloganıma uygun Poseidon asasını kullandım. Poseidon un asası suyun gücünü ön plana çıkarmak için bu şekilde yaptım (Zeynep, 28.11.2019).

Alan uzmanlarına göre; öğrenci “Keysu” marka afiş çalışmasında kavramsal fikir oluşturabilmiş, kavramsal düşüncelerini yansıtabilme becerisi kısmen kazanmış, görsel söylem (retorik) oluşturabilmiş, görselleri birbiriyle ilişkilendirme becerisi kazanmış, görsel pedagojik sorgulama becerisi kısmen geliştirmiş, teknolojik yeterlilik kısmen geliştirmiş ve teknolojik yeterliliklerini kısmen göstermiştir. Araştırmacı gözlemlerine göre, Zeynep içine kapanık ve derse aktif katılmaktan ziyade yalnızca dinlemeyi tercih eden bir öğrencidir. Öğrenci bu özelliğinden dolayı derste konuları kavrama ve görsel söylem (retorik) oluşturmaya ilişkin ders sürecinin başında zorlanmıştır.

Zeynep’in marka afiş çalışmasına ilişkin ifadesi şu şekildedir;

Keysu” bir su markasıdır. Markamın gücünü göstermek için afişimde Poseidon’un mızrağını görsel olarak kullandım. Sloganım ise buna uygun olmalıydı o yüzden yine güç kavramından yola çıkarak ‘içindeki gücün kaynağı’ sloganını oluşturdum. Yazı ile arka plandaki renkler arasında uyumsuzluk ve okunurluk sorunları ile karşılaştım. Bu sorun ise yazının arkasına siyah şerit çekerek çözüldü. Bu aşamaları yaparken ise Keysu markamın şekli değişti daha uygun hale getirildi (YYG, Zeynep, 26.12.2019).

Diğer grubun marka logo afiş tasarımları şu şekildedir;

Görsel 4.36. Berrak'ın “BA Optik” marka afiş tasarımı “hayata başka bak”, Photoshop çalışması

Berrak “BA Optik” logo tasarımı için oluşturduğu marka afiş çalışmasının görsel söyleminde ‘farklı bakmak’ kavramından yola çıkmıştır. Bu bağlamda öğrenci afiş çalışmasında ‘Hayata Başka Bak’ sloganını kullanmıştır. Afişte mutlu bir aile görseli kullanılmıştır. Gözlük camında ve arka fonda yeşil renk kullanılarak huzur, mutluluk kavramı vurgulanmıştır. BA Optik’te bulunan gözlüklerden hayata daha güzel bakıldığı mesajı verilmiştir.

Berrak’ın marka afiş çalışmasına ilişkin ifadesi şu şekildedir;

BA Optik Afiş tasarımı oluştururken dikkat çekici olması için yeşil rengini kullandım. Slogan ile uyumlu olması için kullanmayı tercih ettiğim fotoğraf normal hayatta göreceğimiz renklerden oluşmamaktadır. Yani hayata ‘başka’ bakılmıştır. Kullanmış olduğum fotoğrafta mutlu bir aileye farklı gözlerle bakıldığını görmekteyiz. Daha önce hazırlamış olduğum ve gözlükten esinlendiğim sloganın içinde afişle uyumlu olabilmesi için yeşil renk kullandım (Berrak, 06.01.2020).

Görsel 4.37. Berk'in “Kabataş İnşaat” marka afiş tasarımı, Photoshop çalışması

Berk “Kabataş İnşaat” logo tasarımı için oluşturduğu marka afiş çalışmasının görsel söyleminde ‘doğal’ kavramından yola çıkmıştır. Logo tasarımında sıcak renkler kullanmıştır. Öğrenci logo tasarımında deniz, güneş gibi doğa stilizasyonu kullanarak inşaat şirketinin doğal evler inşa ettiği vurgusunu yapmıştır.

Berk’in marka afiş çalışmasına ilişkin ifadesi şu şekildedir;

Logo tasarımımda daha çok doğal ve animatik bir tasarım yapmak istedim. Logoda kullandığım evin yapısını pek belli etmedim. Geneline sıcak renkleri kullanarak, farklı bir bakış açısıyla bütünlük kurmak istedim (Berk, 06.01.2020).

Görsel 4.38. Belma’nın “Ot Cafe” marka afiş tasarımı “sağlıklı ve doğal lezzet farkıyla”, Photoshop çalışması

Belma “Ot Cafe” logo tasarımı için oluşturduğu marka afiş çalışmasının görsel söyleminde ‘sağlıklı, doğal, lezzetli’ kavramlarından yola çıkmıştır. Bu bağlamda öğrenci afiş çalışmasında ‘Sağlıklı ve Doğal Lezzet Farkıyla’ sloganını kullanmıştır. Afişte sağlıklı sebzeler ve zeytinyağı görseli kullanılarak görsel söyleme vurgu yapılmıştır. Afişte yeşil rengin tonları kullanılarak kafede sağlıklı ve doğal yiyeceklerin bulunduğu mesajı verilmiştir.

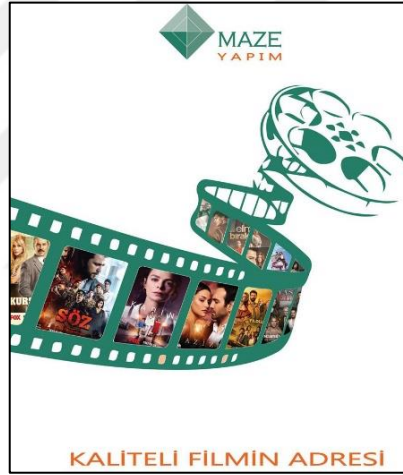

Görsel 4.39. Yaprak’ın “Alko Lastik” marka afiş tasarımı “güvenlik bizim önceliğimizdir, en iyi lastik koruması”, Photoshop çalışması

Yaprak “Alko Lastik” logo tasarımı için oluşturduğu marka afiş çalışmasının görsel söyleminde ‘sağlamlık’ kavramından yola çıkmıştır. Bu bağlamda öğrenci afiş çalışmasında ‘Güvenlik Bizim Önceliğimizdir, En İyi Lastik Koruması’ sloganını kullanmıştır. Afişte özellikle performans lastikleri görselleri kullanılarak sağlamlık, dayanıklılık vurgusu yapılmıştır.

Yaprak’ın marka afiş çalışmasına ilişkin ifadesi şu şekildedir;

Lastik firmalarının çoğu güzel bir yolda markasını gösteren lastiği sergiliyor. Ben farklı ve dikkat çeken bir fon kullanmak istedim. Firmam tek bir lastik markası satmadığı ve büyük markalar da kendi afişlerini yolladığı için lastiklerin markasının gözükmemesini istemedim. Sadece Alko Lastiğin kalitesini gösteren bir afiş olmalıydı. Arka plandaki lastikler performans lastiği. Bu lastikler dayanıklı, sürate elverişli, yola iyi tutunan, yüksek performans gerektiren arabalarda kullanılır. Fiyatı yüksek olduğu için kar oranı da yüksektir (Yaprak, 06.01.2020).

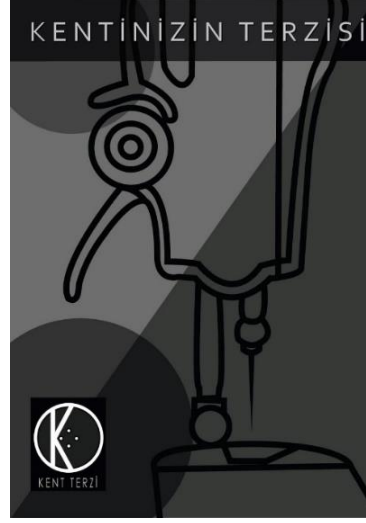

Görsel 4.40. Helin’in “Maze Yapım” marka afiş tasarımı “kaliteli filmin adresi”, Photoshop çalışması

Helin “Maze Yapım” logo tasarımı için oluşturduğu marka afiş çalışmasının görsel söyleminde ‘film, dizi’ kavramlarından yola çıkmıştır. Bu bağlamda öğrenci afiş çalışmasında ‘Kaliteli Filmin Adresi’ sloganını kullanmıştır. Afişte beyaz sade bir zemin üzerine film şeridi görseli kullanarak söylemine vurgu yapmıştır.

Helin’in marka afiş çalışmasına ilişkin ifadesi şu şekildedir;

Maze Yapım afiş tasarımı oluştururken, afişte kullandığım renklerin logoyla uyumlu olmasına dikkat ettim. Maze Yapım’ın yapımcılığını sağladığımı kurgulayarak dizi ve film görsellerine yer verdim. Bu görselleri bir film şeridine yerleştirerek tasarım oluşturdum (Helin, 06.01.2020).

Görsel 4.41. Ayşen'in "Kent Terzi" marka afiş tasarımı "kentinizin terzisi", Photoshop çalışması

Ayşen "Kent Terzi" marka logo tasarımı için oluşturduğu marka afiş çalışmasının görsel söyleminde 'klasik olma, bilinir olma, kentin terzisi olma' kavramlarından yola çıkmıştır. Bu bağlamda öğrenci afiş çalışmasında 'Kentinizin Terzisi' sloganını kullanmıştır. Afişte ilk olarak dikiş makinesi fotoğrafından yararlanılarak çizgisel bir anlatımla dijital ortamda makinenin genel hatları yansıtılmıştır. Daha sonra afişin arka planına logo ile uyumlu olacak biçimde koyu gri ve açık gri renkler eklenmiştir. Afişte kullanılan gri renkler daire ve üçgen formlarıyla verilmiş olup logo sağ alt köşeye, slogan ise afişin üstüne yerleştirilmiştir. Afişin genel itibarı ile sade olmasına ve birkaç renkten oluşmasına dikkat edilmiştir. Afiş çalışmasında sade, modern, göz yormayan ve anlaşılır bir ifade oluşturulması amaçlanmıştır.

Görsel 4.42. Pelin'in "MyDi" marka afiş tasarımı "special like her", Photoshop çalışması

Pelin “MyDi” marka logo tasarımı için oluşturduğu marka afiş çalışmasının görsel söyleminde ‘değer, özel olma, pırlanta’ kavramlarından yola çıkmıştır. Bu bağlamda öğrenci afiş çalışmasında İngilizce olarak ‘Special Like Her’ sloganını kullanmıştır. Afiş tasarımında kadın ve pırlanta görseli kullanarak kadının ve pırlantanın değerine vurgu yapmıştır.

4.5.2.2. Onuncu haftada gerçekleşen ders işleniş sürecine ve öğretim etkinliklerine ilişkin bulgular ve marka logo afiş çalışmaları

10. Hafta; Öncelikle Geçerlik Komitesi tarafından alınan eylem planı doğrultusunda; öğrencilere çalışmaların zamanında ve aynı anda teslim edilmesi gerektiği belirtilerek derse başlanılmıştır. Görsel Pedagoji Bağlamında Görsel Yapılar ve İletileri Sorgulamaya Dayalı Rizomatik Analiz konusu görsellerle desteklenen bir sunumla anlatılmıştır. Rizomatik analiz süreci panoda uygulamalı bir şekilde anlatılmıştır. Marka afiş çalışmalarına son dönütler verilerek öğrencilerin çalışmaları kesinleştirilmiştir. Afiş çalışmaları ile ilgili genel olarak, sloganın okunurluğu, logonun ve retorik (görsel) söylemin ön plana alınması, tipografinin doğru seçilmesi üzerinde durulmuştur. Ders sürecinde tasarım programı anlatımına devam edilmiştir. Öğrencilerden marka afişlerinin bitirilerek teslim edilmesi istenmiştir. Gelecek hafta yeni afiş konusuna geçileceği için, öğrencilerden sosyal sorumluluk afişleri kapsamında ‘kadına şiddet’ temalı afiş tasarımı eskizleri getirmeleri istenmiştir. Ders bitiminde öğrencilerle 4. Odak Grup Görüşmesi yapılmıştır.

Tablo 4.21. Onuncu haftaya yönelik ders işleniş süreci

10. HAFTA: GÖRSEL PEDAGOJİ BAĞLAMINDA GÖRSEL YAPILAR VE İLETİLERİ SORGULAMAYA DAYALI RİZOMATİK ANALİZ
1. Ders: Ders Öğretim Üyesi ve Araştırmacı tarafından öğrencilerin yaptığı marka afiş tasarımlarına son dönütler verilir ve marka afişlerinin tamamlanması istenir.
2. Ders: Tasarım programı uygulamalı olarak ve detaylı bir şekilde anlatılır. Öğrenciler tasarım programı üzerinde afiş çalışmalarını tamamlarlar.
3. Ders: Rizomatik analiz çerçevesinde kadına şiddet teması üzerinden sorgulamalar yapılır. Gelecek hafta için öğrencilerden kadına şiddet temalı afiş eskizi yapmaları istenir.
Dersin Genel Amaçları • Rizomatik sürece dayalı görsel iletiler oluşturabilme.
Yöntem: Sunum, tartışma, yorum yapma, soru-cevap, örnek görseller inceleme, uygulama yapma.
Ödev: Öğrencilerden kadın temalı sosyal afiş eskizi yapmaları istenir.

Retorik (görsel) söylem oluşturarak yapmış oldukları marka afişi tasarımları ile ilgili olarak öğrencilerle 28.11.2019 tarihinde 4. Odak Grup Görüşmesi yapılmıştır. Odak Grup Görüşmesinde öğrencilere yaptıkları marka afişlerinde retorik söyleme dayalı olarak neleri ön plana çıkarttıkları, afişleri bilgisayar ortamında yaparlarken nelerin değişmesi gerektiğini fark ettikleri, afişlerin ilk hali ve son hali arasında herhangi bir fark olup olmadığı ile ilgili sorular sorulmuştur. Öğrencilerin verdikleri cevaplar doğrultusunda araştırmacı tarafından görüşmenin analizi yapılmış ve makro analiz tablosu oluşturulmuştur. Öğrencilerin verdikleri cevaplar çerçevesinde afişlerinin ilk halleri ve son halleri arasında farklar olduğu ifade edilmiştir. Öğrencilerin afişlerindeki değişimler arasında afişte kullandıkları renklerin değişmesi, sloganın yazı karakterinin değişimi ve afişte kullanmış oldukları tipografinin değişmesi yer almaktadır. Öğrencilerin afişlerindeki farklardan biri de tasarımlarının eskizlerini bilgisayar ortamına aktarma aşamasındaki teknik yeterliliklerden kaynaklanmıştır. Öğrenciler ilk kez bilgisayar ortamında tasarım yaptıkları için zorlandıklarını ifade etmişlerdir. 4. Odak Grup Görüşmesi öğrencilerin kendini değerlendirdiği bir görüşme olmuştur. Öğrencilere araştırmacı ve ders öğretim üyesi tarafından afişteki süreçleri sorulmuştur.

Tablo 4.22. Öğrencilerin retorik söylem odaklı marka afiş tasarım çalışmalarına ilişkin 4. odak grup görüşmesinde verdikleri cevaplara yönelik bulgular 28.11.2019

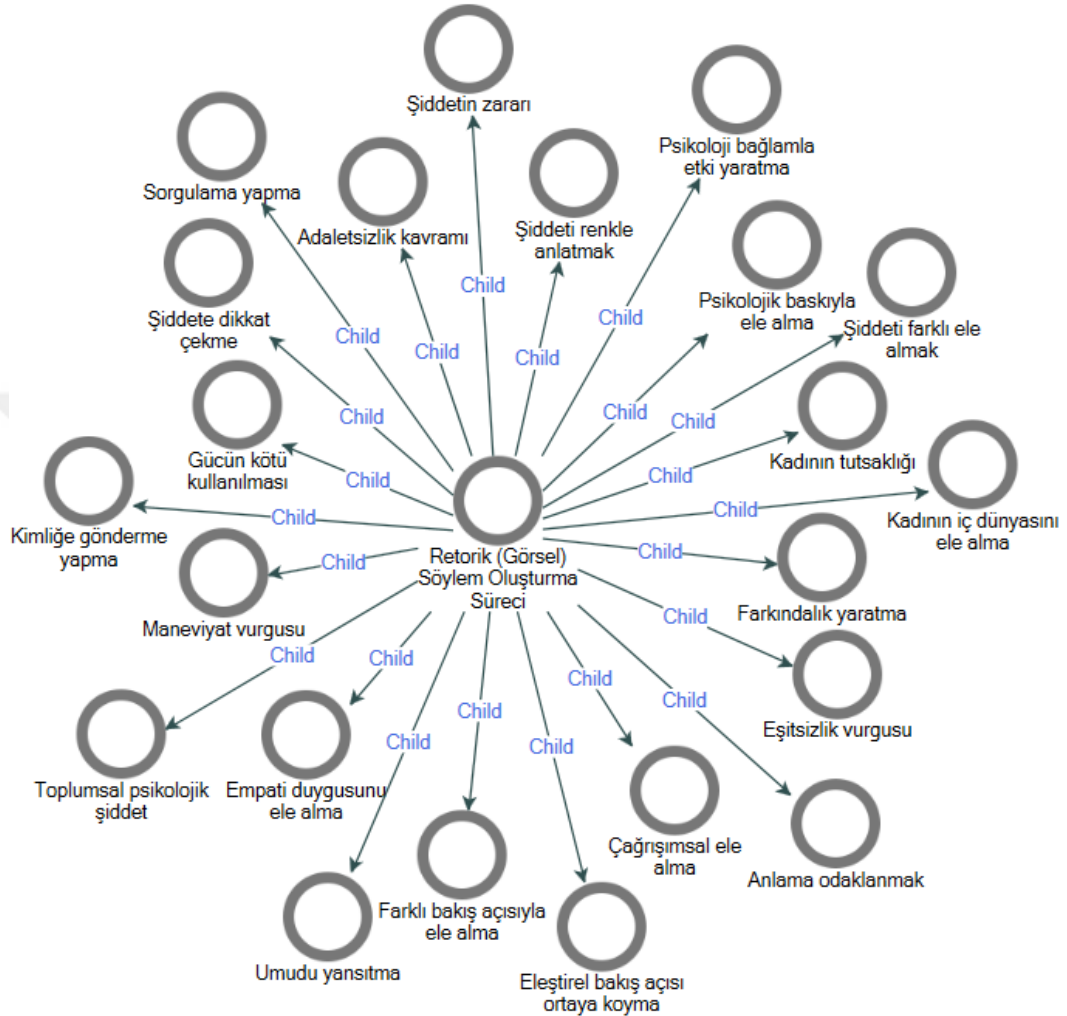
Afiş tasarımı kompozisyon – yerleştirme yapabilme
Retorik (görsel) söylem odaklı afiş hazırlayabilme
Sloganın okunurluğu
Logonun fark edilir olması
Afişin dikkat çekici olması
Retorik söyleme uygun görsel seçimi (konu - görsel uyumu)
Retorik söyleme uygun tipografi seçimi (konu - tipografi uyumu)
Tasarım programını kullanabilme
Doğru renk seçimi (tipografi rengi, görsel rengi, arka fon rengi olarak)
Görsel söylemi doğru vurgulayabilme

4.6. Görsel Pedagoji Bağlamında Görsel Yapılar ve İletileri Sorgulama

4.6.1. Retorik (görsel) söylem oluşturma süreci (kadına şiddet temalı afişler)

Görsel Pedagoji Bağlamında Görsel Yapılar ve İletileri Sorgulama temasına ilişkin Retorik (Görsel) Söylem Oluşturma Süreci kategorisi kapsamında kadına şiddet temalı afişler yapılmıştır. Onbirinci ve Onikinci haftada bu çalışma devam etmiştir. Kadına

şiddet temalı afişlerde retorik söylem oluşturma süreci için oluşturulan kodlar Şekil 4.10'daki gibidir.

Şekil 4.10. Retorik (görsel) söylem oluşturma süreci kategorisi ve kodları

Retorik (Görsel) Söylem Oluşturma Süreci kapsamında 'kadına şiddet' temalı sosyal sorumluluk afişleri yapılmıştır. Öğrencilerin 'kadına şiddet' temalı afiş tasarımlarının retorik söylemleri, odak grup görüşmelerdeki ve ses kayıtları konuşmaları dikkate alınarak kodlar oluşturulmuştur. Öğrencilerin tasarımlarını ele alma biçimleri ve söylemleri çerçevesinde oluşan kodlar şu şekildedir; şiddetin zararı, şiddeti renkle anlatmak, psikolojik bağlamla etki yaratmak, psikolojik baskıyı ele alma, şiddeti farklı ele almak, kadının iç dünyasını ele almak, kadının tutsaklığı, farkındalık yaratma, eşitsizlik vurgusu, anlama odaklanmak, çağrışımsal ele almak, eleştirel bakış açısı ortaya koyma, farklı bakış açısıyla ele alma, umudu yansıtma, empati duygusunu ele alma,

toplumsal psikolojik şiddet, maneviyat vurgusu, kimliğe gönderme yapma, gücün kötü kullanılması, şiddete dikkat çekme, sorgulama yapma, adaletsizlik kavramı.

Tablo 4.23. Retorik (görsel) söylem oluşturma süreci kategorisine ait kodların frekansları

Kod	Frekans	Kod Ağırlığı (%)
Sorgulama yapma	65	11,34
Anlama odaklanmak	61	10,65
Farklı bakış açısıyla ele alma	55	9,60
Şiddeti farklı ele almak	53	9,25
Şiddete dikkat çekme	51	8,90
Eleştirel bakış açısı ortaya koyma	46	8,03
Toplumsal psikolojik şiddet	46	8,03
Farkındalık yaratma	45	7,85
Şiddeti renkle anlatmak	44	7,68
Şiddetin zararı	38	6,63
Umudu yansıtmama	38	6,63
Psikoloji bağlamla etki yaratma	31	5,41
Psikolojik baskıyla ele alma	31	5,41
Kadının tutsaklığı	27	4,71
Adaletsizlik kavramı	25	4,36
Kadının iç dünyasını ele alma	25	4,36
Eşitsizlik vurgusu	24	4,19
Kimliğe gönderme yapma	24	4,19
Gücün kötü kullanılması	23	4,01
Çağrışımsal ele alma	22	3,84
Maneviyat vurgusu	22	3,84
Empati duygusunu ele alma	17	2,97

Görsel 4.43. Retorik (görsel) söylem oluşturma süreci kategorisine ait kodların kelime bulutu

Retorik (Görsel) Söylem Oluşturma Süreci kapsamında ‘kadına şiddet’ temalı sosyal sorumluluk afişleri yapılmıştır. Öğrencilerin ‘kadına şiddet’ temalı afiş tasarımlarının retorik söylemleri, odak grup görüşmelerdeki ve ses kayıtları konuşmaları

dikkate alınarak kodlar oluşturulmuştur. Öğrencilerin afiş tasarımlarında kadına şiddet temasını ele alma biçimleri ve söylemleri çerçevesinde oluşan en çok kullanılan kavramlar şu şekildedir; %8 Sorgulama yapma ve Anlama odaklanma, %7 Farklı bakış açısıyla ele alma ve Şiddeti farklı ele almak, %6 Şiddete dikkat çekme, Eleştirel bakış açısı ortaya koyma, Toplumsal psikolojik şiddet ve Farkındalık yaratma, %5 Şiddeti renkle anlatmak, Şiddetin zararı ve Umudu yansıtmak, %4 Psikolojik bağlamla etki yaratma ve Psikolojik baskıyı ele alma, %3 Kadının tutsaklığı, Adaletsizlik kavramı, Kadının iç dünyasını ele alma, Eşitsizlik vurgusu, Kimliğe gönderme yapma, Gücün kötü kullanılması, Çağrışımsal ele alma ve Maneviyat vurgusu, %2 Empati duygusunu ele alma kavramları olmuştur.

Retorik (Görsel) Söylem Oluşturma Süreci kadına şiddet temalı afişlerine ve retorik söylemlerine ilişkin en çok kullandıkları kavramlar arasında; Sorgulama yapma, Anlama odaklanma, Farklı bakış açısıyla ele alma, Şiddeti farklı ele almak, Şiddete dikkat çekme ve Eleştirel bakış açısı ortaya koyma kavramları olmuştur.

Bu bağlamda öğrencilerin, retorik söylem oluşturma süreçlerinde kadına şiddet temasına ilişkin olarak, sorgulama yapabildikleri, anlam odaklı çalışmalar yapabildikleri, kadına şiddet konusunu farklı bakış açısıyla ele alabildikleri, şiddete dikkat çekene ve şiddeti farklı biçimde ele alan çalışmalar üretebildikleri, eleştirel bakış açısı ortaya koyabildikleri, şiddeti toplumsal psikolojik şiddetle ele aldıkları, tasarımlarını farkındalık yaratma düşüncesiyle oluşturabildikleri, şiddeti renkle anlatabildikleri, şiddetin zararını tasarımlarında yansıtabildikleri, şiddet yerine umudu yansıttıkları, şiddeti psikolojik bağlamla anlatabildikleri, ve kadına şiddeti çağrışımsal olarak yansıtabildikleri gözlemlenmiştir.

Aynı zamanda afiş çalışmalarında kadın şiddeti kadının kimlikleri, üzerinden, kadının tutsaklığı, adaletsizlik kavramı, eşitsizlik vurgusu, empati duygusu ve maneviyyat duygusu ile anlatabildikleri gözlemlenmiştir.

4.6.1.1. Onbirinci haftada gerçekleşen ‘görsel pedagoji bağlamında görsel yapılar ve iletileri sorgulamaya dayalı rizomatik analiz’ ders işleniş sürecine ve öğretim etkinliklerine ilişkin bulgular ve kadına şiddet temalı afiş çalışmaları

11. Hafta; Görsel Pedagoji Bağlamında Görsel Yapılar ve İletileri Sorgulamaya Dayalı Rizomatik Analiz konusuna devam edilmiştir. ‘Kadına Şiddet’ temalı afiş eskizlerine dönütler verilmiştir. Öğrenciler verilen konu üzerinde ‘Kadına Şiddet’ temalı afişlerine devam etmiştir.

Öğrenciler kadına şiddet temalı afiş tasarımları ile ilgili olarak retorik (görsel) söylemlerini oluşturmuştur. Öğrencilerin seçtikleri temalar genel olarak; adaletsizlik, eşitsizlik, şiddet gösterilmesi gibi temalar olmuştur. Bu temalar çerçevesinde öğrencilerle birlikte pano üzerinde kadına şiddete yönelik olarak rizomatik analiz yapılmıştır. Bu doğrultuda öğrencilerle 05.12.2019 tarihinde 5. Odak Grup Görüşmesi yapılmıştır. 5. Odak Grup Görüşmesi'nde öğrencilerin kadına şiddet temalı afişlerinde rizomatik analiz sonucunda şiddeti şiddetle göstermek yerine, farklı açılardan ele alma yönünde bir karar alınmıştır. Öğrenciler önce kadına şiddet teması ile ilgili ilk akla gelen şiddet içerikli, mor göz, kan gibi görseller kullanmayı düşündüklerini ancak konuyla ilgili rizomatik analiz yaptıktan sonra fikirlerinin değiştiğini ifade etmişlerdir. Ayrıca öğrenciler afişlerinde önce şiddeti birkaç yönüyle göstermeyi, her şeyi tek bir afişte ele almayı düşündüklerini ancak rizomatik analizden sonra ise tek bir açıdan aktarmanın tasarımda görsel yükü hafiflettiğini ve daha etkili olacağına karar verdiklerini ifade etmişlerdir. Öğrenciler tasarımın etkili olması için görsellerin doğru seçilmesi, renk ögesinden yararlanma, kimliğe gönderme yapabilme, günceli yakalama, sloganın doğru seçilmesi, ironi yaparak anlatabilme, şiddet içermeyen görsel kullanma, duygusal bağlama yönelik tasarım oluşturulması gerektiğini ifade etmişlerdir.

Tablo 4.24. Öğrencilerin rizomatik analiz odaklı kadına şiddet temalı afiş tasarım çalışmalarına ilişkin 4. odak grup görüşmesinde verdikleri cevaplara yönelik bulgular 05.12.2019

Kadına şiddete vurgu yapmak
Görsel söyleme uygun görsel
Az öge kullanmak
Dikkat çekmek
Görsel yükü hafifletmek
Renk ögesini etkili kullanmak
Akılda kalıcı olması
Günceli yakalayabilmek
Kimliğe gönderme yapmak
Şiddetin meşrulaştırılmasını önlemek
Sosyal afişlerde vicdani ve duygusal bağlamdan yola çıkmak
Şiddeti çok yönlü ele almak (psikolojik, fiziksel, iş hayatı vs.)
Sloganı doğru seçebilmek
Kadına şiddet konusunda klişeden uzaklaşmak, farklı ele almak, şiddet ögesi kullanmadan konuyu yansıtabilmek (kan ve mor göz kullanmamak)
Kadına şiddet temasını ters bağlamla ele almak, ironi yapmak (örneğin adaleti adaletsizlikle anlatmak, bakımlı ama tutsak bir kadın)

Tablo 4.25. Onbirinci haftaya yönelik ders işleniş süreci

11. HAFTA: GÖRSEL PEDAGOJİ BAĞLAMINDA GÖRSEL YAPILAR VE İLETİLERİ SORGULAMAYA DAYALI RİZOMATİK ANALİZ
1. Ders: Ders Öğretim Üyesi ve Araştırmacı tarafından öğrencilerin yaptığı kadın temalı afiş tasarımları tek tek değerlendirilerek son dönütler verilir ve kadına şiddet temalı afişlerin tamamlanması istenir. 2. Ders: Rizomatik süreç yapılandırma konusundan kısaca bahsedilir. Gelecek hafta için yeni bir tema ile afiş yapılacağı bilgisi verilir. 3. Ders: Öğrenciler tasarım programı üzerinde afiş çalışmalarına devam eder. Dersin Genel Amaçları • Rizomatik sürece dayalı görsel iletiler oluşturabilme. • Rizomatik süreç ile sosyal sorumluluk afişleri oluşturabilme. Yöntem: Sunum, tartışma, yorum yapma, soru-cevap, örnek görseller inceleme, uygulama yapma. Ödev: Öğrencilerden kadın temalı sosyal afişlerin bilgisayar ortamında yapılması istenir.
4.6.1.2. Onikinci haftada gerçekleşen ‘görsel pedagoji bağlamında görsel yapılar ve iletileri sorgulamaya dayalı rizomatik analiz’ ders işleniş sürecine ve öğretim etkinliklerine ilişkin bulgular ve kadına şiddet temalı afiş çalışmaları 12. Hafta; Görsel Pedagoji Bağlamında Görsel Yapılar ve İletileri Sorgulamaya Dayalı Rizomatik Analiz konusuna devam edilmiştir. ‘Kadına Şiddet’ temalı afişlerin tamamlanmış olarak teslim edilmesi istenmiştir. Öğrencilerle birlikte kadına şiddet konusu rizomatik olarak sorgulanmıştır. Ders sürecinde pano üzerinde öğrencilerle yapılan sorgulamalar sonucunda şiddetin sadece şiddetle değil farklı boyutlarıyla ele alınması fikri ortaya çıkmıştır. Öğrenci afişlerinde genel olarak fiziksel şiddet görseli kullanılmamış ve psikolojik şiddet olgusundan yola çıkılmıştır. Gelecek hafta için, “Yedinci Kıta” temalı 16. İstanbul Bienali ile ilişkili olarak çevre temalı afiş eskizleri ve çevre ile ilgili renkli görsel çıktıları getirmeleri istenmiştir.

Tablo 4.26. Onikinci haftaya yönelik ders işleniş süreci

12. HAFTA: GÖRSEL PEDAGOJİ BAĞLAMINDA GÖRSEL YAPILAR VE İLETİLERİ SORGULAMAYA DAYALI RİZOMATİK ANALİZ

1. Ders: Ders Öğr. Üyesi ve Araştırmacı tarafından öğrencilerin yaptığı kadına şiddet temalı afiş tasarımları tek tek değerlendirilerek son dönütler verilerek tamamlanır.

2. Ders: Öğrencilerle birlikte kadına şiddet temasına ilişkin pano üzerinde rizomatik sorgulamalar yapılır.

3. Ders: Gelecek hafta “Yedinci Kıta” temalı 16. İstanbul Bienali ile bağlantılı olarak çevre temalı afiş eskiz çalışmalarının yapılması istenir.

Dersin Genel Amaçları

- Rizomatik sürece dayalı görsel iletiler oluşturabilme.
- Rizomatik süreç ile çevre temalı afişler oluşturabilme.

Yöntem: Sunum, tartışma, yorum yapma, soru-cevap, örnek görseller inceleme, uygulama yapma.

Ödev: Öğrencilerden çevre temalı sosyal afişlerin eskizleri istenir.

Görsel 4.44. Emir'in sosyal sorumluluk kadına şiddet temalı afiş tasarımı, “erkeklerin kadınlara baskısına göz yumma!!!”, Photoshop çalışması

Öğrenci sosyal sorumluluk kadına şiddet temalı afiş görsel (retorik) söyleminde kadın erkek eşitsizliği ve adaletsizlik kavramından yola çıkmıştır. Toplum içerisinde kadına şiddeti, yapılan adaletsizlikleri ele almıştır. Bu bağlamda afişinde hukukta adaleti simgeleyen heykel görseli şiddete uğramış biçimde manipüle etmiştir. Afiş tasarımında ‘Bu Adaletsizliğe Son Ver!’ sloganını kullanmıştır. Emir, ilk afişinde sloganın

okunurluğunun düşük olması ve görselin çok net anlaşılmaması bakımından adaletsizlik konusunu ele almaktan vazgeçmiştir. Öğrenci ikinci çalışmasında kadınlara yapılan baskıyı ele almıştır. Afişinde bir kadın görseli, babası ve eşinden oluşan iki erkek silüeti yer almaktadır. Öğrenci afiş tasarımıyla erkek egemenliğini erkek silüetleri üzerinden illüstratif bir biçimde anlatmaktadır. Afiş tasarımıyla ‘Erkeklerin Kadınlara Baskısına Göz Yumma!!!’ sloganını kullanmıştır.

Emir’in ilk afişine ilişkin açıklaması şu şekilde olmuştur;

Erkek egemenliğinde olduğu zaman nasıl bir hal alıyor? Gücün kötü kullanılmasını ele aldım. Kadına şiddet adaletle zarar veriyor. Resimdeki terazide verdim bunu. Kadının elindeki terazi normalde dengede ama ben dengesiz bir şekilde manipüle ettim. Yine kadının elinde normalde kılıç vardı. Ama şu an koluna zarar verilmiş ve sargılı. Bu şekilde yansıttım (Emir, 28.11.2019).

Alan uzmanlarına göre; Emir kadına şiddet temalı afiş çalışmasında kavramsal fikir oluşturmada zorlanmış, kavramsal düşüncelerini yansıtabilme becerisi kısmen kazanmış, görsel söylem (retorik) oluşturabilmiş, görselleri birbiriyle ilişkilendirme becerisi kazanmış, eleştirel bakış açısı geliştirmiş, görsel pedagojik sorgulama becerisi kazanmış, teknolojik yeterlilik geliştirmiş ve teknolojik yeterliliklerini kısmen göstermiştir. Alan uzmanları tarafından, Emir’in ikinci afişinin konu-görsel bütünlüğü bakımından orijinal olduğu ifade edilmiştir.

Emir’in kadına şiddet temalı afişine ilişkin yorumu şu şekildedir;

Bu afişte kadınlara yapılan zulmü konu aldım. Başta ilk akla gelen şiddet konulu afişler tasarladım. Daha sonra bu tür şiddet afişlerinin bazı kesim şiddet yanlısı insanlara fikir verebileceğinden üstü kapalı simgelerle konuyu anlatan afişler tasarladık. Benim afişimde kadının toplumdaki baskısını ele aldım. Toplumda kadınlara söz hakkı tanınmamasını, istediklerini yapamamalarını ya da yapmak istediklerini eşlerinden izin almadan yapamamalarına dikkat çektim. Afişte tam ortada tek başına oturan, belki de hakkını arayacak cesareti olmayan bir kadın vektör resmi kullandım. Bu kadının üzerine ise iki erkek silüeti koydum, ilkinde babasının ona olan baskısı ikincisinde de kocasının ona olan baskısını anlatmaya çalıştım (YYG, Emir, 26.12.2019).

Görsel 4.45. Bircan'ın sosyal sorumluluk kadına şiddet temalı afiş tasarımları, “dur! o anne”, “dur! o arkadaş”, “dur! o çocuk” “dur! o eş”, Photoshop çalışması

Öğrenci sosyal sorumluluk kadına şiddet temalı afiş görsel (retorik) söyleminde kadının toplum içindeki rollerinden ve kimliklerinden yola çıkmıştır. Kadının toplum içindeki rolleri doğrultusunda kadının hem anne, hem eş, hem arkadaş, hem bir çocuk olduğunu vurgulayan seri afiş tasarımları oluşturmuştur. Afiş tasarımlarında sırasıyla ‘Dur O Anne...’, ‘Dur O Eş...’, ‘Dur O Arkadaş...’, ‘Dur O Çocuk...’ sloganlarını kullanmıştır. Öğrenci ders sürecinde yaptığı sorgulamalarla şiddet gösteren kişilerin vicdanına gönderme yaptığını ifade etmiştir. Bu nedenle afişinde siyah beyaz renkleri tercih etmiş, anne, eş, arkadaş, çocuk yazılarında ise vurgulama yapması ve dikkat çekmesi bakımından kırmızı renk kullanmıştır.

Alan uzmanlarına göre; Bircan kadına şiddet temalı afiş çalışmasında kavramsal fikir oluşturabilmiş, kavramsal düşüncelerini yansıtabilme becerisi kazanmış, görsel söylem (retorik) oluşturabilmiş, görselleri birbiriyle ilişkilendirme becerisi kazanmış, eleştirel bakış açısı geliştirmiş, görsel pedagojik sorgulama becerisi kazanmış, teknolojik yeterlilik geliştirmiş ve teknolojik yeterliliklerini kısmen göstermiştir. Alan uzmanları tarafından, Bircan'ın afişindeki ünlem işareti içine görsel yerleştirme fikrinin çok yaygın kullanılan bir tasarım olmasına rağmen görsel söylemi ve vicdana vurgu yapma fikri orijinal bulunmuştur. Araştırmacı Bircan'ın afiş tasarımlarını tasarlarken öncelikle ilk akla gelen kadın cinayetlerinden yola çıktığı fakat derste yapılan sorgulamalar sonucunda kadının toplumdaki rollerini ele aldığını gözlemlemiştir.

Bircan'ın kadına şiddet temalı afiş çalışmasına ilişkin yorumu şu şekildedir;

Kadına şiddet konulu afişimde ilk olarak şiddet gören, dövülmek üzere olan veya korkan kadın görsellerinden yola çıkmıştım afişte şiddeti gözle görülür bir şekilde anlatmanın hedef kitleye daha iyi ulaşacağını düşünmüştüm. Fakat derste öğrendiğimiz bilgilerde şiddeti açık bir halde kullanmaktan ziyade onu daha sade bir şekilde hedef kitleye anlatmanın daha uygun olduğunu anladım. Bunlardan yola çıkarak hedef kitlenin maneviyatına ve değerlerine vurgu

yapmanın daha doğru olduğunu düşündüm. Herkesin annesinin önemli olduğunu, hayatlarında en değer verdileri kişinin anne olduğunu düşünerek afişimde bu değere vurgu yapmak istedim. Şiddet gösteren kişilerin annelerini düşünerek empati kurmalarını ve kadınların ne kadar değerli olduğunu izleyiciye bu şekilde anlatmak istedim. Simgesel bir görsel kullanıp kadınların yüzlerine değil de ellerine afişimde vurgu yaptım, daha sonra kadınların hayatın her yerinde olduklarına dikkat çekmek için bu elleri çoğaltarak bir çocuk, bakımlı bir kadın, yaşlı bir anne elleri olarak afişimi seri şeklinde afiş olarak düzelttim. Görsel söylemim ise; vurgu olarak ünlem işaretinin içine resimleri yerleştirip afişimin tam ortasında büyük bir şekilde tutarak gözle görülür şekilde ve sade bir anlatımla izleyiciye sundum. Anne, arkadaş, eş, çocuk gibi vurgulamak istediğim manevi değerleri ise büyük ve kırmızı renkte yazdım. Yazı fontunu kalın ve göze çarpıcı büyüklükte kullandım (Bircan, 28.11.2019).

Bircan kadına şiddet konusunda ders sürecinde yapılan rizomatik analiz sonucundaki yaşadığı farkındalığı ise şu şekilde açıklamaktadır;

Ben çok yüzeysel bakıyordum hocam hani bunu yaparım şunu yaparım falan gibi. Mesela ilk kadına şiddetle ilgili morarmış bir yüz koyarım falan düşünüyordum. Ama o şekilde değilmiş. Alt metinlere inince çok farklı şeyler olduğunu anlayıp daha çok sorguluyorum. Ben de sorguladığımı farkettim. Mesela bir resim gördüğümde bunu bununla ilişkilendirebilirim diyebiliyorum (YYG, Bircan, 26.12.2019).

Görsel 4.46. Büşra'nın sosyal sorumluluk kadına şiddet temalı afiş tasarımları, "senin özgürlüğün benim tutsaklığım değil!", photoshop çalışması

Büşra sosyal sorumluluk kadına şiddet temalı afişi görsel (retorik) söyleminde kadının toplumdaki esaretini ve kadına şiddete yönelik haberleri ele almıştır. Öğrenci çalışmasının araştırma ve eskiz oluşturma sürecinde sosyal medyada yer alan kadına şiddet haberlerinden faydalanmıştır. Bu bağlamda afişinde, arka fon olarak kadına şiddetle ilişkili gazete haberleri görseli yer almaktadır ve esareti vurgulayan halatla bağlı

kadın eli görseli kullanmıştır. Afiş tasarımında ‘Senin Özgürlüğün Benim Tutsaklığım Değil!’ sloganını kullanmıştır. Sloganın okunurluğunu arttırabilmek için yazının alt kısmına siyah şerit yerleştirmiştir. Öğrenci aynı afişi 3 versiyon olarak 3 farklı şekilde çalışmıştır.

Alan uzmanlarına göre; Büşra’nın kadına şiddet temalı afiş çalışmasında kavramsal fikir oluşturabilmiş, kavramsal düşüncelerini yansıtabilme becerisi kazanmış, görsel söylem (retorik) oluşturabilmiş, görselleri birbiriyle ilişkilendirme becerisi kazanmış, eleştirel bakış açısı geliştirmiş, görsel pedagojik sorgulama becerisi kazanmış, teknolojik yeterlilik geliştirmiş ve teknolojik yeterliliklerini kısmen göstermiştir. Araştırmacıya göre; öğrencinin ilk ele aldığı görsel söylemi ve ilk eskizleri kadın cinayetlerine, kan, vahşet içeren görsellere yönelik olmuştur. Öğrencinin derste yapılan sorgulamalar çerçevesinde konuyu daha farklı ele aldığı gözlemlenmiştir. Ders öğretim üyesine göre, öğrencinin ders sürecinde sınıfla birlikte yapılan sorgulamalardan olumlu yönde etkilendiği ifade edilmiştir.

Büşra’nın kadına şiddete yönelik afiş tasarımlarına ilişkin ifadeleri şu şekildedir;

Kadına şiddet afişinde kanlı bir görsel kullanmıştım ama bu bazı insanlara hoş geleceği gibi şiddete sürükleyeceğinden bakımlı ama tutsak bir kadın profili çizmesi açısından kolları bağlı bir kadın resmi koydum. İki şekilde tasarladım birinde kadın görseli yok sadece eller mevcut. Diğer afişimde ise kadın görseli var. Afişteki gazete haberlerini biraz da eski görünüm vermesi açısından seçtim. Kadın görseli daha çok dikkat çekiyordu. Yazılar okunsun diye alta yine siyah bir bant çektim. Gazete haberleri resmin çok altında kaldığı için biraz daha vurgu yapma amaçlı resmin üstüne de gelecek şekilde tekrardan düzenledim (Büşra, 28.11.2019).

Görsel 4.47. Sümeyra’nın sosyal sorumluluk kadına şiddet temalı afiş tasarımları, “kadınları yok etme!”, “sadece bedenim değil çocukluğumda yaşasın”, Photoshop çalışması

Öğrenci sosyal sorumluluk kadına şiddet temasına yönelik iki çalışma yapmıştır. Öğrenci ilk afişinin görsel (retorik) söyleminde kadın cinayetlerini ele almıştır. Afişinde kadınlara ait farklı tarzlarda birçok kadın ayakkabısı yer almaktadır. Kadınlara yönelik şiddeti ayakkabılarda kırmızı renk kullanılmasıyla ilişkilendirmiştir. Afiş tasarımı ‘Kadınları Yok Etme!’ sloganını kullanmıştır. Öğrencinin ilk çalışması yerine ikinci çalışması onaylanmıştır. Öğrencinin ikinci çalışmasında görsel (retorik) söyleminde kadının psikolojik şiddeti ele alınmıştır. Ayrıca kadının içindeki çocuğu ve umudunu ele alınmıştır. Bu bağlamda afişte yer alan kadın görseli siyah beyaz renktedir yalnızca kadının yüzünde ışık vardır. Buradaki ışık kadının umutla bekleyişini simgelemektedir. Afişin alt kısımlarında silik bir şekilde yerleştirilmiş çocuk görselleri yer almaktadır.

Alan uzmanlarına göre; Sümeyra’nın kadına şiddet temalı afiş çalışmasında kavramsal fikir oluşturabilmiş, kavramsal düşüncelerini yansıtabilme becerisi kazanmış, görsel söylem (retorik) oluşturabilmiş, görselleri birbiriyle ilişkilendirme becerisi kazanmış, eleştirel bakış açısı geliştirmiş, görsel pedagojik sorgulama becerisi kazanmış, teknolojik yeterlilik geliştirmiş ve teknolojik yeterliliklerini aktarabilmiştir. Araştırmacıya göre; öğrenci genellikle konuları farklı ele alma biçimine sahiptir. Öğrencinin ilk afişi onu tatmin etmemiştir bu nedenle kadına şiddet temasını daha soyut bir şekilde ele almış ve düşüncelerini afişine yansıtabilmiştir. Ders öğretim üyesine göre, öğrenci çok yönlü düşünme, düşüncelerini yansıtabilme becerisine sahiptir ve görsel pedagojik bağlamda görselleri yorumlayabilmektedir.

Sümeyra’nın kadına şiddet temalı afiş çalışmasına ilişkin yorumu şu şekildedir;

Yaptığım bu kadına şiddet afişinde kadını şiddet görmüş bir halde betimlemek istememiştim. Etik değildi bence. Zaten rizomatik analizde de anladığımız gibi kadını bu şekilde göstermek bu bireylere içten bir haz vereceği için doğrudan doğruya değilmiş. Bu düşüncelerimle birlikte konuyla ilişkili bir görseller bakmaya başladım. Afişte kullandığım iki görsel üzerinde çalışmaya başladım. Çalışmaya başladığım ve çok beğendiğim kırmızı ayakkabılı görseli afişe uyarlayamadım. Bu yüzden o görselden vazgeçerek diğer görsel üzerine yöneldim. Bu görselde kadına şiddetin sadece fiziksel olarak değil psikolojik olarak da uygulandığını bastırılmış duyguların altında kalan çocukluğunu yaşatmak istediğini belirtmek istedim bunun hala bir umudunun ve gücünün olduğunu da betimlemek istedim. Bu yüzden afişi siyah beyaz kullanarak yüzünün ön kısmında bir ışık vurmuşçasına renkli kalmayı başarabilmiş bir alan oluşturdum. İnternette yine çocuk görselleri bularak iç dünyasını temsil etmesi açısından onları da sol alt kısma bütünlükleyerek yerleştirdim. ‘‘Sadece Bedenim Değil Çocukluğumda Yaşasın’’ sloganını üç parça yazmıştım derste aldığım revizeyle

birlikte sloganı iki parça haline getirdim ve bu şekilde tasarımı tamamlanmış oldu (YYG, Sümeyra, 26.12.2019).

Görsel 4.48. Zeynep'in sosyal sorumluluk kadına şiddet temalı afiş tasarımı, Photoshop çalışması

Öğrenci sosyal sorumluluk kadına şiddet temalı afiş görsel (retorik) söyleminde kadının toplum içindeki maruz kaldığı her türlü baskıyı ele almıştır. Öğrenci afişinde elleri renkli halatlarla bağlanmış, bakımlı bir kadın görseli kullanmıştır. Öğrenci görseldeki halatı renklendirmiş ve bu renkleri farklı şiddetlerle ilişkilendirmiştir. Buna göre; mavi renk toplumsal baskı, sarı renk iş yaşamında küçümseme, pembe renk aile içi çok yönlü öteleme, açık yeşil renk cinsiyet ayrımcılığı, mor renk psikolojik baskı, kırmızı renk kadın erkek eşitsizliği, koyu yeşil renk ise haklardan mahrum bırakılmayı temsil etmektedir. Öğrenci afişinde büyük bir ünlem işareti kullanarak anlatımını vurgulamıştır.

Alan uzmanlarına göre; Zeynep kadına şiddet temalı afiş çalışmasında kavramsal fikir oluşturabilmiş, kavramsal düşüncelerini yansıtabilme becerisi kazanmış, görsel söylem (retorik) oluşturabilmiş, görselleri birbiriyle ilişkilendirme becerisi kazanmış, eleştirel bakış açısı geliştirmiş, görsel pedagojik sorgulama becerisi kazanmış, teknolojik yeterlilik kısmen geliştirmiş ve teknolojik yeterliliklerini kısmen göstermiştir. Alan uzmanları tarafından, Zeynep'in halatları renklendirme ve renkleri kadının farklı şekillerde maruz kaldığı durumların her birini farklı renkle gösterme fikrini yeterli bulmuştur.

Öğrenci çalışmasını araştırma ve eskiz oluşturma sürecinde kadına yönelik psikolojik baskı ve şiddetin birçok boyutunu ele almak istemiştir. Araştırmacı, Zeynep'in afiş oluşturma aşamasında gerekli olan teknolojik yeterliliklerini ve teknik bilgisini yansıtmada konusunda zorlandığını gözlemlemiştir.

Zeynep'in kadına şiddete yönelik afiş çalışmasına ilişkin ifadesi şu şekildedir;

Çalışmaya başlamadan önce genel olarak herkesin kafasında beliren ve kalıplaşmış görüntüleri düşünmüş ve sonrasında derste hocalarım tarafından anlatılan konular ve dönütler çerçevesinde yanlış olduğu kanısına varmışım. Çünkü kötü düşünceli ve bunlarla zevk alan insanları beslemek istemedim. Yani fiziksel şiddeti göstermek değil de düşündüren görsel ve söylem biçimleri kullandım. Afişimde bakımlı güzel bir kadın kullanarak buna başladım ama bu kadının elleri halat ile bağlı sanki bir şey altında ezilmiş, tutsak halinde ve umutla beklercesine sorunları düşünüyor gibi bir yüz ifadesi var. Görseldeki kadının bağlı olan ellerindeki ipleri renklendirerek her bir renk ile bir sorunu ele aldım ve onları da aynı renkte kullandım. Ve dikkati bunlara çekmek istercesine beyaz renkte büyük bir ünlem işareti yerleştirdim (YYG, Zeynep, 26.12.2019).

Emir sosyal sorumluluk afişleri çerçevesinde kadına şiddet temalı afişi ile ilgili görsel söylemine ilişkin süreçleri şu şekilde anlatmıştır:

Sargı bezi vardı. Ben somut bir şekilde şiddet olgusunu göstermeye çalıştım ilk önce. Derslerde konuştuktan sonra onu değiştirmeye karar verdim. Kadının elinde terazi vardı ama dengesiz duruyordu. Terazi de dengesizliğe vurgu yaptım. Koyu renkler kullandım. Terzi belli belirsiz yaptım görünmüyor gibi. Ama sonra şiddete yönelik somut şeyler kullanmayalım demiştik derste. Çağrışımsal kullanalım diye. Ben de çalışmamda sargı bezini kaldırdım insanlar belki bunu görüp ilham alabilir. İlham almasınlar diye soyut anlatmak istedim. En son çalışmayı yaptım (YYG, 26.12.2019).

Büşra sosyal sorumluluk afişleri çerçevesinde kadına şiddet temalı afişinde rizomatik analiz sürecindeki gelişimini, farkındalığını şu şekilde ifade etmiştir; “Mesela ben kadını morarmış gözle, kanlı erkek eliyle anlatmak istiyordum ama herkes bizim gibi düşünmüyor. Bu bazılarını tetikleyebilir diye daha çok bakımlı kadınlar üzerinden yola çıktık. Ben halatlı elle yaptım. Çağrışımsal ele aldım” (YYG, 26.12.2019).

Büşra sosyal sorumluluk afişleri çerçevesinde kadına şiddet temalı afişinde rizomatik analiz ve tasarım sürecinde şiddeti şiddetle göstermek yerine farklı bir bakış açısıyla ele alma konusunda yaşadığı farkındalığı şu şekilde ifade etmiştir; “Başlangıçtaki düşüncem değişti. Retorik söylemim biraz daha şiddeti göstermek yerine verdiği psikolojik zararları anlatmak oldu” (YYG, 26.12.2019).

Sümeyra sosyal sorumluluk afişleri çerçevesinde kadına şiddet temalı afiş tasarımı konusunda şiddeti şiddetle göstermek yerine farklı bakış açılarının olabileceğini fark ettiğini ifade etmiştir. Öğrenci kadına şiddet temalı ve çevre temalı afişi ile ilgili rizomatik analiz sürecini ve bu farkındalık durumunu şu şekilde anlatmıştır:

Çevre de ilk aklıma doğa geldi. Nasıl zarar verdiğimiz geldi. Kirlilik geldi. Fakat rizomatik analizden sonra çevre konusunun bile aslında kadına şiddete kadar bağlandığını gördüm. Birçok şeyle farklı mesajlar verebiliyormuşuz. Bienal görseli kullandım. Ben buna değerim

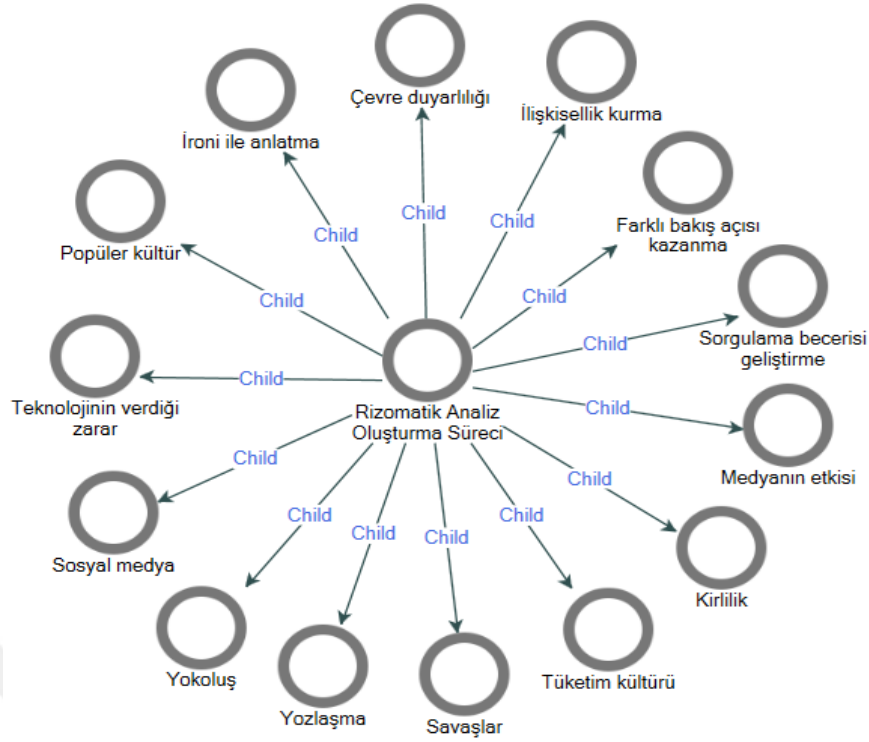
anlamındaydı. Kadına yönelik kozmetiklerdi. Kullanılan sloganda aslında temiz hava şartlarında yaşamak bizimde hakkımız. Çünkü birey olarak buna değerim kısmına değindim. Sadece doğayı anlatıyordu. Yine Bienalden bir görsel buldum. İnsanın çarşaf içinde dolanmış, bağlanmış hali, kısıtlı bir şeyde taşıyorsun, bir halatla. Sanki sarkıtıyorlar. O iç dünyamızın içinde nasıl zarar verdiğimizi bilmiyoruz. Doğa ölüyor ama farında değiliz. Bilinçli değiliz, duyarsızız. Zarar veriyoruz hem doğaya hem kendimize. Slogan “Yaşayabileceğin başka bir alan yoksa doğaya duyarsız olma. Sebebi de bu. Duyarsız kalmayalım. Doğa bize bağlı olarak ölür mesajını verdim. Kadına şiddet konusunda şiddeti farklı ele almak istedim. Ayakkabı görseli buldum. Ama etkili kullanamadım. Sonra neden kadının psikolojik baskısını ele almıyorum diye düşündüm. Kimliği sıkışmış bir kadın ele aldım. Yüzünün uç kısmı renkli sadece hala bir umudu var anlamında bir mesajdı. İç dünyasına sıkışmış çocukluğunu vermek istedim. Camdan bakan, sokakta top oynayan, babası şeker almadığı için küsen bir kız çocuğunu göstermek istedim. Ama erkek çocuklarını da kullandım alt kısımda. Renkleri siyah beyaz kullandım. Sebebi, iç dünyasında bastırılmış dışarı çıkaramadığı şeyler yüzünün en uç kısmı aydınlık. Şartları ne olursa olsun geç olmadığını, mutlu olabileceğini ele aldım. Çocukluğu ele alan sloganım vardı (YYG, 26.12.2019).

Bircan sosyal sorumluluk afişleri çerçevesinde kadına şiddet temalı afişi ile ilgili görsel söylemine ilişkin süreçleri şu şekilde anlatmıştır:

İlk önce dayak görseli koymak istedim. Sonradan dönütlere göre daha sade bir şekilde kullandım. Ünlem işaretinin içinde kadın eli. Benim o söylemim seri şeklinde oldu. “O bir anne” vurgu olsun diyede anne yazısını kırmızı renkte yaptım. Maneviyata vurgu yaptım aslında. “O senin annen”, “O senin çocuğun” şeklinde. Herkes annesine duyarlıdır. Retorik söylemimde empati duygusu öne çıkıyor (YYG, 26.12.2019).

4.6.2. Rizomatik analiz oluşturma süreci (çevre temalı afişler)

Görsel Pedagoji Bağlamında Görsel Yapılar ve İletileri Sorgulama temasına ilişkin diğer bir kategori ise, Rizomatik Analiz Oluşturma Süreci kategorisidir. Bu kapsamda öğrenciler tarafından 16. İstanbul Bienali teması da olan sosyal sorumluluk çevre temalı afişler yapılmıştır. Onüçüncü, Ondördüncü ve Onbeşinci haftalarda çevre temalı afiş çalışmaları ve rizomatik analiz süreci gerçekleştirilmiştir. Bu bağlamda oluşturulan Rizomatik Analiz Oluşturma Süreci kategorisine kodlar Şekil 4.11’deki gibidir.

Şekil 4.11. Rizomatik analiz oluşturma süreci kategorisi ve kodları

Rizomatik Analiz Oluşturma Süreci kategorisi kapsamında ‘çevre’ temalı sosyal sorumluluk afişleri yapılmıştır. Öğrencilerin ‘çevre’ temalı afiş tasarımlarının rizomatik analizleri, odak grup görüşmelere ve ses kayıtlarına yansıyan konuşmaları dikkate alınarak kodlanmıştır. Öğrencilerin çevre afişi tasarımlarını ele alma biçimleri ve çevre afişi söylemleri çerçevesinde oluşan kodlar şu şekildedir; çevre duyarlılığı, ilişkisellik kurma, farklı bakış açısı kazanma, sorgulama becerisi geliştirme, medyanın etkisi, kirlilik, tüketim kültürü, savaşlar, yozlaşma, yokoluş, sosyal medya, teknolojinin verdiği zarar, popüler kültür, ironi ile anlatma.

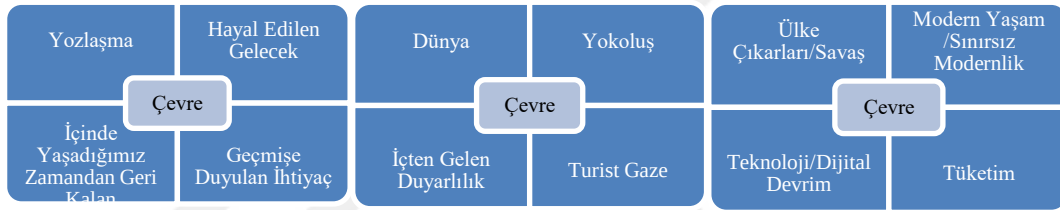
Tablo 4.27. Rizomatik analiz oluşturma süreci kategorisine ait kodların frekansları

Kod	Frekans	Kod Ağırlığı (%)
İlişkisellik kurma	61	14,12
Farklı bakış açısı kazanma	47	10,88
Çevre duyarlılığı	45	10,42
Kirlilik	41	9,49
Popüler kültür	41	9,49
Sorgulama becerisi geliştirme	36	8,33
Savaşlar	34	7,87
Medyanın etkisi	31	7,18
Tüketim kültürü	30	6,94
Yokoluş	24	5,56

4.6.2.1. Onüçüncü haftada gerçekleşen ‘görsel pedagoji bağlamında görsel yapılar ve iletileri sorgulamaya dayalı rizomatik analiz’ ders işleniş sürecine ve öğretim etkinliklerine ilişkin bulgular ve çevre temalı afiş çalışmaları

13. Hafta; Görsel Pedagoji Bağlamında Görsel Yapılar ve İletileri Sorgulamaya Dayalı Rizomatik Analiz konusuna devam edilmiştir. Derste öğrencilerin getirmiş oldukları renkli çevre görsel çıktıları ve eskiz afişleri panoya (tahtaya) asılarak rizomatik analizi yapılmıştır. Öncelikle ders öğretim üyesi tarafından tahtaya 5 adet çevreyle ilgili görsel asılmıştır. Bu görseller içerisinde savaş görseli, Beatles Grubu’nun yer aldığı görsel, çevre kirliliği görseli, lüks tüketim ürünlerinin olduğu görsel, binalaşma görseli gibi görseller yer almaktadır. Öğrencilerden rizomatik söylemle ilişkili olduğunu düşündükleri görselleri, panoda uygun olduğunu düşündükleri görselle ilişkilendirerek asmaları istenmiştir. Öğrencilerin getirdiği renkli çıktılarından ve dergilerden panoda yer alan görsellere uygun olanlar asılmış ve rizomatik ilişki kurulmuştur. Öğrencilerle birlikte çevre konusunun birçok boyutu ele alınmıştır. Böylece rizomatik süreç yapılandırma uygulamalı bir şekilde anlatılmış ve rizomatik analiz sonucunda çevrenin sadece kirlilikle ilişkili olmadığı, tüketim, popüler kültür, savaş, küresel ısınma, teknoloji, fabrika atıkları gibi birçok etkene bağlı olduğu ortaya çıkmıştır. Rizomatik analiz bağlamında ‘7. Kıta’ temalı 16. İstanbul Bienali dahil edilmiştir. Bienal’de birçok sanatçının aynı konuyu çok farklı bakış açılarıyla yansıttıkları anlatılmış, çevre temasının daha geniş kapsamda sorgulanması sağlanmıştır. Öğrenciler video kayıtlarına yansıyan diyaloglarda önce çevre teması ile ilgili ilk akla gelen kirlilik görselleri, doğa görselleri ve türlerin yok olmasını yansıtan görseller kullanmayı düşündüklerini ancak konuyla ilgili derste rizomatik analiz yapıldıktan sonra çok yönlü düşünebildiklerini ve rizomatik analiz yapmanın bakış açılarını genişlettiğini ifade etmişlerdir. Ayrıca rizomatik analiz sonucunda; geçmişe özlem, duygusal ihtiyaç, içten gelen duyarlılık, sınırsız modernlik, yozlaşma, doğanın yok olması gibi başlıklar oluşturulmuştur. Çıkan başlıklar sonucunda öğrencilere çevre temalı afiş çalışmalarını tamamlamaları söylenmiştir. Böylece öğrencilerden çevre afişlerinde yalnızca kirlilik boyutunu ele almamaları ve çok boyutlu düşünmeleri sağlanmıştır. Öğrencilerin rizomatik analiz sonucunda çevre temasını yalnızca kirlilik üzerinden ele almak yerine, birçok boyutunu ele alma yönünde bir karar alınmıştır. Dersin bitiminde 3. Geçerlilik Komitesi toplanmıştır.

Çevre temalı rizomatik analiz detayları şu şekildedir; ders öğretim üyesi ve araştırmacı tarafından panoya çevre ile ilgili olarak 5 farklı görsel asılmıştır. Öğrencilerden bu görsellerin etrafına getirmiş oldukları A4 renkli çıktıları ve dergilerdeki çevre ile ilgili görselleri bularak tahtadaki uygun olduğunu düşündükleri kısımlara yapıştırılması istenmiştir. Her öğrenci dergilerden araştırma yapmış uygun resimleri kesip panoya yapıştırılmıştır. Böylelikle çevre teması ile ilgili beyin fırtınası şeklinde sorgulamalar yapılmıştır. Öğrenciler rizomatik analizle ilgili olarak çevrenin sadece kirlilik konusuyla ele alınmadığını birçok ilişkili konu olduğunu anladıklarını ifade etmişlerdir. Sorgulamalar sonucu ortaya çıkan ve çevre ile ilgili bağı olduğu düşünülen kelimeler olmuştur. Çevre teması sosyal sorumluluk afiş çalışması ile ilgili yapılan rizomatik analiz sonucunda oluşan bulgular şunlardır:

Şekil 4.12. Çevre teması rizomatik analiz süreci

Görsel 4.50. Çevre temalı rizomatik analizi gösteren pano görseli 1

Görsel 4.51. Çevre temalı rizomatik analizi gösteren pano görseli 2

Tablo 4.28. Öğrencilerin rizomatik analiz odaklı çevre temalı afiş tasarım çalışmalarına ilişkin bulgular 19.12.2019

İçten gelen duyarlılık
Çevre kirliliği
Dünya'nın yok olması
Geçmişe özlem
Hayal edilen gelecek
Sınırsız modernliğin çevreye sınır koyması
Yozlaşma
Dijital devrimin çevreye olumlu ve olumsuz yönde etkisi
Dijital dünyanın sorgulanması
'7. Kıt'a'16. İstanbul Bienali ile ilişkilendirme

Tablo 4.29. Onüçüncü haftaya yönelik ders işleniş süreci

13. HAFTA: GÖRSEL PEDAGOJİ BAĞLAMINDA GÖRSEL YAPILAR VE İLETİLERİ SORGULAMAYA DAYALI RİZOMATİK ANALİZ
1. Ders: Ders Öğretim Üyesi ve Araştırmacı tarafından öğrencilerle birlikte dersin değerlendirilmesi yapılır. Öğrenciler yaptıkları kadına şiddet temalı afişleri yorumlar. 2. Ders: Öğrenciler afişlerini retorik söylem ve rizomatik söylem bağlamında anlatır. Ders Öğretim Üyesi ve Araştırmacı tarafından öğrencilerle birlikte panoda görseller yoluyla rizomatik sorgulamalar yapar. 3. Ders: Öğrencilerin çevre temalı afiş eskizlerine dönüt verilir.

Tablo 4.29. (Devam) *Onüçüncü haftaya yönelik ders işleniş süreci*

Dersin Genel Amaçları

- Rizomatik sürece dayalı görsel iletiler oluşturabilme.
- Rizomatik süreç ile çevre temalı afişler oluşturabilme.

Yöntem: Sunum, tartışma, yorum yapma, soru-cevap, örnek görseller inceleme, uygulama yapma.

Ödev: Öğrencilerden sosyal sorumluluk çevre temalı afiş çalışması yapmaları istenir.

Öğrenciler ders sürecinde dergilerden kestikleri görsellerle çevre temalı afiş tasarımları ile ilgili olarak rizomatik bağlantılar kurarak çevrelerindeki süreçleri sorgulamıştır. Öğrencilerin çevre temalı afişlerinde rizomatik analiz sonucunda çevre temasını yalnızca kirlilik üzerinden ele almak yerine, birçok boyutunu ele alma yönünde bir karar alınmıştır.

6. Odak Grup Görüşmesi, ders içerisinde ele alınan Rizomatik Analiz Süreci konusunun anlaşılıp anlaşılmadığına ilişkin olarak öğrenci görüşü almak amacıyla yapılmıştır. Öğrenciler ders sürecinde dergilerden kestikleri görsellerle çevre temalı afiş tasarımları ile ilgili olarak rizomatik bağlantılar kurarak çevrelerindeki süreçleri sorgulamıştır. Bu doğrultuda öğrencilerle 19.12.2019 tarihinde 6. Odak Grup Görüşmesi yapılmıştır. Odak grup görüşmesinde öğrencilerin çevre temalı afişlerinde rizomatik analiz sonucunda çevre temasını yalnızca kirlilik üzerinden ele almak yerine, birçok boyutunu ele alma yönünde bir karar alınmıştır. Öğrenciler video kayıtlarına yansıyan diyaloglarda önce çevre teması ile ilgili ilk akla gelen kirlilik görselleri, doğa görselleri ve türlerin yok olmasını yansıtan görseller kullanmayı düşündüklerini ancak konuyla ilgili derste rizomatik analiz yaptıktan sonra çok yönlü düşünebildiklerini ve rizomatik analiz yapmanın bakış açılarını genişlettiğini ifade etmişlerdir. Öğrenciler tasarımın etkili olması için görsellerin doğru seçilmesi, renk ögesinden yararlanma, kimliğe gönderme yapabilme, günceli yakalama, sloganın doğru seçilmesi, ironi yaparak anlatabilme, şiddet içermeyen görsel kullanma, duygusal bağlama yönelik tasarım oluşturulması gerektiğini ifade etmişlerdir.

Tablo 4.30. Öğrencilerin rizomatik analiz odaklı çevre temalı afiş tasarım çalışmalarına ilişkin 6. odak grup görüşmesinde verdikleri cevaplara yönelik bulgular 19.12.2019

İçten gelen duyarlılık
Çevre kirliliği
Dünya'nın yok olması
Geçmişe özlem
Hayal edilen gelecek
Sınırsız modernliğin çevreye sınır koyması
Yozlaşma
Dijital devrimin çevreye olumlu ve olumsuz yönde etkisi
Dijital dünyanın sorgulanması

19.12.2019 tarihinde gerçekleşen 3. Geçerlik Komitesi kararında; sınıf içerisinde gerçekleşen odak grup görüşmelerinin verimli geçmesinden dolayı yarı yapılandırılmış görüşme sorularının birleştirilerek tek bir görüşme şeklinde tamamlanması planlanmıştır. Uygulamada sayının çoğalması ve geçerlik güvenilirliğe katkısı olması bakımından Grafik Tasarım dersinin diğer grubundan doküman yoluyla veri toplanması uygun görülmüştür. Konuların tamamlanması için uygulamanın bahar döneminde birkaç hafta daha devam etmesi planlanmıştır.

Alan uzmanlarının öğrencilerin çalışmaları ve uygulama sürecine ilişkin görüşleri ise şu şekildedir;

-Öğrencilerin kadına şiddet temasına yönelik oluşturduğu sosyal sorumluluk afişlerinde şiddeti şiddetle göstermemeleri ve konuyu bütünsel olarak ele almaları başarılı bulunmuştur.

-Öğrencilere yapılan dönütlerin çalışmalarına olumlu yönde katkı sağladığı ifade edilmiştir.

-Öğrencilerin Grafik Tasarım dersinde yaptıkları çalışmalarına dayalı olarak görsel pedagojik farkındalık geliştirdikleri ve afiş çalışmalarındaki retorik söylemleri ve rizomatik analizlerinin başarılı yapılandırıldığı ifade edilmiştir.

-Uygulamanın güz döneminde öğrencilerle yapılacak olan yarı - yapılandırılmış görüşmelerin tamamlanması planlanmıştır (III. GK, 19. 12. 2019).

Uygulama süreci içerisinde alan uzmanlarıyla geçerlilik komitelerinde alınan eylem planları doğrultusunda devam devamsızlıkla ilgili eylem planları alınarak devamsızlık yapan birkaç öğrenci olduğundan ve araştırma katılımcı sayısını sağlamak için iki grubun birlikte paralel bir şekilde sürdürülmesi planlanmıştır. Bu doğrultuda her iki grup işe

koşulmuştur. Geçerlilik komitelerinde alınan karar doğrultusunda öğrencilere uygulama sürecine ve derse devam konusunun önemine ilişkin dönütler verilmiştir.

Tablo 4.31. 3. Geçerlilik komitesi bulguları 19.12.2019

Öğrencilerin çalışmalarının hafta hafta sıralı bir şekilde hazırlanması
Uygulamanın bahar döneminde birkaç hafta daha devam etmesi gerektiği
Retorik söylem oluşturma ve rizomatik analizlerin öğrencilerin sorgulamaya ilişkin derinleşmelerini sağladığı
Derste öğrenci sayısının az olması sebebiyle diğer gruptan doküman yoluyla inceleme yapılabileceği ve bu durumun güvenilirlik açısından olumlu olması
Güz Döneminde yarı yapılandırılmış görüşmelerin tamamlanması
Öğrencilerin derste işlenen konular çerçevesinde görsel algılama düzeylerini geliştirdikleri
Derste yapılan dönütlerin öğrencilerin çalışmalarını olumlu etkilediği

4.6.2.2. Ondördüncü haftada gerçekleşen ‘görsel pedagoji bağlamında görsel yapılar ve iletileri sorgulamaya dayalı rizomatik analiz’ ders işleniş sürecine ve öğretim etkinliklerine ilişkin bulgular ve çevre temalı afiş çalışmaları

14. Hafta; Ders iki grubun katılımıyla GRA246 Grafik Tasarım II ve RSÖ 274 Grafik Tasarım II dersini alan öğrencilerle birlikte gerçekleştirilmiştir. Görsel Değerlendirme ve Görsel Pedagoji konusu kapsamında öğrenciler kendi yaptıkları afişleri panoya asarak hem kendi çalışmalarını hem de birbirlerinin ‘kadına şiddet’ ve ‘çevre’ temalı afiş çalışmalarını rizomatik analize dayalı olarak değerlendirmişlerdir. Öğrencilerin afişlerine son dönütler verilmiştir. Buradaki amaç, öğrencilerin rizomatik analize dayalı değerlendirme yapabilmeleri ve eleştirel bakış açılarını geliştirebilmeleridir.

Kadına şiddet ve çevre temalı afişlerin ortak rizomatik analizi detayları şu şekildedir; Araştırma uygulamasının güz dönemindeki son dersinde yapılan çalışmaların hep birlikte değerlendirilmesi için paralel olarak yürütülen iki grup birleştirilmiştir. Dönem boyunca görsel pedagoji bağlamında birçok konu ele alınmıştır. Bunlar, görsel kültür çerçevesinde görsel algı, imajları algılama biçimimizi etkileyen unsurlar, retorik söylemlere dayalı ikna edici süreçler, rizomatik analiz süreci gibi konulardır. Bu bağlamda kadına yönelik şiddet ve çevre temalı afişler için görsel (retorik) söylemler oluşturulmuştur. Yapılan son ders iki grubun çalışmalarını birlikte değerlendirme ve dönüt verme haftası olarak ele alınmıştır. Her öğrencinin öncelikle kadına şiddet temalı

afişleri panoya asılmıştır. Panoya asılan afişler öğrencilerle birlikte sorgulanarak değerlendirilmiştir. Öğrenciler daha sonra çevre temalı afişlerini de panoya asmıştır. Böylece kadına şiddet ve çevre teması arasındaki ilişkilendirmeler yapılmıştır. Örneğin, empati duygusunu ön plana alan retorik söyleme sahip kadına şiddet temalı afiş aynı şekilde empati duygusunu işleyen çevre temalı afiş ile ilişkilendirilmiştir. Bu yolla birbirinden farklı gibi görünen iki temada benzer özellikler ve ilişkilendirmeler olduğu görülmüştür. Öğrenciler hem kendilerinin hem de birbirlerinin afişlerini değerlendirmişlerdir. Ayrıca afişlerin retorik söylemleri arasındaki anlamsal bağlar bulunarak birbirleriyle ilişkilendirilmiştir. Kadına şiddet afişlerinin fiziksel şiddetle değil psikolojik şiddetle ve farklı bağlamlarla sorgulanarak anlatılmasına karar verilmiştir. Buna yönelik olarak öğrencilerin ele aldıkları benzer kavramlar birbirleriyle eşleştirilmiştir. Örneğin kadının kimliğinden yola çıkan ve afişini bu şekilde aktaran öğrencilerin afişleri panoda birbiriyle eşleştirilmiştir. Aynı şekilde kadının psikolojik baskısına gönderme yapan benzer afişler birbiriyle eşleştirilmiştir. Dersin sonunda 5 öğrenci ile yarı-yapılandırılmış görüşmeler tamamlanmıştır. Final haftasında afişlerin teslim edilmesi istenmiştir.

Rizomatik analiz sürecine ilk olarak Osman'ın kadına şiddet temalı afiş çalışmasının değerlendirilmesiyle başlanmıştır. Osman çalışmasını illüstratif bir şekilde ele almış sembolik olarak yansıtmıştır. Öğrenci çalışmasını şöyle açıklamaktadır: “İlk başta sadece göz vardı. Gözü temsilen “görmezden gelme” sloganım vardı. Onun basit bir söylem olduğunu düşünerek yeniden yaptım. Bu yaptığım daha doğrudan anlatıyor ama diğerine göre bence daha iyi oldu. İllüstratif olduğu için daha sembolik oldu anlatımım. Buradaki sembolik anlam ise, beyaz eldiven giymiş eli şiddeti uygulayan el olarak düşünebiliriz” (Rizomatik Analiz, 26.12.2019).

Osman'ın çalışmasını yorumlayan ve değerlendiren bir öğrenci çalışmayla ilgili; “Sanki dış bir güç kadını susturmaya çalışıyor. Takım elbiseli olması ise psikolojik baskısını temsil ediyor bence” diyerek yorumlamıştır (Rizomatik Analiz, 26.12.2019). Öğrencinin bu çalışması sınıf tarafından değerlendirilerek biçimsel ifade bakımından tasarımı okunurluğun olduğu düşünülmüştür. Osman'ın tasarladığı afiş tasarımındaki “görmezden gelme” kavramı Yaprak'ın “sessiz kalma” sloganı ile tasarladığı afişle ilişkilendirilmiştir.

Yaprak çalışmasında somut bir şekilde anlatmıştır. Çalışmasından kadını doğrudan değil sembolik bir şekilde anlatmıştır. Çalışmasında kadın olduğunu anladığımız bir silüet

ve sessiz kalma yazısını vurgulayan bir etki hakimdir. Yaprak'ın çalışması Berrak'ın çalışmasıyla ilişkilendirilmiştir. Berrak'ın afişinde geçmişten günümüze güçlü kadın temaları yer almaktadır. Retorik söyleminde kadının mücadelesi var. Öğrencilerin değerlendirmesiyle Berrak'ın afiş tasarımı tipografik anlamda okunurluğu güçlendirmesi gerektiği ifade edilmiştir. Öğrencinin afişinde sosyal medyadaki kadına şiddete yönelik dayatmaların kadın üzerinde oluşturduğu şiddete ve medyanın kadın algısına vurgu yapmaktadır.

Berrak'ın afiş tasarımı Sümeyra'nın çalışmasına yönelik bağlam kurulmuştur. Öğrenci afiş tasarımı kadına yönelik şiddeti psikolojik bağlamda ele almıştır. Kadının içindeki çocuk olma halinden yola çıkarak tasarımı oluşturmuştur. Öğrenci kadına yönelik şiddet temalı afişini derste şu şekilde yorumlamıştır: “Kadına şiddeti ilk önce fiziksel şiddetle ifade etmek istedim. Ayakkabıların olduğu afiş yapıcaktım ama bütünleyemedim. Psikolojik şiddete yöneldim. Kadın figürü görseli buldum. Görseldeki kadının bu yaşlarda olma sebebi çocukluğundan bugününe serüvenini betimlemek içindi. Kadın bakımlı yüzünde renk var sadece. Rengini kaybediyor o bağlamda psikolojik etki yarattım. Nedeni ise kadının bastırılmış kimliği çocukluğunda iç dünyasının dışa vurması. Ama yüzündeki çok az olan ışıpta hala bir umut olduğunun vurgusunu yaptım. Çok az kalan ışık umudu sembolize ediyor. Dış görünüşünde güçlü olduğunu gördüğümüz bir kadın” (Rizomatik Analiz, 26.12.2019). Sümeyra'nın çalışması ile Zeynep'in afiş çalışması ilişkilendirilmiştir. Zeynep'in çalışmasını öğrenciler toplumsal baskı göre, bakımlı ama tutsak bir kadın olarak ifade etmişlerdir. Zeynep çalışmasını arkadaşlarına şu şekilde anlatmıştır: “Kadının baskıları, kendini tutsak hissetmesi. Kadına bir yönden şiddet uygulanmıyor, birçok yönden baskı uygulanıyor” (Rizomatik Analiz, 26.12.2019). Bu bağlamda kadına yönelik tüm baskılar Ayşen'in afiş çalışmasına da gönderme yapmaktadır. Zeynep'in çalışması Ayşen'in üçleme olarak tasarladığı “Toplumun Mülkiyeti Her Zaman Güçlü Olur” sloganı ile tasarlanan afişle ilişkilendirilmiştir. Ayşen çalışmasını diğer öğrencilere şu şekilde açıklamıştır: “Kadın toplumun mülkiyeti gibi görülüyor diye vurgu yapmak istedim. Cümle kendi kafamda birden belirdi. “Toplumun mülkiyeti her zaman sessiz olur”. Psikolojik baskı. Kadından beklenti bu. Aslında hicivli yaklaştım konuya. İroni kullandım. Çünkü hepsi zaten bakımlı, saçları yapılı ve takıları var kadınların. Toplumun beklentisi bu şekilde bir taraftan.” (Rizomatik Analiz, 26.12.2019). Buradan yola çıkılarak kadın kimliğine gönderme yapan Bircan'ın afiş üçlemesiyle bağlantı kurulmuştur. Bircan afiş tasarımı

şu şekilde anlatmıştır: “Daha tamamlamadım. Kadının maneviyatına ve kimliğine gönderme. “O Anne”, “O Çocuk”, “O Eş” gibi göndermeler var. Retorik vurgum manevi bağlamda empati kurmak” (Rizomatik Analiz, 26.12.2019). Bircan’ın afiş tasarımı kimlik üzerine afiş tasarlayan Helin’in afiş tasarımı ilişkilendirilmiştir. Helin’in afiş tasarımında kadının kimliğine gönderme yapılmaktadır. Güzel, eş, işçi, kadın, anne gibi kelimelerle kadın kimliği vurgusu desteklenmiştir. Öğrenciler ve ders öğretim üyesi tarafından Helin’in afişinde farklı kadın kimliklerini simgeleyen figür vurgusunun başarılı bir şekilde yapıldığı ancak okunurluğun zayıf olduğu ifade edilmiştir. Helin’in afişinden sonra kadın ve erkeğe yüklenen rollere ilişkin gönderme yapılan Emir’in afişiyle bağlam kurulmuştur. Emir afişini şu şekilde anlatmıştır: “Adalet simgesini ele aldım. Bu nedenle teraziyi dengesiz yaptım. Heykeli ise susturulmaya çalışılıyormuş gibi harap bitap şekilde yaptım” (Rizomatik Analiz, 26.12.2019). Öğrenciler Emir’in çalışmasını değerlendirmiş ve figürün çok küçük kaldığını biraz daha büyük olması gerektiğini, terazinin küçük olduğu için görünmediğini bu nedenle etkinin zayıf olduğunu ifade etmişlerdir. Rizomatik analiz çerçevesinde Emir’in afişinden sonra; mücadele, adaletsizlik, sessiz kalma bağlamları ile Büşra’nın afiş tasarımına yönelik ilişkiler kurulmuştur. Büşra’nın çalışmasında adaletsizlik vurgusu toplumsal bağlamdaki eşitsizliğin kadını tutsak etmesi ele alınmıştır. Çalışma kadına yönelik şiddetle ilgili haberler yer almaktadır. Bu haberlerin silik olarak yapılmasının nedeni vurguyu önde verilme istene mesajı çekmesidir. Büşra’nın çalışmasından tekrar Orhan’ın kadına yönelik psikolojik şiddeti ele aldığı afiş tasarımı ilişkilendirilmiştir. Daha sonra tekrar Ayşen’in çalışmasına şiddet olgusunun ironi ile anlatılmasına ilişkin Pelin’in afiş çalışması ilişkilendirilmiştir. Pelin’in çalışmasında kadının erkeğe yaptığı psikolojik şiddeti ele alarak ironi oluşturmuştur. Öğrenci çalışmasını şu şekilde anlatmıştır:

Ele aldığım psikolojik şiddetti. Genelde insanlar psikolojik şiddette ortamdan kaçır. Afişteki karakterde kaçırır. Çünkü baskı var. Gerçek dünya ise kapının arkasındaki. Burada oluşan şey iyi taraftan kötü tarafa itiliyor kişi. İyi kötü karşıtlığını ise siyah beyaz renklerle vermek istedim. Buradaki ironi ise empati duygusunun geliştirilmesi amacını taşıyor. Erkeklerin bu şekilde empati duyması anlamında (Rizomatik Analiz, 26.12.2019).

Buradan yola çıkılarak empati duygusunu ele alan çevre afişleriyle ilişkilendirmeler yapılmıştır. Ayşen’in yaptığı çevre temalı afişinde deniz kirliliği ve denizin içerisinde yaşayan canlılara ilişkin empati vurgusu yer almaktadır. Ayşen çevre temalı afiş çalışmasını şu şekilde anlatmaktadır:

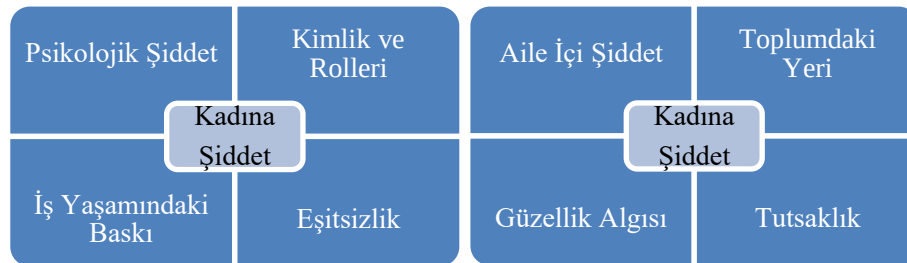
Benim afişim daha tam bitmedi ama. Çevre ile ilgili poşet olan afiş. Onların gözünden bakın gibi bir empati var afişimde. Poşetin içinden dünyaya bakıyoruz bir taraftan afişimde. Denizdeki canlıların atılan çöplerin, poşetlerin içinde kaldığını vurguladım (Rizomatik Analiz, 26.12.2019).

Bu çerçevede rizomatik analiz doğrultusunda kadına şiddet ve çevre temalarının birbiriyle ilişkilendirilebilecek şiddete uğrama ve tahrip edilme boyutu olduğu sonucuna varılmıştır. Benzer şekilde ironi ve empati vurgusu yapan Emir'in çevre temalı afişinde doğayla savaşmayalım mesajı bulunmaktadır. Benzer şekilde Ece'nin çevre temalı afiş çalışmasında çevre kirliliğini Salvador Dali'nin Belleğin Azmi isimli tablosu ile ilişkilendirmiştir. Ece çevre temalı afiş çalışmasını;

Popüler kültür ögesi var. Ama ironi yaptım. Çevreyi çevre kirliliği ile değil de daha güzel görüntüyle anlatmak istedim. Sanat güzeli arar, doğa kirliliği görseli çirkin oluyor. O yüzden sanatta güzeli arar, insan da güzeli arar. Ama biz doğayı çirkinleştiriyoruz (Rizomatik Analiz, 26.12.2019) şeklinde ifade etmiştir.

Rizomatik analiz kapsamında öğrenci afişlerinin değerlendirildiği ders sonucunda rizomatik analizin farklı bakış açılarından bakabilme, minimalleşme boyutu öne çıkmıştır. Böylece öğrencilerin hem kadına şiddet temalı hem de çevre temalı afişleri rizomatik analizle birbirleriyle ilişkilendirilerek anlam odaklı bir şekilde derinlemesine sorgulanmış, analiz edilmiş ve yorumlanmıştır. Öğrencilerin ilk olarak yapmayı düşündükleri tasarımları ile en son yapmış oldukları tasarımları kıyaslandığında gelişim gösterdikleri görülmüştür. Rizomatik analiz sonucunda öğrenciler farklı bağlamlar kurabildiklerini fark ettiklerini ve çevrelerindeki görsellere farklı bakış açılarıyla bakarak vizyonlarını genişlettiklerini ifade etmişlerdir.

Öğrencilerin kadına şiddet temasını birçok bağlamda ele aldıkları ve farklı şekilde yorumladıkları görülmüştür. Kadına şiddet temasıyla ilgili öne çıkan ana başlıklar şu şekildedir:

Şekil 4.13. Kadına şiddet teması rizomatik analiz süreci

Araştırmada çevre teması ve kadına şiddet teması ile ilgili farkındalık yaratmak amacıyla yapılan rizomatik analiz ile “Öğrencilerin görsel kültür odaklı görsel pedagojik bakış açılarına dayalı algılama ve yorumlama biçimleri seçmeli sanat grafik dersinde nasıl geliştirilebilir?” sorusuna cevap aranmıştır. Konularla ilgili rizomatik bağlam kurmak ve sorgulamalar yapmak öğrencilerin konularla ilgili daha derinleşmelerini sağlamıştır.

Şekil 4.14. Öğrencilerin rizomatik analiz sonucunda çevre ve kadına şiddet temalarının kullanımlarına ilişkin görüşleri

Rizomatik analiz sonucunda öğrencilerle yapılan görüşmeler çerçevesinde öğrencilerin bir konuya ilişkin daha farkındalıkla yaklaşıtları, görsel okuryazarlıklarının geliştiği, görsel farkındalık kazandıkları, bakış açılarının genişlediği, çoklu bakış açısı kazandıkları, görsel ileti oluşturabildikleri, görsel mesaj kaygısı ile tasarım odaklı düşündükleri, ele aldıkları konuları farklı açıdan yorumlayabilme, eleştirel düşünebilme, konular arasında ilişkisel bağ kurabilme becerilerinin geliştiği tespit edilmiştir.

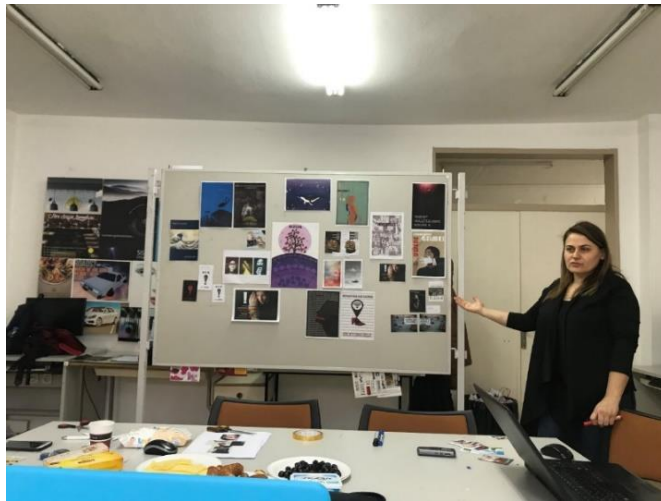
Şekil 4.15. Öğrencilerin rizomatik analiz sonucunda kazanımları

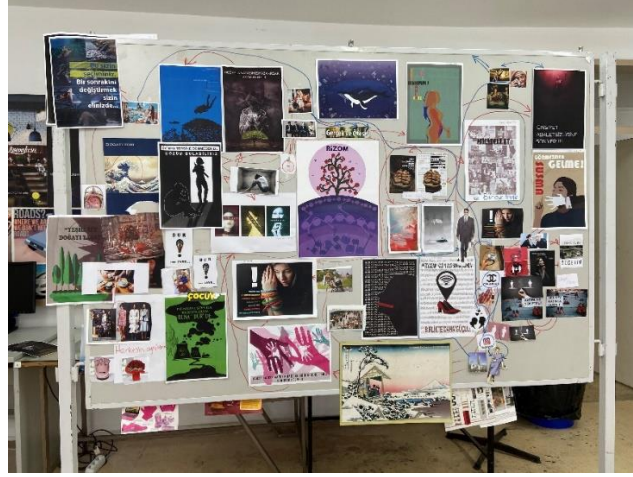
Görsel 4.52. *Rizomatik analiz çalışmaları ders süreci görseli 1*

Görsel 4.53. *Rizomatik analiz çalışmaları ders süreci görseli 2*

Görsel 4.54. *Rizomatik analiz çalışmaları ders süreci görseli 3*

Görsel 4.55. *Rizomatik analiz çalışmaları ders süreci görseli 4*

Diğer grup öğrenci çalışmaları incelendiğinde;

Görsel 4.56. *Osman'ın sosyal sorumluluk kadına şiddet temalı afiş tasarımı "görmezden gelme! susma", Photoshop çalışması*

Osman sosyal sorumluluk kadına şiddet temalı afişi görsel (retorik) söyleminde kadının yönelik şiddetin birçok boyutunu ele almıştır. Öğrenci kadınların fiziksel şiddet dışında psikolojik, sosyolojik, ekonomik yönden şiddet ve baskı gördüğünü sorgulayarak şiddeti çok yönlü bakış açısıyla afiş çalışmasında yansıtmıştır. Çalışmasında kadının iş yaşamında, ailede susturulduğunu ve söz hakkı verilmediğini afiş tasarımında kullandığı görsel yoluyla anlatmaktadır. Öğrencinin kullandığı görselde kadının elini kaldırarak söz hakkı istediği ve bir erkek eli tarafından kadının ağzının kapatıldığı görülmektedir. Bu bağlamda öğrenci afiş tasarımında 'Susma, Görmezden Gelme!' sloganını kullanmıştır. Sloganındaki "Susma" kelimesini vurgulamak için kırmızı renkle belirtmiştir.

Osman sosyal sorumluluk kadına şiddet temalı afiş çalışmasını şu şekilde ifade etmiştir:

Rizomatik söylemi; kadına şiddetin kök nedenlerini bu şekilde tablolastırdım. Afişin çıkış noktası ilk akla gelen şiddetin fiziksel boyutuyla ele alınmadan da kadına şiddeti çok yönlü (psikolojik, sosyolojik, ekonomi gibi) bakış açısıyla aktarılmasına odaklandım (Osman, 06.01.2020).

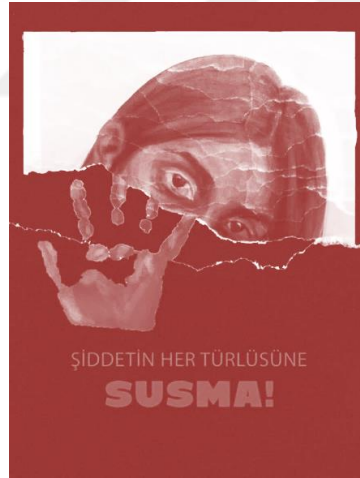

Görsel 4.58. *Helin'in sosyal sorumluluk kadına şiddet temalı afiş tasarımı "ben kimim?", Photoshop çalışması*

Helin sosyal sorumluluk kadına şiddet temalı afişi görsel (retorik) söyleminde kadın kimliklerine odaklanarak toplumda kadına dayatılan kimlikleri sorgulamıştır. Bu bağlamda afişinde kadının toplumdaki yerini sorgulayan gazete yazılarını içeren görseller kullanmıştır. Öğrenci görsel söyleminde kadın kimlikleri üzerinden dayatılan psikolojik şiddete yer vermiştir. Öğrenci çalışmasında kendi çizmiş olduğu görselde ise kadını anne, çalışan, kız çocuk, kız kardeş, işçi, ev hanımı, hamile gibi birçok kimlikle ele almıştır. Bu bağlamda öğrenci afiş tasarımında sorgulayıcı ve eleştirel bir yaklaşımla ‘Ben Kimim?’ sloganını kullanmıştır.

Helin sosyal sorumluluk kadına şiddet temalı afiş çalışmasını şu şekilde ifade etmiştir:

Kadına yönelik her türlü şiddete dikkat çekmek adına bir tasarım yapmayı ve derste de işlediğimiz gibi bunu şiddeti göstererek, görsellerde bunu uygulayarak değil de daha farklı yönlerle dikkat çekerek ele almayı düşündüm. Özellikle de kadına uygulanan psikolojik şiddete yer verdim. Toplumda kadına dayatılan kimlikleri sorgulatan bir görsel tasarladım ve fona haberlerde çıkan kadının toplumdaki yeri hakkında bazı gazete yazılarına yer verdim. ‘‘Ben kimim?’’ Sorusu ile dikkat çekmek istedim (Helin, 06.01.2020).

Görsel 4.59. Ece'nin sosyal sorumluluk kadına şiddet temalı afiş tasarımı “şiddetin her türlüsüne susma!”, Photoshop çalışması

Ece sosyal sorumluluk kadına şiddet temalı afiş görsel (retorik) söyleminde kadın yönelik şiddeti tüm boyutlarıyla ele almıştır. Şiddetin her türlüsünün görmezden gelinemeyeceğini ifade etmiştir. Bu bağlamda afiş tasarımını kadın görseli ve şiddete hayır anlamında gelen el görseliyle kolaj çalışması şeklinde oluşturmuştur. Çalışmasındaki kadın görselinde ise kadının gözlerindeki hüznü, mağduriyeti yansıtmıştır. Bu bağlamda öğrenci afiş tasarımında ‘Şiddetin Her Türüsüne Susma’ sloganını kullanmıştır. ‘‘Susma’’ kelimesini kırmızı renkle vurgulamıştır.

Ece sosyal sorumluluk kadına şiddet temalı afiş çalışmasını şu şekilde ifade etmiştir:

Kadın konulu afiş çalışmamda üst kısma dijital olarak çizdiğim bir kadın portresi bulunmakta. Ben daha çok kadına yönelik şiddete dikkat çekmek istedim. İnsanların bu tarz şeylere sustuğu görmezden gelmeye çalıştığı şeye dikkat çekmek istedim. Siyah üstüne kırmızı renk kullandım ve bunu portre üzerinde de uygulayarak bütünlük sağlamaya çalıştım (Ece, 06.01.2020).

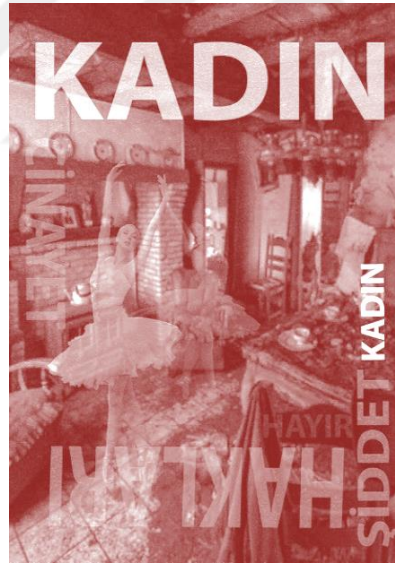
Görsel 4.60. Ayça'nın sosyal sorumluluk kadına şiddet temalı afiş tasarımı "şiddet sadece maruz bırakanların sorunu değil sen de bir el ver!", Photoshop çalışması

Ayça'nın sosyal sorumluluk kadına şiddet temalı afişi görsel (retorik) söylemi kadına şiddete yönelik birlik olma ve kadınlara yardım etme konusunu ele almıştır. Öğrenci kadına şiddete karşı seyirci kalmak yerine bu durumun toplumsal bağlamda ortak bir kaygı olarak görülüp çözümler üretilmesi gerektiğini düşünmektedir. Bu bağlamda afişinde farklı boyutlarda kadın, erkek, büyük, küçük, yaşlı, genç farketmeksizin renkli el görselleri kullanmıştır. Şiddetin her türüsüne karşı hep birlikte dayanışma içinde olunması gerektiğini ifade etmiş ve bu bağlamda öğrenci afiş tasarımı "Şiddet Sadece Maruz Bırakanların Sorunu Değil Sen de Bir El Ver!" sloganını kullanmıştır.

Ayça sosyal sorumluluk kadına şiddet temalı afiş çalışmasını şu şekilde ifade etmiştir:

Çalışmamda kadına şiddete vurgu için yardım etme konusunu seçtim. Kadına şiddet yaşandığında bu şiddeti sadece yaşayan ve yaşatan olarak ele almamalıyız. Bu durum toplumsal olarak ve insani açıdan çözülmesi gereken sorunları içermektedir. Günümüzde de artan şiddet olaylarına yönelik gerekli bilinç kazandırılmadıkça bu sorunlar meşrulaştırılmış kabul edilebilir ya da doğal sorunlar gibi görünecektir. Oysa şiddetin hiçbir türüsü kabul edilemezdir. İnsanlar buna dur demedikçe bu olaylar doğal karşılanacaktır. İnsanların sadece başına geldikçe hak verdikleri bir olay dışında önemi kalmayacaktır ve bunlara yönelik çözüm ya da engelleyici tedbir de almayacaklardır. Her şeyden önce kadının kadın olarak, insan olarak yaşaması gerektiğini anlamamış ve yaygın olarak kadını hala bir nesne ya da

kendi yönetebileceği bir robot gibi gören anlayış olduğu sürece bu toplumda önemsenecek bir konu gibi görülüyor. Hatta zaman zaman üzerinde bile durulmuyor. Daha da acısı kadına şiddeti savunan bir kesim bile var oluyor. Bunları yaşantımızda görerek duyarak maalesef yine bunlara maruz kalarak hayatımızı devam ettirmeye çalışıyoruz. Bu düşünce sisteminin kırılması için de kadına şiddetin engellenmesi gereklidir. Kadın bireydir bilincinin toplumun her kesimine yayılması bunun gerçek varlığının anlatılması gereklidir. Kadını ikinci plan gören anlayış yok edilmelidir. Bu nedenle yaşanan herhangi bir şiddette buna sessiz kalmamalıyız. Böyle acı olaylar yaşanıyorsa buna biz de dur demeliyiz ve kadına şiddetin bitmesi için destek vermeliyiz. Yine çalışmada kullandığım eller bunu yani bizleri temsil etmektedir. Birlikte varsak güçlüyüz. Birlikte dur diyebiliyorsak başarırız. Birlikten kuvvet doğar gibi anlamlar taşımaktadır. Bu el simgelerinin farklı renkler farklı görünürlükler içermesinin sebebi de budur. Bu duruma sadece kadınlar ya da sadece şiddet görmüş kadınlar dur dememelidir. Kadın erkek, büyük küçük, yaşlı genç fark etmeksizin herkes dur demelidir. Kadının rol almadığı toplumlarda insani açıdan yeterli gelişmeler görülmemektedir. Kadının görev almadığı toplumda kadınlar ikinci planda görülmeye devam edilmektedir ve yok sayılmaktadır. Şiddetin her türlüsüne karşı olmak için bunu farkında olmalıyız ve buna hep birlikte hayır demeliyiz (Ayça, 06.01.2020).

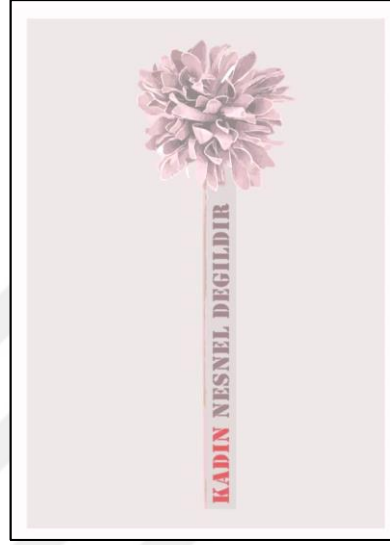
Görsel 4.61. Berk'in sosyal sorumluluk kadına şiddet temalı afiş tasarımı "kadın hakları, kadın cinayetleri, şiddet", Photoshop çalışması

Berk sosyal sorumluluk kadına şiddet temalı afişi görsel (retorik) söyleminde kadına yönelik şiddeti zıt kavramlarla ve ironi oluşturarak ele almayı düşünmüştür. Öğrenci afiş tasarımında harabe ve terk edilmiş bir ev görseli kullanarak şiddeti yansıtmaya çalışmıştır. Bu şiddetin içerisinde ise dans eden mutlu bir kadın görseli kullanarak zıtlık oluşturmuştur. Bu bağlamda öğrenci ironiyle kadına yapılan şiddete ve kadınların şiddete rağmen çaresizliğine dikkat çekmektedir. Öğrenci afiş tasarımında

slogan kullanmamış, bunun yerine “Kadın Hakları, Kadın Cinayetleri, Şiddet” kelimelerini kullanarak kompozisyon oluşturmuştur.

Berk sosyal sorumluluk kadına şiddet temalı afiş çalışmasını şu şekilde ifade etmiştir:

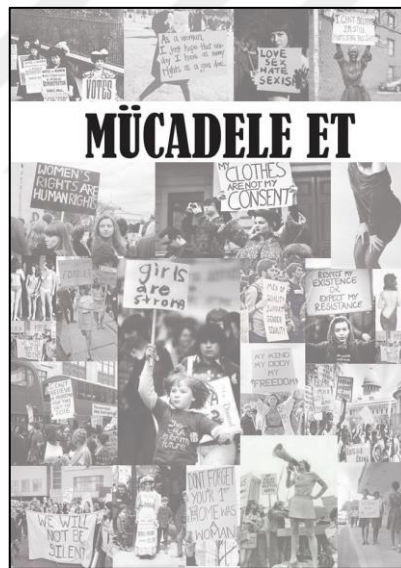
Kadına şiddet konusunda zıtlık kavramını ele aldım. Dans eden ve mutlu olan kadın figürünü, transparan olarak harabe ve terk edilmiş bir evin içerisine yerleştirdim. Harabe olan evi şiddet olarak benimsedim (Berk, 06.01.2020).

Görsel 4.62. Belma'nın sosyal sorumluluk kadına şiddet temalı afiş tasarımı “kadın nesnel değildir”, Photoshop çalışması

Belma sosyal sorumluluk kadına şiddet temalı afişi görsel (retorik) söyleminde kadının toplumdaki yerini sorgulamış ve kadının nesneleştiğini ele almıştır. Bu bağlamda afiş tasarımında ‘Kadın Nesnel Değildir’ sloganını kullanmıştır. Öğrencinin görüşüne göre; kadın bir nesneye benzetilmemeli, yalnızca kadın olduğu için sevilmeli, saygı duyulmalı ve değer görmelidir. Erkeklerin güçlü olarak, kadınların sessiz, narin olarak tanımlanmasının doğru olmadığını düşünmektedir. Bu çerçevede öğrenci genellikle “kadın narin bir çiçektir”, “kadın en özel çiçektir” şeklinde sözlerle kadınların çiçeklerle özdeşleştirilmesi durumunu eleştirmiş ve bu durumu vurgulamak için afiş tasarımında çiçek görseli kullanmıştır. Sloganı çiçeğin sapı olarak tasarlamış ve kadının nesne olmadığını vurgulamak istemiştir. Öğrenci sloganındaki kadın kelimesini ise kadının güçlülüğünü vurgulamak adına kırmızı renkte kullanmıştır. Öğrenci genel anlamda sade, akılda kalıcı bir afiş tasarlamıştır. Öğrenci afişinde pembe ve gri renkleri kullanmıştır. Pembe rengi ise kadını simgelediği için tercih ettiğini belirtmiştir. Öğrenci afiş tasarımını görsel söylemine uygun olarak tasarlamıştır.

Kadına yönelik şiddet afişimi tasarlarken kirli bir pembe rengi kullanmaya özen gösterdim çünkü kadın deyince akla ilk gelen renk pembe oluyor bende bu yüzden pembe rengi grileştirerek kullandım çünkü rengin cinsiyeti olmamalı. Afişimin sade olmasını o sadelik içinde bir çiçek ögesi yerleştirdim çünkü günümüzde “kadın çiçektir”, “kadın narin bir çiçektir”, “kadın en özel çiçektir” deyip kadını nesneye benzetme çabası var. Kadın bir nesneye benzetilmemeli. Kadın, kadın olduğu için sevilmeli, bu yüzden saygı duyulmalı, değer görmeli. Afişimin sloganında bahsetmek istediğimde budur “kadın nesnel değildir” yani kadını herhangi bir objeyle karşılaştırmamalıyız. Erkek nasıl “güçlü” diye anılıyorsa kadın “narin, sessiz” diye anılmamalı, kadında güçlüdür. Güç simgesi erkeğe verilmemeli. Kadın her yönden güçlü özellikle toplum baskısı kadına bu kadar narin sessiz pasif diye anyorken kadın bu konumda güçlü, dik durarak karşı çıkmaktadır. Bu yüzden sloganda kadının güçlülüğü vurgulamak için kırmızı rengi tercih ettim ve afişimi bu şekilde bütünleştirdim. Kadın bir çiçek gibi birine muhtaç değildir. Kadın kendine başına ayakta durabilecek düzeyde olan bir canlıdır (Belma, 06.01.2020).

Berrak sosyal sorumluluk kadına şiddet temalı afişi görsel (retorik) söyleminde kadın hakları temasını ele almıştır. Öğrenci dünya genelinde haklarını savunan güçlü kadın figürlerini çalışmasına yansıtmıştır. Öğrenci afişi için özellikle kendi haklarını korkusuzca, cesurca savunan kadınları seçtiğini belirtmiştir. Öğrenci afişinin sade olması bakımından siyah beyaz renkleri kullandığını vurgulamıştır. Öğrenci afiş tasarımında görsel söylemini yansıtmaması bakımından “Mücadele Et” sloganını kullanmıştır. Öğrenci

sloganının okunurluğu açısından derste aldığı dönütler doğrultusunda yazının alt kısmında beyaz bir şerit kullanmıştır.

Berrak sosyal sorumluluk kadına şiddet temalı afiş çalışmasını şu şekilde ifade etmiştir:

Kadına yönelik her türlü şiddete, haksızlıklara dikkat çekme amacı ile hazırladığım afişimde pek çok güçlü kadın figüründen yararlanmak istedim. Fotoğraflarını kullandığım kadınların hepsi haklarını savunan, korkusuz ve cesur insanlardır. Afişimde hem geçmişten hem günümüzden pek çok fotoğraf bulunmakta, bu fotoğrafları birleştirirken renklerin gözü yorduğunu fark ettim ve fotoğrafları siyah beyaz kullanarak şeffaflaştırdım. Mücadele et yazısının kaybolmaması için derste aldığım dönütler doğrultusunda altına beyaz bir şerit yerleştirdim (Berrak, 06.01.2020).

Görsel 4.64. Yaprak'ın sosyal sorumluluk kadına şiddet temalı afiş tasarımı “sessiz kalma”, Photoshop çalışması

Yaprak sosyal sorumluluk kadına şiddet temalı afişi görsel (retorik) söyleminde şiddete uğrayıp sessiz kalan kadınları ele almıştır. Bu bağlamda öğrenci afiş tasarımının ön planına kadın silüeti yerleştirmiştir ve görsel söylemini çizdiği kadın silüetinin ağız kısmına kırmızı bir bant çizerek yorumlamıştır. Afiş tasarımının arka planına ise vurgu yapmak amacıyla “Sessiz Kalma” sloganını birçok kez blok şekilde yazmış ve siyah zemin üzerine beyaz renkte kullanmıştır. Öğrenci görsel söylemi doğrultusunda slogana gönderme yapmak amacıyla sloganı ve kadın silüetinin ağızındaki bant kırmızı renk kullanılarak vurgulanmıştır.

Yaprak sosyal sorumluluk kadına şiddet temalı afiş çalışmasını şu şekilde ifade etmiştir:

Yüzünde, vücudunda morluklar olan bir kadın kullanmak ve sadece fiziksel şiddete dikkat çekmek istemedim. Şiddetin nasıl son bulmadığını göstermek istedim. Sessiz kalmak sadece şiddet uygulayan insanlara alan bırakıyor. Afişimin siyah beyaz olmasına özen gösterdim. Çünkü kullanacağım kırmızı daha ön plana çıkacaktı. Bir kadın figürü çizdim, çizimin düz siyah olması önemliydi çünkü arkadaki hareketli yazı gözü yoruyordu ve gözün dinlenmesi gerekiyordu. Kadın figürünü de bu sadelik öne çıkardı. Kadının ağız kısmına kırmızı bant gibi bir dikdörtgen ekledim. Hem şiddete maruz kalan hem de bu şiddeti görüp sessiz kalan halkı ifade ettim. Sloganımda “sessiz kalma” oldu. Fazla yazmamın nedeni sürekli onlara sessiz kalma denmesinin gerektiğini hissetmem. Yazıların bir tanesini kırmızı yapıp fontunu değiştirerek öne çıkarttım (Yaprak, 06.01.2020).

Görsel 4.65. *İbrahim'in sosyal sorumluluk kadına şiddet temalı afiş tasarımı “artık durman gerek”, Photoshop çalışması*

İbrahim sosyal sorumluluk kadına şiddet temalı afişi görsel (retorik) söyleminde kadına şiddetin çocuklarla ilişkisini ve aile kavramını sorgulamıştır. Öğrenci seçtiği görselle kadınlarında bir zamanlar çocuk olduğunu, kadınlara zarar verildiğinde çocukların da zarar göreceğini anlatmak istemiştir. Kadına şiddetin kadınlara zarar vermekle birlikte aynı zamanda aile içerisindeki çocukların psikolojisini ve gelişimini etkilediğini yansıtmıştır. Öğrenci afiş tasarımında “Artık Durman Gerek” sloganını dikkat çekmesi bakımından kırmızı, yeşil ve beyaz renklerde kullanmıştır.

Görsel 4.66. Ayşen'in sosyal sorumluluk kadına şiddet temalı afiş tasarımı "toplumun mülkiyeti her zaman sessiz olur", Photoshop çalışması

Ayşen'in sosyal sorumluluk kadına şiddet temalı afişinin görsel (retorik) söylemi kadınların sessiz kalması ve toplumun dayattığı kadın algısıdır. Öğrenci üçlü olarak tasarladığı afişlerinde ironi kullanarak arzulanan ideal kadın düşüncesini bakımlı kadınlar üzerinden anlattığını ifade etmiştir. Ayşen afiş tasarımında toplumun kadına yönelik beklentisini ve bu nedenle kadınların yaşadığı olumsuzluklara karşı sessiz kaldığını yansıtmaktadır.

Ayşen sosyal sorumluluk kadına şiddet temalı afiş çalışmasını şu şekilde ifade etmiştir:

Kadın konulu afişlerim üç ayrı aşamadan oluşmaktadır. Her biri diğerinin devamı niteliğinde oluşturulmuştur. Üç afişte de farklı açılardan çekilmiş ve farklı özelliklere sahip kadın fotoğrafları üzerinden tasarım gerçekleştirilmiştir. Rizomatik bağlam kurulan öğeler şunlardır: Kadın görsellerinin her birinde kadınların zayıf, bakımlı ve makyajlı seçilmesi, toplumun kadına yönelik beklentisi ve psikolojik baskısını ifade etmektedir. Her görselde kadınların adeta altın oran dedikleri güzellik anlayışına hemen hemen sahip olması dikkat çekmektedir. Aynı zamanda çekici kıyafetler ve çekici yüz ifadeleri "arzulanan ideal kadın" modelini oluşturmaktadır. Hiciv, (iğneleme sanatı) afişlerde hem görsel seçimi ile hem de vurgulanan cümle ile yapılmaktadır. Afişlerde oluşturulan rizomatik söylem, bir cümlemin üç görsele tekabül edecek biçimde olması için tasarlanmıştır. Vurgulanan kelimeler sırası ile her görsele yazılarak bütünlük sağlanmıştır. İlk görselde kadının gözlerine bant çekilerek, görmesini engellemek isteyen topluma ithafen, şeffaf bantın üzerine "toplumun mülkiyeti" tamlaması yerleştirilmiştir. İkinci görselde ise çapraz bir bant çekilerek bantın tüm görseli kapsamayı sağlanmış ve afişte "her zaman" ifadesi yer almıştır. Üçüncü görselde ise kadınların sessiz olmaları ve susturulmalarına yönelik yapılan gerek fizikî gerekse psikolojik baskı ve şiddeti temsil etmesi amacıyla kadının ağzına yine şeffaf bir bant çekilerek "sessiz olur" ifadesi yerleştirilmiştir. Afişlerde kullanılan yazı fontu "Calibri" olmakla birlikte yazı fontunun normal versiyonu seçilmiştir ve yalın bir yazı fontu kullanılmasına özen gösterilmiştir. Görsellere birbiri ile bütünlük oluşturması amacıyla kırmızı, sarı ve mavi efekt

verilmiştir. Aynı zamanda bu renklerde bantlar oluşturularak bütünlük desteklenmiştir (Ayşen, 06.01.2020).

Tablo 4.32. *Ondördüncü haftaya yönelik ders işleniş süreci*

14. HAFTA: GÖRSEL DEĞERLENDİRME VE GÖRSEL PEDAGOJİ
1. Ders: Ders GRA246 Grafik Tasarım II ve RSÖ 274 Grafik Tasarım II dersini alan iki grubun öğrencileriyle birlikte yapılır. Tüm öğrencilerle birlikte kadına şiddet temalı afişler değerlendirilir. Panoda afiş ve görseller ilişkilendirilir. 2. Ders: Öğrenciler birbirlerinin kadına şiddet ve çevre temalı afişlerini rizomatik bağlam çerçevesinde yorumlar. 3. Ders: Dersin öğretim üyesi ve araştırmacı tarafından afişlere son dönütler verilir. Finalde afişlerin teslim edilmesi istenir. Dersin Genel Amaçları • Rizomatik sorgulama yapabilme. • Rizomatik bakış açısıyla çalışmalarını değerlendirebilme. • Görsel pedagojik bağlamda görsel değerlendirme yapabilme. Yöntem: Sunum, tartışma, yorum yapma, soru-cevap, örnek görseller inceleme, uygulama yapma. Ödev: Öğrencilerden kadına şiddet ve çevre-doğa temalı sosyal afişlerin final sınavında teslim etmeleri istenir.

Araştırmada Yarı-Yapılandırılmış Görüşme soruları hazırlanmıştır. Ancak öğrencilerle ders sonu değerlendirmesi olarak Odak Grup Görüşmeler yapıldığından benzer sorular sorulduğu için dönem sonu değerlendirmesi olarak 1., 2., 3. ve 4. Yarı-Yapılandırılmış Görüşmeler birleştirilerek öğrencilere sorulmuştur. Araştırmacı tarafından 26.12.2019 tarihinde yapılan 1., 2., 3. ve 4. Yarı-Yapılandırılmış Görüşmelerin analizi yapılmış ve makro analiz tablosu oluşturulmuştur. Öğrencilerin verdiği cevaplar doğrultusunda; görsel pedagojik farkındalık kazandıkları, görsel ifade becerisi geliştirdikleri, grafik anlatım dili oluşturabildikleri, retorik söylem oluşturabildikleri, retorik söyleme dayalı mesaj oluşturabildikleri, rizomatik analiz, görsel ilişkilendirme becerisi geliştirdikleri, eleştirel sorgulama becerisi ve teknolojik yeterlik kazandıkları gözlemlenmiştir.

Tablo 4.33. *Birinci – ikinci – üçüncü ve dördüncü yarı-yapılandırılmış görüşmelere ilişkin bulgular 26.12.2019*

Stilizasyonların görsel ileti oluşturma amaçlı olarak sade, yalın, anlaşılır olarak ifade edilmesi
Kadın afişlerinin çağrışımsal olarak ele alınarak şiddetin farklı boyutlarının ele alınması
Çevre kirliliğinin tüketim, popüler kültür, dijitalleşme, teknoloji gibi öğelerle çok boyutlu olarak ele alınması ve düşünülmesi
Retorik söyleme dayalı bir mesaj oluştururken farklı bakış açılarıyla, çok yönlü olarak düşünülmesi
Marka Afişlerinde Bakış Açılarına Göre Anlam Yaratma (Karınca Bakışı)

Tablo 4.33. (Devam) *Birinci – ikinci – üçüncü ve dördüncü yarı-yapılandırılmış görüşmelere ilişkin bulgular 26.12.2019*

Logo ve marka afişlerinde retorik söylem yapılandırırken hedef kitleye uygun bir şekilde, görsel algısal yükü indirgeyerek, daha net, daha anlaşılır ve daha sade bir yapı ortaya koyma

Derste Öğrenilen illüstratör ve photoshop programlarıyla teknik yeterliliğe sahip olmanın öğrencilerin ifade gücünü artırdığı

Görsel pedagojik farkındalık kazanmanın öğrencilerin bakış açılarını genişletmesi

Görselleri değerlendirebilme bağlamında görsel pedagojinin farklı bileşenleri algılama biçimini değiştirmesi, sorgulama yapma alışkanlığı kazandırması

Görsel 4.67. *Emir'in sosyal sorumluluk çevre temalı afiş tasarımı "çocuğunuz plastikte büyümesin!!!", Photoshop çalışması*

Öğrenci sosyal sorumluluk çevre temasına yönelik ilk afişinde görsel (retorik) söyleminde çevreye plastik atıkların atılmasını, bu atıkların doğal besinleri etkilemesini ele almıştır. Afişinde mama yiyen çocuk görseli ve plastik kaşıkla mama yediren anne görseli yer almaktadır. Afiş tasarımında 'Çocuğunuz Plastikte Büyümesin!!!' sloganını kullanmıştır. Öğrencinin ilk çalışmasında mesaj-konu bütünlüğü yeterince sağlanamamıştır. Bu nedenle öğrencinin vermek istediği mesaj yeterince anlaşılamamaktadır. Öğrenci ikinci bir afiş çalışması hazırlamıştır.

Görsel 4.68. Emir'in sosyal sorumluluk çevre temalı afiş tasarımı "doğayla savaşımızı kazanırsak, kaybederiz!!!", Photoshop çalışması

Öğrencinin ikinci çalışmasında görsel (retorik) söylem olarak savaşlar yoluyla doğanın tahrip edilmesi ele alınmıştır. Öğrenci rizomatik analiz sürecinde çevrenin savaşlar yoluyla yok edilmesini çalışmasında yansıtmıştır. Afişinde savaş, yıkım, ağaçların, doğanın yok olması ve bu duruma ağlayan insan görseli vardır. Afiş tasarımında 'Doğayla Savaşımızı Kazanırsak, Kaybederiz!!!' sloganını kullanmıştır. Emir çevre temasını rizomatik analiz çerçevesinde derinlemesine incelemiştir. Çevrenin birçok bağlamı olduğu ve birçok şeyin çevre kirliliğine, çevrenin yok olmasına sebep olduğunu kavramıştır. Araştırmacıya göre; öğrenci rizomatik analiz doğrultusunda çoklu bakış açısı kazanmıştır.

Alan uzmanlarına göre; Emir çevre temalı afiş çalışmasında kavramsal fikir oluşturabilmiş, kavramsal düşüncelerini yansıtabilme becerisi kazanmış, görsel söylem (retorik) oluşturabilmiş, görselleri birbiriyle ilişkilendirme becerisi kazanmış, eleştirel bakış açısı geliştirmiş, görsel pedagojik sorgulama becerisi kazanmış, teknolojik yeterlilik geliştirmiş ve teknolojik yeterliliklerini aktarabilmiştir. Ders öğretim üyesine göre Emir, özellikle rizomatik analiz etme boyutunda kendini geliştirmiş ve kendini daha rahat ifade etmeye başlamıştır. Öğrenci görsel pedagojik bağlamda görselleri yorumlayabilmektedir.

Emir'in çevre temalı afişine ilişkin yorumu şu şekildedir;

Çevre ile ilgili olarak yapacağımız afişte serbest konu yelpazesıyla herhangi bir alanını seçip o konuda bir afiş tasarladım. Seçtiğim konu plastik atıkların doğaya ve insanlara vermiş olduğu zararları. Afişte dikkat çekmesi için bir bebeğe yemek yediren anne resmi

kullandım. Amacım insanların bir bebeğe verilen zararı görünce farkındalık kazandırıp daha dikkatli hale gelmelerini sağlamaktı. Daha sonraki dersimizde rizomatik analiz yaptık ve farklı farklı kategorilerin çevre kirliliği ile nasıl ilişkili olduğunu öğrendik. Çevre konusuna dair ne kadar sığ bir düşüncede olduğumuzu anlayıp ufukumuzu genişlettik. Ardından ayrı ayrı olan konuları çevre ile ilişkilendirmeye başladım. Savaş, kozmetik, çevre atıkları ve insan üzerindeki bıraktığı yıkım. Tüm bunları kullanarak bir afiş tasarladım. Amacım doğanın yok olmasında nelerin katkı sağladığını benim gibi farkında olmayan insanlara göstermek oldu. Afişte en ortada bir yaşlı insan mahvolmuş olan doğaya ağlıyordu. İnsanın arkasında doğayı mahveden atıklar, savaş, her bulduğu alana bina diken mühendis ve akbaba misali ayakta son kalan bir ağacın etrafında dönen kuşları koydum. Buradaki amacım ise doğaya verilen zararın değil de doğaya kimlerin zarar verdiğini, aslında ağlayan insanın da tüm bu yıkımda payı olduğunu kendisinin yani izleyicinin sebep olduğunu anlatmak istedim (YYG, Emir, 26.12.2019).

Görsel 4.69. *Bircan 'ın sosyal sorumluluk çevre temalı afiş tasarımı “doğayı tüketme”, Photoshop çalışması*

Öğrenci sosyal sorumluluk çevre temalı afişi görsel (retorik) söyleminde teknolojik gelişmelerin çevreye olan etkisi ele alınmıştır. Rizomatik analiz sonucunda genellikle olumlu olarak düşünülen sanayileşmenin, üretimin artmasının aslında çevreye dolaylı yoldan zarar verdiği sonucu ortaya çıkmıştır. Öğrenci hedef kitleye bu yönde bir farkındalık kazandırmak istemiş ve afiş çalışmasına yansıtmıştır. Öğrenci afişte doğayı mavi ve yeşil renklerle anlatmış, teknolojiyi temsilen robot eli kullanmıştır. Afişteki görselde robotun değdiği ağaçlar kurumuştur. Afiş tasarımında ‘Doğayı Tüketme’ sloganını kullanmıştır.

Alan uzmanlarına göre; Bircan çevre temalı afiş çalışmasında kavramsal fikir oluşturabilmiş, kavramsal düşüncelerini yansıtabilme becerisi kazanmış, görsel söylem

(retorik) oluşturabilmiş, görselleri birbiriyle ilişkilendirme becerisi kazanmış, eleştirel bakış açısı geliştirmiş, görsel pedagojik sorgulama becerisi kazanmış, teknolojik yeterlilik geliştirmiş ve teknolojik yeterliliklerini aktarabilmiştir. Alan uzmanları afiştaki yazı renginin okunurluğunun arttırılması için beyaz ya da siyah gibi daha belirgin renklerin kullanılması önerisini getirmiştir. Ders öğretim üyesine göre Bircan, rizomatik analizle çevre kirliliğinin birçok boyutu olduğunu kavramıştır ve çevre konusuna daha geniş bir perspektiften bakabilmiştir.

Bircan'ın çevre temalı afiş çalışmasına ilişkin yorumu şu şekildedir;

Çevre konulu afişimde; öncelikle aklımda çevreye atılan plastik veya zararlı atıklar canlanmıştı ve afişimde kirlenmiş hava görseli, fabrika atıkları vb. görselleri kullanmayı düşünüyordum. Daha sonra okulda yapmış olduğumuz rizomatik analiz etkinliğiyle her şeyin birbiriyle bağlantılı olduğunu ve çevre kirliliğine sebep olacak çok fazla faktör olduğunu öğrendim. Afişimde de bu şekilde daha genel bir görselle daha geniş bir anlatım yapmak istedim. Fabrikaların çoğalmasıyla birlikte üretimin fazlalığı tüketimde fazlalığına sebep olmakta bu sebeple ihtiyaç fazlası üretimin olması atıklara sebep olmaktadır. Bende bu konuyu göz önüne alarak afişimde teknolojinin artışı, üretimin artışı ve atıkların artışına sebep olmakta düşüncesiyle teknolojiye teslimiyetten bahsetmek istedim. Görsel olarak ellerden yardım aldım. Bir tarafta teknolojiye teslim oluş, bir taraftan da doğayı sürekli tüketmenin ağaçları, madenleri, suyu vb. yok ettiği ve bilinçlenmeniz gerektiğinin vurgusunu yapmak istedim. Doğayı beslemek, örneğin bir fidan dikmek yerine tam tersi var olan şeyleri yok etmememiz gerektiğini vurgulamanın hedef kitleye ulaşacağını düşündüm (YYG, Bircan, 26.12.2019).

Görsel 4.70. Büşra'nın sosyal sorumluluk çevre temalı afiş tasarımı "dünyayı karartmayın bir ışık da siz yakın", Photoshop çalışması

Öğrenci sosyal sorumluluk çevre temalı afişi görsel (retorik) söylemi çevre kirliliğinin, atıkların, doğanın ve hayvanların yok olmasına sebep olmasıdır. Öğrenci afiş çalışmasında doğanın ve hayvanların yok olmasının dünyayı karartan bir durum olduğuna vurgu yapmıştır. Afiş çalışmasında ampul içinde doğa ve hayvan görselleri vardır. Öğrenciye göre; doğanın temiz tutulması dünya ve insanlık için aydınlık bir durumken doğanın ve hayvanların yok olması dünyanın kararması anlamına geldiğine vurgu yapmak istemiştir. Afiş tasarımında ‘Dünyayı Karartmayın Bir Işık Da Siz Yakın’ sloganını kullanmıştır.

Alan uzmanlarına göre; Büşra çevre temalı afiş çalışmasında kavramsal fikir kısmen oluşturabilmiş, kavramsal düşüncelerini yansıtabilme becerisi kısmen kazanmış, görsel söylem (retorik) oluşturabilmiş, görselleri birbiriyle ilişkilendirme becerisi kısmen kazanmış, eleştirel bakış açısı geliştirmiş, görsel pedagojik sorgulama becerisi kazanmış, teknolojik yeterlilik geliştirmiş ve teknolojik yeterliliklerini kısmen gösterebilmiştir. Araştırmacıya göre; ders sürecinde öğrenci rizomatik analiz doğrultusunda çevre temalı afiş çalışmasında teknik yeterliliklerini yansıtmaya ve kavramsal düşüncesini yansıtmaya konusunda zorlanmıştır.

Büşra’nın çevre afişine ilişkin ifadesi şu şekilde olmuştur;

Çevre afişinde de ilk önce düz bir çevre kirliliği resmi koymuştum ama dikkat çekici olmadığı gibi çok da sıradandı. Bu yüzden tekrardan söylemime daha uygun bir görsel aradım ve ampul içinde hayvanların da olduğu sadece kirliliğe dikkat çekmeyecek bir görsel ile afişi tekrar hazırladım. Dünya görüntüsünü verebilmek için arkaya koyulmuş ekleyip afişi biraz daha değiştirdim. Yazının daha etkili olması için kalın ve beyaz yaparak yazıyı da değiştirdim. İlk halinde yazının altında siyah bir fon kullanmıştım ama ders hocamın verdiği dönüştürme sonra beyaz düz yazı ile değiştirdim (YYG, Büşra, 26.12.2019).

Görsel 4.71. Sümeyra’nın sosyal sorumluluk çevre temalı afiş tasarımları “çünkü buna değerim” ve “yaşayabileceğin tek alana bu kadar duyarsız olma”, Photoshop çalışması

Öğrenci sosyal sorumluluk çevre temasına yönelik ilk afişinde 7. Kıta temalı 16. İstanbul Bienali’nde yer alan bir görsel kullanmıştır. Öğrenci kuş bakışı olarak görünen çevre kirliliği görseliyle doğaya insanların zarar verdiğini ve bu nedenle insanların bu kirliliği hak ettiklerini vurgulamak istediğini belirtmiştir. Sümeyra görsel (retorik) söylemini ironiyle oluşturmak istemiştir. Afiş tasarımı ‘Çünkü Buna Değerim’ sloganını kullanmıştır. Öğrencinin ilk çalışması teknik yeterlilik anlamında başarılı bulunmuş ancak vermek istediği mesaj yeterince anlaşılamamıştır. Bu nedenle öğrenci ikinci bir afiş çalışması hazırlamıştır.

Öğrencinin ikinci çalışmasında 7. Kıta temalı 16. İstanbul Bienali’nden başka bir görsel kullanmıştır. Görselde ölen doğaya bağlı iple yukarıdan asılmış bir insan yer almaktadır. Öğrenci afiş çalışmasında doğanın ölümüne karşı hiçbir şey yapmayan eli kolu bağlı bu bireyin çevreye olan duyarsızlığını anlatmaktadır. Öğrenci afiş çalışmasında kullandığı kırmızı rengi ise insanların doğayı hala koruyabileceği konusunda bir yaşam belirtisi olarak ifade etmiştir. Öğrenci görsel (retorik) söylem olarak bireylerin çevreye olan duyarsızlıklarını ele almıştır. Afiş tasarımı ‘Yaşayabileceğin Tek Alana Bu Kadar Duyarsız Olma’ sloganını kullanmıştır. Sümeyra çevre teması ile ilgili afiş çalışmalarında 7. Kıta temalı 16. İstanbul Bienali’nden esinlenmiştir.

Alan uzmanlarına göre; Sümeyra çevre temalı afiş çalışmasında kavramsal fikir oluşturabilmiş, kavramsal düşüncelerini yansıtabilme becerisi kazanmış, görsel söylem (retorik) oluşturabilmiş, görselleri birbiriyle ilişkilendirme becerisi kazanmış, eleştirel bakış açısı geliştirmiş, görsel pedagojik sorgulama becerisi kazanmış, teknolojik yeterlilik geliştirmiş ve teknolojik yeterliliklerini aktarabilmiştir. Ders öğretim üyesine göre, Sümeyra rizomatik analiz etme boyutunda kendini geliştirmiş ve çoklu bakış açısı kazanmıştır. Öğrenci rahatlıkla görsel pedagojik bağlamda görselleri ilişkilendirebilmekte ve yorumlayabilmektedir.

Sümeyra’nın çevre temalı afiş çalışmasına yönelik yorumu şu şekildedir;

Çevre afişini tasarlarken bienal görsellerinden yararlandım ilk yaptığım afişte çevre kirliliğini ele almıştım çünkü çevre dediğimizde aklıma ilk gelen çevre kirliliği idi. Daha çok kozmetik markalarında kullanılan ‘‘Çünkü Buna Değerim’’ sloganı ile bütünleştirdiğim görselde çevre kirliliğini anlatmaya çalıştım. Aynı şekilde buna destek olarak da yazı fontunun içine görseller yerleştirerek doğanın yaşarken bizim yüzümüzden nasıl öldüğünü betimlemek istedim. Derste işlediğimiz rizomatik analiz konusundan sonra bu konuya biraz daha farklı bakmaya başladım. Afişin alt kısmında ölen doğaya bağlı iple yukarıdan asılmış bir bireyi konu aldım doğanın ölümüne karşı hiçbir şey yapmayan eli kolu bağlı bu birey

çevreye olan duyarsızlığımızı anlatıyor. İpte bulunan kırmızılıklar ise bizlere doğayı hala koruyabileceğimiz konusunda bir yaşam belirtisi veriyor. Bu yüzden bu görseli ortada kullanarak dikkat çekmeye çalıştım. Birbirine benzer bulduğum “Yaşayabileceğin Tek Dünya İç Dünyan Olmasın”, “Yaşayabileceğin Tek Alana Bu Kadar Bağımsız Kalma”, “Yaşayabileceğin Tek Alana Bu Kadar Duyarsız Olma” sloganlarından sonuncusunu seçerek üst kısma yerleştirdim. Derste aldığım revize ise iplere kırmızılık eklemek ve yazı fontunun karakterini ve boyutunu değiştirmek oldu bunları da tamamladıktan sonra tasarımımdan onay alarak tamamlamış oldum (YYG, Sümeyra, 26.12.2019).

Görsel 4.72. Zeynep'in sosyal sorumluluk çevre temalı afiş tasarımı “o seni bitirmeden sen onu bitir”, Photoshop çalışması

Öğrenci sosyal sorumluluk çevre temalı afişi görsel (retorik) söyleminde fabrikaların ve üretim faaliyetlerinin çevreye verdiği kirliliği ele almıştır. Öğrenci fabrikaların havayı kirletmesi sonucunda gelecek nesiller için sağlıklı bir ortamın oluşacağını vurgulamak istemiştir. Bu nedenle afişinde fabrika bacalarından çıkan dumanlar ve maskeli bir çocuk görseli kullanmıştır. Afiş tasarımında ‘O Seni Bitirmeden Sen Onu Bitir’ sloganını kullanmıştır. Öğrenci sloganında dikkat çekmek için ‘Bitir’ kelimesini kırmızı renkte kullanmıştır.

Zeynep’in çevre afişine ilişkin ifadesi şu şekildedir;

Afişimde hava kirliliğine vurgu yaparak insanların kendi elleriyle kendi hayatlarını nasıl tehlikeye soktuklarını göstermek istedim. Arka fonda insanların çeşitli faaliyetleri sonucu meydana gelen üretim ve tüketim aktiviteleri sırasında ortaya çıkan atıklarla hava tabakası kirlenmesi sonucu oluşan bir görüntü kullandım. Bu değişikliklerin tabi ki insanlar üzerinde etkisi oldukça güçlü ve kötü bunu da ön planda bulunan ağız maske ile kapalı bir çocuk görseli kullanarak belirttim. Tüm bunları bağdaştırarak ise “O seni bitirmeden sen onu bitir.” sloganını yerleştirdim. ‘Bitir’ kelimesini ise belirgin ve dikkat çekici kılmak için arkasındaki şeridi kırmızı kullandım ve yazı rengini beyaz yaptım (YYG, Zeynep, 26.12.2019).

Alan uzmanlarına göre; Zeynep çevre temalı afiş çalışmasında kavramsal fikir kısmen oluşturmuş, kavramsal düşüncelerini yansıtabilme becerisi kısmen kazanmış, görsel söylem (retorik) oluşturabilmiş, görselleri birbiriyle ilişkilendirme becerisi kısmen kazanmış, eleştirel bakış açısı geliştirmiş, görsel pedagojik sorgulama becerisi kazanmış, teknolojik yeterlilik geliştirmiş ve teknolojik yeterliliklerini kısmen gösterebilmiştir. Araştırmacıya göre; Zeynep rizomatik analiz doğrultusunda çevre temalı afiş oluşturma, teknik yeterliliklerini yansıtmaya ve kavramsal düşüncesini yansıtmaya bakımından zorlanmıştır.

Emir sosyal sorumluluk afişleri çerçevesinde çevre temalı afiş ile ilgili rizomatik analiz sürecini ve bu farkındalık durumunu şu şekilde anlatmıştır:

Eskiz yapıp gelmiştim. Plastik kaşıktaki bebeğin ağzına yemek yediren kadın vardı görselde sadece. Çevre kirliliğine o açıdan bakmamıştım. Aslında savaşın, toplumun, kozmetik malzemelerin çevreye zararını düşünmemiştim. Rizomatik analizde farkındalık geliştirdim. Daha geniş açıda düşünüp yeni bir afiş tasarladım. Yani bu rizomatik analiz süreci ufku genişletti (YYG, 26.12.2019).

Bircan sosyal sorumluluk afişleri çerçevesinde çevre temalı afiş ile ilgili rizomatik analiz sürecini ve bu farkındalık durumunu şu şekilde anlatmıştır:

Çevreyle ilgili yapım aşamasındayım. Çevre deyince çevre kirliliği, çöp, plastik o şekilde aklıma geliyordu. Sürekli olarak standart şekilde aşağıda poşet, yukarıda buzdağı şeklinde. Sonradan çöplerle değil de sanayi fazlalığı, tüketimle ilgili bir afiş gibi. Şu an çalışmamda elden yola çıkıyorum. Bir el üzerine ağaç. Robot el ağaca dokunduğu için kuruyor. Teknolojinin doğaya verdiği zararı ele aldım (YYG, 26.12.2019).

Büşra sosyal sorumluluk afişleri çerçevesinde çevre temalı afişinde rizomatik analiz sürecinde konuları farklı bakış açısıyla ele alabileceğini kavradığını belirtmiştir. Bu görüşünü şu şekilde ifade etmiştir; “Çevre ile ilgili kirlilik ile ilgili görsel kullanacaktım ama çevrenin sadece tek bir açıdan değil farklı birçok açıdan ele alınabileceğini anladım” (YYG, 26.12.2019)

Büşra bütünsel olarak dönemi değerlendirdiğinde görselleri nasıl görmeliyiz ve görsel mesaj oluştururken nelere dikkat etmemiz gerektiği konusunda görüşünü şu şekilde ifade etmiştir;

Çok sıradan düşünüyordum önceden. Toplumun nasıl düşündüğüne yönelik. Farklı düşünmek gerektiğini. Farkındalık yaratmak ve toplumun görüşünü değiştirmek için daha farklı düşünceler ortaya koymalıyım o yüzden gittim (YYG, 26.12.2019).

Görsel 4.73. Osman'ın sosyal sorumluluk çevre temalı afiş tasarımı “doğa makine değildir acele et!”, Photoshop çalışması

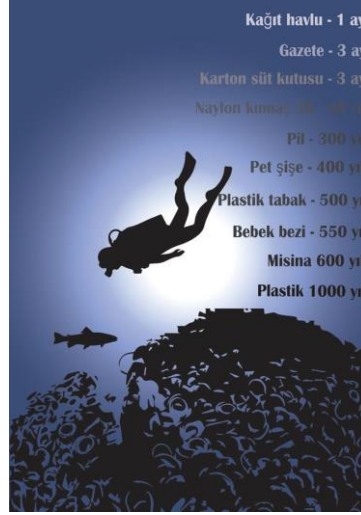
Osman sosyal sorumluluk çevre temalı afişi görsel (retorik) söyleminde; insan faktörü nedeniyle ve günümüzde gelişen teknolojilerle birlikte ekosistemin bozulmasını, küresel ısınma ve çevre kirliliğini ele almıştır. Öğrenci illüstrasyon olarak çalıştığı afişinde, metafor olarak yeşil bir bitkinin insan tarafından fişe takılmasını yansıtarak insan ve teknolojinin doğaya verdiği zararı vurgulamıştır. Afişinde doğadaki canlı renkleri kullanmıştır. Afiş tasarımında bulunan ‘Doğa Makine Değildir Acele Et!’ sloganında yeşil renk tercih etmiştir. Öğrenci sloganında dikkat çekmek için ‘Acele Et!’ kelimesini daha büyük puntolarla ve kırmızı renkte kullanmıştır.

Görsel 4.74. Osman'ın sosyal sorumluluk çevre temalı afiş tasarımı rizomatik analizi

Osman sosyal sorumluluk çevre temalı afiş çalışmasını şu şekilde ifade etmiştir:

Rizomatik analizi; çevre kirliliği, küresel ısınma ve ekosistemin bozulmasına sebep olan insan faktörünü bu şekilde tablolastırdım. Afişe yön veren sorunun temelinde yer alan sebepleri sıraladım (Osman, 06.01.2020).

Görsel 4.75. *Helin'in sosyal sorumluluk çevre temalı afiş tasarımı, Photoshop çalışması*

Helin sosyal sorumluluk çevre temalı afişi görsel (retorik) söyleminde; “7. Kıtta” temasıyla gerçekleşen 16. İstanbul Bienali’nden etkilenecek denizlerin ve okyanusların kirliliğini ele almıştır. Afiş tasarımında deniz, balık, atıklar ve insan görülmektedir. Öğrencinin ifadesine göre; afişte görülen insan yardım etmek için denizdedir ancak kirliliğin sebebi de insandır. Öğrenci söylemini metaforla anlatarak insana vurgu yapmaktadır. Bu bağlamda öğrenci insanların attığı atıklardan dolayı denizlerin kirlendiğine dikkat çekmek istemiştir. Afiş tasarımında slogan kullanmak yerine atıkların denizlerde yok olma sürelerini açık renkten koyu renge doğru belirtmiştir.

Helin sosyal sorumluluk çevre temalı afiş çalışmasını şu şekilde ifade etmiştir:

Çevre Kirliliği konulu afişimde ‘7. Kıtta’ konulu bienalden esinlenerek denizlerin, okyanusların kirliliğini ele almak istedim. Dibi tamamen atık dolu bir deniz tasarlayarak bir de balık ekledim. O şartlarda yaşamaya çalışıklarına dikkat çekmek istedim ve bir de insana yer verdim. Bu insan yardım etmek için orada fakat denizlerin bu durumda olmasının suçu da insan. Bu şekilde daha dikkat çekici olacağını düşündüm. Slogan yazmak yerine ise bu atıkların ne kadar sürede yok olduklarını yazdım. Yazdığım atıkların suda yok olma sürelerine göre renk ayarı yaparak vurgu yapmak istedim (Helin, 06.01.2020).

Görsel 4.76. Yaprak'ın sosyal sorumluluk çevre temalı afiş tasarımları “yeşili siyaha dönüştürme”, Photoshop çalışması

Yaprak'ın sosyal sorumluluk çevre temalı afişi görsel (retorik) söylemi; çevre kirliliği ve çevre kirliliğinden dolayı hayvanların yok olmasıdır. Öğrenci bu bağlamda iki afiş tasarım çalışması yapmıştır. Öğrenci iki afiş tasarımında da “7. Kıtta” temasıyla gerçekleşen 16. İstanbul Bienali'nde kendi çektiği fotoğrafları kullanmıştır. Öğrenci afişinde yok olmak üzere olan hayvan fosili görseli kullanarak çevre kirliliğinin olumsuzluklarına dikkat çekmektedir. Afiş tasarımında ‘Yeşili Siyaha Dönüştürme’ yazan sloganında “siyah” kelimesini yeşil renk kullanarak ironi yoluyla vurgu yapmaktadır.

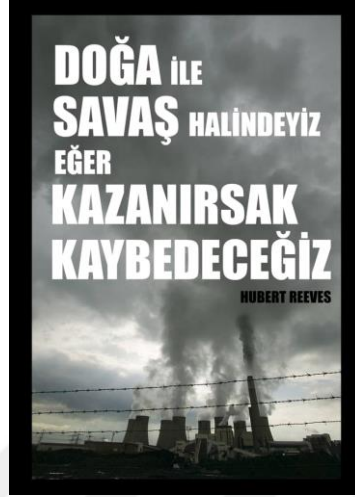
Yaprak sosyal sorumluluk çevre temalı afiş çalışmasını şu şekilde ifade etmiştir:

İlk afişimde kirliliğe yüzen iki balina vardı. Okyanus ve deniz kirliliğine dikkat çekmek istedim. Deniz kenarında büyüdüm ve bu değişimi çok net fark edebiliyorum. Canlıları nasıl etkilediğini görebiliyorum. Ama göremediğimiz canlıları nasıl etkilediğimizi özellikle çocuklara göstermek istedim ve daha illüstratif bir afiş yapmak istedim. Çünkü çocuklar gelecek demektir. Hiç göremedikleri balinaların yaşam alanlarının nasıl daraldığına ve yok olmak üzere olduğunu göstermek istedim. Fakat bu çalışma, bu zamana kadar yapılan çalışmalara çok benziyordu ve yatay formdaydı. Bu nedenle iki afişle anlatmak istedim. Sloganım “yeşili siyaha dönüştürme” oldu. Burada neden sonuç ilişkisini ele alarak göstermek istedim. İlk afişimde beton bir binanın içinde yazıyı görüyoruz. Tamamen siyah beyaz fotoğraf. İkinci afişte bir hayvan iskeletinin yanında bu sloganı görüyoruz. Yeşilin yok oluşu onların yaşam alanlarının yok oluşu olduğu için sloganla görseli bağdaştırdım (Yaprak, 06.01.2020).

Berrak sosyal sorumluluk çevre temalı afiş çalışmasını şu şekilde ifade etmiştir:

Çevre kirliliğine farkındalık yaratma amacıyla hazırladığım afişimde deniz kirliliğini ele almak istedim. Aklımdaki ilk fikir denize çöpleri yerleştirerek ‘Çöpe Yer Yok’ sloganını

kullanmaktı fakat derste işlediklerimiz doğrultusunda fikrimi değiştirdim ve denizde yaşayan canlıları kullanarak onların evini yok etmemiz gerektiği mesajımı aktarmak istedim. Sloganımın akılda kalıcı olabilmesi için kısa ve açık bir mesaj olarak afişimin ortasına yerleştirdim (Berrak, 06.01.2020).

Görsel 4.77. İbrahim 'in sosyal sorumluluk çevre temalı afiş tasarımı "doğa ile savaş halindeyiz eğer kazanırsak kaybedeceğiz", Photoshop çalışması

İbrahim sosyal sorumluluk çevre temalı afişi görsel (retorik) söyleminde; üretimin olumsuz taraflarını sorgulamış ve fabrikaların doğaya zarar vermesini ele almıştır. Öğrenci bu bağlamda afiş tasarım çalışması görseli olarak fabrika bacalarından kirli duman çıkan karanlık bir fotoğraf kullanmıştır. Afiş tasarımında Hubert Reeves'in 'Doğa ile Savaş Halindeyiz Eğer Kazanırsak Kaybedeceğiz' sözünü slogan olarak kullanmıştır.

Ece sosyal sorumluluk çevre temalı afişi görsel (retorik) söyleminde; insanlığın doğaya verdiği zararı ele almıştır. Öğrenci afişinde ressam Salvador Dali'nin "Belleğin Azmi" isimli tablosunu dijital olarak yeniden yorumlamıştır. Öğrenci afiş tasarımında Dali'nin eriyen saatleri yerine çöp poşeti çizmiştir. Afişin zemin kısmında çöpler görünmektedir. Öğrenci afiş tasarımında orijinal tabloda daha koyu renkleri kullanarak doğanın giderek karardığını ve zamanın azaldığını vurgulamak istemiştir. Bu bağlamda afiş tasarımında 'Zamanımız Tüküyor' sloganı kullanmıştır.

Ece sosyal sorumluluk çevre temalı afiş çalışmasını şu şekilde ifade etmiştir:

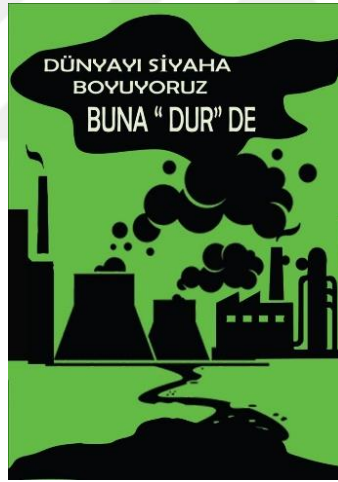
Çevre konulu afiş çalışmada ise derste işlediğimiz konular doğrultusunda bir sanatçının eserini konu alarak çevre kirliliğine dikkat çekmek istedim. Yaptığım çalışma Salvador Dali'nin Belleğin Azmi adlı eserinin dijital olarak yaptığım bir röprodüksiyonudur. Burada Dali'nin akan saatleri yerine insanlığın doğayı nasıl yok ettiğini temsil eden "çöp"leri koydum ve aslında zamanla onların çoğalarak bizim zamanımızı kısıtığını hatta doğanın zamanını elinden aldığını anlatmak istedim. Onları doğaya atarak dünyamızı nasıl etkilediğimizi

göstermek istedim. Orijinal çalışmadan daha koyu renkler kullandım ve doğanın bu durumdan dolayı giderek karardığını vurgulamak istedim (Ece, 06.01.2020).

Berk sosyal sorumluluk çevre temalı afişi görsel (retorik) söyleminde; hava kirliliğini ele almıştır. Öğrenci afişinde fabrikaların havayı kirletmesi sebebiyle dünyamızın eko sisteminin bozulduğuna dikkat çekmektedir. Öğrenci fabrika bacasına kibrit görseli yerleştirerek metaforla bir anlatım yapmaktadır. Buna göre öğrenci fabrikaların hava kirliliğine sebep olduğunu ve kibrit gibi havayı tükettiklerini yansıtmak istemiştir. Afişinde slogan yerine çevre ile ilişkili kelimelerle dikkat çekmeyi amaçlamıştır.

Berk sosyal sorumluluk çevre temalı afiş çalışmasını şu şekilde ifade etmiştir:

Çevre kirliliğinin farkındalığı için kompozisyona, konun alt metinlerini araştırıp, bu alt metinlerde genel olarak göze çarpan kelimeleri zıt ve açık koyu değerler ile yerleştirdim. Dünyamızın yavaş yavaş eko sistemi bozulmaya başlamasının başlıca sebebi olan hava kirliliğini daha çok vurguladım. Bu kirliliğe sebep olan fabrikaları birer kibrit gibi havayı tükettiklerini yansıtmak istedim (Berk, 06.01.2020).

Görsel 4.78. Ayça'nın sosyal sorumluluk çevre temalı afiş tasarımı "dünya'yı siyaha boyuyoruz buna dur de", Photoshop çalışması

Ayça sosyal sorumluluk çevre temalı afişi görsel (retorik) söyleminde; fabrikaların hava kirliliğine sebep olması ve doğaya verdiği zararı ele almıştır. Öğrenci afiş tasarımı fabrikaların görsellerini vektörel biçimde yorumlamıştır. Öğrenci afiş tasarımı yeşil ve siyah renkleri tercih etmiştir. Yeşil renk doğayı, siyah renk fabrikaların doğaya verdiği zararı temsil etmektedir. Öğrencinin tercih ettiği renkler afişin dikkat çekiciliğini attırmıştır. Afiş tasarımı 'Dünyayı Siyaha Boyuyoruz Buna Dur De' sloganı kullanmıştır.

Ayça sosyal sorumluluk çevre temalı afiş çalışmasını şu şekilde ifade etmiştir:

Bu çalışmada vurgu yapılmak istenen tek bir çevre kirliliği gibi düşünülse de aslında tüm çevre kirliliği olaylarının genel sonucuna vurgu yapmak istedim. Dünya yeşil ya da başka renk fark etmeksizin biz onu siyaha boyamaya devam ediyoruz. İnsan tarafından oluşturulan her atık dünyanın renginin değişmesini sağlıyor. Canlı parlak renkleri yitirip gri donuk ve betonlaşmış çamurlaşmış renklere bürünüyor. Bunlara bir örnek olarak da görselde var olan fabrika bacalarından çıkan dumanı ele almak istedim. Gökyüzündeki maviliği sömüren bu gri ve siyah duman sadece gökyüzündeki rengi değil yeryüzündeki yeşil doğanın dolaylı yoldan yok olmasına sebep oluyor. Bu nedenle bunun durdurulmasını buna önlem alınması gerektiğini vurgulamak istedim. Dünyayı renklerinden koparıp tamamen siyaha boyamadan önce buna dur demeli ve önlemler almalıyız. Bunun için ilk önlemi bireylerin farkındalık kazanmasını sağlayarak başlamalıyız. Bu farkındalığın oluşması için de afişte bu sloganı kullandım (Ayça, 06.01.2020).

Görsel 4.79. Belma'nın sosyal sorumluluk çevre temalı afiş tasarımı "yarının doğası bugünden yaratılır", "Photoshop çalışması

Belma sosyal sorumluluk çevre temalı afişi görsel (retorik) söyleminde; ağaçların yok olması, kirlilik kavramlarını ele almıştır. Öğrenci bu konu çerçevesinde kuru bir ağaçtan yola çıkmıştır. Ağaç ve ölü doğa kavramlarını sorgulamıştır. Öğrenciye göre kuru bir ağaç ölü bir doğa demektir. Afiş tasarımında bu düşüncesini yansıtmak istemiştir. Bu bağlamda afiş görseline kuru bir ağaç ve çöp görselleri yer almaktadır. Öğrencinin ifadesine göre, afişinde insanların "bir kereden bir şey olmaz" düşüncesiyle attığı en küçük çöpün bile birikerek çöp yığını haline geldiğini ve ağaçların yok olmasına sebep olduğunu yansıtmak istemiştir. Ağaçların yeşillenerek canlılığına kavuşmasının bugüne bağlı olduğunu, içinde bulunduğumuz anda farkındalık kazanarak değişebileceğini vurgulamıştır. Bu çerçevede afiş tasarımında 'Yarının Doğası Bugünden Yaratılır' sloganı kullanmıştır. Öğrenci afiş tasarımındaki puslu bir gökyüzü görüntüsüyle hava

kirliliğini ve artan karbondioksit gazını vurgulamıştır. Afişteki yeşil rengi ise, bu olumsuz durumu değiştirebilme umudunun olduğunu yansıtmak için kullandığını ifade etmiştir.

Belma sosyal sorumluluk çevre temalı afiş çalışmasını şu şekilde ifade etmiştir:

Çevre kirliliği afişimi tasarlarken kuru bir ağaçtan yola çıktım. Bence kuru bir ağaç ölü bir doğa demektir. Çünkü ölü doğa demek yok olmak demektir. Belki de uzun bir geçmişten gelen ve şu zamana dek ayakta duran doğadaki en yaşlı varlık. Ama biz bu masum ve bize hiçbir zararı dokunmayan ayrıca çok fazla yararı dokunan o yaşlı masum varlıkları en basit ve küçük gördüğümüz bir çöp parçasını “bir kereden bir şey olmaz” diyerek yere atıyoruz. Maalesef ki sadece bir kişi böyle diyerek atmıyor yere, birçok kişi aynı şekilde düşünerek atıveriyor doğaya çöplerini. En basitinden kimsenin aklına gelmeyeceği ama belki de her gün en az bir tane sim kartın doğaya bırakılması sadece 1000 yıl sonra doğada çözünmeye başlıyor ya da her zaman yere attığımız pet şişeler, yaklaşık 1000 yıl sonra çözünmeye başlıyor. Bu demek oluyor ki kimseye zararı olmayan masum ağaçların giderek kuruyup ölmesi ve havada artan karbondioksit gazının giderek artması demek oluyor. Bu yüzden afişimin arka planında kuru bir ağaç, ön tarafta çöp konteyneri ve dışarı taşan, yerleri kaplayan çöp yığını kullandım. Havada artan karbondioksit gazını anımsatmak için puslu/bulutlu bir hava kullanmayı tercih ettim. Yeşil bu afişte vazgeçilmezi oldu çünkü doğayı kurtarabilmek için hala bir şansımız var ve o şansı avantaja çevirmek insanoğlunun elinde (Belma, 06.01.2020).

Görsel 4.80. Ayşen'in sosyal sorumluluk çevre temalı afiş tasarımları “hayata bir de onların gözünden bakın.”, “işte onlara verdiğiniz 7 milyon tonluk armağan...”, “sizin de arzuladığınız yaşam bu mudur?”, Photoshop çalışması

Ayşen sosyal sorumluluk çevre temalı afiş görsel (retorik) söyleminde; hiciv, ironi ve empati kavramları ile çevre temasını ele almıştır. Bu bağlamda öğrenci üçlü bir afiş tasarım çalışması yapmıştır. Öğrenci ilk çalışmasında; kırmızı bir poşet içinde yer alan deniz canlılarının atıkların içinde kaldığını ve empatiyle onların gözünden hayata bakılması gerektiğini vurgulamıştır. Bu çerçevede öğrenci “Hayata bir de onların gözünden bakın” sloganını kullanmıştır. İkinci afişinde; insanlığın denizlere attığı atıkların deniz canlılarına zarar verdiğini ironi ile anlatmış ve “İşte onlara verdiğiniz 7

milyon tonluk armağan” şeklinde bir slogan kullanmıştır. Üçüncü afişinde ise; diğer afişlerinin devamı niteliğinde çöple dolu bir ortamda bulunan bir kadının yer aldığı görsel ile insanların arzuladığı hayatın bu olup olmadığını sorgulamış ve bu durumu “Sizin de arzuladığınız yaşam bu mudur? sloganı ile vurgulamıştır.

Ayşen sosyal sorumluluk çevre temalı afiş çalışmasını şu şekilde ifade etmiştir:

Çevre konulu afişlerim üç ayrı aşamadan oluşmaktadır. İlk afişimde gökyüzüne bakışı engelleyen kırmızı bir poşet görseli üzerinden tasarım süreci başlamıştır. Görsel üzerine “hayata bir de onların gözünden bakın” cümlesi ile retorik bir söylem dili oluşturulmuştur. İkinci afişimde ilk afişin devamı olarak kamera yönü empati duygusundan çevrilip deniz canlılarına yönelmiştir. Bu afişin retorik söylemi ise son günlerde popüler olan yedinci kıtaya vurgu yapacak biçimde, “işte onlara verdiğiniz 7 milyonluk armağan” olmuştur. Eğer her şey bu şekilde devam ederse, bir uyarı niteliği olacak şekilde, üçüncü afişimde “sizin de arzuladığınız yaşam bu mudur” söylemi yer almaktadır. Rizomatik bağlamda birbirinin devamı olan bu afişler hiciv (iğneleme sanatı) ile bağdaştırılmış ve aynı zamanda son afişte klasik (istenilen) kadın duruşunun olduğu bir görsel seçilerek toplumun kadını görmek istediği biçim ile görmesine de fırsat tanıyıp vurgu yapılmıştır. Afişlerde kullanılan yazı fontu “Consolas” olmak ile birlikte her bir afişte 55 punto ebatı ile yazı fontu hazırlanmıştır. Yalın ve anlaşılır yazı fontu tercih edilmesine özen gösterilmiştir. Yazıların okunabilirliği sağlanması amacıyla yazıların altına şeffaf birer bant çekilmiştir. Cümlelerin barındırdığı her kelime yan yana sıralanması yerine, vurgu yapılan kelimelere göre alt alta bir söylem oluşturulmuştur. Çekilen bantların renginde her bir afişe çerçeve oluşturulmuştur ve afişlerin birbiri ile bağlantısı sağlanarak etkililiğin artırılması amaçlanmıştır (Ayşen, 06.01.2020).

4.6.2.3. Onbeşinci haftada gerçekleşen ‘görsel pedagoji bağlamında görsel yapılar ve iletileri sorgulamaya dayalı rizomatik analiz’ ders işleniş sürecine ve öğretim etkinliklerine ilişkin bulgular ve çevre temalı afiş çalışmaları

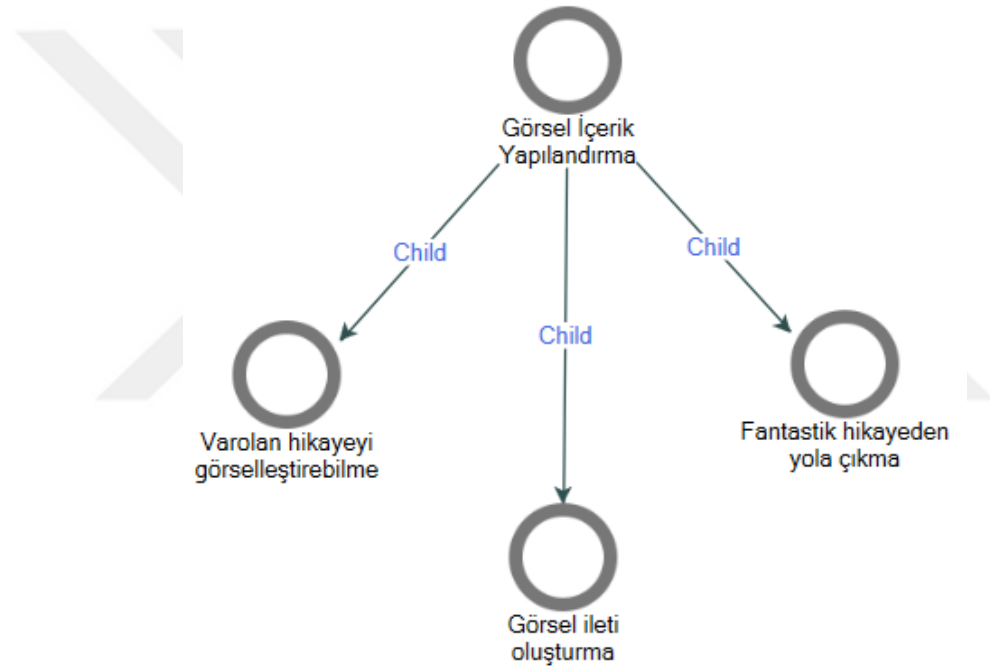
15. Hafta; Öğrenciler tarafından stilizasyon, logo tasarımlarının illüstratör programı çizimleri ve afiş çalışmaları bitmiş olarak teslim edilmiştir. Final haftası olduğu için ders yapılmamıştır. Dönemin sonunda öğrencilerin tamamladıkları afişler ders öğretim üyesi ve araştırmacı tarafından Analitik Değerlendirme Anahtarıyla (Rubric) değerlendirilmiştir.

Tablo 4.34. Onbeşinci haftaya yönelik ders işleniş süreci

15. HAFTA: FİNAL SINAVI
Öğrenciler sosyal sorumluluk kadına şiddet ve çevre temalı afişlerini bitmiş olarak teslim eder.
Yöntem: Ödev teslimi alınır.

4.6.3. Görsel içerik yapılandırma (illüstrasyon tasarım çalışmaları)

Görsel Pedagoji Bağlamında Görsel Yapılar ve İletileri Sorgulama temasına ilişkin Görsel İçerik Yapılandırma kategorisi oluşturulmuştur. Bu kapsamda öğrencilerden görsel içerik yapılandırma çerçevesinde illüstrasyon tasarımları yapmaları istenmiştir. Bu kategori ve yapılan çalışmalar bahar dönemi birinci haftadan başlamış altıncı haftaya kadar sürdürülmüştür. Covid 19 pandemisinden dolayı konular uzaktan eğitimde devam etmiştir. Bu bağlamda oluşturulan Görsel İçerik Yapılandırma kategorisine ilişkin kodlar Şekil 4.16'daki gibidir.

Şekil 4.16. Görsel içerik yapılandırma kategorisi ve kodları

Görsel İçerik Yapılandırma kategorisi kapsamında grafik tasarım uygulama çalışması olarak illüstrasyon tasarımları yapılmıştır. Bu kategoride öğrencilerin araştırma uygulaması boyunca öğrendiklerini illüstrasyon tasarımlarında yansıtabilmeleri sağlanmıştır. Bu çerçevede öğrencilerin tasarımları ve söylemleri dikkate alınarak oluşturulan kodlar şu şekildedir; Var olan bir hikayeyi görselleştirebilme, Görsel ileti oluşturma, Fantastik hikayeden yola çıkma.

Tablo 4.35. Görsel içerik yapılandırma kategorisine ait kodların frekansları

Kod	Frekans	Kod Ağırlığı (%)
Fantastik hikayeden yola çıkma	74	36,45
Görsel ileti oluşturma	71	34,98
Varolan hikayeyi görselleştirebilme	58	28,57

Görsel İçerik Yapılandırma kategorisi kapsamında grafik tasarım uygulama çalışması olarak illüstrasyon tasarımları yapılmıştır. Bu kategoride öğrencilerin araştırma uygulaması boyunca öğrendiklerini illüstrasyon tasarımlarında yansıtabilmeleri sağlanmıştır. Bu çerçevede öğrencilerin illüstrasyon tasarımları ve söylemleri dikkate alınarak en çok kullanılan kavramlar şu şekildedir; %36 Fantastik hikayeden yola çıkma, %35 Görsel ileti oluşturma ve %29 Var olan hikayeyi görselleştirebilme.

Görsel İçerik Yapılandırma kategorisi kapsamında yapılan illüstrasyon tasarımları temalı afişlerine ve rizomatik ilişkiler kurmalarına yönelik en çok kullandıkları kavramlar; %36 Fantastik hikayeden yola çıkma, %35 Görsel ileti oluşturabilme kavramlarıdır.

Bu bağlamda öğrencilerin fantastik bir hikayeyi görselleştirebildikleri, görsel ileti yapılandırabildikleri, kendi seçtikleri veya var olan hikayeleri görselleştirebildikleri gözlemlenmiştir.

4.6.3.1. Birinci haftada gerçekleşen ders işleniş sürecine ve öğretim etkinliklerine ilişkin bulgular

Bahar Döneminde;

1. Hafta; Ekle-sil haftası olduğu için ders yapılmamıştır.

Bahar Dönemi uygulamaya devam etmek üzere yapılacaklar planlanmıştır. Bu doğrultuda araştırmacı tarafından 5 haftalık bahar dönemi ders planı hazırlanmıştır.

Tablo 4.36. Birinci haftaya yönelik ders işleniş süreci

1. HAFTA: EKLE SİL
Ekle-sil haftası.

4.6.3.2. İkinci haftada gerçekleşen ‘görsel pedagoji çerçevesinde rizomatik analize dayalı görsel içerik yapılandırma ve değerlendirme’ ders işleniş sürecine ve öğretim etkinliklerine ilişkin bulgular

2. Hafta; Ders öğretim üyesi tarafından hatırlatma amacıyla güz döneminde ele alınan konulardan kısaca bahsedilmiş ve öğrenci çalışmaları üzerinden genel bir değerlendirme yapılmıştır. Öğrencilerin güz dönemi boyunca ve ders süresince çevrelerinde yer alan görselleri sorgulama becerileri geliştirilmiştir. Bu sorgulama sürecinde görsellerin birbiriyle olan bağlamlarının olduğu görülmüştür. Bunun yanı sıra retorik söylem oluşturma, rizomatik analiz yapabilme, sorgulama yapabilme, sembolleştirme, sadeleştirme, stilizasyon, logo tasarımı, afiş tasarımı gibi konular işlenmiştir. Ders öğretim üyesi ve araştırmacı tarafından öğrencilere güz dönemi boyunca derste işlenen konularla ilgili olarak yaşadıkları sorunlar ve önerileri olup olmadığı sorulmuştur. Öğrenciler herhangi bir sorunla karşılaşmadıklarını ifade etmiştir. Öğrenciler teknolojik yeterliliklerin artırılması önerisinden başka bir öneri getirmemişler ve dersin kendilerine katkısı olduğunu ifade etmişlerdir. Ders öğretim üyesi bahar dönemindeki konulardan ve uygulamalardan bahsetmiştir. Bahar döneminde uygulamanın son konusu bağlamında tüm öğrenilenlerden yola çıkılarak öğrencilerin kendi sanatsal süreçlerini ya da vermek istedikleri mesajı kurgulayarak illüstrasyon tasarımı çalışması yapılacağı ifade edilmiştir. Öğrenciler derste verilen konuya ilişkin araştırmalarına devam etmişlerdir.

Tablo 4.37. İkinci haftaya yönelik ders işleniş süreci

2. HAFTA: GÖRSEL PEDAGOJİ ÇERÇEVESİNDE RİZOMATİK ANALİZE DAYALI GÖRSEL İÇERİK YAPILANDIRMA VE DEĞERLENDİRME
1. Ders: Ders öğretim üyesi tarafından güz döneminde işlenen konuların tekrarı yapılır. Öğrencilerle birlikte güz dönemi değerlendirmesi yapılır. 2. Ders: Öğrencilerin derse ilişkin sorunları ve önerileri ile ilgili olarak görüşleri alınır. Öğrencilere bahar döneminin ilk konusu olarak görsel pedagoji çerçevesinde rizomatik analize dayalı illüstrasyon tasarımları yapılacağı anlatılır. 3. Ders: Öğrencilerden kendi rizomatik süreçlerini oluşturmaları ve bu çerçevede illüstrasyon tasarımları ilgili eskiz çalışmaları yapmaları istenir. Dersin Genel Amaçları • Rizomatik analize dayalı görsel içerik yapılandırabilme. Yöntem: Sunum, tartışma, yorum yapma, soru-cevap, örnek görseller inceleme, uygulama yapma. Ödev: Öğrencilerden rizomatik bağlama dayalı olarak sorgulayacakları illüstrasyon tasarımları için eskizlerini hazırlamaları istenir.

4.6.3.3. Üçüncü haftada gerçekleşen ‘görsel pedagoji çerçevesinde rizomatik analize dayalı görsel içerik yapılandırma ve değerlendirme’ ders işleniş sürecine ve öğretim etkinliklerine ilişkin bulgular

3. Hafta; Öğrenciler rizomatik analize dayalı oluşturacakları eskiz çalışmalarını ve kendi konularına uygun buldukları görselleri derse getirmiştir. Öğrenciler derste konularıyla ilgili görselleri birbirleriyle ilişkilendirerek ve sorgulamalar yaparak eskiz çalışmalarını oluşturmaya devam etmiştir. Ders öğretim üyesi ve araştırmacı öğrencilerden sorgulamalarına ilişkin eskizler yapmaları istemiştir. Öğrenciler ders sürecinde çalışmalarını oluşturmaya devam etmiştir.

Tablo 4.38. Üçüncü haftaya yönelik ders işleniş süreci

3. HAFTA: GÖRSEL PEDAGOJİ ÇERÇEVESİNDE RİZOMATİK ANALİZE DAYALI GÖRSEL İÇERİK YAPILANDIRMA VE DEĞERLENDİRME
1. Ders: Derste öğrencilerin eskiz çalışmaları değerlendirilir ve dönütler verilir.
2. Ders: Öğrencilerin konularına ilişkin olarak getirdikleri görseller birbiriyle ilişki kurularak öğrencilerle birlikte eleştirel bakış açısıyla sorgulanır ve anlam ilişkisi kurulur.
3. Ders: Öğrenciler illüstrasyon tasarımları için eskiz defterleri üzerinde eskizlerini oluşturmaya devam ederler.
Dersin Genel Amaçları • Rizomatik analize dayalı görsel içerik yapılandırabilme.
Yöntem: Sunum, tartışma, yorum yapma, soru-cevap, örnek görseller inceleme, uygulama yapma.
Ödev: Öğrencilerden rizomatik bağlama dayalı olarak sorgulayacakları illüstrasyon tasarımları için çalışma konularının belirlenmesi istenir.

4.6.3.4. Dördüncü haftada gerçekleşen ‘görsel pedagoji çerçevesinde rizomatik analize dayalı görsel içerik yapılandırma ve değerlendirme’ ders işleniş sürecine ve öğretim etkinliklerine ilişkin bulgular

4. Hafta; Ders öğretim üyesi öğrencilerin eskizlerini inceleyerek seçtikleri konuları anlatmalarını istemiştir. Öğrenciler sırayla kendi sanatsal süreçlerini, ilgi duydukları ve seçtikleri konuları rizomatik analiz bağlamında ilişkilendirerek anlatmışlardır. Bu doğrultuda öğrencilere ders öğretim üyesi tarafından dönütler verilmiştir.

Tablo 4.39. Dördüncü haftaya yönelik ders işleniş süreci

4. HAFTA: GÖRSEL PEDAGOJİ ÇERÇEVESİNDE RİZOMATİK ANALİZE DAYALI GÖRSEL İÇERİK YAPILANDIRMA VE DEĞERLENDİRME
1. Ders: Öğrenciler eskizleri ve illüstrasyon tasarım fikirlerine ilişkin dönüt alır. Öğrenciler seçtikleri konularla ilgili olarak rizomatik analiz sürecini anlatır.
2. Ders: Öğrencilere eskiz çalışmaları ile ilgili dönütler verilir.
3. Ders: Öğrencilerden konularıyla ilişkili görseller getirmeleri istenir. Öğrenciler ders süresince çalışmalarına devam eder.
Dersin Genel Amaçları • Rizomatik analize dayalı görsel içerik yapılandırabilme.
Yöntem: Sunum, tartışma, yorum yapma, soru-cevap, örnek görseller inceleme, uygulama yapma.
Ödev: Öğrencilerden rizomatik bağlama dayalı olarak sorgulayacakları illüstrasyon tasarımları başlamaları istenir.

4.6.3.5. Beşinci haftada gerçekleşen ‘görsel pedagoji çerçevesinde rizomatik analize dayalı görsel içerik yapılandırma ve değerlendirme’ ders işleniş sürecine ve öğretim etkinliklerine ilişkin bulgular ve illüstrasyon Tasarım Çalışmaları

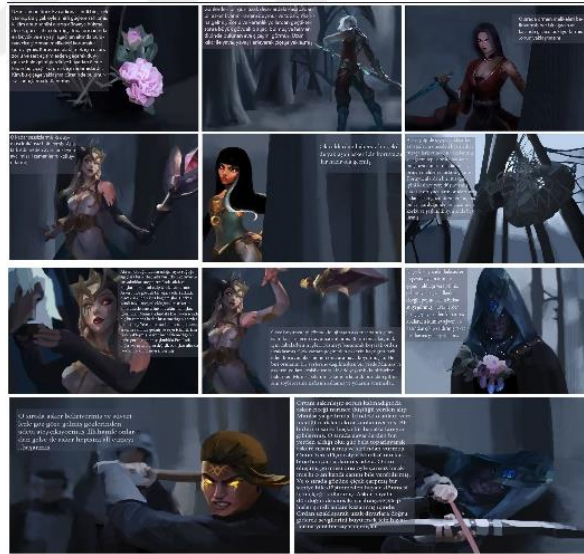
5. Hafta; Ders öğretim üyesi tarafından öğrencilerin getirdikleri renkli görseller ve dergilerden konuya ilişkin olarak kesilen görseller panoya yapıştırılmıştır. Öğrenciler kendi konularına ilişkin olduğunu düşündükleri görselleri yapıştırırken konularına yönelik rizomatik analiz çerçevesinde bağlam kurdukları noktaları açıklamıştır. Panodaki görseller birbirleriyle ilişkilendirilerek rizomatik analizi yapılmıştır. Öğrencilerin oluşturdukları eskiz defterleri öğrenciler tarafından sesli bir şekilde okunmuş ve anlatılmıştır. Öğrenciler böylelikle hem kendi çalışmalarını hem de birbirlerinin çalışmalarını değerlendirme fırsatı bulmuştur. Öğrenciler derste illüstrasyon tasarımlarına devam etmiştir.

Tablo 4.40. *Beşinci haftaya yönelik ders işleniş süreci*

5. HAFTA: GÖRSEL PEDAGOJİ ÇERÇEVESİNDE RİZOMATİK ANALİZE DAYALI GÖRSEL İÇERİK YAPILANDIRMA VE DEĞERLENDİRME
1. Ders: Öğrencilerin konularına ilişkin getirdikleri görseller panoya asılır ve birbirleriyle ilişkilendirilir. 2. Ders: Öğrenciler oluşturdukları eskizlerini anlatırlar ve sınıf içerisinde öğrencilerle birlikte yorumlanır. Ders öğretim üyesi ve araştırmacı tarafından öğrencilere illüstrasyon tasarımları eskizlerine dönütler verilir. 3. Ders: Öğrenciler çalışmalarına devam ederler.
Dersin Genel Amaçları • Rizomatik analize dayalı görsel içerik yapılandırabilme.
Yöntem: Sunum, tartışma, yorum yapma, soru-cevap, örnek görseller inceleme, uygulama yapma.
Ödev: Öğrencilerden rizomatik bağlama dayalı olarak sorgulayacakları illüstrasyon tasarımları devam etmeleri ve bitirmeleri istenir.
4.6.3.6. Altıncı haftada gerçekleşen ‘görsel pedagoji çerçevesinde rizomatik analize dayalı görsel içerik yapılandırma ve değerlendirme’ ders işleniş sürecine ve öğretim etkinliklerine ilişkin bulgular ve illüstrasyon tasarım çalışmaları 6. Hafta; Öğrencilerin illüstrasyon tasarımları eskizleri, tasarlamayı düşündükleri fikirleri ders öğretim üyesi ve araştırmacı tarafından öğrencilerle birlikte değerlendirilmiştir. Dersin bitiminde öğrencilerin illüstrasyon tasarımları haricinde tamamladıkları tüm çalışmalar 3 alan uzmanı tarafından değerlendirilmiştir. Araştırmacı tarafından oluşturulan alan uzmanı değerlendirme kriterleri Geçerlilik Komitesi’nde alan uzmanlarının ortak kararı ile değiştirilmiş ve yeniden değerlendirme kriterleri oluşturulmuştur. Bu kriterler doğrultusunda değerlendirmeler yapılmıştır. Bu haftadan sonra Covid 19 pandemisi nedeniyle uzaktan eğitime geçildiği için öğrencilerin illüstrasyon tasarımlarında eksiklikler olmuştur. Uzaktan eğitimde ve öğrencilerle iletişim de yaşanan aksaklıklar nedeniyle araştırmacı yalnızca online derslere katılmamıştır. Öğrencilerin illüstrasyon tasarımları öğrencilerin ödev teslimlerinden ve illüstrasyon tasarımlarını açıklayan raporlardan analiz edilmiştir.

Tablo 4.41. *Altıncı haftaya yönelik ders işleniş süreci*

6. HAFTA: GÖRSEL PEDAGOJİ ÇERÇEVESİNDE RİZOMATİK ANALİZE DAYALI GÖRSEL İÇERİK YAPILANDIRMA VE DEĞERLENDİRME
1. Ders: Öğrencilere illüstrasyon tasarımları ile ilgili son dönütler verilerek tasarım programı çizimlerine geçilir.
2. Ders: Öğrenciler çalışmalarına devam eder. Öğrenciler birbirlerinin ve kendilerinin çalışmalarını ders ortamında değerlendirirler.
3. Ders: Öğrenciler çalışmalarına devam eder. Ders bitiminde illüstrasyon tasarımları haricinde tüm tamamlanmış öğrenci alan uzmanları tarafından değerlendirilir.
Dersin Genel Amaçları - Rizomatik analize dayalı görsel içerik yapılandırılabilme. - Rizomatik bakış açısına dayalı değerlendirme yapılabilme. Yöntem: Sunum, tartışma, yorum yapma, soru-cevap, örnek görseller inceleme, uygulama yapma.
Ödev: Öğrencilerden rizomatik bağlama dayalı olarak sorguladıkları illüstrasyon tasarımları tasarım programına aktararak tasarlanması istenir.

Görsel 4.81. *Zeynep'in illüstrasyon tasarımı çalışması*

Zeynep illüstrasyon tasarımı çalışması rizomatik analiz sürecinde kendi ilgisi olan oyun karakterleri ve fantastik hikayeleri ele almıştır. Öğrenci var olan bir hikayeyi yeniden yorumlamıştır. Öğrenci illüstrasyon tasarımında Eva isimli çiçeğe ulaşmaya çalışan fanstatik karakterleri görselleştirmiştir. Öğrenci illüstrasyon tasarımı 11 karede anlatmıştır. Öğrenci karakterleri orijinal bir biçimde tasarlamıştır. Öğrenci detaylı bir

biçimde karakterlerini tasarlayarak gerçekçi bir etki oluşturmuştur. Yarattığı mekan ve karakterler illüstrasyon tasarımı çalışmasına uygun tasarlanmıştır. Öğrencinin Photoshop ve Illustrator programlarını kullanma anlamında gelişme gösterdiği gözlemlenmiştir. Bu çerçevede öğrenci seçtiği hikayeye uygun görselleştirme yapabilmiş, özgün karakter tasarlayabilmiş, figürleri farklı açılardan yansıtabilmiştir.

Görsel 4.82. *Bircan'ın illüstrasyon tasarımı çalışması*

Bircan illüstrasyon tasarımı çalışması rizomatik analiz sürecinde öğrenci kendi yaşantısından yola çıkarak sorgulamalarını yapmış ve hem klasik müzik dinlemeyi hem mitolojiyi sevdiği için birçok resim sanatçısını etkileyen Mozart'ın bestelediği “Sihirli Flüt” isimli opera bestesini ele almıştır. Öğrenci var olan bir hikayeyi yeniden yorumlamıştır. “Sihirli Flüt” Mozart'ın son operası olma özelliğini taşımaktadır. İllüstrasyon tasarımı çalışmasında üç nedimenin yılanı öldürmesi anlatılmaktadır. “Bazı yazılı kaynaklarda, bu operanın kahramanlarının farklı karakterlerinin Mozart'ın kişiliğinde toplandığı da rivayet edilir. 'Sihirli Flüt' operasında, sevgi, intikam, hırs, özgürlük, dayanma gücü gibi insana dair duyguların her biri ayrı karakterle canlandırılmıştır. Böylesi farklı insan duygularının coşkusu içinde betimlenen bu operanın kahramanları ve genel sanat konseptinin görselliği o dönemde yaşayan ressamı da etkilemiştir” (Şahindokuyucu, 2016, s. 2457). Bu bağlamda öğrenci seçtiği

opera bestesini görselleştirmiştir. Öğrenci illüstrasyon tasarımını 8 karede anlatmıştır. Öğrencinin Photoshop ve Illustrator programları kullanma konusunda gelişim gösterdiği gözlemlenmiştir. Öğrenci seçtiği illüstrasyon tasarımına uygun görselleştirme ve renklendirme yapabilmiş, özgün karakter tasarlayabilmiştir.

Görsel 4.83. Emir'in illüstrasyon tasarımı çalışması

Dijital öyküleme yaklaşımı, etkileşimli bir uygulama ortamı oluşturmaya fırsat tanımakta, aktif katılım sürecine olanak vermektedir. Bu yaklaşımla teknoloji kullanım yeterliliği, eleştirel düşünme, problem çözme, farklı bakış açıları ile çok yönlü düşünme, çoklu okuryazarlık becerisi ortaya koyma gibi yeterlilikler öne çıkmaktadır. Dijital öyküleme özgün ya da var olan bir öykünün dijital ortamda yaratıcı bir yaklaşım çerçevesinde resim, seslendirme, video gibi bileşenlerle sunulmasıdır. Dijital öyküleme sürecinde kişisel anlamlar ön planda olduğu için, bireylerin duygu ve düşüncelerinin açığa çıkarılmasına ortam sağlamaktadır (Bedir Erişti, 2019, s. 271).

Diğer grubun illüstrasyon tasarımı çalışmaları şu şekildedir;

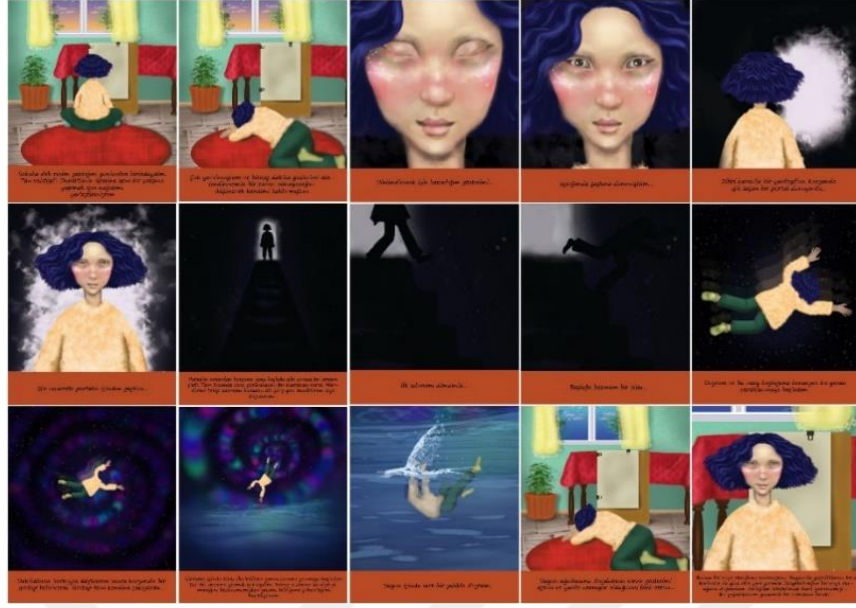
Görsel 4.84. Yaprak'ın illüstrasyon tasarımı çalışması

Yaprak illüstrasyon tasarımı çalışmasında mitolojiden yola çıkarak tasarımını yapmıştır. Öğrenci rizomatik analizinde öncelikle ilgi alanlarını, sevdiği hikayeleri listeleyerek kendi sürecini ve kendi sanatsal çalışmalarını analiz etmiştir. Analizi sonucunda tarihi mekanları sevdiğini ve çalışmalarında sıklıkla tarihi mekanları

resmettiğini gözlemlemiştir. Öğrenci aynı zamanda aldığı mitoloji dersi almıştır ve bu derste Apollon, Daphne ve Kral Midas hikayeleri dikkatini çekmiştir. Bu bağlamda öğrenci en çok dikkatini çeken Kral Midas hikayesini ele almış ve kendi yorumuyla görselleştirmiştir. Öğrenci illüstrasyon tasarımını 8 karede anlatmıştır. Öğrencinin tasarım aşamasını anlattığı söylemlerinden yola çıkarak, Photoshop ve Illustrator programlarını iyi derecede bildiği çizimlerini direkt olarak bu programlarda çizebildiği söylenebilir. Öğrencinin seçtiği hikayeye uygun görselleştirme yapabildiği, figürlerindeki başarısı, kullandığı renklerdeki uyum, her karenin kendi içindeki kompozisyon başarısı ve figürleri farklı açılardan yansıtabilme becerisi dikkat çekmektedir. Öğrencinin derste ele alınan konuları başarılı bir şekilde çalışmalarına aktarabildiği gözlemlenmiştir. Bu çerçevede, illüstrasyon tasarımı çalışmalarında başvurulmuş rizomatik analizin öğrencilerin kendi süreçlerini anlamlandırmalarını, kendilerini keşfetmelerini ve ilişkilendirerek sonuca ulaşmalarını sağladığı söylenebilir.

Yaprak illüstrasyon tasarımı çalışması ile ilgili sürecini şu şekilde anlatmıştır:

Sürece başlarken bir hikâye seçmemiz istenilmişti. İlk önce sevdiğim hikayeleri listeledim daha sonra bu hikayeler arasından seçim yaptım. Ben ilk önce Apollon ve Daphne'nin mitolojik hikayesini incelemek istedim. Fakat daha sonra daha bizim kültürümüze yakın olan Kral Midas'ı anlatmak istedim. Hikâyenin adı “dokunduğum altın olsun”. Bu hikâyeyi seçmemin bir diğer nedeni ise almış olduğum mitoloji dersi. Bu derste Kral Midas'ın hikayelerini çok fazla duymuştum ve şu an yaşadığımız coğrafi sınırlar içinde olduğu için daha önemli ve etkili olduğunu düşündüm. Mitolojik bir hikâye seçmemin nedeni tarihi mekanları seviyorum ve çalışmalarım da kullanıyorum. Frig vadisi de etkilendiğim yerlerden hem resim hem de fotoğraflarımda kullandığım bir yerd. Bu mekanlarda yaşanmış olabilecek ya da olan bir hikâyeyi anlatma fikri hoşuma gitti. Hikâyeyi detaylıca araştırdım. Çünkü her mitolojik hikâyede olduğu gibi bunda da farklı anlatım biçimleri vardı. Bana en çok hitap eden anlatımı seçtim. Sonra sekiz parçaya böldüm. Her karede anlatılacak kısımları belirledim. Bu şekilde kendime bir tür plan hazırlamış oldum. Daha sonra çalışmamın üzerine ekleyeceğim yazıları düzenledim. Sonra bu yazılar doğrultusunda eskiz defterimin bir sayfasını sekize bölerek genel görünüm eskizlerini yaptım. Bu hikâye genelde çocuklara eğlenceli bir şekilde anlatılıyor. Bende yaş grubunu biraz daha büyütmek istedim. Açgözlülüğü yüzünden birçok soruna neden olan biri anlatıldığı için koyu tonlarda çalışmamın etkili duracağını düşündüm. Diğer çalışmalarım ile uyumlu olması için genellikle koyu ton kullanımını devam ettirdim. Işık kullanımını daha belirginleştirmek isteğim için koyu fon kullanımı etkili durdu. Bazı karelerde özellikle altına dönüşümü vurgulamak için altın olan nesneleri renklendirdim. Olabildiğince sadeleştirerek hikâyeyi anlatmaya çalıştım. Fazla süslü ve gerçekçi olmasını istemedim. İlk önce deneme çalışması yaptım Photoshop üzerinden fakat istediğim gibi bir etki yakalayamadım. Bundan dolayı Illustrator kullandım. Hazırladığım kareleri genellikle, direk program üzerinde çizerek yaptım. Bazı kareleri de çizdiğim detaylı resmi programa aktarıp orada üzerinde dönüştürüp, çizerek yaptım. Her karede anlatılan bölümü dikkate alarak çizimlerimi yaptım. Her karede insan figürünün aynı açıdan kullanılması tekrar gibi duracağından bazı karelerde hikâyeyi anlatırken sadece nesneyi, elleri ya da figürü silüet olarak ele aldım (Yaprak, 25.05.2020).

Görsel 4.85. *Pelin'in illüstrasyon tasarımı çalışması*

Pelin illüstrasyon tasarımı çalışması rizomatik analiz sürecinde öncelikle karakterini tasarlamıştır. Bu nedenle öğrenci ilişkilendirmekte zorlanmış ve mevsimleri anlatan bir çocuk hikayesi yapmaya karar vermiştir. Ancak öğrenci ders öğretim üyesi tarafından daha farklı boyutlarda sorgulamalar yapması gerekliliği ile ilgili olarak dönütler almıştır. Bu dönütler çerçevesinde öğrenci kendi yaşantısından yola çıkarak sorgulamalarını yapmıştır. Bu bağlamda öğrenci Covid-19 pandemisi sebebiyle yapılan uzaktan eğitim döneminde ödev yaparken sıklıkla sabahladığını farketmiş ve bu süreçte yaşadıklarını ele almıştır. Öğrencinin sıra dışı bir hikaye oluşturma isteği onu rüyalarına yönlendirmiştir. Öğrenci sabahladığı bir gün uyuyakaldığında gördüğü rüyayı hem öyküleştirmeye hem de görselleştirmeye karar vermiştir. Bu nedenle öğrenci hikaye karakterinde kendi fiziksel görüntüsünü yansıtarak özgün ve akılda kalıcı bir karakter tasarımı yapmıştır. Gerçek bir karakter ele aldığı için mekanları da gerçekçi bir şekilde detaylandırarak oluşturmuştur. Öğrenci rüya sahnelerini koyu renkler kullanarak yansıtmıştır. Öğrenci illüstrasyon tasarımını 15 karede anlatmıştır. Öğrencinin Photoshop ve Illustrator programlarını iyi derecede kullanabildiği söylenebilir. Öğrencinin kendi günlük rutinden yola çıkarak bir illüstrasyon tasarımı çalışması oluşturabildiği gözlemlenmiştir. Öğrenci seçtiği hikayeye uygun görselleştirme yapabilmiş, özgün karakter tasarlayabilmiş, figürleri farklı açılardan yansıtabilmiştir.

Pelin illüstrasyon tasarımı çalışması ile ilgili sürecini şu şekilde anlatmıştır:

Bu çalışmayı oluşturmaya başlamadan önce anlatımını yapabileceğim bir metin arayışına girdim. Başta bu metni bir şarkı sözü olarak düşündüm ancak sonrasında hikaye akışını daha

kolay anlatabileceğim bir öykü oluşturmaya karar verdim. Oluşturduğum öyküyü tasarlariken kendi yaşantımdan yola çıktım. Uzaktan eğitim sürecinde, normal şartlarda yaptığımızdan çok daha fazla ödev yapmamız gerekiyordu. Bu yüzden sıkça sabahlıyordum. Sabaha dek uyumadığım bazı günlerde mola verirken hayallere ve uykuya dalıyordum. Çok garip rüyalar görüyordum. Bu yüzden oluşturduğum öyküde de gördüğüm garip bir rüyadan bahsetmek istedim. Hikayemi anlatmak için belirlediğim hedef kitlesi 12 yaş ve üzeri idi. Bu yüzden karakter tasarımı ve çizimlerini detaylı yapmam gerektiğini düşündüm. Tasarladığım karaktere bir isim vermedim çünkü kendi yaşantımdan yola çıkmıştım. Hikayemi ilk ağızdan (yazar ağzından) anlatmıştım. Karakter tasarımı yaparken kendi fiziksel görünümünden yola çıktım. Benim gibi kıvrıkcık saçlı, büyük burunlu ve küçük gözlü bir karakter tasarladım. Ancak çene yapısını benimkinin zıttı bir şekilde çok dar yaptım. Tasarladığım karakterin özgün olmasına dikkat ettim. Saç rengini dikkat çekmesi için lacivert yaptım ve kıyafetinin rengi ile bir zıtlık yakalayarak odak haline getirmeye çalıştım. Portre çalışmayı seviyorum bu yüzden yaparken en eğlendiğim kısım karakterin portresini çalışma kısmı oldu. Hikayemi çizmeye başlamadan önce karakterimin yüzüne farklı mimikler vererek bunları kaydettim. Sonrasında hikayemin metnini yazdım. Metin şöyleydi: “Sabaha dek resim yaptığım günlerden birindeydim. Tan vaktiydi. Duralitim üzerine yeni bir çalışma yapmak için kağıdımı yerleştirmiştim. Çok yorulmuştum ve birkaç dakika gözlerimi dinlendirmemin bir zararı olmayacağını düşünerek kendimi kaldırmıştım. Dinlendirmek için kapadığım gözlerimi açtığımda şaşkına dönmüştüm. Zifiri karanlık bir yerdeydim. Karşımda ışık saçan bir portal duruyordu. Bir cesaretle portalın içinden geçtim. Portalın ardından karşıma uzay boşluğu gibi sonsuz bir ortam çıktı. Tam önümde sonu görünmeyen bir merdiven vardı. Merdiveni takip edersem buradan bir çıkış yolu bulabilirim diye düşündüm. İlk adımımı atmamla boşluğa basmam bir oldu. Düştüm ve bu uzay boşluğuna benzeyen bu yerde sürüklenmeye başladım. Dakikalarca korkuyla düştükten sonra karşımda bir girdap beliriverdi. Girdap beni kendine çekiyordu. Girdabın içinde biraz ilerledikten sonra sonunu görmeye başladım. Sıvı bir ortama girmek üzereydim. Henüz o sıvının su olup olmadığını kestirememişken yüzme bildiğime şükrettiğimi hatırlıyorum. Suyun içinde sert bir şekilde düştüm. Suyun uğultusunu duyduktan sonra gözlerimi açtım ve yerde uzanıyor olduğumu fark ettim. Bunun bir rüya olduğunu anlamıştım. Rüyamda yaşadıklarım beni korkutsa da yine olsa yine görmek isteyebileceğim bir rüya olduğunu düşündüm. Anlaşılan sabahlamak bana yaramamıştı. Bu anı yüzümde bir tebessüm bırakmıştı.” Sahne tasarımlarımı yaparken arka planda karakterin ön plana çıkması için daha koyu tonlar kullanmaya çalıştım. Gerçekçi bir karakter tasarladığım için arka planda da gerçekçilik olması gerektiğini düşündüm. Bu yüzden elimden geldiğince gerçekçi mekanlar oluşturmaya çalıştım. Arka planı tasarlariken internet kaynağından bulduğum farklı fırçalar kullandım. Örneğin ilk sahnede karakterimin arkasındaki masanın örtüsündeki çiçek desenini o fırçalardan birinden yardım alarak yaptım. Bu tür fırçalar çalışmalarımda estetik dengeyi yakalamamda bana yardımcı oldu. Hikaye oluştururken, tasarımı yaparken ve bu süreçte Photoshop programını tanıırken çok eğlendim. Programı kullanma becerimin arttığını kesinlikle söyleyebilirim. Bu Photoshop

programında yaptığım ilk çalışmam oldu. Yaptığım ilk çalışmadan olumlu bir sonuç almak beni çok memnun etti. Bu yüzden benzer çalışmalara devam etmek istiyorum. Hatta basit programlarda denediğim dijital animasyon denemelerime profesyonel programlarda da devam etmek, bu tür hikayelerimi canlandırmak istiyorum. Gelecek de daha kaliteli işler ortaya çıkarabileceğe mi inanıyorum. Bu ödev bana çok katkı sağladı (Pelin, 25.05.2020).

Görsel 4.86. İbrahim'in illüstrasyon tasarımı çalışması

İbrahim illüstrasyon tasarımı çalışması rizomatik analiz sürecinde ilgi alanı olan fantastik kitaplardan, Marvel karakterleri ve oyun karakterlerinden yola çıkarak kendi kurguladığı bir hikayeyi görselleştirmiştir. Sevdiği film ve oyun karakterlerine benzeyen fantastik karakterler tasarlamıştır. Öğrenci illüstrasyon tasarımını 8 karede anlatmıştır. Öğrenci çalışmasını suluboya olarak çalışmış ve daha sonra bilgisayara aktararak Illustrator programı üzerinde düzenlemeler yapmıştır.

Görsel 4.87. Eylem'in illüstrasyon tasarımı çalışması

Eylem illüstrasyon tasarımı çalışması rizomatik analiz sürecinde kadın erkek ilişkilerini sorgulamış ve ayrılık temasından yola çıkmıştır. Bu bağlamda öğrenci kadın erkek arasındaki aşkın başlangıcını, gelişme sürecini, zirve noktasını, yaşanan üzüntüleri ve ayrılığı ifade etmiştir. Öğrenci illüstrasyon tasarımını 8 karede anlatmıştır.

Öğrenci çalışmasını siyah beyaz olarak tasarlamış ve aşkı temsil eden kırmızı rengi kullanmıştır.

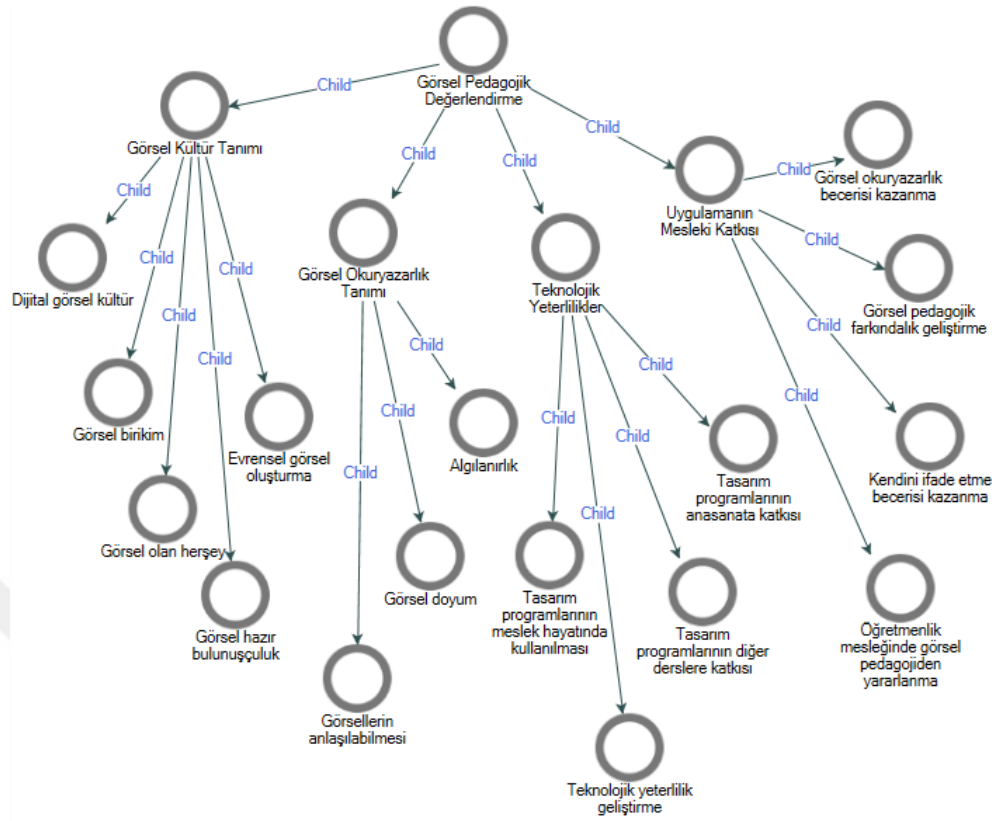

Görsel 4.88. Berk'in illüstrasyon tasarımı çalışması

Berk illüstrasyon tasarımı çalışması rizomatik analiz sürecinde rüya, hayal gücü, yaratıcılık, çocuklar, çocuk masalları gibi kavramları ele almıştır. Bu bağlamda çocukların herhangi bir nesneden çok farklı anlamlar çıkarabildiğini bu nedenle de çamaşır makinesini bir zaman makinası olarak tasarladığını ifade etmiştir. Bu çerçevede öğrenci fantastik, yaratıcı bir çocuk masalı oluşturarak görselleştirmiştir. Bir çocuğun uyuyakalmasını ve gördüğü rüyayı aktarmıştır. Öğrenci rüya sahnelerinde elma şekerinden ağaçları kullanmıştır. Öğrenci illüstrasyon tasarımı 8 karede anlatmıştır. Öğrencinin Photoshop ve Illustrator programlarını iyi derecede kullanabildiği söylenebilir. Öğrencinin seçtiği hikayeye uygun görselleştirme yapabildiği, özgün karakter tasarlayabildiği, fantastik, yaratıcı hikayeler oluşturabildiği, figürleri farklı açılardan başarıyla aktarabildiği gözlemlenmiştir.

4.6.4. Görsel pedagojik değerlendirme (alt tema)

Görsel Pedagoji Bağlamında Görsel Yapılar ve İletileri Sorgulama temasına ilişkin Görsel Pedagojik Değerlendirme alt teması oluşturulmuştur. Bu kapsamda öğrencilerle Görsel Kültür Tanımı, Görsel Okuryazarlık Tanımı, Teknolojik Yeterlilikler ve Uygulamanın Mesleki Katkısı kategorileri çerçevesinde öğrenilenlerin sorgulama ve değerlendirilmesi yapılmıştır. Bu sorgulama ve değerlendirmeler çerçevesinde oluşturulan kodlar Şekil 4.17'deki gibidir.

Şekil 4.17. Görsel pedagojik değerlendirme alt teması kategorileri ve kodları

Görsel Pedagojik Değerlendirme temasına kapsamında öğrenci cevapları doğrultusunda Görsel Kültür tanımı, Görsel Okuryazarlık Tanımı, Teknolojik Yeterlilikler, Uygulamanın Mesleki Katkısı kategorileri oluşturulmuştur. Bu doğrultuda öğrencilerin süreci değerlendirmelerine ilişkin sorular sorulmuş ve öğrenci cevaplarından kodlar oluşturulmuştur. Bu bağlamda görsel pedagoji çerçevesindeki Görsel Kültür tanımı kategorisine ilişkin öğrencilerin görüşleri dikkate alınarak oluşturulan kodlar şu şekildedir; Dijital görsel kültür, Görsel birikim, Görsel olan her şey, Görsel hazırbulunuşçuluk, Evrensel görsel oluşturma'dır.

Görsel pedagoji çerçevesindeki Görsel Kültür Tanımı kategorisine ilişkin görüşleri dikkate alınarak oluşturulan kodlar şu şekildedir; Dijital görsel kültür, Görsel birikim, Görsel olan her şey, Görsel hazırbulunuşçuluk, Evrensel görsel oluşturma.

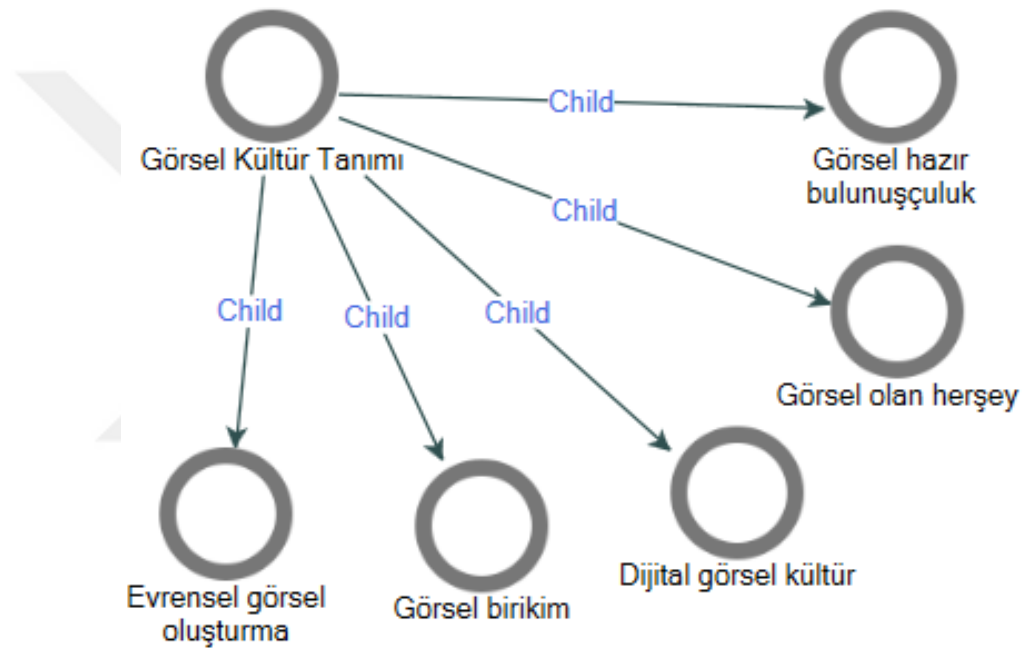
Görsel pedagoji çerçevesindeki Görsel Okuryazarlık Tanımı kategorisine ilişkin görüşleri dikkate alınarak oluşturulan kodlar şu şekildedir; Görsellerin anlaşılabilirliği, Görsel doyum, Algılanırlık.

Görsel pedagoji çerçevesindeki Teknolojik Yeterlilikler kategorisine ilişkin görüşleri dikkate alınarak oluşturulan kodlar şu şekildedir; Tasarım programlarının

meslek hayatında kullanılması, Teknolojik yeterlilik geliştirme, Tasarım programlarının diğer derslere katkısı, Tasarım programlarının anasanaata katkısı.

Görsel pedagoji çerçevesindeki Uygulamanın Mesleki Katkısı kategorisine ilişkin görüşleri dikkate alınarak oluşturulan kodlar şu şekildedir; Öğretmenlik mesleğinde görsel pedagojiden yararlanma, Kendini ifade etme becerisi kazanma, Görsel pedagojik farkındalık geliştirme, Görsel okuryazarlık becerisi kazanma.

4.6.4.1. Görsel kültür tanımı

Şekil 4.18. Görsel kültür tanımı kategorisi ve kodları

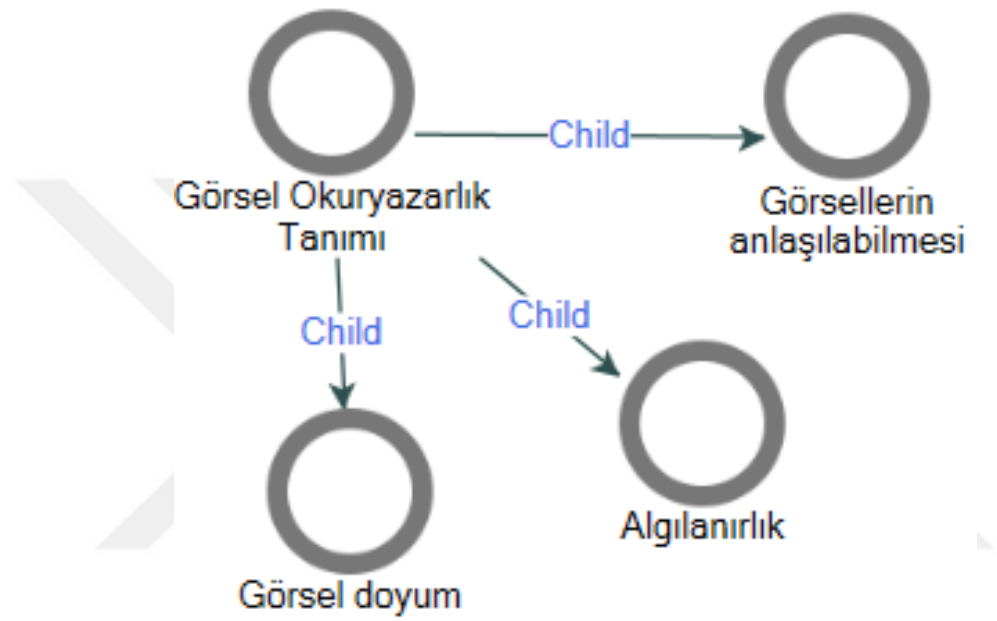
Tablo 4.42. Görsel kültür tanımı kategorisine ait kodların frekansları

Kod	Frekans	Kod Ağırlığı (%)
Görsel hazır bulunuşçuluk	70	38,67
Evrensel görsel oluşturma	43	23,76
Görsel birikim	27	14,92
Görsel olan herşey	24	13,26
Dijital görsel kültür	17	9,39

Görsel Pedagojik Değerlendirme alt teması kapsamında Görsel Kültür Tanımı kategorisine ilişkin görüşleri çerçevesinde en çok kullanılan kavramlar şu şekildedir; %39 Görsel hazır bulunuşçuluk, %24 Evrensel görsel oluşturma, %15 Görsel birikim, %13 Görsel olan her şey, %9 Dijital görsel kültür.

Görsel Pedagojik Değerlendirme teması kapsamında Görsel Kültür Tanımı kategorisine ilişkin en çok kullandıkları kavramlar; Görsel hazırbulunuşçuluk, Evrensel görsel oluşturma kavramları olmuştur. Bu bağlamda öğrencilerin görsel kültüre ilişkin tanımlama yapabildikleri görülmüştür.

4.6.4.2. Görsel okuryazarlık tanımı

Şekil 4.19. Görsel okuryazarlık tanımı kategorisi ve kodları

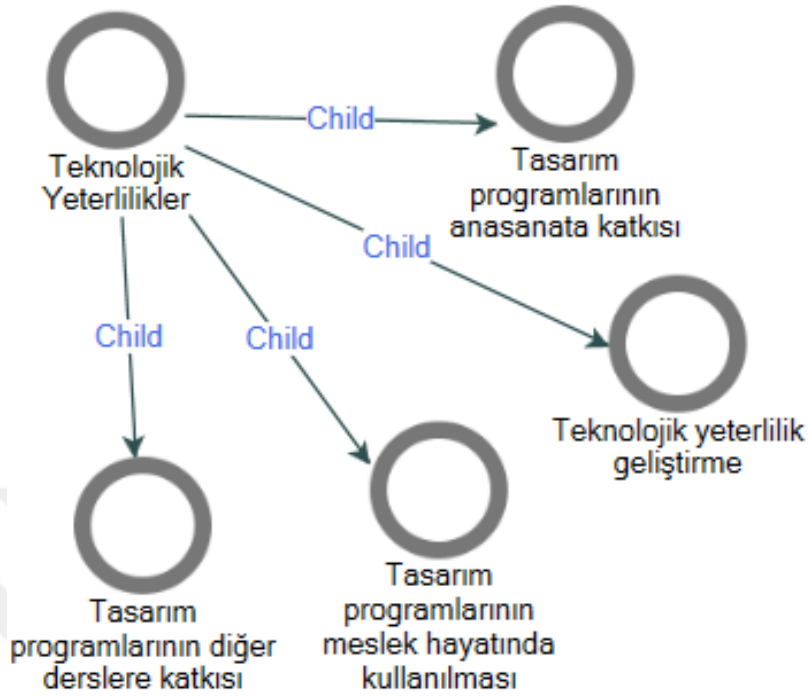
Tablo 4.43. Görsel okuryazarlık tanımı kategorisine ait kodların frekansları

Kod	Frekans	Kod Ağırlığı (%)
Algılanırlık	61	42,66
Görsellerin anlaşılabilirliği	58	40,56
Görsel doyum	24	16,78

Görsel pedagoji çerçevesindeki Görsel Okuryazarlık Tanımı kategorisine ilişkin görüşleri çerçevesinde en çok kullanılan kavramlar şu şekildedir; %43 Algılanırlık, %40 Görsellerin anlaşılabilirliği, %17 Görsel doyum.

Görsel Pedagojik Değerlendirme teması kapsamında Görsel Okuryazarlık Tanımı kategorisine ilişkin en çok kullandıkları kavramlar; Algılanırlık, Görsellerin anlaşılabilirliği kavramları olmuştur. Bu bağlamda öğrencilerin görsel okuryazarlığın ne olduğuna ilişkin tanımlama yapabildikleri görülmüştür.

4.6.4.3. Teknolojik yeterlilikler

Şekil 4.20. Teknolojik yeterlilikler kategorisi ve kodları

Tablo 4.44. Teknolojik yeterlilikler kategorisine ait kodların frekansları

Kod	Frekans	Kod Ağırlığı (%)
Teknolojik yeterlilik geliştirme	65	60,75
Tasarım programlarının diğer derslere katkısı	15	14,02
Tasarım programlarının meslek hayatında kullanılması	14	13,08
Tasarım programlarının anasanata katkısı	13	12,15

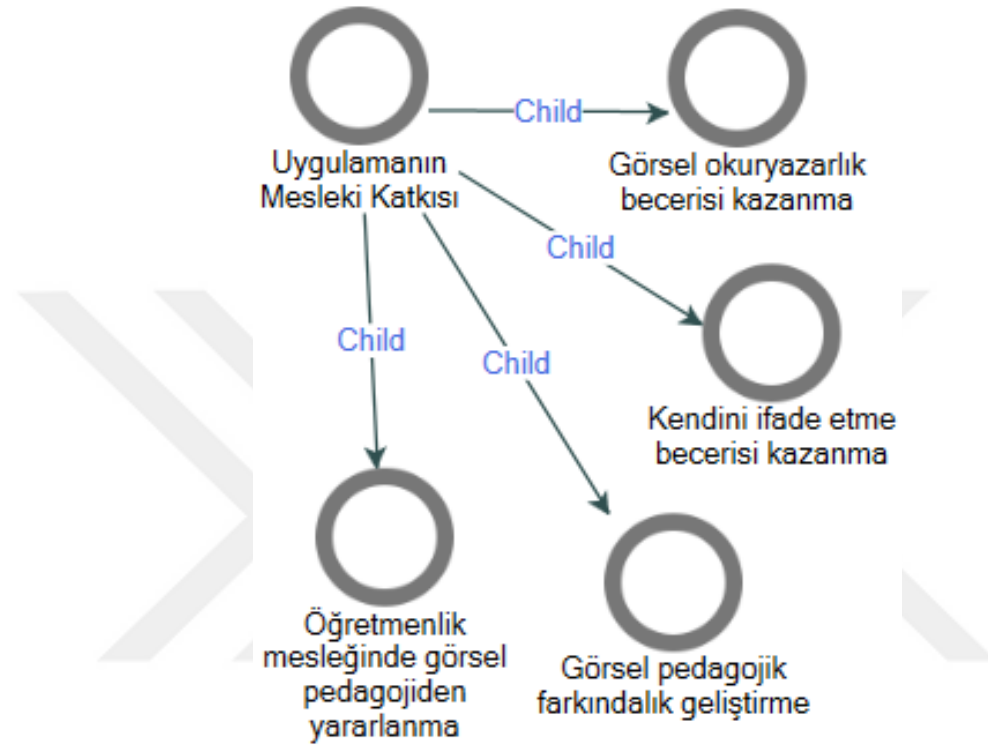
Görsel pedagoji çerçevesindeki Teknolojik Yeterlilikler kategorisine ilişkin görüşleri dikkate alınarak oluşturulan kodlar şu şekildedir; %61 Teknolojik yeterlilik geliştirme, %14 Tasarım programlarının diğer derslere katkısı, %13 Tasarım programlarının meslek hayatında kullanılması, %12 Tasarım programlarının anasanata katkısı.

Görsel Pedagojik Değerlendirme teması kapsamında Teknolojik Yeterlilikler kategorisine ilişkin en çok kullandıkları kavramlar; Teknolojik yeterlilik geliştirme kavramı olmuştur.

Bu bağlamda öğrencilerin araştırma uygulaması kapsamında teknolojik yeterlilikler geliştirdikleri, tasarım programlarını diğer derslerde kullanabildikleri, tasarım

programlarının anasanatlarına (resim dersine) katkı sağladığı gözlemlenmiştir. Aynı zamanda öğrencilerin tasarım programlarını meslek hayatlarında kullanma konusunda olumlu görüşlerinin olduğu gözlemlenmiştir.

4.6.4.4. Uygulamanın mesleki katkısı

Şekil 4.21. Uygulamanın mesleki katkısı kategorisi ve kodları

Tablo 4.45. Uygulamanın mesleki katkısı kategorisine ait kodların frekansları

Kod	Frekans	Kod Ağırlığı (%)
Kendini ifade etme becerisi kazanma	23	31,08
Öğretmenlik mesleğinde görsel pedagojiden yararlanma	23	31,08
Görsel pedagojik farkındalık geliştirme	15	20,27
Görsel okuryazarlık becerisi kazanma	13	17,57

Görsel pedagoji çerçevesindeki Uygulamanın Mesleki Katkısı kategorisine ilişkin görüşleri dikkate alınarak oluşturulan kodlar şu şekildedir; %31 Kendini ifade etme becerisi kazanma, %31 Öğretmenlik mesleğinde görsel pedagojiden yararlanma, %20 Görsel pedagojik farkındalık geliştirme, %18 Görsel okuryazarlık becerisi kazanma.

Görsel Pedagojik Değerlendirme teması kapsamında Uygulamanın Mesleki Katkısı kategorisine ilişkin en çok kullandıkları kavramlar; Kendini ifade etme becerisi kazanma ve Öğretmenlik mesleğinde görsel pedagojiden yararlanma kavramları olmuştur.

Bu bağlamda öğrencilerin araştırma uygulamasının mesleki katkısına yönelik, kendilerini ifade etme becerisi kazandıkları, öğretmenlik mesleklerinde görsel pedagojiden yararlanabilecekleri, görsel pedagojik olarak farkındık geliştirdikleri ve uygulamalar kapsamında görsel okuryazarlık becerisi kazandıkları gözlemlenmiştir.

4.7. Değerlendirme

Bu bölüm öğrencilerin, alan uzmanlarının uygulama sürecine ilişkin değerlendirmelerini kapsamaktadır. Bu değerlendirmelerde; ders sürecinin değerlendirilmesi, tasarım programlarına ilişkin değerlendirme, kendi gelişimine yönelik değerlendirilmeler bulunmaktadır. Aynı zamanda öğrencilerin ele alınan konularla ilgili görüşlerini, uygulama süreci boyunca zorlandıkları kısımlar, yaşadıkları sorunlar ve önerilerini kapsamaktadır.

Öğrenciler araştırma süreci ile ilgili değerlendirmeler yapmışlardır. Bu değerlendirmeler ise uygulama sürecine, öğrencilerin uygulama sürecinde kullanmış oldukları tasarım programlarına ve yaptıkları çalışmalara ilişkin değerlendirmelerdir.

4.7.1. Öğrencilerin kendilerine ve derse yönelik değerlendirmeleri

Araştırma süreci boyunca uygulama aşamasından elde edilen veri analizleri sonucunda yapılan çalışmaların öğrencilerin yaşamında ileriye yönelik katkısının olacağı bulgularına ulaşılmıştır. Yapılan uygulamaların anasanat resim dersinde yapacağı çalışmalarda ve ileride kendine ait yer açmayı düşündüğünde işine yarayacağını düşünen Büşra,

Evet katkısı oldu. Vurgu yapılacak yerleri daha koyu yaptık. Arka planı açık yaptık. Bu da resimde tonlamayı çağrıştırdı. Nereye vurgu yapılıyorsa orayı öne çıkarmak gibi. Resim dersinde de işime yarayacak. İleride yer açsam kendim yaparım başkasına yaptırmam hiçbir şey (OGG5, 05.12.2019).

Büşra tasarım programlarını öğrenmenin kendi ifade gücünü geliştirdiğini düşünmektedir. Bunu, “Önceden yapamam diyordum. Program bilince kendim çizdim. İfade olanağı buldum. Aktardım istediğimi” (YYG, 26.12.2019) şeklinde ifade etmektedir.

Derste tasarım oluşturma sürecinde kullanılan tasarım programlarına ilişkin kendi açısından teknik yeterlilik kazandığını düşünen Bircan, bu konuda kendini şu şekilde değerlendirmiştir:

Normalde çok az kullanmıştım. Ama bu kadar kullanmadım. İlk zamanlar biraz bocaladım ama burada ilerledim. Kendimi şimdi daha iyi buluyorum. Ünlemin içine resim koymak. Teknik yeterliliğe sahip olmak ifade gücümü arttırdı. Resimleri üst üste koymak yerine estetik bir şekilde ve alternatifleri yapabilmemi sağladı (YYG, 26.12.2019).

Aynı zamanda ileride öğretmen olduğunda öğrencilerine yönelik katkı sağlayacağı görüşüne sahip olan Emir, “Kullanırım. Çünkü mesela çevre konusuna düz bir bakış açısıyla değil de farklı düşünebilmeleri için” (YYG, 26.12.2019). Bircan görsel pedagoji ilişkin bir öğrenciyi eğitmek ve farkındalık yaratmamız için nelere dikkat edilmesi gerektiği ile ilgili olarak görüşünü şu şekilde anlatmıştır:

Geçen hafta kadın afişi yaparken size şey demiştim. Bir gerizekalıya anlatır gibi anlatmak lazım demiştim. Yani her detayını yansıtmak gibi düşünüyordum. Sonra fark ettim ki daha anlaşılır anlatmak için sade anlatmak gerekiyormuş. Bu konuda daha sade, pedagoji bakımından görseli sade anlatabilmek gerekiyor (YYG, 26.12.2019).

Zeynep ileride öğretmen olduğunda öğrencilerine dijital dünya içerisinde görsellere ilişkin seçici olmaları gerektiğini anlatacağını ifade etmiştir. Aynı zamanda sosyal medyada çocukların manipülatif olarak oluşturulmuş görsellere karşı dikkatli olması gerektiğini düşünmektedir. Bu görüşünü; “Öğrenciler, çocuklar sosyal medyada seçici olmalı. Çünkü internetteki hiçbir şeyin kesinliği yok” (YYG, 26.12.2019) şeklinde ifade etmiştir.

Tasarım programlarının ileriye yönelik katkısının olduğunu düşünen Zeynep ise;

Program başka derslerde başka ödevlerde kullandım. Çizmek yerine açık açık yansıtmak için. Artık tüm ödevlerimde teorik derslerde bile tasarım programlarını kullanacağım, işimi kolaylaştırdı. Hatta öğretmenlik uygulaması dersinde teorik bir ders ve kullandım (OGG5, 05.12.2019) şeklinde ifade etmiştir.

Sümeyra dersin görsel pedagojik farkındalık çerçevesinde görsel ileti yapılandırma, sorgulama, rizomatik analiz gibi konularla bütünsel olarak işlenmesinin kendisine katkısı olduğunu şu şekilde ifade etmiştir:

Olumlu etkiledi beni. Hepsi aşama aşama birbirinin bir üst seviyesi piramit gibi. En sonunda rizomatik analiz özellikle hepsini bağdaştıran bir şey (YYG, 26.12.2019).

Sümeyra görsel pedagojik farkındalığın iyi yapılandırılması gerektiğini düşünmektedir. Görsellerin insanları etkilediği görüşünü şu şekilde anlatmıştır:

Örneğin kadına şiddet afişinde şiddete yer vermemeye çalıştık. Çünkü bundan zevk alan insanları olumlu etkileyebilirdi. Görseller insanlar üzerinde etki kuruyor o yüzden buna dikkat etmeye çalıştık (YYG, 26.12.2019).

Sümeysra kendi oluşturduğumuz görselle görsel pedagojik farkındalık yaratılabileceğine, bir görseli farklı göstererek insanların bakış açısını değiştirebileceğini düşünmektedir. Buna ilişkin görüşünü şu şekilde anlatmıştır:

Mesela çevre afişi ile ilk doğayı düşündük. Şu an rizomatik analizden sonra yaptığım afişte çok daha farklı bağlam, kökler olduğunu düşündüğümde farklı yansıtmak istedim hedef kitleye (YYG, 26.12.2019).

Aynı zamanda çalışılan konulara yönelik sade bir dil oluşturma konusundaki görüşlerini Bircan,

Bireyi yormadan ona mesaj vermek stilize bir şekilde ne olduğunu anlayarak fazla ayrıntılarda boğulmasına izin vermeden direkt anlatacağımız şeyi stilize bir şekilde sade, en sade şekilde anlatmak, mesaj vermek (OGG1, 17.10.2019) olarak açıklamaktadır.

Zeynep görsellerin algılanmasında rengin de önemli bir unsur olduğunu ve sadece renkle bile görsel algı oluşturabileceğimizi düşünmektedir. Bu görüşünü; “İmajlar insanı etkiliyor. Bir de renkler. Renkler dikkat çekicidir ve algılama da renklerin etkisi vardır.” (YYG, 26.12.2019).

Benzer şekilde tasarımda rengin önemine, renkle mesaj oluşturmaya ve hedef kitlenin hazırbulunuşluğuna yönelik görüşünü Bircan;

Renklerle bir şey anlatmak. Renkle mesaj vermek. Alt mesaj olarak renkleri kullanmak. Bir de bence bireyin hazırbulunuşluğu olması lazım. Yemek yerlerin çoğu kırmızı. Kırmızı görünce acıktığını hissediyor olabilir. Yemek yeme gibi dürtülere sahip oluyor birey. Kırmızıyı dur olarak anlamayıp, yemek ye olarak da anlayabilir. Yani bir hazırbulunuşluk gerekiyor bence (OGG1, 17.10.2019) şeklinde açıklamıştır.

Emir görsel pedagojik farkındalığa dayalı bir grafik tasarım süreci yapılandırmaya ilişkin anladıklarını şu şekilde ifade etmiştir:

Az resim koyarak ve farkındalığı artırarak algı sürecinin daha çabuk işlenmesini sağlamak, gereksiz görselleri atıp asıl konuya odaklanmak (YYG, 26.12.2019).

Sümeysra dersin görselleri değerlendirme boyutunda ve görsel pedagojinin görsel ileti yapılandırma, sorgulama, görsel pedagojiyi işe koşma, görsel algı, retorik söylem, rizomatik analiz gibi farklı bileşenler çerçevesinde bütünsel olarak işlenmesinin kendisini farkındalık kazanma, görseli sorgulama ve yorumlama becerisi edinme gibi olumlu olarak etkilediğini;

Olumlu etkiledi. Hepsi aşama aşama birbirinin bir üst seviyesi piramit gibi. En sonunda rizomatik özellikle hepsini bağdaştıran bir şey. Aşama aşama gitmesi gelişimim için dönütler

almam olumlu bir şey. Görsel kültürü bilmeseydim retorik söylemi farklı yapamazdım. Retorikten rizomatik analize farklı yorumlar yaptım. Geliştirdi beni. Farklı bakış açıları kattı. Birden anlatsaydınız bu kadar oturmazdı. Bir görsele baktığım zaman bu aslında normal bunu mu anlatıyor diye sorgulama yapmaya, görseli yorumlama alışkanlığı kazandım, farkındalık kazandım (YYG, 26.12.2019) şeklinde ifade etmiştir.

Büşra ise dersin görsel pedagojik farkındalık çerçevesinde görsel ileti yapılandırma, sorgulama, rizomatik analiz gibi konularla bütünsel olarak işlenmesinin kendisine katkısı olduğunu şu şekilde ifade etmiştir:

Çok sıradan düşünüyordum önceden. Toplumun nasıl düşündüğüne yönelik bile. Farklı düşünmek gerektiğini, farkındalık yaratmak ve toplumun görüşünü değiştirmek için daha farklı düşünceler ortaya koymalıyım hep böyle düşündüm derste (YYG, 26.12.2019).

Sümeyra görsel ileti yapılandırırken rizomatik ilişki kurmaya yönelik sorgulama yeterliliklerinizin geliştiğini düşünmektedir. Bu görüşünü “Mesela çok alt metinleri sorgulamıyordum önceden” (Ders Süreci, 05.03.2020) şeklinde ifade etmiştir.

Bircan bütünsel olarak görsel anlatım dili oluşturmayı ve kendi açısından ders sürecini kısaca özetlemiştir: “Her şeyi abartı ve kalabalık bir şekilde kullanırken, daha sade anlatmayı anladım” (YYG, 26.12.2019).

Zeynep görsel kültürde görsel pedagojik olarak çevreleri kitleleri en çok etkileyen unsurun popüler kültür olduğunu düşünmektedir. Aynı zamanda görsel kültürü nasıl algıladığını ise şu şekilde açıklamaktadır;

Gerek reklamlarda gerek sosyal medyada teknoloji ile birlikte daha çok karşımıza çıkıyor bu popüler şeyler. Bunlar görsel kültür olarak tanımlanıyor. Mesela bir bardak. Herkes onu paylaşıyor bu yüzden dikkat çekici hale geliyor. Reklam unsuru da olabiliyor (YYG, 26.12.2019).

Sümeyra görsel kültür kavramına ilişkin görüşünü şu şekilde anlatmıştır:

Görsel kültür kavramı ile ilgili ilk başta tasarım yaparken bunun önemli olmadığını ve ön plana çıkartmak istediğim objeyi kafamda belirlemem gerektiğini düşünüyordum. Fakat popüler kültür o kadar etkili ki bunun ne kadar önemli olduğunu gösterdiniz bize. Bakış açım genişledi. Günümüz insanını yönlendirmek aslında biraz bizim elimizde. İnsanları bir konu hakkında bilinçlendirmeyi, üzerlerinde farklı etkiler bırakıp duyarlılaştırmalarına yardımcı olmaya çalışıyoruz. Çağa uygun güncel olmalı. Görsel kültür de her şeyi kapsıyor (YYG, 26.12.2019).

Görsel kültür kavramının tüm görüntüleri kapsadığını ifade eden Büşra, görsel kültürün tanımını şu şekilde anlatmıştır: “Görsel kültür, tüm imajlar, tüm görüntüler, tüm görsellerdir” (YYG, 26.12.2019).

Büşra görsellerle algı oluşturma sürecini şöyle ifade etmektedir: “İlk önce neyi istediğimize karar verip, retorik söylem oluşturup ona uygun bir şeyler tasarlıyoruz konuya uygun olarak” (YYG, 26.12.2019) şeklinde açıklarken görsel algısal tasarım oluştururken yapılması gerekenlerin herkese hitap etmeli, akılda kalıcı ve farklı olmalı diye düşündüğünü ise “Toplumun kabul ettiği şeyin biraz daha dışına çıkmaya çalışıyoruz. Sıradan olmasın, herkese hitap etsin, akılda kalıcı olsun” (YYG, 26.12.2019) şeklinde ifade etmektedir.

Bircan görsel bir ileti yapılandırırken hazırbulunuşluğun olması gerektiğini düşünmektedir. Görsel kültür kavramına ilişkin görüşünü şu şekilde anlatmıştır:

Görsel kültür mesela bir şeyi anlatırken o kişinin bilgisi olması gerekiyor. Mesela popüler olan ne var şu an ananas görseli mesela. Ananasa ilişkin daha önceden birikimleri olmasaydı mesela meyve deyip geçerlerdi. Ama yazı hatırlatan farklı stilizasyonlar, emoji olan telefon kılıfları, bir sürü şey yapılıyor. Normalde o ananas sevmediği bir meyve de olsa aslında o popüler kültür içinde edindiği rolle farklı anlam yükleniyor sıradan bir meyveye.

Görsel kültür çevremizdeki bütün görselleri kapsıyor (YYG, 26.12.2019).

Bircan görsel algısal yükü indirgemekle ilgili olarak görüşünü şu şekilde ifade etmiştir:

Anlam daha net, görseller anlaşılır hale geliyor. Resim gibi afişi saatlerce inceleyip burada ne anlatılmış gibi değil de anlık arabayla geçerken bile billboard da gördüğümüzde anlaşılacak sadelikte yapmalıyız (YYG, 26.12.2019).

Emir görsel algısal yük kavramına ilişkin görüşünü; “Fazlalıkları atarak, basitçe göstermek. Yani biraz daha gereksiz ayrıntıları atarak görseli basitleştirmek” olarak ifade etmiştir (YYG, 26.12.2019).

Sümeysa görsel pedagojik farkındalık kavramını görsellerle farklı ve net bir şekilde mesaj iletmek olduğunu belirtmektedir. Öğrenci tasarımlarında görsel pedagojik farkındalığı şu şekilde ele aldığını açıklamıştır;

Görsel pedagojik farkındalık bir kavramı en farklı, en net mesajla vermek. Ben tasarımlarımda nasıl ele aldım bunu?... Örneğin kadına şiddet konusunda, şiddet olgusunu şiddetle vermemeye dikkat ettim. Etik olmayacağını düşündüğümünden ve şiddeti şiddetle vermek hoş bir etki uyandırmıyordu. İnsanın alt metnindeki psikolojik şiddeti ele aldım. Birebir vermedim daha dolaylı bir şekilde verdim (Ders Süreci, 05.03.2020).

Bircan görsel anlatım dili oluşturma kavramını görsellerle mesaj iletmek olarak ifade etmiştir. Ayrıca Bircan görsel anlatım dili oluşturmaya “Görsellerle en sade şekilde anlatmak” olarak tanımlamıştır (Ders Süreci, 05.03.2020). Sümeysa ise;

Belli bir konuda bir kavramı veya objeyi en net ve algılanır şekilde anlatmaya çalışmak. Belirli görsellerle bir mesaj iletmek şeklinde görsel anlatım dili oluşturmayı ifade etmiştir (Ders Süreci, 05.03.2020).

Emir tasarım oluştururken sadeleştirme ve gereksiz detayları elemekle ilgili görüşlerini,

Mesela algıyı arttırmak için olabildiğince az parça kullanarak çöpleri elemek olabilir. Mesela tek nesne ‘kahve’ uykuyu uyandırırken. Sadece bir bardak kahve kullanarak etrafındaki şeyleri indirgeyerek. (OGG1, 17.10.2019) şeklindeki sözleri ile ifade etmiştir.

Tasarımda mesaja odaklanma konusunda farkındalık kazanan Büşra farkındalığını,

Bence bir şey oluştururken ilk önce vereceğimiz mesaja odaklanmalıyız. Oluşturduğumuz şeyin vereceğimiz mesajla ilişkisi olmalı ki karşıdaki onu anlasın (OGG1, 17.10.2019) şeklinde ifade etmiştir.

Sümeysa’ya göre “Görsel bağ kurmak, belirli ve ilişkili görseller arasında bir anlam oluşturmaktır” (Ders Süreci, 05.03.2020) şeklinde ifade edilmiştir. Sümeysa görsel ileti yapılandırma;

Bir kavramı alt kavramlarına ayırarak farklı noktalara ulaştığını görmek. Anlatacağımız şeyi alt anlamlarıyla daha dolaylı anlamlarıyla daha detaylı veya daha etkili olarak alıcıya iletebilmek” (Ders Süreci, 05.03.2020) şeklinde olmuştur.

Görsel ilişkilendirme kavramını ise “Belirli iki görsel arasında bağ kurmak. İlişkili görselleri belirli bir planda tasarımda veya anlamda kullanma” (Ders Süreci, 05.03.2020) şeklinde ifade etmiştir. Sümeysa görsel algı yönetimini şu şekilde anlatmaktadır;

Görsel algı yönetimi, mesajı direkt vermek. Renklerle, tipografilerle, görsellerle oluşturmak. Baktığı zaman izleyici ne alıyor? Ne algılıyor? Onları şekillendirdiğimiz net şeyler. Mesela kadın erkek dümdüz tek bir çizgide konulunca eşit olduğu anlamı çıkması öyle algılanması gibi (Ders Süreci, 05.03.2020).

Sümeysa görsel algısal yük kavramını ise şu şekilde açıklamaktadır;

Görsel algısal yük, tasarımı çoğaltmamak, sade tutmak. Bir konuyu her ayrıntısıyla vermeden tek bir açıdan ele alıp dikkat çekmek farkındalık yaratmak. Tek bir görselde ya da bir tasarımda her şeyden anlatmak yerine belirli bir yönden ele almak. Tek yönlü çalışmak (Ders Süreci, 05.03.2020).

Öğrenciler bütünsel olarak uygulama sürecini değerlendirdiklerinde ve kendilerini ilk dönemin başından sonuna kadar değerlendirdiklerinde farklı bakış açısı kazanma, farkındalık kazanma gibi olumlu anlamda değişim gösterdiklerini ifade etmişlerdir.

Kendinde dönem başından dönem sonuna kadar olumlu değişimin olduğunu ve görsel okuryazarlık yeterliliklerini geliştirdiğini düşünen Büşra bu konuya ilişkin;

Evet, bazı afişleri yorumlayamazdım. Mesela ne anlatıyor diye. Çok uzun süre bakıyordum. Ama bir şey gördüğümde artık direkt aklıma geliyor ne çağrıştırdığı daha kolay düşünüyorum onu (Ders Süreci, 13.02.2020).

Kendinde dönem başından dönem sonuna kadar olumlu değişimin teknolojik yeterlilikler gelişme konusunda yaşadığını düşünen Bircan ise bu durumu şu şekilde ifade etmiştir; “Program kullanmayı bilmiyordum fazla. Onları öğrendim. Teknolojik yeterliliklerimi arttırdım. Farklı bakış açıları kazandım” (Ders Süreci, 13.02.2020).

Sümeysa uygulama sürecinde yapılan tüm tasarımlarına yönelik kendi değerlendirmesini yapmış ve tasarımlarında sosyal medyanın insanlar üzerinde oluşturduğu etkiyi ele aldığını ifade etmiştir. Öğrenci kendi tasarımlarında oluşturduğu görsel farkındalığı şu şekilde açıklamıştır;

Sosyal medyanın yaşamımız üzerinde barındırdığı etkinin büyüklüğüne genel olarak farkındalık yarattığını düşünüyorum. O kadar etkili ki temel ihtiyaçlarımı karşılamama bile engel oluyor. Çoğu zaman film izlerken yemek yapıp yemeğe üşeniyorum. Bu yüzden sağlıksız besleniyorum mesela. Üşendiğim için yemediğim bile oluyor. Dizi ve oyun varsa o daha önemliymiş gibi oluyor. İlla sosyal medya değil de dijitalle birlikte de. Mesela dijital program üzerinden çalışıyorsunuz. Yaptıkça daha fazla yapıyorsunuz. O sizin sorumluluğunuz olsun veya olmasın o size zevk veriyorsa bir şekilde bağlıyor sizi. Bir nevi sosyal medya gibi aslında kayboluyorsunuz programda. Bir nevi oraya da gidiyor. Temel ihtiyaçlarımızı engellediğini ele aldım (Ders Süreci, 05.03.2020).

Yapılan uygulamalarla görsel farkındalık geliştirdiğini, görsellere daha seçici ve daha dikkatli baktığını belirten Bircan,

Daha dikkatli oluyoruz. Afişlere karşı, amblem, logolara karşı mesela. Sonra ne anlatmak istediği, neye bağlamak istediği, neye vurgu yapmak istediği. Daha dikkatli olmaya başladık. Yolda giderken tabelalara bakıyorum. Önceden bakmadan geçiyordum. Şimdi daha dikkatli bakıyorum (Ders Süreci, 13.02.2020).

Yapılan uygulama sürecinden sonra öğrenciler özellikle sosyal medyadaki görsellere karşı daha seçici ve farkındalıkla baktıklarını ifade etmişlerdir. Sosyal medyada manipülatif olarak sunulan bir görsel ileti gördüklerinde bu iletilerin farklı amaçlar için, kitleleri yönlendirme amaçlı olarak yapılmış olabileceğini sorguladıklarını belirtmişlerdir. Kendi sürecini değerlendiren ve uygulama sürecinin teknolojik yeterlilikler geliştirme konusunda olumlu yansıdığını düşünen Sümeysa ise buna ilişkin görüşünü şu şekilde açıklamıştır:

Özellikle bu sponsorlu reklamlar. Bir giriyorsunuz bambaşka bir dünya. Ya da oradaki görselle seni web sitesine çekiyor ya da kendi instagram sayfasına çekiyor ve burada bence gayet de başarılı oluyorlar. Onun dışında ben kendimi değerlendirdiğim zaman baştan sona.

İlk başta evet işte bir nebze program biliyordum temel düzeyde bir hakimiyetim vardı. Ya da ne bileyim belli bir aşamada kullanabiliyordum. Bir şeyler çıkartabiliyordum. Ama çok basit düzeyde düşünerek. Diyelim ki çınar ağacını örnek alalım. Çınar ağacından logo yapacağım. Ben çınar ağacını düşünüyordum. İlk başta bildiğiniz o vektör çocuk boyama kitaplarındaki ağaç aklıma geliyordu vektör bir şekilde. Ama şimdi düşündüğüm zaman. Evet ağaç ama nereye dayanıyor. Önemli çınar ağaçlarının olduğu ülke var mesela nereye çağrışım yaptırıyor veya çok köklü ve kalın gövdeli bir ağaçtır. O kalın gövdeli bir ağaçtır. O kalın gövdesi nereye burğu yapıyor ve nereye tasarım yapıyorum. Şimdi bağlamları düşünmeye başladım. Ben ne yapacağım? Neye göre yapacağım? Karşıya iletmek istediğim amaç ne? Geçen bununla ilgili bir şey yaptık yine sosyal medyada bir tasarım yaptık. Ben duvarların içerisinde dökülen bir fotoğraf çıkartmaya çalıştım. Ama doğal bir etkiyle değil yapay bir etkiyle oldu bu. Ben mesela çok etkiyi çağrıştırmak isterken mesela farklı bir anlama gitmiş, tamamen depremi çağrıştırdığı ortaya çıkmış. Direkt şey aklıma geldi hani rizomatik analizdeki gibi. A evet demek ki bu bununla da ilişkilendiriliyormuş. Demek ki şunu kattı bu karşılaştığım sorunda bana. Evet ben bunu düşünüyorum farklı bağlamlarda ama çok uç boyutlarda gittiğim zaman da anlam kayabiliyor. Bunu da gözlemlemiş oldum (Ders Süreci, 13.02.2020).

Ayrıca Sümeyra dönem boyunca derste ele alınan konuların ve uygulama sürecinin kendisine görsel yorumlama becerisi kazandırdığını düşünmektedir. Öğrenci bu görüşünü ve dönem boyunca yapılan dersin değerlendirmesini şu şekilde açıklamıştır:

Onun dışında geçen dönemin gidişatı bence güzeldi çünkü ilk başta kültürü, görsel kültürü, görsel söylemleri hepsini aşama aşama gittiğimiz için bir bütünlük oluşturabildik ve bu şekilde yorum katabiliyoruz demek istiyorum (Ders Süreci, 13.02.2020).

Sümeyra ele alınan konular bağlamında kendi gelişimini yorumladığında görsel algılama, görsel farkındalık konusunda gelişim gösterdiğini düşünmektedir. Buna ilişkin görüşünü;

Ben geçen dönemki final çalışmalarında biraz daha retorik söylem ve rizomatik analiz olsun daha alt metinleri sorguladığımı fark ettim. Ama dediğiniz gibi ilk bakış açımla şu anki bakış açımla baya farklılık var. Sadece buraya değil görsele baktığım zamanda fark ediyor. Çünkü başka anlam çıkartmaya başlıyorsunuz. Renginden, yazının tipografisinden, sana anlattığı mesajdan, verilen görselden farklı anlamlar yükleyerek söylemleri çıkarmaya başlıyorsunuz. O anlamda geliştirdi beni. Kendi içimde farklılık görüyorum (Ders Süreci, 05.03.2020) şeklinde açıklamaktadır.

Bircan ele alınan konular bağlamında kendi gelişimini yorumladığında önceden daha yüzeysel düşündüğünü ders sürecinde sorgulama ve ilişkilendirme becerisi kazandığını düşünmektedir. Buna ilişkin görüşünü;

Ben de çok yüzeysel bakıyordum hocam hani bunu yaparım şunu yaparım falan gibi. Mesela ilk kadına şiddetle ilgili morarmış bir yüz koyarım falan düşünüyordum. Ama o şekilde değilmiş. Alt metinlere inince çok farklı şeyler olduğunu anlayıp daha çok sorguluyorum. Ben de sorguladığımı fark ettim. Mesela bir resim gördüğümde bunu bununla ilişkilendirebilirim diyebiliyorum (Ders Süreci, 05.03.2020).

Emir dönem boyunca derste ele alınan konuların görsel farkındalık anlamında kendisine olumlu katkısı olduğunu ve uygulama sürecinin teknolojik yeterlilik becerisi kazandırdığını düşünmektedir. Aynı zamanda uygulama sürecinden sonra ileride grafik tasarım alanında yüksek lisans yapmayı düşündüğünü ifade etmiştir. Öğrenci bu görüşünü ve dönem boyunca yapılan dersin değerlendirmesini şu şekilde açıklamıştır:

Geçen dönem benim de hoşuma gitti. Açıkçası yan sanat olarak seçebileceğim heykel vardı, grafik tasarım vardı. Onları istemedim bunun için seçip gelmişim. Bu konularla ilgili pek bilgim yoktu. Aslında hiçbir şey bilmeyerek geldim. Ama bir şey yaptıktan sonra mesela stilizasyon yapmıştık ilk başta, çok hoşuma gitmişti. İlk defa kağıt kalem olmadan bilgisayar üzerinden bir şey çizebilmek çok zevkliydi ve eğlenceli bir dersti benim için. O yüzden bir noktadan sonra ileride grafik yüksek lisans yapmayı çok isterim (Ders Süreci, 13.02.2020).

Emir ele alınan konular bağlamında kendi gelişimini yorumladığında görsellere veya herhangi bir konuya daha geniş bir açıdan bakmaya başladığını düşünmektedir. Buna ilişkin görüşünü;

Mesela çok sığ bakıyorduk her şeye. Rizomatik analiz yaptıktan sonra her şeye geniş açıdan bakmaya başladıktan sonra kendi imzamızı oluşturmaya başladık. Bir sürü kavram araştırdık, anlamlarını araştırdık içlerinden bir tanesini seçip bütün tablolarımızda kullanacak mıyız? Mesela ben o çalışmada bu rizomatik analizi kullandım. Baktım neler var, neler yok, diğerleriyle ilişkisi ne gibi. Sadece grafik üzerinde kalmayıp diğer bütün alanlara da yaymaya çalıştım (Ders Süreci, 05.03.2020).

Emir ileride öğretmenlik yaptığında öğrencilerine ya da herhangi bir çocuğa sosyal medya içerikleri, görseller konusunda yönlendirme noktasında dersini farklı bir şekilde işleyerek dersi eğlenceli hale getireceğini ve öğrencilere basitçe sorgulamalar yaptırarak farkındalık kazandırmaya çalışacağını ifade etmiştir. Bu görüşünü;

Sadece uygulama bazlı olduğunu zannediyorlar ya resim dersini. Ben bu şekilde değil de rizomatik analizi hafif hafif anlattırdım. Mesela hayvanlar, türlerin yok oluşu. En basitinden sorgulama. Sadece uygulama odaklı değil de bir resim veririm ne gördüklerini sorarım. Oyun olarak sanat yaptırabilirim, resmi canlandırmalarını isterim. Sadece sınıfa tıkılıp resim yaptırmak istemezdim (Ders Süreci, 05.03.2020) şeklinde açıklamıştır.

Bircan görsel pedagojik bağlamda ele alınan konuları ileride meslek hayatında öğrencilerine aktarmak istediğini belirtmiştir. Büşra ise ileride meslek hayatlarında görsel dünya ile karşılaşan öğrencilerinin kendilerini bu görsel dünyadan korumaları için ve görsel pedagojik bağlamda görsel algılama süreci yapılandırabilmek için derslerinde bu konulara yer vereceğini ifade etmiştir;

İlk kolay şeylerden başladım. Grafik çizimlerle başlamıştık ya hani. İlk onları gösteririm. Sonra onların arasında farklı konulardan seçerim. Sonra onlar arasında bir bağlantı kurmasını isterim. İlişki kurarak kolaydan zora ilk yapısını veririm. Sonra diğer aşamaya gelirim. İlk olarak görselleri nasıl algılaması gerektiği ile ilgili mantığını kavratırım. Neyin neyle ilişkili olabileceğini anlatırım, sorgulamayı öğretirim (Ders Süreci, 13.02.2020).

Bircan ileride öğretmenlik yaptığında öğrencilerine ya da herhangi bir çocuğa sosyal medya içerikleri, görseller konusunda yönlendirme noktasında konuları derinlemesine sorgulatarak farkındalık oluşturmak istediğini ifade etmiştir. Bu görüşünü;

Konuyu alt dalları ile birlikte veririm. Duyarlı olmalarını sağlarım. En basit pembe ve mavinin erkek kadın rengi olmadığını eşit renkler olduğunu verirdim (Ders Süreci, 05.03.2020) şeklinde açıklamıştır.

Öğrencilerine ileride bu konuları ele alarak bağlantı kurmayı, ilişkilendirebilmeyi, mesajla ilişkili durumları sorgulamayı öğreteceğini söyleyen Emir görüşünü;

Mesela kahve. İşte uykumuzu açar gibi çok belirgin bazı görseller vardır ya. Onları ona gösterirdim öğrencilere ya da bir çocuğa. Telefonda karşısına gelen görselleri bunun üzerinden farkında olmasını sağlardım. Böyle görsel var ama bunlarda var gizli anlamlar diye. Kendiniz koruyun ya da bilinçli olarak farkına varın gibi şeyler anlatabilirim. Mesela görsellerdeki kuş bakışı ya da tepeden bakış açısını bize karşı değil de bizim ona karşı üstünlüğümüz var gibi anlatırdım. Bunu bilin, marka sizi çağırıyor diye anlatırdım veya o marka sizi üstün görüyor kendine köle etmek istiyor gibi mesajları aktarıyor gibi söylerdim (Ders Süreci, 13.02.2020) şeklinde ifade etmiştir.

Sümeysra sosyal medyada manipülatif olarak sunulan görsel iletilere yönelik çocukların bilinçli olmalarını sağlayabilmek ve görsel pedagojik farkındalık oluşturabilmek için onlara öncelikle sorgulatmanın önemini kavratacağını ifade etmiştir. Sümeysra ayrıca çocuklara küçük yaşlardan itibaren görseller arasında ilişkisellik kurabilme ve çağrışımsal düşünebilme becerisi kazandırmanın önemli olduğunu düşünmektedir. Bu görüşünü;

Aşama aşama gidecek bir şey bence. İlk başta belli bir kavramı sorgulatmayı öğretmeliyiz bence. Şimdi görsellerle markanın sunulması ya da herhangi bir kötü alışkanlığa bağımlılık

yaratmak için manipülatif süreç yaratılmak istense bile onlar çocuklar için üst seviye kalıyor anlatabilmek için. Önce basit olarak mesela diyelim ki çileği sorguluyoruz hocam. Çilek dediğimizde aklınıza ne geliyor diye sorarım. İşte biri diyecek oradan çilek kız, biri aa pembe renk diyecek, biri tatlı bir şey geliyor diyecek veya pasta gelecek aklına, renk söyleyecek, biri kokusunu çağrıştıracak. Bu şekilde bu şekilde sorgulatacağız. Çilek kız deyince mesela aklınıza ne geliyor? Diye soracağız. İşte tatlı diyecek, çok yakın arkadaşları var, iyi bir kız, güzel pozitif yanlarını dile getirmeye başlayacaklar. Diyelim ki erkek çocuğu arabaya düşünler. En iyi araba diyelim ki Şimşek Mcqueen. Küçük arabalara, çizgi filmlere döndük mesela. Hepsi farklı farklı renkleri çağrıştıracak mesela aa ben buyum ben maviyim diyecek. Araba neyi çağrıştırıyor mesela hızı çağrıştırıyor ya da yetkinliği çağrıştırıyor. Bu şekilde sorgulatmaya başladıktan sonra görsellere belki yavaş yavaş geçilebilir. Diyelim ki deniz size neyi çağrıştırıyor. Biri tatil biri ailemi çağrıştırıyor, biri sıcak güneşi, kumda havuz, deniz içindeki hayvanları, bu sefer görsel sorgulamaya başlayacağız. Bunlar çocuklarda yer etmeye başlayacak. Hepsi bu şekilde basamak basamak ilerleyecek. Şey oluşmaya başlayacak çocuklarda evet çanta görüyorsa çantayı da sorgulayacak. Bu bilinci geliştirip küçük yaşta vermeye başladığımız zaman ileriki yaşlarda zaten bunu istemsiz olarak yapmaya başlayacak. Bu sayede bence bir şekilde güçleneceğini düşünüyorum ben basamak basamak (Ders Süreci, 13.02.2020) şeklinde ifade etmiştir.

Sümeyra ileride öğretmenlik yaptığında öğrencilerine ya da herhangi bir çocuğa sosyal medya içerikleri, görseller konusunda yönlendirme noktasında öncelikle basitçe sorgulamayı öğreteceğini ve ilişkilendirmeler kurmalarını sağlayacağını ifade etmiştir. Bu görüşünü;

Örneğin çilek. Sosyal medyada ya da normalde çocuklara en basitten geniş karmaşığa doğru alt metinleri sorgulatmak. Çilek dediğimiz zaman aklımıza ne geliyor. Sadece çilek pembedir. Yiyecek mi, popüler kültür mü, çilek kız, pembe renkten Barbie ye farklı farklı anlamları sorgulayarak dardan genişçe doğru. Bir meyveden çizgi film karakterine sorgulama yeteneğini basit, algılanabilir ve sorgulanabilir düzeyde başlayarak veririm. Çocuğun sorgulama bilincini geliştiriyorsun. Sen önüne görsel koyduğunda asıl anlatmak istediğin onu sorgulamak istediğin mi, yoksa bunu göstererek farklı bir şey mi yansıtmaya çalışıyorsun (Ders Süreci, 05.03.2020) şeklinde açıklamıştır.

Öğrencilerle yapılan değerlendirmelerle öğrencilerin uygulama sürecine ilişkin değiştirilip dönüştürülmesi gerekenlerden ziyade teknolojik anlamda teknolojik yeterliliklerini arttırmak adına tasarım programı kullanımlarını daha geniş bir zamanda ele alınması gerektiğine ilişkin önerileri olmuştur. Bunun dışında dersin işleyişine ve uygulamaya ilişkin herhangi bir önerilen olmamıştır.

Emir ilk dönemi başından sonuna kadar değerlendirdiğinde öneri olarak tasarım programlarıyla ilgili teknolojik yeterliliklerin üzerinde daha fazla durulmasının

gerekliliğini ifade etmiştir. Emir bunun için sadece program öğrenilecek ayrı bir ders açılması gerektiğini önermiştir.

Öğrenciler tüm süreci değerlendirdiklerinde uygulama süreci için değiştirilmesi ve dönüştürülmesi gereken bir noktanın bulunmadığını ifade etmişlerdir.

4.7.2. Alan uzmanı değerlendirmesi

12.03.2020 tarihinde gerçekleşen 4. Geçerlik Komitesi toplantısı uygulamanın son komitesi olmuştur. 4. Geçerlik Komitesi alan uzmanı değerlendirmesi olarak öğrenci çalışmalarını değerlendirmek için odak grup görüşme niteliğinde gerçekleştirilmiştir. Öğrencilerin ders süreci boyunca yapmış oldukları tüm çalışmalar masaya serilmiştir. Bu doğrultuda alan uzmanları çalışmaları tek tek incelemiş ve değerlendirme yapmışlardır. Alan uzmanı değerlendirmesi için araştırmacı ve ders öğretim üyesi tarafından birtakım ölçütler oluşturulmuştur. Ancak öğrencilerin ilk defa Grafik Tasarım dersini alıyor olmaları nedeniyle ve oluşturulan ölçütlerin işlevsellik bağlamında sınırlılıkları olmasına dayalı olarak değerlendirme ölçütleri Geçerlik Komitesi ile birlikte değiştirilmiş ve dönüştürülmüştür. Bu çerçevede öğrencilerin görsel pedagojik gelişimleri odaklı ölçütler oluşturulmuştur (EK-5).

Bu ölçütler şöyledir; Kavramsal Fikir Oluşturma, Kavramsal Düşüncelerini Yansıtabilme Becerisi, Kavramları Sembolleştirme Becerisi, Görsel Söylem (Retorik) Oluşturabilme, Görselleri Birbiriyle İlişkilendirme Becerisi, Eleştirel Bakış Açısı Geliştirme, Görsel Pedagojik Sorgulama Becerisi, Eleştirel Sorgulama, Teknolojik Yeterlilik Geliştirme, Teknolojik Yeterlilikleri Aktarma Becerisi'dir.

Uygulama sonucunda çalışmaların bu ölçütler bağlamında değerlendirildiğinde öğrencilerin;

Kavramsal fikir oluşturma becerilerinin, kavramsal düşüncelerini yansıtabilme becerilerinin, görsel söylem (retorik) oluşturabilme becerilerinin, görselleri birbiriyle ilişkilendirme becerilerinin geliştiği, eleştirel bakış açısı geliştirdikleri, görsel pedagojik sorgulama becerisi kazandıkları, eleştirel sorgulama yapabildikleri, teknolojik yeterliliklerini geliştirdikleri, teknolojik yeterlilikleri aktarma becerilerinin gelişim gösterdiği sonucu ortaya çıkmıştır.

Bu ölçütlere dayalı olarak Geçerlik Komitesi'ne göre; öğrenciler ilk defa böyle bir sanatsal ve özgün tasarım yapmayla ilgili bir sürece girmelerine rağmen görsel pedagojik gelişimleri çerçevesinde bütünsel bağlamda yeterli bulunmuş ve gelişim süreçleri olumlu

yönde değerlendirilmiştir. Ancak öğrencilerin teknik yeterlilikleri ve kendilerini teknik anlamda ifade etme konusunda hala gelişim süreci içerisinde oldukları gözlemlenmiş ve o doğrultuda görüş bildirilmiştir.

Bu bağlamda Geçerlik Komitesi, genel olarak öğrencilerin derste ele alınan konuları çalışmalarına yansıtabildiklerini ifade etmişlerdir. Orijinallik bağlamında öğrencilerin grafik tasarım çalışmalarının plastik etkisi ve düşünsel boyutlarının resim çalışmalarından daha iyi olduğu ifade edilmiştir. Öğrenci çalışmalarından en orijinal ve yaratıcı fikir olarak, Bircan'ın kafe ve atölye mantığıyla yapmış olduğu logo çalışması uygun görülmüştür. Öğrencilerin logo çalışmalarının diğer çalışmalarına göre daha yaratıcı ve özgün olduğu ifade edilmiştir.

Alan uzmanları; tüm öğrencilerin ilk çalışmaları ve son çalışmaları bağlamında gelişim gösterdikleri yönünde görüş bildirmişlerdir. Alan uzmanlarına göre; öğrencilere teknoloji kullanımı yaratıcılık anlamında bir kolaylık sağlamaktadır. Bu bağlamda tasarımlarının daha başarılı olduğu ancak plastik etki bakımından eksiklerinin olduğu ifade edilmiştir. En fazla gelişim gösteren ve farkındalığı artan öğrencinin Büşra olduğu ifade edilmiştir. Sümeyra ve Bircan'ın sınıfın üzerinde bir başarı gösterdiği, Emir'in kendini daha rahat ifade etme konusunda gelişim gösterdiği ve tüm öğrencilerin görsel pedagojik bağlamında yeterliliklerinin geliştiği ifade edilmiştir.

Büşra'nın afiş çalışmalarının teknik yeterlilik, orijinallik ve yaratıcılık bağlamında daha başarılı olduğu belirtilmiştir. Kadına şiddet temalı afişlerde ise en başarılı bulunan öğrenciler Emir ve Sümeyra'nın afişleri olmuştur. Kadına şiddet temalı afişlerde şiddeti meşrulaştıran görsellerin kullanılmaması başarılı bulunmuştur. Geçerlik Komitesi tarafından öğrencilerin ele aldıkları konu ve yakaladıkları bağlamların görsel pedagoji ölçütleri bakımından yeterli olduğu ancak teknik ve işlevsellik bakımından gelişim süreçlerinin devam ettiği yönünde görüş bildirilmiştir.

Tüm çalışmalar bağlamında bakıldığında görsel pedagoji ölçütleri ve teknik yeterlilikler açısından en iyi çalışmaların Sümeyra'nın çalışmaları olduğu ifade edilmiştir. Ayrıca Sümeyra'nın grup içinde dinamiği en iyi yakalayan öğrencilerden bir tanesi olduğu ifade edilmiştir.

Ders Öğretim Üyesi ise araştırma uygulama sürecinin verilen eğitimin karşılık bulması bakımından olumlu olduğunu düşündüğünü; "Anlattıklarımın karşılık bulduğu hem öğrencilerde hem ürünlerde gördüğüm bir süreç oldu" (YYG, 26.12.2019) şeklinde sürecin öğrencilerden ve yapılan çalışmalardan olumlu olarak yansıdığını ifade etmiştir.

Ders Öğretim Üyesi ders esnasında uygulama süreci boyunca ele alınan konular bağlamında öğrencilerde farkındalık ve sorgulama bağlamında olumlu değişim olduğunu ifade etmiştir. Bu görüşünü şu şekilde açıklamaktadır:

Şunu fark ettim bir de işte öğrencilerin seçtiği görsellerden tutun, eskiz defterleri ve ele aldıkları konular düşünüldüğünde biraz daha farklı bakıyorlar. İlk derse geldikleri anla şu an ciddi bir farklılık var onu görmüş oldum. Kendi adıma analiz ve değerlendirme yapayım. Öğrenciler kendilerine yansıtılan gerçeği sorguluyorlar artık (Ders Süreci, 05.03.2020).

Ders öğretim üyesine göre öğrencilerin sanat eğitimi öğrencisi olmalarına rağmen başlangıçta farkındalıklarının çok düşük olduğu ancak her hafta yapılan sunumlar, öğrenci çalışmalarına yapılan dönütler çerçevesinde öğrencilerin farkındalık düzeylerinin gelişip dönüştüğü gözlemlenmiştir.

Ders öğretim üyesi, tez uygulaması çerçevesinde öğrencilerin ilk dersten son derse kadar yaptığı çalışmaları savunabilen ve neyi sorguladığını anlayıp ortaya koyabilen bireylere dönüştüklerini ifade etmiştir.

Katılımcı öğrencilerin ilk kez Grafik Tasarım dersi almalarına, ilk kez çizim programları öğrenmelerine ve ilk kez görsel pedagoji eğitimi almalarına rağmen bütünsel olarak öğrencilerin yaptıkları çalışmalarda kavramsal fikir oluşturma, eleştirel sorgulama, eleştirel bakış açısı geliştirme, görselleri okuyup ilişkilendirme boyutlarının yeterince kavranmış olduğu ancak teknik anlamda bazı sıkıntıların olduğu ve bu yönde gelişimlerinin devam ettiği ifade edilmiştir.

Araştırmacı tarafından süreçte görsel pedagojik bir yol izlendiğinde öğrencilerin bilinçlendirdiği görülmüştür.

Tablo 4.46. 4. Geçerlik komitesi/alan uzmanı değerlendirmesi bulguları 12.03.2020

Derste ele alınan konuların öğrenci işlerine yansımış olduğu
Bütünsel olarak kavramsal fikir oluşturma, eleştirel sorgulama, eleştirel bakış açısı geliştirme, görselleri okuyup ilişkilendirme anlamında gelişimlerinin görüldüğü
Öğrencilerin grafik tasarım çalışmalarının resim çalışmalarına göre daha başarılı olduğu
İlk kez grafik dersi almalarına rağmen teknolojik yeterliliklerin iyileştiği ancak gelişmekte olduğu
Öğrencilerin ilk eskizlerinden son çalışmalarına kadar olan süreçte gelişimlerinin belirgin olarak görülmesi
Öğrencilerin çalışmalarında görsel pedagojik bağlamların başarılı olduğu ancak teknik ve işlevsel anlamda gelişimlerinin devam ettiği
2. sınıf seçmeli sanat grafik tasarım dersinden önce bilgisayar çizim dersi olmalı önerisi getirildi
Orijinal, özgün ve yaratıcı çalışmalar yapıldığı ancak düşünceleri aktarmada bazı teknik yetersizliklerin olması
İlk dersten son derse kadar öğrencilerin çalışmalarında olumlu yönde değişimlerin olduğu
Stilizasyon konusunda en başarılı çalışmanın Bircan'ın çalışması olduğu

Tablo 4.47. 4. Geçerlik komitesi/alan uzmanı değerlendirmesi bulguları 12.03.2020

En orijinal çalışmanın Bircan'ın 'Seçenek Kafe' logo tasarımı olduğu
Büşra'nın afiş tasarım çalışmalarında daha başarılı olduğu
Kadına şiddet afişlerinden en başarılı olan çalışmaların; Emir ve Sümeyra'nın tasarımı olduğu
Kadın afişlerinde görsel bombardımana rağmen şiddeti meşrulaştıran görsellerden uzak durulmasının başarılı olduğu
Kadın afişlerinde görsel bombardıman içinden metafora
Sümeyra'nın tüm çalışmalarda diğer öğrencilerden önde olduğu, kendini ve çalışmalarını daha iyi ifade ettiği
Öğrenci çalışmalarında gelişimlerinin yansımış olduğu
Öğrencilerin kavramsal düşünceyi yansıtabildikleri
Süreçte görsel pedagojik bir yol izlendiğinde öğrencilerin bilinçlendirdiğinin görülmesi
Retorik söylem oluşturma ve rizomatik analiz süreçlerinin öğrencilerin çoklu bakış açısıyla düşünmesine katkı sağladığı
Öğrencilerin eleştirel sorgulama becerilerin geliştiğinin çalışmalarında görülmesi

Uygulama sürecinde diğer grubun çalışmaları doküman yoluyla toplanmış ancak alan uzmanı değerlendirilmesi kapsamına alınmamıştır. Doküman yoluyla toplama amacımız iki grup arasındaki gelişim sürecini gözlemlemektir. İki grubunda farklı bağlamlarda gelişim gösterdikleri görülmüştür. Araştırmacının gözlemlerine göre; diğer grubun araştırma katılımcı grubuna göre bir üst sınıf olmasından dolayı teknik yeterlilik, plastik etkiyi yansıtma, düşüncelerini tuvale aktarabilme bakımından daha yeterli olduğu gözlemlenmiştir. Öğrencilerin görselleri anlamlandırma becerisi kazandıkları görülmüştür. Özetle araştırma uygulaması kapsamında ders süreci boyunca her iki grup öğrencilerinin de sosyal medya görsellerini analiz etme, görsel pedagojik sorgulama, eleştirel düşünme, eleştirel sorgulama, görselleri ilişkilendirme bağlamında gelişim gösterdiği ortaya çıkmıştır.

5. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmanın bulgularından elde edilen sonuçlara, tartışma ve önerilere yer verilmiştir.

5.1. Sonuç

Araştırmadan elde edilen bulgulara dayalı olarak, öğrencilerin derste edindiği bilgileri diğer derslerinde de uyguladıkları gözlemlenmiştir. Örneğin grafik tasarım dersinde hedef kitlenin dikkatini çekmek için kullanılan renkleri resim derslerinde tuval çalışmalarına yansıttıkları ve renkleri mesaj verme kaygısıyla daha bilinçli kullandıkları gözlemlenmiştir. Bu çerçevede öğrencilerin grafik tasarım dersinde öğrenmiş oldukları görsel pedagoji konularını resim dersi ile ilişkilendirdikleri gözlemlenmiştir. Aynı zamanda öğrencilerin grafik dersinde öğrendikleri çizim programlarını diğer derslerde verilen ödev çalışmaları için kullandıkları gözlemlenmiştir.

Öğrencilerin görsel pedagoji uygulamalarında ders ortamında birlikte çalışma ve tartışma fırsatı olması birbirleriyle etkileşim kurmalarını ve yeni fikirler üretmelerini sağlamıştır. Öğrencilerin derste yapılan sunumlardan sonra görsel pedagoji ve görsel kültür ile ilişkili konularda bilgiyi yapılandırdıkları ve görsel pedagojiye dayalı kavramları açıklayabildikleri görülmüştür. Ders bitiminde yapılan odak grup görüşmeleriyle öğrencilerin bilgilerinin pekişmesi sağlanmıştır.

Görsel pedagoji çalışmalarında oluşturulan sorgulamalar, beyin fırtınası, eleştirel bakış açısı geliştirme, tartışma ortamlarının öğrencilerin sanatsal çalışmalarına olumlu bir şekilde yansıdığı ve yaratıcı bakış açılarını geliştirdiği gözlemlenmiştir. Öğrencilerin görsel pedagoji uygulamalarından edindikleri sorgulayıcı bakış açısı sonucunda sosyal medyadaki görsellere daha sorgulayıcı yaklaştıkları gözlemlenmiştir. Öğrencilerin sosyal medyadaki görsellere karşı daha seçici bir bakış açısı kazandıkları gözlemlenmiştir. Aynı zamanda görsel pedagoji incelemeleri çerçevesinde öğrencilerin sosyal medya görselleri üzerinde anlam yaratabildikleri görülmüştür.

Öğrencilerin uygulamalarında derste verilen konu ve kavramlarla ilişkili bağlantılar kurabildikleri görülmüştür. Benzer şekilde öğrencilerin görsel pedagoji konuları çerçevesinde edindikleri bilgiler doğrultusunda geçmiş ile günümüz arasında bağlantılar kurabildikleri görülmüştür. Bu bağlamda öğrencilerin görsel pedagoji konuları çerçevesinde edindikleri bilgiler doğrultusunda çoklu bakış açısı kazandıkları, görsel

algılarının geliştiği, olaylara geniş perspektiften bakabildikleri, bir konuyu farklı boyutlarıyla ele alabildikleri, görsellere eleştirel bakabildikleri ve sorgulayıcı yaklaşım sergileyebildikleri gözlemlenmiştir.

Görsel pedagoji etkinlikleri çerçevesinde öğrencilerin kendilerinin ve birbirlerinin çalışmalarını doğru bir şekilde sorgulayarak değerlendirme yapabildikleri görülmüştür. Görsel pedagoji uygulamaları sonucunda öğrencilerin kadına şiddet, çevre kirliliği gibi güncel ve sosyal konularla ilgili olarak hem sorgulamalar hem de görsel okumalar yapabildikleri gözlemlenmiştir. Öğrencilerin görselleri algılamaya yönelik olarak görsel okuryazarlıklarının geliştiği gözlemlenmiştir. Benzer şekilde Darts'ın (2004) araştırma sonuçlarına göre ise sanatın ve görsel kültürün öğrencilerin sosyal konuları daha iyi anlamlandırmasına yönelik bir farkındalık oluşturduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Araştırma sonuçlarında sanatın ve görsel kültürün öğrencilerin sosyal sorumluluk konusunda daha fazla duyarlılık sağlayabileceği vurgulanmıştır. Bu anlamda araştırmadan elde edilen öğrencilerin güncel, sosyal konulara karşı farkındalık kazandıklarına yönelik ortaya çıkan bu sonuç ile Darts'ın (2004) çalışma sonuçları birbirini desteklemektedir.

Grafik tasarım dersi içerisinde farklı olarak görsel pedagoji uygulamalarının yapılması ve öğrencilerin alışık oldukları deneyimler dışında farklı teknik deneyimler yaşamaları öğrencilerin bakış açılarının gelişmesi sağlanmıştır. Öğrencilerin grafik tasarım dersinde yapılan etkinlikler sonucunda güncel bir konuyu ele alarak bir sanat çalışması haline dönüştürebildikleri gözlemlenmiştir.

Bu araştırmada görsel pedagojik bağlama dayalı görsel kültür eğitimi grafik tasarım dersi çerçevesinde çalışma grubuna 2., 3. ve 4. sınıflar dahil edilerek uygulanmıştır. Öğrencilerin ileriki sınıflarda ders anlatımlarını daha kısa sürede kavradıkları, daha farkındalıklı bir şekilde ele aldıkları ve uyguladıkları görülmüştür.

Çalışma grubu öğrencilerinin sanat eğitimi öğrencisi olmalarına rağmen bu ders öncesinde çalışmalarında yalnızca biçimsel anlamda plastik kaygılarının olduğu, çalışmalarını anlama dayalı üretmedikleri ve görselleri sorgulamadıkları görülmüştür. Ancak dersten sonra sorgulamaya dayalı çalışmalar yapabildikleri gözlemlenmiştir. Aynı zamanda öğrencilerin araştırma uygulaması öncesinde kendilerini ve çalışmalarını ifade etme konusunda çekingen bir tavır sergiledikleri ve sözel olarak derse katılımlarının az olduğu gözlemlenmiş ancak araştırma uygulaması sonrasında öğrencilerin kendilerini, düşüncelerini ve yaptıkları çalışmaları rahatlıkla ifade edebildikleri gözlemlenmiştir.

Öğrenciler, bu araştırma uygulaması kapsamında hem kendi çalışmalarını hem de birbirlerinin çalışmaları üzerinde konuşma, tartışma, sorgulama olanağı bulmuşlardır.

Araştırmacı tarafından süreçte görsel pedagojik bir yol izlendiğinde öğrencilerin görselleri anlamlandırma, görselleri sorgulama, görsel algı oluşturma bakımından farkındalık kazandıkları görülmüştür. Öğrencilerin araştırma uygulamasındaki etkinliklere ilişkin söyledikleri ifadeler değerlendirildiğinde; öğrencilerin büyük çoğunluğunun retorik (görsel) söylem oluşturma, rizomatik analiz etme, görseller arası ilişkilendirme, anlama odaklanma, mesaj kaygısı gütmeye, kültürel öğeleri ele alma, sorgulama yapma, eleştirel düşünme, farklı bakış açısı ortaya koyma gibi birçok görsel pedagoji uygulamalarını diğer alan derslerinde uyguladıklarını ve ileride meslek hayatlarında bu uygulamaları kullanacaklarını söylemişlerdir. Bu bağlamda görsel pedagojinin işe koştuğu haftalık etkinlikler ve ders saati artırılabilir. Öğrencilerin öğretilen bilgileri örneklerle kavramasından sonra, uygulamalar öncesinde eleştirel sorgulama, anlam yaratma gibi ön hazırlık aşamasına ve bildiklerini yaşantıya dökerek uygulamalara ihtiyaçları vardır. Bu konuda projeler geliştirilerek, sanatsal uygulamalara ek olarak anlam odaklı sorgulamaların yapılacağı görsel pedagojik etkinliklerle desteklenen dersler işlevsel hale getirilebilir.

5.2. Tartışma

Araştırma sürecinden elde edilen bulgulara göre alanyazında yer alan ilgili araştırmaların bulguları, benzerlik ve farklılıkları karşılaştırılarak tartışma bölümü yapılandırılmıştır.

Görsel pedagojik farkındalığa dayalı görsel sanatlar eğitimini incelemek amacıyla yapılan bu araştırma, Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Resim-İş Öğretmenliği bölümünde öğrenim gören, yan sanat atölye Grafik Tasarım I ve Grafik Tasarım II derslerini alan 19 öğrenci ile 2019-2020 öğretim yılı güz ve bahar dönemlerinde gerçekleştirilmiştir. Araştırma kapsamında uygulama on dört hafta güz döneminde beş hafta bahar döneminde olmak üzere on dokuz hafta boyunca ders esnasında yüz yüze olarak yürütülmüştür. Uygulama her hafta ders sürecinde görsel pedagoji konularını kapsayan sunumlar eşliğinde yapılmıştır. Araştırma alanının görsel pedagoji konusu olmasından kaynaklı olarak hem sanat eğitimi alan öğrencilerle çalışıldığı için hem de akılda kalıcılığı sağlamak amacıyla hazırlanan sunumlarda görsellerin yoğun olarak kullanılmasına özen gösterilmiştir. Çünkü sanat eğitimi alan öğrencilerin yeni bir konuyu görsellerle daha rahat kavrayacakları düşünülmüştür. Bu bulgu, Özeskici ve İnce (2016,

s. 301) tarafından sanat eğitimi alan lisans öğrencileri ile yapılan araştırma verilere göre öğrencilerin büyük çoğunluğu için metinlerin aktarılmasında görsellerin kullanımının, aralarındaki ilişki, boyut, renk ve diğer özelliklerin iyi kullanılmasının önemli olduğu görülmüştür ifadesiyle ve Akdağ ve Tok (2008, s. 33) tarafından yapılan çalışmada geleneksel yöntemle kıyasla PowerPoint'te hazırlanmış sunum desteği ile ders işlemenin öğrenci başarısında daha fazla etkili olduğu saptanmıştır ifadesiyle tutarlılık göstermektedir. Araştırma uygulama etkinlikleri dersin bulunduğu atölye ortamında her katılımcının hem derslikte yer alan bilgisayarları kullanabileceği şekilde hem de kendi kişisel bilgisayarlarıyla çalışabilecekleri şekilde gerçekleştirilmiştir. Uygulama süreci boyunca öğrencilerin aktif katılım sağlayabileceği şekilde görsel analizi yapma, imajları sorgulama, görsel söylem oluşturma, eleştirel sorgulama, tartışma, rizomatik analizler yapma gibi yöntemlere yer verilmiştir. Çalışma grubu öğrencileri ana sanat atölyeleri resim olan yan sanat atölye olarak grafik tasarım dersini seçen öğrencilerden oluşmaktadır. Çalışma grubu öğrencilerinin bir grubu 2. sınıftan diğer grubu ise 3. ve 4. sınıftan oluşmaktadır.

Araştırma bulgularından elde edilen sonuçlara göre, hem grafik tasarım dersinin ilk konusu bağlamında hem de öğrencilerin resim anasanatı olmasından dolayı ilk etkinlik anlamında stilizasyon çalışması yapılmıştır. Yalnızca grafik tasarım dili olan sadeleştirmenin kavranması için ele alınan stilizasyon çalışmalarında 'hayvan, cansız, doğa' temalarının stilize edilmesi istenmiş ve görsel pedagojik sunumlarla desteklenerek anlatılmıştır. Öğrencilerin resim anasanatı olmaları temaları detaylı bir şekilde resmetmelerini sağlamıştır. Bundan dolayı öğrencilerin stilize etme konusunda öncelikle zorlandığı gözlemlenmiştir. Öğrenciler sınıf içinde birlikte yapılan dönütlerden ve değerlendirmelerden sonra stilizasyon çalışmalarını grafik anlatım diline uygun, sade bir şekilde çalışma ortaya koydukları görülmüştür. Bu durum 2. sınıftan oluşan çalışma grubunda belirgin bir şekilde görülmektedir. Diğer grup öğrencileri 3. ve 4. sınıftan oluşan bir grup olduğu için öğrencilerin sınıf deneyimleri çalışmalarına da yansımıştır. Her iki grubunda dönütler çerçevesinde konuları kavrayarak uygulamaya yansıtılabildiği gözlemlense de üst sınıf olmanın avantajı konuları hızla kavrayarak çalışma oluşturmaları bağlamında ortaya çıkmaktadır. Tavin'in (2003) araştırmasında sanat eğitimi dersinde ilköğretim öğrencilerinin görsel kültür, popüler kültür içerikli hipermetinleri incelenmiş ve eleştirel pedagoji yöntemi ile yorumlanmıştır. Bu bağlamda ilköğretim öğrencilerinde görsel kültür çerçevesinde oluşturdukları hipermetinlerin ve eleştirel pedagojinin

öğrencilerin sanat algılarının gelişmesinde aynı zamanda hem toplumsal hem bireysel deneyimleri arasında metinlerarası ilişki kurmaları yönünde olumlu olarak değişimler gözlemlenmiştir. Benzer şekilde Dilli (2013) araştırmasını ilköğretim 4. sınıf öğrencilerinin görsel kültür imgelerini sorgulamasına yönelik yapılandırmıştır. Bu görsel kültür sorgulamaları sonucunda ise öğrencilerin çevreye ilişkin daha fazla duyarlılık ve eleştirel bakış açısı geliştirdikleri vurgulanmıştır. Bu anlamda çalışma, sanat eğitimi içerisinde erken dönemlerde verilen görsel kültür eğitiminin öğrencilerin görsel kültür algılarını geliştirmede ve görsel farkındalıklarının küçük yaştan itibaren gelişeceği yönünde fikir oluşturmaktadır.

Uygulama yapılan Grafik Tasarım dersi yan sanat atölye dersi olduğu için öğrenciler ilk kez grafik tasarım ve görsel pedagoji eğitimi ile karşılaşmışlardır. Çalışma grubu öğrencileri ile hem ders sürecinde hem de ders bitiminde yapılan odak görüşmelerden elde edilen bulgular sonucunda öğrencilerin dönemin başında görsel pedagoji ile ilgili bilgilerinin olmadığı, görsel okuma yapmadıkları, çalışmalarında görsel algı oluşturmadıkları, sorgulama yapmadıkları ortaya çıkmıştır. Öğrenciler uygulamanın başlarında çalışmalarını oluştururken anlama odaklanmadıklarını yalnızca biçimsel özellikleri ele aldıklarını ifade etmişlerdir. Benzer şekilde araştırma gözlemlerine dayalı olarak araştırma uygulamasının başlarında 2. sınıf çalışma grubu öğrencilerinin çalışmalarını resim eğitiminde edindikleri bilgiler doğrultusunda yalnızca renk, oran, orantı gibi biçimsel özelliklerine dikkat ederek oluşturdukları gözlemlenmiştir. Ayrıca 2. sınıf öğrencileri sanat eğitimi alan derslerine yeni geçmiştir ve 3. ve 4. sınıf öğrencilerinin olduğu diğer grupla kıyaslandığında hem farkındalık anlamında hem de çalışmalarında plastik etkiyi oluşturabilme anlamında akademik gelişimlerinin devam ettiği gözlemlenmiştir. 3. ve 4. sınıf öğrencileri ise sanat eğitimi alan derslerini daha önceki yıllarda akademik olarak başarıyla tamamlamış öğrencilerdir. Bu bağlamda öğrencilerin akademik sınıf düzeyinin görsel farkındalığa erişme anlamında etkili olabileceği ortaya çıkmaktadır. Her iki grup öğrencilerinin de dönem bitiminde konular çerçevesinde görsel farkındalık kazandıkları görülmüştür. Diğer yandan görsel pedagoji eğitiminin daha erken dönemlerde verilmesi durumunda öğrencilerin bakış açılarının gelişmesinde ve farklı bakış açılarıyla anlam odaklı sanatsal çalışmalar yapabilmesinde etkili olabileceği ortaya çıkmaktadır.

Araştırma bulgularından elde edilen sonuçlara göre, öğrencilere görsel söylem oluşturma çerçevesinde logo tasarımı ve marka afiş tasarımı konusu verildiğinde

öğrencilerin çoğunun kendi özgün markasını, özgün tasarımını ve söylemini oluşturabildiği görülmüştür. Öğrencilerin örneklerden etkilenmeden kendi retorik söylemlerini logo tasarımlarına yansıtabildikleri gözlemlenmiştir. Öğrencilerin teknik anlamda yetersizliklerinin ise grafik tasarım dersini ilk kez almalarından dolayı kaynaklandığı ortaya çıkmaktadır. Sanat eğitimi içerisine görsel pedagojik eğitimin dahil edilmesiyle öğrencilerin kendi sorgulamalarıyla özgün bir şekilde görsel söylem oluşturarak logo tasarımı çalışmaları yaptıkları görülmektedir.

Araştırma bulgularından elde edilen sonuçlara göre, öğrencilerin çalışmalarının görsel söylemlerini yansıtabilme anlamında teknolojik yeterliliklerinin gelişim aşamasında olduğu ortaya çıkmıştır. Öğrencilerin ilk kez grafik tasarım dersi alıyor olmaları ve ilk kez bilgisayar üzerinde çalışma oluşturmaya rağmen teknolojik yeterliliklerinin arttığı gözlemlenmiştir. Bu bağlamda öğrencilerin günlük yaşantılarında sıklıkla teknolojinin sunduğu iletişim araçlarını ve sosyal medyayı kullanması ders uygulamalarında gereken teknoloji kullanımlarını olumlu yönde etkilediği söylenebilir. Öğrencilerin teknoloji kullanımıyla üretim yaptıklarında daha yaratıcı, özgün çalışmalar yapabildikleri gözlemlenmiştir. Benzer şekilde Temizel'in (2012) doktora tez araştırmasında katılımcı öğrenciler internet ve sosyal medyanın güncel gelişmeleri takip etmek anlamında faydasını belirterek görsel kültürün estetik beğenilerini şekillendirdiğini ifade etmişlerdir. Ayrıca katılımcılar teknoloji tabanlı sanat etkinliklerini takip ederek yaratıcılıklarının geliştiğini, dijital sanatların kalıcı hale dönüştüğünü, bilgisayar destekli tasarım ve sanat uygulamalarının diğer yöntemler gibi sanatsal bir üretim yolu olduğunu belirterek sosyal medyanın kendi çalışmalarını hızlı ve kolay bir şekilde insanlara ulaştırdığı, kendilerini rahat ifade etmelerini sağlayan bir alan olduğu görüşünde bulunmuşlardır. Bu çerçevede ders saatlerinin uygun olmaması nedeniyle ve öğrencilerin teknolojik yeterliliklerini sağlamak amacıyla ayrıca bir bilgisayarlı tasarım dersinin olması gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

Araştırma bulgularından elde edilen sonuçlara göre, retorik (görsel) söylem ve rizomatik analize dayalı sosyal içerikli çevre ve kadına şiddet temalı afiş tasarım uygulamalarında öğrencilerin toplumsal konular çerçevesinde kendi deneyimlerini ve izlenimlerini yansıttıkları görülmüştür. Bu tür çalışmaların toplumsal duyarlılık bilinci oluşturma anlamında katkısı olduğu söylenebilir. Herrmann (2005) makalesinde sanat öğretimi ders programlarının genellikle tasarım ilkelerine göre ya da bir sanatçı eseri üzerinden yapılan uygulamalar odaklı oluşturulduğunu vurgulamıştır. Bu bakımdan sanat

eğitimi programlarında çağdaş sorgulamaların yer alması gerekliliğini ifade etmiştir. Bu anlamda sanat eğitiminde süregelen sadece teknik bilginin verilmesi veya bir sanatçının eserinin birebir yaptırılmasından oluşan bir sanat eğitimi dışında aynı zamanda popüler kültür odaklı imgelerin ve sanat eserlerindeki imajların keşfedilmesine ve eleştirel sorgulanmasına dayalı ortamların oluşturulmasının gerekliliği belirtilmiştir.

Araştırma bulgularından elde edilen sonuçlara göre, tüm uygulama çalışmalarında, illüstrasyon tasarımı çalışması etkinliğine dair yapılandırılan ürün oluşturma sürecinde öğrencilerin hem ele alınan çevre, çevre kirliliği, doğa, sosyal medya, eşitlik, kadın, duyarlılık, savaşlar, tüketim, popüler kültür gibi güncel konular çerçevesinde sorun olarak gördükleri durumlardan hem de kendi deneyimlerinden yola çıkarak eleştirel bir sorgulamayla ürün oluşturabildikleri gözlemlenmiştir. Benzer şekilde Çığır'ın (2016, s. 299) doktora tezinde ise görsel kültür etkinliklerinin planlanmasında ilk etkinliğe ilişkin görsel kültür konularını ve kavramlarını seçmelerinde öğrencilere serbestlik tanınmıştır. Böylece araştırma sonuçlarına göre öğrencilerin ürün oluşturma sürecinde kendi yaşam deneyimlerinden yola çıkarak farklı anlamlar ürettikleri sonucuna varılmıştır. Bu bağlamda araştırmadan elde edilen sonuçlarla kısmen benzerlik göstermektedir.

Ayrıca araştırmada 2. sınıflardan oluşan çalışma grubu öğrencilerinin serbest konulu illüstrasyon tasarımlarında görsel kültür konusunu kendilerinin belirlemesiyle birlikte genellikle var olan hikayelerden yola çıkarak illüstrasyon tasarımı çalışması oluşturdukları, 3. ve 4. sınıflardan oluşan çalışma grubunun ise genellikle kendi deneyimlerini, kendi sanatsal süreçlerini ve etkilendikleri durumları yansıttıkları görülmüştür. Her iki katılımcı grup öğrencilerinin farklı konuları ele almalarının sınıf farkından kaynaklı olduğu düşünülmüştür. Üst sınıfta olan öğrencilerin sanatsal deneyimlerinin konuları daha farklı ele almalarında katkı sağladığı görülmüştür. Öğrencilerin sorgulama ve eleştirel bakış becerilerinin sınıf deneyimlerine göre farklılık gösterdiği ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda görsel kültür odaklı sanat eğitiminin daha erken dönemlerde öğretiminin sağlanması öğrencilerin görsel algılarının, görsel sorgulama, farklı bakış açısı yakalama becerilerinin gelişimine katkı sağlayabileceği söylenebilir. Benzer şekilde Temizel'in (2012, s. 111) doktora çalışmasında katılımcıların görsel kültür düzeyleri onların cinsiyetlerine, yaşlarına, alanlarına göre anlamlı biçimde farklılık gösterdiği sonucuna ulaşmıştır. Benzer şekilde Temizel'in (2012, s. 116) Konya Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Resim-İş Öğretmenliği Bölümü ve Güzel Sanatlar Fakültesi öğrencileri ile yaptığı doktora tezinde,

görsel kültürün sanat eğitimi alan öğrencilerin sanat ve estetik tutumlarına etkisinin istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Ders sürecinde görsel pedagoji odaklı yapılandırılan rizomatik analiz sürecinde pano üzerinde öğrencilerle birlikte görseller üzerinden analiz yapılmıştır. Öğrenciler sosyal içerikli çevre ve kadına şiddet teması ile ilgili dergilerden buldukları görselleri panoya yapıştırarak ilişkilendirmişlerdir. Araştırmada elde edilen diğer bir sonuç ise her öğrencinin kendi algısı ve yaşadığı deneyimler çerçevesinde dergilerden görseller bularak panoya eklediği gözlemlenmiştir. Oluşturulan tartışma ortamında öğrencilerin buldukları görselleri, yapacakları afiş tasarım çalışmalarını ve kendilerini ifade edebildikleri gözlemlenmiştir. Böylece öğrencilerin sosyal medya görsellerini görsel pedagoji çalışmaları rizomatik analiz bağlamında popüler kültür, tüketim, toplumsal sınıf, eşitlik, eşitsizlik, kimlik, ırk, cinsiyet, kirlilik gibi kavramlarla anlamlandırabildikleri ve analiz edebildikleri görülmüştür. Araştırmada uygulamasında ele alınan görsel pedagoji etkinliklerinin temelinde eleştirel pedagojinin de işe koşulmasıyla öğrencilerin atölye ortamında hem kendi çalışmalarına hem arkadaşlarının çalışmalarına yönelik farklı bakış açıları kazandıkları, çevre ve kadına şiddet olgusu gibi gündemimizde sıklıkla yer alan güncel konularla ilgili eleştirel sorgulamalar yapabildikleri gözlemlenmiştir. Bu sonuca göre, sanat eğitimi alan öğrencilerin sanatsal üretimlerinde, bireysel kararlar almasında ve estetik beğenileri üzerinde görsel kültür kavramının önemli bir katkısı olduğuna ulaşılmıştır. Çığır'ın (2016) doktora tez çalışması sonucuna göre sanat tarihi, sanat eleştirisi, estetik ve uygulamaların görsel kültür etkinlikleri içerisinde çok alanlı sanat eğitimi yöntemi (ÇASEY) olarak adlandırılan yöntem ile birlikte yürütülmesiyle görsel kültür eğitiminin, öğrenciler üzerinde daha etkili olduğu ortaya çıkmıştır.

Bu anlamda Sengir'in (2014) doktora tezi sonucunda görsel kültürün, çağımızın göstergelerinden olan ve iletişim aracı olarak kullanılan medyanın sunduğu görsel üretimlerin ve görsel simgelerin diline vurgu yapılarak; görsel kültür eğitiminin teknoloji ile birlikte ortaya çıkan görsel iletişim dilinin evrensel olarak çözümlenen, yorumlanan ve yeniden üretmeyi sağlayan bir yapısı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Karaaslan (2014) araştırmasında ise görsel sanatlar eğitimi bölümlerinde bulunan pratiğe yönelik uygulamalı derslerle teoriye yönelik çağdaş sanat, sanat eleştirisi gibi dersler arasında kopukluk olduğunu ve bu sorunun görsel kültür çalışmaları yoluyla giderilebileceğine yönelik önerilerde bulunmuştur. Eğitim alan her kademedeki öğrencinin günlük yaşamdaki tercihinde hem kendilerine hem çevrelerine hassas

yaklaşmaları beklenmektedir. Sanat eğitimi duyuların eğitilmesiyle duyarlılık geliştirme ve başka bir gözle değerlendirmenin öğretildiği bir alandır. Öğrenciler tarafından sanat eğitimi ders içeriklerinin yetersiz bulunduğu düşünüldüğünde özellikle estetik, görsel kültür, görsel pedagoji, bilgisayar destekli tasarım dersleri gibi derslerin içerikleri değiştirilerek, gerekli derslerin de eklenmesine olanak sağlanabilir (Temizel, 2012, s. 115). Bu çerçevede alanyazındaki benzer araştırma sonuçlarına göre, görsel kültür eğitiminin öğrencilerin sosyal medya görsellerine ilişkin anlamlara ulaşmasında, sorgulama yapmasında, ekonomik, toplumsal, kültürel, sosyal içerikli bağlamları analiz etmesinde olumlu yönde katkı sağladığı görülmektedir. Benzer şekilde bu çalışmada yapılan öğrenci ve alan uzmanı görüşmelerindeki ifadelerden görsel kültürü içeren görsel pedagoji eğitiminin bu kazanımları sağladığı ortaya çıkmaktadır.

Araştırma uygulaması kapsamında sosyal medya platformları olan Facebook ve Whatsapta grup kurularak öğrencilerle daha hızlı iletişim kurmak, öğrencilerin çalışmalarını bu gruplarda paylaşmaları ve çalışmalarına dönüt verilmesi amaçlanmıştır. Öğrencilerin Whatsapp grubunu derslerle ilgili öğretim üyesine veya birbirlerine soru sormak için, Facebook grubunu ise çalışmalarını paylaşarak etkileşimde bulunmak için tercih ettiği gözlemlenmiştir. Öğrenciler başlarda Facebook grubuna çalışma yüklemekle birkaç öğrencinin çalışmalarını yüklemesiyle birlikte etkileşim olmuş ve tüm öğrenciler çalışmalarını yüklemeye başlamıştır. Bu anlamda bakıldığında alanyazında sosyal iletişim platformlarının derslerde kullanılması ile ilgili pek çok araştırma yer almaktadır. Örneğin Kayrı ve Çakır'ın (2010, s. 56) araştırmasında günlük yaşamında Facebook kullanan katılımcı öğrencilerin özellikle Facebook ortamında öğretmenlerin yönetici olduğu durumlarda daha fazla paylaşım yaptıkları ve katılımcı öğrencilerin Facebook platformunun eğitimsel olarak kullanımına yönelik tutumlarının olumlu olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu araştırma kapsamında bakıldığında sosyal medya platformlarının öğrencilerin birbirlerinin tüm çalışmalarını aynı anda görebilmeleri ve kendi çalışmalarını kıyaslayabilmeleri anlamında destekleyici olduğu gözlemlenmiştir. Ancak başka bir açıdan bakıldığında da öğrencilerin daha serbest olmasını, rahat davranmasını sağlamış ve ödev teslimi olarak çalışmalarını sosyal platforma yükleme konusunda zaman kısıtını esnetebildikleri gözlemlenmiştir. Bu anlamda sosyal medya platformlarını kullanmanın öğrencileri negatif yönde etkilediği noktalarda ortaya çıkmıştır.

Araştırma sürecinde, öğrencilerin kendi sanatsal süreçlerinden, kendi yaşamlarındaki günlük rutinlerinden veya beğenilerinden yola çıkarak bir sanat çalışması yapabildikleri gözlemlenmiştir. Mamur (2014, s. 64) makalesinde sanat eğitiminin sanat eleştirisi disiplini için yenilikleri içermesi, görsel kültür çalışmaları çerçevesinde günlük yaşamda karşılaşılan görsel deneyimlerin hem kültürel hem sanatsal olarak değerlendirilmesinin önemi ve öğrenci çalışmalarının sadece nesne odaklı olması yerine anlamlara odaklanması gerektiğini ifade etmiştir. Görsel kültürün işe koştığı ders aktivitelerinde öğrenci çalışmalarının nasıl olduğundan ziyade neden yapıldığına, anlamına, öğrencilerin yapma amacına yönelik sorgulamaların olması gerektiğini söylemiştir. Görsellere görsellerin oluştukları anlam ve oluşma nedenlerinin birlikte ele alınarak ilişkilendirilerek yaklaşılmasının eleştirel pedagoji bağlamında önemini vurgulamıştır. Alanyazında yer alan çalışmalar çerçevesinde sanat eğitiminde görsel kültüre yönelik yapılmış çalışmalarda görsel kültürün eleştirel pedagojiyle olan bağını ortaya koyan üç unsur olduğunu ve bu üç unsurun; öğrencinin yaşantısı üzerinden diyalog, sosyal konular ve disiplinlerarasılık olduğunu ifade etmiştir. Bu çerçevede görsel kültür odaklı çalışmalarda; öğrencilerin günlük yaşantısındaki diyaloglarını, deneyimledikleri sosyal konuları çözümleyebilme bağlamında disiplinlerarası bir yaklaşımla eleştirel pedagojinin dahil edilmesi gerekli görülmektedir. Benzer şekilde Balkır'a (2011) göre eleştirel pedagoji öğrencilerin kişisel bakış geliştirmelerini sağlamaktadır. Sanat eğitimi alan öğrencilerin sanat eğitimcisi olacağı düşünüldüğünde, eleştirel düşünebilmesi aynı zamanda çağa ayak uydurabilmesini kolaylaştıracaktır. Sanat eğitimcisi görsel çağın bir gerekliliği olarak kendini zamanın ruhuna uygun şekilde yenileyerek, tartışma ve sorgulamayı gerektiren sanatsal görüşleri desteklemeli ve sürekli gelişim göstermelidir. Aynı zamanda küresel anlamda rekabet edebilecek, toplumsal kültürden ve yaşadığı toplumdaki olaylardan haberdar olan donanımlı öğrenciler yetiştirmeyi amaçlamalıdır. Çünkü sanat, tarih boyunca evrensel bir beğeni içerisinde var olsa da her çalışmanın kendi içerisinde kendi yerel kültürünü yansıttığı bilinmelidir (Temizel, 2012, s. 117).

Yapılan odak grup görüşmelerde öğrenciler eleştirel bakış açısı edindiklerine yönelik ifadelerde bulunmuşlardır. Sanat eğitimi alan öğrencilerden görselleri daha fazla betimleyebilmeleri, görsel okuryazarlıklarının daha fazla gelişmiş olması beklenmektedir. Bu bağlamda sanat eğitiminin amacı yalnızca güzel bir sanat ürünü ortaya koyan bireyler yetiştirmek değil, aynı zamanda çağın gereksinimlerini

yakalayabilen, sorgulayan, topluma mesaj verebilen, anlam oluřturabilen öğrenciler yetiřtirmek olmalıdır. Benzer řekilde Yolcu (2020, s. 122) sanat eēitiminin hedeflerini estetik duyarlılıēı yůksek, yaratıcı, sanatın birey ve topluma etkisini kavramıř, özgůn ũrůnler ortaya koyan, gůrsel okuryazarlık becerileri olan bireyler yetiřtirmektir řeklinde ifade etmiřtir. Öğrencilerin biçimsel olarak iyi çalıřma yapmanın dıřında yaptıkları çalıřmaları farkındalıkla sorgulayarak yansıtmaları da gerekmektedir. Benzer řekilde Freedman (2003) resim ve tasarım gibi derslerin gelenekçi yapılarından uzaklařtıēını ve artık dũřůncelerin ön plana alınarak kurgulandıēını söylemektedir. Yolcu'ya (2020, s. 124) gůre, bugůnůn insanı hızla geliřen teknolojinin olanaklarından ve gůrsel nimetlerinden faydalanmaktadır. Çaēımızın en önemli buluřlarından olan internet sayesinde sanal yolla birçok sanat aktivitesine ve sanat gůrseline ulařılmaktadır. Nitelikli veya niteliksiz birçok sanat eseri ile isteyerek veya istemeden karřılařılmaktadır. Bůyle bir durumda nitelikli bir sanat eēitiminin önemi ve gerekliliēi anlařılmaktadır. Bu baēlama dayalı olarak arařtırmada gůrsel pedagojik yaklařımla bir sanat eēitimi verilmiřtir. Buradaki amaç, öğrencilerin çevrelerindeki gůrsellere karřı daha bilinçli yaklařabilen, gůrsellerin anlamları sorgulayan, farkındalık kazanmıř bireyler olmalarıdır. Yařadıēımız gůrsellerle çevrili dũnyada, gůrseller aracılıēıyla mesajlar verilmekte ve yůnlendirmeler yapılmaktadır. Dolayısıyla gerek çevremizde gerekse sosyal medya platformlarında bize sunulan gůrselleri iyi okuyabilmemiz gerekmektedir. Benzer řekilde Yolcu (2020, s. 122) yařantımızda gůrsel okuryazarlık gerektirecek pek çok durumla karřılařtıēımızı vurgulamıřtır. Bu nedenle de gůrsel okuryazarlıēın her insan için bir ihtiyaç olduēunu ifade etmiřtir. Gůnůmůz postmodern toplumlarda teknoloji, iletiřim, haberleřme hızla geliřim gůstermektedir. İletiřim teknolojileri, gůnlůk yařam imgeleri, gůrseller, imgeler, söylemler gerçekliēi bir kurgu haline getirerek insanlara sanal bir dũnya oluřturmaktadır. Yeni anlamların yaratıldıēı bu ortamda postmodernizm gůnlůk yařam içine dahil edilerek yeni bir yařam biçimi oluřturmuřtur. Postmodernizm gůnlůk yařamla sanatı birleřtirerek sanatla yařam arasındaki uçurumu azaltmaktadır ve sanatı bir iletiřim aracı haline dōnůřtürerek imajdan anlam çıkarma sorumluluēunu tůketicie bırakmaktadır. Bu çerçevede postmodern sanatta eser ve sanatçıdan daha çok anlam ve anlamı oluřturacak olan tůketic i ön plana alınmaktadır (Tůrkcan, 2020, s. 87). Bu anlamda gůrselleri anlama ve iliřkilendirme gůrevi bireylere dũřmektedir. Gůnůmůz sanatında postmodernizmle birlikte sergiler ve bienallerde yer alan çaēdař sanat ve kavramsal sanat çalıřmaları çoēunlukla anlam odaklıdır ve bu yaratılan anlam her birey

için farklılık gösterebilmektedir. Ertok Atmaca'ya (2020, s. 113) göre, özellikle 1990'lardan sonra postmodern söylem oluşturan, eleştirel, kendi anlatısını ortaya koyan, özgün, kavramsal ve postmodernist çalışmalar Türk sanatında da yaygınlaşmıştır. Bienallerde ve tüm sanat etkinliklerinde sanatçıların ifade olanaklarını zorlayarak evrensel anlam yaratmayı ve evrensel sorunları yansıtmayı deneyimledikleri ifade edilmiştir. Benzer şekilde Mamur (2014, s. 118) çağdaş sanat uygulamalarında güzellik algısının, biçimsel kalıpların önemini kaybettiğini ifade etmektedir. Günümüz sanat çalışmalarının amacı mesaj vermek, harekete geçirmek, sorgulatmak, düşündürmek, eleştirel sorgulama olanağı sunmak ve farklı bir bakış açısından anlatarak izleyiciyi düşünsel anlamda etkilemektir. Günümüz postmodernist çağdaş sanatçılar çalışmalarını gündemden, siyasetten, günümüzün ve günümüz sanatının üretim ve tüketim biçimlerini etkileyen gündelik yaşam konularından esinlenerek oluşturmaktadırlar. Sanat eğitimi alan bireylerin bu yansıtmayı yapabilmeleri için sorgulayıcı, eleştirel bakabilen kişiler olmaları gerekmektedir. Çağdaş sanat eserlerindeki sosyal konular, popüler kültür öğeleri ve öğrencilerin yaşamsal deneyimleri eleştirel pedagoji ile sorgulanmaktadır. Bu nedenle görsel kültür öğretimi eleştirel pedagojinin dahil olduğu disiplinlerarası bir yaklaşım gerektirmektedir (Mamur, 2014, s. 65). Sorgulayıcı bakış açısının geliştirilmesi için görsel pedagojik yaklaşımın ve eleştirel sorgulamanın dahil edildiği bir sanat eğitimi verilmesi gerekmektedir. Ülkemizde sanat eğitimi alan öğrencilerin bu anlayışta olabilmeleri, sorgulayıcı, eleştirel, görsel mesaj veren, görsel kültür odaklı çalışmalar yapabilmeleri sanat eğitimi ile mümkün görünmektedir. Görsel kültürün sanat eğitimine entegre edilmesi öğrencilerin bakış açısını geliştirme amacı taşımaktadır. Sanat eğitimi alanında görsel kültür üzerine çalışan Duncum (2001, s. 103), görsel kültürü; günlük yaşamda çevremizde, reklamlarda, kitaplarda, televizyonlarda karşılaştığımız görüntüler olarak tanımlamaktadır. Tavin (2003, s. 43) ise görsel kültürü görsellerin, kültürün ve edinilen deneyimlerin farklı boyutlarını yorumlayan eleştirel bir alan olarak tanımlar. Barnard (2002, s. 23) Günlük yaşamın içerisinde görsel kültürün insanların hayatını şekillendiren düşünceleri ifade etmesi bakımından önemli olduğunu ifade etmiştir. Bedir Erişti (2020, s. 159) Görsel kültürü görmeyle ilgili olarak yaşamımızı şekillendiren her şey olarak ifade ederek görsel kültür çalışmalarının anlamayı amaçladığını vurgulamaktadır. Yeni teknolojiler sosyal formları değiştirerek yeni bir kültürel çevre oluşturmuştur. Bu yeni kültürün oluşturduğu her imge farklı anlamları içermektedir. Bu imgeler günümüzde her yerde deneyimlenebilmektedir. Sanat ürünleri sadece müze ve

galerilerde yer almaktan çıkarak günlük yaşam deneyimlerinin içinde yer almaya başlamıştır. Panolardaki afişler, reklamlar, otobüste giderken izlediğimiz filmler, imajlar bize her an bir şeyler anlatmaktadırlar. Görsel kültür karşılaştığımız bu görsellerin anlamlarını analiz etmemizde ve yaşamı doğru biçimde değerlendirmemizde önem taşımaktadır (Türkcan ve Coşkun, 2019, s. 78). Mamur (2014, s. 63) günümüzde sanat eğitiminde ve sanat eğitimi öğretmeni yetiştirmede teknolojik deneyimin önemini vurgulamaktadır. Görsel kültürün eleştirel analizine uygun olarak aynı zamanda da teknolojik alt yapıyla donatılmış sanat eğitimi öğretim programlarının yapılandırılması gerektiğini ifade etmektedir. Görsellik bize görünür anlamlar dışında görünmez anlamları da yansıtmaktadır. Bu nedenle görsel kültür görsellerin ilişkili olduğu durumların çok yönlü olarak sorgulanmasını kapsamaktadır. Günümüz görsel içerikli teknolojilerin sunduğu görselliği tüm bağlamlarıyla sorgulanmasının gerekliliği kaçınılmazdır. Görsel kültür odaklı bir sanat eğitimi hem görsellerin tarihine hem de kültürler arası deneyime yönelik eleştirel bakış açısı geliştirilmesini hedeflemektedir. Bugün gündelik yaşam iletilerinin daha çok görsel kanallar yoluyla öğrenciye ulaşması görsel bir yük oluşturmaktadır ve bu nedenle görsel kültür bize görsel ileti dünyasını anlamamanın, sorgulamanın, yorumlamanın yolunu açmaktadır (Bedir Erişti, 2020, s. 159). Araştırmadan elde edilen başka bir bulguya göre, öğrencilerin teknolojik yeterliliklerinin gelişim aşamasında olduğu gözlemlenmiştir. Sanat eğitimi alan bireylerin dijital tasarım ve teknolojik yeterliliklerin de geliştirilmesi gerekmektedir. Görsel içerik oluşturarak etki ve anlam yaratma sanat eğitiminin temellerindendir ve bu anlamda sanat eğitimi alan bireylerin geleneksel sanat yöntemleri haricinde hangi sanat dalında okursa okusun sanat ürünü ortaya koyan tasarım programlarını iyi derecede bilmeleri önem kazanmaktadır. Çağdaş sanat çalışmalarına bakıldığında bu durum çağımızın gerekliliği haline gelmiştir. Yalnızca grafik tasarım derslerinde verilen bu program eğitimi için ders saati yeterli olmamaktadır. Bu bağlamda sanatın her bölümü için dijital tasarım uygulama derslerinin zorunlu hale getirilmesi gerektiği düşünülmektedir. Günümüzde teknolojinin gelişimi sanatı da etkilemiş ve sanat dijitalleşmiştir. Sanatçılar günlük yaşamı yansıtan gerçeklikle kurgunun iç içe girdiği kültürel ürünleri sorgulayarak daha toplumsal konulara yönelmişler ve tepkisel sanat uygulamalarına dikkat çekmektedirler. Günümüzde çağdaş sanatçılar çalışmalarını anlam odaklı oluşturmakta ve güncel konuları dijital teknolojiler yoluyla yansıtmaktadırlar. Çünkü yaşadığımız çağda sosyal medya hemen hemen herkesi etkisi altına almıştır ve sosyal medyada görsel bir dünya yaratılmıştır. Bu çerçevede

herkes kendini karşısındakine görsellikle anlatmaktadır. Benzer şekilde Eraslan Taşpınar (2016, s. 341) günümüzde hepimizin iletişim araçlarını yoğun bir şekilde kullandığımızı ve teknolojinin gelişmesiyle birlikte sosyal medyada yaratılan görsel dünyada yaşadığımızı ifade etmiştir. Bedir Erişti (2020, s. 164) günümüzde her bireyin sosyal medyanın sunduğu imkanlar bağlamında görsel içerik üreticisine dönüştüğünü ifade etmiştir. Gençler vakitlerinin çoğunu internette sosyal medya platformlarında, video uygulamalarında veya görsel dünyanın farklı bölümünde geçirmektedirler. Görsel kültür uygulamaları bu yeni görsel dünyanın eğitim alanına dönüştürülmesi ve sanatsal aktivitelerle sorgulanması görsel kültür bakımından gereklidir (Mamur, 2014, s. 65). Bu nedenle sosyal medyada ve baktığımız her yerde karşılaştığımız görsellerin mesajlarını anlayabilmemiz ve içerik oluşturabilme anlamında teknolojik yeterliliklerimizi geliştirmemiz gerekmektedir. Benzer şekilde Mamur'un çalışma bulgularına göre görsel kültür içerikli derslerde teknoloji üretim ve tüketim boyutunda önemli bir araç haline gelmiştir. Çağdaş sanatta yer alan güncel konular görseller yoluyla görsel kültür içerikli derslerde sorgulanmakta ve çağdaş sanat çalışmalarında teknoloji kullanımının önemine vurgu yapılmaktadır. Bu çerçevede teknolojinin sanat ortamlarına sunduğu araçlara ve ifade biçimlerine derslerde yer verilmelidir (Mamur, 2014, s. 117). Teknolojik dünyada yer alan görselleri doğru bir şekilde anlayarak yorumlayabilmek için görsel okuryazarlık becerilerimizin gelişmiş düzeyde olması önem taşımaktadır. Bu anlamda görselleri anlama becerilerimizin sanat eğitimi ile gelişebileceği ve kullanılabilir hale getirileceği düşünülmektedir. Görsel kültür odaklı sanat eğitimin öznesi anlam yaratarak anlamın oluşturduğu etkiyi görsel kültür ve görsel okuryazarlık çerçevesinde sorgulamaktır (Bedir Erişti, 2020, s. 164). Türkcan ve Coşkun'a (2019, s. 81) göre Kişilerin görsel düşüncelerini sağlamada en etkili yolun görsel sanatlar olduğu düşünüldüğünde görsel kültür odaklı bir sanat eğitimi gereklilik haline dönüşmektedir. Çünkü sanat eğitiminin amaçları arasında sanat eğitimi almış kişilerin görsel becerilerinin geliştirilmesi gerektiği düşünülmektedir. Benzer şekilde Eraslan Taşpınar (2016, s. 341) tarafından sanat eğitiminin hedefleri arasında sanat eğitimi almış kişilerde görsel becerilerin daha etkin bir şekilde kullanılması gerektiği ifade edilmiştir. Görsel kültürün sanat eğitimi alanında kullanılması öğrencilerin görsel deneyimler kazanmasını sağlayacak, görsel algılama düzeylerinin geliştirilmesine katkı sunacak, görsel okuryazarlık ve görselleri yorumlama gücünü arttıracaktır. Bu bağlamda Bedir Erişti (2020, s. 164) görsel kültüre yönelik olarak öğrencilere bilinçli, analitik ve eleştirel sorgulamaya dayalı görmenin yollarını sunan bir

sanat eğitiminin günümüz değişiminin temellerini oluşturacağını ifade etmiştir. Mamur (2014, s. 64) çalışmasında görsel kültür ders etkinlikleri için çalışmaların nesne odaklı olmasından ve nasıl görüldüğünden ziyade, neden yapıldığı, ne anlama geldiğinin sorgulanması gerektiğini, sanat eleştirisinin dahil edilmesi gerektiğini, görsel kültür etkinlikleriyle günlük yaşamdaki deneyimlerin kültürel ve sanatsal çerçevede çözümleme yapılması gerektiğini ifade etmiştir. Ayrıca görsellerin oluşturulma nedenlerinin ele alınarak bütünsel olarak bakılması gerektiğini vurgulamıştır. Çalışmada görsel imgelere bağlamsal yaklaşılması ve her görüntünün içinde yaratıldığı ortamla, yaratılma nedeni ile birlikte ele alınıp değerlendirilmesinin eleştirel pedagoji anlamında önemli olduğunu vurgulamıştır. Bu çerçevede çalışmada görsel kültür araştırmalarında öğrencinin yaşantısı ve sosyal konular üzerinden eleştirel pedagoji çerçevesinde şekillenmesinin gerekliliği ifade edilmiştir. Öğrencilere görsel pedagoji kapsamında haftalık sunumlarda görsel algı, görsel okuryazarlık, popüler kültür, medya kültürü, tüketim kültürü, sosyal medya, görsel söylem, rizomatik analiz gibi konular sunulmuştur. Sunum konuları çerçevesinde ve yapılan uygulamalar sonunda öğrencilerin görsel pedagojik bakış açısını yakaladıkları, farkındalık kazandıkları gözlemlenmiştir. Bu bağlamda katılımcı öğrenciler söylemlerinde günümüzde görselliğin önemini vurgulayarak görsel pedagojik yaklaşımın, görsellerin yorumlanabilmesine, bireylere görsel farkındalık kazandırmasına katkı sağladığını belirtmişler ve görsel pedagojinin sanat eğitimi içerisinde yer alması gerektiğini ifade etmişlerdir. Ayrıca öğrenciler gelecekte kendi meslek yaşamlarında görsel sanatlar dersinde görsel pedagojik yaklaşımı ele alacaklarını ifade etmişlerdir. Bu bulgular, Eraslan Taşpınar (2016, s. 341) tarafından yapılan çalışma sonucuna göre; sanat eğitiminin öğrencilerin görsel okuryazarlık becerilerini olumlu yönde etkilediği ortaya çıkmıştır. Bu sonuç, yaşadığımız yeni görsel çağda öğrencilerin görsel okuryazarlık becerileri edinmelerinin daha fazla gerekli olduğunu göstermekte ve bu becerileri edinmede sanat eğitiminin önemini vurgulamaktadır ifadesiyle tutarlılık göstermektedir. Yolcu (2020, s. 125) Sanat eğitiminin bireylerin kendini tanımasına ve kendini ifade etmesine fırsat sağlayan bir süreç olduğunu ifade etmiştir. Benzer şekilde Türkcan ve Coşkun (2019, s. 81) bireylerin görsellere verdiği anlamların kendini bulması ve tanımasını sağladığını vurgulayarak eğitim alanında görsellerin gücünün kullanılması gerekli olduğunu ifade etmişlerdir. Diğer yandan öğrencilerin rizomatik analizler yaparak birbiriyle alakasız gibi görünen görsellerin bile aslında bağlantılı olabileceğini keşfettikleri gözlemlenmiştir. Bu bulgu, Bedir Erişti'nin (2020, s. 185) Rizomatik analiz

görselliğe ilişkin anlam yaratan her yolu birbiriyle ilişkilendirebilir, çok yönlü anlamlandırma yapılmasına olanak tanır ve bu anlamda rizomatik analiz günümüz teknoloji bombardımanı içerisinde görselliği analiz etme yollarından biridir ifadesiyle tutarlılık göstermektedir. Araştırma uygulaması sürecinde öğrencilerin kendilerini ve çalışmalarını daha rahat ifade edebildikleri görülmüştür. Araştırmanın ilk zamanlarında daha tepkisiz davranan ve derse katılım konusunda özgüven sorunu yaşayan öğrencilerin etkinler sonrasında derse daha fazla katılım gösterdikleri, daha bilinçli, daha özgüvenli, konulara daha hakim bir şekilde konuştukları ve aynı zamanda çalışmalarını, görsel söylemlerini, rizomatik analiz süreçlerini daha rahat ifade edebildikleri gözlemlenmiştir. Bu bağlamda öğrencilerin süreç boyunca çevrelerini, görselleri, güncel konuları, görsel kültür öğelerini, sosyal medyayı, kendilerini ve çalışmalarını sorgulayıp, farklı bir bakış açısıyla değerlendirmiş olmalarının öğrencilerin özgüvenlerini arttırdığı ve kendilerini hem sözel olarak hem de görsel olarak ifade edebilme becerilerinin gelişmesine katkısının olduğu düşünülmektedir. Bu bulgu, Yolcu (2020, s. 117) sanatsal etkinliklerin bireylerin daha özgür hissetmesine yardımcı olduğunu, hayal güçlerini kullanarak yeni düşünce biçimleri geliştirmelerine ve düşüncelerin görselleştirilerek somutlaşmasına fırsat vermektedir ifadesiyle tutarlılık göstermektedir.

Özetlemek gerekirse görsel pedagojik farkındalığa dayalı bir görsel sanatlar eğitimine yönelik gerçekleştirilen bu araştırmanın bulgularından elde edilen verilerine göre sanat eğitimi öğrencilerine görsel pedagoji odaklı bir eğitim verildiğinde öğrencilerin görsel pedagojik farkındalık geliştirdikleri sonucu elde edilmiştir. Sanat eğitimi içerisinde görsel pedagojik yaklaşımın dahil edilmesiyle öğrencilerin görsel okuryazarlık becerisi, görsel algı becerisi, sorgulama becerisi, farklı bakış açısıyla bakabilme yeteneği, çok yönlü bakış açısı ortaya koyabilme becerileri edindikleri gözlemlenmiştir. Araştırma uygulaması sürecinde yapılan görsel kültüre yönelik görsel pedagoji etkinliklerinde eleştirel pedagojiden de faydalanılmıştır. Bu bağlamda öğrencilerin eleştirel bir yaklaşım kazandıkları, günlük yaşantılarında deneyimledikleri sorunları ve gereksinimleri ele aldıkları ve toplumu ilgilendiren çevre, çevre kirliliği, eşitlik, kadına şiddet, cinsiyet, sosyal medya algıları, güç, popüler kültür, tüketim gibi konularda eleştirel sorgulamalar yaptıkları, atölye ortamında ise hem kendinin hem arkadaşlarının çalışmalarına yönelik olarak çok yönlü bakış açısı kazandıkları gözlemlenmiştir. Mamur'un (2014, s. 70) ifade ettiği gibi, çağdaş sanat yorumlarında ve sosyal medya görsellerinde hem dünyadaki hem ülkemizdeki çevre sorunları, cinsiyet,

kadına şiddet, çarpık kentleşmeye yönelik tepkilere yer verilmektedir. Bu yapıları çözümlemek ve duyarlılık toplum ve birey olmak adına gerekliliktir. Araştırma uygulama etkinlikleri kapsamında öğrencilere görsel pedagojik sorgulamalara ilişkin olarak sosyal sorumluluk kadına şiddet ve çevre konusu bağlamında afişler tasarlanmış bu çerçevede rizomatik analizler yapılmıştır. Her öğrencinin afişinde farklı bağlamlar ve farklı bakış açıları analiz edilmiştir. Çığır'ın (2016, s. 303) doktora tezinde görsel sanatlar eğitiminde geleneksel bir sanat eğitimi anlayışı yerine günümüz görsel çağı ele alan bir görsel kültür eğitimi anlayışının benimsenmesi gerektiği vurgulanmıştır. Aynı zamanda öğretmen ve öğrenci bakımından görsel kültür çalışmaları sonucunda elde edilen kazanımların tatmin edici olduğu ifade edilmiştir.

Sanat eğitimi yeniliğe açık yapıdadır. Mamur'un belirttiği gibi, kültürel, teknolojik, sanatsal değişimlere ve çağa göre şekillenmektedir. Günümüzde uluslararası anlamda çağdaş sanat eğitimi uygulamaları görsel kültüre odaklanmaktadır ve geleneksel sanat eğitiminden daha çok görsel kültürü ele alan bir eğitim anlayışı gerektirmektedir. Bu anlamda ders saati eleştirel tartışmalara ve sonrasında bunlarla ilişkili çalışmalar ortaya koymaya fırsat verecek şekilde düzenlenerek ders ortamları için çağdaş sanat eğitimi uygulamalarına uygun teknolojik yeterlilikler sağlanmalıdır (Mamur, 2014, s. 70).

Sonuç olarak ise, Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Resim-İş Öğretmenliği Bölümü yan alan Grafik Tasarım dersi alan öğrenciler üzerinde yapılan bu araştırmanın bulgularından elde edilen sonuçlara göre, öğrencilere sunumlarla desteklenen görsel kültür içerikli görsel pedagojik etkinlikleri çerçevesinde bir sanat eğitimi verildiğinde, öğrencilerin çalışma oluşturma sürecinde görseller yoluyla farklı anlamlar üreterek, farklı bakış açıları yakaladıkları, kendi deneyimlerinden yola çıkarak üretim yapabildikleri ortaya çıkmıştır.

5.3. Öneriler

5.3.1. Araştırmacılara yönelik öneriler

- Bu çalışmada Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Yan Alan Grafik Atölye öğrencileri ile uygulama yapılmış ve görüşleri alınmıştır. Araştırma kapsamında görsel pedagojik bağlama dayalı görsel kültür eğitimi yan alan grafik tasarım eğitimine uyarlandığında öğrencilerin görsel analiz, sentez, yorumlama ve dönüştürme becerilerinin önemli ölçüde geliştiği gözlemlenmiştir. Bu bağlamda

hem ders saati hem de uygulama olarak daha yoğun bir sürece yayılması bağlamında görsel pedagoji eğitimi ana sanat grafik tasarım ders planlamalarına dahil edilebilir ve böyle bir çalışma daha verimli olabilir.

- Bu araştırmada görsel pedagojik bağlama dayalı görsel kültür eğitimi grafik tasarım eğitimi çerçevesinde çalışma grubuna 2., 3. ve 4. sınıflar dahil edilerek uygulanmıştır. Öğrencilerin ileriki sınıflarda ders anlatımlarını daha kısa sürede kavradıkları, daha farkındalıklı bir şekilde ele aldıkları ve uyguladıkları görülmüştür. Bu nedenle öğrencilerin erken dönemlerde görsel farkındalık kazanabilmeleri için grafik tasarım ders planlamalarına ilk sınıflardan itibaren dahil edilmesi önerilmektedir.
- Katılımcı öğrencilerin çoğunluğu bilgisayarla üretim yapabilmek için ve bilgisayar programlarını iyi derecede öğrenebilmek için ders saatinin yetersiz olduğunu dile getirmiştir. Dersin yan alan grafik tasarım dersi olması nedeni ile ders saatleri hem öğretim programındaki hem de bilgisayar programlarının öğretimi için yeterli gelmemektedir. Bu bağlamda ileriki araştırmalarda tasarım programı öğretimi için ayrı, görsel pedagoji öğretimi için ayrı olmak üzere uygulama sürecinin iki aşamada gerçekleştirilmesi planlanabilir.
- Teknolojinin gelişmesi sanatı da etkilemiştir. Güzel sanatların tüm alanları için dijital sanat fikri ve dijital sanat uygulamaları yaygınlaşmıştır. Bu nedenle hem dijital platformları hem Adobe tasarım programlarını profesyonel olarak kullanabilen sanatçılara ve sanat eğitimcilerine ihtiyaç artmaktadır. Bu bağlamda, sanat eğitimi öğrencilerine zorunlu ders olarak bilgisayar destekli tasarım kapsamında tasarım programı (Adobe Illustrator, Adobe Photoshop vb.) eğitimi verilebilir.

5.3.2. Uygulamaya yönelik öneriler

- Araştırma sonuçlarına göre, öğrencilerin gündelik yaşama ait imgeleri yeterince bilinçli gözlemlemedikleri ve sosyal medyadaki görsel mesajları okuyamadıkları gözlemlenmiştir. Bu nedenle öğrencilerin görsel imgelere farkındalık geliştirmesi adına, üniversitelerin sanat eğitimi veren bölümlerinde lisans ve lisansüstü düzeyde görsel pedagojik bağlama dayalı görsel kültür eğitimi dersinin okutulmasının gerekliliği düşünülmektedir. Bu bağlamda öğrencilerin eleştirel ve sorgulayıcı bakış açısıyla görsel kültür çözümlemesi yapabilmeleri sağlanmalıdır.

- Öğrenciler, eleştiri ve sorgulayıcı bakış açısı ile görsel kültürü anlamayı ve anlamlandırabilmeyi öğrenmelidirler. Bu çerçevede görsel pedagojik bağlama dayalı görsel kültür eğitimiyle görsellerin neden, ne amaçla ve kimlere yönelik kullanıldığına yönelik sorgulamalar yapabilmeleri sağlanmalıdır.
- Günümüzde bireyleri etkisi altına alan popüler imgeler, teknolojik imajlar, çağdaş sanat ve tasarım uygulamaları ders programlarına eklenebilir.
- Derslerde öğrencilerin ilgi duyduğu görsel imge ve görüntüler üzerine farklı anlamlar üretmeleri sağlanabilir.
- Derslerde öğrencilere günlük yaşamlarında karşılaştıkları her görsel imajın bir anlamı olduğu bilinci kazandırılabilir.
- Grafik tasarım dersinde görsel pedagojik bağlama dayalı görsel kültür eğitimi bağlamında çalışmaların uygulanabilmesi için öğretim elemanları nasıl uygulama yapacağı konusunda eğitilebilir.

KAYNAKÇA

- Abdurrezzak, A.O. (2020). Tüketim kültüründe ikna stratejileri ve ayartma yöntemi. *Uluslararası Halkbilimi Araştırmaları Dergisi*, 3(4), 56-72.
- Akdağ, M. ve Tok, H. (2008). Geleneksel öğretim ile powerpoint sunum destekli öğretimin öğrenci erişimine etkisi, *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 33(147), 26-34.
- Akil, R. (2020). Görsel iletişim tasarımı'nda dijital dönüşüm; teknoloji, sanat, tasarım ve oyun ortamı. *İTÜ Vakfı Dergisi*, 85, 41-47.
- Anık, C. (2000). *Siyasal ikna*, Ankara: Vadi Yayınları.
- Aktulum, K. (2011). *Metinlerarasılık göstergelerarasılık*. Ankara: Kanguru Yayınları.
- Alpan Bangir, G. (2008). Görsel okuryazarlık ve öğretim teknolojisi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi*, V(II), 74-102.
- Aristoteles. (2013). *Retorik*. (Çev: M. Doğan). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Aslan, U.T. (2003). Görsel olanı okumak: eleştirel görsel okuryazarlık. *İletişim Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 39-64.
- Aslan, H. (2012). *Gelecekçi sanat eğitimi modellerine temel oluşturması bakımından görsel okuryazarlık ve eleştirel pedagoji ilişkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Samsun: Ondokuzmayıs Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Atalay, M.C ve Adar, S. (2013). Türkiye'de görsel kültür içinde en fazla tercih edilen görseller. *International Symposium On Changes And New Trends In Education*, Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi, s. 91-97.
- Avcı, E. (2013). *Dijital sanat bağlamında dijital teknolojilerin güzel sanatlar eğitime entegrasyonu: bir eylem araştırması*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Avcı, E. (2019). Görsel araştırma sürecinde dijital teknolojiler. S.D. Bedir Erişti (Ed.), *Görsel araştırma yöntemleri: teori, uygulama ve örnek içinde* (s. 222-256). Ankara: Pegem Akademi.
- Ayan, G. (2016). *Tüketim kültürü bağlamında kimlik inşasının sosyal medyada kullanımı: instagram örneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Başkent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bakar Fındıkçı, M. (2015). *Görsel kültür kuramına dayalı grafik tasarım eğitiminin öğrencilerin afiş tasarımlarına etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Balkır Kuru, N. (2011). Sanat ve tasarım eğitiminde görsel kültür. 1. *Sanat ve Tasarım Eğitimi Sempozyumu Dün Bugün Gelecek*, Ankara: Başkent Üniversitesi, s. 116-119.

- Barnard, B. (2002). *Sanat, tasarım ve görsel kültür*. (Çev: G. Korkmaz). Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Barrett, T. (2003). Interpreting visual culture. *Art Education*, 56(2), 6-12.
- Barthes, R. (2014). *Görüntünün retoriği, sanat ve müzik*. (Çev: A. Koç ve Ö. Albayrak). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Baudrillard, J. (2013). *Simülakrlar ve simülasyon*. (Çev: O. Adanır). Ankara: Doğu Batı Yayınları.
- Başar, G. (2019). *Ortaokul öğrencilerinin görsel sanatlar dersinde gerçekleştirdikleri görsel kültür çalışmaları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Denizli: Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Başer, İ. (2015). *Görsel sanatlar eğitiminde görsel kültür kuramının kullanımı*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Niğde: Niğde Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Baykam, B. (2001). *Binyıl kırılması*. İstanbul: Piramid Film Prodüksiyon Yap. ve Yay.
- Becan, C. (2012). Yeni (duyuşsal) reklam iletileri bağlamında “göstergeleri” okumak: göstergebilimsel yöntemden yararlanarak bir reklam iletili çözümlemesi. *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(4), 36-52.
- Becer, E. (1997). *İletişim ve grafik tasarım*. İstanbul: Dost Kitabevi.
- Bedir Erişti, S.D. (2018). *Yeni medya ve görsel iletişim tasarımı*. Ankara: Pegem Akademi.
- Bedir Erişti, S.D. (2019). Araştırma sürecinde tasarım ve dijital platform temelli yaklaşımlar. S.D. Bedir Erişti (Ed.), *Görsel araştırma yöntemleri: teori, uygulama ve örnek* içinde (s. 257-296). Ankara: Pegem Akademi.
- Bedir Erişti, S.D. (2020). Görsel kültür ve sanat eğitimi. S. Tuna ve A.O. Alakuş (Ed.), *Görsel sanatlar öğretimi* içinde (s. 157-214). Ankara: Nobel Yayınları.
- Bedir Erişti, S., D., Uluuysal, B. ve Dindar, M. (2013). Görsel algı kuramlarına dayalı etkileşimli bir öğretim ortamı tasarımı ve ortama ilişkin öğrenci görüşleri. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 3 (1), 47-66.
- Beyoğlu, A. (2015). Sanat eğitiminde algı, görsel algı ve yanılsama: Victor Vasarely’nin çalışmaları üzerine bir inceleme. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(1), 333-348.
- Bolin P.E. and Blandy, D. (2003). Beyond visual culture: seven statements of support for material culture studies in art education. *Studies in Art Education*, 44(3), 246-263.
- Bostancı Ege, G. (2017). Kurgu çağında gerçekliğin manipülasyonu, popüler kültür ve photoshop. *Sosyoloji Dergisi*, 36, 117-129.

- Creswell, J.W. (2012). *Educational research: planning, conducting, and evaluating quantitative and qualitative research*. (4th ed). Boston: Pearson Education.
- Clow, K., James, K., Kranenburg, K. and Berry, C. (2006). The relationship of the visual element of an advertisement to service quality expectations and source credibility. *Journal of Services Marketing*, 2(6), 404– 411.
- Collins, C.C. (2019). On posthuman materiality: artmaking as rhizomatic rehearsal. *Text and Performance Quarterly*, 39(2), 153-159.
- Cormier, D. (2008). Rhizomatic education: community as curriculum. I.R. Kimmons (Ed.), *Innovate Journal of Online Education*, 4(5), s.1-8.
- Coşgun, M. (2012). Popüler kültür ve tüketim toplumu. *Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi*, 1(1), 837-850.
- Coşkunserçe, O. (2014). *Uluslararası öğrencilerin kültürel uyum sürecine yönelik bir çevrimiçi oryantasyon uygulamasının geliştirilmesi ve etkililiğinin incelenmesi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Çağlayan, S., Korkmaz, M. ve Öktem, G. (2014). Sanatta görsel algının literatür açısından değerlendirilmesi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 160-173.
- Çakır, M. (2014). *Görsel kültür ve küresel kitle kültürü*. Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Çam, M.S. (2015). *Türkiye’de basın reklamlarının retoriği: otohaber dergisinde 1992 ve 2012 yıllarında yayınlanan otomobil ilanlarının karşılaştırmalı içerik analizi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çığır, E. (2016). *Görsel sanatlar öğretimine yönelik sosyal ağ odaklı görsel kültür uygulamalarının incelenmesi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Darts, D.G. (2004). Visual culture jam: art, pedagogy and creative resistance. *Studies in Art Education*. 4(45), 313-324.
- Debes, J.L. (1968). Some foundations for visual literacy. *Audiovisual Instruction*, 13(9), 961-964.
- Deleuze, G. and Guattari, F. (1987). *A thousand plateaus: capitalism and schizophrenia*. London: University of Minnesota Press.
- Deleuze, G. and Guattari, F. (2000). Rhizomes. N. Lucy (Ed.), *Postmodern literary theory: an anthology* in (pp. 92-121). Oxford: Blackwell.
- Dinçeli, D. (2016). *Türkiye’de afiş sanatının görsel kültürdeki yeri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Edirne: Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Dilli, R. (2013). *Görsel kültür kuramının ilköğretim 4.sınıf görsel sanatlar dersinde uygulanması*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Duncum, P. (2001). Visual culture: development, definitions and directions for art education. *Studies in art Education A Journal of Issues and Research Art Education*, 42(2), 101-112.
- Duncum, P. (2002). Clarifying visual culture: Art education. *Art Education*, 55(3), 6-11.
- Duncum, P. (2004). Visual culture isn't just visual: Multiliteracy, multimodality and meaning. *Studies in Art Education*, 45 (3), 252-264.
- Duncum, P. (2010). Seven principles for visual culture education. *Art Education*, 63(1), 6-10.
- Duncum, P. (2019). Söylem analizini tanımlama. S.D. Bedir Erişti (Ed.). *Görsel araştırma yöntemleri: teori, uygulama ve örnek içinde* (s. 37-55). Ankara: Pegem Akademi.
- Dursun, Ö.Ö. ve Bedir Erişti, S.D. (2017). Görsel okuryazarlık ve çocuk. F. Odabaşı (Ed.), *Dijital yaşamda çocuk içinde* (s. 145-176). Ankara: Pegem Akademi.
- Dyer, G. (2009). *Advertising as communication*. London and New York: Taylor & Francis.
- Eco, U. (2003). *Yorum ve aşırı yorum*. (Çev: K. Atakay). İstanbul: Can Yayınları.
- Eker, M., Seylan, A. ve Aslan, T. (2011). Postparadigmatik paranoyalar: postmodern(ist)sanat eğitiminde şimdi'nin bağlantısızlığı. 1. *Sanat ve Tasarım Eğitimi Sempozyumu Dün Bugün Gelecek*, Ankara: Başkent Üniversitesi, s. 232-238.
- Eker, M., Yanbeyi Beşer, S. ve Sebik, C. (2015). Sanatın sanatsal çözümlemesinde sanatsal okuryazarlık ve kültürel arkaplan ilişkisi. 1. *Uluslararası Sanat Araştırmaları Sempozyumu*, Adana: Çukurova Üniversitesi, s. 327-332.
- Eraslan Taşpınar, Ş. (2016). Sanat eğitiminin görsel okuryazarlık becerilerine etkisi, *The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication TOJDAC*, 6 (3), 335-342.
- Erdoğan, İ. (2001). Popüler kültürde gasp ve popülerlerin gayri meşruluğu. *Doğu Batı Dergisi Popüler Kültür Özel Sayısı*, 4 (15), 67-96.
- Erdoğan, İ. (2004). Popüler kültürün ne olduğu üzerine, *Bilim ve Aklın Aydınlightında Eğitim Dergisi Popüler Kültür ve Gençlik Özel Sayı*, 57, 7-19.
- Erdoğan, İ. (2011). *İletişimi anlamak*. Ankara: Pozitif.
- Erkuş, A. (2013). *Davranış bilimleri için bilimsel araştırma süreci*. Ankara: Seçkin.

- Ertok Atmaca, A. (2020). Türkiye’de sanat. S. Tuna ve A.O. Alakuş (Ed.). *Türkiye’de sanat, görsel sanatlar öğretimi içinde* (s. 91-115). Ankara: Nobel Yayınları.
- Foss, S.K. (2005). *Theory of visual rhetoric, handbook of visual communication: theory, methods and media*. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.
- Freedman, K. (2003a), Recent shifts in US Art education. N. Addison and L. Burgess (Editors), *Issues in Art and Design Teaching* in (pp. 8-19). New York: Routledge.
- Freedman, K. (2003b). *Teaching visual culture: curriculum, aesthetics and the social life of art*. New York, NY: Teacher College Press.
- Garoian, C.R. and Gaudelius, Y.M. (2004). The spectacle of visual culture. *Studies in Art Education*, 45(4), 298-313.
- Gençalp, H. (2019). Görsel kültür, çoklu okuryazarlık ve çoklu biçimlilik bağlamında sosyal medya iletileri. *Global Media Journal TR Edition*, 10(19), 52-75.
- Geçer, E. (2013). *Medya ve popüler kültür, diziler, televizyon ve toplum*. İstanbul: Metamorfoz Yayınları.
- Giorgis, C., Johnson, N.J., Bonomo, A. and Colbert, C. (1999). *Visual Literacy, Reading Teacher*, 53(2), 146-153.
- Günay, V.D. ve Parsa, A.F. (2012). *Görsel göstergebilim, imgenin anlamlandırılması*. İstanbul: Es.
- Gündüz, Y. (2015). Popüler kültürün görsel sanatlar dersine olası yansımaları. *Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, (31), 387-401.
- Gümüşer, T. (2015). Postmodernizm’de sanatsal üretim ve retorik söylemler: doğu- batı bağlamında genel bir bakış. *1. Uluslararası Sanat Araştırmaları Sempozyumu*, Adana: Çukurova Üniversitesi, s. 477-483.
- Gürgür, H. (2017). Eylem araştırması. A. Saban ve A. Ersoy (Editörler), *Eğitimde nitel araştırma desenleri içinde* (s. 31-80). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Grellier, J. (2013) Rhizomatic mapping: spaces for learning in higher education, *Higher Education Research And Development*, 32(1), 83-95.
- Herrmann, R. (2005). The disconnect between theory and practice in a visual culture approach to art. *Art Education*, 58(6), 41-46.
- Hooper-Greenhill, E. (2000). *Museums and the interpretation of visual culture*. London: Routledge.
- İncearık, M. (2015). *Grafik tasarım rehberi*, İstanbul: Kodlab Yayınları.
- Irwin, R., L., Beer, R., Springgay, S., Grauer, K., Xiong, G., Bickel, B. (2006) The rhizomatic relations of a/r/tography, *Studies in Art Education*, 48(1), 70-88.

- İspi, G. (2009). *Reklamlarda ünlü kişi kullanımı: Türkiye’deki uygulamacılar açısından bir değerlendirme*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Bahçeşehir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- İşler, A.Ş. (2002). Günümüzde görsel okuryazarlık ve görsel okuryazarlık eğitimi. *Journal of Uludag University Faculty of Education*, XV(1), 153-161.
- Johnson, A.P. (2014). *Eylem araştırması el kitabı*. (Çev: Y. Uzuner ve M. Ökten Anay). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Karaaslan Klose, E. (2014). *Görsel sanatlar öğretmeni yetiştirmede görsel kültür eğitime yönelik bir eylem araştırması*, Yayınlanmamış Doktora Tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Karadağ, C. (2004). *Görme kültürü*. Ankara: Doruk Yayınları.
- Karakaş Tabak, D. (2015). *Güncel sanatın manipülasyon yönelimlerine katkısında görsel retorik*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Bilimler Enstitüsü.
- Karakaş Tabak, D. ve Tomak, A. (2017). Güncel Sanat Pratiklerinde Görsel Retorik ve Manipülatif Yöntemler, *Yıldız Journal Of Art And Design*, 4(1), 1-28.
- Karakoç, E. (2007). *Medya aracılığıyla popüler kültürün aktarılmasında toplumsal değişkenlerin rolü*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Karkın, N. (2015). Estetik tarihinin çağdaş retorikleri. *1. Uluslararası Sanat Araştırmaları Sempozyumu*, Adana: Çukurova Üniversitesi, s. 343-346.
- Kaufer, D.S. and Butler, B.S. (2013). *Rhetoric and the art of design*. New York: Routledge.
- Kayri, M. ve Çakır, Ö. (2010). An applied study on educational use of facebook as a Web 2.0 tool: The sample lesson of computer networks and communication, *International Journal of Computer Science And Information Technology*, 2(4) 48-58.
- Keba Ekinci, D. (2019). Tüketim kültürü ve ikna bağlamında reklamda retorik figürlerin kullanımı üzerine bir inceleme. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi Özel Sayı*, 659-677.
- Keifer-Boyd, K., Amburgy, P. and Knight, W. (2003). Three approaches to teaching visual culture in K-12 school contexts. *Art Education*, 37(2), 44-51.
- Kellner, D. (2001). *Popüler kültür ve postmodern kimliklerin inşası*. (Çev: G. Seçkin). İstanbul: Doğu Batı.
- Ketenci, H. F. ve Bilgili, C. (2006). *Görsel iletişim grafik tasarımı*. İstanbul: Beta Yayınevi.

- Kırca, S. (2001). Medya ürünlerinin küresel yayılımı, yerelleştirilmesi: ulusaşırı kimliklerin yaratılması. *Doğu Batı Dergisi Popüler Kültür Özel Sayısı*, 4(15), 173-184.
- Kırık, A.M. ve Saltık, R. (2017). Sosyal medyanın dijital mizahı: internet meme/caps. *Atatürk İletişim Dergisi*, 12, 99-118.
- Kireççi, A.N. (2009). *Estetik ürünler ve görsel retorik kuramları açısından dergi reklamlarının değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kireççi, A.N. (2018). Reklamcılıkta görsel iknanın kuramsallaştırılma çabaları ve Phillips ve Mcquarrie'nin reklamcılıkta görsel retorik sınıflandırması üzerinden reklam analizleri. *Selçuk İletişim*, 11(2), 347-373.
- Kluszczyński, R.W. (2013). Viewer as performer or rhizomatic archipelago of interactive art. *Media Art Histories*, 65-81.
- Ko, D. and Bal, A. (2019). Rhizomatic research design in a smooth space of learning: rupturing, connecting and generating. *Critical Education*, 10(17), 1-20.
- Konyar, H. (2000). Tüketim kültürünün belirlediği yeni toplumsal kimlikler. *Gazi İletişim Fakültesi Dergisi*, 6(6), 19-34.
- Küçükerdoğan, R. (2012). Görsel iletişim, göstergeler ve anlam aktarımı: görsel iletide “pencere” imgesi. D. Günay ve A.F. Parsa (Editörler), *Görsel göstergebilim imgenin anlamlandırılması* içinde (s. 55-67). İstanbul: Es Yayınları.
- Lian, A. (2004). Technology-enhanced language learning environments: A rhizomatic approach. J.B. Son (Ed.), *Computer-assisted language learning: concepts, contexts and practices* in (pp.1-20). Newyork: iUniverse.
- Lincoln, Y.S. and Guba, E.G. (1986). But is it rigorous? Trustworthiness and authenticity in naturalistic evaluation. *New Directions for Evaluation*, (30), 73-84.
- Malik, K.K and Sinha, A. (2018). Reimagining community media a rhizomatic analysis of Khabar Lahariya in Central India. *Media Asia*, 45(3), 102-113.
- Mamur, N. (2014a). Post-modernizmin sanat eğitime yansıma biçimleri görsel kültür ve eleştirel pedagoji. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 15(2), 59-77.
- Mamur, N. (2014b). Görsel sanatlar öğretmen eğitiminde görsel kültür öğretimi (Pensilvanya Eyalet Üniversitesi örneği). *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum*, 3(8), 103-120.
- Messaris, P. (2001). Visual culture. I.J. Lull (Ed.), *Culture in the communication age* in (pp. 179-192). London and New York: Routledge.

- Meyer, M. (2009). *Retorik*. (Çev: İ. Yerguz). Ankara: Dost.
- Mortensen, A. and Hojer-Pedersen, L. (2010). Visual retorik, *Dijital Retorik Forar*, 1-18. <https://docplayer.dk/425503-Visuel-retorik-en-analyse-af-online-trovaerdighed-paa-flyselskabers-hjemmesider.html> (Erişim tarihi: 17.08.2020).
- Mutlu, E. (2001). Popüler kültürü eleştirmek. *Doğu Batı Dergisi Popüler Kültür Özel Sayısı*, 4(15), 11-42.
- Oğuzoğlu, D. (2011). Grafik tasarım dersinde bir öğretim programının teknik ve yöntemler olarak analizi (deney ve gözlemler). 1. *Sanat ve Tasarım Eğitimi Sempozyumu Dün Bugün Gelecek*, Ankara: Başkent Üniversitesi, s. 367-369.
- Onursoy, S. (2003). Görsel kültür bağlamında görsel okuryazarlık. *Kurgu Dergisi*, 20, 75-85.
- Onursoy, S. (2018). Üniversite gençliğinin dijital okuryazarlık düzeyleri: Anadolu Üniversitesi Öğrencileri üzerine bir araştırma. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 6(2), s. 989-1013.
- Öğüt, Ç.G. (2008). *Popüler kültürün toplumsal etkileri ve pop sanat*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü.
- Özden, M. ve Saban, A. (2017). Nitel araştırmalarda paradigma ve teorik temeller. A. Saban ve A. Ersoy (Editörler), *Eğitimde nitel araştırma desenleri* içinde (s. 1-30). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Özeskici, D. ve İnce, M. (2016). Sanat eğitiminde sunum programları ve görsellerin kullanımı hakkında bir araştırma. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 5(3), s. 297-303.
- Özgenç, N. (2011). Devlet eğitim politikalarında sanat ve tasarım eğitiminin yeri ve önemi. 1. *Sanat ve Tasarım Eğitimi Sempozyumu Dün Bugün Gelecek*, Ankara: Başkent Üniversitesi, s. 112-115.
- Özkan, H.H. (2006). Popüler kültür ve eğitim. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 14(1), 29-38.
- Parsa, A. F. (2012). XXI. Yüzyıl okuryazarlığında sayısal noktalarda buluşmak. V.D. Günay ve A.F. Parsa (Ed.), *Görsel göstergebilim; imgenin anlamlandırılması* içinde (s. 153-172). İzmir: Ege Üniversitesi Basımevi.
- Ross, A. (1998). *The language of humour*. London: Routledge.
- Sartori, G. (2004), *Görmenin iktidarı homo videns: gören insan*. İstanbul: Karakutu Yayınları.
- Savaş, S. ve Karadoğan, D. S. (2018). Arketipsel imgelerin ikna boyutu ve türk reklamlarında görülme sıklığı üzerine bir araştırma. *Galatasaray Üniversitesi İletişim Dergisi*, (2), 205-237.

- Saybaşı, N. (2017). *Sanat sahada: görsel kültür çalışmalarında etnografik bilgi*. İstanbul: Metis.
- Senemoğlu, N. (2005). *Gelişim öğrenme ve öğretim kuramdan uygulamaya*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Snyder, I. and Bulfin, S. (2007). Digital literacy: what it means for arts education. L. Bresler (Edt.), *International handbook of research in arts education* in (pp. 1297-1310). Germany: Springer.
- Selwyn, N. ve Odabaşı, H.F. (2017). Çocuklar ve gençlerin dijital yaşamla mücadeleleri. H. F. Odabaşı (Ed.), *Dijital yaşamda çocuk* içinde (s. 1-18). Ankara: Pegem.
- Sengir, S. (2014). *Kültürel dönüşümler ve postmodern pedagoji ekseninde görsel kültür eğitimi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Sharma, M. (2016). Identities of art education in contemporary India: reality, rhizome and assemblage, teoria e prática. *Porto Alegre*, 19(1), pp. 41-48.
- Shepherd, R. (2017). Rhizomatic maps and arboreal tracings: the atrocity exhibition, tripticks and the mass media. *Postgraduate English Journal*, 34, pp. 1-25.
- Soğancı, İ.Ö. (2011). “Türkiye’de görsel kültür”: uluslararası öğrenci kitlesine yönelik bir uygulama örneği. *1. Sanat ve Tasarım Eğitimi Sempozyumu Dün Bugün Gelecek*, Ankara: Başkent Üniversitesi, s. 72-75.
- Soğancı, İ.Ö. (2019). Etnografik yaklaşımda bir ifade olanağı olarak görsellik. S.D. Bedir Erişti (Ed.), *Görsel araştırma yöntemleri: teori, uygulama ve örnek* içinde (s. 147-155). Ankara: Pegem Akademi.
- Sözen, E. (2001). Popüler kültür retoriği: sahiplik içinde yokluk, rağbette olma ve sağduyu bilgisi. *Doğu Batı Dergisi Popüler Kültür Özel Sayısı*, 4(15), 5-6.
- Şahin, M.C. (2005). Türkiye’de gençliğin toplumsal kimliği ve popüler tüketim kültürü, *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 25(2) 157-181.
- Şahin, S. (2010). *Dijital devrim ile birlikte sanatta mekan, beden, algı değişimi*. Yayımlanmamış Sanatta Yeterlik Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü.
- Şahindokuyucu, M. (2016). Mozart’ın “sihirli flüt” operasının Maxslevogt’un sketchlerinde görselleşen hikâyesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi İpekyolu Özel Sayısı*, 16, 2457-2476.
- Tanrıverdi, B. ve Apak, Ö. (2013). Görsel okuryazarlık üzerine bir içerik analizi. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 26(1), 267-293.
- Takış, T. (2001). Gorgon’un yüzünü görenler geri dönmedi ya da dönenler tek bir söz söylemedi. *Doğu Batı Dergisi Popüler Kültür Özel Sayısı*, 4(15), 5-6.

- Tavin, K. (2003). *A critical pedagogy of visual culture as art education: Toward a performative inter/hypertextual practice*. Unpublished Doctoral Dissertation. USA: The Pennsylvania State University.
- Taylor, P. (2000). Madonna and hypertext: liberatory learning in art education. *Studies in Art Education*; 41(4), 376-389.
- Temizel, Ö.G. (2012). *Sanat eğitimi alan öğrencilerin sanat ve estetik tutumlarına görsel kültürün etkisi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Tokmak, G. ve Aksoy, R. (2020). Reklamlarda çekici model kullanımının vampir etkisi kapsamında göz takip tekniğiyle değerlendirilmesi. *Pazarlama ve Pazarlama Araştırmaları Dergisi*, 3, 461-501.
- Torlak, Ö. (2000). *Tüketim, bireysel eylemin toplumsal dönüşümü*. İstanbul: İnkılap Yayınları.
- Toros, S. (2020). Retorik, ikna ve tasarım jürisi. *Yedi*, 23, 11-20.
- Türkcan, B. (2020). Tarihsel süreç içinde sanat. S. Tuna ve A.O. Alakuş (Editörler), *Görsel Sanatlar Öğretimi içinde* (s. 67-90). Ankara: Nobel.
- Türkcan, B. ve Coşkun, N. (2019). Görsel kültür çalışmaları. S.D. Bedir Erişti (Ed.), *Görsel araştırma yöntemleri: teori, uygulama ve örnek içinde* (s. 73-108). Ankara: Pegem Akademi.
- Uçar, T. F. (2004). *Görsel iletişim ve grafik tasarım*. İstanbul: İnkılap Kitabevi.
- Uğur, İ. (2008). *Televizyon reklamlarında mizahın kullanımı*. İstanbul: Literatürk Yayınları.
- Uysal, A. (2009), *Çağdaş görsel kültürde resimsel imge ve sanat eğitimi yeni imge düzenleri*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Uysal, A. (2011). Gelişen teknolojiler odağında değişen-dönüşen sanat-sanat eğitimi üzerine bir değerlendirme. 1. *Sanat ve Tasarım Eğitimi Sempozyumu Dün Bugün Gelecek*, Ankara: Başkent Üniversitesi, s. 21-26.
- Üstündağ, L. ve Akengin, G. (2020). Tv reklamlarında kullanılan grafik tasarımların mesaj ve ikna kavramı üzerine etkisi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 37, 38-65.
- Wiebe, S., Sameshima, P., Irwin, R., Leggo, C., Gouzouasis, P. and Grauer, K. (2007). Re-imagining arts integration: rhizomatic relations of the everyday. *The Journal of Educational Thought (JET)*, 41(3), pp. 263-280.
- Yayman Ataseven, S. (2017). Andy Warhol'un resimlerinde popüler kültürün etkisi. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(16), 288-297.

- Yazıcı Yakın, A. (2001). Sınırdaki yapılan bir çeviri girişimi: popüler kültür. *Doğu Batı Dergisi Popüler Kültür Özel Sayısı*, 4(15), 173-184.
- Yerlikaya, M. (2015). *Güzel sanatlar eğitimi bölümü resim-iş eğitimi anabilim dalı öğrencilerinin görsel okuryazarlıkları*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınları.
- Yıldız, Ö.E. ve Deneçli, C. (2011). Görsel iletişim sürecinde algı-yaratıcılık ilişkisinin eğitimle aktarılması. 1. *Sanat ve Tasarım Eğitimi Sempozyumu Dün Bugün Gelecek*, Ankara: Başkent Üniversitesi, s. 481-484.
- Yolcu, E. (2020). Sanat eğitiminin gerekliliği ve işlevi. S. Tuna, A.O. Alakuş (Ed.), *Görsel sanatlar öğretimi içinde* (s. 117-134). Ankara: Nobel.
- Zeren, G. ve Arslan, R. (2009). Bir eğitim süreci olarak görsel okuryazarlık. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 13(3), 43-52.
- Zeybek, B. (2016). *Siyasal reklam ikna ve retorik*. İstanbul: Beta.

EKLER

EK-1. Odak Grup Görüşme Soruları

1. Odak Grup Görüşmesi Soruları (Görsel Kültür ve Görsel Pedagojiye Giriş-Stilizasyon)	
1	Görsel kültür bağlamında görsel anlatım dili oluşturmaya ilişkin düşünceleriniz neler?
	Görsel pedagojik bağlamda anlam yaratırken dikkat edilmesi gereken noktalar nelerdir?
	Görselliğin hedef kitlede farkındalık yaratmasına dayalı olarak hangi noktalara dikkat etmek gerekir?
2	Görsel anlatım diline dayalı kavramsallaştırmaya dayalı “stilizasyon” kavramına ilişkin ne düşünüyorsunuz?
	Görsel algısal yük kavramını görsel pedagoji ile ilişkilendirdiğinizde ne düşünüyorsunuz?
3	Görsel pedagojik bağlamda stilizasyona dayalı sadeleştirme ile görsel algısal yükü indirmek arasında nasıl bir ilişki kurdunuz?
4	Tasarım öğeleri ve ilkelerine dayalı (renk, kompozisyon, oran orantı vb.) görsel anlatım dili oluştururken yapılandırmayı hedeflediğiniz mesaja ilişkin ne tür tasarım kaygıları yaşadınız?
5	Grafik tasarım sürecinde görsel anlatım dili oluştururken hangi noktalar öne çıkmaktadır? Neden?
6	Hedef kitlede görsel pedagojik farkındalığa dayalı anlam yaratırken ne tür bir bakış açısı geliştirmeyi hedefliyorsunuz? Neden?
7	Stilizasyonlarınızın çıkış noktasını, tasarım ve ürün ortaya koyma aşamalarını görsel pedagojik farkındalıkla ilişkilendirerek nasıl yorumlarsınız?

EK-1. (Devam) Odak Grup Görüşme Soruları

2. Odak Grup Görüşmesi Soruları	
1	Marka – logo çalışmalarınızda oluşturduğunuz görsel söyleminiz (retorik) nedir?
2	Görsel söyleme (retorik) dayalı marka – logo çalışmalarınızda neler kullandınız?
3	Görsel söylem odaklı logolarınızı oluştururken nereden yola çıktınız?
4	Görsel söylem odaklı logolarınızı oluştururken nasıl bir mesaj vermeyi hedeflediniz?
5	Görsel söylem (retorik) oluştururken nelere dikkat ettiniz? Söyleminizde öne çıkan şeyler neydi?

3. Odak Grup Görüşmesi Soruları	
1	Sizce manüpülatif afiş ne demek?
2	Görsel söylem (retorik) odaklı afiş tasarımı yaparken nelere dikkat ettiniz?
3	Afiş tasarımı yaparken kendi konunuzla ilişkilendirdiğinizde algı yönetimi oluşturmak anlamında neler düşünüyorsunuz?
4	Afiş tasarımlarında hedef kitlenize yönelik görsel ileti süreci oluştururken neleri ön plana aldınız?

4. Odak Grup Görüşmesi Soruları	
1	Afiş tasarımlarınızı bilgisayar ortamında yaparken nelerin değişmesi gerektiğini fark ettiniz?
2	Afişlerinizde görsel söyleminiz (retorik) veya tasarımınız değişti mi? İlk hali nasıldı sonra nasıl değiştirdiniz?
3	Afiş tasarımınızda retorik söyleme dayalı olarak neleri öne çıkarttınız? (Renk, Tipografi, Görseller, Slogan gibi)

EK-2. Yarı- Yapılandırılmış Görüşme Soruları

1. Yarı -Yapılandırılmış Görüşme Soruları	
2.	GRA 245 Grafik Tasarım I/II dersi kapsamında ele alınan “Görsel pedagojik farkındalığa dayalı Görsel Kültür” konusuna ilişkin ne düşünüyorsunuz?
Alternatif	“Görsel pedagojik farkındalık” ve “Görsel kültür” kavramlarını nasıl tanımlarsınız?
3.	Görsel kültür ve görsel pedagojik farkındalığın grafik tasarım ortamlarına nasıl bir etkisi var?
Alternatif	Grafik tasarıma dayalı görsel mesaj gönderirken yapılandırılan görsel algısal dönüşüm sürecine göre pedagojik farkındalığın yansımaları nelerdir?
4.	Görsel pedagojik farkındalığa dayalı “Görsel Okuryazarlık” kavramı tasarım sürecinde ne ifade ediyor?
Alternatif	Sizce Görsel Okuryazarlığın tasarım ortamlarında ne gibi bir etkisi var?
	Görsel pedagojik farkındalığa dayalı “Görsel Algısal Yük” ve “Bilişsel Yük” kavramını nasıl açıklarsınız?
Alternatif	“Görsel algısal yük” görsel mesaj iletimini nasıl etkiliyor?
Alternatif	“Bilişsel yük” görsel mesaj iletimini nasıl etkiliyor?
5.	<i>Görsel anlatım dili oluşturmak çerçevesinde “Stilizasyon” konusunu ele aldık. Stilizasyon çalışmalarınıza yönelik süreci değerlendir misiniz?</i>
Alternatif	Sizce “stilizasyon” grafik tasarımı sürecinde görsel anlatım dili oluştururken neden önemli?

EK-2. (Devam) Yarı- Yapılandırılmış Görüşme Soruları

6.	GRA 245 Grafik Tasarım I/II dersi kapsamında ortaya konulan ürünlere dayalı grafik tasarım sürecinde görsel anlatım dili oluştururken hangi noktalara dikkat ettiniz? <u>Ürünler:</u> Kavramsal stilizasyon Markalaşma, Logo Kurumsal Kimlik, Afiş
Alternatif	<i>Marka oluşturma sürecini ele aldık, marka oluşturduk, markaya dayalı kurumsal kimlik tasarımı gerçekleştirdik.</i> Tasarım sürecinde görsel anlatım dili oluştururken nelere dikkat ettiniz?
7.	<i>Görsel pedagojik farkındalığa dayalı “Görsel söylem (retorik)” konusuna odaklandık. Kurumsal kimlik çalışmalarında retorikğin önemine değindik. Kurumsal kimlik çalışmalarına ilişkin Görsel Söylem (Retorik) oluşturmaya yönelik süreci nasıl değerlendirirsiniz?</i>
Alternatif	Oluşturduğunuz kurumsal kimlik çalışmasına dayalı “retorik-görsel söylem” amacınız nedir?
8.	Sizce Görsel Söylemin (Retorikğin) tasarım ortamlarında ne gibi bir etkisi var?
Alternatif	Görsel Pedagojik farkındalık yaratmak için Görsel Söylem oluştururken nelere dikkat ediyorsunuz?
9.	<i>GRA 245 Grafik Tasarım I/II dersi kapsamında şu ana dek Adobe Illustrator ve Adobe Photoshop programlarını kullanımını öğrendiniz ve tasarım amaçlı kullandınız. Ürün ortaya koyma sürecinde de programlar aracılığı ile çalışmalar yaptınız.</i> Sizin açınızdan görsel anlatım dili oluşturma sürecinde neler değişti?
Alternatif	Görsel anlatım dili oluşturma amaçlı tasarım programlarını işe koşmak konusunda ve yeterlikleriniz konusunda ne düşünüyorsunuz?

EK-2. (Devam) Yarı- Yapılandırılmış Görüşme Soruları

1. Yarı - Yapılandırılmış Görüşme Soruları	
1.	Sosyal Sorumluluk Afişleri çerçevesinde ele alınan “Kadına Şiddet” temalı afişlere ve bu konuda oluşturduğunuz görsel söylemlerinize (retorik) yönelik süreci nasıl değerlendirirsiniz?
Alternatif	‘Kadına Şiddet’ temalı sosyal sorumluluk afişlerinizin retorik söyleminde ele aldığınız tasarım öğelerini, ele alış biçiminize dayalı olarak açıklayabilir misiniz?
2.	Dijital teknolojilere dayalı görsel yoğunluğu olan bir ileti dünyası içerisinde “görsel algı yönetimi” kavramı ile ilgili ne düşünüyorsunuz?
3.	Gerçekleştirdiğiniz ‘Kadına Şiddet’ temalı sosyal afiş ile ne tür bir mesaj verme kaygısı yaşadınız?
Alternatif	Afişinizde ortaya koyduğunuz rizomatik söylemi nasıl açıklarsınız?
4.	Afişinizin nasıl bir görsel pedagojik farkındalık yarattığını düşünüyorsunuz?
Alternatif	Tasarım sürecinde görsel pedagojik farkındalık yaratmak ile ilgili ne düşünüyorsunuz? (Tasarım/eskiz süreci, programa aktarma, program kullanımı)
5.	Tasarım sürecinde görsel söylem oluştururken ne tür sorunlar yaşadınız?
6.	Tasarım sürecinde yaşadığınız görsel söylem yapılandırma sorununa ilişkin çözüm önerileriniz nelerdir?
7.	Tasarımınızda oluşturduğunuz görsel söylem ile ne tür bir görsel pedagojik farkındalık yarattığınızı düşünüyorsunuz?
8.	Görsel pedagojik anlamda ne tür yeterlikler edindiğinizi düşünüyorsunuz?
Alternatif	Bir tasarım gerçekleştirirken ya da görsel iletiyi sorgularken görsel pedagojik çerçevede nelere dikkat ediyorsunuz?

EK-2. (Devam) Yarı- Yapılandırılmış Görüşme Soruları

2. Yarı - Yapılandırılmış Görüşme Soruları	
9.	Sosyal Sorumluluk Afişleri çerçevesinde ele alınan “Çevre” temalı afişler ile “7. Kıtta” bienal konusunu nasıl ilişkilendiriyorsunuz?
10.	“Çevre” temalı afişlerinizi oluştururken ne tür rizomatik bağlantılar kurdunuz?
Alternatif	Rizomatik ilişkisellik çerçevesinde “Çevre” temalı afişlerinizi besleyen görsel iletileri açıklar mısınız?
11.	“Çevre” temalı sosyal sorumluluk afişlerinizin retorik söyleminde ele aldığınız tasarım öğelerini, ele alış biçiminize dayalı olarak açıklayabilir misiniz?
12.	Gerçekleştirdiğiniz “Çevre” temalı sosyal afiş ile ne tür bir mesaj verme kaygısı yaşadınız?
Alternatif	Afişinizde ortaya koyduğunuz rizomatik ilişkilendirme sürecini nasıl açıklarsınız?
13.	“Çevre” temalı sosyal afişinizin nasıl bir görsel pedagojik farkındalık yarattığını düşünüyorsunuz?
Alternatif	Tasarım sürecinde rizomatik ilişki kurarken nelere dikkat ettiniz? (Tasarım/eskiz süreci, programa aktarma, program kullanımı)
14.	Tasarım sürecinde rizomatik ilişki oluştururken nelere dikkat ettiniz?
15.	Tasarım sürecinde yaşadığınız rizomatik ilişki yapılandırma sürecinin tasarımınıza yansımalarına ilişkin ne düşünüyorsunuz?
16.	Tasarımınızda oluşturduğunuz rizomatik ilişkisellik ile ne tür bir görsel pedagojik farkındalık yarattığınızı düşünüyorsunuz?
17.	Görsel ileti yapılandırırken rizomatik ilişki kurmaya dayalı ne tür yeterlikler edindiğinizi düşünüyorsunuz?
Alternatif	Bir tasarım gerçekleştirirken ya da görsel iletiyi sorgularken rizomatik ilişki kurmak çerçevesinde nelere dikkat ediyorsunuz?
3. Yarı - Yapılandırılmış Görüşme Soruları	
18.	Özgün tasarımlarınıza dayalı rizomatik analiz sürecinizi nasıl açıklarsınız?
19.	Özgün tasarımlarınızı ortaya koyarken rizomatik analiz kurduğunuz görsellere ilişkin ne düşünüyorsunuz?
Alternatif	Rizomatik ilişkisellik çerçevesinde özgün tasarımınız ve bağ kurduğunuz görseller arasındaki ilişkiyi açıklar mısınız?
20.	Özgün tasarımlarınıza yönelik retorik söyleminizi açıklayabilir misiniz?
Alternatif	Özgün tasarımınıza ilişkin retorik söylem sürecini nasıl oluşturdunuz?
21.	Gerçekleştirdiğiniz tüm tasarımlara yönelik olarak bir değerlendirme yaptığınızda nasıl bir görsel pedagojik farkındalık yarattığını düşünüyorsunuz?
Alternatif	Görsel pedagojik farkındalık size göre nedir ve tasarımlarınızda nasıl ele aldınız?

EK-2. (Devam) Yarı- Yapılandırılmış Görüşme Soruları

5.	Ders süresince gerçekleştirilen etkinliklere dayalı olarak görsel anlatım dili oluşturma, görsel manipülasyon, görsel algısal yük, görsel algı yönetimi, görsel söylem (retorik), görsel ilişkilendirme, görsel bağ kurma, görsel ileti yapılandırma ve, rizomatik analiz, görsel değerlendirme kavramlarını açıklar mısınız?
Alternatif	Görsel anlatım dili oluşturma, ...'dır. Çünkü..... Görsel manipülasyon, ...'dır. Çünkü..... Görsel algısal yük, ...'dır. Çünkü..... Görsel algı yönetimi, ...'dır. Çünkü..... Görsel söylem (retorik), ...'dır. Çünkü..... Görsel ilişkilendirme, ...'dır. Çünkü..... Görsel bağ kurma, ...'dır. Çünkü..... Görsel ileti yapılandırma, ...'dır. Çünkü..... Rizomatik analiz.....'dır. Çünkü.....

EK-3a. Görsel İçeriklerin Kullanım İzni Formu

Bu belge “Görsel Pedagojik Farkındalığa Dayalı Görsel Sanatlar Eğitime Yönelik Bir Eylem Araştırması” isimli tezin tamamında kullanılmak üzere tarafınızdan sağlanan görsel veriler/size ait fotoğraflar/sizin içinde yer aldığınız fotoğraflar/sizin tarafınızdan tasarlanan görsel ürünler/dijital paylaşımlar/dijital içerikler/dijital etkileşimler/dijital üretimler için izniniz almak üzere düzenlenmiştir. Araştırma süresince kullanılan bütün görsel içeriklerin gizliliği araştırmacı/araştırma ekibi tarafından korunacak, araştırma bitiminde de korunmasına ilişkin önlemler alınacaktır. Sizinle daha önce konuşulduğu ve izninizin sözlü olarak alındığı gibi bu görseller, araştırma ekibi ile analizlerde kullanmaları amacıyla paylaşılabilir. Ayrıca kullanılan görsel içeriklerin araştırmanın elektronik ya da basılı olarak raporlaştırılması, sunulması, yayın haline getirilmesi ve proje kapsamında sergilenmesi amacıyla izninize gereksinim duymaktadır. Bu nedenle paylaştığınız içeriklerin ve sizinle ilgili tüm görsel hakların kullanımına ilişkin izninizi rica ediyoruz. Aşağıda sizin onayınızı belgeleyen bir imza kısmı yer almaktadır. Görsel içeriklerin kullanılmasına ilişkin sizi rahatsız eden bir durum olmadığını beyan ederek belgeyi imzalamanız araştırma ile ilgili görsel içeriklerin etik koşullar çerçevesinde kullanılmasını sağlayacaktır. Görsel içeriklerin hiçbirisi sizin izniniz olmaksızın araştırmada kullanılmayacaktır. Bu nedenle bu belge sizin ile ilişkili görsellerin tamamını içermektedir. Araştırma sürecine katılımınız ile destek sağladığınız için teşekkür ederiz.

Görsel içeriklerin “Görsel Pedagojik Farkındalığa Dayalı Görsel Sanatlar Eğitime Yönelik Bir Eylem Araştırması” isimli araştırmada eğitim amacıyla/ticari olmayan amaçlarla/araştırma raporlaştırma sürecinde kullanılması amacıyla/araştırmanın sunumunda kullanılması amacıyla/web sitelerinde kullanılması amacıyla/araştırma ile ilgili sergileme süreçlerinde kullanılması amacıyla düzenlenen bu belge aracılığı ile kullanımına izin veriyorum. Fotoğraf/görsel/video içeriklerinde gerçek isimlerin kullanılmayacağını anladığımı beyan ederim.

İmza:

Tarih:

EK-3b. Ders Sürecinde Gözlem Yapma İzni Formu

Bu belge “Görsel Pedagojik Farkındalığa Dayalı Görsel Sanatlar Eğitime Yönelik Bir Eylem Araştırması” isimli tez kapsamında ve tezin tamamında kullanılmak üzere ders sırasında gözlem yapmak için izniniz almak üzere düzenlenmiştir. Ayrıca araştırma kapsamında bu gözlemlerin analiz edilerek raporlaştırılması, sunulması, yayın haline getirilmesi amacıyla izninize gereksinim duymaktadır. Bu nedenle ders sırasında yapacağım gözlemlere ilişkin izninizi rica ediyoruz. Aşağıda sizin onayınızı belgeleyen bir imza kısmı yer almaktadır. Yapacağım gözlemlere ilişkin sizi rahatsız eden bir durum olmadığını beyan ederek belgeyi imzalamanız araştırma ile ilgili bu içeriklerin etik koşullar çerçevesinde kullanılmasını sağlayacaktır. Gözlem içeriklerinin hiçbirisi sizin izniniz olmaksızın araştırmada kullanılmayacaktır. Bu nedenle bu belge sizin ile ilişkili derste yapılacak gözlemlerin tamamını içermektedir. Araştırma sürecine katılımınız ile destek sağladığınız için teşekkür ederiz.

“Görsel Pedagojik Farkındalığa Dayalı Görsel Sanatlar Eğitime Yönelik Bir Eylem Araştırması” isimli araştırmada ders esnasında gözlem yapılmasını onaylıyorum. Ayrıca yapılacak gözlemlerin eğitim amacıyla /ticari olmayan amaçlarla/araştırma raporlaştırma sürecinde kullanılması amacıyla/araştırmanın sunumunda kullanılması amacıyla kullanılması, araştırma ile ilgili raporlaştırma süreçlerinde kullanılması amacıyla düzenlenen bu belge aracılığı ile kullanımına izin veriyorum.

İmza:

Tarih:

EK-3c. Öğrenci Görüşmeleri Gönüllü Katılım Formu

Bu belge “Görsel Pedagojik Farkındalığa Dayalı Görsel Sanatlar Eğitime Yönelik Bir Eylem Araştırması” isimli tez kapsamında ve tezin tamamında kullanılmak üzere sizlerle yapılması planlanan odak grup görüşmeleri ve yarı-yapılandırılmış görüşmeler yapmak için izninizi almak üzere düzenlenmiştir. Ayrıca araştırma kapsamında bu görüşmelerin analiz edilerek raporlaştırılması, sunulması, yayın haline getirilmesi amacıyla izninize gereksinim duymaktadır. Bu nedenle odak grup görüşmeleri ve yarı-yapılandırılmış görüşmelerde paylaştığınız içeriklerin kullanımına ve ses kaydı ile kayıt altına alınmasına ilişkin izninizi rica ediyoruz. Aşağıda sizin onayınızı belgeleyen bir imza kısmı yer almaktadır. Odak grup görüşmeleri ve yarı-yapılandırılmış görüşmelere ilişkin sizi rahatsız eden bir durum olmadığını beyan ederek belgeyi imzalamanız araştırma ile ilintili bu içeriklerin etik koşullar çerçevesinde kullanılmasını sağlayacaktır. Görüşme içeriklerinin hiçbirisi sizin izniniz olmaksızın araştırmada kullanılmayacaktır. Bu nedenle bu belge sizin ile ilişkili görüşmelerin tamamını içermektedir. Araştırma sürecine katılımınız ile destek sağladığınız için teşekkür ederiz.

“Görsel Pedagojik Farkındalığa Dayalı Görsel Sanatlar Eğitime Yönelik Bir Eylem Araştırması” isimli araştırmada odak grup görüşmeleri ve yarı-yapılandırılmış görüşmelere katılıyorum. Ayrıca görüşmelerin eğitim amacıyla /ticari olmayan amaçlarla/araştırma raporlaştırma sürecinde kullanılması amacıyla/araştırmanın sunumunda kullanılması amacıyla/web sitelerinde kullanılması amacıyla/araştırma ile ilintili raporlaştırma süreçlerinde kullanılması amacıyla düzenlenen bu belge aracılığı ile kullanımına izin veriyorum. Odak grup görüşmeleri ve yarı-yapılandırılmış görüşmelere kendi isteğimle katılmayı kabul ettiğimi ve görüşmeleri raporlaştırırken gerçek isimlerin kullanılmayacağını anladığımı beyan ederim.

İmza:

Tarih:

EK-3d. Araştırma Gönüllü Öğrenci Katılım Formu

ARAŞTIRMA GÖNÜLLÜ KATILIM FORMU

Bu çalışma, “Görsel Pedagojik Farkındalığa Dayalı Görsel Sanatlar Eğitime Yönelik Bir Eylem Araştırması” başlıklı bir araştırma olup, araştırmanın amacı Güzel Sanatlar Eğitimi bölümündeki seçmeli sanat atölye grafik dersinde görsel kültür odaklı görsel pedagojik farkındalığın nasıl geliştirilebileceğini ve tasarım süreçlerine nasıl yansıdığını ortaya koymaktır.

- Bu çalışmaya katılımınız tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır.
- Çalışmanın amacı doğrultusunda, eylem araştırması kapsamında araştırmacı günlüğü, sosyal ağ kullanımı verilerinden, yapılacak görüşmelerden, dokümanlardan, video ve ses kayıtlarından veriler toplanacaktır.
- Çalışmanın amacı doğrultusunda, görsel pedagoji konuları çerçevesinde grafik tasarım uygulamaları gerçekleştirmeniz beklenmektedir.
- Uygulama sürecinde ders esnasındaki tüm süreç video ve ses kaydı ile kayıt altına alınacaktır.
- İsmınızı yazmak ya da kimliğinizi açığa çıkaracak bir bilgi vermek zorunda değilsiniz/araştırmada katılımcıların isimleri gizli tutulacaktır.
- Araştırma kapsamında toplanan veriler, sadece bilimsel amaçlar doğrultusunda kullanılacak, araştırmanın amacı dışında ya da bir başka araştırmada kullanılmayacak ve gerekmesi halinde, sizin (yazılı) izniniz olmadan başkalarıyla paylaşılmayacaktır.
- İstemeniz halinde sizden toplanan verileri inceleme hakkınız bulunmaktadır. Sizden toplanan veriler korunacak ve araştırma bitiminde arşivlenecek veya imha edilecektir.
- Veri toplama sürecinde/süreçlerinde size rahatsızlık verebilecek herhangi bir soru/talep olmayacaktır. Yine de katılımınız sırasında herhangi bir sebepten rahatsızlık hissederseniz çalışmadan istediğiniz zamanda ayrılabilirsiniz. Gönüllü katılım formunu okumak ve değerlendirmek üzere ayırdığınız zaman için teşekkür ederim.

Bu çalışmaya tamamen kendi rızamla, istediğim takdirde çalışmadan ayrılabileceğimi bilerek verdiğim bilgilerin bilimsel amaçlarla kullanılmasını kabul ediyorum. *(Lütfen bu formu doldurup imzaladıktan sonra veri toplayan kişiye veriniz.)*

Katılımcı Ad ve Soyadı:

İmza:

Tarih:

EK-4. Vize ve Final Sınavı Derecelendirme Ölçeği (Rubric)

	Puanlama Kriteri	ETKİLİ	İYİ	YETERLİ	YETERSİZ
Uygulama Öncesi Hazırlık Aşaması	Tasarıma Hazırlık Aşaması 1. Programları Etkili Kullanma 2. Tasarıma İlişkin Taslak Çalışmalar Gerçekleştirme	Öğrendiği vektörel ve piksel tabanlı programları başarılı bir şekilde uygular. Programları etkili kullanır. Planlanan süreyi aşmaz. (30 puan) %100	Öğrendiği vektörel ve piksel tabanlı programları kısmen başarılı bir şekilde uygular. Programları etkili kullanmakta kısmen eksikliği vardır. Planlanan zamanı biraz aşar. (20 puan) %100	Öğrendiği vektörel ve piksel tabanlı programları kullanmakta çok yeterli değildir. Verilen dönütleri uygulamaz ve planlanan süreye uymaz. (10 puan) %100	Öğrendiği vektörel ve piksel tabanlı programları kullanamaz ve çalışmalarını yapmaz. (0 puan)
Tasarım Aşaması	Tasarım Planlama ve Uygulama Süreci	Tasarıma ilişkin taslak çalışmalarını dijital ortama aktarabilir. Taslak çalışmalarını dijital ortamda özgün ve yaratıcı bir şekilde yorumlar. Tasarıma ilişkin birden fazla alternatif denemesi gerçekleştirir. (30 puan) %100	Tasarıma ilişkin taslak çalışmalarını dijital ortama kısmen aktarabilir. Taslak çalışmalarını dijital ortamda kısmen özgün ve yaratıcı bir şekilde yorumlar. Tasarıma ilişkin kısmen alternatif deneme yapar. (20 puan) %100	Tasarıma ilişkin taslak çalışmalarını dijital ortama aktarıırken zorlanır. Taslak çalışmalarını dijital ortamda özgün ve yaratıcı bir şekilde yorumlayamaz. Tasarıma ilişkin birden fazla alternatif denemesi gerçekleştirmez. (10 puan) %100	Tasarıma ilişkin taslak çalışmalarını dijital ortama aktarmaz. Taslak çalışmalarını dijital ortamda yapmaz. Tasarıma ilişkin denemeler yapmaz. (0 puan)
Uygulama Aşaması	Tasarım Sürecini Dönütlere Dayalı Tamamlama	Uygulamasını ders öğretim elemanı ile etkileşim içerisinde dönütler yoluyla geliştirerek son halini verir, tamamlar. (30 puan) %100	Uygulamasını ders öğretim elemanı ile etkileşim içerisinde kısmen dönütlere uyarak son halini verir, tamamlar. (20 puan) %100	Uygulamasını yaparken dönütlere uymaz ve geç tamamlar. (10 puan) %100	Uygulamasını tamamlamaz ve teslim etmez. (0 puan)

EK-4. (Devam) Vize ve Final Sınavı Derecelendirme Ölçeği (Rubric)

Estetik ve İşlevsel Nitelik	Tasarımlar da Bulunan Estetik ve İşlevsel Nitelikler	Gerçekleştirdiği tasarımı tasarım amacıyla ilintili estetik ve işlevsel gereklilikleri i tamamıyla karşılar. Estetik ve işlevsel bağlamda hedef kitlede yaratması gereken anlama ilişkili olacak nitelikte bir anlayış ortaya koyar. (30 puan) %100	Gerçekleştirdiği tasarımı tasarım amacıyla ilintili estetik ve işlevsel gereklilikleri tamamıyla kısmen karşılar. Estetik ve işlevsel bağlamda hedef kitlede yaratması gereken anlama ilişkin kısmen nitelikli bir anlayış ortaya koyar. (20 puan) %100	Gerçekleştirdiği tasarımı tasarım amacıyla ilintili estetik ve işlevsel gereklilikleri yerine getirmekte ve estetik ve işlevsel bağlamda hedef kitlede yaratması gereken anlama ilişkin anlayış ortaya koyma konusunda zorlanır. (10 puan) %100	Gerçekleştirdiği tasarımda tasarım amacıyla ilintili estetik ve işlevsel gereklilikleri yerine getirmez. Estetik ve işlevsel bağlamda hedef kitlede yaratması gereken anlamla ilişkili olacak nitelikte bir anlayış ortaya koymaz. (0 puan)
Tasarıma İlişkin Görsel Pedagojik Sorgulama ve Değerlendirme	Tasarıma İlişkin Görsel Pedagojik Bağlamla İlişki Kurabilme ve Açıklayabilme	Tasarımını görsel pedagojik bağlam ve görsel kültürel bağlam çerçevesinde ilişki kurarak kısmen açıklayabilir. (30 puan) %100	Tasarımını görsel pedagojik bağlam ve görsel kültürel bağlam çerçevesinde ilişki kurarak kısmen açıklayabilir. (20 puan) %100	Tasarımını görsel pedagojik bağlam ve görsel kültürel bağlam çerçevesinde ilişki kurarak çok fazla açıklayamaz. (10 puan) %100	Tasarımını açıklarken görsel pedagojik bağlam ve görsel kültürel bağlamla ilişkilendiremez, açıklayamaz. (0 puan)

EK-5. Görsel Pedagoji Çalışması Alan Uzmanı Ürün Değerlendirme Kriterleri

ADI - SOYADI	GÖRSEL PEDAGOJİ ÇALIŞMASI ALAN UZMANI ÜRÜN DEĞERLENDİRME KRİTERLERİ
	Kavramsal Fikir Oluşturma
	Kavramsal Düşüncelerini Yansıtabilme Becerisi
	Kavramları Sembolleştirme Becerisi
	Görsel Söylem (Retorik) Oluşturabilme
	Görselleri Birbiriyle İlişkilendirme Becerisi
	Eleştirel Bakış Açısı Geliştirme
	Görsel Pedagojik Sorgulama Becerisi
	Eleştirel Sorgulama
	Teknolojik Yeterlilik Geliştirme
	Teknolojik Yeterlilikleri Aktarma Becerisi

EK-6. Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu Karar Belgesi

Evrak Kayıt Tarihi: 10.01.2020

Protokol No: 2841

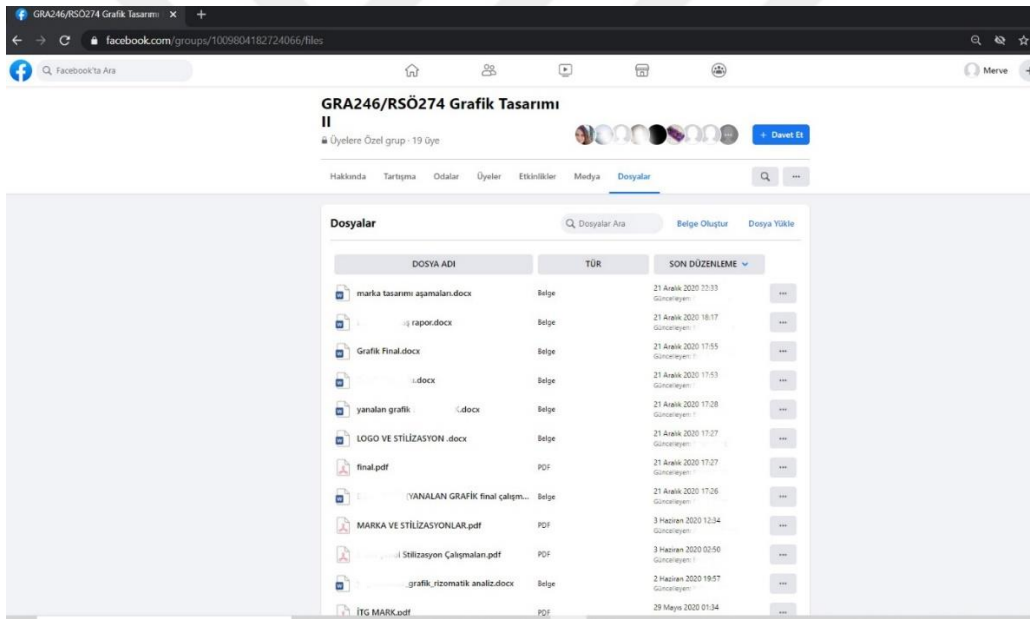
Tarih: 29.01.2020

ANADOLU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERÎ BİLİMLER BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİ KURULU
KARAR BELGESİ

ÇALIŞMANIN TÜRÜ:	Doktora Tez Çalışması
KONU:	Eğitim Bilimleri
BAŞLIK:	Görsel Pedagojik Farkındalığa Dayalı Görsel Sanatlar Eğitimine Yönelik Bir Eylem Araştırması
PROJE/TEZ YÜRÜTÜCÜSÜ:	Prof. Dr. Suzan Duygu BEDİR ERIŞTİ
TEZ YAZARI:	Merve KARAMAN
ALT KOMİSYON GÖRÜŞÜ:	-
KARAR:	Olumlu

EK-7. Facebook Grubu Paylaşım Görselleri

Facebook'ta Ara

GRA246/R50274 Grafik Tasarımı II

+ Davet Et

4 Yorum · 17 kişi gördü

Beğen

Yorum Yap

2 diğer yorumu gör

Gönderi Sahibi

Yaptığım bu kadına şiddet altında kadını şiddet görmüş bir halde betimlemek istemiştım. Etik dediği benice. Zaten rizomatik analizde de anlادığımız gibi kadını bu şekilde göstermek bu bireylere için bir haz vereceği için doğruda değilmiş. Bu düşünce... [Devamını Gör](#)

Beğen · Yanıtla · 44n

Gönderi Sahibi

VİTRİYOL AKADEMİ
Yaptığım bu işle en ön planda tuttuğum şey vitriyol kelimesini olmuştı. Kendini bulma, insanın kendine yokluğu yapması gibi anlamları olan bu sözcükten yola çıkarak kurumun ismi ile birleştirdim ve ortaya "Vitriyol Akademide Gel Kendin..." [Devamını Gör](#)

Beğen · Yanıtla · 44n

Tümünü Gör

marka tasarımı aşamaları.docx

Güncelleme: Pzt - Belge

rapor.docx

Güncelleme: Pzt - Belge

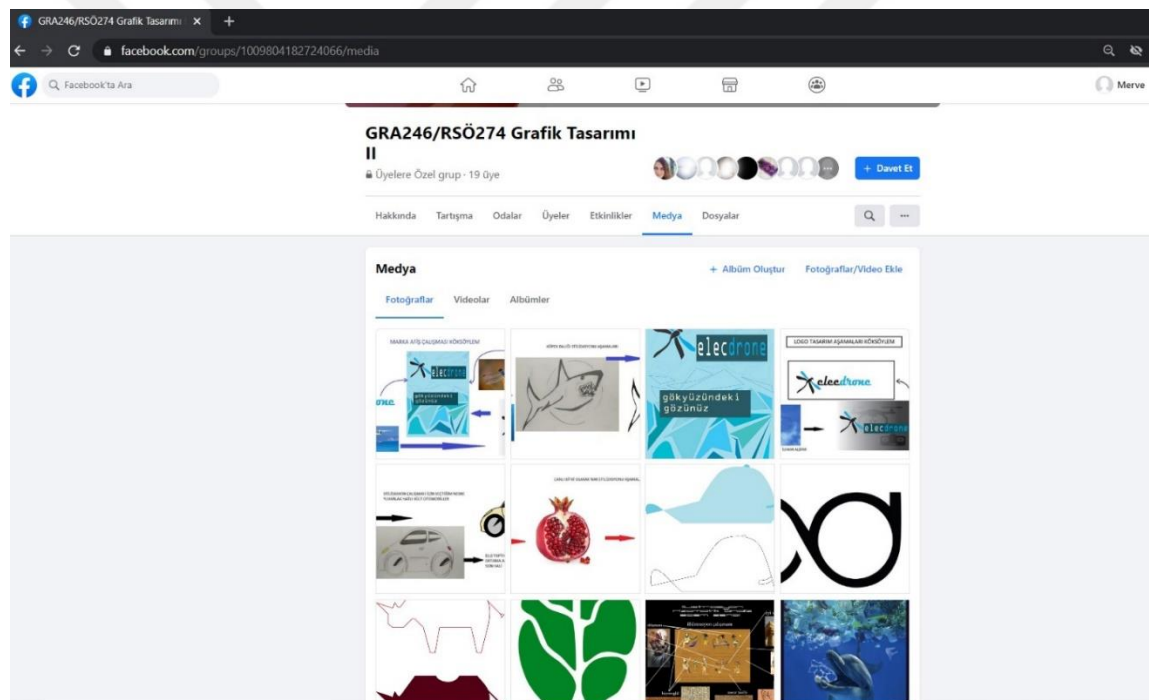
Grafik Final.docx

Güncelleme: Pzt - Belge

Tümünü Gör

Yakınılardaki Medya

Tümünü Gör

EK-7. (Devam) Facebook Grubu Paylaşım Görselleri

facebook.com/groups/1009804182724066

GRA246/RSÖ274 Grafik Tasarımı II

Genel Grubu

Yakınlardaki Dosyalar

- marka tasarımı aşamaları.docx
Güncelleme: Pzt - Belge
- rapor.docx
Güncelleme: Pzt - Belge
- Grafik Final.docx
Güncelleme: Pzt - Belge

Tümünü Gör

Yakınlardaki Medya

Tümünü Gör

3 Yorum 15 kişi gördü

Beğen Yorum Yap

1 diğer yorumu gör

Gönderi Sahibi

Çevre konulu afiş
Afişimde hava kirliliğine vurgu yaparak insanların kendi elleriyle kendi hayatlarını nasıl tehlikeye soktuklarını göstermek istedim. Arka fonda insanların çeşitli faaliyetleri sırasında ortaya çıkan atıklarla hava tabakası kirlenmesi sonucu oluşan bir görüntü kullandım. Bu değişikliklerin tabii ki insanlar üzerinde etkisi oldukça güçlü ve kötü bunu da ön planda bulunan ağız maske ile kapalı bir çocuk görseli kullanarak belirttim bunları bağdaştırarak ise "O seni bitirmeden sen onu bitir." sloganını yerleştirdim. Bitir kelimesini ise belirgin ve dikkat çekici kırmızı için arkasındaki şeridi kırmızı kullandım ve yazı rengini beyaz yaptım.

Beğen Yanıtla 50h

Gönderi Sahibi

Marka afişi
"Keysu" bir su markasıdır. Markanın gücünü göstermek için afişimde posidonun mızrağını görsel olarak kullandım. Sloganım ise buna uygun olmalıydı o yüzden

GRA246/RSÖ274 Grafik Tasarımı II

Arkadaşlar paylaşımlarınızı bekliyorum

1 Yorum 14 kişi gördü

Beğen

Yorum Yap

Suzan Duygu Bedir Eristi

Beğen · Yanıtla · 50h

Yorum yaz...

26 Aralık 2019 · 🌐

Kadına şiddet konusunu bugün derste bitirdik. Çevre ile ilgili afişlerin fotoğrafını atanlara bu grup üzerinden dönüt yapılacaktır.

14 kişi gördü

EK-7. (Devam) Facebook Grubu Paylaşım Görselleri

Suzan Duygu Bedir Eristi
Yönetici · 5 Ocak · 🌐

Fotoğraflar süreci hatırlatmak adına, retorik söylemlerinizi ve rizomatik analiz süreçlerinizi ile ilgili açıklamalarınız da olacak çalışmalarınızın altında.

13 kişi gördü

Çiğdem Çiğdem Gönderi Sahibi

Marka afişini ilk olarak iki bakımlı kadın görseli üzerinden yapmıştım ama daha sonra söylemime uymadığı için değiştirip kadının güzelliğine değil değerine vurgu yapacak bir kübik resim seçip afişimi tekrar tasarladım yazıların okunurluğu az olduğu için altına siyah bir font geçtik yazı da böylelikle ön plana çıkmış oldu

Beğen · Yanıtla · 50h · Düzenlendi

Çiğdem Çiğdem Gönderi Sahibi

Çevre afişinde de ilk önce düz bir çevre kirliliği resmi koymuştum ama dikkat çekici olmadığı gibi çok ta sıradandı.Bu yüzden tekrardan söylemime daha uygun bir görsel aradım ve ampul içinde hayvanların da olduğu sadece kirliliğe dikkat çekmeyecek bir görsel ile afiş tekrar hazırladım. Dünya görüntüsünü biraz vermek için arkaya koyuluk ekleyip afiş biraz daha değiştirdik. Yazının daha etkili olması için kalın ve beyaz yaparak yazıyı da değiştirdik. İlk hali altta siyah bir font tu daha sonra beyaz düz yazı ile değiştirdik.

Beğen · Yanıtla · 50h

Çiğdem Çiğdem Gönderi Sahibi

Kadına şiddet afişinde kanlı bir görsel kullanmıştım ama bu bazı insanlara hoş geleceği gibi şiddete süreleyeceğinden bakımlı ama tutsak bir kadın profili çizmesi açısından kolları bağlı bir kadın resmi koyduk. İki şekilde tasarladım birinde kadın görsel yok sadece eller diğerinde ise kadın görseli var gazete haberlerini biraz da eskitmesi açısından seçtik. Kadın görseli de daha çok dikkat çekiyordu. Yazılar okunsun diye alta yine siyah bir bant çektik. Gazete haberleri resmin çok altında kaldığı için biraz daha vurgu yapma amaçlı resmin üstüne de gelecek şekilde tekrardan düzenledik.

Beğen · Yanıtla · 50h

EK-7. (Devam) Facebook Grubu Paylaşım Görselleri

Gönderi Sahibi

BA Optik Afiş tasarımı oluştururken dikkat çekici olması için yeşil rengini kullandım. Slogan ile uyumlu olması için kullanmayı tercih ettiğim fotoğraf normal hayatta göreceğimiz renklerden oluşmamaktadır. Yani hayata 'başka' bakılmıştır. Kullanmış o... **Devamını Gör**

Beğen · Yanıtla · 50h

Gönderi Sahibi

Çevre kirliliğine farkındalık yaratma amacıyla hazırladığım afişimde deniz kirliliğini ele almak istedim. Aklımdaki ilk fikir denize çöpleri yerleştirerek 'Çöpe Yer Yok' sloganını kullanmaktı fakat derste işlediklerimiz doğrultusunda fikrimi değiştirdim ve denizde yaşayan canlıları kullanarak onların evini yok etmemiz gerektiği mesajımı aktarmak istedim. Sloganımın akılda kalıcı olabilmesi için kısa ve açık bir mesaj olarak afişimin ortasına yerleştirdim.

Beğen · Yanıtla · 50h

Gönderi Sahibi

Kadına yönelik her türlü şiddete, haksızlıklara dikkat çekme amacı ile hazırladığım afişimde pek çok güçlü kadın figüründen yararlanmak istedim. Fotoğraflarını kullandığım kadınların hepsi haklarını savunan, korkusuz ve cesur insanlardır. Afişimde hem geçmişten hem günümüzden pek çok fotoğraf bulunmakta, bu fotoğrafları birleştirirken renklerin gözü yorduğunu fark ettim ve fotoğrafları siyah beyaz kullanarak şeffaflaştırdım. Mücadele et yazısının kaybolmaması için derste aldığım dönütler doğrultusunda altına beyaz bir şerit yerleştirdim.

Beğen · Yanıtla · 50h

EK-7. (Devam) Facebook Grubu Paylaşım Görselleri

Ayşe D. Schwarz Gönderi Sahibi

Çevre Kirliliği Konulu Afiş

Bu çalışmada vurgu yapılmak istenen tek bir çevre kirliliği gibi düşünülse de aslında tüm çevre kirliliği olaylarının genel sonucuna vurgu yapmak istedim. Dünya yeşil ya da başka renk fark etmeksizin biz onu siyaha boyamaya devam ediyoruz. İnsan tarafından oluşturulan her atık dünyanın renginin değişmesini sağlıyor. Canlı parlak renkleri yitirip gri donuk ve betonlaşmış çamurlaşmış renklere bürünüyor. Bunlara bir örnek olarak da görselde var olan fabrika bacalarından çıkan dumanı ele almak istedim. Gökyüzündeki maviliği sömüren bu gri ve siyah duman sadece gökyüzündeki rengi değil yeryüzündeki yeşil doğanın dolaylı yoldan yok olmasına sebep oluyor. Bu nedenle bunun durdurulmasını buna önlem alınması gerektiğini vurgulamak istedim. Dünyayı renklerinden koparıp tamamen siyaha boyamadan önce buna dur demeli ve önlemler almalıyız. Bunun için ilk önlemi bireylerin farkındalık kazanmasını sağlayarak başlamalıyız. Bu farkındalığın oluşması için de afişte bu sloganı kullandım.

Beğen · Yanıtla · 50h

Ayşe D. Schwarz Gönderi Sahibi

Kadına Şiddet Konulu Afiş Tasarım

Çalışmamda kadına şiddete vurgu için yardım etme konusunu seçtim. Kadına şiddet yaşandığında bu şiddeti sadece yaşayan ve yaşatan olarak ele almamalıyız. Bu durum toplumsal olarak ve insani açıdan çözülmesi gereken sorunları içermektedir. Günümüzde de artan şiddet olaylarına yönelik gerekli bilinç kazandırılmadıkça bu sorunlar meşrulaştırılmış kabul edilebilir ya da doğal sorunlar gibi görünecektir. Oysa şiddetin hiçbir türüsü kabul edilemezdir. İnsanlar buna dur demedikçe bu olaylar doğal karşılanacaktır. İnsanların sadece başına geldikçe hak verdikleri bir olay dışında önemi kalmayacaktır ve bunlara yönelik çözüm ya da engelleyici tedbir de almayacaklardır. Her şeyden önce kadının kadın olarak, insan olarak yaşaması gerektiğini anlamamış ve vavqın olarak kadını hala bir nesne ve da kendi

EK-7. (Devam) Facebook Grubu Paylaşım Görselleri

Gönderi Sahibi

Maze Yapım afiş tasarımı oluştururken, afişde kullandığım renklerin logoyla uyumlu olmasına dikkat ettim. Maze Yapım'ın yapımcılığını sağladığını kurgulayarak dizi ve film görsellerine yer verdim. Bu görselleri bir film şeridine yerleştirerek tasarım oluşturdum.

Beğen · Yanıtla · 50h

Gönderi Sahibi

Çevre Kirliliği konulu afişimde "7. Kıta " konulu bienalden esinlenerek denizlerin, okyanusların kirliliğini ele almak istedim. Dibi tamamen atık dolu bir deniz tasarlayarak bir de balık ekledim. O şartlarda yaşamaya çalıştıklarına dikkat çekmek istedim ve bir de insana yer verdim. Bu insan yardım etmek için orada fakat denizlerin bu durumda olmasının suçu da insan. Bu şekilde daha dikkat çekici olacağını düşündüm. Slogan yazmak yerine ise bu atıkların ne kadar sürede yok olduklarını yazdım. Yazdığım atıkların suda yok olma sürelerine göre renk ayarı yaparak vurgu yapmak istedim.

Beğen · Yanıtla · 50h

Gönderi Sahibi

Kadına yönelik her türlü şiddete dikkat çekmek adına bir tasarım yapmayı ve derste de işlediğimiz gibi bunu şiddeti göstererek, görsellerde bunu uygulayarak değil de daha farklı yönlerle dikkat çekerek ele almayı düşündüm. Özellikle de kadına uygulanan psikolojik şiddete yer verdim. Toplumda kadına dayatılan kimlikleri sorgulatan bir görsel tasarladım ve fona haberlerde çıkan kadının toplumdaki yeri hakkında bazı gazete yazılarına yer verdim. "Ben kimim?" Sorusu ile dikkat çekmek istedim.

Beğen · Yanıtla · 50h

EK-7. (Devam) Facebook Grubu Paylaşım Görselleri

Gönderi Sahibi

Lastik firmalarının çoğu güzel bir yolda markasını gösteren lastiği sergiliyor. Ben farklı ve dikkat çeken bir fon kullanmak istedim. Firmam tek bir lastik markası satmadığı ve büyük markalar da kendi afişlerini yolladığı için lastiklerin markasının gö... **Devamını Gör**

Beğen · Yanıtla · 50h · Düzenlendi

Gönderi Sahibi

Yüzünde, vücudunda morluklar olan bir kadın kullanmak ve sadece fiziksel şiddete dikkat çekmek istemedim. Şiddetin nasıl son bulmadığını göstermek istedim. Sessiz kalmak sadece şiddet uygulayan insanlara alan bırakıyor. Afişimin siyah beyaz olmasına özen gösterdim. Çünkü kullanacağım kırmızı daha ön plana çıkacaktı. Bir kadın figürü çizdim, çizimin düz siyah olması önemliydi çünkü arkadaki hareketli yazı gözü yoruyordu ve gözün dinlenmesi gerekiyordu. Kadın figürünü de bu sadelik öne çıkardı. Kadının ağız kısmına kırmızı bant gibi bir dikdörtgen ekledim. Hem şiddete maruz kalan hem de bu şiddeti görüp sessiz kalan halkı ifade ettim. Sloganımda "sessiz kalma" oldu. Fazla yazmamın nedeni sürekli onlara sessiz kalma denmesinin gerektiğini hissetmem. Yazıların bir tanesini kırmızı yapıp fontunu değiştirerek öne çıkarttım.

Beğen · Yanıtla · 50h · Düzenlendi

Gönderi Sahibi

İlk afişimde kirli suda yüzen iki balina vardı. Okyanus ve deniz kirliliğine dikkat çekmek istedim. Deniz kenarında büyüdüm ve bu değişimi çok net fark edebiliyorum. Canlıları nasıl etkilediğini görebiliyorum. Ama göremediğimiz canlıları nasıl etkilediğimizi özellikle çocuklara göstermek istedim ve daha illüstratif bir afiş yapmak istedim. Çünkü çocuklar gelecek demektir. Hiç

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı : Merve KARAMAN

Yabancı Dil : İngilizce

Doğum Yeri ve Yılı :

E-Posta :

Eğitim ve Mesleki Geçmişi:

- 2012-2016, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Grafik Eğitimi Yüksek Lisans Programı
- 2007-2011, Anadolu Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Resim-İş Öğretmenliği Lisans Programı
- 2016- Devam Ediyor, Araştırma Görevlisi, İstanbul Gedik Üniversitesi, Güzel Sanatlar ve Mimarlık Fakültesi, Görsel İletişim Tasarımı Bölümü
- 2016, Araştırma Görevlisi, İstanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Grafik Tasarım Bölümü
- 2013-2015, Araştırma Görevlisi, Harran Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Grafik Tasarım Bölümü ÖYP

Yayınları ve/veya Bilimsel/Sanatsal Faaliyetleri:

- İlhan, M. (2016). Türkiye’deki illerin tanıtımının bölgesel ürün ambalajlamasına göre incelenmesi. *Medeniyet Sanat Dergisi*, 2 (2), 105–120.

Poster Bildiriler:

- Karaman, M. (2017). Ülkemizde yayınlanan fastfood afişlerinin görsel iletişim tasarımı açısından çözümlenmesi. II. Uluslararası Akademik Araştırmalar Kongresi.
- Karaman, M. (2017). Sosyal kültürel afişlerin görsel iletişim tasarımı açısından çözümlemesi uluslararası Antalya film festivali afişi örneği. II. Uluslararası Akademik Araştırmalar Kongresi.

Sanatsal Faaliyetler:

Seçilmiş Ulusal Karma Sergiler:

- 2019. ÜAK Sanat Dalları Eğitim Konseyi Büyük Buluşma Karma Resim Sergisi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun.
- 2019. 1. Sanat Akademisyenleri Sergisi, Şişli Belediyesi Nazım Hikmet Kültür ve Sanat Evi, İstanbul.
- 2019. 2. Sanat Akademisyenleri Sergisi/Tüm Grafikerler Dayanışma Derneği/Küçükçekmece Belediyesi, İstanbul.
- 2018. A/R/Tografik Arayışlar' Anadolu Üniversitesi Doktora Öğrencileri Sergisi, Eskişehir.
- 2018. Malatya Belediyesi Genç Yetenekler Sanat Sokağında Buluşuyor-2, Malatya.

Seçilmiş Uluslararası Karma Sergiler:

- 2020, Uluslararası Sosyal ve Eğitim Bilimleri Sempozyumu Karma Sergi, İstanbul.
- 2019. 10. Uluslararası Eğitim Yönetimi Forumu Eyfor-X Sempozyumu, Eyfor-X Uluslararası Jürili Karma Sergi, Antalya.
- 2019. 6. Uluslararası Güzel Sanatlar Sempozyumu Karma Sergisi, Alanya.
- 2019. V. Eğitim ve Sosyal Bilimler Kongresi Karma Sergisi, Alanya.
- 2019. 3. Uluslararası Sanat ve Estetik Sempozyumu, Gaziantep.
- 2019. 2. Uluslararası Sosyal Bilimleri Kongresi (USBİK 2019) Karma Sergisi Kapadokya, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Nevşehir.
- 2018. 3. Uluslararası İletişim, Edebiyat, Müzik ve Sanat Çalışmalarında Güncel Yaklaşımlar Kongresi Karma Sergisi, İstanbul.
- 2018. 5. Uluslararası Güzel Sanatlar Sempozyumu Karma Sergisi, Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- 2018. 2. Uluslararası Mimarlık ve Tasarım Kongresi Karma Sergisi, On Sekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale.
- 2018. V. Uluslararası Multidisipliner Çalışmaları Kongresi Karma Sergi, Antalya.
- 2018. 6. Uluslararası Matbaa Teknolojileri Sempozyumu Karma Sergisi, İstanbul Üniversitesi, TÜYAP Karadeniz Fuaye Alanı, İstanbul.

- 2018. IV. INES Uluslararası Akademik Araştırmalar Kongresi Sergisi, Alanya.
- 2018. III. Uluslararası Multidisipliner alışmaları Kongresi Karma Sergi, Kiev.
- 2018. IV. Uluslararası Multidisipliner alışmaları Kongresi Karma Sergi, Kıbrıs.
- 2018. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Uluslararası Kültür, Sanat ve Toplum Sempozyumu Jürili Sergisi, Van.
- 2018. II. Uluslararası Sanat Eğitimi Araştırmaları Sempozyumu 'Sanat, Sanat Eğitimi ve Araştırma Yöntemlerinde Yeni Paradigmalar' ağdaş Sanat Karma Sergisi, CerModern, Ankara Üniversitesi, Ankara.

Mesleki Birlik/Dernek/Kuruluş Üyelikleri:

- 2018, GÖRSED. Ankara.